VÁLI Dezső

Mozgó Világ 1992/3

Váli Dezső

Uccello, a szürrealista

Paolo Uccello, Firenze, 1397-1475

Uccello, az angyali szelídségű, édes Uccello! A hatvanas évek elején ismertem meg. Tetszenek emlékezni? Váci utcai idegen nyelvű könyvesbolt. Rögtön balra a képzőművészeti polcok. Skira-, Knaur-, Thames and Hudson-könyvek. Soha senki nem beszélt róla, de AKI TUDTA, rendelhetett is. Das Grosse Buch der Malerei. Fél év múlva jött meg, iszonyú drága volt: 360 forint. Mesterművek a világ harminc neves képtárából, 800 képpel. Az első múzeumnéző körutamat ebből szerveztem. Így szinte egyszerre láttam Uccellótól *A San Romanó-i csata* három változatát: Uffizi, Louvre, London: National Gallery. Most tudtam meg, valaha mindhárom kép a Medici-palotában lógott...

Firenze. Egy hárommétéres kép előtt – ha jó – már érdemes leülni. Ámulat. Mi ez? Csatakép. Hülyéskedik? K. barátom már itthon előre figyelmeztetett a rózsaszín fenekű lovakra, el ne mulasszam. Ez csatakép? Igaz, ló- és emberhullák a földön, páncélos vitézek, lovagok végső egymásnak feszülése, halálhörgés, siralom – és az egész, mint egy tizenhat éves kislány szülinapi tortája.

Mitől ilyen **álomszerű** mindez? Böngésszük egy kicsit. Lovak, harcosok, formák lüktetése. Kopogó vonalritmusok: bal oldalon fenyegetően előrebillentve **dárdák** sora. Jobb oldalon is, de azok más rendben. Az öt függőlegeset öt ferde, de egymással párhuzamos vonal keresztezi. A ferde dárdák hegye mind látszik (milyen világos szerkesztés!), s vonalaik rövidebbek. A tíz dárdát végül is takaros rendbe szedte. Látható külön még két dárda, akcióban, fontos szerepük van. A barna: szinte vízszintes. (Erre érzékeny a szemünk a horizont szokott vonala miatt.) Így ennek kitüntetett szerepe van. Összevarrja a kép két oldalát, a két ellenséges csapatot. Hogy ne vágja ketté a képet, csodálatosan elegáns ötlettel színe idomul környezetéhez. Két vége is: eltűnik. Összeköt és elválaszt, egészen apró, ösztönös festői ötlet, egy a sok közül. A másik harcban álló fegyver feltűnőbb. Világos színű, és nem nyugodt-vízszintes. Mire kellett? Természetesen ez is átkötő elem, a barna dárda hangját visszhangozza, és a fölfelé meredő egyeneseket ellensúlyozza. A dinamikájukat fokozza, s a lendületet mégis lezárja. A futuristák rajzoltak pár száz évvel később tíz lábat egy kutyának, hogy jobban lássék: lám, mennyire szabad... Mozgásfázisok összemontírozva.

Nézzük most a **lovakat.** Amire K. utalt harminc éve, az az aranyos, pelenkázni való lópopsi csakugyan szembeszökő! Rugdalózik! Piros pántlika van rajta. Róla a szem óhatatlanul (valami rendet keresve) párjára, a túloldali rózsaszín állatra téved. Majd sorra veszi a hasonló léptékű puha-gömbölyded foltokat: a fehér folt középen, ellensúlyozva a két szélső foltot. Két szürke ló a földön, rendezetten elnyúlva, mint egy családi fotó, középen a nagymamával.

A **háttér.** Alant a harcosok zárt tömbje – nem zavarva a táj ökológiai egyensúlyát és rendjét – teszi a dolgát; míg mellette-fölötte békés nyári nyúlvadászat. Agárral, nyílpuskával, igazi idill. Hogy az ördögbe kerül ez ide? A barna dombvidék finom rajzú sövénykerítéssel szabdalt. A kertek-mezők lágy fűben csíkozottak – művelési barázdák ürügyén. Csöndesen hullámzik a táj, oldva a dárdák egyeneseit. Béke, csönd. Vadászok és vadászandók: óriási méretűek, megzavarva a perspektíva törvényeit. Mintha mindössze tíz méterre lennének a harcmezőtől. Evvel is játszik? A katonáktól fölfelé meredő három fehér nyílpuska gyanúsan a nyuszira mered. Nana! És az **előtér**? A véráztatta föld? Nem inkább parkettának hat? A törött dárdák miért épp a reneszánsz perspektíva szabálya szerint rendeződnek, kiadva egy négyzethálós padlóminta rajzolatát? Ezt a tréfát a londoni változat is ismétli, a Louvre-beli előtere viszont díszkertnek hat. Milyen térszerkesztés ez egyáltalán? A témák egymás fölé kiterítve, horizont nincs. Nem véletlen. Mikor nem látszik az ég, ha tájban vagyunk? Lugasban üldögélve! Rózsabokrokkal körülvéve. És milyen magasból nézem a látványt? Az előtér: békaperspektíva, mintha guggolnék. Átlátni ugyanis a lovak hasa alatt. A harcosok feje azonban egy magasságban, tehát őket is szemmagasságból látom. De a dombot is, a vadászokkal egyetemben. Ha semmi más eszközt nem használna a festő, már ettől is **irracionális** környezetben érezném magam, az első perctől. És a téri mélység ábrázolása természetes-é? A mai szemnek inkább, mert a 20. századi sajtófotókból megszoktuk a teleobjektív torzítását: a téri mély-

dályozhatja is a műélvezetet. Hogy átadhassam magam a Hungaroton-lemezen új, egyébként 1980-ban készült Giulini-felvétel nagyszerűségének, megakadályoz a régi, magyar lemezen szintén kapható EMI-felvétel, lévén ez sokkal erőteljesebb. De csak sorjában.

Az operajátszás e századi története voltaképpen huzakodás a színpad és a zenekari árok között. Egyfelől a karmester és a zenekar követelte magának a főszerepet, másfelől az énekesek. A játékba végül beszállt a bíró is a rendező személyében, és átmenetileg ő lett a vezér. Hanglemezen azonban, mivel a látvány nem segíti a színpadiakat, a karmester előnyben van. Ennek ellenére voltak és vannak olyan operaénekesek, akiknek muzikalitása annyira biztos, hangi alakításkészségük olyan erős, és a színpadon megalapozott népszerűségük olyan nagy, hogy lemezen is képesek az előadás abszolút főszereplőjévé válni. A két Rigoletto-felvétel közül, kissé leegyszerűsítve, az 1955-ös Gobbis az utóbbihoz tartozik, az újabb pedig a karmesterközpontúak közé.

Carlo Maria Giulini a nyolcvanas évek első felében egy háromrészes Verdi-sorozatot vett föl a Deutsche Grammophonnál. Mindhárom felvételnél ugyanazok az elvek vezették: elővette a kéziratokat, kiirtott az idők során a szólamokba került minden idegen anyagot, megtiltott minden énekesi manírt, és a Verdi-operákat tökéletesen tiszta zeneként értelmezve rögzítette. A három album, a Falstaff, A trubadúr és a Rigoletto bizonyos fokig alaplemezek, ezeken szólal meg legpontosabban az, amit Verdi leírt. Összevetve ezt a Rigolettőt az 1955-ös felvétellel, az első, legfeltűnőbb változás, hogy mennyivel hangsúlyosabb itt a zenekar. Nem csupán arról van szó, hogy a zenekar-énekes arány az új felvételen közelebb áll a valóságos, operaházi viszonyhoz, de maguk a zenekari szólamok is érzékenyebben kevertek. Tullio Serafin vezényletével a Scala zenekara jóformán csak kíséret, igaz, annak nagyon biztos, illetve, ha önálló szerephez jut, szinte kizárólag a dallamot játssza. Giulini vezényletével sokkal jobban lehet tudni, mit szólnak a Bécsi Filharmonikusok a történet fordulataihoz, sokkal hangsúlyosabbak a középszólamok meg a Rigolettóban különösen fontos basszus, de a hegedűknél is hallható és megkülönböztethető minden egyes hang. Mindennek ellenére bizonyos pillanatokban a régi felvétel zenekari szólama is sokkal hatásosabb, mert drámaibb, mert alárendeli magát a szereplőknek. A második felvonás utolsó jelenetében Giulini zenekara pompázatos, de csak zene, idegesen fészkelődni a hallgató Serafinnál fog, mert ott mindez színpadi cselekvés, egy rémült apa szaladgál föl-alá az üres házban, és keresi az elrabolt leányát.

Giulini puritánsága persze elsősorban az énekesektől kíván nagy (azt gondolom, túl nagy) áldozatot. A Rigoletto három főszereplője közül ugyanis csak a címszereplő igazán sokoldalú jellem, Gildáról és a mantuai hercegről csak pillanatképeink vannak, amelyek alapján jellemük alig láthatón-hallhatón változik. A két herceg közül Domingóé meglepően rosszul is sikerült, élettelen, jellegtelen, jelentéktelen figura, lemegy úgy-ahogy a három áriája, a kettős és a négyes, egyik se rossz, egyik sem érdekes, érthetetlen, hogy ilyen alak miért vonzza Gildát. Giuseppe di Stefano szerint azonban a herceg hatalmas változásokon esik át. Az első felvonásban mindössze egy kedves csirkefogó, vonzó, könnyed, persze senki sem örülne férfiként, ha a nőügyeiben családilag érintett lenne, de ha nincs mit félteni tőle, igazán kedves fiú, szórakoztató. A kettősben aztán a herceg megrészegül saját hangjától, udvarlásától, és igazán szerelmes lesz Gildába, a maga számára is meglepő módon. A második felvonást nyitó áriában ez a herceg a legnagyszerűbb lírai szerelmes, aki maga sem érti, hogy kerülhetett ebbe a helyzetbe, így aztán amint tud, szabadul, méghozzá magához is méltatlan módon, a szerelmi betegségtől: a kockázatmentes nemi erőszakkal. Így a harmadik felvonás áriájában már nem is a kezdeti szintre zuhan vissza, hanem sokkalta mélyebbre. Ellenszenves, gyűlöletes zsarnokká, kéjenccé züllik, felháborító, hogy azt meri énekelni: „az asszony ingatag", miután egy annyira állhatatos nővel ismerkedett meg, aki még így is szeretni tudja.

Sokan és sokszor megírták már, hogy Gilda alakját, Maria Callas túlságosan megemeli, drámai hősnőt csinál a szerény virágból, aki csak elszenvedi, de nem irányítja a sorsát. Ám az Ileana Cotrubas-féle korrekt (bár a koloratúrákban néha egészen kicsit alacsonyan intonált) vértelen alakításból kiderül, hogy Callasnak igaza volt: Cotrubas Gildája ugyanis unalmas, lapos. A hallgató érdeklődését, együttérzését csak egyszer tudja fölkelteni, abban a pillanatban, amikor cselekszik, amikor eldönti, hogy föláldozza magát a hercegért.

Az új lemez címszereplője, Piero Cappuccilli az egyetlen, aki valamilyen módon állja az összehasonlítást a régi szereplőkkel. Olyan jó a szerep, Cappuccillinek akkora tehetsége, tudása és gyakorlata van, hogy a számára biztosított kevés eszközzel is képes sokszínű alakot teremteni. Tito Gobbiban persze sokkal több, pontosabban sokkal jobban érzékelhető az indulat, végletesebb, nagyobb szabású, elsöprőbb erejű, romantikusabb figura, de nem változatosabb. És hát egy óvatos, egyéniségben szegény, félénk korban Cappuccilli Rigolettója valóságosabb. Örülni kell, amíg ilyen akad.

Paolo Uccello (kb. 1397–1473): **A San Romanó-i csata.** 1451 k. 180x316. Louvre, Párizs

ség megszűnik, a levegő „kiszivattyúzva", a figurák, témák egymás fölött. A hegyoldal függőlegessé billen, mint egy háttér-paraván.

Az sem evilági, a fény. Nappal van? Napsütés? Honnan esik a fény? Árnyék: nincs. Foszforeszkálnak a lovak, a dárdák, egyáltalán: a színek. Ezáltal az éjszakából is van valami a képben. És mégis, derűs az egész.

Jó, tudjuk. A San Romanó-i csatában állítólag egy halott sem hullott. Ez lenne a kulcs a derűhöz? Aligha. Nézzük csak meg a Londonban őrzött **Szent György**-ös képet! A galádul elrabolt szűz, előnyösen profilból ábrázolva, hibátlan redőzésű selyemben. Ne firtassuk, rablánccon van-é, avagy ő tartja pórázon sárkánykáját. A szörnyeteg agonizálás közben mindenesetre ügyel farka esztétikus vonalrendezettségére... Élethalálharc franciakertben, a pázsitra mindenki ügyel. A gyermek-harcos indulatát a feje körül bodorodó felhőcskék emelik ki...

Gyönyörűséges kép! A színek. A rajzossága. A ritmusok, minden. Zavarnak a következetlenségek, a talányok? Nem. A kép jó. Uccello elmondja a kép meséjét – az egyiken lovagi harc – nyúlvadászat, a másikon legenda –, és mellé elmondja a véleményét is. Miről is? Mindenről. A világról, hogy milyen a közérzete. Hogy nem veszekszik Uccellónéval... Ámbár lassabban, a dolgok (és festők) nem egészen ilyen egyszerűek.

Mi ez, ha nem **szürrealizmus**? Hogy a világ különös, enyhén szólva?! M. barátom mondja a minap, meg kellene már egyszer valakinek írni, hogy ez az egész szürrealizmus-találmány egy egyetemes csacsiság. Miért kellene nem összetartozó elemeket összehordanunk egy képen ahhoz, hogy bemutassuk a világ abszurditását? A világ, ahogy van, nem elég különös?! Csakugyan – teszem én hozzá –, hiszen hátranyúlok a telefonhoz, húsz másodperc, és egy barcelonai múzeumigazgatóval beszélgetek, aki szintén íróasztalánál ül. Nem kell ehhez boncasztalon felejtett esernyő csendélete. Tűnődöm, hogy van a dolog ezzel a szürrealizmussal. Igaza van M. barátomnak? Nem tudom még. De azt tudom, hogy az ember egy olyan gép, mely rosszul programozva olykor hibátlan, sőt nagyszerű eredményt produkál. Akár lepkeszárnyú sárkányt. És ettől egy irányzat még lehet teljesen téveszme.

Ízlelgetve a tételt, elővettem **Dalí** képét: Hat Lenin-kép egy zongorán (1931). Talányok sora. Zongorabillentyű fölött hat Lenin-portré, kottafejek féregként mászkálnak a kottapapíron, a figura hátára asztalkendő van gombostűzve. (Láttam múzeumát a Pireneusokban, sírni való.) Hogy mélységei alighanem sekélységek, ettől a kép még jó is lehetne. De nem az. Profi munka, meg van festve, de csak egy szakillusztráció a nem tudom mihez.

Vagy csak én undorodom, merthogy a világot egy ronda, hideg helynek mondja? Lehet.

Nem hiszem, soha nem hittem, hogy a középkor világa, Uccellóé, boldogabb volt. Akkor a pestistől féltek, anyáink a bombától. Nincs különbség.

Mindenkor ránk van bízva, hogy sorsunkból győztesen kerüljünk ki, hiszem, akkor is, ma is.

Tíz éve pár napig hajóztam, Norvégia oldalában, fölfelé. Egy délelőtt ronda vihar volt. Az üres társalgóban, egyedül, mintegy érintetlenül a hajó erős hánykolódásától, egy (szőke) egyetemista lány tanult, órákig: orvosi anatómiát. És keze közben zavartalanul járt: pulóvert kötött (remélem, a kedvesének). Erre emlékeztet Uccello. Én őrá szavazok.

Székely András

Az új címer nem eléggé régi...

Nem tudom igazán megszokni az új címert. Nem a régi.

Persze az igaz, hogy szívem szerint az 56-ban használt Kossuth-címerre voksoltam volna, bár egy különben érdemes történész szenzációként tálalta akkoriban, hogy Kossuth-címer mint olyan nem is volt. Nem a fenét, már az ifjú Kossuth használta ügyvédi oklevelén. Mert az a Kossuth-címer, amely köztársasági jellegű: se fent, se a hármashalmon nincs korona. A piros pólyák úgyis utalnak az Árpád-házra, a kettős kereszt az apostoli királyságra – egy frissen kikiáltott köztársaságnak nem elég ennyi királyi utalás? Szép múltja is van a Kossuth-címernek: 1849 tavasza, 1912-ben egy tiltott köztársasági mozgalom, aztán 1947 táján az a bizonyos „apám néhány boldog éve", ahogy egy filmrendező a viszonylagos magyar demokráciát emlegette, továbbá 56, a nemzeti egység nagy pillanata, hogy a köztársaság elnökét idézzük. (Itt a „pillanat" szó erősen hangsúlyozandó, mert másfél év többpárti parlament után visszatekintve úgy tűnik, lehet, hogy Hruscsov és haditanácsa egyszerűen nem hagyott időt rá, hogy a nemzet egymásnak ugorjon. Ettől volt egység. De a „mi lett volna, ha..." kérdését nem ismeri a történelem, legfeljebb a hétköznapi ész vélheti, hogy nem maradt volna el a mai kormánykoalíció és az ellenzék elődeinek vitája, esetleg felhasználva a sok széthordott fegyvert is. De ezt csak zárójelben jegyzem meg.) Szóval, nem nagyon fért a fejembe, miért nem felel meg az 56-ban általánosan használt címer a hivatalosan 56-ra hivatkozó új országgyűlésnek. De nem felelt meg. Többséggel – igaz, nem túl naggyal – megszavazták a koronás címert. Egyenesen *két* koronával. Mert régi, mert kifejez valamit, amiről nem illik hangosan beszélni, de azért mindenki tudja (tudniillik azt a Magyarországot, amelynek térképére emlékeztet), és mert még a nép is használta hímzéseinél, igaz, eltérő formában. Rendben. Ez a címerünk, demokratikus parlament szavazta meg. Egy olyan ország jelképe, ahol áldjon vagy verjen sors keze, élnem és halnom kell; illetve, ha valakik nagyon konkrétan a fejemet követelnék valamilyen okból, akkor bizonyára megpróbálnék nyugodtabb helyet keresni, de csak ad-

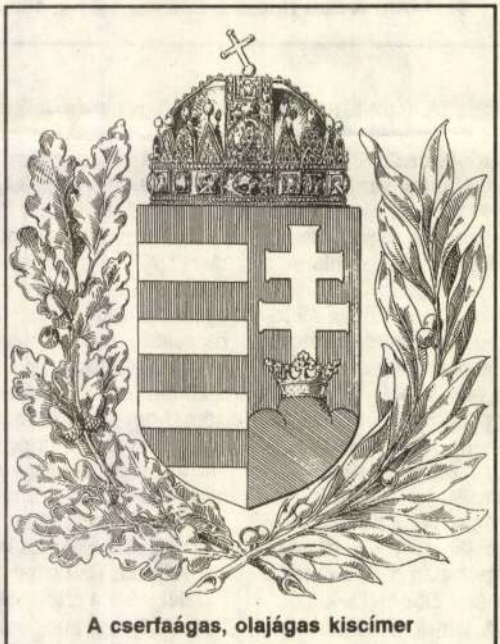

A cserfaágas, olajágas kiscímer

Magyarországi festő: **Szent László.** 1600 körül, olaj, fa 103x101,3. Bp. MNG

dig, amíg vissza nem térhetek. Kossuth se gondolta másképp, Károlyi se, de még Kun Béla se, pedig ő egyenesen internacionáléban gondolkozott. Rákosi kétszer visszatért, sőt 56 után meg a halála előtt is szívesen jött volna; először, gondolom, Kádár fúrta meg az ötletet, másodszor a párttagság.

Ha belegondolok, még nem vagyok egészen ötvenéves, és már legalább öt címert értem meg, de inkább hatot, mert a lukas zászló is címer volt a maga nemében; a jelek tudományában a 0 is jel. De 1952-ben ne lettem volna büszke a 16 aranyérmesre, akik abban a később kivágott címerrel díszített (vagy elcsúfított, de a hazámat jelképező) mezben versenyeztek? Fogalmam sincs, volt-e „Egérkén" 57 utáni címer, amikor Vitray biztatta, hogy úszszon – mint Kanga Zsebibabát –, de ha volt, biztos nem gondoltam arra, hogy ez egy Kádár-címer, és hogy miért kellett így történnie 56-ban a dolgoknak. Ha címeres mez volt rajta három évvel ezelőtt, akkor azt gondoltam, hogy ott most egy kis Magyarország akar előrejutni. Az enyém.

Mintegy mellékesen jegyzem meg, hogy Bertényi Iván népszerű kis címertanában is szereplő Kossuth Lajos-féle ügyvédi oklevelet megelőző időből is ismert ez a címer. A Magyar

Nemzeti Galériának van egy 1600 körüli, magyarországi festőtől származó és valószínűleg metszet nyomán készült Szent László-képmása, ahol a király jobb lába mellett teljesen korona nélküli címerpajzs fekszik. A képet publikáló Buzási Enikő (A Magyar Nemzeti Galéria régi gyűjteménye. Budapest 1984, 126. tábla) nem utal ugyan erre, lévén vizsgálódása művészettörténeti és nem heraldikai jellegű, de talán érdemes leszögezni, hogy a „nem elég mély hagyományú" Kossuth-címer is lassan négy évszázados. Ha igazi tudós volnék, és nem csak olyan mindenbe belekapó, mindenből valami kicsit tudó újságíró–művelődéstörténész-féle, biztosan írnék erről szorgos kutatómunka alapján egy heraldikai tanulmányt, talán lassan meg is jelenik majd ilyen célra szolgáló szakorgánum, *Modern Turul* vagy valami hasonló. Addig is, amíg lényegileg átalakulok (ami ebben az életkorban nem valószínű), szívesen felajánlom megfigyelésemet bármely szakembernek „hasznosításra".

Ez amolyan pártoktól független morgás, és nem vagyok túlzottan „petőfista" álláspontom sem, azaz nem óhajtom felakasztatni a királyokat, pláne a maiakat. Ha nincs más megoldás, akkor le kell fejezni a koronás főket, de ez a 20. századra egyáltalán nem vonatkozik, ma egyik európai uralkodó hasznosabb, mint a másik, ha a demokrácia szemszögéből nézzük. Egész egyszerűen arról van szó, hogy kicsit groteszknek érzem a „m. kir. köztársaság" jelképét. A világ legrégibb köztársasága, San Marino mellett mi vagyunk ma az egyetlen köztársaság, amely koronát hord a címere felett.

Különben semmi bajom a Szent Koronával. Még álmomban se nevezném svájci sapkának (mint ahogy Kis János se tette igazából). Tudom, hogy a világ egyik legrégibb koronája, hogy meglepően hasonlít a Szimonidesz Lajos vallástörténete 75. oldalán reprodukált szelkup avagy osztyák-szamojéd sámánfejdíszre, és ha a rajta látható Géza nem I. Géza király, hanem Szent István apja, akkor éppenséggel késő-avar/koramagyar munka, de lehet a római díszsisak folyománya, továbbá körbevagdosott könyvtábladísz, világmodell, amelyen a gyöngyök számának csillagászati jelentősége van, a kereszt elhajlása a földtengely ferdülését, valamint Krisztus oldalra bukó fejét jelképezheti... Sok mindent olvastam történészek, művészettörténészek, ötvösök és fizikusok tollából, és nézegettem eleget... Dehogy irigylem le a címerről! Ha a parlament úgy döntött, legyen. És mégse bírom megszokni.

Nem tetszik.

Esztétikai okokból nem tetszik. Nem tartom hagyományszerűnek ezt a rózsabogárszerű formát, amely egyébként gyönyörű bogár, nehogy már valakiben felhorgadjon a patakvér, hogy gyalázom a magyar címert és titokban nem is Székelynek, hanem Székel(y)nek hívnak. Az *Új Hölgyfutár* szentendrei neobrahista angyalait sem hiányolom. A hülyüléshez is szükség van némi teológiai ismeretre, és tudnivaló, hogy az angyaloknak nincs nemük, tehát nem is malackodhatnak. Az angyal úgynevezett pajzstartó volt a magyar címeren, lebegő fehér ruhában, arányosan kiegészítve a formát. A pajzstartó alaknak nincs ideológiai jelentősége, Ausztrália címerében egy kenguru és egy futómadár (emu) játssza ezt a szerepet, Barbadoséban egy delfinféle meg egy pelikán, a Dominikai Közösségében két óriáspapagáj, Jamaicán és Suriname-ban két bennszülött, Szváziföldön egy oroszlán és egy elefánt... Monaco pajzstartó figuráiban pedig karddal felfegyverzett szerzeteseket vélek felfedezni. Nyugodtan maradhatott volna az angyal, kiűzetésük amolyan igazi magyar megoldás volt; a mi mesénkben – bár azért alighanem ez is vándormotívum, csak jól hangzik, hogy ez „magyar dolog" – az az *okos* lány, aki hoz is, meg nem is. Hát ilyen az okos parlamenti döntés: régi címer is, meg nem is. Mert ha a két világháború közötti (1916-ban bevezetett) angyalosat választjuk, akkor az ilyenolyan revizionista-horthysta-félfasiszta címernek vélhető a szomszédból nézve. Csak hát az a helyzet, hogy aki a szomszédban utál minket, az *elvből* utál, teljesen mindegy, hogy ténylegesen mit csinálunk. Az, mondjuk, megépíti a vízierőművet, neki jut az áram, nekünk a környezeti kár, és nyilvánvaló, hogy nem fogjuk bosszúból bombázni Kassát. Vagyis elvi okokból meg lehetett volna hagyni, illetve visszaengedni helyükre az angyalokat is.

Ám jó, induljunk ki abból, hogy a szavazás idején Magyarország még nem volt igazán szuverén, földjén idegen csapatok állomásoztak. A képviselők provokatívnak érezték az angyalokat. De mi baj volt a cserfaággal és az olajággal? Tudniillik a korábbi magyar címer pajzstartó angyalait jobbról cserfaág, balról olajág is helyettesíthette. Károlyi Mihály például kifejezetten köztársasági jellegű jelképnek tartotta a lombdíszt akár a Kossuth-címer körül is.

Ezek a faágak igazán semleges jelképek. A cserfa a germán és balti népeknél a bátorságot, a férfiasságot jelképezi. Ezt talán még lehetne agresszívnak minősíteni, de nem akkor, ha az olajfával, a béke, a bölcsesség, a sportbéli vetélkedés győzelmének ógörög jelképével társul. Nem is magyarázom tovább – beszéljen magáért az illusztráció. Ítélje meg ki-ki, hogyan szebb: ágakkal vagy nélkülük.

VÁLI DEZSŐ festő

VÁLI Dezső: Tornyai kontra Czóbel. =
Mozgó Világ, 13.évf.4.sz.1992 119 - 121.p.ill.

MOZGÓ Világ 1992/4
VÁLI Dezső

papírba tekerten egy gödörbe hajítják (az arckoponyának meg külön is rosszat tesz, módfelett erodálja az *arcra borultság*, és megnehezíti harminc évvel később a kriminálantropológus amúgy is nehéz, bár szép munkáját); meg hogy „az a bizonyos személy" alacsony, honvédelmi minisztere ellenben nagyon magas volt... És így tovább.

A film nagyon hosszú. Nem tudom, talán lehetne rövidebb is. Egyébként is vannak hibái: a többszörösen pontatlan címe, például. De kevés dokumentumfilmnek sikerült még a keletkezés (itt: erkölcsileg is kényszerítő) körülményeit ennyire beépítenie abba, amiről szól. Így lesz dokumentummá is (mint jegyzőkönyv, lásd fentebb) és filmmé is. Lásd a családtagok szívszorító monológjait, lásd az újra meg újra megismétlődő nagyjeleneteket: egy utolsó kaparás (spakli), egy utolsó söprintés (ecset), és rávicsordul akkor a nézőre (a fehér köpenyesekre, az államtitkárra, a családra, az utókorra) az újabb tragikus csontfő; és – hogy, hogy nem – még zenei aláfestés is adódik ilyenkor, mert épp arra száll egy repülőgép: hangrobbanás, felzúgó moraj... (Miközben kopog-kopog az a bizonyos, ócska írógép.)

Végül is minden a helyére kerül. Mint tudjuk. Koponyák a koponyadobozba, koporsók (utóbb) a Hősök terére, majd ismét a sírba, a 301-esbe, mely díszsírhely immár. Kádár is a sírba, nem sokkal később. Kádárizmus (vagy mi) a történelem szemétdombjára.

És ez a film? Hová kerül? Moziba? Aligha. A tévébe? A *Dallas* mögé, a kettesre, vagy este tizenegy után, akárhová? Nem tudom. Most már talán sehová. Merthogy történelmileg így alakult időközben. Hogy koponya a koponyadobozba, film (kerekasztal-kazették!) a filmdobozba. *Komonisták* meg a föld alá. Ha kivégezték őket, úgy kell nekik. Ha meg nem, ha csak négy-öt évet kaptak, hát legalábbis gyanúsak. „Vizsgálóbizottság elé velük!" – hörgi az új állampárt ifjú vérmese. Ötvenhat nem az övék többé, hanem... Na, kié?

„Nagy Imre áruló!" – sejlik föl kisgyerek koromból a hangemlék. Biztos, hogy a rádió recsegte ezt, csak azt nem tudom, melyik hullámhosszon: a röviden-e vagy a középen. Talán mindkettőn.

Igaz is, a nevek. Nagy Imre, Gimes Miklós, Losonczy Géza, Maléter Pál, Szilágyi József.

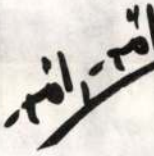

Váli Dezső

Tornyai kontra Czóbel

Nyomasztó emlékem az a bizonyos Tornyai-kiállítás a Nemzeti Galériában. Újságszenzáció volt valamikor a nyolcvanas évek közepén – a fölbontott műterempadló alatt több száz képet találtak, szakszerűen csomagolva. Aztán fény derült az ügy hátterére. Az özvegy valami örökösödési vitába keveredett. Ő volt birtokon belül, féltette a képeit, és így oldotta meg a dolgot. (Egyszer megírhatná valaki a festőözvegyek történetét. Állítólag az MSZMP KB tagjai, beleértve A. Gy.-t is, minden földi halandó közül csak tőlük rettegtek.)

A Nemzeti Galéria jókedvűen – és hogy jelezze fürgeségét is –, az anyagot szinte rendezetlenül, mintegy „in situ" mutatta be. Szaladtam hát én is. Jó képek, egész jó képek. És aztán az a bizonyos nagy széria. Lemezre festett, egyforma méretű, 40–50 centis olajképek tucatjával, variációk. A téma, a kompozíció szinte azonos: ég, horizont, alatta a róna, 50–100 darab?! Kidolgozott, befejezett munkák. Befejezett? Majdnem. Ez a fájdalmas és az ijesztő is a történetben. A kompozíció átgondolt, a színek a helyükön. A képek az évszakot, az időjárási helyzetet is hűen érzékeltetik: viharfelhők vagy békés alkonyat. Atmoszférájuk van. A kép már kép. Vagy mégse? És itt álljunk meg egy pillanatra. Sok festő beszél erről a percről. Amikor a festékből kép lesz. Bernáth Aurél ezt úgy fejezte ki, hogy amikor megcsendül a kép. Megszületett.

És akkor kezdődik az aprómunka: a keresgélés újabb fázisai. Egy jelentéktelen színfoltocskát ötvenedszer is átfesteni. Bírja-e a festő szusszal, fegyelemmel, minden ezen múlik. Ha az ember végigsétál a Műcsarnokban egy Tavaszi Tárlaton, a képek 70 százaléka ezen bukik el. Hogy végül is ki mennyit kínlódik egy kép sarkával, ez legtöbbször titok marad.

Az aprómunka, a keresgélés. Számomra erre a legcsodálatosabb példa alighanem mindig is **Czimra Gyula** (1901–1966) marad. A Galéria

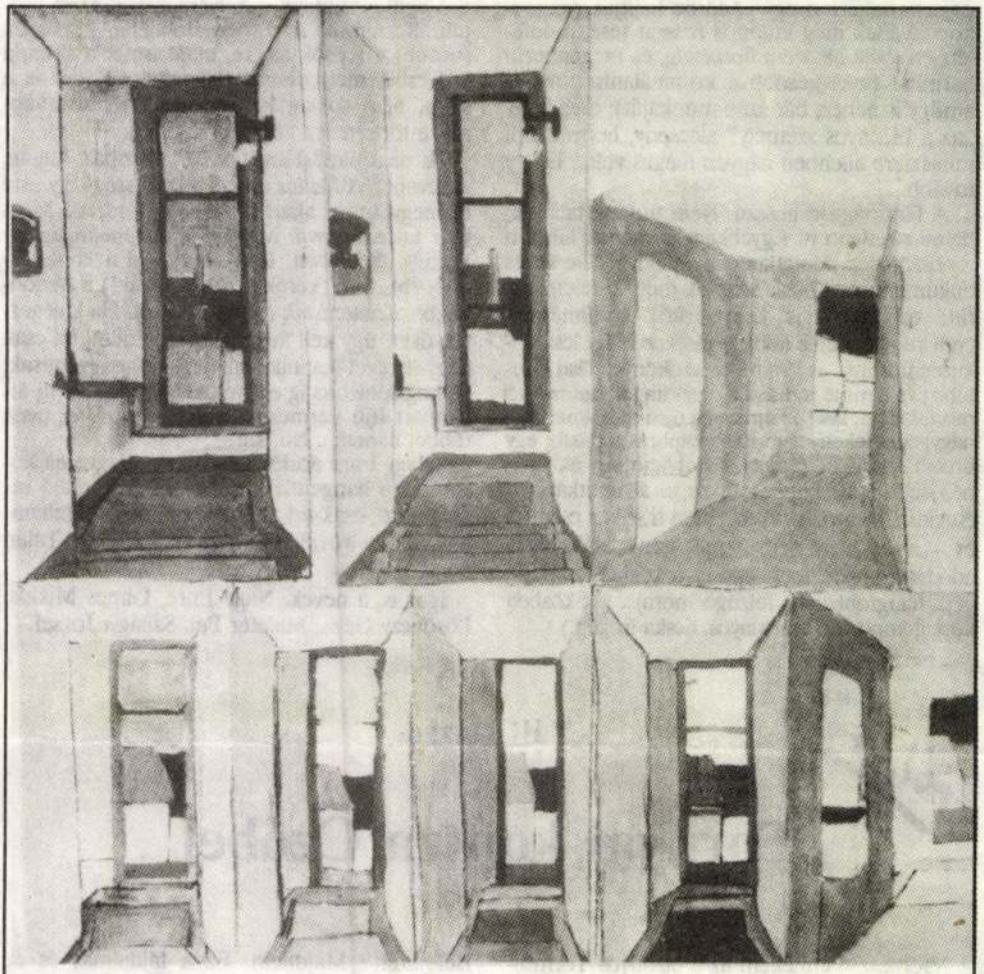

Czimra Gyula (1901–1966): **Vázlatok a „Lépcsők" című képhez** 1965 körül
ceruza, olaj 38x50 cm, Szentendre, Ferenczy Múzeum

akkor még a volt Kúria épületében lakott. Döbbenetes emlékkiállítás. Emlékszem, az ajtóban találkozva, csak dadogni tudtunk erről egymásnak Kokas Ignáccal: micsoda festő! Ő is akkor látta először. Mit tudott ez a festő? Mindent. Nem mondhatni pedig, hogy témagazdag volt. Szobák, üres műtermek. Félig nyitott ajtó, festőállvány, egy korsó a földön, semmi. Fölrajzolja a témát ceruzával, majd a térközöket kifesti? Mint a gyerekek a kifestőkönyvet. Megnézi, úgy ítéli, nem történt semmi. Nem jó. S akkor elkezdi a színeket keresgélni. Át- meg átfesti a foltokat. Rétegek egymáson, szinte relief már a felület. A ceruzavonalak eközben érintetlenül maradnak (a kompozícióban bízott), de egyre mélyebb árkot képeznek. És aztán egyszer csak megvan, megtalálta. Azt a lehelet-egyensúlyt a színek között, amit nem lehet soha előre kigondolni. Amikor megcsendül a kép. Nem mindig sikerül, persze. Kirakták vázlatlapjait is. A tizedik... a huszadik... már majdnem jó... és megvan. És akkor elölről kezdve az egész a nagy képeken...

Paul Klee-re is igen jellemző az aprómunka. A hihetetlen gazdagon végigmunkált felületek. Igaz, ő inkább játszott, technikázott. Gyakran használta a véletlent. Szeretett pepecselni különböző, például egymást taszító nyersanyagok-

kal is. Sokat dörzsölt, visszaitatta a hígan föltett festéket. Egyszer azt mondta: szeretne eljutni a nagy képméretekig, gyakorolja is magát, de nemigen megy a dolog. Azt hittem, affektál. Nem. A képfelület ilyen aprólékos, minuciózus megmunkálása léptéktelen és talán értelmetlen is lenne méteres képen.

Még egy gyönyörű emlék a keresgélésről, egy megrendítő példa. Vagy 20 éve láttam a Szentendrei Múzeum folyosóján. Tán 20 centis ceruzarajz **Czóbel**től. Amennyire emlékszem, a rajz egyetlen témája egy X-lábú kerti pad, elölről – kissé oldalról nézve. A képen egyetlen dolog történik, nevezetesen, hogy Czóbel nem tudja a pad lábát megrajzolni. Próbálgatja – radírt nem használ – egy kicsit ide, kicsit oda, padláb helyett vonalak tucatjai. Semmi szégyenkezés, a világegyetem az ellenfelünk, a vonalak harsogóak. És nem sikerül megtalálni a végső megoldást, marad a „folyamat-ábra", a kínlódó, dühös vonalhalmaz. És evvel győzött. Földrengésszerű rajz.

Nem minden festő ilyen keresgélő alkat. De a kivételek ritkák. Vegyük **Farkas István**t. Századunk egyik zsenije.

Hatvanas évek, Kiscelli Múzeum: „Találkozás a temetőkertben". A kép atmoszférája és halálszaga. És valami különös fanyarság. Hogy ez miből ered – egyebek mellett a technikából –, azt jóval később, már a Kecskeméti Képtár állandó kiállításán vettem észre. „Vörös asztal körül". Sokszor üldögéltem a kép előtt. Csoda, kinyilatkoztatás. És közelről: pimaszul hanyag mázolmány. A lecsöppent festékfoltot otthagyja. (Az akkor még nem volt divat.) Ha túlszalad egy lendületes vonal, nem bánja; ha mellényúl, úgy hagyja... hihetetlen. A fatábla itt-ott kilátszik, és láthatóan nem gondos mérlegelés következményeként. Viszont a színeinek borzalmas ereje van – időnként tényleg borzalmas. Hihetetlen indulat.

Térjünk vissza a Tornyai-sorozatra. A kép megvan, akár bekeretezhető. Valami, valami apróság még hiányzik, egy leheletnyi módosítás, de elmegy. Nem baj, vegyük elő a következő táblát, majd azon talán sikerül. Hányszor csaptam be magamat így én is! Iszonyú nagy kísértés, ha – mint nála is nyilván – sok egyforma méretű lemez van előkészítve. Elég egyetlen próbakeret, óhatatlanul sorozat lesz belőle. Pontosabban: variációk. És az egész alig ér valamit. Egyik sem megoldott. Hogy mi a különbség a Czimra-vázlatok és Tornyai képei között? Czimránál az „addig innen el nem megyek" feszítettsége, iszonyatos küzdelem a hibátlanért, a legjobbért. Tornyai pedig ernyedten elővesz egy új lemezt.

Pedig lehet, hogy az egész gondolatmenetem tévedés. Esetleg elfogultságom félrekormányozott? Hiszen százszor és még többször átéltem, mennyire nincs semmiféle egyedül üdvözítő módszer a művészet világában. És ez alighanem az asztalosságra is érvényes. Hogy Watson vagy ki, a DNS molekula megtalálója állítólag főként csak teniszezett. Bár Goethe erre azt válaszolja, hogy lusta zseni nincs. Számomra Szinyei legjobb munkája az a kis gyönyörű, hevenyészve odavetett olajvázlat, a „Hinta"! Mi hát a különbség? Tornyai ernyedten félbehagyja. Talán ez. Vagy mindez csak őreá vonatkozik?! Hogy néki folytatni kellett volna?! Lusta volt, gyenge? Vagy egyszerűen: ez volt tehetsége határa?

Miért nem vette később újra elő őket? Egy fél év múlva? Hiszen el nem adta, hagyatékban maradtak. Vagy nem látta a minőség fokát? Esetleg többé feléjük sem nézett, nem is akarta látni őket, elpusztítani pedig nem volt lelkiereje?

Vagy csak halogatta a dolgot?

Nem tudom.

És végül is semmi tanulságot nem lehet a balesetből levonni?

Nem tudom.

Nekem figyelmeztetés marad.

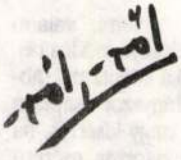

Székely András

Múlttüntető mágia

Volt egyszer egy ifjú fáraó, úgy hívták: Tutanhamon. Van-e, ki e nevet nem ismeri? Még a pesti kuplé is emlegette, a Tutikámra butikámot rímeltetve. Pedig Tutanhamon, született Tutanhaton, teljesen jelentéktelen, kamaszfejjel elhunyt (esetleg agyoncsapott) fáraó volt, és hírnevét mindössze annak köszönheti, hogy sírkamráját a szokástól eltérően rendkívül slendrián módon rabolták ki, aztán holmi munkáslakások épültek a bejárat elé, és így a „halotti kelengye" legnagyobb része megérte a 20. századi régészek ásóját. Merő véletlen. Ellenben: kinek mond valamit az a név, hogy Horemheb?

Pedig Horemheb valóban nagy ember volt, napóleoni figura, katonából lett uralkodó, a régi világrend visszaállítója, már amennyire egy rendszerváltás (értsd: gyors változás) után a régi világrendet vissza lehet állítani. Volt ugyanis egy érdekes rendszerváltás a 3400 évvel ezelőtti Egyiptomban, Ehnatoné, született IV. Amenhotepé. Ő vezette be a különböző istencsoportok fölött fáraóként trónoló Napisten, Amon helyett az egyetlen Napkorong, Aton kultuszát, akkorát váltva ezzel, hogy Freud a maga módján ebből a reformból eredezteti az egész monoteizmust Mózessel és Jehovával. Mindezt új főváros alapításával, továbbá művészeti reformmal kötötte össze a fáraó, lehetőséget teremtve számos mélyről jött tehetségnek a karrierre, viszont megnyirbálva a hagyományos istenek papjainak tekintélyét és jövedelmét. Jó költő volt és rossz politikus: mint újító megbukott, már Tutanhaton is, a szerény utód „amonosította" magát, Horemheb pedig úgy döntött, hogy visszamenőleg megszünteti a múltat. Az ő őse III. Amenhotep. Ehnaton neve (és Tutanhamoné) kitörlendő az emlékművekről, fővárosát temesse be a sivatag homokja, a krónikák csak „legyőzöttként" és „eretnekként" említsék, ha említik.

De hát a múltat nemigen lehet megszüntetni. A régész számára az marad meg, ami elpusztul. A feledésre ítélt Tutanhamon sírját nem keresték különös buzgalommal a hivatásos sírrablók. Ahet-Aton, az elhagyott főváros helyén nem építkeztek új lakosok, s a németek 1910 körül feltárhattak egy szobrászműhelyt, tele félkész portrékkal – így lett Ehnaton felesége, Nofertiti vagy Nofretete a legismertebb egyiptomi királyné. Fennmaradt ugyan Horemhebnek is egy jelentős szobra, New Yorkban látható, de ...A lényeg az, hogy a múltat nem lehet az egyiptomi mágikus szemlélet eszközeivel elsöpörni.

Pedig ez a szemlélet mélyen benne él a hétköznapi lélekben. „Én ezt a kis levelet most összetépem" – dalolta a csalódott szerelmes a táncdalban. Végső soron ugyanolyan mágia ez, mint amikor 1945 után lelkes ifjak, köztük Faludy György, eltávolították a Belvárosból Werbőczy és Pázmány szobrát (hogy Gömbös Gyula szobrának 1944-es felrobbantását ne is említsük). „Werbőczy *és* Dózsa", mondta József Attila nagy Duna-versében, és valóban, így kerek a dolog. Azóta lett Dózsa bőségesen, de Werbőczy ma sincs. Pázmány Leninek társaságában várja a feltámadást a bronzok temetőjében, ahová nemrég elszállították „a katonát", Kisfaludy Stróbl Zsigmond Szabadság-szobrának mellékalakját. A szép termetű ápolónő maradhatott, kezében a pálmaággal, a neobarokk mellékalakokba pedig mindenki azt lát bele, amit akar.

Fáj-e a szívem a katonáért? Mint szoborért semmiképp. A nőalakban van harmónia és ősi eszmeiség, a két mellékalakban, bár nem illeszkedik a főalakhoz, van dinamika és korstílus; szegény szovjet katonát azonban kénytelen volt a szobrász kellőképpen sematikusra formázni, hogy a többi szovjet katona főnöke, az egész szobortervet kiötlő marsall ne kössön bele. Amolyan iskolás, szürke munka, még csak rossznak se mondható. Tehát szoborként valóban a nyersanyaga ér belőle a legtöbbet. Viszont mint kordokumentum?! A Szabadságszobor (vagy hivatalos, most épp nem használatos nevén Felszabadulási Emlékmű) *történetével együtt* hiteles. Ez volt Kisfaludy Stróbl „malenkij robot"-ja; nyilván kellemesebb a bányamunkánál, de mégsem olyan feladat, amelyet maga választott volna.

Fokozatosan leemelik hát talapzataikról a katonákat, a történészek által vitatott sorsú parlamentereket (ki a fene gondolt a tényleges Osztapenkóra, amikor húsz-harminc éve kiállt stoppolni?), talán még a 0 kilométert jelképező harmonikus absztrakt szobor, a korábbi szocreál munkás helyére is visszakerül a még korábbi

VALKÉ ČASLÉ

Valkó László (1946–)
Éjszaka I. 2003
digitális nyomat 59,5×47,5 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Valkó László (1946–)
cím nélkül 2003
digitális nyomat 60×72,5 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Valkó Arisztid; *Walkó* (1905. jan. 29. Bp., – 1988. jún. 7. Solymár ***[Bp.?]***): jogász, helytörténész, régész, művészet- és zenetörténész. – Felvidéki származású, Solymáron élő családja közeli rokonságban állt Henszlmann Imrével. Édesapja Walkó László (1874–1943) bőrművész, testvére S. Walkó László szobrászművész. Felesége (1938-tól) Újlaky Margit énekművésznő, a Solymár és környéke zeneisk. alapítója. – A bp.-i Könyves Kálmán Főgimn. elvégzése után a Pázmány Péter Tudományegy.-en jog- és államtud.-i doktorátust (1928–1933), a BTK-n művészettörténetből végbizonyítványt szerzett ***(mikor?)***, Toldy Lászlónál zenetörténetet hallgatott, belügyi gyakorlati közigazgatási vizsgát tett (1939). Díjnok az Állatvásárpénztárnál (1933-ig), az ***ÁDOB*** (Állástalan Diplomások Orsz. Biz.-a) fizetés nélküli gyakornoka Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. igazgatásában (1933-tól). Vác város aljegyzője (1936–1943), anyakönyvvezető is (1939–1943). Próbaszolgálatra rendelték be a Honvédelmi Min.-ba (1939), ahol kulturális területen dolgozott; segédtitkár, miniszteri titkár (1943–1949. jún. 30.; nyugállományba helyezték). Nyugdíjasként további szolgálattételre a *Honvéd Levéltár és Múz.*-hoz előadói munkakörbe osztották be. Térképtörténeti kutatásaihoz az MTA-tól kapott támogatást (1951). A *BTM* muzeológusa (1952. jan. eleje–máj. vége), a Levéltárak Orsz. Központjában térképtári előadó (1952. jún.–dec. 31.). A Művészettörténeti Int.-ben (később Dokumentációs Központ) a levéltárak művészettörténeti anyagának feldolgozásával, majd az *Iparművészeti Múz.*-ban az Adattár felállításával bízták meg (1954. febr. 16.–1955. dec. 31.). Az Iparművészeti Munkaközösség tagja; iparművészeti kutatásokat végzett a M. Orsz. Levéltárban. Az OSZK munkatársa (1956. okt. 1.–1958. dec. 31.), közben az MTA támogatásával zenetörténeti kutatásokat folytatott. Az Orsz. Műszaki Könyvtárban könyvtáros (1959. jan. 1.–1960. jan. 1.), a külföldi folyóiratok katalogizálását végezte. A bp.-i műegy. Könyvtárában a Gépgyártástechnológia Tanszék könyvtárát katalogizálta (1961. dec. 31-éig). A *MNG*-ban a metszettárat rendezte (1960. ápr. 1.–1962. jún. 30.). A *M. Mezőgazdasági Múz.* tud.-os munkatársa (1962. júl. 1-jétől). Az MTA Zenetudományi Int.-ének tud. kutatójaként folytatott levéltári kutatásokat (1970-től haláláig). – Diákkorában bekapcsolódott édesapja régészeti kutatásaiba a pomázi Várhegyen. Később önállóan, részben saját költségén többször vezetett itt feltárásokat (1929–1934, 1941). Tud.-os munkásságából kiemelkednek a Solymár és a solymári vár történetét feldolgozó tanulmányai. A solymári Mátyás-hegyen lévő bronzkori teleppel és a középkori várral előkerült bronzkori és 14. sz.-i leletanyagot a solymári családi házban őrizték; a ~-gyűjt. halála után részben a MNM-ba, részben a Solymári Helytörténeti Gyűjt.-be került. A terület teljes feltárása, rekonstrukciója, múz. létesítése érdekében

többször fordult hivatalos fórumokhoz segítségért – eredménytelenül. Régészeti feltárásra a területen csak 1972–1977 között került sor. Jelentősek a fertődi Esterházy-kastélyra vonatkozó, vmint J. Haydn, Liszt Ferenc és Erkel Ferenc munkásságával foglalkozó kutatásai. Napilapokban, folyóiratokban, periodikákban 150-nél több közleménye jelent meg a régészet, a művészettörténet, a művelődés- és zenetörténet tárgyköréből (*Pesti Hírlap, Magyarság, Magyar Nemzet, Archaeologiai Értesítő, Művészettörténeti Értesítő, Magyar Könyvszemle, Magyar Zenetörténeti Tanulmányok, Magyar Zene, Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei* stb.).

F. m.: *A solymári vár története és ásatása* (Archaeologiai Értesítő, 1932/1933, 178–179.); *Régészeti és történelmi emlékek Pest vármegye területén. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. és Kecskemét th. város Adattára* (Pécs, 1939); *Fertőd mesterei, művészei 1720–1768 között* (Művészettörténeti Értesítő, IV., 1955. 1., 127–133.); *Haydn magyarországi működése a levéltári akták tükrében.* I–II. (Zenetörténeti ***[Zenetudományi?]*** Tanulmányok VI., 1957, 627–668.; VIII., 1960, 527–663.); *A Liszt család a levéltári iratok tükrében.* I–II. (Magyar Zene, 1961, 4., 388–389.; 1961, 5., 498–507.); *A solymári vadászkastély* (Magyar Mezőgazdasági Múzeum Évkönyve, 1966–1967, 125–133.); *Erkel Ferenc hivatali működésével kapcsolatos levéltári akták* (in: *Zenetörténeti Tanulmányok.* Bp., 1969, 225–245.); *Levéltári adatok Mosonyi Mihály életrajzához és emlékének megörökítéséhez* (Zenetudományi Tanulmányok. Bp., 1973); *Erkel Sándor hivatali működése az ügyiratok tükrében.* I–V. (Magyar Zene, 1974, 412–13.; 1975, 2., 195–207.; 1975, 4., 414–426.; 1976, 3., 308–327.); *Újabb adatok a fertődi (eszterházai) kastély építéstörténetéhez* (Ars Hungarica, 1982, 1., 75–82.); *A százéves Operaház válogatott iratai.* Az iratanyagot felkutatta (Bp., 1984).

Irod.: Endrődi Anna–Feld István: Régészeti kutatás a solymári Mátyás-dombon 1929-1934 (Studia Comitatensia, 9., 1980, 267–314.); Dr. V. A. (Bp. 1905–1988 Solymár) tudományos és publicisztikai írásai (Művészettörténeti Értesítő, 1988, 1–2., 86–88.); Brockhaus-Rieman Zenei Lexikon 3.: 576.; MÉL IV.: 932.

Bándi Gáborné, Maróti Éva

Valkó Arisztid (1905. január 29., Budapest — 1988. június 7., Solymár) helytörténész, régész, művészet- és zenetörténész, jogász. — A család felvidéki származású, közeli rokonságban állt Henszlmann Imrével (1813-1888). Az édesapa, Walkó László (1874-1943) bőrművész, testvére, S. Walkó László szobrászművész. — A család Solymáron él, már az édesapa régészeti kutatásokat kezd a Várhegyen, melybe a fiai is bekapcsolódnak. — ~ 1924-1933 között a bp.-i tudományegyetemen jogi diplomát szerez, a bölcsészettudományi karon művészettörténeti és régészeti tanulmányokat végez, zenetörténetet is hallgat. — 1929-1934 között, majd 1941-ben, részben saját költségén többször vezet feltárásokat a Várhegyen, az előkerült bronzkori és XIV. századi leletanyagot a solymári családi házban őrzik. — Kezdetben Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.-nél tisztviselő, 1936-1943 között Vácott városi aljegyző, 1943-1948 között Bp.-en, a Honvédelmi Minisztériumban miniszteri titkár kulturális területen — ebben az időszakban Vácon, majd Pesten lakik. — 1938-ban vette feleségül Újlaky Margit énekművésznőt, aki a Solymár és környéke zeneiskolát alapította; a II. világháború után két fiukkal végleg visszaköltöznek Solymárra. — 1952-1962 között az Iparművészeti Múz., az OSzK, a Nemzeti Galéria és az Országos Levéltár munkatársa, 1962-1970 között a M. Mezőgazdasági Múz.-ban dolgozik. 1970-től haláláig az MTA Zenetudományi Intézetének tudományos kutatójaként folytat levéltári kutatásokat. — Tudományos és publicisztikai tevékenysége rendkívül sokoldalú: 150-nél több közleménye jelent meg a régészet, a művészettörténet, művelődés- és zenetörténet tárgyköréből — számos napilapban, folyóiratban, periodikában, pl.: Pesti Hírlap, Magyarság, Pilishegyvidéki Hírek, Újság, Magyar Nemzet, Arch. Ért., Művészettörténeti Értesítő, Magyar Könyvszemle, Magyar Zenetörténeti Tanulmányok, Magyar Zene, M. Mezőgazdasági Múz. Közleményei. 35-nél több cikke foglalkozik a solymári Mátyás-hegyen lévő bronzkori teleppel, középkori várral. Az innen összegyűjtött leleteket a Valkó-gyűjtemény őrizte, mely halála után részben a M. Nemzeti Múz.-ba, részben a Solymári Helytörténeti Gyűjteménybe került. A terület feltárása, rekonstrukciója, múzeum létesítése érdekében többször fordult hivatalos fórumokhoz segítségért — eredménytelenül: régészeti feltárásra a területen csak 1972-1977 között került sor.

F. m.: A solymári vár története és ásatása. (Arch. Ért. 1932/1933 178-179.); Régészeti és történelmi emlékek Pest vármegye területén. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. és Kecskemét th. város Adattára (Pécs, 1939, 112.); Adalékok Hulbe magyarországi tanítványának működéséhez (Művtört. Ért. 1967/1., 67-70.); A solymári vadászkastély (M. Mezőgazd. Múz. Évk. 1966-1967. 125-133.); Haydn magyarországi működése a levéltári akták tükrében I-II.

(Zenetörténeti Tanulmányok VI. 1957. 627-668., és VIII. 1960. 527-663.); A Liszt család a levéltári iratok tükrében I-II. (Magyar Zene 1961/4. 388-389, 1961/5. 498-507.); Szemelvények a Fővárosi Levéltár Erkel-Liszt leveleiből. 1-2. (Magyar Zene 1961/1-2., 170-176, 1962/1., 46-54.); Erkel Ferenc hivatali működésével kapcsolatos levéltári akták (Magyar Zenetörténeti Tanulmányok /Bp., 1969, 225-245./); Erkel Sándor hivatali működése az ügyiratok tükrében. I-IV. (Magyar Zene 1974/4., 412-413., 1975/2. 195-207., 1975/4., 414-426., 1976/3., 308-327.); A százéves Operaház válogatott iratai. (Bp., 1984, 360.) /az iratanyagot felkutatta ~/; Fertőd mesterei, művészei 1720-1768 között (Művtört. Ért. IV. 1955/1. 127-133.); Adalékok az Esterházyak budai palotájának építéstörténetéhez. (Ars Hungarica 1976/2., 305-322.); Újabb adatok a fertődi (eszterházai) kastély építéstörténetéhez. (Ars Hungarica 1982/1. 75-82.)

Irod.: Endrődi Anna - Feld István: Régészeti kutatás a solymári Mátyás-dombon 1929-1934 (StCom. 9 /1980/ 267-314.); Brockhaus-Rieman Zenei Lexikon 3., 576.; MÉL 1978-1991 (Bp. 1994., 4. kiad., 932.);

Bibl.: dr. V. A. (Bp. 1905-1988 Solymár) tudományos és publicisztikai írásai (Művtört. Ért. 1988/1-2., 86-88.)

Maróti Éva

VALKO ARISZTID (1905.január 29.Budapest,- 1988.június 7. Budapest.) helytörténész, régész, művészet- és zenetörténész,jogász. Apja a képviselőház könyvtárában, majd a gazdasági hivatalában díjnokoskodott és munkája mellett szerkesztette a Budapesttől Velencéig című útikönyvet A budapesti Könyves Kálmán főgimnázium elvégzése után. 1928- 33-ban a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen szerzett jog-és államtudományi doktorátust, a bölcsészettudományi karon művészettörténetből végbizonyítványt szerzett. Zenetörténetet Toldy Lászlónál hallgatott. 1939- ben belügyi gyakorlati közigazgatási vizsgát tett. Közszolgálatát a székesfőváros igazgatásánál kezdte, és mint díjnok az Állatvásárpénztárnál dolgozott 1933-ig. Ezt követően ÁDOB fizetés nélküli gyakornok lett Pest megyében. E szolgálata 1933-tól 1939 februárjáig tartott, amikor is közigazgatási vizsgája birtokában Vác m. város aljegyzője lett, ezzel egyidejűleg anyakönyvvezető is volt. Itteni szolgálata 1939-től 1943-ig tartott. Még ebben az évben próbaszolgálatra rendelték be a Honvédelmi Minisztériumba és ott segédtitkárként töltötte el azt az évet. 1949 június 30-ig szolgált a HM-ben, amikor is mint miniszteri titkárt nyugállományba helyezték. Mint nyugdíjast további szolgálattételre a Honvéd Levéltár és Múzeumhoz osztották be, előadói munkakörbe. Térképtörténeti kutatásaihoz a Magyar Tudományos Akadémia tudós díjat biztosított részére amelyet 1951-ig folyósítottak is kutatómunkája támogatásához. Ezt követően , mint muzeológus a Budapesti Történeti Múzeumnál dolgozott, 1952 január elejétől május végéig. 1952 júniusától a Levéltárak Országos Központja alkalmazta térképtári előadóként, 1951 december 31- ig. 1952 –től a Művészettörténeti Intézet (a későbbi Dokumentációs Központ) alkalmazta , és a levéltárak művészettörténeti anyagának feldolgozásával bízta meg. 1954 február 16-tól 1955 december 31-ig az Iparművészeti Múzeumban dolgozott, ahol az Adattár

felállításával bízták meg. Tagja volt az Iparművészeti Munkaközösségnek és számunkra iparművészeti kutatásokat végzett a Levéltárban. 1956 október 1-től 1958 december 31-ig az Országos Széchenyi Könyvtárban dolgozott, ezzel egyidejűleg a Magyar Tudományos Akadémiától pénzt kapott zenetörténeti kutatásokra. 1959 január 1-től 1960 január 1-ig az Országos Műszaki Könyvtárban könyvtárosként a külföldi folyóiratok katalogizálását végezte. Még ebben az évben átkerült a Műegyetem Könyvtárába és a Gépgyártás technológiai tanszék könyvtárát katalogizálta, 1961 december 31-ig. 1960 április 1-től 1962 június 30-ig a Magyar Nemzeti Galériában a metszettár rendezését végezte. 1962 július 1-től a Magyar Mezőgazdasági Múzeum tudományos munkatársa lett., és ~~haláláig~~ ott tevékenykedett. Jelentősek a Solymár és a solymári vár történetét feldolgozó, illetve a fertődi Esterházy kastélyra vonatkozó tanulmányai, valamint Haydn, -Liszt,- és Erkel Ferenc munkásságának kutatása.

F.m.: Régészeti és történeti emlékek Pest vármegye területén (Budapest,1939.),Fertőd mesteri művészei., 1720-1768 között. (Művészettörténeti Értesítő,1955.)Haydn magyarországi működése a levéltári akták tükrében.(Zenetudományi Tanulmányok,Budapest,1957.), Erkel Ferenc hivatalos működésével kapcsolatos akták.(Magyar Zene,1961.),A Liszt – család a levéltári iratok tükrében.(Magyar Zene,1961.),Levéltári adatok Mosonyi Mihály életrajzához és emlékének megörökítéséhez.(Zenetudományi Tanulmányok,1973.),Újabb adatok a fertődi kastély építéstörténetéhez (Ars Hungarica,1982.) A százéves Operaház válogatott iratai.Budapest,1984. .Bronzkori ember nyomában a solymári őstelepen., Magyarság 1931.december 29.,A solymári vár története és ásatása. – Die Ausgrabung der Burg, Solymár. Bp- ÁÉ 1932 – 1933.,Solymár vár újabb ásatási eredményei .Die neuere Ausgrabungen in Solymár. ,Bp.ÁÉ..1934. ,Őskori ember tanyája volt a solymári várhegy., Függetlenség, 1934 .1934.november 21., A solymári bronzkori raktárlelet.- Der bronzezeitliche Verwahrfund in Solymár. .FA 1941.

+ 1975-ig
Mint a Bibliográfiai Csoport munkatársa

Bándi Gáborné

VÁLI DEZSŐ
FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

CSONGRÁD GALÉRIA, Csongrád, Kossuth tér 9-11. A kiállítás nyitva: 1993. május 22 - június 12
Megnyitja: SZŰTS MIKLÓS festőművész, május 22-én 19 órakor.
A kiállítás naponta: 10-12, 14-17 óráig, szombaton 10-13 óráig látogatható

ALKOTÓHÁZ és GALÉRIA
6640 Csongrád, Kossuth tér 9—11.
Tel.: 31-766/74

DÍJ FIZETVE
6641 Csongrád 1

Csongrád Város Önkormányzata
Polgármesteri Hivatal
Művelődési és Ifjúsági Iroda
Csongrád, Kossuth tér 7.
6641 Pf.: 38. Tel.: 31-761

Sinkovits Péter
Új Művészet
Budapest
Báthory u.10.
1054

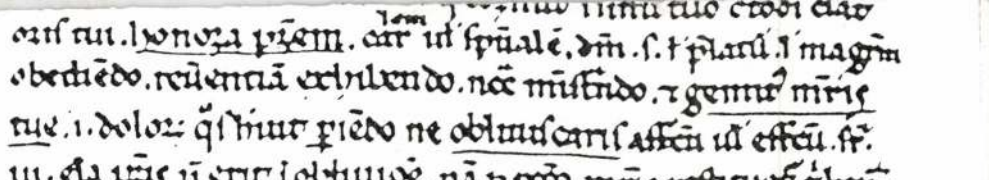

4. ábra

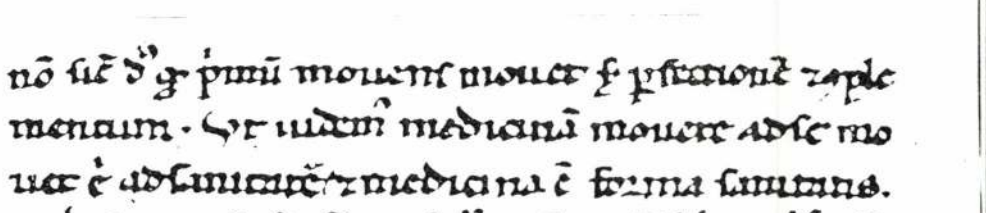

5. ábra

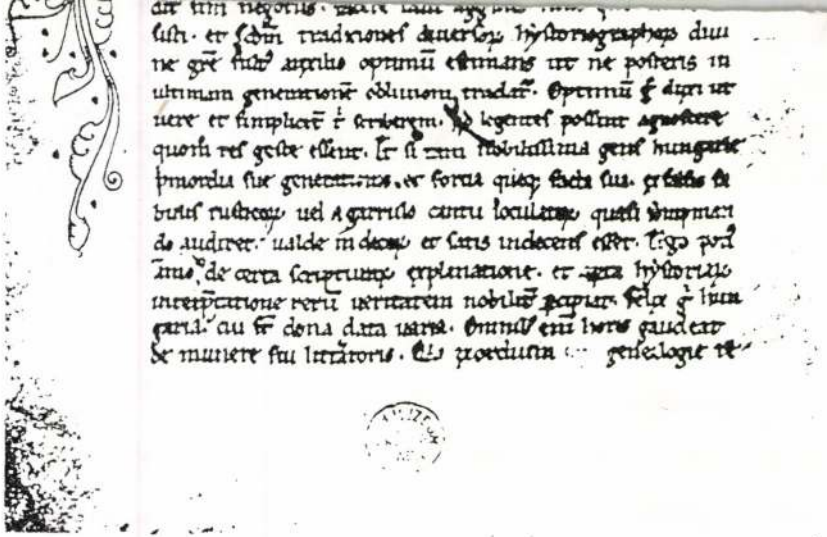

dit sim negotiis. [illegible]
sisti. et secundum tradiciones diuersorum hystoriographorum diui
ne gratie fuit auxilio optimum estimans ut ne posteris in
ultimam generationem obliuioni tradatur. Optimum igitur dixi ut
uere et simpliciter scriberem. Ad legentes possint agnoscere
quomodo res geste essent. Et si tam nobilissima gens hungarie
primordia sue generationis, et fortia quaeque facta sua, ex falsis fa
bulis rusticorum uel a garrulo cantu ioculatorum quasi somnian
do audiret, ualde indecorum et satis indecens esset. Ergo potius
animo de certa scripturarum explanatione et aperta hystoriarum
interpretatione rerum ueritatem nobiliter percipiat. Felix igitur hun
garia, cui sunt dona data uaria. Omnibus enim horis gaudeat
de munere sui litteratoris. Ad prorsus [illegible] genealogie re

1. ábra

TAIDE
1986/1.
Vali. Dersi
[illegible]

A MŰVÉSZET KATONÁI
— Sztálinizmus és kultúra —

Lassan talán föltárulhat az elmúlt évtizedek művészetének kettőssége, egymás mellé állíthatjuk a hivatalosan preferáltat és a progresszív tradíciókat folytatókat, s így vizsgálhatjuk a tendenciájában és minőségében is olyannyira különböző trendeket.

A Hatvanas évek reprezentatív kiállítása és katalógusa után az előző évtizedre (évtizedekre) jellemző pozíciók feltérképezésére vállalkozott a Művészet katonái című tanulmánykötet. A sztálinizmus kulturájának, ideológiájának és művészetének lecsapódásait járja körül a könyv.

Szilágyi Ákos a csomópontok és összefüggések körvonalazásával, a totalitárius és fasiszta, ill. a forradalmi avantgárd és a tömegkultúra viszonyait értelmezi a tőle megszokott szenzibilitással. *György Péter* a hétköznapi vizualitás — portálok, lakásbelsők, divatbemutatók, reklámok stb. — rekonstruálásával jelzi azt a mindent átfogni akaró politikai-esztétikai paradigmát, aminek nyomait még ma is láthatjuk.

A sztálinizmus és fasizmus építészetének (*Ferkai András*) és a történelmi ihletettségű festészetének (*Rényi András*) összehasonlító elemzései kiválóan bemutatják mind a különbözőségeket, mind az azonosságokat a két megjelenési mód között és sokkal differenciáltabbá teszik azt a képet, ami sokszor egybemossa a különböző jelentéstartalmakat. Fontos és szimptomatikus példák a másolatok nyilvánossági pozícióinak és elismertségének elemzései (*Zwickl András*) és a szobordöntések szakralizáló ritusait bemutató (*Sinkó Katalin*) tanulmányok. De hasonló jelentőségűek az allegórikus dokumentarizmust (*Peternák Miklós*) és a filmhíradók ikonográfiáját (*Kovács András Bálint*) értelmező munkák, és ezekhez már szinte „csak" adalék a közéleti zene és népiség kapcsolatának felfejtése (*Tokaji András*), valamint a szocreál „utóhangjainak" lejegyzése (*Beke László*).

Az önmagukban kitűnő tanulmányok kötetté szervezetten valóban sokféle aspektusból közvetítik az alapproblémát. Az ideológia, a mindennapi vizualitás és a különböző művészeti kommunikációs formák egy kulturális modell működésmódjának feltárását ígérné.

Hogy mégsem ez történt, az talán a sokfelé ágazó szálak következményeként fogható fel. Még pontosabban, számomra nem eléggé világos, hogy milyen szándékok vezették a szerkesztőket. Nem döntötték el, hogy a Szovjetunióban létrejött alapformákat mutatják be — lásd ezt az ideológiánál, az építészetnél, a zenénél — vagy a hangsulyokat a magyarországi változatokra teszik — lásd a festészet, a szobordöntés, a film és a szocreál esetében. Azt már csak mellékesen jegyzem meg, hogyha ilyen széles spektrum került a könyvbe, akkor a korszak jellegzetes irodalmi villanásai miért nem kaptak helyet. A korról tehát megtudunk sokmindent, de a lehetőségekhez képest fölmutatható „relatíve teljes" kép nem jelenik meg.

Az is problematikusnak tűnik, hogy a sztálinizmus kultúráját csak önmagában vagy adott esetben a fasizmus hasonló fenoménjeivel egybevetve vizsgálják az írások. A korszakban, még ha búvópatakszerűen is, de jelen voltak az elitkultúra terrénumába tartozó művészeti megnyilatkozások, nélkülük a kép kicsit egyoldalú, mert az a látszat keletkezhet, hogy a totális ideológiai-politikai ihletettségű kultúra maga alá gyűrhette az adott korszakban a művészet egész szféráját, beleértve az alternatív kísérleteket is. Legalább a jelzések szintjén érinteni lehetett volna, hogy a kontinuitás az előző korszakok kultúrájával éppúgy jelen volt, mint az alapvető nyilvánossági pozíciókat uraló legálisan támogatott kultúra.

A művészet katonái mindezek ellenére, azoknak a fehér foltoknak a földerítési lehetőségeire és szükségességére hívja föl a figyelmet, amelyek nélkül a korszak és folyományainak összessége átláthatatlan marad.
(Szerkesztette: György Péter és Turay Hedvig. Corvina Kiadó, Bp., 1992.)

BOHÁR ANDRÁS

A Somogy Megyei Művelődési Központ
Kapos ART Kortárs Galériájában
(Kaposvár, Somssich Pál u. 18.)
és a
Kaposvári Galériában
(Kaposvár, Rákóczi tér 4.)
1992. december 5-től január 24-ig
tart nyitva a
Közép-Kelet Európai Képeslap
című fotó, festmény és
videoinstallációs kiállítás mely a
Kapos ART Képző- és Iparművészeti Egyesület
szervezésében jött létre.

értés ne essék; vannak, akik besorolhatóak és igen kiválóak, tehát ez *nem* értékítélet egyben, csak tény.)

Ami pedig György Péter „romkultúra" koncepcióját illeti, hogy tudniillik ez volna a kívánatos jövő; „regionális egyenrangúságunk" megteremtéséhez „aktuális értelmezés" — nos ez tipikusan *tartalomalapú* megközelítésnek tűnik. A huszadik század művészettörténete pedig éppen arról szól, hogy a *formai* problémák lettek tendenciaszerűen egyre lényegesebbek. A történet logikája tehát éppen ellenkező irányba mutat.

MILTÉNYI TIBOR

□

„KÉSŐSZOCIALIZMUS UTÁN..."*

Drága Péter, üzenem, a művészeteken belül *NEM TÖRTÉNT SEMMI;* hacsak nem vesszük egy kalap alá mindenféle ál- és pszeudojelenséggel. Persze én a dolgot HIVATALBÓL nem láthatom át, hiszen belülről nézem. (Amúgy is, ilyen fokú absztrakciónál már igen csikorog az agyam.) Szóval, hogy ezek a nagy, hirtelen változások, és hogy a dolgok ezért most válságban, meg minden. Tehát mi változott és mi nem?

Nézzük először: *a) a csinálók oldaláról.*

1. Voltak és vannak hiteles festők. Úgy festenek, mint az egér rág. „Muszáj nekik, mert mindig nől a foguk." (Szabó Vladimir) Ezek nem csinálták a szoc. reált, ezek nem apolitizálódtak mint festők, a 70-es években, ezek nem rendszerfüggésben, vagy ellenzéki tagadásban hozták létre művüket.

Ha tehetségesek voltak, s ráadásul jó órájuk volt, jó képeket csináltak. Rendszerváltás aligha törheti ketté pályájukat. Sőt egy válás, házépítés, tanári munka se, pedig ezek veszélyesebb ügyek. Ezek a mesterek vannak, élnek, „föl lehet őket lökni", illetve egyáltalán nem lehet őket föllökni, mert nincs honnan és nincs hová.

2. És voltak, vannak festőszerű egyének. Füst Milán szerint egy életmű kiteljesedéséhez legalább ötféle képességre van szükség. A hatalom- és pénzéhség, lustaság, a magány el nem viselése és egyéb fegyelmezetlenségek szétzilálják a tehetségest is.

Azok, akik művészeteken kívüli okokból alkotnak, azok igazodnak, utánoznak. Voltak a hatalom árnyékában, vagy ellenállásban, mindegy. Nem befelé néznek, hanem egymásra, Nyugatra, gurura. Most majd átrendeződnek megint, újabb lépesmézek felé.

Nézzük másodszor: *b) a befogadók oldaláról.*

1. Úgymint az egyén. A magasművészet úgy működik, hogy némely emberek fölizgulnak jó képek láttán. Ez nem változik. A lényegi befogadás mindig személyes, titkos, face to face. Az a (Bernáth Aurél szerinti) kétezer ember ebben az országban zavartalanul fogja a képzőművészetet tovább fogyasztani. A design, stb., nem fogja a jövőben sem kielégíteni; mert azokat egészen másra használja. Lehet, hogy a műfaj egyszer, hosszú távon elhal. Rebesgetik, nem hiszem. Túlságosan fontos, univerzális ahhoz. Ez nem mennyiségi kérdés ugyanis. Mozdonyvezető is kevés van.

2. És a társadalom. Ami valóban radikálisan változik, az a művészetet imitáló ipar, ami a közszórakoztatás egyik formája. Hogy az Új Festészet Budapestre érkező hulláma véletlenül azonnal a hivatalos művészet státusát kapta, ennek semmi (művészeti) jelentősége nincs. Még csak nem is ártott, valószínűen. A művészetben nincsenek kétéves divatok, nincsen „mai pálya, Pesten", csak a szórakoztatóiparban. Hogy most az állami pénz kevesebb?! A mecénálás (pénz és dicséret) épp annyira lehet káros, mint segítő. Lásd Hódmezővásárhely. Hogy a változásokra választ adni... a művészet sosem a napi történésekre ad választ. A politika nem tartozik a legfontosabb dolgaink közé.

Hogy a „piac megszűnt"... Melyik? Miért, eddig volt?

92. 10. 21.

ölel: *(VÁLI) DEZSŐ*

*György Péter lapunk 1992/9. számában megjelent vitairatára szerkesztőségünkhöz érkezett levél.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNK TARTALMÁBÓL

Lővei Pál: Tolldísz és császári korona II.
P. Szabó Ernő: A festészet évtizede
Pataki Gábor: Korom által homályosan. Szirtes János kiállítása
Benedek Katalin: Emlékezés Járitz Józsára
Forgács Éva: Emlékművek a sivatagban. El Kazovszkij műveiről
Bakos Katalin: Plakátok '92
András Edit: Kötéltánc érettünk. Böröcz András kiállítása

VÁLI Dezső

Váli Dezső: C.Napló. Bp., 199

rec. FÖLDÉNYI F. László: A belső utak könyve. =
ÉS 1993. április 23. 17.

D O V I N

GALÉRIA, BUDAPEST, V. KER. HARIS KÖZ 1. *TEL.:118-3524,118-3574*

VA'LI Dezső

Frank János: Igen, csend van : Vali Dezső festészete. = Múlt és Jövő 4. 1991. 1. 89-92. p. ill

11.

saikat lehetőleg minél szélesebb alapokon kiépíthessék. Mindezen felül e kiadvány szorosabb kapcsolatot létesít a könyvtárak belső munkássága és a nagyközönség között, továbbá az egyes könyvtárak között egészséges versenyt támaszt és szerzeményeik tekintetében elősegíti a gyűjtési körök kialakulását és munkamegosztást teremt.

A Központi Címjegyzék munkálatainak ilyetén kialakulása tette lehetővé, hogy 1926 szeptemberében a nyilvántartott könyvtárak egész anyagának a Központi Címjegyzékbe való felvétele megkezdődjék. Ennek folyamán elsősorban a könyvtárak folyóiratanyaga fog feldolgoztatni, majd pedig ennek bevégzése után a könyvállomány. Mindezek a munkálatok mintegy 10—12 év munkaprogrammját jelentik és egyben könyvtáraink és könyvtárosaink részéről kitartó munkát, sok önfeláldozást és harmónikus együttműködést kívánnak. Mindezen tulajdonságok, melyek az igazi kultúrnépek könyvtárosainak ismérvei, de hogy nálunk is megvannak és hogy végül is eredményre fognak vezetni, bizonyítja a Központi Címjegyzék munkálatainak eddigi eredményei.

* * *

A Központ az Orsz. Magyar Gyűjteményegyetem keretében és a Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchenyi-könyvtárával kapcsolatban önálló hivatalként állíttatott fel. A Gyűjteményegyetem keretében való felállítását indokolta az, hogy a Központ feladata legvégső következményeiben könyvtárügyünk megszervezésének előmozdítása, nevezetesen az, hogy közkönyvtáraink között mind a könyvek beszerzése, mind pedig azok bibliográfiai feldolgozása tekintetében tervszerűség és összhang létesüljön. De ezenfelül kívánatos is volt a Gyűjteményegyetemben való felállítás, mivel a Központ fentiekben ismertetett széleskörű tevékenységének sikeres ellátása csakis úgy látszott biztosítottnak, ha egy ily

VÁLI Dezső

HIDVÉGI Máté: Váli Dezső= Hitel, IV.évf. 2.sz. 1991. január 23 36 - 37.p. ill.

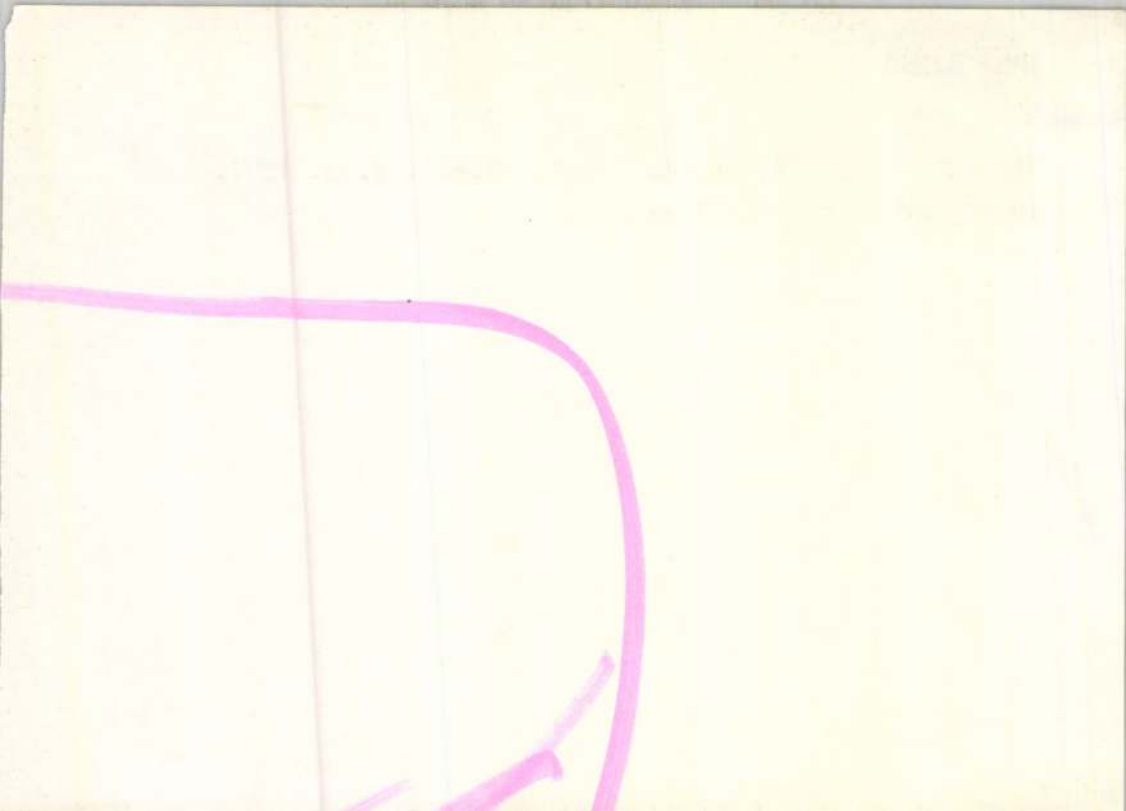

VÁLI Dezső

-B-: Szent Ferenc a földbe tapos. Váli Dezső [beszélgetés].
= Magyar Narancs, 1993. dec.23. 46-47. ill.

VÁLI Dezső

MESTER Ildikó: Mütermek és temetől : Váli Deusővel beszélget Mester Ildikó. = Magyar Napló, 4,1992, 26. december 25. 10-14. ill.

idők által megsemmisíttetvén, ama hatalmas
kal kisebb népek, kiknek műveit az idő ránk
mi csekély az, mit a régi perzsákról tudunk,
zkokról mi keveset említ ez, s mégis hozzánk
melynek kebelében keletkeztek. A hunok a
cs; midőn a sokkal régibb achajusokat, kikről
mtől szembe láttuk volna. S méltán, mert a
k, mert egyedül az utóbbi teremt új életet a
tással bír minden lelkes nemzetekre s minden
tória is csak száraz krónikává válhatik, mint
Azért ha halhatatlan éveket akarunk élni, a
ővészetet (81. lap)."

most a részletes kidolgozást. Sz. az első feje-
a szép rendszerét az akadémikusok, roman-
enről és Rumohrról pedig megjegyezte, hogy
nagyon újak, s azért a művészek által illő te-
nak tekinti az *elevennek*, a *jellemesnek* és a
zután taglalgatja az ezen értelmezésben felho-
eti históriában és a jobb mesterek remekeiben
ori művészek munkáinak szorgalmas studiuma
tapintatát és ítéletét vizsgálja a szerző, s itt a
második forrásául tekintvén a nemzetiséget,
. lap). Nézetünk szerint a vallás és nemzetiség
ugyanazon isteneket imádni csaknem erősebb
, s az Olymp isteneinek közös tisztelete jobban
t, mint a különböző dialektusokban kifejtett
is igaz marad, hogy ti. a vallás a nemzetiséget is
ert a szerző megjegyzi, hogy korunkban a val-
adott, s ebből magyarázza a művészek aljaso-
Korunkban a vallás csak kevés embert lelkesít,
deg ész eltörli (helyesebben *letöri*) a bölcsészet
ósságban és felületességében csaknem egészen
az ősi szokásainak csak jobbjait is megtartotta

VÁLI Dezső

(. Napló. Bp. Balssi, 1992

ism. ESTERHÁZY Péter: Egy kékharisnya följegyzései.
= ÉS 1992. dec. 11. 3. p.

R&M
COMPUTER

386-SX33 1MB
40MB HDD
1.2 FDD
baby ház + 200W
101 gombos bill
mono VGA
2s 1p 1g

} 56.100

80 MB HDD felár 4.800
+3MB RAM felár 46.0

VÁLI Dezső

Váli Dezső: Egy képrombolás ürügyén. = Népszabadság, 1993. március 2o. 13. ill.

VÁLI Dezső

Viall. Bp. Balassa Könyvtár, 1992/1993

ism. Kováts Albert: Szorongás és remény ség.

= ÉS 1993. jan. 15. 12.

SZAKOLCZAY Lajos: „A festészet is egy nyelv, melyet érteni kell" : Beszélgetés Korniss Dezsővel. = Tiszatáj, 38, 1984, 1. 84-95., ill.

SZÉKELY András: Korniss Dezső. = Új Tükör, 1984. szeptember 2. 43., ill.

2066. **Korolovszky András**

VÖDRÖS Attila: Korolovszki András. = Könyvtáros, 34, 1984, 8. 491., ill.

2067. **Kós Károly**

T 4625

BALÁS Ádám: „Hajlékot Istennek, hajlékot embernek" : Száz éve született Kós Károly. = Magyar Hírek, 1984. január 21. 14-15., ill.

CSORBA Csaba: „...magaslik nem porlad a megtartó példa..." : Kós Károly centenáriumán. = Napjaink, 23, 1984, 2. 36-37.

CZINE Mihály: A sztánai bál. = Magyar Nemzet, 1984. március 17. 11.

DERCSÉNYI Dezső: Kós Károly és a műemlékvédelem. = Műemlékvédelem, 28, 1984, 3. 208-212., ill. E

HORVÁTH György: A példakép : Beszélgetés Beke Györggyel, 1-3., = Reformátusok Lapja, 1984. január 15. 4. január 22. 4. január 29. 4., ill.

HORVÁTH György: A tanítómester : Beszélgetés Gy Szabó Bélával., 1-2. = Reformátusok Lapja, 1984. február 5 4. február 12. 4.

HORVÁTH György: A templomépítő : Beszélgetés Ká nyádi Sándorral, 1-2. = Reformátusok Lapja, 1984. februá 19. 4. február 26, 4., ill.

KOMOR Vilma: Egy nagy hagyaték őrzői : Kós Károl alapítványra tett javaslatot a kör : Beszélgetés Nagy Elemérrel = Magyar Nemzet, 1984. február 25. 4.

KÓS Károly emlékezete : Születésének 100. évfo dulójára. Szerk. Sas Péter. Bev. Bihari József. Szentendre Pest Megyei Múzeumi Igazgatóság, 1984 153 p., ill. vá

VÁLI Dezső

P.SZÜCS Julianna: Kolduskeresztút : Objektiv sorok szubjektiv szándékból. = Népszabadság, 1993. január 16. 27. ill.

Ember, 1984. július 29. 5., ill.

TÓTH Károly: Kós Károly lelki gyökerei. = Confessio, 8, 1984, 3. 107-109., ill.

2068. **Kósa-Huba Ferenc**

ADELMANN Tibor: Kósa-Huba Ferenc emléke. = Új Tükör, 1984. július 8. 45., ill.

2069. **Kovács Attila**

ACSAY Judit: Potemkin-falvak - történelmi építőkockákból : Kovács Attila építész. = Magyar Ifjúság, 1984. január 20. 20-21., ill.

2070. **Kovács Margit**

FIRSS Róbert: Látogatóban Kovács Margit családjánál. = Magyar Ifjúság, 1984. március 23. 30., ill.

Kovács Péter Balázs ⟶ 1794

2071. **Kováts Albert**

kiáll. Bp., Óbuda Galéria, 1984 **ism.** GYÁRFÁS Péter: Übü-kollázsok. = Magyar Ifjúság, 1984. február 17.5., ill.

2072. **Kozák Attila**

KOZÁK Attila , Bp., Stúdió Galéria, 1984. október 17. - november 11. Bp. : Művészeti Alap, 1984 [17]t.,ill. zacskóban és tokban **ism.** (bán) [BÁN András]: Két kiállítás : Panaszfal, Kavics. = Magyar Nemzet, 1984. november 16. 7.

2073. **Kő Pál**

kiáll. Perbál, Perbáli Galéria, 1984 **ism.** KENESSEI András: A középkor fénye. = Magyar Hírlap, 1984. szeptember 7. 6.

KŐ Pál szobrászművész kiállítása, Visegrád, Salamon-torony, 1984. július 15. - szeptember 8. ~~Visegrád : Balassa Bálint Múzeum, 1984~~ [8]p., ill. **ism.** BODRI Ferenc: A magyar középkor ihlete : Kő Pál szobrai Visegrádon. = Művészet, 25, 1984, 11. 33-37., ill.

2074. **Környei László**

kiáll. Környei Zoltán, Seres Béla, Esztergom, Művelődési Központ, 1984 **ism.** HARSÁNYI Zoltán: Környei László és

~~Esztergom~~ Mátyás Király Museum, 1984

László

Visegrád : Mátyás Király Museum, 1984

VÁLI Dezső

VÁMOS Tibor: Ami Vermeerből kimaradt. = Mozgó Világ, 16.évf. 12. sz. 1990 119 - 120. p. ill.

VÁLI DEZSŐ

SZEGŐ György: Müterem, madártávlatból. = Uj Müvészet, I.évf.3.sz. 1990 43 - 45. p. ill.

VÁLI DEZSŐ

VERBA ANDREA: „ALIG LÁTHATÓ MŰTEREM" (V.D. KIÁLLITÁSA AZ EYE ART GALÉRIÁBAN)

PANNONHALMI GEMLE 1995, 2, 134-5

LÁ7

ÜR KUNSTGESCHICHTE
a l t u n g –
8000 München 2

__

G/QUITTUNG

_ Kopien berechnen wir Ihnen

___ DM.

Verwaltung einzubezahlen.

__

. .

_____ Namenszeichen: _____

VÁLI Dersö

Váli Dersö: Azon a napon.
Szuts Miklós Riallításáról
= M Naranc, 1995. ápr. 27. 32.

domb Árpád-kori épületegyüttesének korai korszakához kapcsolódik. Az arany fülönfüggő kapitális fontosságú: közelebbi kormeghatározása kezünkbe adhatja a kulcsot az említett korszak alkotásainak helyes régészeti és történeti értelmezéséhez.

A második és harmadik templom *in situ* falmaradványokkal rendelkező elődjét itt első templomnak nevezzük. Az egyhajós, apszisos kőépület jelentős része a pinceépítés áldozatává vált. A falak mentén feltárt sírok mellékletei alapján mindenesetre bizonyítani lehetett, hogy a templom fennállt a XII. század elejéig, mikor is az őt körülépítő új, második templomnak adta át a helyét.

Az első templom építésének ideje, és általában a csolti szakrális kezdetek kérdése egy rendkívül érdekes és jelentős, ám nehezen értelmezhető lelettel kapcsolódik össze. A templomfal alapozásából másodlagosan felhasznált kváderkövek kerültek elő, egyik oldalukon falfestmény-maradványokkal. A legjobb állapotban fennmaradt falképtöredékről az sem dönthető el, hogy ábrázolásának tárgya figurális vagy ornamentális, a kék háttér előtt vörössel megfestett részlet azonban korántsem látszik gyenge munkának. Fokozott érdeklődésre tarthat számot egy arcrészlet, mely a sikertelen restaurálás következményeként ma már csak egyetlen színes papírfényképen tanulmányozható. A határozott fekete vonásokkal rajzolt, stilizált szem és fül megerősíti a színvonalról fentebb mondottakat és a leletkörülmények evidenciáját a XI. századi keletkezésre nézve. Legkorábbi ismert falképemlékünk töredékeivel állhatunk itt szemben. Összevetési lehetőségünk vele kapcsolatban nincs, legfeljebb az arctöredék bizantinizáló vonásai sejtetnek bizonyos párhuzamosságot avval a művészeti jelenséggel, amit preromán jellegű kőfaragásunk dél- és kelet-magyarországi emlékköre képvisel. E faragványcsoport nagyjából orientálhat bennünket a csolti falképtöredék korára vonatkozóan, igen kevéssé va-

VÁLI Dezső

rajzai

2000, 1995/5.

is ellátták az iskolás csop
történelmi témájú tárlatvez
tékasztal beállítása révén.
Az 50-es években a helyi
gyüttesen gyermeknapot szer
Az időszaki tárlatok sorát
Darwin-kiállítás nyitotta
latt 1055 vendég látott.
évben Kossuth és Rákócz
kúria történeti szobáj
munkájuk felkeltette
kik elhalmozták őket
Említésre méltó ez

84. VALKÓ László: Arckép-variációk I., szerigráfia

84. László VALKÓ: Portrait Variations I., serigraphy

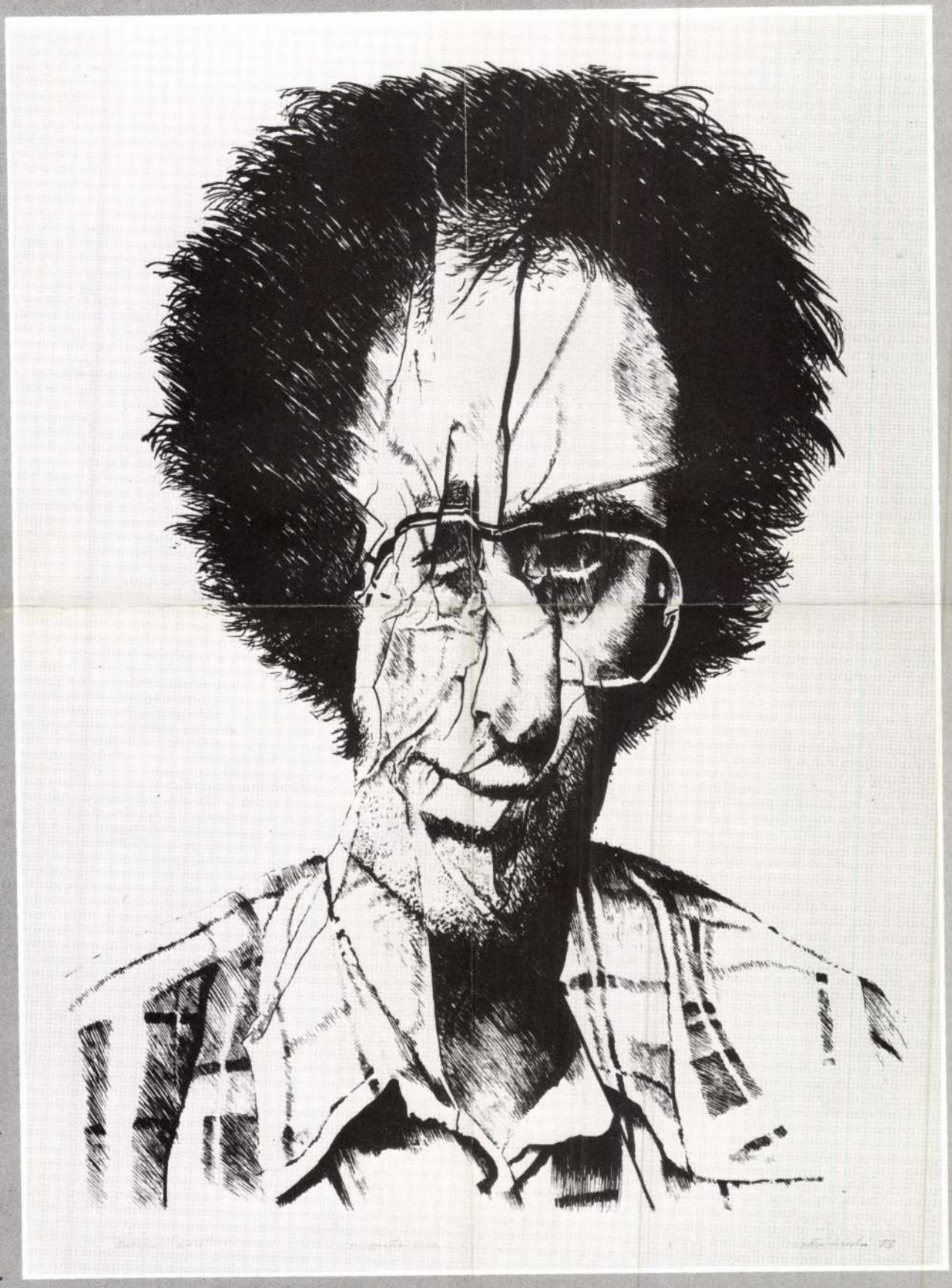

VALKÓ LÁSZLÓ

Országos Képzőművész. kiáll. 84

85. SWIERKIEWICZ Róbert: Hang, szerigráfia

85 Róbert SWIERKIEWICZ: Voice, serigraphy

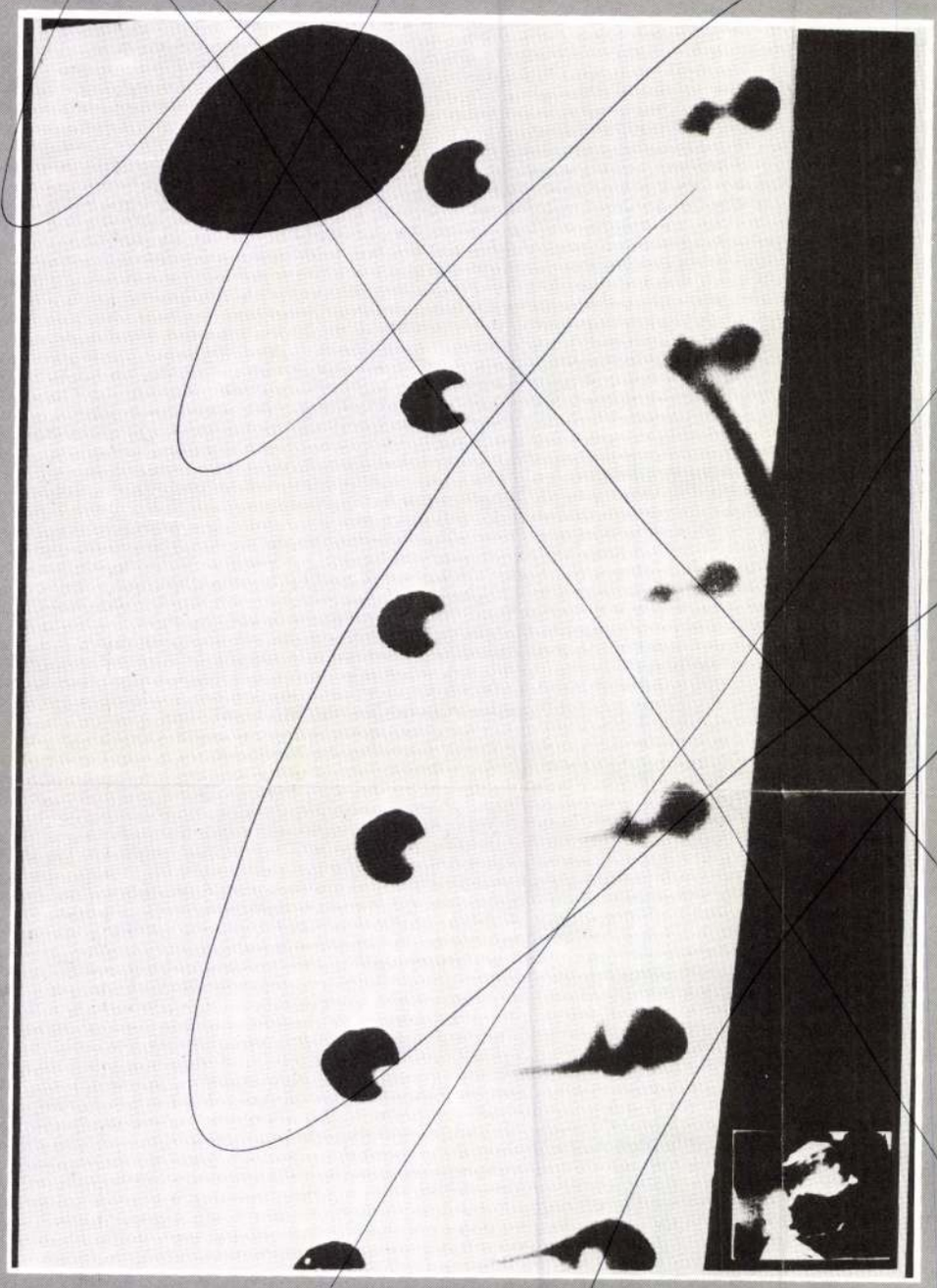

86. HAÁSZ István: Napfoltok, akvatinta

86. István HAÁSZ: Sunspots, aqua-ink

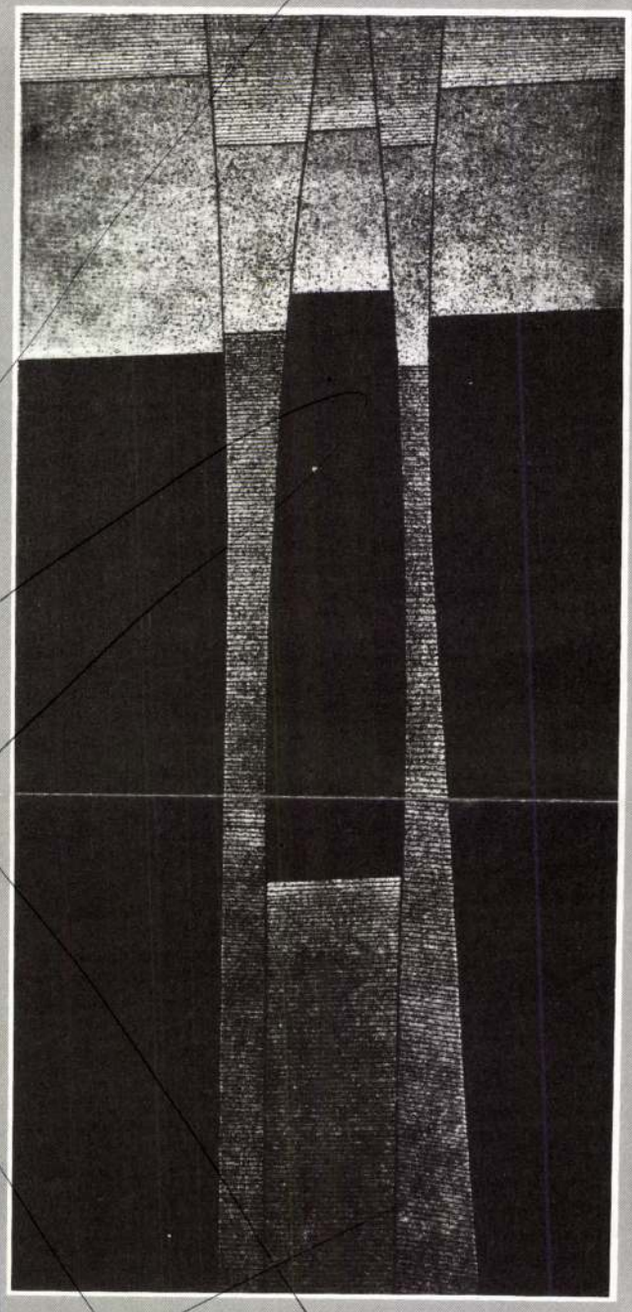

Kezelt kövek és kézkövületek spirituális térben

Valkó László kiállítása

A nyugat-magyarországi térséget tekintve nem mindennapi vállalást valósít meg az MTA Regionális Kutatások Központja Győrött. A kutatóintézet folyosóján kortárs művészeti kiállításokat rendeznek Dr. Rechnitzer János intézetigazgató jóvoltából. Ahhoz viszonyítva különösen fontos misszió ez, hogy hazánk egyik legjobban szituált régiójának központjában, a rangos és színvonalas múzeumok mellett nem igazán van kortárs galéria.

Valkó László egy, az antikból és a reneszánszból fakadó testközeliséget tesz művészete középpontjává, de jellegzetesen 20. századi hitelességgel és 21. századi aktualitással, progresszivitással gyűri a valóságot művein. Ugyanakkor nem akar olyanféle anatómialeckéket föladni, mint Leonardo mester, figurái ezért nem „anyagszerűek", hanem inkább spárgagubanc-vázzá, festékörvénnyé inkarnálódnak. Valkó alakjai úgy anyagtalanok, hogy a közelmúlt bűneit, szenvedéseit, vezekléseit gyúrta-gyűrte anyaggá.

A pécsi művész most Győrben a kiállítóhely adottságait is figyelembe véve inkább kisméretű munkákat állított ki. A műfaji „köztességet" vállalva több mű címe is utal a léptékváltás lehetőségére *(Emlékműterv I-II., Tájemlékmű)*. A közelmúlt képzőművészeti műfajait tekintve Valkó amúgy is több húrt penget: az environment, a land art, a pop art elemeinek érintésével jutunk el általa az emlékmű, a papírrelief, az egyedi, valamint a komputergrafika és a táblakép technikájához.

A művészettörténet számára gyakran visszatérő, mégis valamitől furcsa jelképeket használ Valkó László. Ez a furcsaság pedig a kéz és a kő esztétikumához való ellentmondásos, hűvös viszony. Érzéki kezek helyett plasztikus (hol domború, hol homorú) kesztyűszerűségeket zsúfol össze, utal egymásra, dob elénk. A hol provokatív színű, hol archaikusan matt, hol meg indusztriálisan fényes kvázi emberi végtagok, ha perspektivikusan nézzük, ravatalokká, morbid boncasztalokká, ha sziluettként szemléljük, tornyokká, emlékművekké rendeződnek és ősi barbár mészárlásoktól a holokauszton át futurisztikus ökodrámákat egyaránt idéznek. Szinte valamennyi mostani képén provokatív egyszerűséggel vagy inkább tárgyilagos tömörséggel komponál: a horizontot magasra helyezi, képsíkján pedig radikálisan szűkszavú. Ábrázolt kőtengerének sivárságát önfeledt, simogató színezéssel oldja (majdnem bagatellizálja), többek között e cselekedetével kerül igen közel *Baranyay András* módszeréhez, aki egyébként szinte egész életművét kezekre építette.

Valkó László színezése amúgy is több esetben szimbolikus beavatkozás, avatási rítus: úgy avat egy monoton kősivatagot a monotonitáson meditáló emlékművé, hogy kiemel benne egy utat. Ha pedig valaki – mint Valkó – kezekkel kövez ki egy utat, áldozathozatalról beszél, egyszerre veti magát

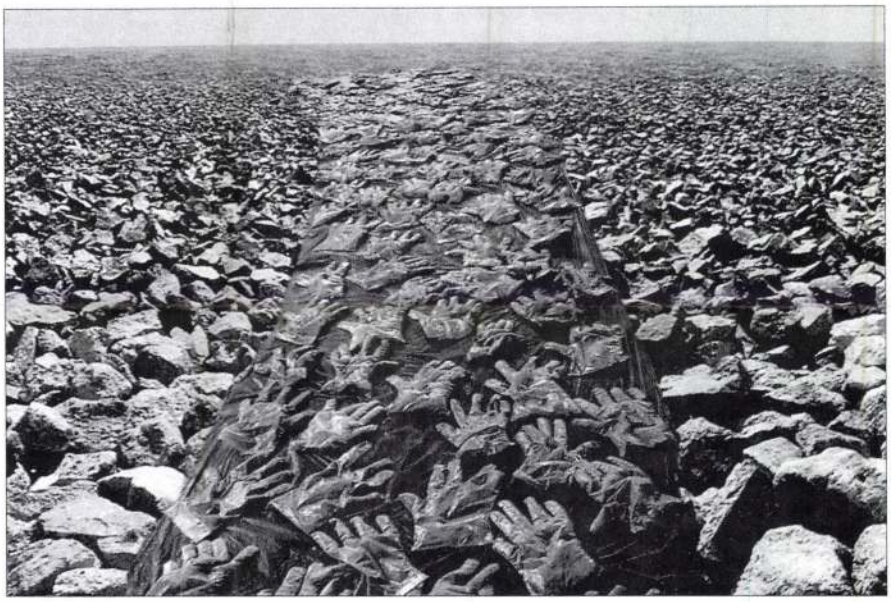

Valkó László: Kezek és kövek (2002)
digitális nyomat, 600x840cm

zarándokok és útonállók lába elé. Úton lenni taposást és megtapostatást is jelent. Ösvényt kijelölni ugyanakkor iránymutatás is, egyszersmind rendteremtés, kozmosz létrehozása a káoszból. Hogy ez a mindenekelőtt etikus cselekedet mennyiben festészet, mennyiben grafika, azt nehéz, de nem is érdemes eldönteni. Ugyanezért nem könnyű a Valkó Lászlóval rokonítható *Molnár Péter* tevékenységét a miniatúrakészítő szerzetes, a zen buddhizmus és a posztmodern között meghatározni. Valkó korábbi munkáinak ironikus-aszketikus gyűrései vissza-visszatérnek, a filozofikus-szociologikus kérdést újra meg újra föltehetjük, kik azok a gyűrött *Palackok*, akik hol piros, hol kék színekben bukkannak fel itt ismét. A művész egyszerre általánosít, antropomorfizál, tipizál, ironizálva azonosít vagy dramatizálva összehasonlít az elhasznált műanyag flakonnal. Utalása ugyanakkor tragikusan egyértelmű, amikor kezekből hoz létre *Mezőt*, máskor meg sejtelmesen metaforikus, amikor átlátszó kezekből (nejlonkesztyűk) kreál *Aquáriumot*. A transzparencia az emberi nyitottság, átláthatóság fogalma is, de a vízalattiságnak van egy ótestamentumi (Jónás könyve) olvasata és az antik Róma fülledt érzékiségű végnapjaira való utalása is – mindezek örök aktualitásával együtt. Valkó tehát hol magasra teszi a látóhatárt, széles spektrumát láttatva ezzel a misztikus-monoton valóságnak, hol pedig a horizont alá merül, a mélységbe száműzve, belemártva az emberi jelenlétet, a kezeket.

A többnyire kamaraméretű kiállított képeken kívül – ne feledjük, hogy egy kutatóintézet folyosóján, egy barokk nagypolgári lakóház emeletén vagyunk – a művész néhány nagyobb festményt is szerepeltetett. Ezek is kősivatagokat, valószerűtlen színű amorf képződmények tengerét örökítik meg úgy, hogy csak a képek horizontja éles, az előterében szerveződő világ nem *(Tájemlékmű I-II.)*. Valkó látóhatára tehát pengeéles, a részleteket pedig túlélesedve – homályosan látja. Túlközelít, mélyen jár a valóságban, ismeri, hallja, érzi a köveket. A mi tükrünk foncsora repedezett, homályos, viszont a festő színről színre lát és láttat.

(Akadémia Galéria, Győr, 2002. V. 15–VI. 30.)

TOLNAY IMRE

jobb kéz felőli részén egy sárga sáv van felfestve nyersen, széles ecsetvonásokkal és némi megalvadt festékröggel a felületen. A kézbesítés alkalmával ezen a függőleges kézmozgás nyomán felvitt világos folton egy véletlenül kialakult domború gyűrődés vált érzékelhetővé, amely erősebbé, nyomatékosabbá tette azt az anyagszerűséget, amit a sárga felület bal oldali részét lezáró oszlopmotívum érdes reliefszerűsége tesz önmagában is hangsúlyossá. Konstatálom, hogy már nemcsak az emberi vagy állati arcok emelkednek ki a kép síkjából Baksai alkotói gyakorlata nyomán, hanem egy új motívum, az ókori oszlop(fő) is, melyet javíthatatlanul közhellyé csépelt a két évtizeddel ezelőtti transzavantgárd. Ezért különös merészség kell ahhoz, hogy bárki, aki komolyan veszi magát, ismét elővegye az újabb kori reminiszcencia eme elburjánzott és ezáltal üressé vált kulcsmotívumát. Baksai mégis megtette ezt a kockázatos és esetében talán felesleges gesztust, mert úgy gondolta, hogy általa nyithat utat a rá cseppet sem jellemző tárgyias ábrázolás felé.

Képeinek ikonográfiájára mindeddig a redukált szimbólumhasználat, a visszafojtott, tragikus hangulatú színfelvitel és az epigrammaszerű antropológiai tömörítés volt jellemző. A fájdalom állapotait láttamoztatva is intelligens módon hárította el az érzelmi túlfűtöttség, a pátosz szélsőséges jelenlétének a témában immanens veszélyét. Most, hogy egy történetileg túldefiniált és ezáltal eltorzult formán át nyitni próbált a tárgyi világ felé, egyszeriben megváltozott a képek mentális szerkezete, hangulati, érzelmi és spirituális állaga, felszakadt filozófiailag egzakt narratív aurája. Az *Agnus dei*, a *Vanitas*, a *Relikvia* című és más képeken egy immár sokszor látott díszletszerű környezet, helyenként pedig nyílt teatralitás láttamozódik, amelynek megszámlálhatatlan változatát – tehetségektől és tehetségtelenektől egyaránt – mázsaszámra láthattunk húsz évvel ezelőtt. Jómagam soha sem alkottam piaci szempontok kényszere alatt, és ezért nem ismerem e specifikus ízlés diktátumának a visszaható következményeit. Szeretném hinni, hogy Baksai nem a műkereskedelem intézményének tett engedményt azáltal, hogy a közelmúlt művészettörténetének egy többszörösen devalválódott fejezetét lapozta fel tanácsokért.

Ha csak azért tette, hogy bebizonyítsa a fentiekkel kapcsolatos „kritikai igazság" birtoklásának tényét, semmi szavam. Ehhez azonban ki kell várni elkövetkező műveit.

(Godot Galéria, 2002. VI. 13–VII. 12.)

SZOMBATHY BÁLINT

Foci és művészet Keleten

Koreai helyzetjelentés a Futball VB-ről

Az idei Futball Világbajnokságot a hagyományosan nem a fociról híres két távol-keleti ország, Korea és Japán rendezte meg. A sport iránt érdeklődők most teljes figyelmükkel követték az ott zajló sporteseményeket, de érdekes megnézni, mire inspirálta a rendező országok művészetét e világméretű rendezvény.

A szöuli művészeti egyetem előtt nyugati stílusú olajfestményeken jelenítették meg a festőhallgatók a híresebb hazai és külföldi focistákat és edzőiket. Ez a fennköltt stílus e sportággal kapcsolatos jellemzőbb műfajokhoz (plakátok, fotók) szokott szemünk számára igencsak bizarr élményt nyújtott.

A távol-keleti művészek közül is elsősorban a buddhizmus követői népszerűsítették a világbajnokságot. Szöul utcáin a Buddha születésnapja idején rendezett óriási fesztiválokon a lótuszlámpások mellett focilabda alakú lampionok alatt vonultak a hívők és szimpatizánsaik. A buddhista kolostorok udvarain kis focizó Buddha-figurákkal díszített papírlámpások világítottak, és a Buddha szülinapi nótája mellett éppolyan hangsúllyal a Futball VB indulójára táncoltak az utcabál külföldi és hazai résztvevői. A koreai kolostorok udvarain a szerzetesek gyakran maguk is „rúgják a bőrt", és a VB idején a meccsekre érkező szurkolótábor elszállásolásában is segédkeztek, szállást biztosítva kolostoraikban az érdeklődőknek. A sport és a buddhizmus kapcsolata talán nem is annyira meglepő, ha van valamennyi ismeretünk erről a keleten (de ma már nyugaton is egyre nagyobb népszerűségnek örvendő) vallásról, ahol a testgyakorlás fontosságát is hangsúlyozzák a hosszú ülő meditációk ellensúlyozására.

A kínai Saolin-kolostort tartják a hagyományos távol-keleti harcművészetek bölcsőjének. Ez volt az a kolostor, ahol a hagyomány szerint a zen buddhizmus alapítója, Bodhidharma működött. Ez az indiai származású vallásalapító most a Futball VB idején a küzdősportok helyet már focilabdába rúg, legalábbis a koreai Donszong szerzetes festő Koreában és Japánban bemutatott hagyományos stílusú tusfestményein.

Az első pillantásra meghökkentő és jó érzékű üzleti vállalkozásnak ható kiállítás azonban mélyebb és általánosabb mondanivalót is hordoz. A szerző képei, ahol az egyforma, morózus, szakállas figurák jelennek meg a FIFA hivatalos focilabdájával, önkéntelenül is derültséget váltanak ki a szemlélőből. A zen művészet szabadságához még nem szokott nézők ijedten hőkölhetnek meg a szentségtörőnek ható képek előtt. Ám még akik megszokták, azoknak is meglepő lehet e szabad és aktualizált asszociáció: a 6. században élt vallásalapító a modern focilabdával...

Donszong tusfestménye

De aki tud egy kicsit koreaiul és ismeri a buddhizmus alaptanítását, a „minden üresség" tanát, annak rögtön feltűnik az üresség (koreaiul: kong) és a labda (koreaiul szintén kong) formai – de tartalmi (!) azonossága is. Híres zen-buddhista képtípus az üres kör, amely egyetlen jól irányzott ecsetvonással a tudat e letisztult állapotát mutatja.

Donszong festő képein van, ahol Bodhidharma erre a körre mutat, felhívva a figyelmet a tanítás lényegére, más képein viszont már vidáman focizik szerzetestársaival. Bodhidharma a focilabdával egyszerre egy zen-típusú meghökkentő találós kérdés is. Egy olyan szimbólum, ami rávilágít a Távol-Kelet különleges szemléletmódjára: megtartani a hagyományos stílust, de mindig aktualizálni azt.

MECSI BEATRIX

Tisztelettel meghivjuk Önt

VALKÓ LÁSZLÓ

festőművész
kiállításának megnyitójára a

VIGADÓ GALÉRIÁBA

1997. január 16-án 17 órára

Megnyitja:
SZEGŐ GYÖRGY
művészeti író

A kiállítás megtekinthető: 1997 január 16-tól február 2-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től -18 óráig.

VIGADÓ GALÉRIA

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány

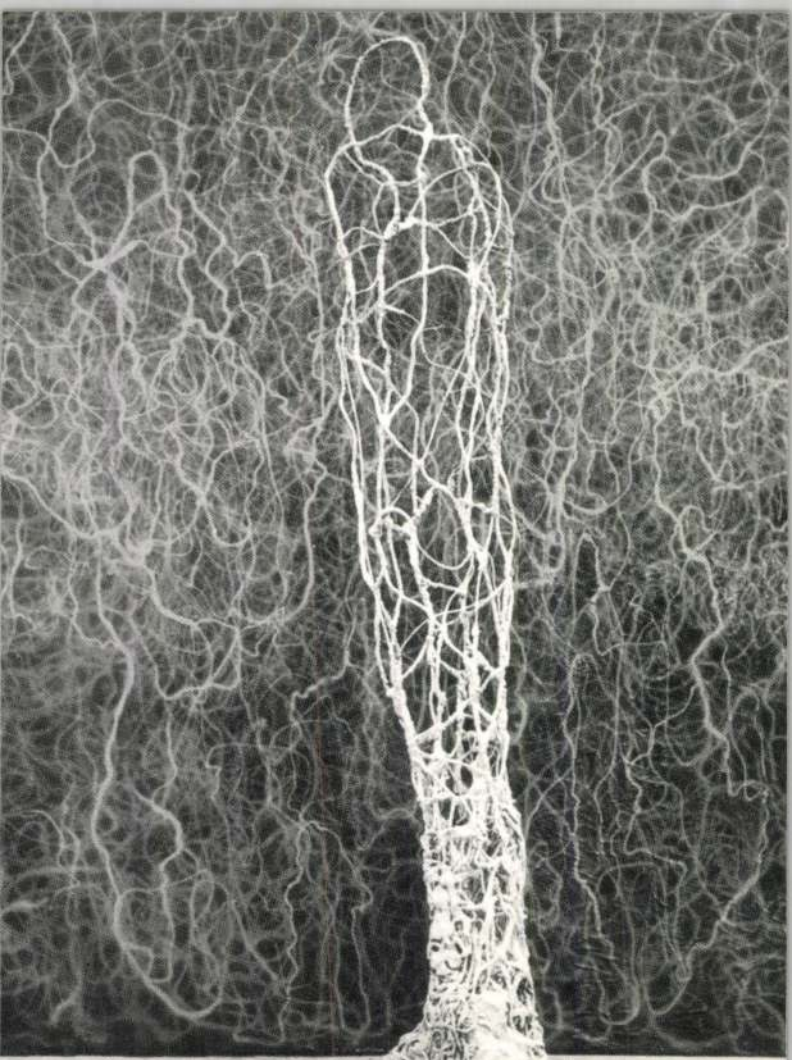

BEFELÉ 1996
olaj, vászon, spárga
200x140 cm + 170x30 cm

Vál Dezső

festő-

A „Tünődő ember" című
képén jó színharmóniával,
jó dekorativ érzékkel fejezi
ki a kép hangulatát.

Lyka Károly: Péter Vladimir. .
Művészet, 1970. június -44 lap

Váli Dezső
festő

Péter Vladimirral, Németh Gérával
közös kiállításon az Ecsics Club-
ban mutatkozott be.

Ujvári Béla: Péter Vladimir
Műveriet, 1970. ~~[illegible]~~ Kunus - 44 lap

Váli Dezső
festő

Kiállításan bemutatta a „Harc és csend", a „Nagy-kapu", a „Szelid anyagal" című műveit.

Ujvári Béla: Péter Vladimir.
Művészet, 1970. junius - 44 kap

Vali Dezső
festő

Kiállításai bemutatták „Szent-endre", „Nagymama rózsája", „Nagymama" című képeit tárlatain.

Ugocsa Béla: Péter Vladimir
Művészet, 1970. június – 44 lap.

Váli Dezső
festő

Többségben olajképeket állított ki, Egyszerűket a valóság közvetlen benyomásai közvetlen benyomásai keltettek életre.

Ujvári Béla: Péter Vladimir
Művészet, 1970. junius – 44 lap.

Váli Dezső
festő -

Szépernik egy részét az irracio-
nális jellegű élményeinek kifeje-
zése hésztette festésre.

Ujvári Béla: Peter Vladimir
Művészet, 1970. junius - 44 lap.

Váli Dezső,.

Péter Vladimir, Németh Géza kiállítása az Ötvös klubban (V. Károlyi M. u. 9.) 1970. jan. 12-én 6 órakor megnyitja Bálint Endre. Rendezte S. Nagy Katalin.
Nyitva jan. 26-ig.

Egy-egy művet reprodukálva.

Kiállítási meghívó

Váli Dezső

Angol tájrészlet olaj 50×40 cm

Studió '70. Ernst Múzeum Bp. 1970. kiáll. kat. Bev.: Bereczky Lóránd

Váli Dezső festőművész

Négy művész kiállitásáról tudósit a lap kulturális eseményeket ismertető rovata: Váli Dezső festőművész a Studió Galériában rendezett kiállitása január 17.-ig tart nyitva.
Maurer Dóra grafikusművész a Helikon Galériában január 8.-án,
Duschanek János festőművész a Palotai Tárlat helyiségében január 5.-én,
Varga Imre szobrászművész a Dunaujvárosi Kiállitási Teremben január 9.-én nyitja meg kiállitását.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. január 3.
XX. évf. 1. sz. 8. lap.

Vali Dezső festő

1942 Bp. –

1962-67-ig az Iparművészeti Főiskolán tanult. 1969 óta szerepel rendszeresen különböző kiállításokon. 4 önálló kiállítása volt. A Magyar Képzőművészek Szövetségének tagja.

"Ifjuság a szocializmusban" kiállítás katalógusa
MNG, Fiatal Képzőművészek Studiója Bp. 1976.

Vali Dezső

2

„Szelíd voltál" o. farost 136 x 90 cm

„Rend munkatörben" o. farost
136 x 90 cm

– repró –

"Ifjuság a szocializmusban" kiállitás katalógusa
MNG, Fiatal Képzőmüvészek Studiója Bp. 1976.

Váli Dezső

Az új Galéria „Realista törekvések mai művészetünkben" c. kiállításon szerepelnek a művész munkái.

Láncz Sándor: Képzőművészeti krónika. Jelenkor, 1976. 3. 255. old.

Váli Dezső

Bahallár József külföldi utazása miatt Váli Dezsőt küldte helyettesül

Végvári Lajos: Zebegény krónikája, 1967-1977.
Művészet, 1977. július - 10. oldal.

Váli Dezső, festő

L.:Melocco Miklós

Láncz S.:Képzőművészeti krónika
Jelenkor, Pécs, 1977. junius

533-537
XX/6.

VÁLI

ERNST MÚZEUM

Bp. VI., Nagymező utca 8.

MEGNYITJA:
SZÜTS MIKLÓS
1997. OKTÓBER 22.
SZERDA, 18h.

NYITVA:
10-18h.
NOVEMBER15-IG
HÉTFŐN ZÁRVA

A KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSÁVAL EGY IDŐBEN JELENIK MEG AZ ÚJ MANDÁTUM KIADÓ „VÁLI" C. MONOGRÁFIÁJA

SÖTÉT MŰTEREM II. A/96/7, olaj, farost, 60x60 cm, 1996

MŰCSARNOK

Válí

l.

Lykanomzromantika

18. l.

PÉCSI GALÉRIA
& GRAFIKAI MŰHELY

H-7601 PÉCS • PF. 162. • T/F.: + 36 (72) 315-623

1996. évi kiállítási programtervezet

Pécsi Galéria (Széchenyi tér)

január 4–28	HALÁSZ András (New York–Budapest) festőművész
február 1–25	Magyar Képzőművészeti Főiskola, Budapest
február 29–március 24	Eros szédülete
március 28–április 21	Schömer Sammlung (Klosterneuburg)
április 28–május 19	ERDŐS János (Pécs) képzőművész
május 21–24	JPTE Művészeti Kar diplomakiállítása
május 26–június 2	JPTE Művészeti Kar Képzőművészeti Mesteriskola
június 9–30	PLAKÁTOK/POSTERS '96
július 7–augusztus 4	XIV. Országos Kerámia Biennálé (JPM)
augusztus 8–30	TROMBITÁS Tamás (Szentbékálla) szobrászművész
szeptember 1–29	„EZREDVÉG" pécsi művészek
október 3–27	NEW TYPOGRAPHY II.
október 31–december 1	VALKÓ László (Pécs) festőművész
december 5–január 5	MÓKER Zsuzsanna (Pécs) kerámikusművész
	JEGENYÉS János (Pécs) üvegtervező iparművész

VALKÓ LÁSZLÓ

Pécsi Kisgaléria (Szent István tér 4.)

január 5–február 11	MARSALKÓ Péter (Pécs) fotós
február 15–március 17	BARÁTH Hajnal (Budapest) textiltervező
március 22–április 21	Nemzetközi Színházi Plakátbiennálé, Rzeszów
április 28–május 19	Koji TAKIHARA (Engi) képzőművész
május 23–június 23	„A dohányzás megelőzésére" plakátpályázat
június 27–július 28	FUSZ György (Szekszárd) kerámikusművész
augusztus 1–25	BABOS Pálma (Budapest) kerámikusművész
	PÁZMÁNDI Antal (Budapest) kerámikusművész (JPM)
szeptember 1–29	„EZREDVÉG" pécsi művészek
október 3–27	„RAUT" és köre (Prága) fotók
november 1–24	PÉRELI Zsuzsa (Tahi) textiltervező
november 28–december 29	Peter BLAKE (London) grafikusművész

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 NOV 29
ÉLET ÉS IRODALOM

Váli Dezső

1021

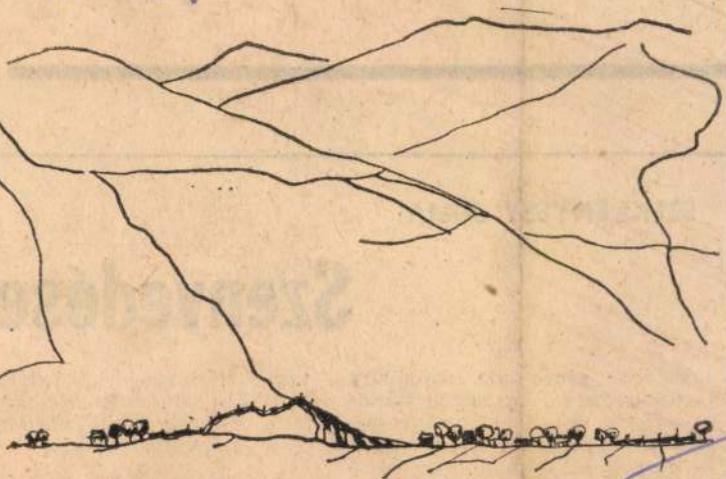

Váli Dezső: Vázlatlap

SZEKRÉNYESY JÚLIA:

Szenvedéseink

Valóban nincs ma sajnálatra méltóbb annál a gazdag fiatalasszonynál, akit még a szeretője sem képes boldoggá tenni, s ezért — kárpótlásul — állandóan vers-ben beszél. Mivel partnereit is re készteti, legnagyobb részt

veggel hősiesen birkózó színészek, *Vári Éva, Antal Anetta, Sir Katalin, Pákozdy János, Bárány Frigyes* és *Koroknay Géza.*

★

A Pesti Színházban *Ulrich Plenzdorf*

Váli Dezső

„Sorsunk tehát", olaj, 94x192 cm.
(repr.)

Művészet 1977. máj. 4. old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
19750KT 18
ÉLET ÉS IRODALOM

Váli Dezső

1021

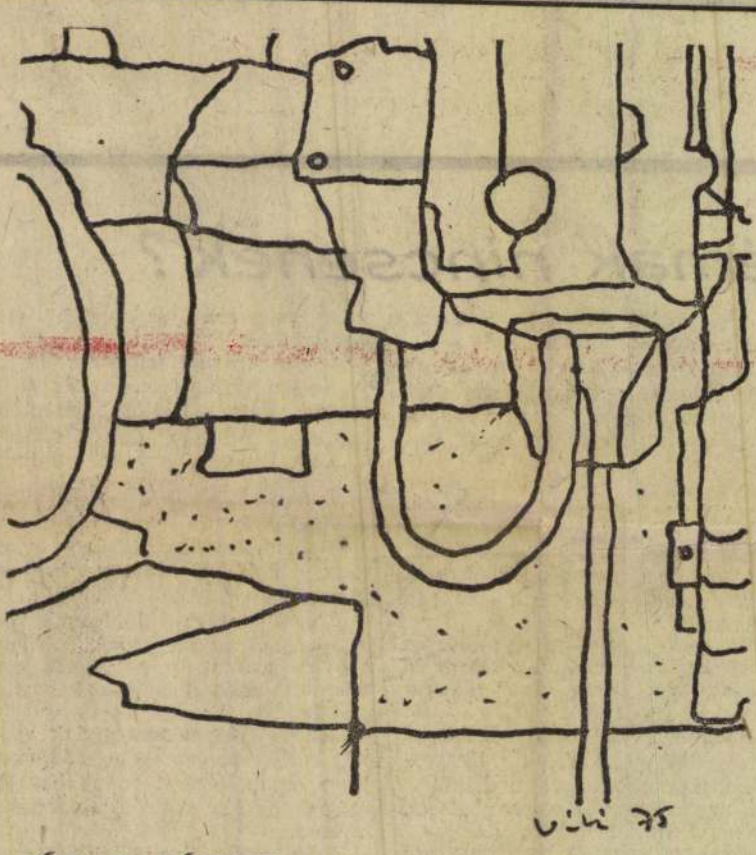

TÉNAGY SÁNDOR:

Hajnali utca

Köhintés a hajnali utcán, léptek
visszhangja kopog a falon. Még bizonytalan
minden, ami a szemnek való, még olvadó
az éjszaka földje, de már kevesebbet rejt a szürkeség.
Csak a hang vág élesen, nyirkos és érdes vasak
ütődése a legkisebb moccanás.
Lassan előmerészkednek a kontúrok,
találkozik vizszintes és függőleges,
alvás és ébredés metszőpontjában
már dereng valami.
A szerelőcsarnok kivilágitott üvegfala
ebben a pillanatban saját jelentésére talál,
de az ember fejében, amig
végigbotorkál a hosszú mellékutcán,
még korai összevisszaság,
mely sohasem kivánkozik
megmunkált mondatokba.

A gyár udvara

A raktár előtt vashordók
gurigatnak könnyű kis szelet, mely végigsöpri
a vastag falakkal körbezárt utcákat és tereket,
s mielőtt átlibben a téglakerítésen,
szeméttel és korommal szórja be
a szivárványos olajfoltokat. Körül a műhelyajtók
szélesre tárva, hogy elférjen a zaj,
sürü meleg tódul, gépek izzadtságszaga
szorul a homályos szögletekbe,
ahol a félredobált vasakon észrevétlenül
rozsdásodik az idő, pattogzik az ember kéznyoma.
Mindez csupán egy pillanat a sárga délelőttből,
annyi, mint egy szippantás a nehéz cigarettából,
s már készül megszületni az eltökélt izom-mozdulat,
sietsz a vastag falak között, munkád után,
végig a mély remegésben,
akárha saját tested üzeme zugna:
friss, párálló öntvények súlya a mellkason,
forró pirosság tenyered udvarában.

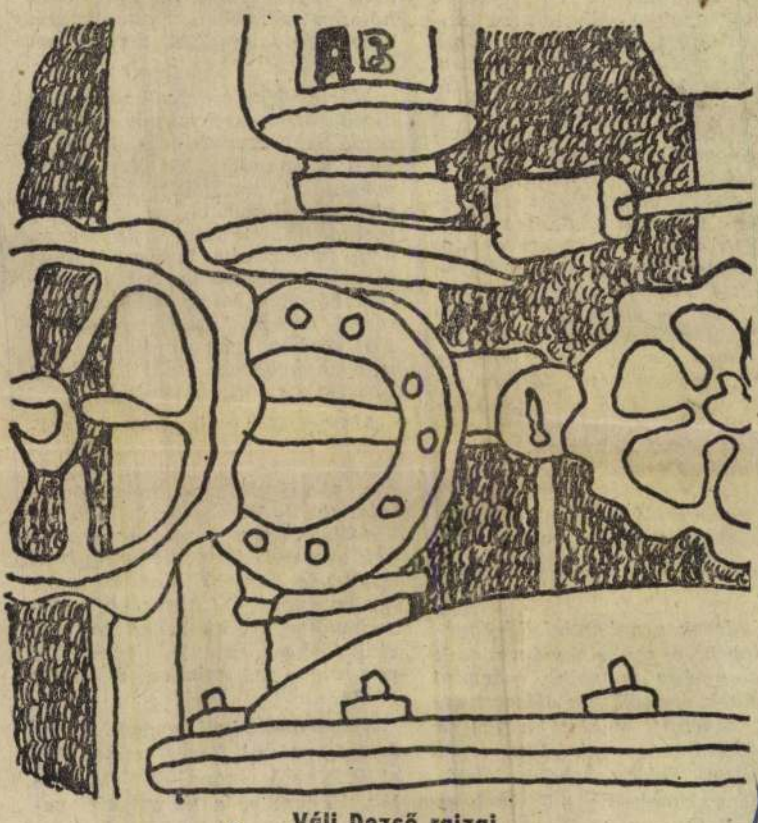

Váli Dezső rajzai

sémák nincsenek?

európai állam valahol Keleten" (Fülöp-szigeteki diák).

„Magyarország? A keleti tömb legérdekesebb országa. Vadul szereti a szabadságot, a mi történelmünkben is sokszor szerepel" (török diák).

„Kis ország. Nem lehet több, mint 25 millió lakosa" (indonéziai diák).

Egyetlen pontos feleletet a német tanár adta erre a kérdésre. A Wehrmacht tagjaként járt az országban.

„Én tudok egy magyarországi várost Budapesten kívül. Hogy is hívják? Ja, igaz: Bécs" (koreai diák).

„Budapest, Debrecen, Balaton" (görög diák). „Bukarest, Hegyeshalom, Szeged" (amerikai diák).

A legkedvesebb válasz: „Bécs, Újbécs, Pécs..." (török diák).

Híres emberek. A politikusokon és egyházi vezetőkön kívül a legtöbben Bartók Béla nevét ismerték, rögtön után Papp László, a bokszoló szerepelt, majd Kodály. Írók közül Petőfin kívül Németh László neve hangzott el.

Csárdás, puszta, paprika, csikós. Csak a helytelen válaszokból idézek:

„A csárdás a legsósabb halétel" (török válasz).

„A pusztából készül az a paprikás gulyás, amibe a magyarok köménymagot is tesznek" (amerikai válasz).

„Paprika, serkentőszer, vagy olyan mint a morfium. Úgy tudom, küzdeni kell ellene" (Fülöp-szigetieki diák).

„Csikós, gyönyörű magyar hímzés. Láttam néhány csikós párnát, egészen különlegesen szép" (görög válasz).

„Puszta: a leghíresebb magyar falu, valahol a Duna mellett terül el" (indonéziai válasz).

Tokaji. A legtöbb pontos válasz. Nyolcvanszázalékos telitalálat.

Az egyik fogalmazás mégis idekívánkozik: „A Tokaji olyan sör, amitől nagyon berúg az ember" (fiatal német tanuló).

Vagy: „Egy nagy történelmi csata színhelyéről nevezték el ezt a kitűnő bort. Annak emlékére, hogy az ellenséget borral teli hordókba ölte a magyar sereg" (török válasz).

Volt-e Magyarországon? A huszonháromból csak hárman jártak Magyarországon. Miért csak ennyien?

„Drága. A legdrágább kelet-európai kirándulás" (német válasz).

„Valahogy kikerülte a figyelmünket" (amerikai válasz).

„Rettentően érdekelne a magyar folklór, de ilyen szakkirándulást talán még nem szerveztek" (görög válasz).

A magyar nép jelleme.

„Nehéz történelem, nehéz nép" (török válasz). „Hallom, rettentően büszke, dacos nép" (görög válasz).

„Úgy tudom, hogy még mindig sok benne az ázsiai vonás, de hallomásból azért rokonszenves" (német válasz).

„Nagyon tudnak küzdeni, sportolni, kitartani valami mellett" (amerikai válasz).

„Ügyes emberek. Jó iparuk van. A mini-Videoton tévét árulom 326-ért, soha még reklamáció nem érkezett" (német kereskedelmi alkalmazott).

„Az égvilágon nem tudok semmit róluk. Magam is csodálkozom, hogy olyan keveset tudok egy országról és egy népről" (indonéziai válasz).

Hogy miért ilyen keveset tudnak? S ha valamit, miért csak a sémákat?

Idemásolok egy utazási iroda által kiadott reklámfüzetszöveget (Information für Auslandsreisen). Százezres példányszámban osztogatták.

„Magyarország egy szép, kis, kies fekvésű ország, amit repülőn, vonaton egyaránt könnyű megközelíteni... Ne felejtsük el, Budapest a Duna királynője. Ne felejtsük el: a Plattensee (Balaton) Közép-Európa egyik legvonzóbb zárt víztükre... Nagy vacsorák tábortűz mellett a Pusztán. Temperamentummal teli cigányok muzsikálnak, vad csárdásra ingerelnek a ritmusok, tokaji borkóstoló a nap minden órájában."

Magyar könyv világnyelven — fehér holló.

Újságok, nagy világnyelveken Magyarországról, budapesti kiadásban? Csak néhány nagy könyvtárban, központi újságárusnál találhatók — néhány példányban. És nem újság, hanem reklámfüzet külsővel. Így nem fogynak.

Filmesték? Színházi turnék? Felhajtás? Ismeretterjesztő előadások? Reklámutazások? Plakátok? — minimális. Legalább is Nyugat-Németországnak ezen a felén, vagy Hollandiában, Belgiumban, Franciaországban.

Nem általánosítok, nem elemzek, nem vádolok. Célom a hozzászólás, részigazságok elmondása egy olyan cikkhez, amely hangsúlyozza: „Elég veszedelem az is, hogy a sémák — a beavatottság illúzióját keltvén — akadályozzák a világ valódi megismerését". Majd tovább: „...minden valódi ismeret a sémákon túl kezdődik".

És ha sémák sincsenek?

Dános Miklós

---

nára, aki nem hajlandó sem pozitíve, sem elhallgatásokkal hazudni, igen nehéz. Ez nemcsak egyéni aggályoskodásom, ezt minden értelmes ember tudja. Csak egy kis esetet mondok el. Három évvel ezelőtt már belekezdtem egy nagyobb regénybe. Német kiadóvállalat részére készült volna. Negyedrészét írtam meg. Egy nagy napilap — konstruktív! — szerkesztője látta, amint a kávéházban, szokásos irodámban dolgoztam s előttem hevert a nagy massza teleírt papiros. Mit ír? — kérdezte. Regényt — feleltem. Miről ír? — hangzott az újabb kérdés. Erre így válaszoltam: Elmondható meséje nincs; regény, mert a mai magyar társadalom életét ábrázolja. A szerkesztő arca riadttá vált: Mi-i-i? A mai magyar életet ábrázolni? Tizévi fegyház! És csakugyan később egy kis számvetést csináltam, ötven nyomtatott oldalnyi terjedelmen összegyűjtöttem vagy három évet, a regényt tehát abbahagytam.

Mindezek azonban inkább egyéni ügyek, a nyilvánosságra csak az eredmény tartozik, mármint a művek, melyeket a díjazott azalatt alkotott, mialatt a díj a megélhetését s munkaképességét biztosítja. Sokkal inkább közölnivaló az, hogyan viselkednek az emberek az egész Baumgarten-ügyben. Hát ez az! Ez az, ami nem egészen kellemes, mondhatnám, kellemetlen. Én körülbelül hétezer pengőben állapítanám meg a fájdalomdíjat, ami nekem jár.

Már az alapítványról szóló első híradástól kezdve annyi mindent végig kell szenvednem, hogy az több a soknál. „Na ezt direkt magának csinálták!" És attól kezdve: „Remélem, az idén nem marad ki". Azután: magyarázni, hogy miért nem kapom. Azután tűrni a felháborodást, néha a műfelháborodás hosszadalmas kitöréseit, végighallgatni a sajnálkozást és hogy „na de jövőre már nem hagyhatják ki". És, hogy „hát kik az ön ellenségei"?

Most pedig: az úgynevezett gratuláció áradatában fürödni felkeléstől lefekvésig, kávéházban, utcán, társaságban, ez néha olyan, mint téli időben hideg vízben lubickolni. Hogy mennyien szeretnek engem! Éjnye, ezt eddig nem is vettem észre. Különösen, amikor egy pengőnél kevesebb volt a zsebemben. Ej, ej. Sokan vannak, akik jobban örülnek, mint én. Sőt van olyan is, mintha ő kapta volna.

Azért nem kell engem félreérteni, valami kevés mindebből el is hihető, mondjuk tíz százalék. Hanem ez a tíz százalék valóság mekkora felhajtással jár.

MEGHÍVÓ
VÁLI DEZSŐ
FESTŐMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSÁNAK
MEGNYITÁSÁRA

A Fiatal Müvészek Klubjában (VI. Népköztársaság útja 112) okt. 24-én, pénteken 19 órára.
A kiállitás megtekinthető november 5-ig kedd és vasárnap kivételével 18-24 óráig.

FMH Rota F. k.: Kecskeméti Károly

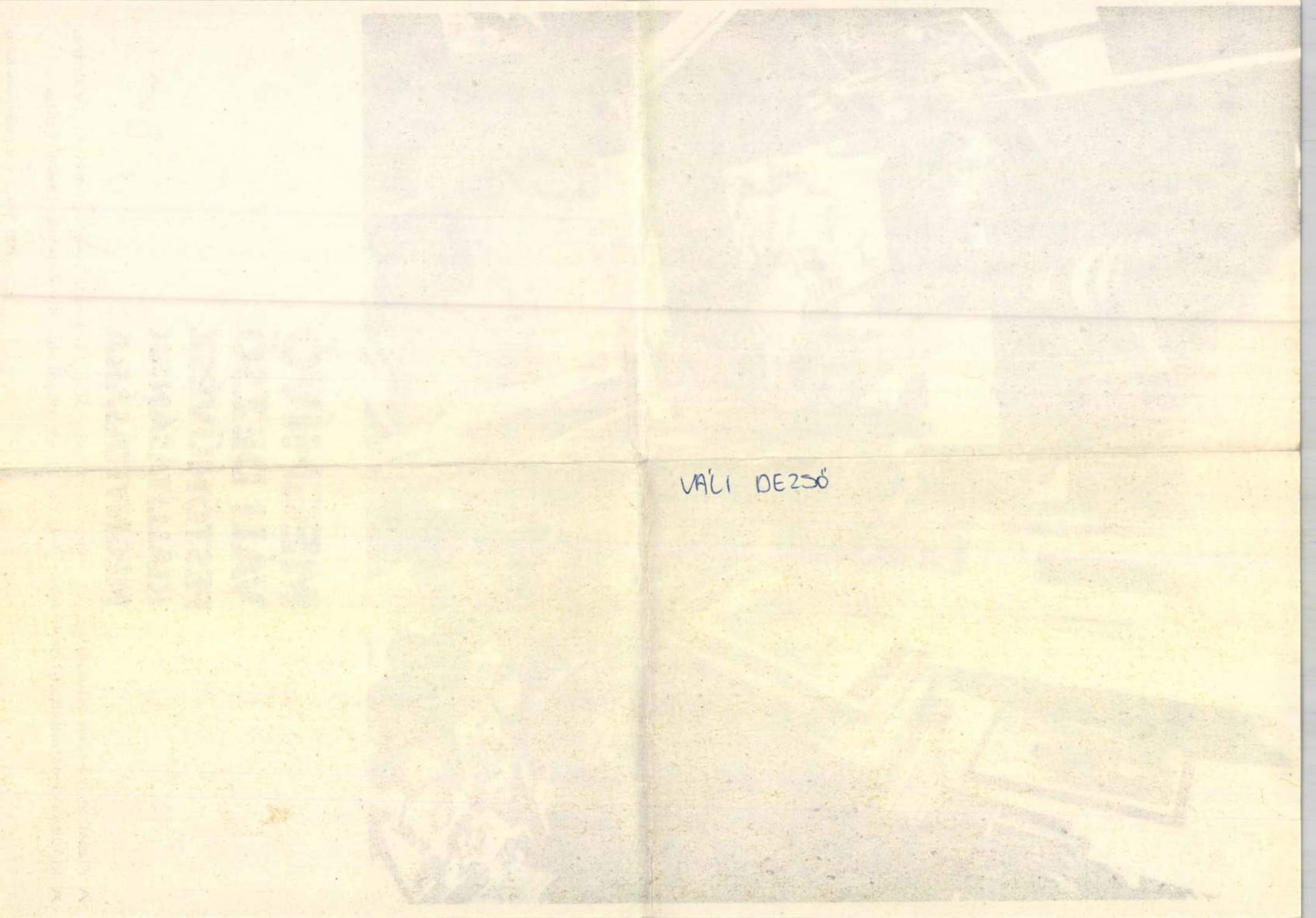
VÁLI DEZSŐ

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1975 APR 18

Váli Dezső

DÁS

1021

Váli Dezső rajza

DEMÉNY OTTÓ:

Elmaradt tél után

Vártam hószomjasan de nem jött
az égen nehéz felhőt lestem
s kicirkalmazta fényével a nap
ó az a hótakaró a zúzba öltözött fák
példáim elsikkadtak jókedvem elapadt

hogy tudtam én a faggyal játszani
a tócsák jégtükrére rajzolni kék ívet
a jégcsap orgonáin kizengetni a dalt
párát fújni a légbe álmodozni
fehér végtelenségből kutatni a reményt

s hogy szerettem a szép fordulatot
mikor a töppedt kásás szürkeségből
megindultak az apró patakok
midőn a rög átütve barna bubját
a hó szinén már új füvet fakasztott

de nem — csak érzéketlen lágy idő semmitérő
mert próbák nélkül nincs is embersorsod
elvették tőled vad játékodat
s csak megúsztad — mint kutya — a telet
csak megúsztad dünnyögőn áhitozva

Váli Dezső

Méltatás.

Rideg Gábor: Ba Humana?
Művészet, 1979. április – 2 lap.

Váli Dezső

Méltálás

Menyhárt László: Arnosság – de mivel?
Művészet, 1979. április – 18. lap.

Vali Dezső festőművész

kiállítása a Fényes Adolf-Teremben nov. 22.-én nyílik meg.

Kiállítások.

Élet és Irodalom, Budapest, 1944. no. 16.

Váli Dezső

Az Utak című kiállítás, mely 1972. febr. 21-én nyílik meg az Eötvös Galériában, nyolc művész közös tárlata, melyen műveivel szerepel.

Meghívó, Eötvös Galéria, Eötvös József Kollégium.

Váli Dezső
festő

A Ferenczy Adolf-teremben november 22-én nyílt meg Váli Dezső festőmű-vész kiállítása.

——: Kiállítási naptár.
Művészet. 1974.november - 49.oldal

1

Váli Dezső

Fényes Adolf teremben rendezett kiállításáról írt kritikát Horváth György a 4. oldalon

Magyar Nemzet 1974

december 13

Váli Dezső

2

Melankólia, festette ő 1965 Én
1971 és Nosztalgia festette ő 1965
Én 1971 c. művei emlékére

Magyar Nemzet 1974

december 13
4. old.

Vali Dezső festő

műveinek kiállítását november

22-én nyitja meg Németh Lajos

a Fényes Adolf teremben

Magyar Nemzet 1974 november 21

4. old

Váli Dezső

Antik rámában, modern müterem-részlet a művész kiállitásáról.
Repr.

A nov. 22.-i 46. sz. lap 8. oldalán közli, hogy a tárlatot a Fényes Adolf teremben rendezik és november 22.-én nyitják meg.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. nov. 30.
XVIII. évf. 48. sz. 10. lap.

Váli Dezső

Tájképet ábrázoló rajzát bemutatja a lap.
Cime nincs.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp.1975. ápr. 19.
XIX. évf. 16. sz. 7. lap.

Váli Dezső

"Müterem" cimmel a lap hozza a müvész rajzát.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. jan. 18.
XIX. évf. 3. sz. 7. lap.

Vali Dezső

A Nap kalja olaj 136 x 90 cm

Balatoni Nyári Tárlat 1976
Balatoni Múzeum, Keszthely

Vali Dezső festőművész

a Képzőművész Szövetség festő szakosztályának kiállítását „Festészet '44" címmel a Műcsarnokban rendezték, melyen a művész műve szerepel.

Horváth György: Festészet '44.
Magyar Nemzet, 1948. febr. 5.

Váli Derső

A jubileumi Stúdió kiállítás szerzőével Váli Derső festő-művészt bírták meg, akinek belsőépítészi gyakorlata is van.

Pogány Gábor: A jubileumi Stúdió-kiállítás...
Művészet, 1979. április – 8. lap.

Váli Derső

A művész részt vett a tárlaton.

Hajdú István: Stúdió Nacional.
Művészet, 1979. április - 12. lap.

Váli Dezső, festő

„Sorsforduló" címmel a Hevesmegyei képzőmű-
szeti pályázat anyagából kiállítást rendeztek
a tél folyamán Egerben. Hatvanban és Gyöngyösön
melyen szerepelt a művész „Elindul" c. fest-
ménye. (említve) a művész fekete, sárga, fehér,
szürke színekkel olyan nonfiguratív rendszert épít,
amelyben az „indulás" mozzanata nyilvánvaló.

Chikán Bálint: Tarlat a Nagy Október jegyében.
Hevesi Szemle, 1978. márc. 9. old.

Vàli Dezső, festő

A Műcsarnokban rendezték meg a Festészet '47 c. kiállítást, melyen szerepel a művész műve, hatalmas, kétméteres festmény.

Gellér Istvàn: Festészet '47.
Dunántúli Napló, 1948. márc. 5.

Váli Dezső, festő

l. Deim Pál

Lóska l. Vázlat ... 24-29.

Mozgó Világ, Bp 1978. ápr. IV/2.

Váli Dezső festő

„Önéletrajz kézírással" c. 136 x 270 cm

c. képei szerepelnek az 1978-as Studió Kiállítás

– katalogus a könyvtárban –

Váli Dezső

Félig volt valóság
olaj 80×60

Studio Galéria 72

Váli Dezső

Váli Dezső Önéletrajz kézirassal című képe dekoratív pannó is lehetett volna, de nem vált azzá, mert az üres formákat még megfelelő színkultúrával sem tudta megtölteni.

Napjaink 1977-11-2

Molnár: Studió tárlatok

Váli Dezső, festő

Zalaegerszegen két kiállítása is nyílt, a Képzőművészeti Világhét alkalmából. – Váli Dezső, Eisenhauer Tibor képei szerepelnek a kiállításon.

Gy. L.: Jegyzetek két egyéni kiállításról. Zalai Élet, 1974. okt. 1.

Vali Dezső

Az UTAK c. kiállításon, melyet az Eötvös József Kollégiumban rendeznek, nyolc kiállító szerepel. A kiállítást a Művészettörténeti Tanszék KISZ alapszervezete rendezte.

Meghívó.

Megtekinthető 1972. febr. 21. – márc. 12-ig

Váli Perső

Silva – Paris és ami körte volt

olaj 100 × 190 cm

Studio 71

Vali Dersö

szerepel az „Utak" a Liállításon

az Eötvös Kollégiumban

Magyar Nemzet 1972 február 22

4. old.

Váli Dezső

Bemutatott műve:

„Siena – Párizs és ami közte volt," olaj,

100 x 190 cm. /reprodukció/

Rozványi Márta: Studio 1971.

Budapest, 1971

Váli Dezső festő

Ziállításon szerepel az Eötvös

Klubban

Vigilia 1970 április
275. old.

Képzőművészet

Vali Dezső

a Műcsarnokban rendezett Jubileumi Képzőművészeti Kiállításon szerepel a művész absztrakt műve.

D. J.: Jubileumi Kiállítás a Műcsarnokban. Vigilia, Budapest, 1945. 7. 496. old.

Váli Dezső, [festő]

L.: Tenk László

P. Szücs J.: Stúdiópályázat .... 7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1975. dec. 12.

Váli Dezső

Méltatás

Bereczki Loránd: Tegnap - ma - holnap.
Művészet, 1977. május--2. oldal.

Váli Dezső festő

Ötödízben rendezték meg Egerben az akvarell biennalét, melyen szerepelnek a fiatalabb nemzedékhez tartozó művészek is. A művész új irányba tágítja az akvarell lehetőségeit. „A bábú halála" c. (említve.)

Láttuk, hallottuk...

1976. szept. 19. Petőfi 11.32 V Gné.

Váli Dezső

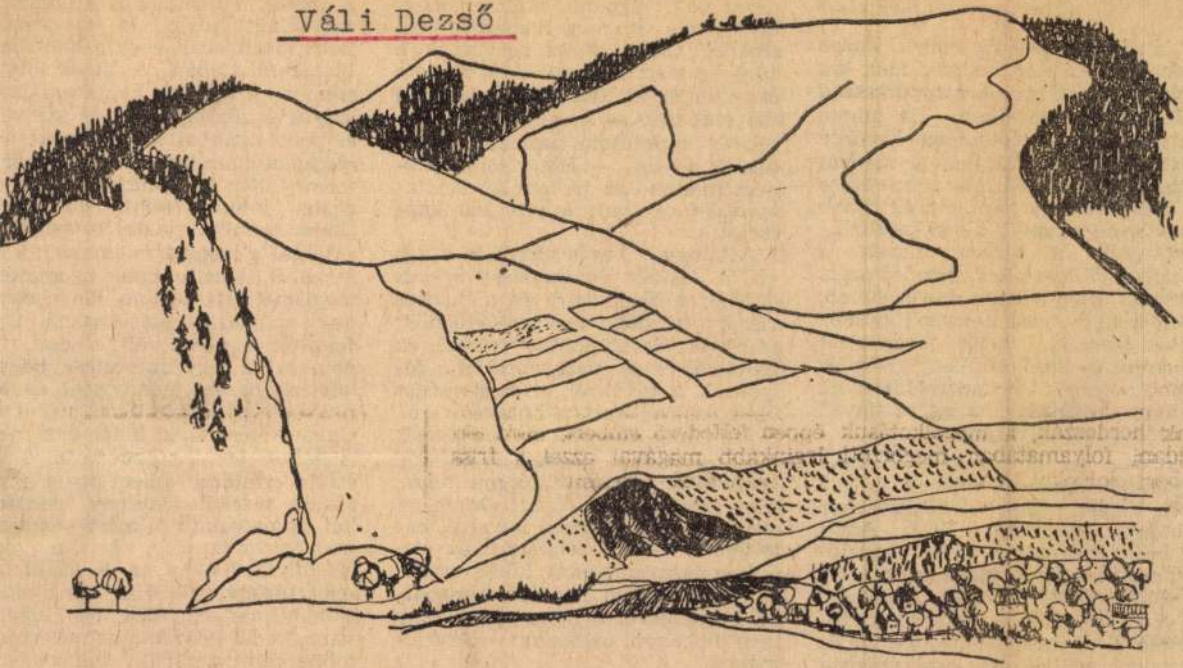

Váli Dezső: Gyimesi táj

Élet és Irodalom, Bp. 1976. nov. 27. XX. évf.
48. sz. 12. lap.

Varga Domokos: Vizek könyve (Szépirodalmi, 409 old.)

Ez az első második könyv. *Varga Domokos* az első, akinek már két könyve jelent meg a *Magyarország felfedezése* sorozatban. De aligha az utolsó. Igaz, Moldova György újabb szociográfiái nem a sorozat számára készültek. De Zám Tibor és Berkovits György nemrég újabb megbízatást kapott a szerkesztő bizottságtól, és tudom, mások is „duplázni" készülnek. Mindez azért érdemel szót rögtön bevezetőben, mert a vállalkozás szerves folytatódását igazolja, tartós beépülését irodalmi és közéletünkbe; újabb és

zők bekapcsolódásával,
ginek „törzsgárdistává"
al egyaránt.

ha a további kötetek
nem keltenének is ak-
st, mint a kezdetekkor
Moldova Komlóról, Végh Antal Szabolcs-Szatmárról, majd László-Bencsik Sándor a maga exportcsomagoló brigádjáról írott „látlelete" — a folytatódás, a tematika szélesedése, a megközelítési és ábrázolási módok váltakozása egyre tágítja a sorozat határait és lehetőségeit.

Az átlagos példányszám egyre nő.

S ez fontos érdem. Az a „felfedezni való" ugyanis, amit ha megközelítenie s megvilágítania nem sikerül, akkor hiába sorolnánk a könyvet a sorozatba (helyét ott nem érdemlené), ezúttal nem annyira a vízi emberek — vízügyi szakemberek és munkások, halászok, hajósok és mások — élete, sorsa. Hanem inkább az ő munkájuk alanyával-tárgyával: a vizekkel kapcsolatos.

A könyv a kevés vízről és a sok vízről (aszály és öntözés; ár- és belvíz), a fürdővízről és a piszkos vízről (fürdők és gyógyfürdők; szennyvíz és „haldokló" vizek), az ivóvízről és az ipari vízről, s a folyókról, a tavakról, a mesterséges víztározókról meg a kutakról szól. S csak másodsorban azokról, akik e vizekkel és e vizeken dolgoznak. Inkább ismeretterjesztő mű tehát, mint szociográfia. Varga Domokos azonban ezúttal éppen így segít betölteni a sorozat feladatát: az irodalom és a tudomány közös eszközeivel orientálja aktuális társadalmi kérdésekről a nem eléggé vagy nem helyesen tájékozott közvéleményt.

Nem állapot-, hanem fejlődésrajzot ad, akár az ármentesítés több

A harmadik gond: a hazai h
termelés. Tudományos eredmény
ink világraszólóak a mesterség
halszaporításban vagy a halhizla
biotechnikájában. A Vizek könyv
szerint azonban halgazdaságai
súlyos gazdaságossági és szerve
si problémákkal küszködnek;
rárgazdaságunknak ez a fehér
termelésben oly fontos ágazata v
ságba jutott. Holott ha sike
„sínre tenni", távlatai óriásiak.

Végül a negyedik témakör: a h
vizek. S itt nem annak nyomaté
megismétlését tartom lényegesn
hogy milyen kevéssé használjuk
földünk e rendkívüli kincsét. H
nem azt a figyelmeztetést, hogy
hévizek összes me
mészetes pótlódása
tikus. Nem szabad
ő nélkül fúrni, m
színre erőltetni —
feltárt vizeket als
kal kamatoztatni, mert nemcs
az a pazarlás, ha a hévíz, a gyó
víz folyik, hanem az is, ha lakó
lepet fűtünk vele. Hévizeink akk
is hatalmas értékűek, ha „ingye
vannak; ha látszólag nem kerüln
többe, mint a kút fúrásának s fer
tartásának költsége.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1976 NOV 27

Váli Dezső

1021

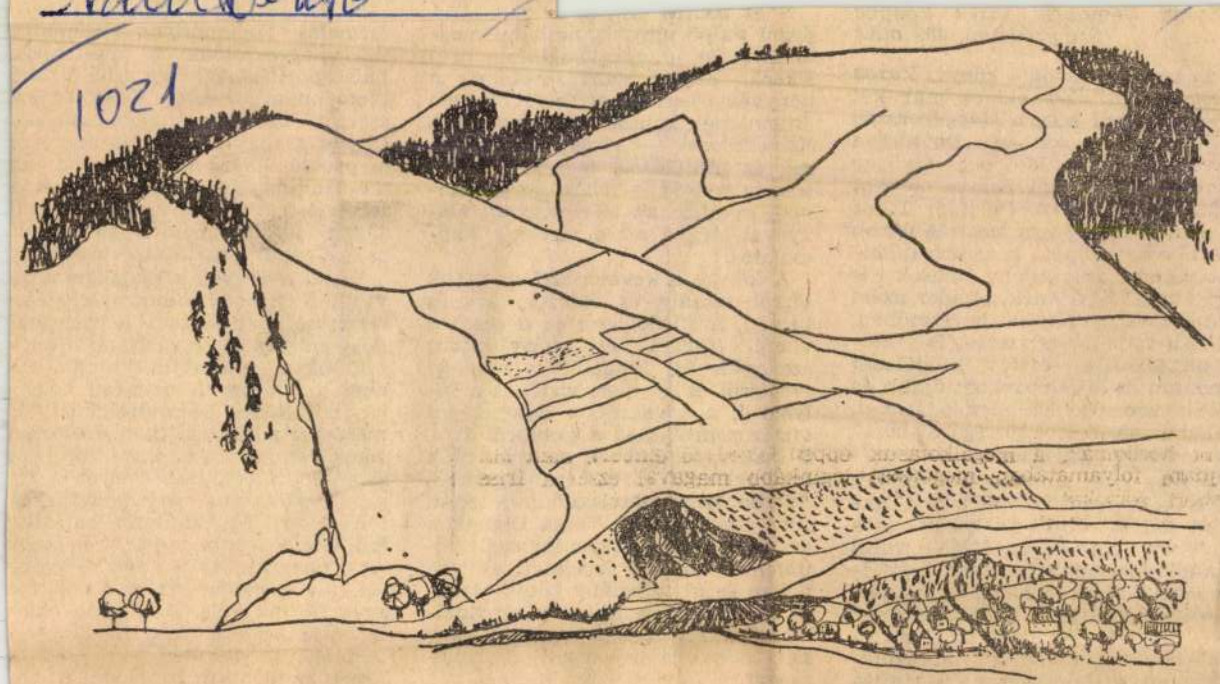

Váli Dezső: Gyimesi táj

Varga Domokos: Vizek könyve (Szépirodalmi, 409 old.)

Ez az első második könyv. *Varga Domokos* az első, akinek már két könyve jelent meg a *Magyarország felfedezése* sorozatban. De aligha az utolsó. Igaz, Moldova György újabb szociográfiái nem a sorozat számára készültek. De Zám Tibor és Berkovits György nemrég újabb megbízatást kapott a szerkesztő bizottságtól, és tudom, mások is „duplázni" készülnek. Mindez azért érdemel szót rögtön bevezetőben, mert a vállalkozás szerves folytatódását igazolja, tartós beépülését irodalmi és közéletünkbe; újabb és újabb szerzők bekapcsolódásával, néhány réginek „törzsgárdistává" avatódásával egyaránt.

S még ha a további kötetek egyenként nem keltenének is akkora hatást, mint a kezdetekkor Moldova Komlóról, Végh Antal Szabolcs-Szatmárról, majd László-Bencsik Sándor a maga exportcsomagoló brigádjáról írott „látlelete" — a folytatódás, a tematika szélesedése, a megközelítési és ábrázolási módok váltakozása egyre tágítja a sorozat határait és lehetőségeit.

Az átlagos példányszám egyre nő. Hogy mennyire emelkedne bátrabb

S ez fontos [illegible]
dezni való" ugyanis, an
közelítenie s megvilá
sikerül, akkor hiába s
könyvet a sorozatba (he
érdemlené), ezúttal nen
vízi emberek — vízügy
rek és munkások, halá
sok és mások — élete,
nem inkább az ő mu[illegible]
nyával-tárgyával: a vizekkel kapcsolatos.

A könyv a kevés vízről és a sok vízről (aszály és öntözés; ár- és belvíz), a fürdővízről és a piszkos vízről (fürdők és gyógyfürdők; szennyvíz és „haldokló" vizek), az ivóvízről és az ipari vízről, s a folyókról, a tavakról, a mesterséges víztározókról meg a kutakról szól. S csak másodsorban azokról, akik e vizekkel és e vizeken dolgoznak. Inkább ismeretterjesztő mű tehát, mint szociográfia. Varga Domokos azonban ezúttal éppen így segít betölteni a sorozat feladatát: az irodalom és a tudomány közös eszközeivel orientálja aktuális társadalmi kérdésekről a nem eléggé vagy nem helyesen tájékozott közvéleményt.

Nem állapot-, hanem fejlődésrajzot ad, akár az ármentesítés több évszázados és még évtizedekig be-

ságba jutott. Holott ha sikerü „sínre tenni", távlatai óriásiak.

Végül a negyedik témakör: a hé vizek. S itt nem annak nyomatéko megismétlését tartom lényegesnek hogy milyen kevéssé használjuk k földünk e rendkívüli kincsét. Ha nem azt a figyelmeztetést, hogy hévizek összes mennyiségi és ter mészetes pótlódása igen problema tikus. Nem szabad tehát sem nyak ló nélkül fúrni, mindenáron a fel színre erőltetni — sem pedig a má feltárt vizeket alacsony hatásfok kal kamatoztatni, mert nemcsak az a pazarlás, ha a hévíz, a gyógyvíz folyik, hanem az is, ha lakóte lepet fűtünk vele. Hévizeink akko is hatalmas értékűek, ha „ingyen vannak; ha látszólag nem kerülne többe, mint a kút fúrásának s fenn tartásának költsége.

Váli Dezső

Sorsunk tehát (repro)

Bereczky Lorcind: Tegnap-ma-holnap.
Művészet, 1977. május – 2. oldal.

Vàli Dezsö festőművész

MEGHIVÓ

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK MEGHÍVJA ÖNT VÁLI DEZSŐ FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA 1974. NOVEMBER 22-ÉN PÉNTEKEN DÉLUTÁN 6 ÓRÁRA A FÉNYES ADOLF TEREMBE. (BP. VII., RÁKÓCZI ÚT 30.). A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA: DR. NÉMETH LAJOS MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ. A KIÁLLÍTÁS NYITVA: NOVEMBER 22–DECEMBER 15. HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL 11–19 ÓRÁIG.

74-475 SZÖVORG Nyomda, Dorog

Váli Dezső festőművésa

MEGHIVÓ

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK MEGHÍVJA ÖNT VÁLI DEZSŐ FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA 1974. NOVEMBER 22-ÉN PÉNTEKEN DÉLUTÁN 6 ÓRÁRA A FÉNYES ADOLF TEREMBE. (BP. VII., RÁKÓCZI ÚT 30.). A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA: DR. NÉMETH LAJOS MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ. A KIÁLLÍTÁS NYITVA: NOVEMBER 22–DECEMBER 15. HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL 11–19 ÓRÁIG.

74-475 SZÖVORG Nyomda, Dorog

TÁJÉKOZÓDÁS

GYÖRE IMRE:

Mi éltet?

I.

Nyájas olvasók, most bevallom maguknak,
magam büntetem e zárt formában itten,
csupán azért, mert egykor nagyon is hittem,
hogy kegyetek a tényekben orrabuknak.

Ha így lesz — véltem — tekintsenek rabuknak,
arcukról még a legyet is ellegyintem
pálmaággal, bár nem terem hegyeinken,
s ahová indultak, éppen odajutnak.

Ám be kell látnom, hogy sajna, nem ez történt,
csak pislognak, és nem látják meg a Történtet,
vállukat rándítják: így is, úgy is lehet.

De, hogy szemüket mégse csípjék ki varjak,
vágom önöket, hogy végül kicsikarjak
mindannyiukból egy igent vagy egy nemet.

M. Kiss József

IN MEMORIAM
EGRY JÓZSEF

Élet és Irodalom, Bp. 1976. jan. 3. XX. évf. 1. sz. 6. lap

Magyar eszperantó szólásgyűjtemény

Külföldi műfordítók jutalmazása

A Szerzői Jogvédő Hivatal jutalomban részesített néhány olyan külföldi műfordítót, aki évek óta sikeresen működik közre magyar irodalmi művek lefordításában és külföldi kiadásában. A jutalmazottak névsora a következő: *Voronkina* és *Jelena Malihina* (Szovjetunió), *Ita Szentiványi* és *Vera Thies* (Német Demokratikus Köztársaság), *Anna Rossova* és *Karol Wlachowsky* (Csehszlovákia), *Joze Hradil* (Jugoszlávia), *Camilla Mondral* és *Krystina Pisarska* (Lengyelország), *Nikolina Atanaszova* (Bulgária), *Constantin Olariu* (Románia), *Hildegard Grosche* (Német Szövetségi Köztársaság), *Hannu Laukonen* és *Anna-Maija Raittila* (Finnország), *Hani Kyoko* (Japán), *Thinsz Géza* (Svédország) és *Sulyok Vince* (Norvégia).

KANADAIAK—KANADÁRÓL

1974 márciusában felmérést végeztek hat vancouveri és környékbeli iskolában. Az átlagos műveltségi szintű kérdések elsősorban a kanadai politikai, társadalmi, kulturális életre vonatkoztak. A teszt eredményei egy brosúra tanúsága szerint *döbbenetesek* voltak.

Ime, néhány eredmény: a 3500 tizenhét-tizennyolc éves diák közül minden ötödik nem tudta megnevezni Kanada fővárosát. A megszólaltatottak 42 százaléka nem volt tisztában azzal, hogy a választásra jogosultak életkora 18 [illegible] sem tudott válaszolni. A teszt túlsó oldalán a diákok mindenesetre megjegyzéseket tehettek a kérdésekkel kapcsolatban. Néhány tipikus megnyilatkozás: „Sokkal többet tudok az amerikai elnökökről, mint a kanadai miniszterelnökökről", „Hihetetlen, mennyire nem tudok semmit Kanadáról", „Órákig tudnék beszélni az USA-ról, de csak tíz percig Kanadáról" „Többet kellene tudnunk és tanulnunk Kanadáról, mert itt fogunk élni", „Nagyon ostobának érzem magam", „Ha azt akarják, hogy tudjuk ezeket a dolgokat, [illegible]

Váli Dezső

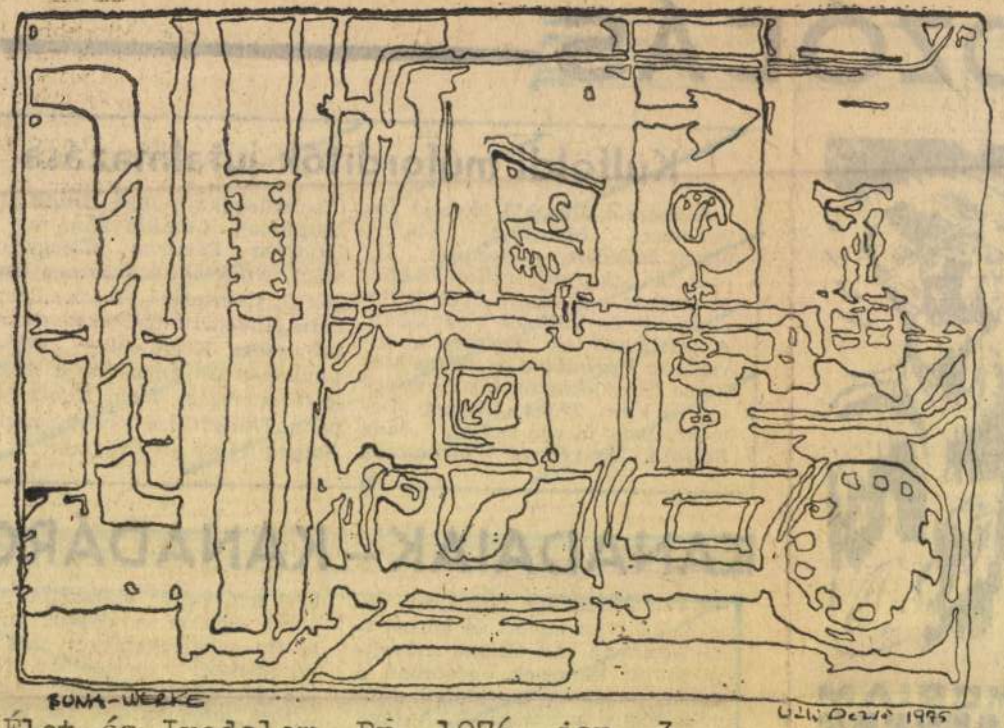

Váli Dezső: Üzemi vázlatlap

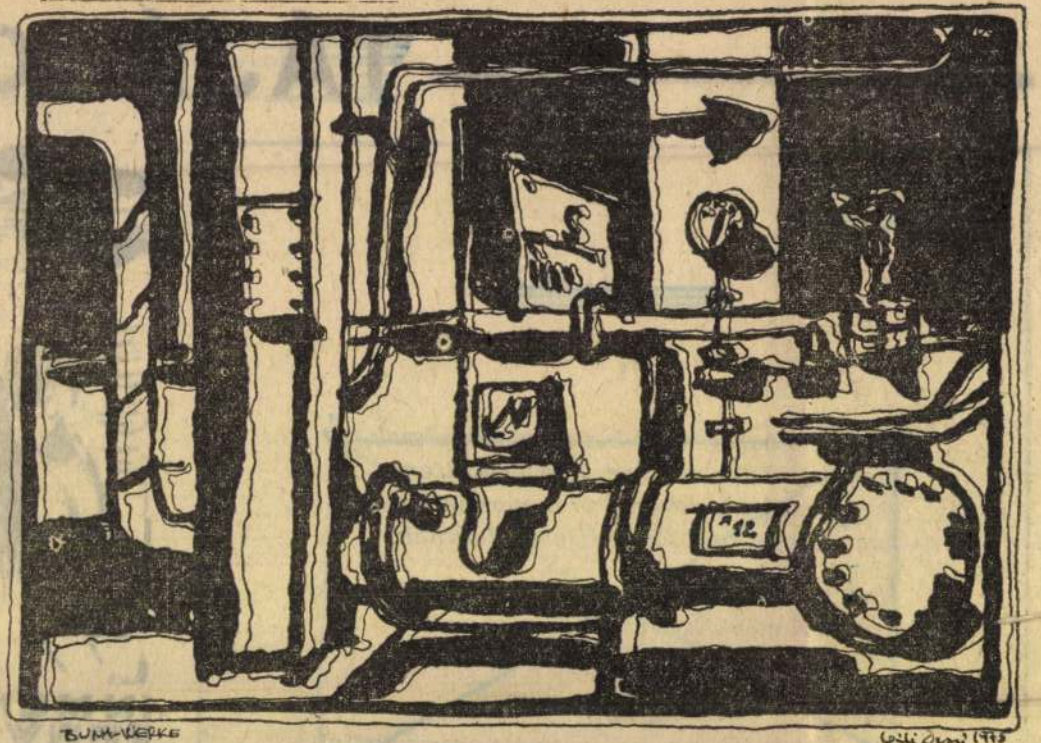

Élet és Irodalom, Bp. 1976. jan. 3.
XX. évf. 1. sz. 5. lap.

A tuloldalon lásd: M.Kiss József metszetét:"In memoriam Egry József" cimmel.

KUCZKA PÉTER:

ALMÁSI MIKLÓS:

Például a felhajtás

%

Mire jó a felhajtás? Mármint az, kor is, ha csak később kapjuk a éltetik a kultúrát, a művészetet,

Váli Dezső

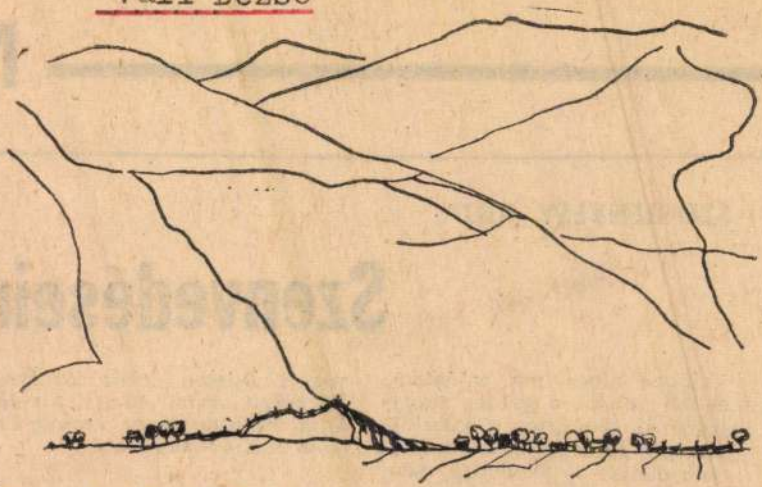

Élet és Irodalom

Váli Dezső: Vázlatlap

Bp. 1975. nov. 29. XIX. évf. 48. sz. 14. lap.

dt meg az a délután bennem, nös emlék. Igyekeztem nem veken át. Aztán elfelejtettem. v múlva megint eszembe ju-

van, saját bora. És mekkora bankbetétje, el se hinném. Az utca végén a sarkon azt mondta, várjak egy kicsit. Előremegy, hogy körülnézzen, de mindjárt érlem jön. Ahogy

SZEKRÉNYESY JÚLIA:

Szenvedéseink

Valóban nincs ma sajnálatra méltóbb annál a gazdag fiatalasszonynál, akit még a szeretője sem képes boldoggá tenni, s ezért — kárpótlásul — állandóan versben beszél. Mivel partnereit is erre készteti, legnagyobb részt ebből fakad történetünk humora. A *Pécsi Nemzeti Színházban* bemutatott

Szeretők a hullámhosszon

veggel hősiesen birkózó színészek, *Vári Éva, Antal Anetta, Sir Katalin, Pákozdy János, Bárány Frigyes* és *Koroknay Géza.*

★

A Pesti Színházban *Ulrich Plenzdorf*

Az ifjú W. újabb szenvedései

című színművét mutatták be, *Tandori Dezső* fordításában, *Mar-*

Váli Dezső
részt vett az Kötvös József kollegium galériájában Utak címmel rendezett kiállitáson, amely hétfőn nyílt meg.

Fiatal művészek az Kötvös Galériában.

Magyar Hírlap 1972/53 Sold.

Váli Dezső
(Utak, Kötvös Galéria) festészete Bálint Endre
piktúrájából indul ki, de annak görcseitől,
félelmeitől megszabadulva. Szerelmesek és
Studium az időről cimü képei kulturált, te-
hetséges müvészt sejtettnek.

Bajár Iván: Kiállításról kiállításra

Magyar Hirlap 1972/60 6 old.

Váli Dezső
festményén az Angyal a város fölött
száll. Környezetünk védelméért címmel
nyílt kiállítás a TIT természettudományi
stúdiójában.

Havas Lyza: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/171 11 old.

Váli Dezső

Műve szerepel Vattay Elemér gyűjteményében.

Dévényi Iván: A „hitesfotografus" gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/2. sz. 13. 9.

Váli Dezső, festő

Kiállít az Ernst Múzeum ban. (Stúdió '74)
(„Örök vadászmezők felé")

P. Szücs Julianna: Patthely zet 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. okt. 4.

Váli Dezső

Itthon vagyok olaj 90×136

Stúdió '73 Ernst Múzeum Bp.

Váli Dezső.

„Utak" címmel kiállítás nyílt nyolc képzőművész munkájából az Építők Szakszervezete Kollégium galériájában, melyen művei szerepelnek.

Magyar Nemzet, 1972. febr. 22.

Váli Dezső

A Fiatal Müvészek Studiójának téli kiállitásán az Ernst muzeumban festményeit kiállitották.

D.I. Képzőművészet
Vigilia 1972/2 138.old.

Vali Dezső [ ]

Kiállít

↓

— : Új tárlat a Stúdió Galériában 2.

EST/HIRLAP, Bp. 1972. jún. 27.

Váli Dezső

Váli Dezső rajzai

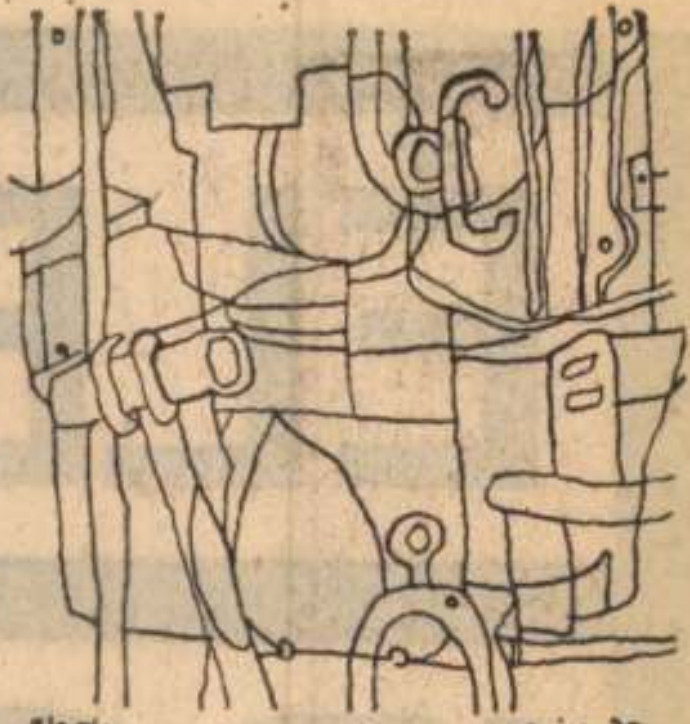

Élet és Irodalom, Bp. 1976. jan. 24.

XX. évf. 4. sz. 2. lap.

VISSZHANG

ÉLET ÉS IRODALO

fris, párálló öntvények súlya a mellkason,
forró pirosság tenyered udvarában.

Váli Dezső

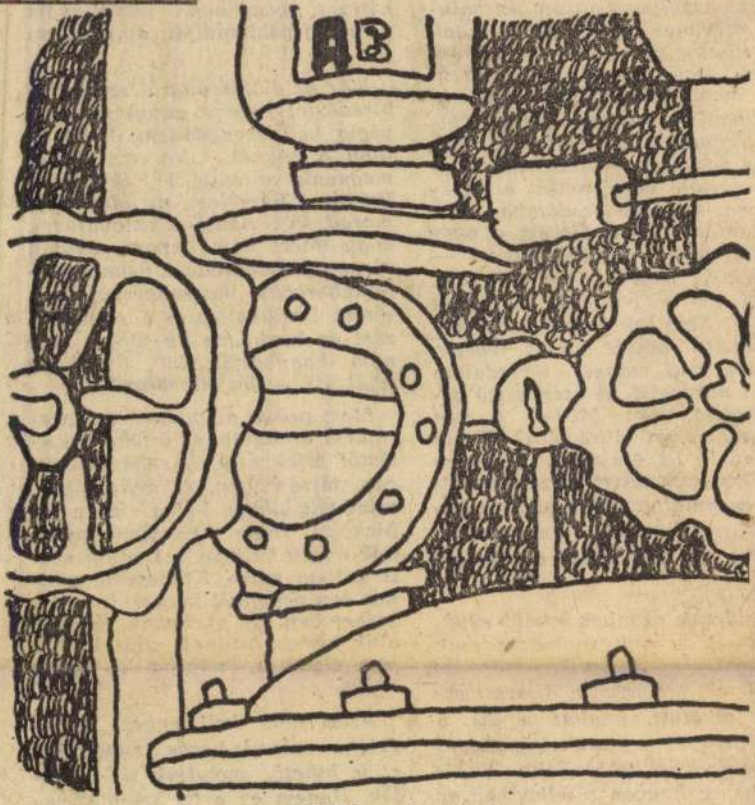

Váli Dezső rajzai

Élet és Irodalom, Bp. 1975. okt. 18.

XIX. évf. 42. sz. címlap.

mára, aki nem hajlandó sem pozitíve, sem elhallgatásokkal hazudni, igen nehéz. Ez nemcsak egyéni aggályoskodásom, ezt minden értelmes ember tudja. Csak egy kis esetet mondok el. Három évvel ezelőtt már belekezdtem egy nagyobb regénybe. Német kiadóvállalat részére készült volna. Negyedrészét írtam meg. Egy nagy napilap — konstruktív! — szerkesztője látta, amint a kávéházban, szokásos irodámban dolgoztam s előttem hevert a nagy massza teleírt papíros. Mit ír? — kérdezte. Regényt — feleltem. Miről ír? — hangzott az újabb kérdés. Erre így válaszoltam: Elmondható meséje nincs; regény, mert a mai magyar társadalom életét ábrázolja. A szerkesztő arca riadttá vált: Mi-i-i? A mai magyar életet ábrázolni? Tízévi fegyház! És csakugyan később egy kis számvetést csináltam, ötven nyomtatott oldalnyi terjedelmen összegyűjtöttem vagy három évet, a regényt tehát abbahagytam.

Mindezek azonban inkább egyéni ügyek, a nyilvánosságra csak az eredmény tartozik, mármint a művek, melyeket a díjazott azalatt alkotott, mialatt a díj a megélhetését s munkaképességét biztosítja. Sokkal inkább közölnivaló az, hogyan viselkednek az emberek az egész Baumgarten-ügyben. Hát ez az! Ez az, ami nem egészen kellemes, mondhatnám, kellemetlen. Én körülbelül hétezer pengőben állapítanám meg a fájdalomdíjat, ami nekem jár.

Már az alapítványról szóló első híradástól kezdve annyi mindent végig kell szenvednem, hogy az több a soknál. „Na ezt direkt magának csinálták!" És attól kezdve: „Remélem, az idén nem marad ki". Azután: magyarázni, hogy miért nem kapom. Azután tűrni a felháborodást, néha a műfelháborodás hosszadalmas kitöréseit, végighallgatni a sajnálkozást és hogy „na de jövőre már nem hagyhatják ki". És, hogy „hát kik az ön ellenségei"?

Most pedig: az úgynevezett gratuláció áradatában fürödni felkeléstől lefekvésig, kávéházban, utcán, társaságban, ez néha olyan, mint téli időben hideg vízben lubickolni. Hogy mennyien szeretnek engem! Ejnye, ezt eddig nem is vettem észre. Különösen, amikor egy pengőnél kevesebb volt a zsebemben. Ej, ej. Sokan vannak, akik jobban örülnek, mint én. Sőt van olyan is, mintha ő kapta volna.

Azért nem kell engem félreérteni, valami kevés mindebből el is hihető, mondjuk tíz százalék. Hanem ez a tíz százalék valóság mekkora felhajtással jár.

Váli Dezső

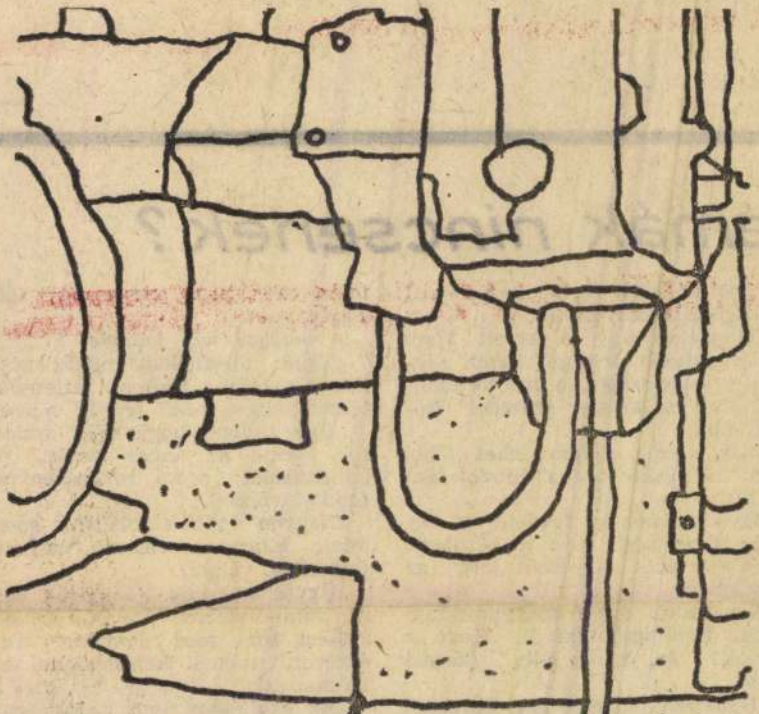

Élet és Irodalom, Bp. 1975.
okt. 18. XIX. évf. 42.sz. címlap.

TÉNAGY SÁNDOR:

sémák nincsenek?

európai állam valahol Keleten" (Fülöp-szigeteki diák).

„Magyarország? A keleti tömb legérdekesebb országa. Vadul szereti a szabadságot, a mi történelmünkben is sokszor szerepel" (török diák).

„Kis ország. Nem lehet több, mint 25 millió lakosa" (indonéziai diák).

Egyetlen pontos feleletet a német tanár adta erre a kérdésre. A Wehrmacht tagjaként járt az országban.

„Én tudok egy magyarországi várost Budapesten kívül. Hogy is hívják? Ja, igaz: Bécs" (koreai diák).

„Budapest, Debrecen, Balaton" (görög diák). „Bukarest, Hegyeshalom, Szeged" (amerikai diák).

A legkedvesebb válasz: „Bécs, Újbécs, Pécs..." (török diák).

Híres emberek. A politikusokon és egyházi vezetőkön kívül a legtöbben Bartók Béla nevét ismerték. Talán még nem szerveztek" (görög válasz).

A magyar nép jelleme.

„Nehéz történelem, nehéz nép" (török válasz). „Hallom, rettentően büszke, dacos nép" (görög válasz).

„Úgy tudom, hogy még mindig sok benne az ázsiai vonás, de hallomásból azért rokonszenves" (német válasz).

„Nagyon tudnak küzdeni, sportolni, kitartani valami mellett" (amerikai válasz).

„Ügyes emberek. Jó iparuk van. A mini-Videoton tévét árulom 326-ért, soha még reklamáció nem érkezett" (német kereskedelmi alkalmazott).

„Az égvilágon nem tudok semmit róluk. Magam is csodálkozom, hogy olyan keveset tudok egy országról és egy népről" (indonéziai válasz).

Hogy miért ilyen keveset tudnak? S ha valamit, miért csak a sémákat?

Vali Desai

meghívó

VÁLI DEZSŐ
kiállításának megnyitására.
Megnyitja:
Szüts Miklós festőművész
1990 szept.4-én kedden 6 órakor.

ERNST MÚZEUM
Bp. VI. Nagymező u. 8.

A kiállítás nyitva:
szeptember 16-ig
naponta 10-18 óráig,
kedden 12-20 óráig.
Hétfőn zárva.

MTA. Müv.tört
Kutató Intézet
Bp.
Országház u.3o
1o14

ERNST MÚZEUM

A FSZEK 35.SZ. KERÜLETI KÖNYVTÁRA
BUDAPEST XX. MARX KÁROLY ÚT 128

MEGHÍVJA ÖNT

VÁLI DEZSŐ

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁRA

Szeretettel!
Váli Dezső
80/5/9

BEMUTATJA

1980 ÁPRILIS 10-ÉN CSÜTÖRTÖKÖN

17 ÓRAKOR

SZŰTS MIKLÓS

FESTŐMŰVÉSZ

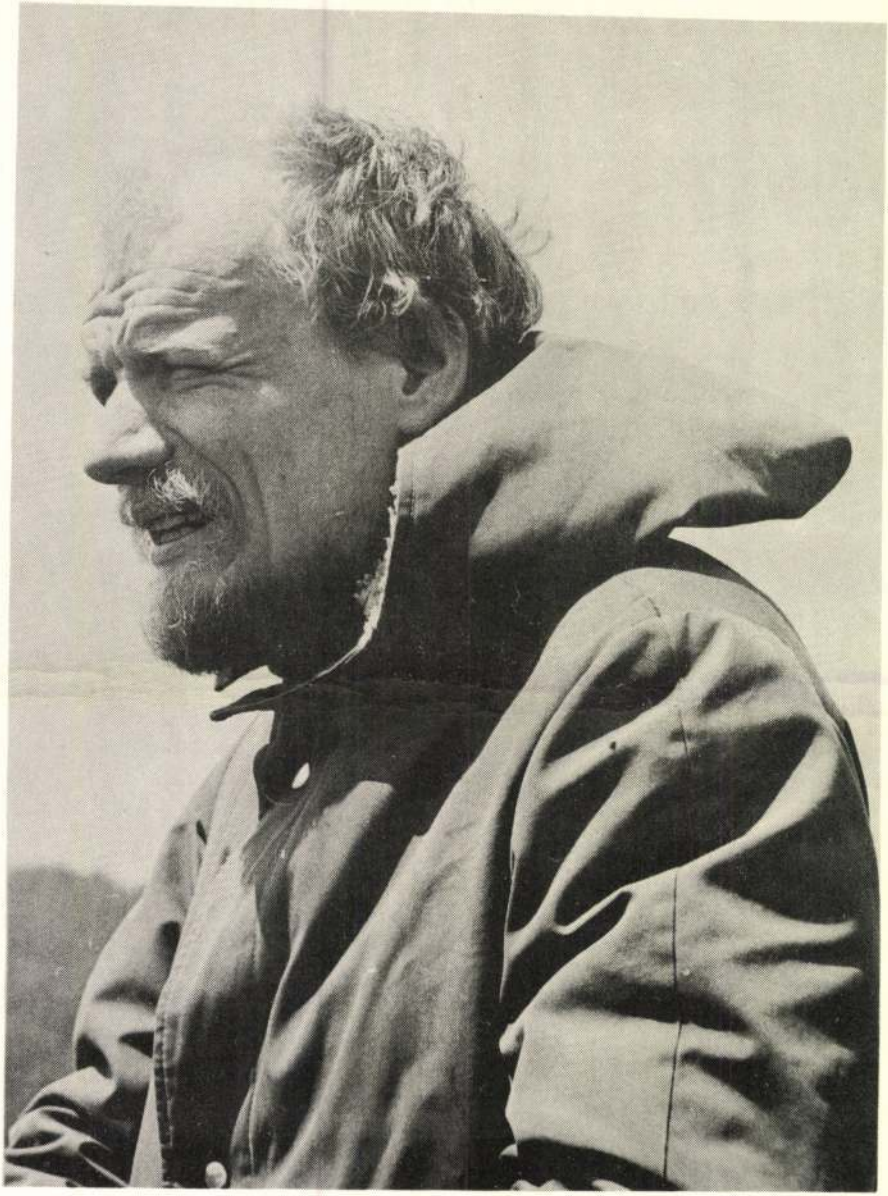

VALI

Váli Dezső két citrompótlóval és négy kanál cukorral issza /a világ legrosszabb/teáját
Váli Dezső életében legnagyobb fényüzés az aszkézis
Váli Dezső imád autót vezetni. /sajnos/ soha nem fél vezetés közben
Váli Dezső épített egy 18 x 24 cm-es negatívméretű fényképezőgépet
Váli Dezső az elmúlt négy évben minden nap tanult egy órát angolul
Váli Dezső fölnevelt egy bernáthegyi kutyát
Váli Dezső naplóját mikrofilmen őrzi, hogy tűz, árvíz vagy földrengés esetén megmenthető legyen
Váli Dezső csináltatott egy fosztott pihével bélelt hálózsákot, amiben télen is lehet szabadban aludni
Váli Dezső reggel jógázik
Váli Dezső a multkor azt írta: lehet, hogy a házikoszt jobb, mint a konzerv, de nem marad utána doboz
Váli Dezső imádja az édességet és a rock and rollt
Váli Dezső/állítólag/ remekül síel
Váli Dezső legjobb barátja Paul Klee, a festő
Váli Dezső nem szeret festeni
Váli Dezső minden nap fest
Váli Dezső a barátom.

1980. február
Szűts Miklós

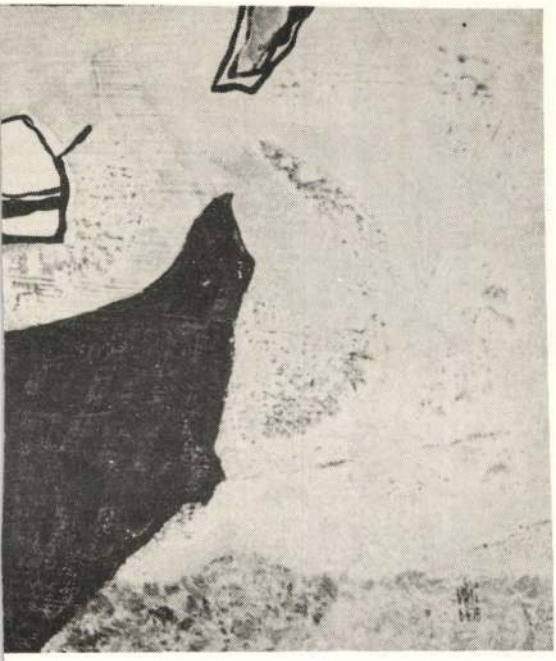

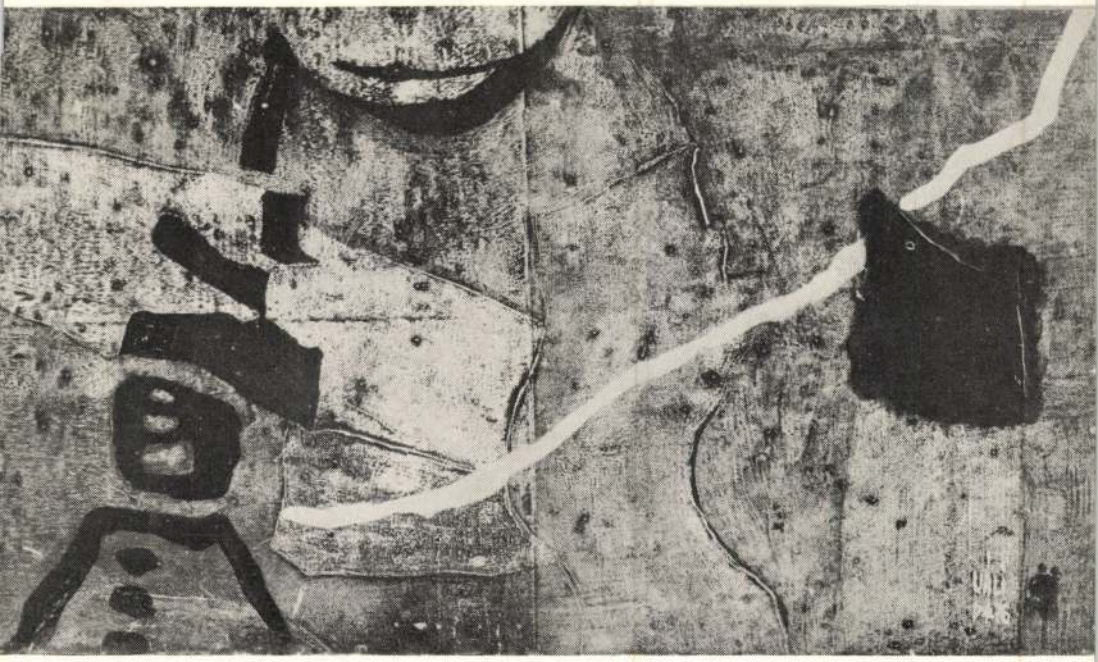

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ
A KÖNYVTÁR NYITVATARTÁSI IDEJÉBEN

HÉTFŐ	13-20	CSÜTÖRTÖK	10-16
KEDD	10-16	PÉNTEK	13-20
SZERDA	14-20	SZOMBAT	13-17

T.: 477-143

A KISDUNA GALÉRIA EDDIGI KIÁLLÍTÁSAI:

1. SOMOGYI JÓZSEF szobrászművész
2. ILOSVAI VARGA ISTVÁN festőművész
3. DIMITAR KIROV bolgár festőművész
4. TÓTH MENYHÉRT festőművész
5. Miskolci művészek:
   PETŐ JÁNOS grafikusművész
   MÁGER ÁGNES festőművész
   KŐNIG RÓBERT grafikusművész
   ALMÁSSY ALADÁR grafikusművész
   SZEMETHI IMRE grafikusművész
6. SZŐNYI ISTVÁN festőművész
7. HINCZ GYULA festőművész
8. JAPÁN HAGYOMÁNYOS MŰVÉSZET
   című kiállítás
9. ÁZSIA ÉS AFRIKA MŰVÉSZETE
10. KONDOR BÉLA grafikusművész
11. RÁCZ EDIT szobrászművész
12. KISDUNA GALÉRIA ALKOTÓ CSOPORT
13. SZABÓ JÁNOS festőművész
14. MISCH ÁDÁM festőművész
15. TÓTH ISTVÁN fotóművész
16. SZALAY LAJOS grafikusművész
17. REICH KÁROLY grafikusművész
18. MÁGER ÁGNES festőművész
19. ELSE HASSELRIIS dán grafikusművész
20. M. KISS JÓZSEF grafikusművész
21. KIUCHI AYA japán textilművész
22. OROSZ IKONOK
23. NDK MŰVÉSZETI SZÖVETSÉG KIÁLLÍTÁSA
24. KERESZTY KORNÉL bio-collage
25. T. LÁNDORI ANGÉLA festőművész
26. CS. KOVÁCS LÁSZLÓ szobrászművész
27. DALLOS JENŐ karikatúrista
28. VÁLI DEZSŐ festőművész

a kiállítások szervezője:
BAKALLÁR JÓZSEF festőművész

FIZEK 86/123

meghívó

VÁLI DEZSŐ
kiállításának megnyitására.
Megnyitja:
Szüts Miklós festőművész
1990 szept.4-én kedden 6 órakor.

ERNST MÚZEUM
Bp. VI. Nagymező u. 8.

A kiállítás nyitva:
szeptember 16-ig
naponta 10-18 óráig,
kedden 12-20 óráig.
Hétfőn zárva.

TIMÁR ÁRPÁD
Bp
Üllői u 119
1091

VÁLI D-90

ERNST MÚZEUM

VASARELY, Viktor

Kassák - Vasarely szerigráfiáinak kiállitása : Bajna, II. Rákóczi Ferenc Müvelődési Ház, 1976. december

mponista által javasolt sorren-
t, mert a darabok, ahogy előt-
nk állnak, igen logikusan és ha-
sosan követik egymást. Némely-
r újra felvetik a fontosabb prob-
nákat, ezért talán nem kell fel-
lenül mind a huszonháromnak
y estén megszólalnia, de az egy-
ásutánjuk koncepció.

Egy tucatnyi nagyon szép mű
ólal meg ebben az albumban.
n például egy kvinteket építő
ű, amely négyhangú dallammá
rázsolva foszlik szét (3.), egy má-
, amely néhány szenvedélyes be-
zető ütem után táncolva libben
énk (13.), vagy egy, a Trisztán
erzőjére emlékező Andante; ez az
yetlen hommage a sorozatban.
éhány éneklő zongoradarab tűnik
a többi közül, másoknak a színei
gadnak meg, különösen a magas
kvésben. Vannak mozgásra kine-
ezettek, vannak a ritmika sze-
élyeivel eljátszó darabok és van-
k hagyományra nevelők; van,
nelyik mintha egy akkord hátte-
, titkát faggatná és keltené dal-
ni életre, van a harangok csen-
sébe feledkező, van szenvedélyes,
n töprengő és sok olyan, amely
usztikus élményből született.
ngoraszerűek, de letétjük mentes
pianisztikus sablonoktól. Vala-
nnyi nagyon jól szól.

Regiszterek, technikák, tempók,
ött és szabad kompozíciók kont-
ztjai, állandó váltásai gondos-
dnak a változatosságról. A hall-
óban majd mindegyik darab
n támad egy pillanatnyi csend,
y hangulatfoszlány, mintha pár-
os verseket olvasott volna.

Két jellegzetessége van a füzet-
: az egyik Soproni egyéniségé-
a másik e daraboknak a szerző
yáján betöltött szerepére vet
yt. Sok a körte formájú darab,

anyagnak ezt az állandó kontrol-
ját, s az inspirációnak ezt a frisse-
séget.

Váli Dezső

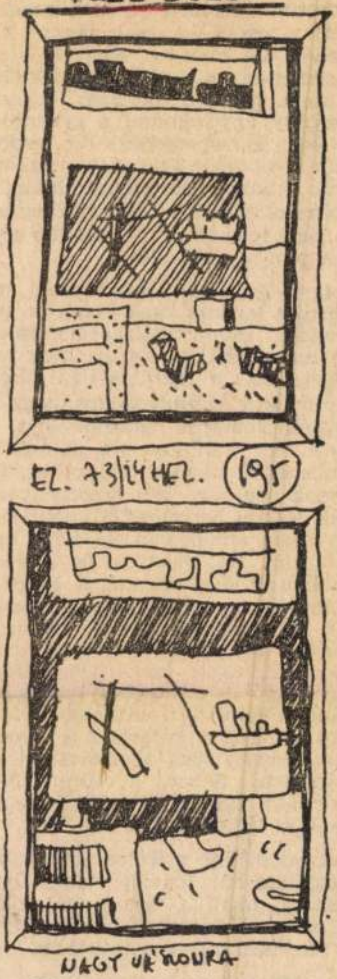

Váli Dezső: Képvázlat

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov.1.

ÉLET ÉS IRODALOM

XIX.évf. 44.sz. 13. lap.

faluban, aki tudja. Minden rendben, megírom a táviratokat, majd utána a posta előtt elszívok egy cigarettát és rendbeszedem magamban a teendőket, csak semmi kapkodás. De már az első slukknál: Uramisten, a halottasház kulcsa! Hiszen minden percben érkezhet szegény anyósommal a gyászkocsi. Vissza az espereshez. Az esperes már elrobogott Trabantján valamelyik filiába. Egyébként hiába is volna otthon. Badacsonytördemicen tanácsi temető van, abban az esperes nem rendelkezik.

Igen ám, de Tördemicnek már nincsen tanácsa, csak Tomajon van. Kedden, csütörtökön átjön valaki, de most péntek van, az meg nem lehet, hogy a halottas ház kulcsát bezárják a kirendeltségre, vagy átvigyék Tomajra. Máshol lesz az, csak meg kell keresni. Jóindulatú emberektől kapok jó tippeket. Rohanok ide-oda, de eredménytelenül. Valaki azt mondja, menjek az orvoshoz, annak van ott dolga boncoláskor. Hát megyek és ő végre határozott feleletet ad. A kulcs az Icánál van az óvodában. No, ez jó hír, az Ica tanácstag is, rokon is, kedves kis asszony is, segít majd jószívvel. Csak minél gyorsabban, mert fogy az idő. Icában meg is van minden jóindulat, csakhogy a kulcsot már rég nem tartják az óvodában. Szegen függ a tanácsi kirendeltségen. Sebaj, a kirendeltség kulcsáért nem is kell Tomajra fáradni, a takarítónőnél van.

A takarítónő a Koloniában lakik, megyünk hát Icával, megint csak igenám, mert a takarítónő szüretel valahol. Ica tudja, hogy menynyi minden még a tennivalóm.

— Menjen csak, Sanyi bácsi, tegye a dolgát, én előkerítem, ha a zedekben a létért. Van ilyen bor minden háznál és van szí kínálás. Ha nem is visz el mind hova a négy kerék, jó arra, h ürügyén sértés nélkül mondhass: köszönöm, nem kérek. A józans ra szükség van, akkor is, ha érz fáradtságomban mennyire jót t ne egy-két pohár új bor. Ilyen szeretem, még benne van a sz zöld illata. Ám ha innék, hog tudnám számon tartani, kik kér meg, hogy ha már úgyis Tapol járok kocsival, hozzak nékik is szorút. Mit írassak a szalagok És hogyan jutna eszembe, h meg kell szakítanom szomorú gukban is felemelő látogatásaim mert becsuknak a boltok Tapol és hát a gyertyák, meg a fátyo keresztre és ilyesmi.

A boltokat nyitva érem, fát van, gyertya kisarasznyi, nya vadt, csupán négy szál. A háztar si bolt üzletvezetője megígéri, hc megszerzi szombatra. Jó, a kos rúk elkészülnek szombaton. gyászjelentő űrlap is szomba marad.

Estelig tartanak utaim a he ben, a faluban. A kulcs Icánál v jó kezekben. A halott majdc megérkezik. Harmadszorra meg lálom a sírását. Pista bácsi hetv körül lehet. Jó színben van, jó e ben is. Kit megtart, megpirosít, elgyötör a hegy leve.

— Vártam már, kedves jó Ta uram. Megásom én a Mariska n sírját, meg én, abban hiba n lesz. Megnyaltam én annál a h nál sokszor a számszélét. Is nyugosztalja.

No, ital nélkül nem marad a s ves munkájában, erről biztosító

Váli Dezső

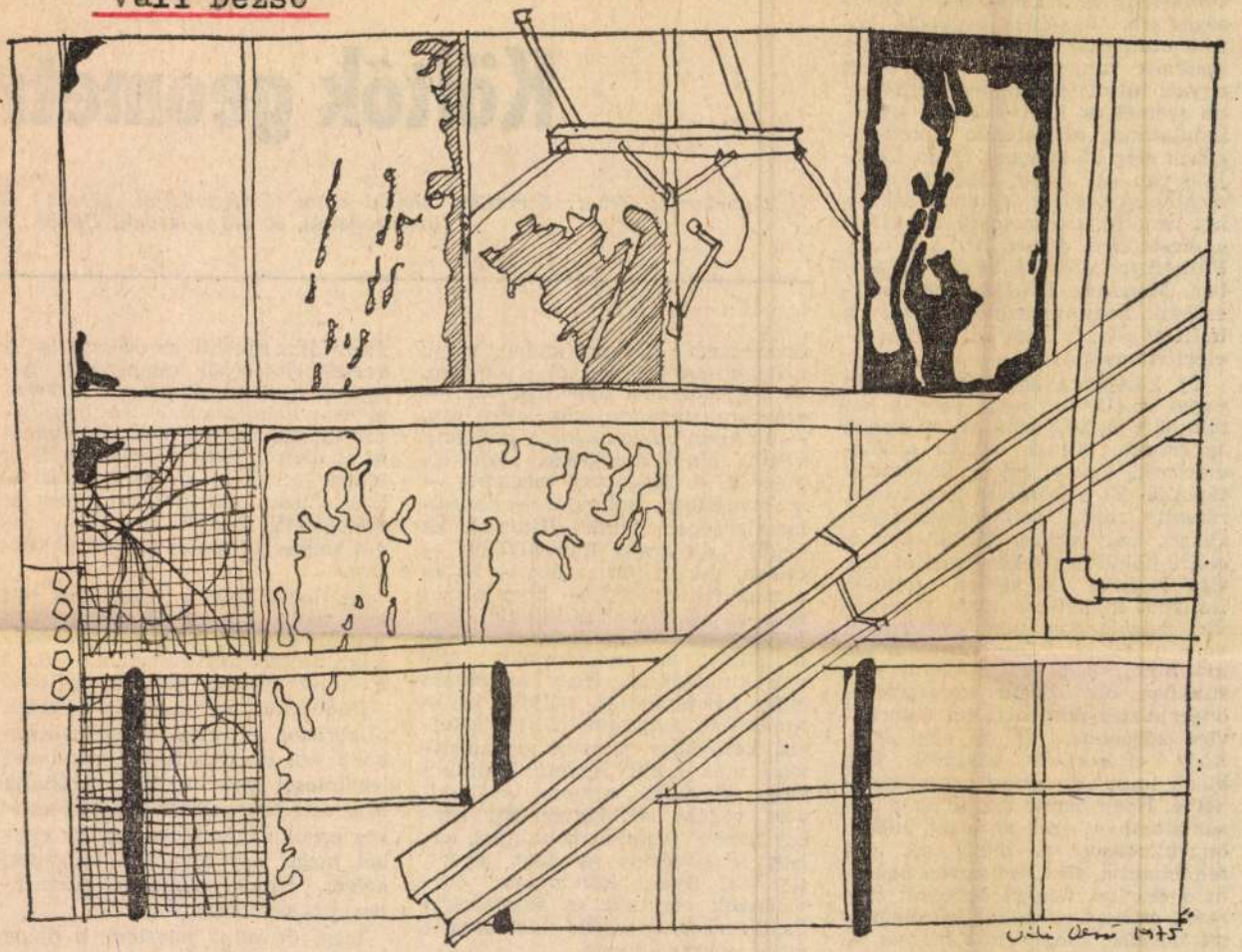

Váli Dezső: Gyárablak

Élet és Irodalom, Bp.
1975.nov.1. XIX. évf. 44. sz. 12. lap.

GALSAI PONGRÁC:

Film

LENGYEL BALÁZS:

Költők geometri

Gyurkovics Tibor: Szeretlek, akárki vagy (Szépirodalmi, 184old.); Csu
(Szépirodalmi, 60 old.);Hatvani Dániel: Ko

Gyurkovics Tibort nem kell bemutatni az olvasónak. Sokműfajú, termékeny és mindenekelőtt tehetséges író. Verseinek negyedik kötete után már mondhatom: *költészetének* van vonzása. Egy kicsit ugyan túlzott hangerőre állítottan, de személyes lírai világot teremt, indulatosat, meztelenítő őszinteségében elég különlegest. Saját hangja is van, egy fűtött, rekedtes, megmegbicsakló hang, amelyet fel lehet ismerni, bár nemegyszer előbb a mestereire, József Attilára vagy Pilinszkyre érez rá benne az ember. Mondom, költészet ez, megérdemli, hogy megszeressék. Mint a hullámvasút, örömöt ad és némi kielégítetlenséget.

Új kötetében *(Szeretlek, akárki vagy)* az élre tett nyitó vers, A hal mindjárt a közepébe vezet annak az érzelmi gócnak, annak a közérzetnek, amely ezt a költészetet táplálja. Ez a közérzet túlfokozott, rácsait rázó, robbanásveszélyes. Olyan, hogy azt a KRESZ-ben is előírt halálfejes fekete zászlót úgy tíz méteres körzetben minden irányból ki kellene tűzni Gyurkovics körül. Ám úgy közlekedjék vele a világ! Félreértés azonban azt hinni, hogy az irodalmi életünkben oly divatos mesterséges öngerjesztés pumpálja túl Gyurkovics közérzetét. És az sem igaz, hogy elsősorban kívülről jött, külső impulzus hozza veszélyhelyzetbe. Hogy benne maradjak a hasonlatomban: ez a közérzet inkább öngyulladásos. A hiány az, ami fellobbantja. Részben néven nevezhető érzelmi jellegű dolgoké: szeretet, emberség, valódi szerelem, s mi tagadás, még a nők hiánya is. Részben a megnevezhetetlen hiányé, az élet olyan többletéé, az emberi teljesség olyan tárgytalan vágyáé, amelyről (némileg rögtönzötten és túlzott hangerővel) éppen a bevezető vers szól. „HALAT nekem!" mondja itt Gyurkovics, összeesnem" (De profundis), vagy: „A gyűlölet raktára él a szívben, — a gyűlöletnek ezer arca van, — erős arc, szép arc, kíméletlen arc, — de mind boldogtalan" (Gyűlölet), vagy: „Majd megjövök. Majd elmegyek. — Magamtól magamig — a sötétségben, hol saját — elviselhetetlenségem lakik" (Utazás). És végül: „Az arany levegő fölött — élesen, tisztán jön az ősz. — És ég a nap, fehér a fal, — hogy összeégsz, ha nekidőlsz" (Kánikula). Terjedelmesen kellett idéznem, hogy a stílus, a megformálás igénye kivilágoljék. Hogy az olvasó előtt kétségtelenné váljék: olyan tömörített, magasrendű itt a kifejtés, kell, hogy minden megállapítása ütés erejű legyen. Rutinból még odavágni egy-egy erőtlent, vers végére odabiggyeszteni egy-egy nemes lélektani banalitást, ebben a stílusban mindent leront. (Például ilyet: „Mindnyájan orvvadászok vagyunk, és áldozatok".) És Gyurkovics sajnos nem mindig állja, hogy ne tegye.

Végezetül még csak egyetlen példát arra, hogy Gyurkovics Tibornak nem kizárólagos lehetősége ez a felcsavart, ez a törvényt mondó stílus. A kötet egyik legszebb és a maga látszólagos igénytelenségében áttevődik, rávetül az egészre is. A versek előteréből kamaszosan hányaveti és magabízó, a keserűt gyorsan felejtő költő-alkat rajzolódik ki, aki hajlamos azt feltételezni az életről, hogy végtelen esélyek láncolata, játék, lóverseny, kártya, tízeslehúzás, amely persze meg is dobogtatja, meg is kínozza a szívet, mégis jól mulat az ember közben.

Ez legalábbis a kirakatba tett kép, amelyet a költői gyakorlat is igazolni látszik, mely hol egy mellékes Kosztolányi-mozdulatot (lásd a kötet nyelvi játékait, például „Hindemith a mindenit!" vagy: „Labrádor — kirázlak a nadrágból"), hol Kormos István vagabund legyintését vagy fintorát próbálja ki a vers tükre előtt. Vagy az antikos erotika igézetében egy az egyből megír egy sikamlós kalandot, helyet, címet, csaknem partnernevet is közölve.

Igen, de mint jeleztem, a dolog felemás. A kirakatba tett önarckép mögött van egy másik is. Érzékenyebb, mélyebb tekintetű, kontemplatívabb. Ez hordozza a múltat, a rizst arató anyát, aki ma is nyomkodja reumás térdeit, ez érez

mozgósította a népet, s a tüntetők élén maga Jaurès vonult. Ady pedig megírta nagyszerű *Ferrer és a legenda* című cikkét a Nyugatban az „új forradalmakról, új rajongásokról, új vandalizmusokról", a „szent és hivatalos szertartással megölt... újító és lázadó" Ferrerről.

A csodálatos szívű Ady mindig minden szépért, jóért és igazért kiállt. De „parizológiai" kutatásaim során meglepetéssel találtam meg ezekben a vértől csatakos napokban Molnár Ferenc pompás vezércikkét, amely a Pesti Napló 1909. október 17-i számában jelent

ben a *Mississippi* nevű hadi fregattról, amelyet egyébként — mint a buzgó krónikás írja — „Leroy, a híres párisi kárpitos díjtalanul rendezett be", Kossuth „a franczia szabadelvűek úgynevezett fészkében, Marseilleben partra szállott", elragadtatott ünneplésben volt része. A kormány azonban nem engedte, hogy tovább utazzék Párizsba, s a vérbő marseille-i ünneplésnek is véget vetett. De voltak olyan lelkes barátai a magyar szabadságnak, akiket a rendőri intézkedések nem tudtak megakadályozni a tisztelgésben:

könyvészeti cikkéből *(A magyarországi francia nyelvű hírlapirodalom)* olyasmit tudtam meg róla, amiben egyedülállónak bizonyult: ő szerkesztette az 1901-ben megindult *Journal de Budapest* című „társadalmi és irodalmi hetilapot", amely rövidesen megszűnt (S. Ö. 1903-ban, fiatalon meghalt) és amely Petőfi-verseket, Bródy-novellákat közölt franciául. Nos, az régebben sokszor előfordult, sőt általános szokás volt, hogy a magyar keresztnevet lefordították franciára (mint ahogy mi is ezt tettük a franciákkal!), de amit Salamon csinált, az mindent felülmúlt, mert még a vezetéknevét is franciásan írta lapjában. Így ni: Edmond Chalamon, ami, ugye, egész szép gall prozódiával lejt. (Van is egy Chalamont nevű falu Lyontól 30 kilométerre...)

Kettős születésnap

Csak a napokban vettem észre, hogy a kitűnő VII. (így becézzük a Világirodalmi Lexikont) I. kötetében kedves humoristám, Alphonse Allais 1855-ös születésű dátuma mellett kérdőjel áll, vagyis hogy a szerkesztők nem tudták, mely napon született ez a valahová Sipulusz és Karinthy közé helyezhető mókamester, aki harminc év alatt több mint kétezer humoreszket rittyentett (egy párat volt szerencsém a Vidám Színpad, a rádió és a Ludas javára megmagyarítani) és aki fagyos faarccal eregette a legképtelenebb beképeseket. Például: „Tudja, barátom: rájöttem: Shakespeare sohasem élt. — Hogyhogy? — Soha, kérem! Valamennyi darabját egy ismeretlen egyén írta, akit egyébként szintén Shakespeare-nek hívtak..."

No, de nem azért említem, hogy fura ötleteire és képtelen agyalmányaira emlékeztessek, hanem, hogy közöljem: nagyon híres napon született. Pontosan ugyanaz nap — 1854. október 20-án —, mint Jean-Nicolas-Arthur Rimbaud, csakhogy míg a pokoljáró költő a belga határ melletti Charleville városkában látta meg a napvilágot, „Alph!" (ahogyan a montmartre-i bohémvilág jellegzetes figuráját becézték) onnan 315 kilométerre nyugatra, a La Manche-parti Honfleurben szíveskedett világra jönni.

Mellesleg ezt minden francia rádióhallgató tudja, mert a vetélkedőkön számtalanszor megkérdezik, ki az a két híres ember, aki... stb.

Váli Dezső

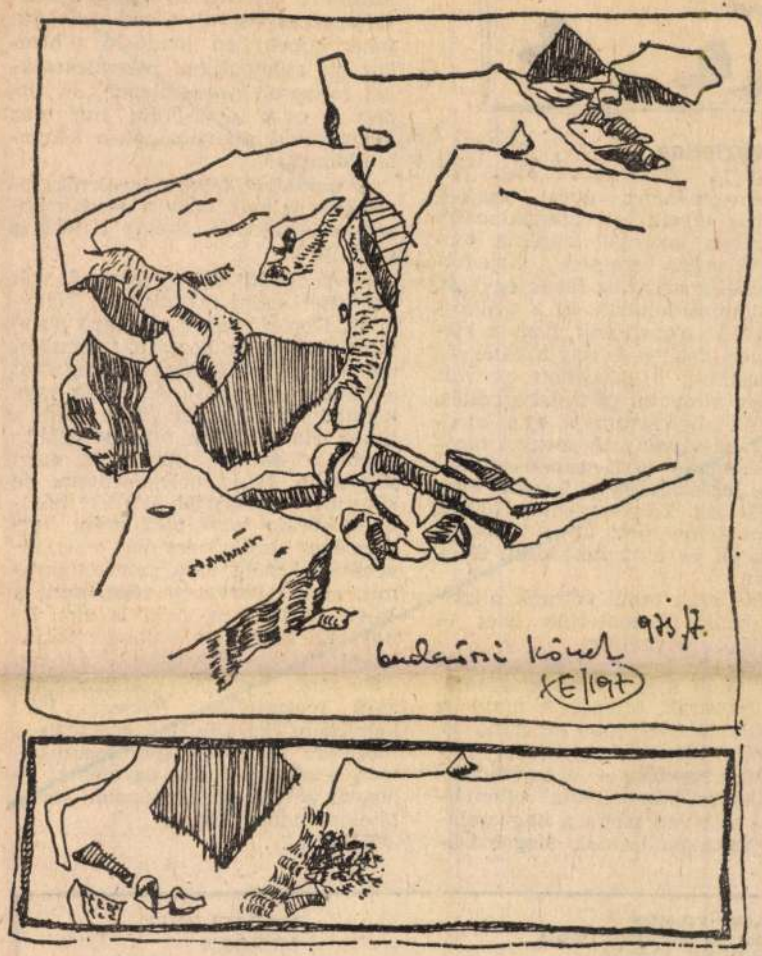

Váli Dezső: Képvázlatok

Élet és Irodalom, Bp.

1975. NOVEMBER 1.

XIX. évf. 44. sz. 15. lap.

A művész "Erdélyi vázlatlap" c. rajzát lásd: a hátlapon.

„felsőbbségnek", de saját osztályosaiknak is. Mint valamennyien, akik a túlzsúfoltság miatt nem ismerték a meghitt együttlét örömét. Az asszonyok napontaz összemara-

— Még emlékszem, hogy anyám a könnyeit nyelve csak néhány szem almát, diót vihetett a keresztelőbe, mert más ajándékra nem futotta...

Váli Dezső

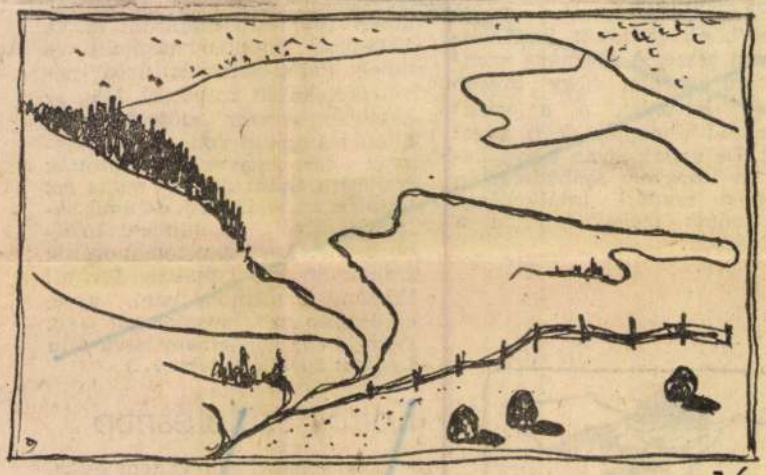

Váli Dezső: Erdélyi vázlatlap

Élet és Irodalom Bp. 1975. nov.1.XIX. évf.

kodtak: a szabadkéményes konyhában kinek a babpipicéje, gánicája, kukoricaprószája főjjön-süljön előbb.

Rabolta Vancsa István életét a nem emberhez mért munka is. Este tizenegykor végezték be, hajnali háromkor újra kezdték; mentükben bóbiskáltak. Akkor kezdett Vancsa István gyalogbéresben a betegség terjedni. De ki vette volna komolyan a fiatalkori „itt szúr, ott szúr" panaszokat?

Vancsáné mindenórásan is robotolva világrahozott tizenkét gyereket; valamennyit a lét és nemlét választógátján, másfélnapos vajúdással. Csaknem elvérzett minden alkalommal. Öt pici meghalt, hét megélt. Csoda-e, hogy a kukoricafosztáskor félig-meddig rettegve előadott mesékben a kísértetek meg a halál szerepelt a leggyakrabban? Legtöbbjük egyetlen osztályt sem végzett be rendesen.

Varcsáék a felszabadulás után huszonkilenc évvel tudtak szabadulni egykori cselédsorsuk színhelyétől, Paparpusztától. Addig ott éltek az átalakított cselédházban.

Tizenegynéhány évvel ezelőtt, egy még ennél is vigasztalanabb kalyibában szörnyű tragédia történt. Vonyóné terhesen a hetedikkel, halálig verte az ikrek egyikét. A nyomozás feltárta: *a)* a gyilkosság kiváltó oka az volt, hogy a kisfiú etetés közben az anyja kötényébe piszkított, *b)* közvetett ok volt az anya állapota, *c)* tudatszűkülés, *d)* befelé növő strumája, *e)* az elégtelen lakásviszony. A megyei bíróság ítéletét — ötévi szabadságvesztés — legfelső fokon három évre mérsékelték. Két tárgyalás között két operáción esett át az asszony. Két és fél év után szabadult. Gyógyultan.

— Mi, akik tanúi voltunk a kímlódásuknak, felmentettük őket — mondják a helybéliek.

Tíz év óta hangos szót nem hallottak tőlük a szomszédok. Félútig már eljutottak. Megteszik majd az út másik felét is, több ez, mint reménység. Még akkor is, ha falvainkban egyelőre — a nagyközségeinkkel és városainkkal ellentétben — alig van példa a nagycsaládosok lakásgondjainak megoldására.

Santa Ferenc.

Általános tapasztalat, hogy a szolgasorból szabadult egykori szegények ha együtt maradtak a falucskákká nyújtózó pusztákon, „kalákában" könnyebben léptek előre. Bár azóta közülük sokat zötyköl a hajnali busz a közeli ipari munkahelyekre, közösségben maradtak.

Szárnyrakapni könnyebb volt ott is, ahol állami gazdaság alakult a volt birtokon. A biztos kereset felhajtóenergia lett. Tarnócán egymás után költöztek a cselédházakból a saját épületekbe az emberek. A böhönyei gazdaság Kölcsönökkel és vissza nem térítendő segéllyel a puszták felszámolására, falubaköltözésre ösztökélte dolgozóit. Újlakon eltűnt a választógyepű, amely a falut és a cselédsort elválasztotta. Máshol a munkaviszonyok változása, a gépesítés volt a serkentő. Aki fehér köpenyben gondozza a hízókat az automatikus berendezésekkel felszerelt sertéstelepen, az otthon is csak ideig-óráig tűri meg maga körül a sivárságot, a kényelemhiányt.

A pusztáról faluba igyekvők törekvése az volt, hogy a gazdák közé emelkedjenek. Bódog Lajost is ez hajtotta.

— A cselédi életre könnyű volt keresztet vetni. Görönyös, Nagyállás, Koplaló (ugye jellemző pusztanevek?) isten hozzátok! Igenám: de hogyan fogadtatom el magamat a faluban a gazdáknál? Csak egyképp: ha az állataim szőre, mint a tükör. Ha a búzám feje mélyebbre bókol a gazdák búzájánál, mert súlyosabb. Majd belegebedtem, de sikerült! Azt tartják itt: aki húszéves koráig nem elég szép, harmincéves koráig nem elég okos, ötvenéves koráig nem szerzett semmit, annak hatvanra vége, mint a Végh Andrásnak, neki is sírt ásnak! Én szereztem valamit: tekintélyt!

Ő a járás egyetlen cselédszármazású téeszelnöke. Országgyűlési képviselő. Érettségizett, elvégezte a felsőfokú mezőgazdasági technikumot, a marxista esti egyetemet — hosszú volt az út. Történelmi jóvátétel, mondom neki.

Rábólint.

OVÁNOVICS MIKLÓS, helyettes főszerkesztő: FARAGÓ VILMOS
est, Széchenyi utca 1. Telefon: 111-424, 310-920, 314-166; 14 óra után: 113-221
ÉS RAJZOKAT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA
., Budapest VII., Lenin krt. 9—11. Levélcím: 1906 Postafiók 323. Telefon: 221-285
SI NORBERT igazgató. Nyomja: SZIKRA LAPNYOMDA
Budapesten a kerületi) kézbesítőhivataloknál és kézbesítőknél. Külföldön terjeszti a „Kultúra"
Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, H—1389 Budapest, Postafiók 149.
a 10 forint, negyedévre 30 forint, fél évre 60 forint, egész évre 120 forint
INDEX: 25 244

MEGJELENIK
MINDEN
SZOMBATON,
16 OLDALON

Főmunkatárs:
NAGY LÁSZLÓ

Váli Dezső: Vázlatok

TÁJÉKOZÓDÁS

Munka közben

ichológia az emberért...

irizsi bölcsészkaron filozófiát, szociológiát, ógiát tanult. Wallon és Durkheim hatott rá 1945-ben foglalta el. A híressé vált „együt-át a német nép felelősségével kapcsolatban publikálta korábbi keletkezésű, haladó szel-ulmányát. Gyermekpszichológiával, sze-pályaválasztás lélektanával foglalkozott ek-IÉKOSZ-ban, s az Eötvös Kollégiumban ta-z időszakoktól sem mentes pályájának gon-ektani naplóban örökítette meg, melynek te-rít. A „pár és csoport" kérdésköre mellett a ett hálózata (1971) jelzi szociálpszicho-inikai pszichológusként dolgozik az Országos ati Intézetben.

foglal-kérdés-

gvála-dolga. grend-a mű-t mé-t őrzi. felfo-etetle-etősé-iletés-az em-zületik gvaló-kaskö-és, se farkas ek vi-t tár-, hogy en kis annak iberek,

tudatosan, e célra létrehozott kiscsoportban is önismeretre szokhat.

Művészetpszichológiai témán is dolgozom. Azt kutatom, hogyan fogalmazzák meg művészek intrapszichikus történéseiket: álmaikat, ábrándjaikat, sejtéseiket. Egyedül a film tudta eddig ezeket igazán megragadni, kifejezni. Új magyar filmeket vizsgálok; filmtechnikai részletek helyett a megjelenített „szürreáliák" lélektani hitelességét elemzem.

Novellákat is vizsgáltam. Azok az implikációk, kimondatlan állítások foglalkoztatnak, amelyek szöveg szerint nincsenek benne a műben, mégis kihallja őket az olvasó. Ahogy Marx hallotta ki a *Páris rejtelmei*ből a társadalmi implikációkat. Minden írónak van emberismereti implikációja, melyről esetleg maga sem tud. Kihámozható ez abból a módból, ahogyan az alakok élményeiket feldolgozák. Hogyan

folytattam főként értelmiségi alanyokkal. Ismerem történeteik lelki előzményeit. Konfliktusaikról beszélnek: olyan epizódokról, amelyekben meg kellett ítélniük valakit, választaniuk kellett, ki kellett mondaniuk egy igazságot, meg kellett oldaniuk egy dilemmát. Milyen pszichés történések zajlottak le bennük közben? Amit utólag vetítettek vissza az epizódra, az milyen élményfeldolgozási mintákra utal? A „lelkiismereti aggály" etikai feszültsége nagyrészt lélektani kérdés. Mély indítéka, racionális köntöse pszichológiai elemzéssel megközelíthető, konfliktusos tartalma kibontható.

— Hogyan lehet közelférkőzni az emberekhez?

— Minden embernek története van, s amit megismerhetek belőle (ez nem kevés!), az elsősorban ez a „történet" — viselkedési fordulataival, stratégiáival. Az egyes ember képességeit, adottságait — pszichodinamikai módszerrel — azon mérem le, hogy miként zajlanak, alakulnak át vagy sűrűsödnek benne az élményei. Kiscsoportos munka tárhatja fel ezt leginkább, egyén és pszichológus közös vállalkozása.

— Mit tehet az emberért a pszichológia?

— Nem hiszem, hogy a pszichológia idillikussá teheti az emberi életet. Nem is tudomány, ha szigo-

Váli Dezső

Váli Dezső: Itthon

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 1. XIX. évf. 44. sz. 7. lap.

SÉTA A SZŐLŐHEGYEN

A "Vázlatok" c. rajzot lásd: a hátlapon.

Szovjet–magyar műfordítók tanácskozása

BUDAPESTI MOZIK MŰSORÁBÓL

1975. okt. 30—nov. 5.

ALFA:
Egy tiszt nem adja meg magát (ol) 4, n7, f9

BARTÓK:
Robinson és a kannibálok (mb. ol) n10, f12, h2, 4, 6, 8

BÁSTYA:
Gyémánt Lady (am) 9, n12, f2
Huckleberry Finn és a csirkefogók (mb. sz) 4, 6, 8
Robinson és a kannibálok (mb. ol) este 10

BÁNYÁSZ:
A MAGYAR FILMEK MOZIJA
Fuss, hogy utolérjenek, n10, n12
Jutalomutazás, n2, f4
Szindbád (***) h6, 8

CORVIN:
West Side Story I—II. (panoráma szv. am) 5
Ostromállapot (mb. fr) 8

CSOKONAI:
Huckleberry Finn és a csirkefogók (mb. sz) n10, f12, h2
Hubal őrnagy (l) f5, n8

DUNA:
Kenyér és cigaretta (m) 4, n7, f9

KOSSUTH XIII:
Mackenna aranya (am) 3, f6
A törvénysértő seriff (am)** 8

MÁJUS 1.:
Robinson és a kannibálok (mb. ol) 9, 11, 1
Gyémánt Lady (am) 3, n6
Kenyér és cigaretta (m) f8

MŰVÉSZ:
Ostromállapot (mb. fr) 9, f12, 2
Robinson és a kannibálok (mb. ol) f5, f7, f9

PUSKIN:
Robinson és a kannibálok (mb. ol) n9, 11, n2
Front szárnyak nélkül I—II. (sz) f4, 7

Váli Dezső

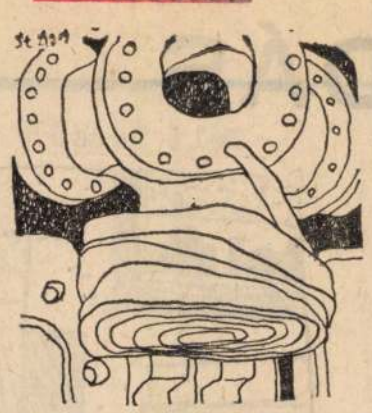
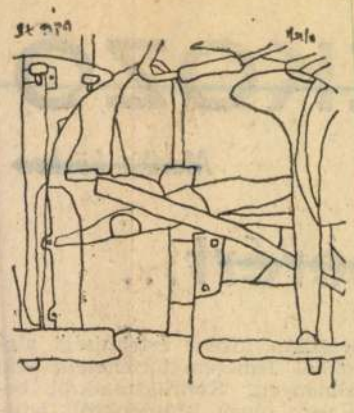
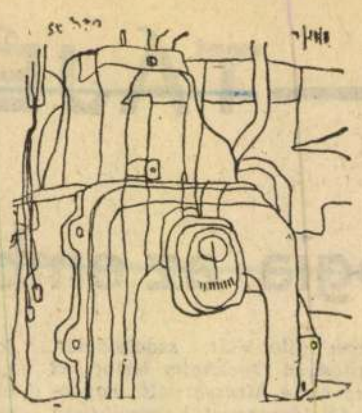
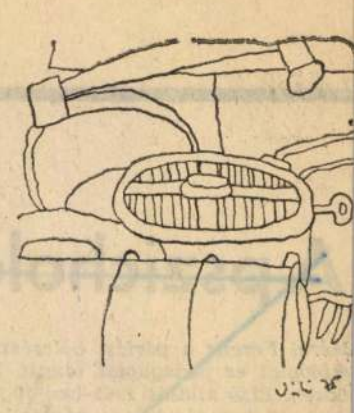

Élet és Irodalom, Bp. 1975.
nov. 1. XIX. évf.44.sz. 8.laq

LÁTHATATLAN JELENLÉT

Montale Nobel-díja

Micsoda valószínűtlen nyár végi béke, október közepén tűző napsütés, s a látszat-nyár hírei között: Montale költői Nobel-díja.

Ebben az évben *nem más kapta meg, nem* egyéb természetű megfontolások alapján *a diplomácia kockajátéka döntött*, és ebben az évben *volt még mód az élő költőnek adni a díjat.*

Évekkel ezelőtt, amikor kihirdették Salvatore Quasimodo nevét, arra gondoltunk, megérheti-e Montale még azt a számára nagyon is távoli jövőt, mikor újra olasz költőre szavaznak a bizottság tagjai. És most: októberi tűző napsütés itt, és telefon csengett Milánóban ott, vagy a hírrel telex érkezett.

Öröm-e a költőnek a késői kitüntetés? Álombeli iskolai ünnepélyen aggastyánok és meglett korúak állnak kettős sorban, egy csönddé oltó, kérdező-kereső költő.

A díszes-dagályos hivatalos költészet taszította-e vagy öntörvényeinek engedve sötétedett, fodrozódott költészete?

Ne kérdd az igét, mely világot
nyithat,
mint száraz ág, zörgő az és
megunt.
Máma úgyis azt mondhatjuk
neked csak,
amik nem vagyunk, amit nem
akarunk.

(Jékely Zoltán fordítása)

Jelképes tárgyai, a természet elemi erői a pusztulás, teremtés-teremtődés, a bezártság és kitörni akarás érzését szítják, ismételgetik. Dísztelen, visszafogott, feszült lírájának ez az anyaga, ezt szab-

és új kötete mellett nyomdába adta Eliot verseinek fordításkötetét is.

Magyarul Kálnoky László és Lator László fordításában jelent meg kötete 1968-ban. Negyedik könyvének, az 1962 után írt verseinek nincs még magyar gyűjteménye.

Ahogyan nő a bizonyosság, a várakozás, mely az előző kötetek jellegzetes költői magatartása volt, értelmét egyre inkább elnyeri. A hajdani szikár gondolkodó várakozása az öreg költő felkészülése lesz halálra és megsemmisülésre. Ahogyan nő a bizonyosság, úgy oldja mégis a költő az olvasó rettegését. „Lehet élnî nem létezve is" — mondja —, „kilépve a kulisszák mögül, a háttérből, mely nincs, mit nem látott senki." Az élő és nem-létező

A HÉT KULTURÁ ESEMÉNYE

Új könyvek

SZÉPIRODALO
GABRIEL GARCIA MÁR JÓS ÓRA. Kisregényei
MIHAILO LALIC: GONO Regény. (Európa)
VALENTYIN TURIN: KOK. Regény. (Európa
PARDI ANNA: ÁGAK VIRRADAT. Versek. (M
PHILIP REID: HARRIS SZÁGBAN. Bűnügyi r vető)
VÉGH ANTAL: GALAMI Riportok. (Magvető)
A. BARTO: A HÁZ ELI Gyermekversek. (Móra
FEHÉR KLÁRA: GILLY, KA. Mese. (Móra)
LEV KASSZIL: DRÁGA júsági regény. (Móra)
H. G. WELLS—T. EGNE AZ ELEFÁNT. Mese. (
BAKOS FERENC: CSONT DARAK TELE. Elbeszél irodalmi)
DOKUMENTUM, TAN
WERNER FUCHSS: BAI

Véli Dezső

E/44

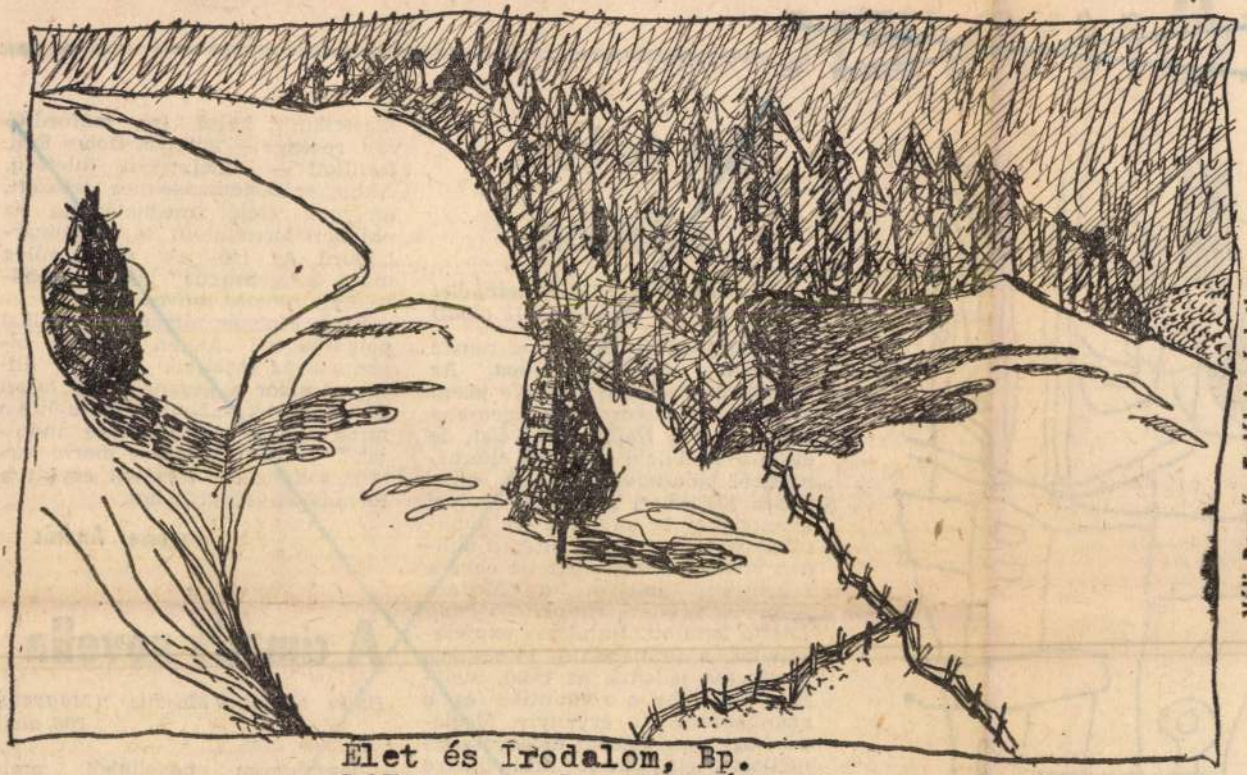

Véli Dezső: Erdélyi vázlatlap

Élet és Irodalom, Bp.
1975. nov. 1. XIX. évf. 44. sz. 9. lap.

VARGA DOMOKOS:

"Erdélyi vázlatlap" másik rajzát lásd: a hátlapon.

Létra és ostor

Az úgy távolról kicsinek látszhat, jelentéktelennek, de akkor is aggasztó, mert igazában egy roppant jelentős témáról, a törvényességről van szó.

Mellesleg: egy nyolcgyerekes családapáról is szó van, de ez most nem számít. Akkor sem számít, ha jól ismerem az illetőt, s tapasztalatból tudom, hogy ritka tisztességes ember. Attól még minél nagyobb részben hazahozzák. De mert erre nem kényszerítheti őket, kedvez nekik egyben s másban. Megengedi például, hogy a Konsumex vállalat boltjaiban jutányos áron vásároljanak — valutaszámlájuk terhére — bizonyos külföldi árucikkeket.

Emberünk élt ezzel a kedvezménnyel. S mivel ő elsősorban a családját akarta eltartani, nem cikket. Nézem a talpig becsületes ember sűrű ráncokba gyűrődött homlokát, melyre az unokája nemrég mondta: „ez létra".

Igen, létra, amelynek a fokain gondok mászkálnak föl és le. Most már annak a gondja is, hogy hagyhat-e még mocsoktalan nevet a gyerekeire.

Pedig megszerezte és elolvasta

SOÓS ZOLTÁN

Író–o

Itt áll. Né
Kész a szo
Negyven
Befelé nő

Mondják:
még domb
Kicselezte
és hivatal

Ha int a n
alázatosan
piacra ker
ahogy a n

Malackod
rutinnal s
Testén ka
hecc-kant

Amig nev
meséje cse
„Ez az!" –
Nem embe

Kopott hit
elhagyta a
„Micsoda
és szárnya

Majd lelke
disz-rendő
Vállalni m
hisz bátor

És nem ha
Nem akar
más, csak

KÖNYVEK

Váli Dezső

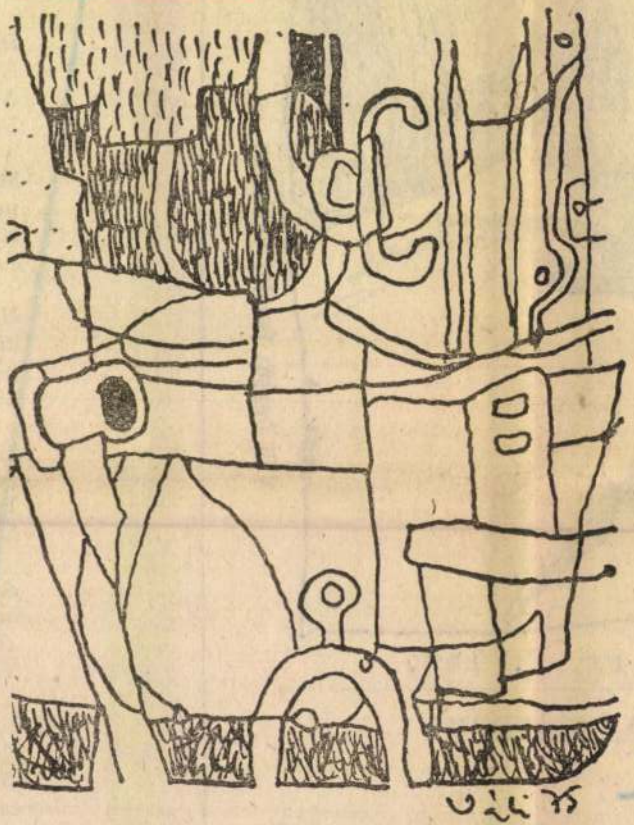

Váli Dezső: Erdélyi vázlatlap

Élet és Irodalom, Bp. 1975.nov.1.
XIX. évf. 44. sz. 10. lap.

Két én közt a földön

Romulus Guga: Halál utáni élet (Európa, 212 oldal)

Óriási elszánással tört a román irodalomba *Romulus Guga*. Az utóbbi öt évben hat regénye jelent meg. Nem tudom: ugyanilyen-e a többi, mint a *Halál utáni élet*, de elsöprő lendülete hasonló előzményekről tanúskodik. Az író bizonyára jól ismeri a nyugat-európai avantgardot és az erről írt tanulmányokat, mert az avantgard minden vívmányát belesűrítette ebbe a regényébe, amelyet a Modern Könyvtár számára *Kolozsvári Papp László* fordított. Hatalmas expresszszivitás, a formabontó törekvések kavargása jellemzi az írást, melyben leginkább a romantika és a szimbolizmus jut érvényre. Meglepő, hogy ilyen elszánt modernkedés mellett Guga fáradt lírai ötletre építi a regényét.

Egy garázda, lelkiismeretlen karrieristán kitör a „jobbik énje". Lírai párbajra hívja addig uralkodó „ellenfelét" (egész múltját) és e perctől kezdve „halál utáni" lesz az élete. Mindez egy kocsmában történik, rendkívül tördelt mozaiktechnikával ábrázolva: a Vizsgálóbíró, a Zizi nevű hetéra és a Pincér folyton változó alakja minduntalan beleúszkál a jelenetekbe. Ezek a betétek — bármilyen intenzív is a tördelés — funkciótlanok maradnak. Az olvasó nem jegyez meg mást, mint a regény felét alkotó egyszerű, realista történetet.

Információnk ennyi: Romániában korlátlan lehetőségei voltak a klasszikusa; költő, író, műfordító volt. regénye — amelyet Dobos Éva fordított — önéletrajzi ihletésű. Ahhoz az írónemzedékhez tartozott, melynek életét meghatározta az októberi forradalom és a polgárháború. Az író, aki valószínűleg maga is „gézengúz" lehetett, elkötelezett, tudatos művésszé vált.

Huck Finn és társai az amerikai polgárháború idején minden bizonnyal az északiak oldalára álltak. Amikor a gézengúz így fejezi be történetét: „Nyitva áll előttem mind a négy égtáj. Merre induljak?" — nem kétséges, merre tartott: sok tízezer társával együtt a forradalom dzsigitje lett.

Kenessei András

A címadó novella

Bulla Károly: Majális (Magvető, 206 old.)

Tizenhárom novellából, amit *Bulla Károly* az első könyvében felsorakoztat, az első tizenkettő — éppen egy tucat. A fennmaradó egy, a kötetzáró és a kötet címét is adó *Majális*, mely már az Eső a szilfák levelén című antológia kritikusait is néhány lelkes megjegyzésre késztette: igazi revelációról. Ahogy az egyenetlen színvonalú antológiából, Bulla egyenletesen átlagos színvonalú elbeszélései közül is kiemelkedik. Nemcsak jobb, nemcsak sikerültebb a többinél, hanem jó novella — vak tyúk ilyen gyöngyszemet nem talál.

Mitől jó egy novella?

Vagy előbb: mitől nem jó a másik tizenkettő, noha rossz elbeszé-

Váli Dezső

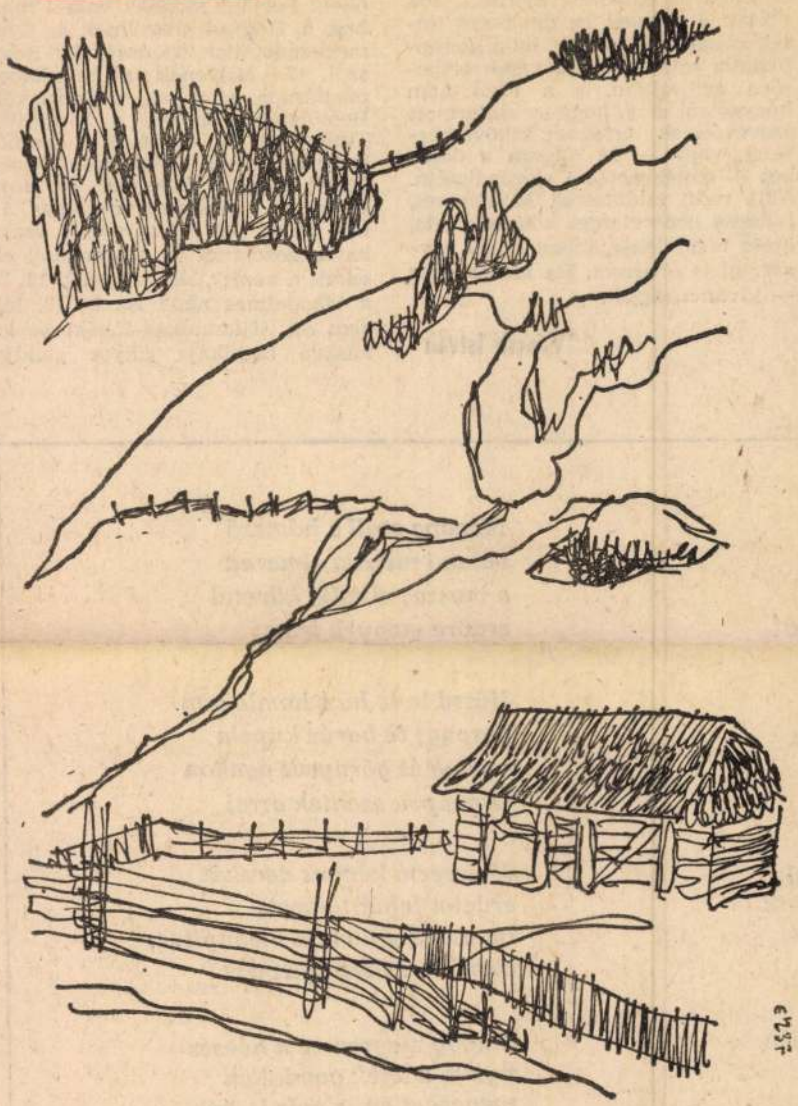

Váli Dezső: Erdélyi vázlatlap

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 1.

XIX. évf. 44. sz. 11. lap.

nem hull Na
— lába nyom
zene loccsan

Ha az olva
az idézeteket
anyag, a m
kedvéért nem
legsikeresebb
revehette, h
bennük mai
onnan már
Egy-egy ka
vagy hangvét
nusz-vonal (
zően, képszer
zi el), a sz
Ilyen a „nem
gyöttan száll
a végén kü
csillagok"
S ilyen végü
vétele. Hatv
születésének
hogy érzékel
val bizonyíth
hozzá a legk
volabbról va
Ferenc is, P
T. S. Eliot
maga is utal

Nem félter
Nem féltem,
ga s ez az ar
ne sanyarúa
a legjava
megfigyelései
lati, gondolat
jon meg. E
már vannak
„a falu lova
a mennybe
kezdte az e
rító madzag
szoknya, nej
ros felé sóha
szélben." És
nak, vannak

Egy hiány
mélyiség erő
szubjektivitá
a túlságig h
jektum, mely
az objektívn
ja. De talán
kát. Úgy kép
kat ígérő
már soká

...ji környezet-
...csán, idege-
...emutató ide-
...volt. Robert
...a XVII. szá-
...halad, úgy
...emesi közön-
...ny, beledug-
...ek is, a pad-
...gtelnek táv-
... segítségével
...észésén ügy-
...sillagászkod-
...ezen mulat
...át eredetileg
...t helyre irá-
...os rendezése
... emlékeztet,
...t.
...észletkérdés,
...észére érvé-

pucsférjként *Ráday Imre*, kékharisnyaként *Ruttkai Éva* és *Békés Rita*. *Garas Dezső* és *Kútvölgyi Erzsébet* egy-egy epizódszerepben emlékezetes alakítást nyújtott. Jók voltak a többiek is, de akkor lettek volna még jobbak, ha a szereplőgárda minden tagja képes érthetően artikulálni, s a néző nem kényszerül arra, hogy az elmormolt szövegrészek értelmét kikövetkeztesse, vagy — ha olvasta a darabot — emlékezetéből előráncigálja. Akik most találkoztak Molière-rel, hiányos ismeretséget kötöttek vele, ezért bízni lehet abban, hogy egyszer el is olvassák. Ha másért nem — kíváncsiságból.

Váncsa István

...lan kadet-gyerekek? Elkötöznek a szüleiktől, testi munkába állnak. 4. Mi a céljuk a lányoknak? Férjhez menni. 5. Mit művelnek a lányok, ha szerelmük nem akarja elvenni őket? Férjhez mennek valaki máshoz. 6. Hogyan sikerülnek az ilyen meggondolatlan házasságok? Roszszul. 7. Milyenek a munkában megfáradt, kipróbált, öreg szakik? Becsületesek. 8. Hát a feleségük? Tipikus. 9. Mit okoznak a használati utasításnak nem megfelelően kezelt gépek? Balesetet. 10. Hová szállítják a sérültet? Kórházba. 11. Mit csinál egy tisztességes szaki, ha dolgozótársa az ő hibájából elveszti a kezét? Lerészegedik. 12. És a lakodalmas nép? Az is. 13. Mit érez egy ifjúmunkás főnöke és lakásadó bácsikája súlyos gondjai

...ÁSZLÓ:

...ok nyírvizet

...ül a végtelen
...nint a virradat
...d a havazás
...lek fölveszi

...ommal hópehely
...gyva elmegyünk
... sír a vállamon
...óban billegek

...fényes mezején
...hér orgona
...a hófúvás
...indig elmereng

Magába száll a hómező
valami mindig elmarad
a muszáj mindig követel
erdőre megyek irtani

Hűtsd le te hó a homlokom
borongj te borús kupola
boldog és görnyedt ágakon
jégcsapok szentek orrai

Nyíresem kényes derekát
erdeim fehér törzseit
tavaszodván majd megnyitom
csordítok édes nyírvizet

S hogy megremeg a hóesés
nyírfa a lélek gondolom
megeshet én is nyír leszek
nagyfejsze hüppög vállamon

gázt, a villanyt és a vizet is ki kellene vezetni, föl is kellene tölteni a zsombékost; s ha most erre költenének, 1980-ra négyszázhúsz lakás árából épp csak erre futná; egyetlenegy lakás sem épülhetne. S jelenleg ezerhatszáz lakásigénylő várja az *élőkhöz méltó* körülményeket.

Csató Károly

Váli Dezső rajza

Az igazi Lépfene

A Budapesti Gyermekszínház igazgatója arra kér levelében, hogy igazítsam helyre az *Amit akartok* előadásról szóló kritikám egyik mondatát. Ebben — színlapi névcsere miatt — nem *Varga Károlyt*, a társulat tehetséges fiatal művészét dicsértem Lépfene András szerepének kiváló megformálásáért, hanem egy kollégáját.

Kazán István igazgató-rendező óhajának örömmel teszek eleget. Kritikusi felelősségem tudatában, s még inkább nézői hálám jeléül tudomásul veszem, hogy az Amit akartok-ban Varga Károly volt Lépfene.

Az ominózus névcserének egyébként — a színházi vita jóvoltából — számomra hirtelen különös aktualitása is támadt. Előzménye, hogy Sziládi János a következőket írja a Kritika októberi számában kritikánk egyik általános rákfenéjéről: „...rendkívül nehézzé válik az elemzésben az alkotó személyének és magának az alkotásnak a kritikai szétválasztása. Vagyis annak az állandó veszedelemnek a semlegesítése, hogy az elemzés ne a személyre, hanem a tárgyra, az alakításra koncentráljon."

Mint a fenti példa mutatja, a színlapírók jóvoltából ezt a „veszedelmet" én tökéletesen semlegesítettem: az alakítás és a személy azonossága *így* a legkevésbé sem befolyásolt bírálatomban. Lehet, hogy „az alkotó személyének és magának az alkotásnak a kritikai szétválasztása" — e szörnyű dilemma — radikálisan megoldódnék, ha időnkint más színházak lapírói is összekevernék a színlapokon szereplő alkotók — szerzők, rendezők, színészek — nevét?

Iszlai Zoltán

kétségbeesni azon, hogy mennyire nem ismernek minket. De vajon irodalomban, földrajzban, történelemben mi kiket ismerünk? A szomszédos népeket és a nagyhatalmakat. Ők is. Ehhez hasonló kérdéseket még Európa tőlünk távolabb eső vidékeivel kapcsolatban is föltehetnénk, hasonlóan lesújtó eredménnyel. Szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy a nyelvhez kevésbé kötött dolgokat — zene, képzőművészet, iparcikk, sport — mindenütt jobban ismerik, annak ellenére, hogy egymás megismerését elsősorban az irodalom szolgálja.

Holott ebből az ördögi körből valahol csak ki kellene jutni. Talán egyik módja az lehetne, amivel Veszprémben kísérletezünk.

Veszprémnek három testvérvárosa van: Halle, Haszkovo és Tartu. A megyei újság szívesen közöl olyan irodalmi alkotásokat, amelyek a három testvérváros valamelyikében születtek. Ebben az évben két bolgár költő, Encsev és Hrisztozov verseit közölték — helyi költők, műfordítók tolmácsolásában. A tartui egyetem hajdani diákjának, Paul Erik Rummónak is jelent meg itt verse, a helyi Aréna Színpad fel is dolgozta, igaz, a fordítás közvetítőnyelvből készült. A viszonzás se maradt el. A veszprémi költők verseiből épp most készül egy összeállítás, amelyet kiküldünk Haszkovóba. Gencso Hrisztozov — aki magyarból sokat fordít — vállalta a veszprémi alkotókör haszkovói bemutatását. Természetesen Halleval és Tartuval is szeretnénk hasonló kapcsolatokat kiépíteni.

Valahogy így kell a megoldást keresni. A testvérvárosok irodalmi köreinek ki kellene építeni kapcsolataikat, ezzel legalább Európa jelentős részében hozzájárulhatnánk a magyar kultúra elterjedéséhez, és mi is mélyebben nyúlhatnánk a „harmadik kosárba". Nem tartom valószínűnek, hogy a vidéki központok írói, költői közt ne lenne olyan, aki — ha értelmét látja — ne lenne hajlandó egy-egy nyelvet megtanulni.

Maradnak a távolabb eső területek. A megoldás itt is hasonló lehetne. Az idősebb műfordító nemzedék tagjai közt van néhány, aki több nyelvet is beszél, s nem hiszem, hogy a fiatalok ne követnék a példát — ha látják értelmét. Miután talán nincs is olyan nyelv, amelyiknek nyelvtana valamelyik világnyelven ne lehetne hozzáférhető, csak azt kellene lehetővé tenni, hogy a fiatal műfordítók kapcsolatba kerülhessenek az illető nyelvterület néhány alkotójával. Nem hinném, hogy a visszahatás elmaradna, és egy idő múltán az ottani újságok hasábjain ne jelenne meg egy-egy magar novella vagy vers, irodalmunk követeként.

A magyar ipar, film és sport bizonyos tekintetben már ismert a világban. Az irodalomnak azonban véleményem szerint megvan az a sajátossága — néhány világnyelvet leszámítva —, hogy csak a kölcsönösség segítheti igazán az elterjedését, a világirodalomba való bekapcsolódását.

Migray Emőd

Márkó, Veszprém megye

Váli Dezső

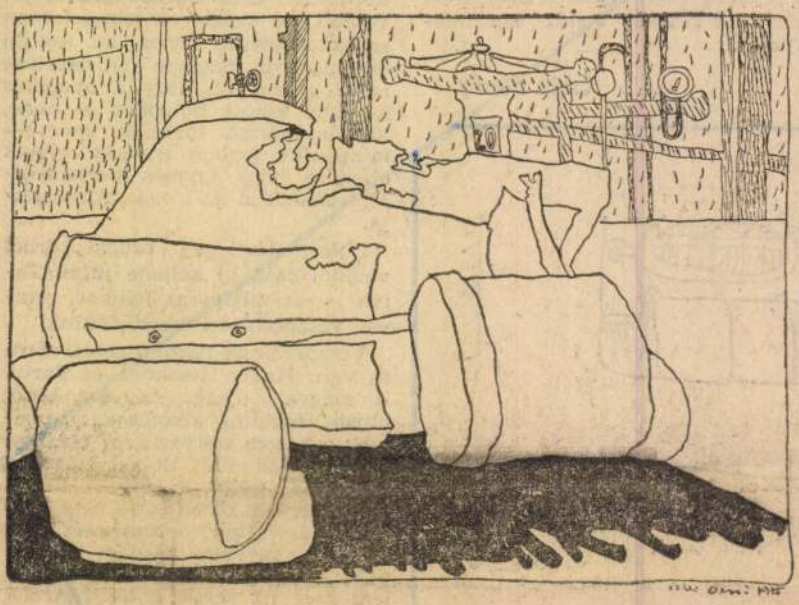

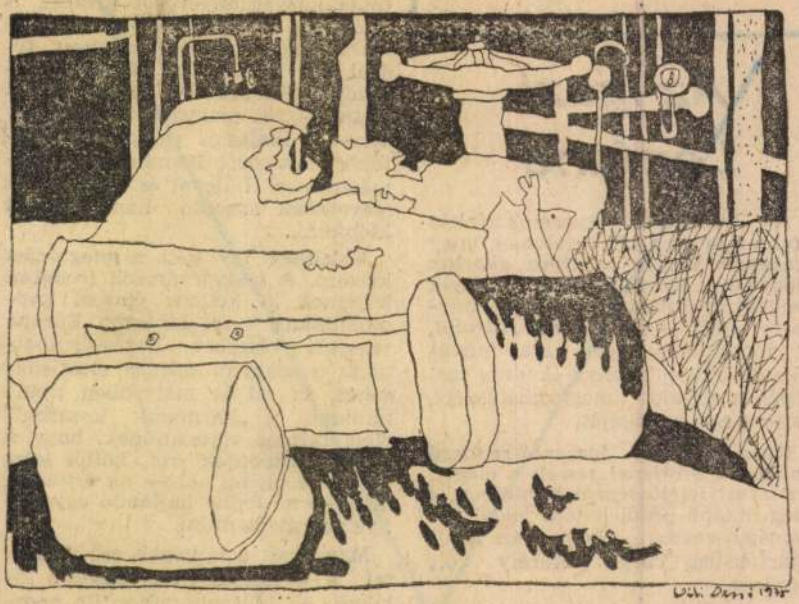

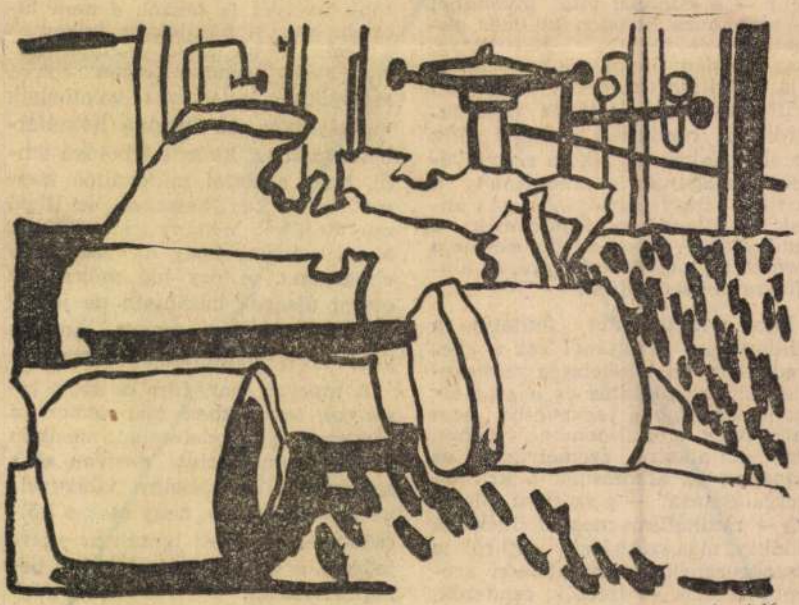

Váli Dezső: Változatok

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 1.

XIX. évf. 44. sz. cimlap.

VA'LI Dersö

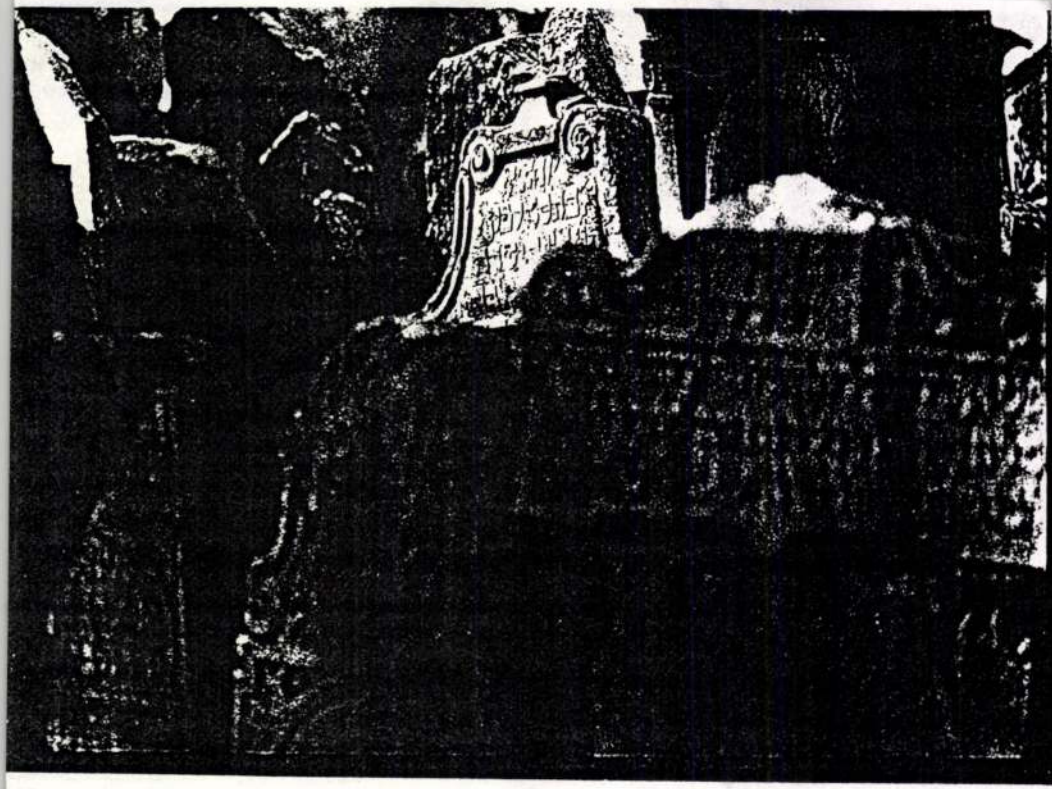

A VÍZIVÁROSI GALÉRIA
ÉS AZ
ÚJ MANDÁTUM KIADÓ

MEGHÍVJA

SÁROS LÁSZLÓ - VÁLI DEZSŐ

TANÚ EZ A KŐHALOM

CÍMŰ FOTÓKIÁLLÍTÁSÁRA
ÉS
AZONOS CÍMŰ KÖNYVÉNEK BEMUTATÓJÁRA
A
VÍZIVÁROSI GALÉRIÁBA
1027 BUDAPEST, KAPÁS U. 55.
MELYET
SZŰTS MIKLÓS FESTŐMŰVÉSZ
NYIT MEG
1994. FEBRUÁR 3-ÁN, CSÜTÖRTÖKÖN, 18 ÓRAKOR.

KEDDTŐL PÉNTEKIG 13-18 ÓRÁIG, SZOMBATON 10-17 ÓRÁIG. VASÁRNAP ÉS HÉTFŐN ZÁRVA.

Váli Dezső

Három ellipszis alaku rajz "Képvázlatok" cimmel.
Repr.

A három részből álló rajz Major Máté nevénél található "Vita az épitészetről" c. cikksorozat hátlapján, a lap 6. oldalán.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 1.
XIX. évf. 44. sz. 6. lap.

Váli Dezső, [ ]

Gadányi J.

Láncz J.: Képzőművészeti . . . 252-256

XIX/3.

Jelenkor, Pécs, 1976. márc.

Váli Dezső

szerepelt az V országos nyári tárlaton Debrecenben.

Alföld 1976/10/87

Szabó: Mire kíváncsi a látogató?

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1975 NOV 7 1

Váli Dezső

ŰVÉSZET

1021

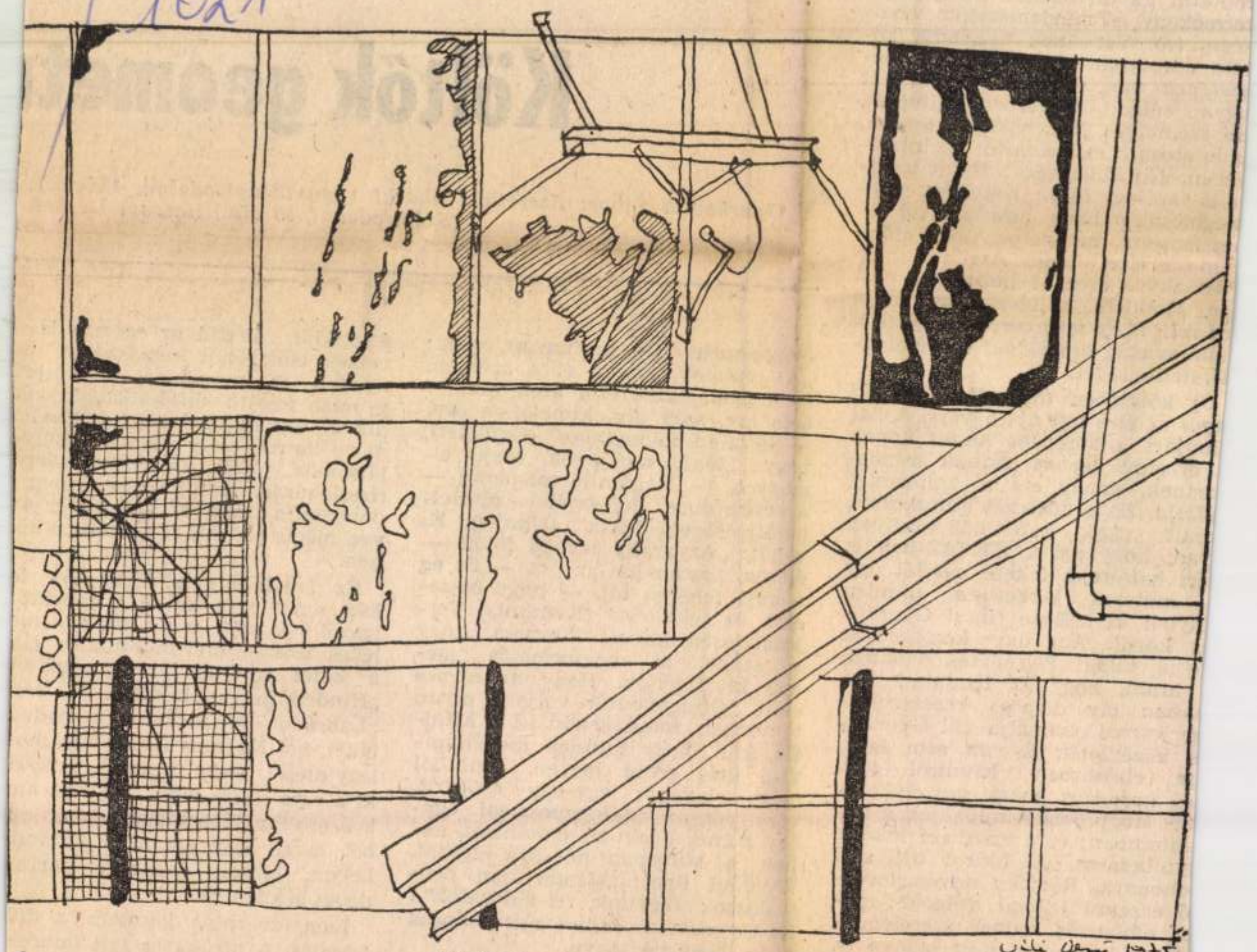

Váli Dezső: Gyárablak

KÖNYVE

LENGYEL BALÁZS:

Költők geometri

Gyurkovics Tibor: Szeretlek, akárki vagy (Szépirodalmi, 184old.); (Szépirodalmi, 60 old.);Hatvani Dániel:

Gyurkovics Tibort nem kell bemutatni az olvasónak. Sokműfajú, termékeny és mindenekelőtt tehetséges író. Verseinek negyedik kötete után már mondhatom: *költészetének* van vonzása. Egy kicsit ugyan túlzott hangerőre állítottan, de személyes lírai világot teremt, indulatosat, meztelenítő őszinteségében elég különlegest. Saját hangja is van, egy fűtött, rekedtes, megnegbicsakló hang, amelyet fel lehet ismerni, bár nemegyszer előbb mestereire, József Attilára vagy Pilinszkyre érez rá benne az ember. Mondom, költészet ez, megérdemli, hogy megszeressék. Mint a hullámvasút, örömöt ad és némi kilégítetlenséget.

Új kötetében *(Szeretlek, akárki vagy)* az élre tett nyitó vers, A hal kezdjárt a közepébe vezet annak az érzelmi gócnak, annak a közérzetnek, amely ezt a költészetet gondolja. Ez a közérzet túlfokozott, csaits rázó, robbanásveszélyes. Igyan, hogy azt a KRESZ-ben is tűrt halálfejes fekete zászlót úgy méteres körzetben minden nyából ki kellene tűzni Gyurkocs körül. Ám úgy közlekedjék e a világ! Félreértés azonban hinni, hogy az irodalmi élákben oly divatos mesterséges gerjesztés pumpálja túl Gyurkos közérzetét. És az sem igaz, gy elsősorban kívülről jött, ső impulzus hozza veszélyhelybe. Hogy benne maradjak a halatomban: ez a közérzet inkább gyulladásos. A hiány az, ami obbantja. Részben néven nevező érzelmi jellegű dolgoké: szet, emberség, valódi szerelem, s tagadás, még a nők hiánya is. zben a megnevezhetetlen hiáé, az élet olyan többleté, az em-

összeesnem" (De profundis), vagy: „A gyűlölet raktára él a szívben, — a gyűlöletnek ezer arca van, — erős arc, szép arc, kíméletlen arc, — de mind boldogtalan" (Gyűlölet), vagy: „Majd megjövök. Majd elmegyek. — Magamtól magamig — a sötétségben, hol saját — elviselhetetlenségem lakik" (Utazás). És végül: „Az arany levegő fölött — élesen, tisztán jön az ősz. — És ég a nap, fehér a fal, — hogy összeégsz, ha nekidőlsz" (Kánikula). Terjedelmesen kellett idéznem, hogy a stílus, a megformálás igénye kivilágoljék. Hogy az olvasó előtt kétségtelenné váljék: olyan tömörített, magasrendű itt a kifejtés, kell, hogy minden megállapítása ütés erejű legyen. Rutinból még odavágni egy-egy erőtlent, vers végére odabiggyeszteni egy-egy nemes lélektani banalitást, ebben a stílusban mindent leront. (Például ilyet: „Mindnyájan orvvadászok vagyunk, és áldozatok".) És Gyurkovics sajnos nem mindig állja, hogy ne tegye.

Végezetül még csak egyetlen példát arra, hogy Gyurkovics Tibor-

áttevődik, rávetül az egészre is. A versek előteréből kamaszosan hányaveti és magabízó, a keserű gyorsan felejtő költő-alkat rajzolódik ki, aki hajlamos azt feltételezni az életről, hogy végtelen [illegible] láncolata, játék, lóverseny, kártyatízeslehúzás, amely persze meg dobogtatja, meg is kínozza a szívet, mégis jól mulat az ember közben.

Ez legalábbis a kirakatba tett kép, amelyet a költői gyakorlat igazolni látszik, mely hol egy mélékes Kosztolányi-mozdulatot (lá a kötet nyelvi játékait, példá „Hindemith a mindenit!" vag „Labrádor — kirázlak a nadrá ból"), hol Kormos István vagabu legyintését vagy fintorát próbál ki a vers tükre előtt. Vagy az an kos erotika igézetében egy az eg ből megír egy sikamlós kaland helyet, címet, csaknem partne nevet is közölve.

Igen, de mint jeleztem, a dol felemás. A kirakatba tett önarck mögött van egy másik is. Érzék

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-226
1975 MÁJ 17

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Váli Dezső

1021

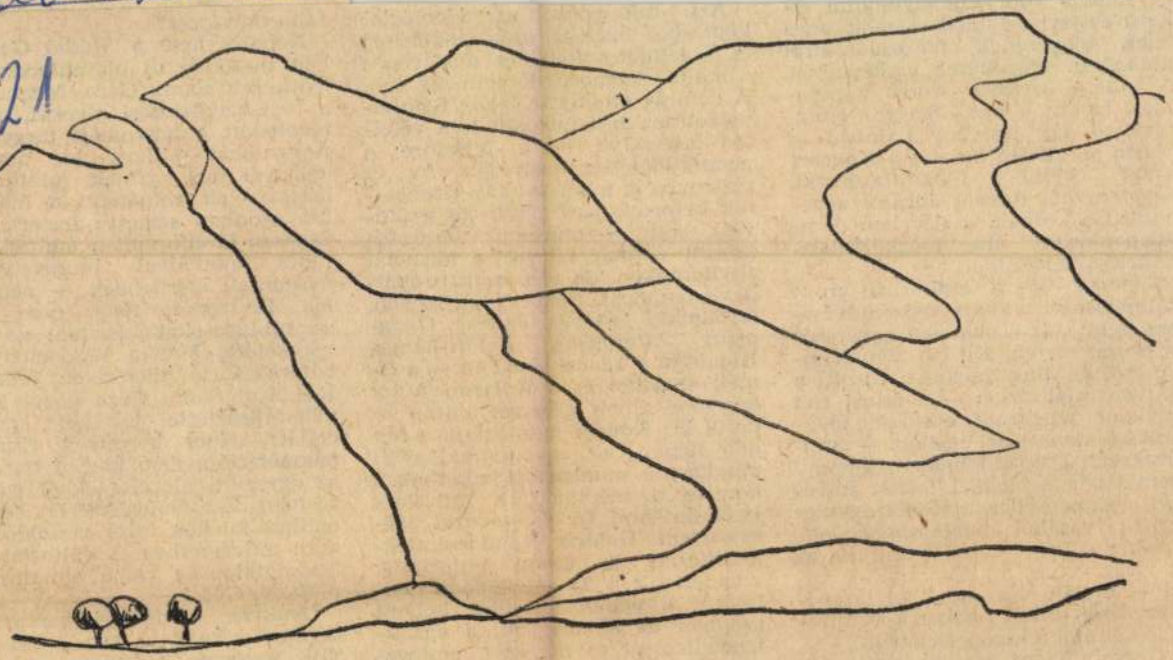

Váli Dezső: Gyimesi havasok

egyénisége volt. Szabálytalanul cikázó ecsetvonásokkal számolt be a lélek tengerének fodrozódásairól különösen karakteres arcképeiben. A huszas években szoros kapcsolatot tartott a bécsi magyar emigrációval, így Hatvany Lajossal is. Ebben az időben készült a *Koncert* címet viselő litográfiasorozat. Egyetlen női figurát ábrázol zenehallgatás közben, a figyelem és az összpontosítás alig megkülönböztethető állapotaiban.

Lesznai Annát elsősorban mint költőt ismerik. Pedig képzőművésznek sem volt érdektelen egyéniség a század elején. Kitűnő könyvcímlapokat és illusztrációkat rajzolt; a hatvani kiállításon — a falusi élet egy-egy jellegzetes epizódját megörökítő akvarelljei mellett — hímzésterveit látjuk. Élénk, majdhogynem tiszta színekkel festett növényi ornamenseket, amelyek egyszer valódi vázából burjánzanak elő, máskor stilizált vázából (mintha az is virág volna), megint máskor váza — tápláló víz — nélkül terebélyesednek színes bokorrá valamiféle kör alakú kompozícióban.

Gergely Tibor grafikus évtizedek

Azt hihetnénk: az ideológiai köntösbe burkolt szűklátókörűség és a felületes ítélkezés már régen a múlté. Szomorú, de nem így van. A nemrég elhunyt *Kondor Béla* elveszettnek hitt munkáit is a véletlen szeszélye hozta felszínre a nemtörődömség mélyéről. Az öt rézkarcot a felszabadulás tizenötödik évfordulójára készítette a művész, aki — műveinek tanúsága szerint — már túl volt a főiskolai stúdiumokon, de még csak próbálgatta önmagát. Nem is akárhogyan. *Gyöngyösi húsüzem építése, Gyöngyösi kitérőgyár, Petőfi-bánya, Kombájn a hevesi járásban* — a címek olvastán és a *Külszíni fejtés* levegőbe emelt gépezete láttán az derül ki: Kondor mitológiája a földön fogant; az egykori hajógyári munkás a mindennapi munkában kereste a médiumot a művészet varázslatához. (A *szentendrei Művésztelepi Galéria* Kondor-emlékkiállításán is üzemi enteriőrök szemléltetik a fiatal alkotó hitvallását.) A valóságábrázolás helyett azonban az akkori kritika egzisztencializmust és magányt emlegetett. És mint Rózsa Gyula bebizo-

tás. De az is [illegible] assemblage-okat készíteni az idők végezetéig. Már a kezdeményezés bátorsága is dicséretet érdemel. Ráadásul Samu Géza végül is továbbfejlesztette korábbi koncepcióját: színes lényeinek ritmikus kompozíciója nem idegen test sem az egyszerű alapelemekből építkező népi díszítőművészetben, sem az optikai játékok iránt vonzódó modern művészetben. A változtatásért igazságtalanság volna elmarasztalni Samu Gézát.

Gyakran merül fel bennem a kérdés: kiknek írjuk a kritikát. Természetesen a közönségnek. De ne feledjük: a művész is olvasó.

...IGYELŐ

...APEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
...elefon: 138-068, 387-748, 340-726

1975 NOV -

ÉLET ÉS IRODALOM

1975 NOV -

Váli Dezső

1021

EZ. 73/14 HEZ. (195)

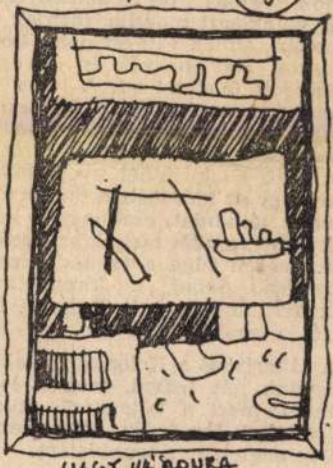

NAGY VÁSÁRCSARNOK

Váli Dezső: Képvázlat

volna otthon. Badacsonytördemicen tanácsi temető van, abban az espe-res nem rendelkezik.

Igen ám, de Tördemicnek már nincsen tanácsa, csak Tomajon van. Kedden, csütörtökön átjön valaki, de most péntek van, az meg nem lehet, hogy a halottas ház kulcsát bezárják a kirendeltségre, vagy át-vigyék Tomajra. Máshol lesz az, csak meg kell keresni. Jóindulatú emberektől kapok jó tippeket. Ro-hanok ide-oda, de eredménytele-nül. Valaki azt mondja, menjek az orvoshoz, annak van ott dolga bon-coláskor. Hát megyek és ő végre határozott feleletet ad. A kulcs az Icánál van az óvodában. No, ez jó hír, az Ica tanácstag is, rokon is, kedves kis asszony is, segít majd jószívvel. Csak minél gyorsabban, mert fogy az idő. Icában meg is van minden jóindulat, csakhogy a kul-csot már rég nem tartják az óvodá-ban. Szegen függ a tanácsi kiren-deltségen. Sebaj, a kirendeltség kulcsáért nem is kell Tomajra fá-radni, a takarítónőnél van.

A takarítónő a Koloniában lakik, megyünk hát Icával, megint csak igenám, mert a takarítónő szüre-tel valahol. Ica tudja, hogy meny-nyi minden még a tennivalóm.

— Menjen csak, Sanyi bácsi, te-gye a dolgát, én előkerítem, ha a

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1975 NOV - 1

Váli Dezső

1021

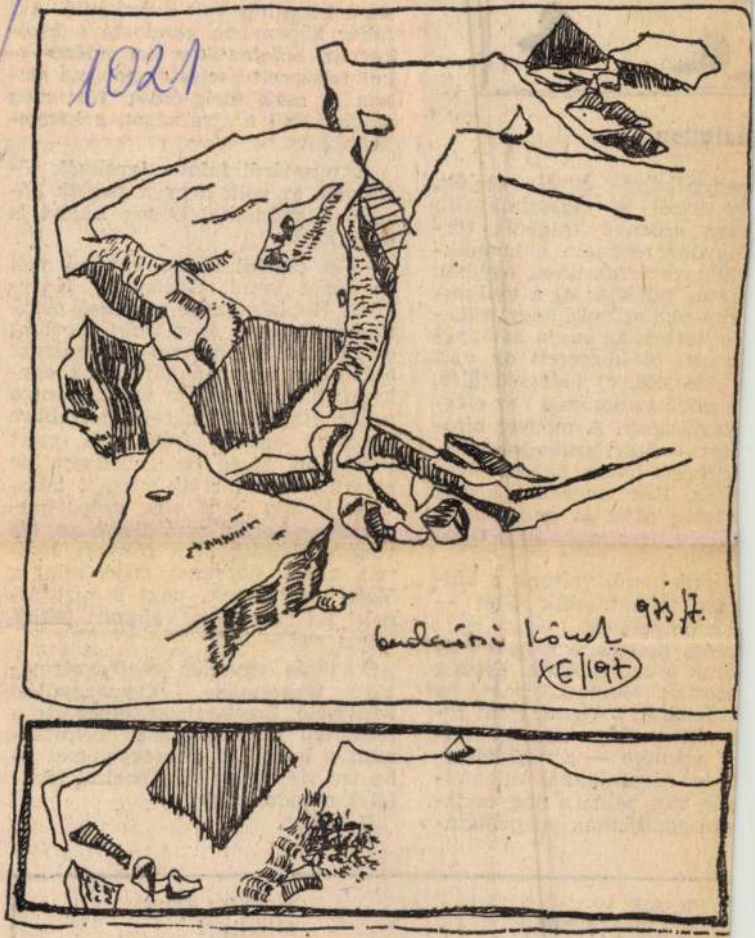

Váli Dezső: Képvázlatok

ázlatlap

negynéhány évvel ezelőtt, ég ennél is vigasztalanabb ában szörnyű tragédia tör- Vonyóné terhesen a hetedik- lálig verte az ikrek egyikét. nozás feltárta: *a)* a gyilkos- áltó oka az volt, hogy a kis- és közben az anyja kötényé- kított, *b)* közvetett ok volt a állapota, *c)* tudatszűkülés, é növő strumája, *e)* az elég- kásviszony. A megyei bíró- etét — ötévi szabadságvesz- legfelső fokon három évre élték. Két tárgyalás között ráción esett át az asszony. fél év után szabadult. Gyó-

, akik tanúi voltunk a kín- nak, felmentettük őket — k a helybéliek.

v óta hangos szót nem hal- őlük a szomszédok. Félútig utottak. Megteszik majd az k felét is, több ez, mint re- g. Még akkor is, ha fal- n egyelőre — a nagyközsé- l és városainkkal ellentét- alig van példa a nagycsalá- akásgondjainak megoldásá- lemhiányt.

A pusztáról faluba igyekvők törekvése az volt, hogy a gazdák közé emelkedjenek. Bódog Lajost is ez hajtotta.

— A cselédi életre könnyű volt keresztet vetni. Görönyös, Nagyállás, Koplaló (ugye jellemző pusztanevek?) isten hozzátok! Igenám: de hogyan fogadtatom el magamat a faluban a gazdáknál? Csak egyképp: ha az állataim szőre, mint a tükör. Ha a búzám feje mélyebbre bókol a gazdák búzájánál, mert súlyosabb. Majd belegebedtem, de sikerült! Azt tartják itt: aki húszéves koráig nem elég szép, harmincéves koráig nem elég okos, ötvenéves koráig nem szerzett semmit, annak hatvanra vége, mint a Végh Andrásnak, neki is sírt ásnak! Én szereztem valamit: tekintélyt!

Ő a járás egyetlen cselédszármazású téeszelnöke. Országgyűlési képviselő. Érettségizett, elvégezte a felsőfokú mezőgazdasági technikumot, a marxista esti egyetemet — hosszú volt az út. Történelmi jóvátétel, mondom neki.

Rábólint.

O VILMOS
: 14 óra után: 113-221
CNK VISSZA
nok 323. Telefon: 221-280
A
tőknél. Külföldön terjeszti a „Kultúra"
tafiók 149.
sz évre 120 forint

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON. 16 OLDALON

Főmunkatárs: NAGY LÁSZLÓ

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1975 NOV 1

Váli Dezső

1021

E/44

Váli Dezső: Erdélyi vázlatlap

KÖNYVEK

Két én közt a földön

Romulus Guga: Halál utáni élet (Európa, 212 oldal)

Óriási elszánással tört a román irodalomba *Romulus Guga*. Az utóbbi öt évben hat regénye jelent meg. Nem tudom: ugyanilyen-e a többi, mint a *Halál utáni élet*, de elsöprő lendülete hasonló előzményekről tanúskodik. Az író bizonyára jól ismeri a nyugat-európai avantgardot és az erről írt tanulmányokat, mert az avantgard minden vívmányát belesűrítette ebbe a regényébe, amelyet a Modern Könyvtár számára *Kolozsvári Papp László* fordított. Hatalmas expresszszivitás, a formabontó törekvések kavargása jellemzi az írást, melyben leginkább a romantika és a szimbolizmus jut érvényre. Meglepő, hogy ilyen elszánt modernkedés klasszikusa; költő, író, műfordító volt. regénye — amelyet Dobos Éva fordított — önéletrajzi ihletésű. Ahhoz az írónemzedékhez tartozott, melynek életét meghatározta az októberi forradalom és a polgárháború. Az író, aki valószínűleg maga is „gézengúz" lehetett, elkötelezett, tudatos művésszé vált.

Huck Finn és társai az amerikai polgárháború idején minden bizonnyal az északiak oldalára álltak. Amikor a gézengúz így fejezi be történetét: „Nyitva áll előttem mind a négy égtáj. Merre induljak?" — nem kétséges, merre tartott: sok tízezer társával együtt a forradalom dzsigitje lett.

Kenessei András

A címadó novella

Bulla Károly: Majális (Magvető, 206 old.)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1975 NOV. 7

Váli Dezső

1021

KÖNYVE

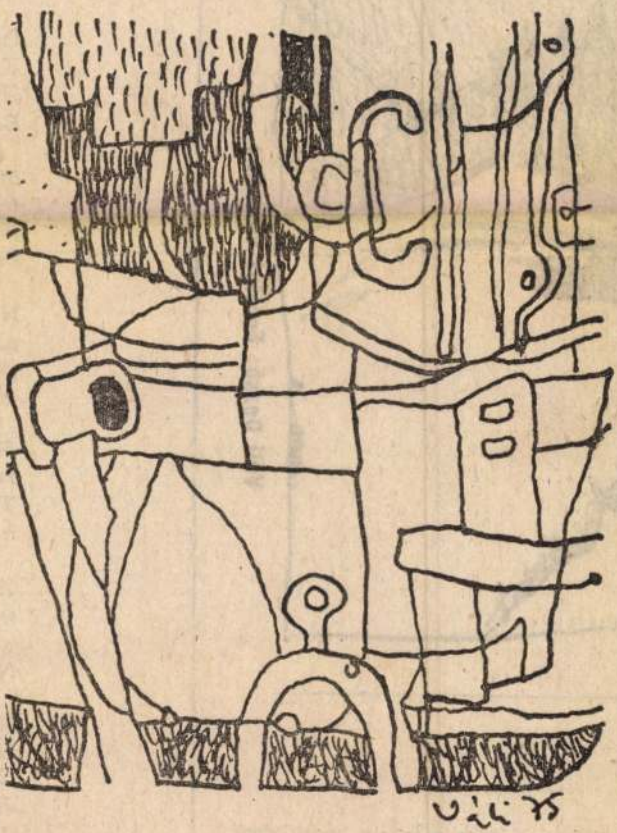

Váli Dezső: Erdélyi vázlatlap

E|U4

Váli Dezső: Erdélyi vázlatlap

or

cikket. Nézem a talpig becsületes ember sűrű ráncokba gyűrődött homlokát, melyre az unokája nemrég mondta: „ez létra".

SOÓS ZO

Ír

Itt á
Kés
Neg
Befe

Mon
még
Kics
és hi

Ha i
aláz
piac
ahog

Mal
ruti
Test
hec

Am
mes
„Ez
Ner

Ko
elh
„Mi
és

Mo
dis
Vá

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1975 NOV - 1

Váli Dezső

1021

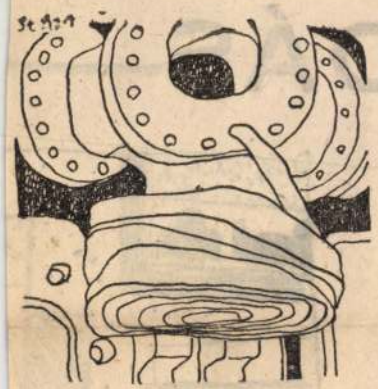

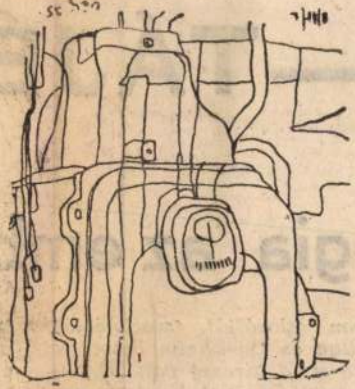

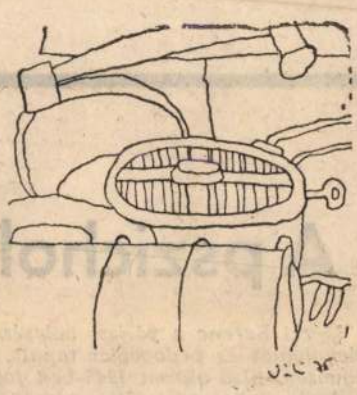

Váli Dezső: Vázlatok

TÁJÉKOZÓDÁS

Munka közben

A pszichológia az emberért...

Mérei Ferenc a párizsi bölcsészkaron filozófiát, szociológiát, pszichológiát és pedagógiát tanult. Wallon és Durkheim hatott rá különösen. Első állását 1945-ben foglalta el. A híressé vált „együttes élmény" kategóriáját a német nép felelősségével kapcsolatban [illegible] 1948-ban publikálta korábbi keletkezésű, haladó szel-

folytattam főként értelmiségi alanyokkal. Ismerem történeteik lelki előzményeit. Konfliktusaikról beszélnek: olyan epizódokról, amelyekben meg kellett ítélniük vala-

Váli Dezső festő

A Stúdió 75 évi szeregszemléjén szerepelnek a művész munkái.

Lasonci Miklós: Stúdió 75.
Pest Megyei Hírlap, 1975. dec. 21.

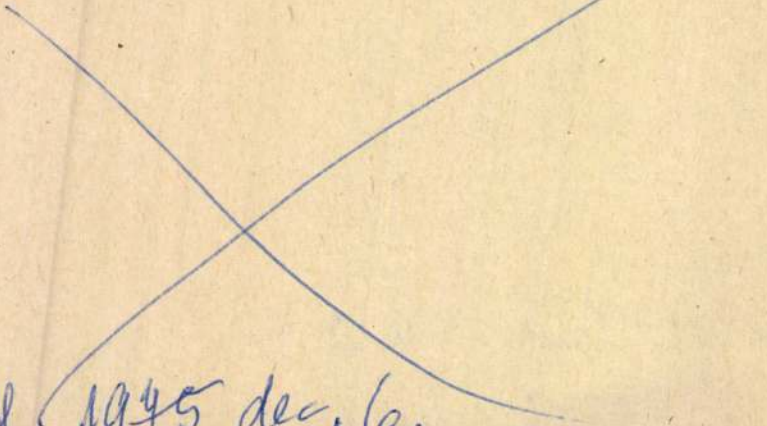

Nógrád, 1945. dec. 6.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1976 JAN 3

Váli Dezső
/1021

Váli Dezső: Üzemi vázlatlap

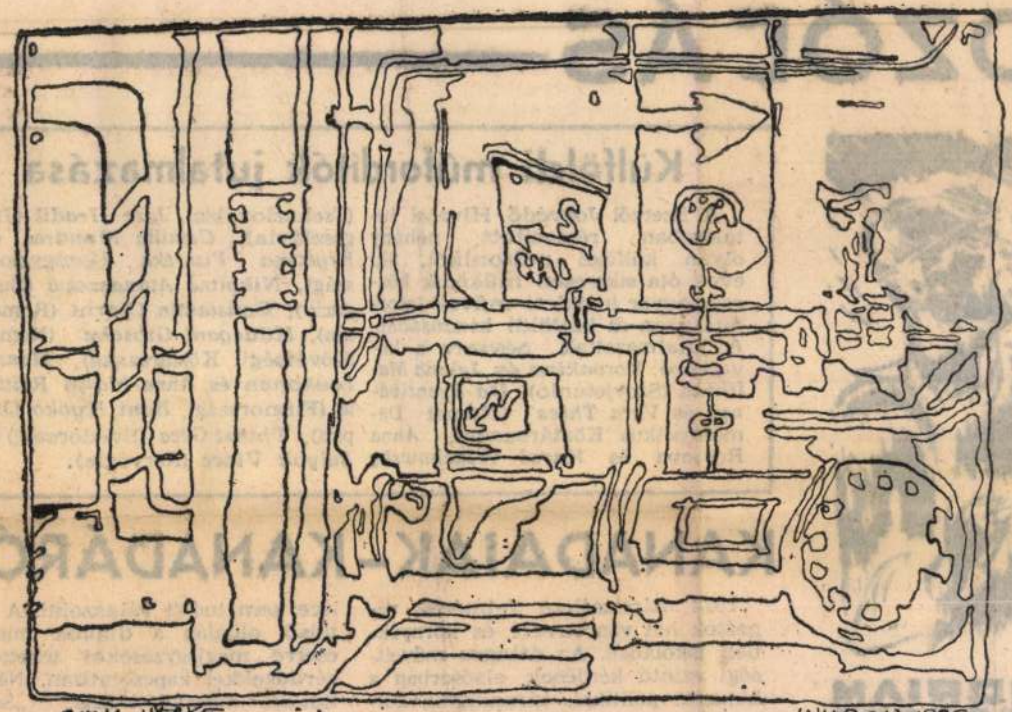

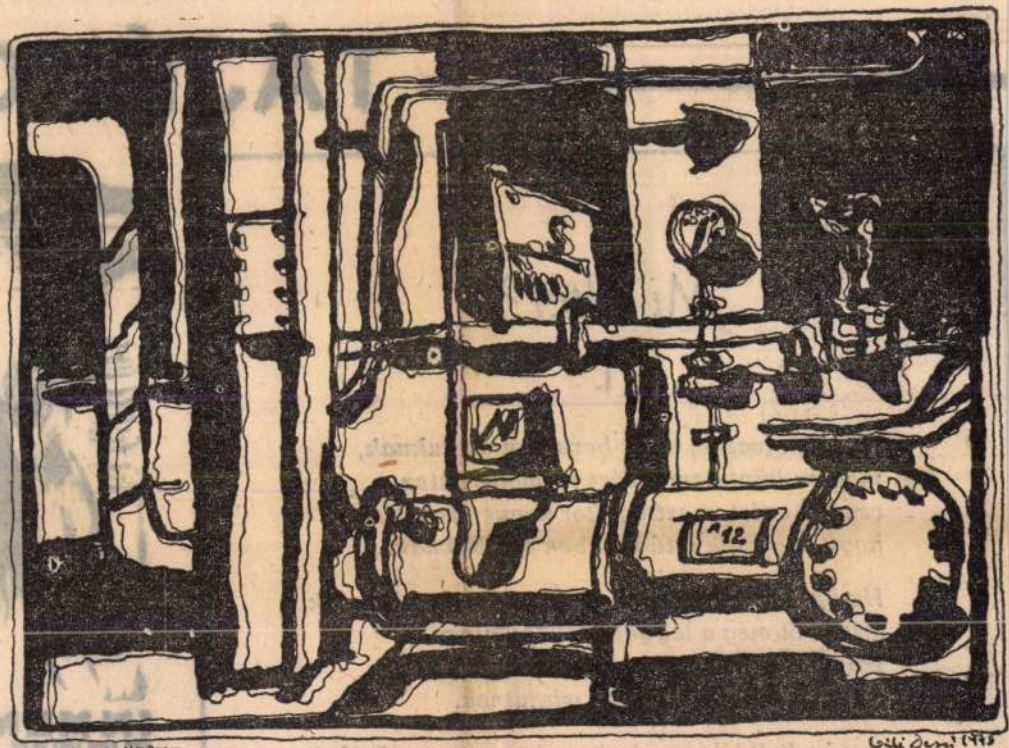

TÁJÉKOZÓDÁS

GYÖRE IMRE:

Mi éltet?

I.

Nyájas olvasók, most bevallom maguknak,
magam büntetem e zárt formában itten,
csupán azért, mert egykor nagyon is hittem,
hogy kegyetek a tényekben orrabuknak.

Ha így lesz — véltem — tekintsenek rabuknak,
arcukról még a legyet is ellegyintem
pálmaággal, bár nem terem hegyeinken,
s ahová indultak, éppen odajutnak.

Ám be kell látnom, hogy sajna, nem ez történt,

Külföldi műfordítók jutalmazása

A Szerzői Jogvédő Hivatal jutalomban részesített néhány olyan külföldi műfordítót, aki évek óta sikeresen működik közre magyar irodalmi művek lefordításában és külföldi kiadásában. A jutalmazottak névsora a következő: *Voronkina* és *Jelena Malihina* (Szovjetunió), *Ita Szentiványi* és *Vera Thies* (Német Demokratikus Köztársaság), *Anna Rossova* és *Karol Wlachowsky* (Csehszlovákia), *Joze Hradil* (Jugoszlávia), *Camilla Mondral* és *Krystina Pisarska* (Lengyelország), *Nikolina Atanaszova* (Bulgária), *Constantin Olariu* (Románia), *Hildegard Grosche* (Német Szövetségi Köztársaság), *Hannu Laukonen* és *Anna-Maija Raittila* (Finnország), *Hani Kyoko* (Japán), *Thinsz Géza* (Svédország) és *Sulyok Vince* (Norvégia).

KANADAIAK — KANADÁRÓL

1974 márciusában felmérést végeztek hat vancouveri és környékbeli iskolában. Az átlagos műveltségi szintű kérdések elsősorban a kanadai politikai, társadalmi, kulturális életre vonatkoztak. A teszt

lére sem tudott válaszolni. A teszt túlsó oldalán a diákok mindenesetre megjegyzéseket tehettek a kérdésekkel kapcsolatban. Néhány tipikus megnyilatkozás: „Sokkal többet tudok az amerikai elnökök-

Váli Dezső, festőművész

bot. [repr.]

Művészet, 1949. ápr. 3. old.

Váli Dezső
festő

A Fényes Adolf teremben
november 22-ig nyitva van
Váli Dezső festőművész kiál-
lítása.

----: Kiállitási naptár.
Művészet, 1974.december - 49.oldal

Váli Dezső 1.

A Fényes Adolf Teremben ismeretlen világról hoz hirt,s rejtelmes idegen életekről vall a látógatoknak.A k állitott képei között szerepel többek között az Egyszer eljutok ide is, Bucsu után,Siena-Párizs és ami közte volt,Végül is mindegy,Nosztalgia,Melankólia.

Magyar Hirlap 1974 443/6

Váli Dezső 2.

A Nosztalgia etetében, saját képébe más által festett képet illeszt, így Csomay 1965-ben festett képtöredékeit applikálja saját kompozicójába. Majd befejezi a hálás utókor cimü müvén sok üres hely szerepel.
Bálint Endre müvészete hatott rá legerőteljesebben, ebből indultki/Nagy keresztut/.

Magyar Hirlap 1974 334/6

5

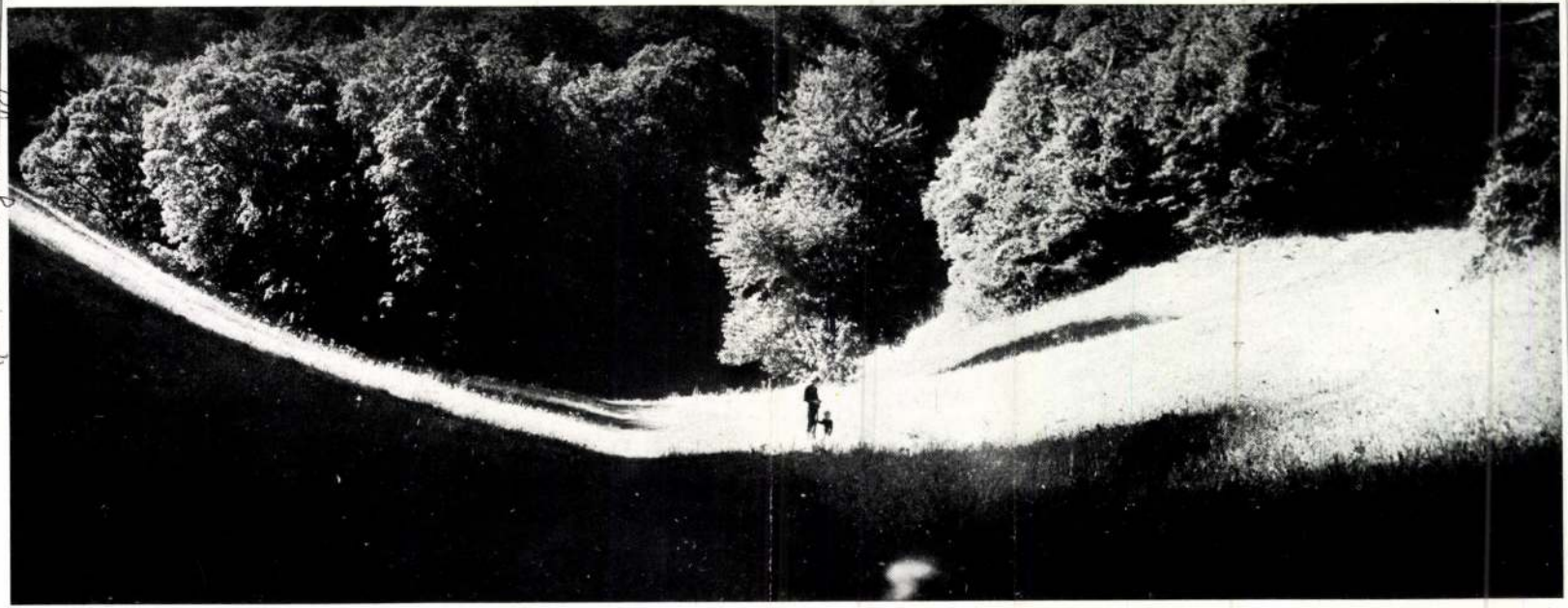

Művészet, 1979. febr. 24. old.

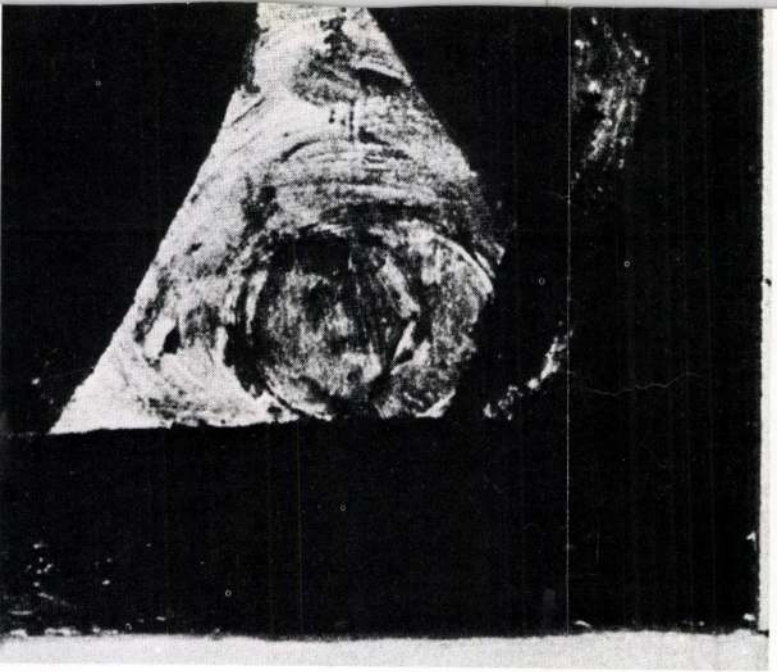

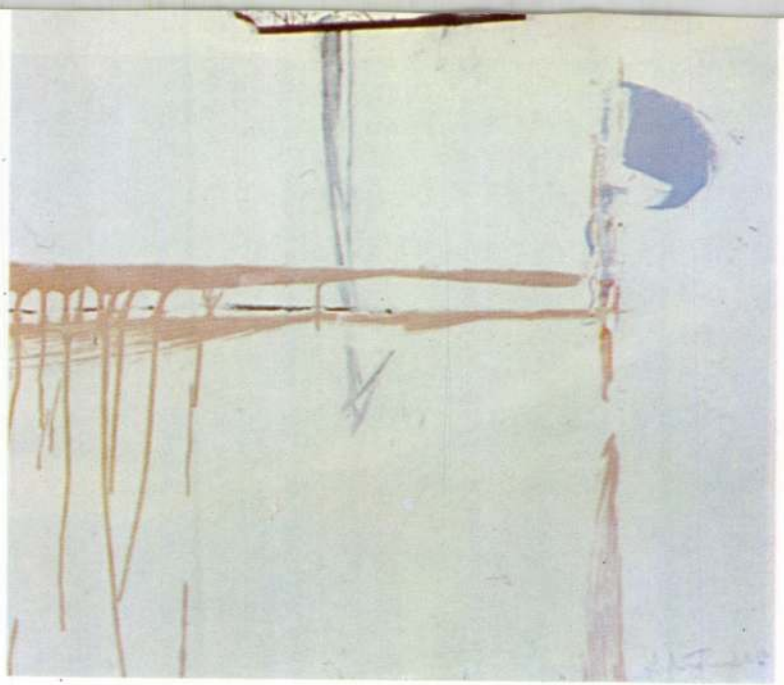

Váli Dezső

Dunaújvárosban a Fiatal Képzőművészek Stúdiája kiállítása nyílt meg, melyen szerepelt munkája

Láttuk, hallottuk.

1975. V. 4. Petőfi 12.46 Ka.

Váli Dezső

Harangvölgy - gyermekkor

Szabó Julia: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február/ 26. oldal.

Váli Dezső

Ujságok

Szabó Julia: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február/ 26. oldal.

lik kötete

Váli Dezső, festőművész

a XX. Szegedi Nyári Tárlaton szerepelnek a művész művei

Fecske András: a XX. Szegedi Nyári Tárlat.
Dolgozók Lapja, 1979. aug. 7.

Váli Dezső, festőművész

a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának jubileumi kiállítása a Nemzeti Galériában volt, a tárlat meglehetősen nagy vihart kavart fel. – a művészek külön boxokban rendezték munkáikat, Váli Dezső pld. egy korábbi festményét, mely 20 m², apró darabokra vágta avval az ajánlással, hogy evvel aki óhajt, játszon el. – ez persze tréfa.

161 óra.

1979. I. 6. Kossuth, 16.00 /M/.

Váli Dezső, festő

□ VÁLI DEZSŐ festőművész munkáiból nyílik kiállítás január 31-én, szombaton délben a Műcsarnokban. Frank János művészettörténész nyitja meg. A tárlat február 22-éig látogatható.

– □ Váli Dezső

2.

Esti Hírlap Bp. 1981. jan. 30.

Váli Dezső, festőművész

A MŰCSARNOK
MEGHÍVJA ÖNT
VÁLI DEZSŐ
FESTŐMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA
1981. JANUÁR 31-ÉN,
SZOMBATON DÉLI 12 ÓRÁRA
A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:
FRANK JÁNOS
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

MŰCSARNOK BUDAPEST, HŐSÖK TERE
A KIÁLLÍTÁS 1981. FEBRUÁR 22-IG TEKINTHETŐ MEG
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL NAPONTA 10–18 ÓRÁIG.

81 827 – FNYV 1

VÁLI DEZSŐ

Uj Tükör, XXIV.évf.47.sz.
1987. 24-25.p.

bat

. SZÍNHÁZBAN

Az álruhás kertészlány

MOZART-BEMUTATÓ AZ OPERAHÁZBAN

endszerre, ilágszerte ült társu- nségsike- lyan szín- olyan el- l együtt n módon tartalma- l, hogy éges volt- us firtat- tom: hát ezzük ve- ptánc-ba- nk rá új int tör- esetében) amit lá- űvészi és s.

ban ezút- ősor első ebbi szá- bbak lát- a a nagy- volt, akit ppírozott, lásra ösz- a jakut, a sajátos s kivált- ic grúzos, a.

ól szólnék tényről,

alighanem páratlan ötlet: az öregből — részeg látomása elején — előbújik az ördög. Ez utóbbi irányításával olyan boszorkányszombat következik Muszorgszkij briliáns zenéjére *(Éj a kopár hegyen)*, hogy a híres Faust-betét valamennyi koreográfusa csodájára járhat a világ minden országából. A hajdan balett-táncos Mojszejev ma is kifogyhatatlan mozdulat-ideákból, és azért mer elmenni a legijesztőbb nehézségű szólókig és kettősökig, mert ismeri táncosai felkészültségét, megalapozott balett-tudását. Ez a koreográfia ilyen tánctudás nélkül eltáncolhatatlan. Mellesleg a táncosoknak a mai diszkótánc legnehezebb, színpadra emelhető mozdulatrendszerében is otthonosnak kell lenniük — ez azonban már anyáik-apáik korosztályának sem jelentett gondot (emlékezzünk Mojszejev rock and roll paródiájára), a mai fiatalokkal pedig talán velük születik. Mindez együtt egyszerre hátborzongató és elragadó élménnyé teszi Muszorgszkij látomását a partitúráján megjelölt, zenéjében megszó-

Váli Dezső: Régi zsidó temető

Váli Dezső

Váli önéletrajzában írja, hogy „Nincs művészetemnek célja, csak útja. Ez nálam egy szerűen életmód. Azért festek, mert így látom életemet leghasznosabban eltöltetnek."

Szabó Júlia: Váli Dezső műtermében. Művészet, 1979. február - 26. l ap.

Váli Dezső

Váli művészetében az elkülönítés a természet és művészet élményeinek együttes hatására jött létre.

Szabó Éva: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február – 26. lap.

Váli Dezső

1969 óta szerepel kiállítá-
sokon Váli Dezső, felmeg
Derkovits-ösztöndíjas. 1973-
ban az II. Szocialista Festészeti
Triennálén II. díjat nyert.

— : —

Művészet, 1979. február - 27. lap

Vály Dezső

1941-ben Budapesten született Vály Dezső. 1967-ben az Iparművészeti Főiskolán belsőépítészi oklevelet szerzett.

Művészet, 1979. február – 29. l. sp.

Váli Dezső

Váli néhány évig a „Lakó-terviel" dolgozott, majd végleges a festészet mellett döntött.

Szabó Júlia: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február – 26. lap.

Váli Derső-

Jellemleg Váli tudatos az épéti bele „repágfotói" szín és forma és kívül gásviszonylatait nagy méretű festmenyeibe.

Szabó Júlia: Váli Derső műtermében.
Művészet, 1979. február - 26. lap.

Váli Dezső

Korábban csak rejtett kapcsolatok voltak festményei és fényképei között. Ilyen a Hanangvölgy — gyermekkor című 1972-es kép.

Szabó Júlia: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február - 26. lap.

Váli Dezső

Váli évek óta fényképezi az
őszi hangulatu Harangvölgy
földvonulatát, a külvárosi
házak mallé vakolatát, a pusz-
tuló zsidó temetőket.

Szabó-Júlia: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február - 26. lap.

Vali Dezső

1970-ben döntő benyomások érték Vali Dezsőt, ahol Mark Rothko retrospektív kiállítását tekintette meg.

Szabó Júlia: Vali Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február - 36. lap.

Váli Dezső

A hatvanas években festővé érő Váli Dezső építményes művei absztrakt alkotások.

Szabó Julia: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február - 26. lap.

Váli Dezső

A művész szamára a mű-
alkotás autonóm vizuális
nyelve nem analízis végeredmé-
nye, hanem teljesen természetes
jelbeszéd.

Szabó Júlia: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február - 26. lap.

Vàli Dessö

Vàli festményeiben asszociálhatunk tárgyi formákat, tájképre emlékeztető motívumokat.

Szabó Julia: Vàli Dessö művészete.
Művészet, 1979. február - 26. lap.

Váli Dezső

A szövetség festőszakosztályó-
nak tárlatán Önélet rajz
– kézírással ismű, 1977-ben
készült műve hívta fel a fe-
gyelmet magára

Szabó Júlia: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február – 26. lap.

Váli Dezső

Váli Dezsőre kezdetben Bálint Endre művészete volt igen nagy hatással. Nehezen sibe-rült saját hifejezőeszközeire találni.

Szabó Julia: Váli Dezső műtermében.
Művészet, 1979. február - 26. lap.

Váli Dersö

„Nap nap után"
(regno)

Sz. A.: „Játszani is engedd..."
Új Tükör, 1979. január 14–24. lap.

Váli Dersö

Méltatás.

Sz. A.: „Látszani is engedd ..."
Új Tükör, 1979 január 14-24. lap.

VÁLI DEZSŐ

CSONTVÁRY-TEREM
Bp.V. Vörösmarty tér
85 szeptember 12-21

megnyitja: DÁVID KATA 12-én [csütörtök] 5-kor

Váli Dezső

Váli Dezső egyik festményén „írt szálag-
kint" ezt hőzölte „Megadom magam
hacika, a te vonatos vágrod a jobb!

Rozgonyi Iván: Nérő, művész, nyelv és nyelvek,
Művészet, 1979. december – 4. lap.

Váli Dezső, festőművész

Jó gazdának bizonyult a Művészeti Alap tavaly, jól válogatott az év képzőművészeti terméséből. – Tekintélyes haladást mutat Váli Dezső és Barabás Márton. – A Műcsarnokban látható tárlat febr. 11.-ig látogatható.

Losonci Miklós: Köbe, brownba álmodott élet.
Pest Megyei Hírlap, 1981. febr. 1.

VÁLI DEZSŐ

CSONTVÁRY-TEREM
Bp.V. Vörösmarty tér
85 szeptember 12-21

megnyitja: DÁVID KATA 12-én [csütörtök] 5-kor

Váli Dezső

Majd negyven festményt mutatott be a művész a Műcsarnokban rendezett kiállításán.

Taki Gábor: Váli Dezső kiállítása.
Művészet, 1981. május – 56. lap.

Vali Dezső

L. L.: Lírai grafika

Művészet, 1983. február

Vári Dezső, kritikus

L: Csányi Árpád

–: Díjak, kitüntetések - 1986 8.

Élet és Irodalom Bp. 1986. ápr. 4. XXX/14

VÁLI Dezső

Hidvégi Máté: Váli Dezső = Hitel, IV. évf. 2. sz. 1991. január 23 36-37. p. ill

GRIMSCHITZ 1959 Grimschitz, B.: Johann Lucas von Hildebrandt. Wien ; München, 1959

GRIMSCHITZ - FEUCHTMÜLLER - MRAZEK 1965 Grimschitz, B. - Feuchtmüller, R. - Mrazek, V.: Barock in Österreich. 3. Auflage. Wien, 1965

GÜNDISCH 1976 Gündisch, G.: Der Hermannstädter Bildhauer und Steinmetz Elias Nicolai. In: Studien zur siebenbürgischen Kunstgeschichte. Bukarest, 1976 215-255

GÜNTHEROVÁ-MAYEROVÁ 1955 Güntherová-Mayerová, A.: Barokové umenie na Slovensku. = Pamiatky a múzea, IV. 4. 1955 145-166

GÜNTHEROVÁ 1966 Güntherová, A.: Trnavsky barok a jeho majstri. = Vlastivedny Casopis, XV. 4. 1966 163-165

GYIMESI 1975 Gyimesi S.: A városok a feudalizmusból a kapitalizmusba való átmenet időszakában. Bp., 1975

G. GYŐRFFY 1984 G. GYŐRFFY K.: Adatok Hartman József kassai szobrász tevékenységéhez. =AH XII. évf. 1. sz. 1984 51-66

Váli Dezső, [költő]

d: Bálint Ende

Váli Dezső: Bálint Ende vonatalánól 13

Élet és Irodalom. Bp. 1986. máj. 16. XXX/20

Váli Dezső, kstő

5. SZEGE[illegible] [illegible]ÁRI TÁRLAT
[illegible]a Feren[illegible] [illegible]eum Képtára,
[illegible]
[illegible] [illegible]sak a jubileu-
[illegible]lom a szege-
[illegible]

–: Heti ajánlat

3

Új Tükör, Bp. 1986 aug. 17.

XXIII/33

Váli Dezső

festőművén

Kiállítás a Művészeti Alap kiállításával
anyagából.

Pest Megyei Hírlap
1990 jan. 19.

Losonci Miklós
cikke

Váli Dezső, festőművész

18.		Klub	
kedd	17.30	Beszélgetés Váli Dezső festőművésszel	

Magyar Nemzeti Galéria rendezvénynaptár.
1982. május

Váli Dezső, festőművész

Az Országos Képzőművészeti Kiállítás dec. 8.-án nyílt meg. — Váli Dezső alkotásai utalnak arra, hogy a lírai absztrakt, illabsztrakt mű is lehet ugyanolyan konzervatív, modoros, mint a posztimpresszionista.

T. Szabó Ernő: Visszanézni a csillagokra.
Magyar Ifjúság, 1982. máj. 28. 34. old.

Váli Dezső, festőművész

A Műcsarnokban rendezett Országos Képzőművészeti Kiállításon szerepelnek Váli Dezső, Dienes Gábor művei, ők is a fiatalok új hullámának erősségei.

Losonczi Miklós: Országos Képzőművészeti Kiállítás a Műcsarnokban.
Hevesi Szemle, 1982. jún. 12 old.

Váli Dezső

Szuromi Pál: Rezignáltan, kulturáltan

Művészet, 1983. november

Váli Dezső

Szuromi Pál: Triptichon
Országos tárlatok szegeden
és Vásárhelyen

Művészet, 1982. január

Váli Dezső festőművész

VÁLI DEZSŐ festőművész kiállítása nyílt meg a balassagyarmati Horváth Endre Galériában. A tárlaton az alkotó 18 olajkompozícióját tekinthetik meg az érdeklődők április 25-ig.

Népszabadság, 1985. IV. 6.

Váli Dezső, festő

d: Deim Pál

Vadas József. Generál ált

Élet is Irodalom Bp. 1984. a/m 20. XXVIII/16

13.

Váli Dezső

Szegeden vasárnap megnyílt a második tablaképfestészeti biennálé. Az országos seregszemlére beküldött ötszáz mű közül 176 festményt fogadott el bemutatásra a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által kijelölt zsüri. A Művelődési Minisztérium díját Váli Dezső, a Művészeti Alap díját Nagy B. István, a Képző- és Iparművészeti Lektorátus díját Földi Péter kapta.

Magyar Nemzet 1985. VII. 29.

Váli Dezső, festőművész

a Magyar Nemzeti Galériában kiállítás nyílt meg „Válogatás 3 év szerzeményeiből" ámel. A Galéria tudatos vásárlási programja már az új kortárs anyagát gyűjti. Nagyon helyesen gondolnak, a multra, az egymást követő Nemzedékek kivétel nélkül szerephez jutnak. – Yók a fiatalok, elsősorban Váli Dezső, Kő Pál, Nagy Gábor és különösen Szabados Árpád.

Losonci Miklós: Nemzedékek találkozása.
Pest Megyei Hírlap, 1984. febr. 8.

Váli Dezső

– Neve megemlítve a 4. ormágos portrébiennálin

Szárd: Szabó István szobránnál

Kisalföld, 1982. dec. 6.

Váli Dezső, festőművész

„Elkalandozó",
olaj, 90 x 136 cm.

(repr.)

Művészet, Budapest, 1981. szept. 27. old.

Váli Dezső festőművész

"Moholy-Naggyal Zebegényben" címmel Vadas József ir Moholy-Nagy László művészetéről és ezzel kapcsolatban beszámol a Zebegényben működő nyári szabadiskola munkájáról. A szabadiskola vezetői bemutatták az ott készült műveket, s mint a kritikus irja,olyan "módszerekkel találkozott, amelyeket annak idején Moholy-Nagy kezdeményezett." Három művész nevét emliti meg: Bokor József, Váli Dezső és Mizser Pál.

Életv és Irodalom, Bp. 1979. aug. 25.
XXIII. évf. 34. sz. 13. lap.

Vály Dezső

"A gyermek világa" c. Műcsarnokban rendezett kiállitásról ir Vadas József: "Tanuljunk a gyerekeinktől" c. kritikájában.
Néhány gyermeknév is szerepel a beszámolóban, akiknek rajzaival, festményeivel szinte versenyre kelnek a felnőtt művészek rajzaikkal, festményeikkel.
Mint az egyik művész megjegyzi, a versengésből a gyerekek kerültek ki győztesen.
A kritika megnevezi a gyerekek munkáját és összehasonlitja a felnőttekével. A résztvevő felnőttek: Balogh Rozália, Takács Klára, Somos Miklós, Nagy B. István, Csohány Kálmán, Bolgár József, Vály Dezső.
Vadas József részletes kritikáját lásd: Schéner Mihály nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1979. szept. 29. XXIII. évf. 39. sz. 12. lap.

Váli Dezső, festőművész: „Tájkép lehullott levelekkel és hanfallal."

3

Művészet, 1979. febr. 26. old.

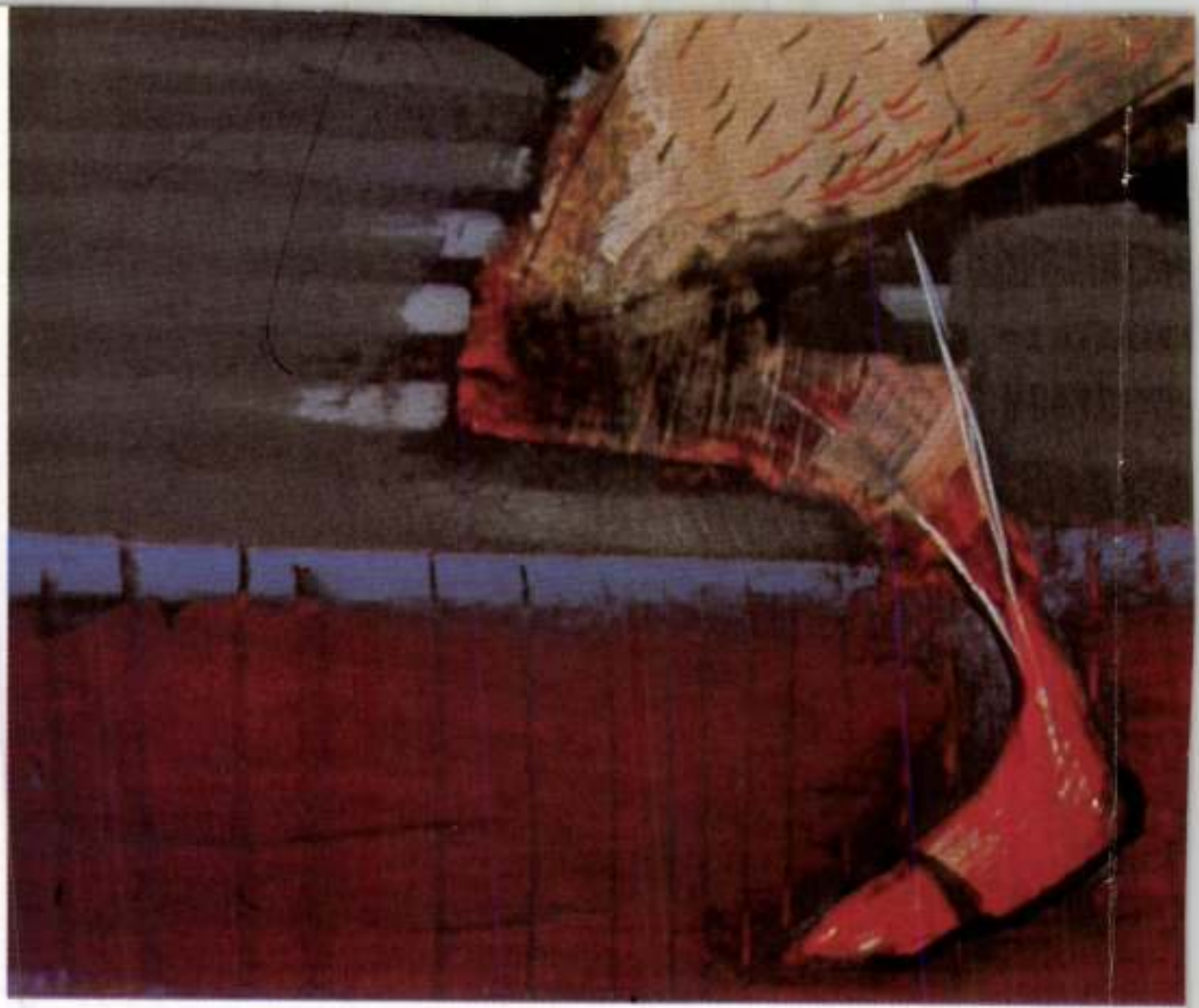

Dienes Gábor: Figurák, vegyes technika, 87×58 cm, 1978 (fotók Tahin)

Váli Dezső, festőművész: „Újságok".

Művészet, 1979. febr. 26. old.

2

26 MŰHELY

Váli Dezső

A salgótarjáni rajzbiennále

Magyar Nemzet 1985. 1. 15.

VÁLI DEZSŐ

Új művészet

1996/dec

52.o.

created 10 Jul 2000/BRANDT

VÁLI DEZSŐ

Új MŰVÉSZET

1996/május

15.o.

baráti üdvözletét, nagyon szeretném

vele, hogy én tettem szívességet az

ilyen áron átengedtem - arról nem is

önyvek elidegenítésére, csak a Maga

is, mert ha kellenek, megtalálom őket

ezettnek érezni magam, amikor nincs

ák csak össze ezeket az árakat a

Études 45 fr.[anc] volt fűzve mikor

ötve: 16, nálam 8 p[engő]; Tommaso

e = 18 p[engő] nálam 12 p[engő] s[a]t[öb]b[i].

ezenfelül levonták még az engedményt.

5

pl-ről; mint rajta is jeleztem

..

1430

VÁLI DEZSŐ

Új MŰVÉSZET

2002/DEC

28.0.

A 14–15. század fordulójától végleg eltűnhette
fontosabb téma – többnyire kultuszkép – teljes
összefüggés nélkül jelent meg a hajófalon. A tém
hierarchia vagy bármiféle képi igény, mint az a tör
Jó példát kínál erre a *gánóci* templom északi f
szentekkel, *Mária halála* és *Utolsó ítélet* közel eg

OLTÁRMŰVÉSZET ÉS TÁBLAKÉPEK

A falképek mellett a templombelső szerves tartozé
az ájtatosság különböző formáihoz tartozó képek
emlék alapján a 14. században az oltármenzára egy
ismeretéről tanúskodhat a *zólyomszászfalvi* Sze
ábrázolása. A megtestesülés és megváltás összefügg
13. század végéről származó berni diptichon tanú
diptichon látható, mely a Vir dolorumot és a gyern
kettős csoport emlékét *Jánki László kalocsai érsek*
táblája az apostolfejedelmeket ábrázolja és valós
vissza. A *trencséni* házioltár annak a triptichonnak
feltehetően kultuszkép feladatát betöltő, háromne
szárnyak külső és belső oldalára pedig az éppen
álló alakjai kerültek. Triptichonformát konzervá
külső szárnyainak témáját a *Mater dolorosa* és a
oltárok külső táblái között még a 15. század máso
tartalmi összefüggés.

Az 1400-as évek oltárművészetéről kisszámú,
Szent Katalin-oltár predellája az oltárművészet
ludrovai és a *kőszegi* falra festett triptichonon kívü

VÁLI DEZSŐ

Prakfalvi E. : Róm. kat. templ.

2003.

58.o.

VÁLI DEZSŐ

ÚJ MŰVÉSZET
1998/ápr.

P-9396

35.o.

OSzK Kézirattár Fond 253/174. 85.sz.

Kézírás.

Címzés: Nagyságos Elek Artur úrnak Bu

Feladó: Dr Fülep Lajos Zengővárkony I

1. Ld. 842.sz.
2. Ld. 792/2. ill. 842/2.sz.
3. FL-tól Izsóról szóló cikk sem a Ma
   jelent meg.
4. Az emlékkönyv nem valósult meg.
5. Ybl Ervin (189o-1965) művészettört
   egyetemi tanár. Az említett cikk:
   8.sz. 47o-474.p.
6. Ybl Ervin az építész Ybl Miklósnak

VÁLI DEZSŐ

ÚJ MŰVÉSZET

2000/máj.

P - 9765

6.o.

já r az eszemben. A legtöbb fol
számla. Azt én előre - leirnám.
kört komoly, felelős és függetl
a propagandát a minőségi gondol
magamnak kellene fenntartanom a
annyi időt áldozni rá, amennyit
tudnám megteremteni a munkatárs
izoláltságomban. A lapnak nagyo
külseje is mutassa, miről van s
ráfizetéstől, csak azt nem szab
a papirgyárosa papirosát, az ál
ja pénzét, lerombolja az üzemét
mérleget, amelyet azzal indokol

VÁLI DEZSŐ

Új művészet

2001. aug.

42.o.

VÁLI DEZSŐ

Új művészet

2002. szept.

2.0.

Kiállító művészek

Bikácsi Daniela

El Kazovszkij

Krajcsovics Éva

Lajta Gábor

Lóránt János Demeter

Mózes Katalin

Radák Eszter

Sóváradi Valéria

Szemadám György

Szécsi Katalin Zs.

Székhelyi Edith

Szüts Miklós

Váli Dezső

Vojnich Erzsébet

A kiállítást rendezte

Kárpáti Zoltán

művészettörténész

A Bartók 32 Galéria
szeretettel hívja Önt és barátait

a Magyar Festők Társasága

MÁS HANGOK, MÁS SZOBÁK

Az enteriőr ma

című csoportkiállítására

Megnyitja
2003. szeptember 2-án du. 6 órakor
SZEIFERT JUDIT
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető
2003. szeptember 20-ig,
szombat-vasárnap kivételével
naponta du. 2 — 6 óráig

Bartók 32 Galéria
Budapest, XI., Bartók Béla út 32.

VÁLI: DEZSŐ

A LÉLEK ÚTJA – VÁLTOZATOK A LÁTHATATLAN BEMUTATÁSÁRA

ALMÁSI GERTRUD BAKSAI JÓZSEF BALLA LAJOS BÁNSÁGHI TIBOR BERNÁTH AND
RÁS CSÁJI ATTILA CSORBA SIMON EL KAZOVSZKIJ ELEKES KÁROLY FEHÉR LÁSZLÓ FE
LUGOSSY LÁSZLÓ FRÓZSI-NÁNÁSSY TIBOR GAÁL JÓZSEF GANCZAUGH MIKLÓS GUBIS
MIHÁLY GYÖRFFY SÁNDOR IKAFALVI FARKAS BÉLA IVÁNYI KATALIN JOVIÁN
GYÖRGY KARÁTSON GÁBOR KÁRPÁTI TAMÁS KIS TÓTH FERENC KOPÓCSI JUDIT KO
VÁCS LÁSZLÓ KOVÁTS ALBERT KRIZBAI SÁNDOR KNYIHÁR AMARILLA LOVAS ILONA
LOVÁSZ ERZSÉBET MARGIT SZABOLCS MOLNÁR LÁSZLÓ MOLNÁR PÉTER NAGY GÁ
BOR GYÖRGY OLAJOS GYÖRGY PUHA FERENC ROMVÁRI JÁNOS SEBESTYÉN ZOLTÁN
SINKOVICS EDE STARK ISTVÁN STEFANOVITS PÉTER SZ. VARGA ÁGNES SZABADOS
ÁRPÁD SZILY GÉZA SZURCSIK JÓZSEF TAMÁS NOÉMI TOLVAY ERNŐ TZORTZOGLU
GEORGIOS VÁLI DEZSŐ VÁRADY RÓBERT VARGA AMÁR LÁSZLÓ VARGA GABRIELLA

SZIMULTÁN – UTAK, IRÁNYOK JELEN IDŐBEN II.

A MAGYAR ALKOTÓMŰVÉSZEK ORSZÁGOS EGYESÜLETE ÉS A VIGADÓ GALÉRIA MEGHÍVJA ÖNT

A LÉLEK ÚTJA – VÁLTOZATOK A LÁTHATATLAN BEMUTATÁSÁRA

CÍMŰ KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓJÁRA

2003. OKTÓBER 16-ÁN 18 ÓRÁRA A VIGADÓ GALÉRIÁBA

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA: **ROCKENBAUER ZOLTÁN**

MEGTEKINTHETŐ 2003. NOVEMBER 2-IG HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL NAPONTA 10-18 ÓRÁIG

VÁLI DEZSŐ

A KIÁLLÍTÁS TÁMOGATÓI: NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA
NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM
MAGYAR ALKOTÓMŰVÉSZEK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
MAGYAR ALKOTÓMŰVÉSZETI KÖZALAPÍTVÁNY
HUNGART

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

H·U·N·G·A·R·T

VIGADÓ GALÉRIA
BUDAPEST V., VIGADÓ TÉR 2.

VÁLI DEZSŐ

megnyitó: 1975. XII. 30-án fél 6 órakor. megtekinthető 1976. I. 17-ig. hétköznap 9,30-18, szombaton 9-14 óráig. stúdió galéria, bp., V. bajcsy-zsilinszky út 52.

Felelős kiadó: Pogány Gábor

75,507 - Képcsarnok V. ny.

MEGHÍVÓ

VÁLI DEZSŐ

studio galéria

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA A STÚDIÓ GALÉRIÁBAN

a kiállítás anyagát az 1975 IV–V. schkopau-ahrenshoopi művésztelepen festett táblaképeimből válogattam.

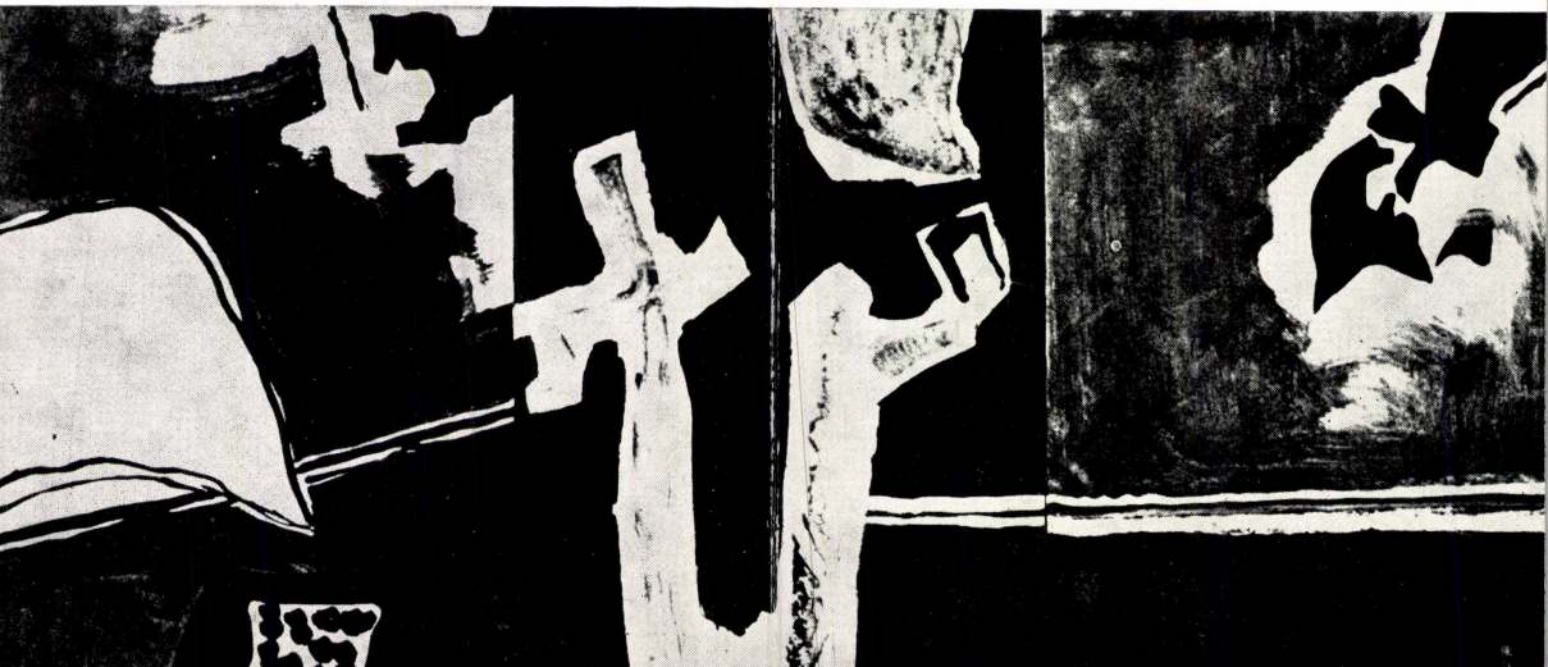

Váli Derső, festő

Li Sors Géza

Vadas József. A másik ore 12.

Élet és Irodalom Bp. 1985. szept. 27. XXIX/39

Váli Dezső, gr

...elvégre a ...
...bortön vagy a felfüggesztett fog-
ház se nagy ár; elvégre ilyenek a
nők...

★

Közelharc zajlott reggelente
minden tárgyalási napon a bejutá-
sért. Kisebb tömeg rohamozta az
ajtókat, családtagként fél falunyi
közönség akarta együttérzéséről
biztosítani a vádlottakat. Célba is
jutottak a sokat sejtető pillantá-
sok, a kívülálló számára érthetet-
len üzenetek, amikor a „meccs"
kezdete előtt, a bírói emelvénynek
háttal — a bilincsbe vert rabok a
közönség felé fordulva a családot
pásztázták.

Az előrelátó családtagok pecsé-
tes engedélyeket szereztek be, a
későn észbe kapók órákon át ácso-
rogtak a folyosón. Odabenn túlnyo-
mórészt nők ültek, nagyobb rajok-
ban egy-egy tekintélyt parancsoló,
olykor rájuk morduló férfialak kö-
rül; kinn kizárólag nők lóbázták a
lábukat. Körülöttük kiöltöztetett
szaladgáltak, játszadoz-

...nünket, hogy ha
a kalapjába, akk
a fejére teszi, ak
A nő ehhez tart
tem a Gusztit, ez
sohase mellre, ho
Nőzött? No és, ked
lük, és kész. Nézz
vannak olyan kap
mindkét félnek eg
szava, ahol ez így v
akkor nekik az a jó
szont ez a természete
azért én is elmondha
ról, amit minden nő, h
akarok érni, azt kihar
meg nem, azt nem.

— Nem vágyik rá, hog
ret, csak magához tartoz

— Dehogynem. Hozzán
zik. És én is csak melle
elképzelni magam. Van e
kem, de engem annak az
érdekel, Gusztihoz kötődö
is elég erős rá ez a foga
hogy neki csak én vagyok-
ő dolga. A többi nő nem sz
Gusztit is kíváncsi, mint

...kal, hor
...ire volt
...n vála
...eval
...ek
...az

Baloghné a
...er én, a Józsi m...
...voltunk a lányokra, ...
...k. Amikor már túlzásba
minden este eltűntek,
nagyon veszekedtem a
— mert együtt éltünk —,
csak annyit mondott,
kis aranyeladásról, meg
...an szó. Így tudtam meg,
...milyen balhéban benne

...zsi...
osztó...

— Volt
aki kislányt s...
nagyon ellenezte...
gyünk, mert miattam...

Váli Dezső: Bukovina

Váli Dez...

Élet és

15.

5

XXIX/14

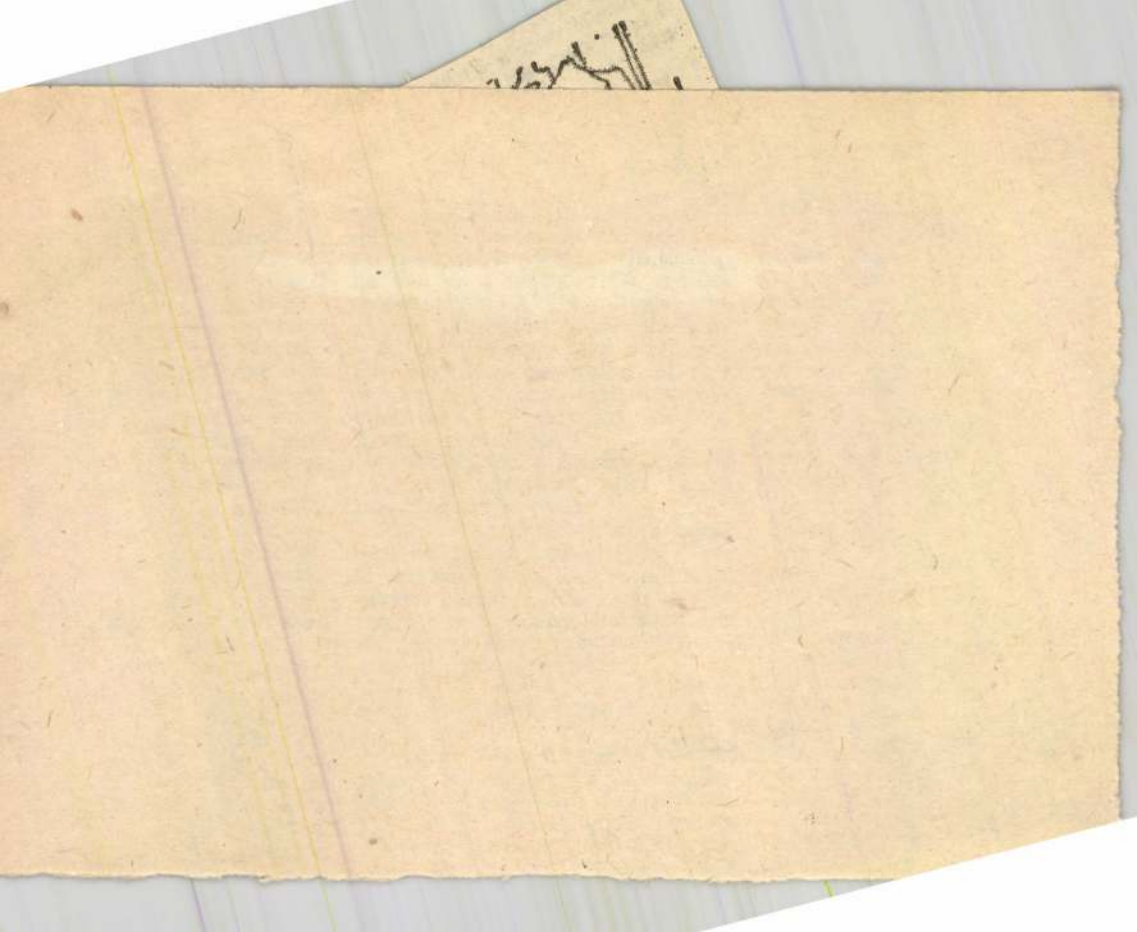

Váli Dezső fm

→ Bartha Lászlót

MŰVÉSZET 1985/5

/32

Vali Dezső festőm.

"Kő és jel" c. festm
elemzése
itt.

→ Dienes Gedeon

MŰVÉSZET 1985/11-12/44-45

Váli Dezső

Menyhárt László: Kilóg a lóláb
Rajzbiennálé Salgótarjánban

Palócföld, 1985/2

Váli Dezső, festőművész

Negyedszer találkoznak új művekkel magyar festők, szobrászok a hatvani portrébiennálén, mely nem egyszerűen seregszemle, hanem fontos tapasztalatcsere. —

Váli Dezső félbemaradt önarcképpel tart szigorú önvizsgálatot. (említve).

Kosonczi Miklós: Arcok és sorsok.
Nógrád, 1983. dec. 3.

Váli Dezső

P. Kücs Julianna: Stuložbožni kép
stéd nuvěsz az brnst huzeumban

Népszabadság, 1987. V. 13

Váli Dezső, festőművész

A Hatvani Galériában rendezték meg az országos portrébiennálet „Arcok és sorok" címmel. — Váli Dezső „Félbomaradt önarckép"-e a tárlaton a legújabb törekvések képviselője. (említve).

Mucsi András: Arcok és sorsok.
Hevesi Szemle, 1984. márc. 2-5-old.

Váli Dezső

Kiállítás a szegedi III. országos táblaképfestészeti biennálén

Magyar Nemzet 1957. IX. 15.

Váli Dezső

Munkácsy M.-díj

M. Heirlap

1986. IV. 3.

Vali Dezső

Balint Endre búcsúztatása

Nagyvarsa 1986. V. 15.

V ÁLI DEZSŐ

emlitve ld. Galambos Tamás

Pecsko András: "agyar tájak .Hatvani Galéria

UJ TÜKÖR 1980/XVII/49.sz.3.o.

Ordo enim primus est necessariu
hil est per accidens, quia nihil vi
accidens, quia talia materiam non h
Item, causae primae nihil accidit,
dum intentionem Philosophi causa pr
intelligentiarum. Eodem modo secund
rum scilicet intelligentiarum ad or
lestia moventur, cum non habent mat
esse et non-esse, sed solum illam q
diri non possunt, quia ibi non est
cuius per accidens, et ab aliis mov
ligentiis, secundum Commentatorem I
De Caelo II. comm. 58,61,71/ et Phy
comm. 2./, et effectus earum sunt n
sarius respectu suorum effectuum qu
poribus caelestibus nihil est per a
tingunt, ratione motus fiunt. Averr
habemus: Intelligentiae et talia in
quod omne quod agunt, est ad bonum

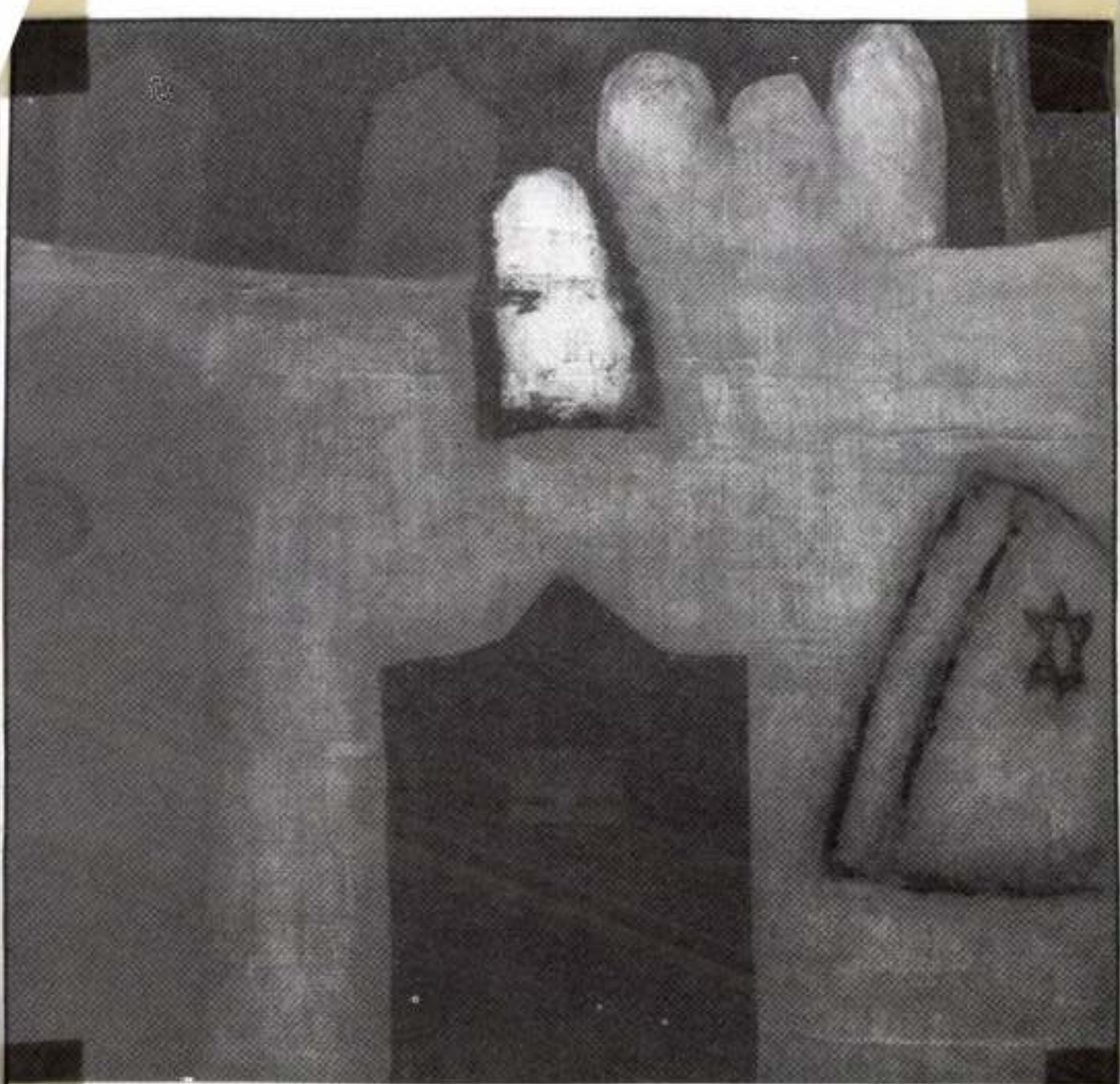

Váli Dezső: Régi zsidó temető, Gyász, olaj, farost lemez, 120×120 cm

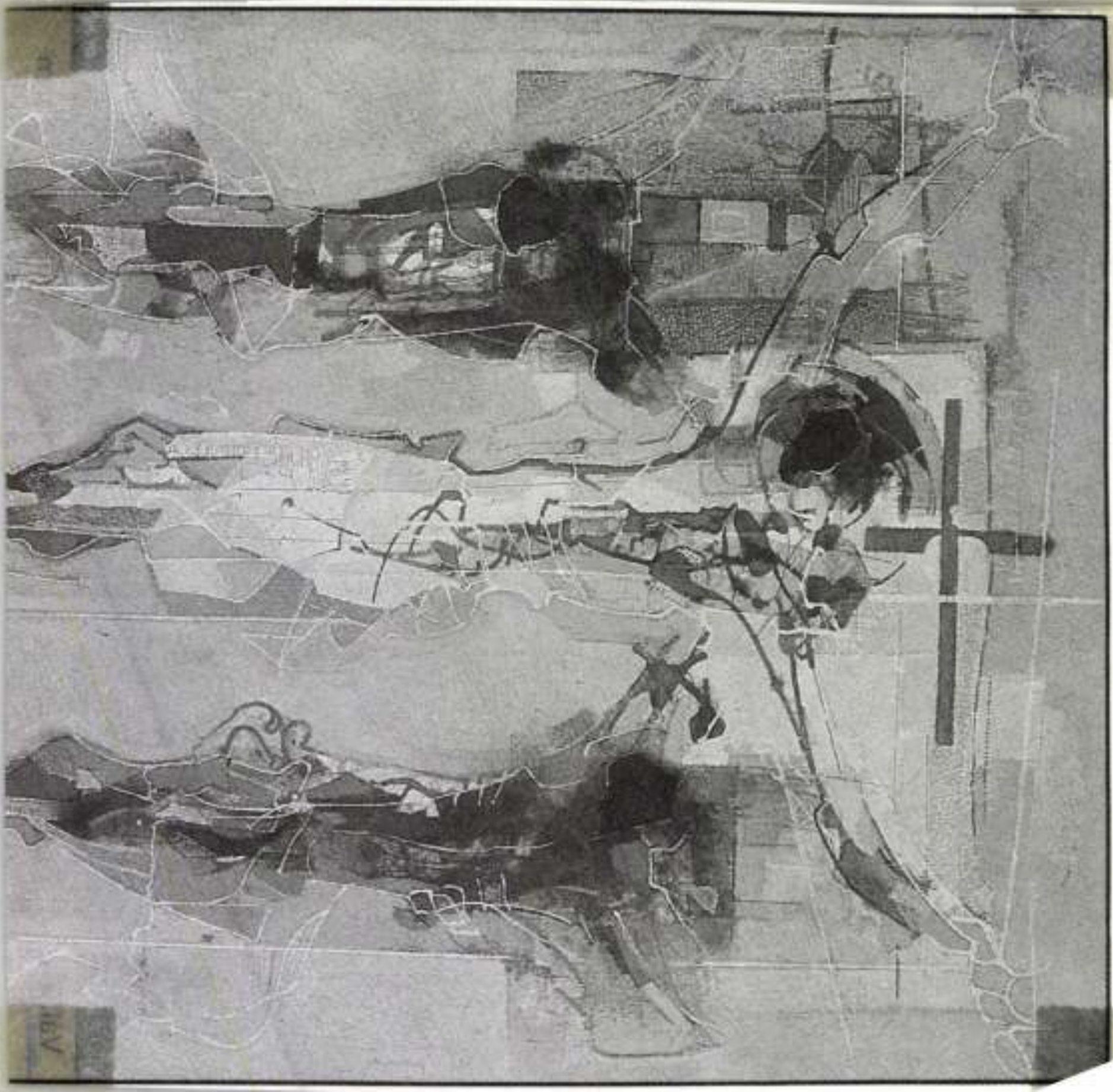

Váli Dezső, festőművész

Szuromi Pál: Szebb a pava... Vázlatok a kortárs festészetről.

Művészet, 1988. jan. 6-old.

VÁLI Dezső

2-2 festmény és rajz

Szombathelyi Képtárba került
Muzeumi Hirlevél, 1990.6. 20.p.

Vali Dezső festőművész

Munkácsy Mihály díjat
kapott

Népszabadság, 1986. IV. 3

Váli Dezső

Munkácsy Mihály – díj

VÁLI DEZSŐ
festőművész.

Magyar Nemzet 1986. IV. 3.

Váli Dezső | festőművész

"rothtkói művészetszemlélet"
említése

→ Lossonczy Tamás fm
[Művészet 1985/7. 2 7.o.)

VÁLI DEZSŐ

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA KECSKEMÉT CIFRAPALOTA 1989. 9. 8. - 10. 15.

Vili Dezső

KECSKEMÉTI KÉPTÁR

MEGNYITJA: SZÜTS MIKLÓS 8-ÁN PÉNTEKEN 4 ÓRAKOR

KIÁLLÍTOT KÉPEIM: 1987 ősz óta üres szobámat vajtolom. ablak és szék. olykor egy asztal is. /MŰTEREM-sorozat; 100x100 cm-es olajképek./
A „KERESZTÚT"-grafikát pedig egy ferences barát[om] kérésére kezdtem tavaly ősszel egy délamerikai magyar kolónia számára. /14 db 25x25cm-es tusrajz./

A Kecskeméti Képtár Kiadványai II/10.
Készült a Múzsák Közművelődési Kiadó nyomdájában
Budapest, 1989/11 652 1500 példányban
Felelős kiadó: dr. Bánszky Pál megyei múzeumigazgató
ISSN 0864-733X
KENÉZ és KENÉZ Kft.

Váli Decső

Váli Decső „Kondor Béla emlékére"
ciminü képe szimbolumérvényü.

...aki Gábor: Váli Decső kiállítása,
...ü vészet, 1981. május – 56. lap.

Váli Dezső

(A festmények egyrészt történetet mond el, vagy fordulópontokat krétikus helyzetekből vizualizál. Sok műve önéletrajzi jellegű.

Patkai Gábor: Váli Dezső kiállítása. Művészet, 1981. május – 56. lap.

Váli Dezső

A „Harminczöt + két év" című képen a tépett háromszög formájú motívumok lineáris vonulása beszél el az életutat.

zi Gábor: Váli Dezső kiállítása, szet, 1981. május – 36 lap.

Váli Dezső

Motivumtöredékek merül-
nek fel szervetlenül, lógnak
bele a képbe a „Hajózét,
Kréta felé és az „Esti beszél-
getések Th. M-mel" című mű-
be.

Pataki Gábor: Váli Dezső kiállítása.
Művészet, 1981. május – 56. kap.

Váli Decső

Váli Decső alkotásai közé tartozik az „Önarckép hér-írással" és a „Nagy hereszt-út".

Pataki Gábor: Váli Decső kiállítása. Művészet, 1981. május – 56 lap.

Váli Dezső

Méltatás.

Pataki Gábor: Váli Dezső kiállítása.
Művészet, 1981. május – 56. lap.

Váli Dezső

Váli Dezső munkája a „Hét-
közmegek" című mű, vala-
mint a „Padló-szemét" so-
rozat fotói.

Pataki Gábor: Váli Dezső kiállítása.
Művészet, 1981. május – 56. lap.

VÁLI DEZSŐ

C. NAPLÓ

1958-1992

a könyv kölcsönözhető
és megvásárolható
a kiadótól:
131-63-79

KEDVES BARÁTOM,

1958, – KAMASZKOROM ÓTA ÍROM GONDOLATI NAPLÓMAT LANKADATLANUL, ÍRÓGÉPPEL, EDDIG 3700 OLDAL, SZÖRNYŰSÉG. MOST IRODALMÁR BARÁTOM (TIZEDÉRE RÖVIDÍTVE) KÖNYVET SZERKESZTETT BELŐLE. VAGY 60 ÁBRA IS. CÍME: „C. NAPLÓ". SAJNA, 652 Ft.

A MEGJELENÉS ALKALMÁBÓL A BALASSI KÖNYVESBOLTBAN (1023 BP. MARGIT U. 1) EGY KIS KIÁLLÍTÁSOM NYÍLIK,

92. DEC. 15., KEDD 5-KOR.

MEGNYITJA ESTERHÁZY PÉTER (Ő MÁR OLVASTA.)

SZERETETTEL MEGHÍVLAK:

Vali Dezső

- A BOLT NYITVA: 10–6., SZOMBATON: 10–2.
- A MARGIT UTCA A MARGIT HÍDNÁL, FÖL A RÓZSADOMBRA.

POSTAI UTÁNVÉTTEL MEGRENDELEM VÁLI DEZSŐ C. NAPLÓJÁT.

NÉV:

CÍM:

PESTRŐL: 7.–Ft

ÚJ MANDÁTUM, KÖNYVKIADÓ

BP.

VÉRTANÚK TERE 1.

1054

VÁLI Dezső

90 3. 43-45
91. 1. 67
5. 57

Új Művészet

VÁLI D[É]zső

Müteremsarok asztalkával,1990., olaj,farost, 100x100 cm -90.3. 43

Zöld müterem,1989-1990,olaj,farost,100x100 - 90.3.44

Müterem asztalkával,1989, olaj,farost 100x100 cm - 90. 3.45

Új Művészet

VÁLI DEZSŐ

C. NAPLÓ

1958-1992

KEDVES BARÁTOM,

1958,– KAMASZKOROM ÓTA ÍROM GONDOLATI NAPLÓMAT LANKADATLANUL, ÍRÓGÉPPEL, EDDIG 3700 OLDAL, SZÖRNYŰSÉG. MOST IRODALMÁR BARÁTOM (TIZEDÉRE RÖVIDÍTVE) KÖNYVET SZERKESZTETT BELŐLE. VAGY 60 ÁBRA IS. CÍME: „C. NAPLÓ". SAJNA, 652 Ft.

A MEGJELENÉS ALKALMÁBÓL A BALASSI KÖNYVESBOLTBAN (1023 BP. MARGIT U. 1) EGY KIS KIÁLLÍTÁSOM NYÍLIK,

92. DEC. 15., KEDD 5-KOR.

MEGNYITJA ESTERHÁZY PÉTER (Ő MÁR OLVASTA.)

SZERETETTEL MEGHÍVLAK:

Udi Dezső

- A BOLT NYITVA: 10–6., SZOMBATON: 10–2.
- A MARGIT UTCA A MARGIT HÍDNÁL, FÖL A RÓZSADOMBRA.

Vali Dezső festő

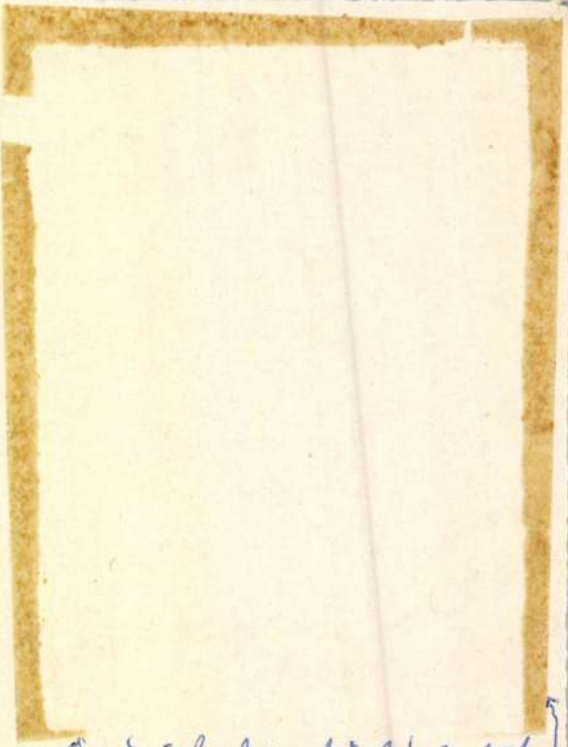

Vigilia, Budapest, 1975. 2.
139. old.

Ev végi budapesti tárlatok

VÁLI Dezső

27. Sajedi Nyári Tárlaton

12. x. 56. p.

Új Művészet 1992

HÍREK

Izraelita vallásos negyedóra a Magyar Rádióban. Október 11-én, pénteken reggel 8.05 órakor izraelita vallásos negyedórát sugároz a Magyar Rádió a Petőfi adó hullámhosszán. Beszédet mond *Kardos Péter* főrabbi, énekel, *Kálmán Tamás* főkántor, orgonán kísér *Lisznyai Mária.*

— Értesítés. A Létrástetőn és Gadótanyán kivégzett drága mártírjainak Jahrzeitja Chesván hó 7-én (október 22-én kedden) lesz. A mártírünnepélyt a miskolci Avasi temetőben lévő emlékműveknél október 20-án, vasárnap délelőtt 11 órakor tartjuk. Miskolci hitközség.

— Születésnapok. A Thököly úti templom ünnepi istentiszteletén köszöntötték *Kővári Sándort* 65. születésnapja alkalmából. *Kardos Péter* főrabbi szólította a Tóra elé, és tolmácsolta a közösség jókívánságait.

Szegeden péntek esti istentisztelet keretében köszöntötték *Porjesz Vilmosnét* 90. születésnapja alkalmából. A helyi hitközség szociális otthona lakójának számosan fejezték ki jókívánságukat.

Raus Hásónó első napján Szegeden ünnepelték *Klein Márton* főkántor 73. születésnapját. Az ünnepi beszédet *Áron József* elnök tartotta, kérve a Teremtőt, hogy hosszú, jó egészségben eltöltött esztendők kövessék e születésnapot, hogy a szegedi hitközség még sokáig részesülhessen főkántoruk áldásos működésében.

Névadás

Streit Tibor elöljáró és felesége újszülött kislányának Raus Hásono második napján tartották névadó ünnepségét a Nagyfuvaros utcai zsinagógában. *Raj Tamás*, a körzet rabbija a *Noémi* nevet adta a kislánynak. Beszédében kiemelte a család ragaszkodását vallási hagyományainkhoz és a körzethez.

2/3 energia megtakarítás

fénycsöves lámpatestekkel

FÉNYCSŐ
Világítástechnikai és Villamossági Szövetkezet
1372 Budapest Pf. 465.
Telefon: 686-547
Levélcím:
1023 Budapest, Lukács u. 6.
Telex BULUX H 22-4834

ÚJ ÉLET

a Magyar Izraeliták Lapja
Szerkeszti a szerkesztő bizottság
Budapest 1075 Síp utca 12.
Telefon: 222-829 és 421-335
Felelős szerkesztő és kiadó:
dr. Domán István
Kiadótulajdonos:
Magyar Izraeliták Országos Képviselete
Előfizetési díjak:
negyedévre 36,— Ft, fél évre 72,— Ft, egész évre 144,— Ft
Postacsekk: 211—848—VII.
Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Indexszám: 25 836
ISSN 0133—1353

Szedés: Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető:
Vágó Sándorné vezérigazgató
85.2401/90-19
Athenaeum Nyomda, Budapest
Rotációs magasnyomás
Felelős vezető:
Szlávik András vezérigazgató

apróhirdetés - apróhirdetés

Házassági hirdetések közlési díja szavanként 4,50 Ft. Az első szó duplának számít. Az egyéb hirdetések közlési díja szavanként 7,— Ft.

Vegyes

Régi ezüst tárgyait javítja Falk György. Szombaton zárva. 216-567. Majakovszkij u. 13. IV. udvar.

Fogsorjavítás megvárható. Wesselényi u. 28. 413-935.

Antennaszerelés garanciával. Pazonyi 153-797. Reggel 7—9.

Ágytolltisztítás, dunyhából paplankészítés. VI., Lenin krt. 89. Érte megyek. Tel.: 122-516.

1947 előtti használt levelezőlapot, borítékot, tábori postát, század elejéről újévi lapokat, bélyeggyűjteményt veszek. Cornides bélyegkereskedő. 1067 Bp., Lenin krt. 79.

László-fotó. Gyermek-, esküvői-, családi események fotózása fekete-fehér és színes kivitelben. Bp. XIII., R. Wallenberg u. 4.. (Sallai és Rajk L. u. között.) Tel.: 222-736.

Bélyeggyűjteményt, régi képes levelezőlapot állandóan vásárol Schiller bélyegszaküzlete VI. Bajcsy-Zs. út 29.

Speciális elektronikus riasztóberendezések szerelése lakás-, üzlet-, nyaraló- és gépkocsiba. Steiner István műszerész mester. Tel.: 370-003.

Betegség miatt átadnám belterületi 20 m²-es komfortos, telefonos üzlethelyiségemet. „Mindenre alkalmas" jeligére a kiadóba.

Gyermekápolónő gyermekgondozást vállal az Örs vezér térhez közel. 771-767.

Nyelviskola kiadó szobát vagy lakást keres a Belvárosban. 227-974.

Segítséget ajánl Önnek a MINERVA Családsegítő Szolgálat! Házi betegápolás szervezésével, idősek, lábadozók panziószerű elhelyezésével: teljes ellátással, gondozással, ápolással, orvosi felügyelettel. Érdeklődés Bp. 1118 Minerva u. 1. 663-632.

Pesti belvárosban minden hónapban néhány napra, olcsó szállásleheteséget keresek idős házaspárnál vagy hölgynél. Lőrincz Zoltán, Debrecen. Hatvani István u. 6. fsz. 1. Tel.: 52/19641.

Sírkövek, emléktáblák aranyozását, vésését vállalom vidékre is. Cím: „Aranyozó kisinaros" Budapest, VIII., József krt. 66. Tel.: 345-422 17—19 óra között.

Falradírozás, tapétaradírozás, ablaktisztítás, légszigetelés. 226-203.

Keresem megvételre Molnár Ernő: „A Talmud Könyvei" c. művét (1921. 8 füzetben). Ár nem számít. Polgár Gyula Bp., 1149 Kövér Lajos u. 18. fsz. 6.

Eltartási szerződést kötnék idősebb férfi mellé, aki nem fekvőbeteg. Özvegyasszony legyen, 65 évesig. Két szoba személyzeti, összkomfort, fürdőszoba, konyha csempézve, szobák tapétázva, udvari, napos, III. emeleti, lift van. Tel.: 335-875.

Tapétázás, festés, mázolás garanciával 499-188.

Közel-keleti egyhónapos autós utazáshoz 38 éves férfi, útitársat keres, egyszerű körülményekhez szokott, jogosítvánnyal rendelkező személyt. Ajánlatokat „Jeruzsálem" jeligére a kiadóba.

Házasság

Az „Agusztusban Pesten" jeligéjű hirdető írjon „Rédei" jeligére a kiadóba.

Csinos nő lakással férjhez menne családias értelmiséginek. „44—55 éveig" jeligére a kiadóba.

Megismerkedtem augusztus 9-én egy kedves zsidó lánnyal és tisztelt szüleivel a péntek esti imádkozáskor és sajnos az időm nem engedte, hogy elkísérjem önöket. A kedves lány neve Medveczki vagy Nadoczki Éva. Szíves választ kér Steier Ernő, Bp. VIII., József krt. 27.

64 éves, középmagas, sportalkatú, nyelveket beszélő férfi budapesti telefonos lakással vár szeretettel alacsony, vonzó asszonyt élettársnak. „Igaz pár" jeligére a kiadóba.

33 éves, 160 cm magas, fekete hajú, molett, fekete szemű, vezető állásban levő lány megismerkedne házasság céljából 38 éves korig, korrekt férfival, lakás megoldható. Telefonszámmal ellátott bemutatkozó levelet kérek. „Őszinte" jeligére a kiadóba.

Levelezne egyedülálló orvossal vagy mérnökkel, 60 év felett Brazíliában élő orvosnő. Házasság lehetséges. Dr. Dickstein Alice. R. Francisco Otaviano 49. ap. 1102 Rio de Janeiro 22080 Brasil.

46/150, intelligens, angolul jól beszélő, csinos, filigrán rokonomnak megfelelő élettársat keresek. „Unokahúgomnak" jeligére a kiadóba.

36/176, értelmiségi férfi házasság céljából megismerkedne intelligens, karcsú lánnyal. „Társat keresek" jeligére a kiadóba.

72 éves, jól szituált férfi házastársat keres nem dohányzó, gyermektelen, magas nő személyében. „Házias" jeligére a kiadóba.

37 éves, jó érzésű, jól szituált, korrekt, vígkedélyű, elvált barátomnak keresek korban hozzáillő társat, esetleg házasság céljából. „Rossz a magány" jeligére a kiadóba.

Házasság céljából megismerkednék intelligens, egyszerű személyel, aki az USA-ban vagy Canadában él és aki teljesen független (nincs gyereke), komoly egzisztenciával rendelkezik és káros szenvedélyektől mentes (a dohányzás nem zavar), aki őszinte szeretetre vágyik és azt viszonzni is tudja. Én 55 éves, barna hajú, elvált, csinosan molett asszony vagyok, gyerekem nincs New Yorkban élek, amerikai állampolgár vagyok. Leveleket kérem az Új Élet szerkesztőségébe „New York" jeligére.

23 éves, 169 cm magas lány, korban hozzáillő férfi ismeretségét keresi házasság céljából. Fényképes levelek előnyben. „Briliáns" jeligére a kiadóba.

Nagyon igényes, rendezett viszonyok között élő, gyermektelen asszony keresi hasonlóan rendezett anyagiak között élő, kulturált férfi ismeretségét 70 évesig. „Új év" jeligére a kiadóba.

Jól szituált özvegyasszony vagyok, 68—70 évesig keresek jólelkű férjet. „Fájdalmas egyedül" jeligére a kiadóba.

Rendezett körülmények között élő, 63 éves özvegyasszony korban hozzáillő társat keres. „Megbecsülik egymást" jeligére a kiadóba.

Jól szituált, intelligens férfi kerés hozzáillő zeneszerető, cca. 50 éves, lehetőleg angolul beszélő nőt. „Los Angeles" jeligére a kiadóba.

172/74, özvegy, 65 éves, egyedülálló nyugdíjas technikus korban is hozzáillő hölgy ismeretségét keresi házasság céljából. Körülményei rendezettek. „Személyesen bővebben" jeligére a kiadóba.

Feleségül venne 50 év körüli, sportot, zenét, táncot, természetet kedvelő barna, karcsú hölgyet keresztény műszaki rajzoló. „Hazatelepülő" jeligére a kiadóba.

Jó külsejű értelmiségi nő megfelelő partnert keres 35—45 év között házasság céljából. „Hagyomány nélküli hagyomány" jeligére a kiadóba.

38/160, kék szemű, szőke asszony vagyok. Tudom hogyan lehet teljes életet élni, ha megtalálom diplomás, az élet szépségeire fogékony, jól szituált páromat. Házasság lehetséges. „Monica Vitti" jeligére a kiadóba.

Zsidó kultúrát megbecsülő, esetleg művelő nőt felségének keresi (55 évesig) sokoldalú művész. „Exodus" jeligére a kiadóba.

55 éves, szőke, magas, egyedülálló asszony házasság céljából megismerkedne intelligens, korrekt férfivel. Lakás van. „Nem dohányzó" jeligére a kiadóba.

39 éves, diplomás, nyelveket beszélő, csinos, szép, gyermektelen, elvált asszony hozzáillő férjet keres. „55 évesig" jeligére a kiadóba.

Jó megjelenésű, külföldön élő, egyetemet végzett, több nyelven beszélő, házias és sokoldalú nővérem részére házasság céljából keresek kb. 60 éves urat, aki szintén külföldön él. „Svájci Alpok" jeligére a kiadóba.

Szép, fiatalos, 57 éves, angolul tudó, belvárosi lakással rendelkező barátnőm férjhez menne kellemes modorú és megjelenésű férfihez, lehet külföldön élő vagy hazatérő is. „Kulturált" jeligére a kiadóba.

75 éves, minden káros szenvedélytől mentes, vidéki városban élő férfi keres hozzáillő asszonyt. Lakásom van, másfélszobás, összkomfortos. „Megértés" jeligére a kiadóba.

60-as, fiatalos, mély érzésű, öröklakással rendelkező, gyermektelen özvegyasszony korrekt, káros szenvedélyektől mentes élettársat keres. Vidéki is lehet. „Reménykedés" jeligére a kiadóba.

A zsinagóga naptára

1985. október 5., szombat, 5746. Tisri 20. Sabbosz Chaul Hámauéd. Október 6., vasárnap, Tisri 21. Hausáno Rábbó. Október 7., hétfő, 22. Sömini Áceresz MÁZKIR. Október 8., kedd, Tisri 23. Szimchász Tauró. Október 12., szombat, Tisri 27. Hetiszakasz: Börésisz. Háftóra Kau omár. Újhold hirdetés. Október 15—16. Kedd—szerda, Chesván Újhold.

Istentiszteleti tudnivalók

Október 4., péntek esti gyertyagyújtás, 5.10. Október 5., szombat kimenetele 6.10. Október 6., ünnep esti gyertyagyújtás: 5.05. Október 8., ünnep kimenetele: 6.05. Október 11., péntek esti gyertyagyújtás: 5.00. Október 12., szombat kimenetele: 6.00.

Imaidők

	Összes templomok	Rumbach Kazinczy
Október 4., péntek este	5.30	5.20
Október 6., Sömini Áceresz ünnep este	5.15	5.15
Október 7., Szimchász Tauró ünnep este	5.15	5.15
Október 11., péntek este	5.15	5.10

Sömini Áceresz MÁZKIR — október 7. Hétfő.

Valamennyi templomunkban 10 órakor kezdődik a Mázkír.

Az ezen időponton kívül tartott Mázkírok kezdési idejéről az egyes körzetek a helyszínen adnak tájékoztatást.

HALÁLOZÁS

Bérces Imrét nagy részvét mellett kísérték utolsó útjára a Rákoskeresztúri sírkertben. Igen tehetséges, szorgalmas ember volt, aki mint a gödöllői Háziipari Szövetkezet elnöke jelentős gazdasági tevékenységet fejtett ki. Munkásságát a város is elismerte és Pro Urbe éremmel tüntette ki. Temetésén *Kovács Sándor* főkántor gyászéneke után *dr. Domán István* főrabbi méltatta családszeretetét, emberi erényeit. Gyászolják: özvegye, lánya és veje, testvére, ápolónője, Juci, barátai és számos ismerőse.

Lányi Menyhértné Miskolcon 77 éves korában elhunyt. Temetésén a gyászbeszédet *Deutsch Róbert* rabbi tartotta, *Spitzer Miksa* főkántor recitálta a Kél mólé ráchámimot. Gyászolják: hozzátartozói, barátnői, ismerősei, szomszédai.

Tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy *Ladányi Ernőné*, a drága feleség, a jó anya és nagyanya meghalt. A temetésen részt vett a család, a belföldi és külföldi rokonság és nagyon sok jóbarát. Ezúton köszönjük meg részvétüket. *Ladányi* család. (x)

Deutsch József 76 éves korában elhunyt. Kanadából volt itthon látogatóban és hirtelen ragadta el a halál. Rákoskeresztúron kísérték utolsó földi útjára. *Kovács Sándor* főkántor gyászéneke után *Landeszman György* főrabbi mondott beszédet. Gyászolják: leánya, veje, unokái Amerikában, rokonai, barátai.

Seres Sándor 78 éves korában hunyt el. Temetésén *Kálmán Tamás* főkántor és *Landeszman György* főrabbi végezték a szertartást.

Grünwald Károlyné 82 éves korában váratlanul elhunyt. *Kálmán Tamás* főkántor gyászéneke után *Landeszman György* főrabbi búcsúztatta családjától az özvegyen csak a gyerekeinek és unokájának élt asszonyt. Gyászolják: fia, lánya, unokája, veje és háziasszonya.

Nagyváradi Ernő 92 éves korában távozott a földi létből. Elismert levelezőlap-készítő volt. Temetésén *Kálmán Tamás* főkántor gyászéneke után *Landeszman György* főrabbi emlékezett meg hosszú, sikeres életútjáról.

Bárd Jenő nyircsaholyi lakos 82 éves korában elhunyt. Mátészalkán kísérték végső pihenőhelyére. Temetésén fiain és rokonain túl számosan vettek részt falujából és szinte kivétel nélkül mindenki ott volt a környék- és városbeli hittestvérek közül. *Doff Imre* gyászéneke után *Landeszman György* főrabbi búcsúztatta a vallásos, család- és munkaszerető embert, akit környezetében mindenki tisztelt.

Stein Sándort 97 éves korában kísérték utolsó útjára Szegeden. Templomjáró ember volt, amig egészségi állapota engedte. A kántori funkciót *Klein Márton* főkántor végezte. Gyászolja: felesége.

Gara Gábor életének 83. esztendejében, hosszú betegség után hunyt el. Odaadó férj és apa volt, életének büszkesége, hogy megérhette, fiából tudós orvos lett. A maga életét, karrierjét kettétörte az antiszemitizmus kora, de nem általános nagy műveltségét, amely széles körökben szerzett tiszteletet számára. Koporsója felett *dr. Schweitzer József* főrabbi mondott búcsúztató beszédet a Rákoskeresztúri temetőben. A gyászliturgiát *Kálmán Tamás* főkántor énekelte. Gyászolják: özvegye, fia, menye, unokái, családja Budapesten és Bécsben, valamint számos tisztelője, közöttük a székesfehérvári izraelita hitközség tagjai.

Dr. Flesch Jenőné, a Hegedűs Gyula utcai templomkörzet egykori nagy tekintélyű elnökének özvegye, hosszú időn át tartó betegség után, 88 éves korában hunyt el. Nagy részvét mellett temették el Rákoskeresztúron. *Dr. Schweitzer József* főrabbi búcsúztató beszédében méltatta a megboldogultnak segítőkész, jótékony életét, különös gondosságát a súlyos elfekvő betegek iránt és példaadó hűségét a Hegedűs Gyula utcai zsinagógához. *Vándor Frigyes* főkántor gyászénekei után a körzet fájdalmát a népes küldöttség élén megjelenő *Löwbeer Sándor* elnök tolmácsolta a koporsó előtt. Távol lévő fia, unokái és családtagjai, valamint budapesti unokatestvérei, unokatestvérének húga, számos tisztelője gyászolja.

Sas Dezsőné 83 éves korában hunyt el. Ötvenhat évig volt szeretett férjének társa és támasza, gyermekeinek mintaképe, unokáinak bizalmas barátja. A Rákoskeresztúri temetőben *dr. Schweitzer József* főrabbi méltatta áldozatos életútját, nemes egyéniségét. A kántori funkciókat *Doff Imre* kántor végezte. Gyászolják: férje, leányai és családjaik, Budapesten és New Yorkban, valamint számos tisztelője és barátja.

— Adományok. Fenyő Tibor és *Margó*, sógoruk, *Herzog Árpád* emlékére a Szeretetkórház elfekvő betegei részére 2500,— Ft-ot, *M. Ödönné* mártírjai, szülei és nővére emlékére a Szeretetkórház elfekvő betegei részére 2000,— Ft-ot, *Mr. Reicher* (Ausztrália) a Dohány utcai templom renoválására 1000,— Ft-ot, *Braun Ferencné* (Bp.) a Szeretetkórház betegei részére 500,— Ft-ot, *özv. Schönfeld Sándorné* felgyógyulása alkalmából a Szeretetkórház betegei részére 500,— Ft-ot adományozott. **Grosz Henrikné** emlékére **Cs. M.** (Bp.) az Ortodox Tagozat szegényei részére 35 000,— Ft-ot küldött.

Mester Tibor, a Nagyfuvaros utcai körzet előljárója — unokája születése alkalmából — két szép terítőt adományozott a templomnak. Az ajándékot *Raj Tamás* rabbi avatta fel, megemlékezve a család hagyományhű áldozatkészségéről. Az adományozó *György* nevű fiával együtt járult ebből az alkalomból a Tóra elé.

NYUGDÍJAST

adminisztrációs munkára,

gép- gyorsírás tudással felveszünk. A jelentkezést

„Ritka lehetőség" jeligére a kiadóba,

vagy munkanapokon de. a **220-274** telefonszámon

kérünk.

VÁLI DEZSŐ

Uj Élet XL.évf.19.sz.1985

Vár a nagymama a kapunál

Pesti gyerekek voltunk, de a nyári vakációt és az ünnepeket rendszerint nagyszüleimnél és anyám rokonainál Pakson töltöttük.

Ez a dunántúli nagyközség nem csak boráról volt híres, hanem ott egykor pezsgő — olykor túl pezsgő — hitközségi élet folyt. Ott pénteken hajnalban minden jobb tag a dunai bárkánál megvásárolta szombati halát, úgy, hogy reggel hatkor a templomban már élénk karlendítéssel igyekezett bizonyítani, hogy nagyobb csukát vagy márnát sikerült beszereznie, mint a szomszédjának. Mert ezek a tipikus OBERLANDI zsidók jókat és nagyokat szerettek enni, amit az ízes csámpai rizlinggel igyekeztek leöblíteni. Ezért ott déli harangszóra pontosan be kellett a szombati imát befejezni, mert akkor nyitották a sóletkemencét, és ugyebár az Úristennek is ezután kellett igazodnia. Ott, ha Peszach első napja szombatra esett, akkor siettették a péntek-esti imát, mert különben — a gombócok megeszik a levest. Ott álandóan feszült volt a viszony a szélsőségesek (chaszidok) és a templomi hívek között, sőt olykor tettlegességre is került a sor. Ez azonban rendszerint az őszi ünnepekkor a Tórákkal való körmeneti viták körül robbant ki. Különben azonban jól megvoltak egymással és mindenki ment a maga dolga után.

Számunkra, a füstös nagyvárosba bezárt gyerekekre Paks a szabadságot és a gondtalan könnyű életet jelentette. Elvégre ott nem kellett iskolába járni, ott még apám szigora is csak a hétvégeken ért utol, ott csakis elnézésben és szeretetben volt részünk. Ott minden gondolatainkat lesték és lehetőleg kedvenc falatainkat készítették. Mi gyakran még a DEÁK FERENC vagy ERZSÉBET KIRÁLYNÓ nevű dunai teremgőzösön úton voltunk, de a paksi nagymama már nyújtotta a rétest.

Azután nagyapám szeszfőzdeudvarának törkölyös talaján vagy olykor a vásártéren naphosszat rúghattuk a labdát. De ami a legfontosabb, ott volt a Duna az uszodával és a „túlsófélen" a strand. Pakson jóformán úszva és evezve születtek a gyerekek. Én is már 12 éves koromban néhányszor átúsztam a Dunát. Erről természetesen a nagymamának nem volt szabad tudnia, mert ő úgy féltett bennünket, hogy az már nem is volt igaz. Neki szigorúan meg kellett igénünk, hogy az uszoda területét semmi szín alatt nem hagyjuk el. Pedig, ha tudta volna, hogy vígan úszunk és evezünk a szabad Dunában, nem hinném, hogy el tudta volna viselni.

Szóval Pakson vígan éltük életünket, de nagymama azt szerette a legjobban, ha mindig szeme előtt vagyunk és otthon játszunk. Ezért könnyű volt őt zsarolni az otthonmaradás fejében. Így, amikor odamentem hozzá fagylaltra pénzt kérni, azt mondta, az nem egészséges, megfázunk tőle és nem lesz étvágyunk a vacsorához. Ilyenkor jó hangosan odaszóltam öcsémnek — Jankó, gyerünk a Dunához horgászni! — Erre szegénynek még a lélegzete is elállt, és tüstént előkerültek a kartonkötényzsebből a tízfilléresek fagylaltra.

Az csak természetes, hogy amikor úszni mentünk, nagymama várt a kapu előtt és addig nem mozdult onnan, amíg a család minden egyes tagja haza nem érkezett. De nemcsak velünk gyerekekkel tette ezt. Így várta nagyapámat, amíg haza nem jött a templomból és Károly nagybátyámat az esti sétából. Néha restellte, hogy a harmincas években járó fiacskáját várja, ezért, ha messziről meglátta, gyorsan beosont, de utána mindig visszajött, mert sohasem tudott lefeküdni, amíg meg nem állapította, hogy a kapu jól be van zárva.

Nagyapám már korszerűbben gondolkodott. Ő gyakran bírálta a nagymamát, szerinte a gyerekeket nem kell úgy félteni és elkényeztetni. Őt inkább a templomba járás és az esti Talmud-tanulás érdekelte. Néha összeültek a kőfaragó mesterrel és a malmossal egy ádáz alsóspartira, ami különben komoly tétre ment, csakhogy az eredményeket örökké jegyezték és soha el nem számolták.

A templomba járás nagyapámnál különleges esemény volt. Volt egy „nagy-nagy" imakönyve, egy „kis-nagy" egy „nagy-kicsi" és egy „kicsi-kicsi". Mindegyikből mást és máskor imádkozott, és a teljes imakönyv-létszám nélkül nem volt hajlandó templomba menni. Pedig ő volt az elsők között, aki Isten házában megjelent és az utolsók között, aki elhagyta. Pakson az első nap szlichosz hajnali négy órakor kezdődött, amikor is szabályszerűen előkerültek a télikabátok a naftalinból. Az csak természetes, hogy ilyenkor nagypapám már háromkor ott volt, hogy zsoltárokat mondjon. Igenám, de egyszer előfordult, hogy nem találta a „klein-klein" szídert, ezért éjjel két órakor az egész házat fellármázta és addig nem nyugodott, amíg elő nem kerítette a „kis-kis" imakönyvét.

Azután ott volt az aranyszívű Hájcsi néném, aki mindig mindenkivel csak jót tett és akinek tanácsát nem csak a zsidók, hanem még a parasztasszonyok is kikérték. Na még a férje, Marci bácsi, aki a méregerős hegyespaprikánál és gulyásnál talán csak az FTC futballcsapatát szerette jobban. Képes volt otthagyni a korcsma pultját és 54 évével s 120 kilójával közénk állni, ha szükségünk volt kapusra. Elvetődni ugyan nem tudott pocakjával, de vígan öklözte a kapura szálló labdákat.

Különben tipikus példája volt az egyszerű vidéki zsidóknak. Bár kereskedelmi érettségivel rendelkezett, de zsidó tudása minimális volt. Viszont reggel-este pontosan megjelent a templomban és nem mulasztotta volna el a rabbi bácsi szombat délelőtti szidra-előadását.

Jolán néném, bár modern asszony volt, aki mindig a legutolsó divat szerint öltözködött, de ő volt a Chevra Kadisa női tagozatának egyik legaktívabb tagja. A nagy micvának a szó szoros értelmében kétkezi munkájával tett eleget.

Így élték a paksi zsidók egyszerű dolgos életüket, míg a gyászos felhők nem gyülekeztek felettük is. Ott is felállították a gettót, és nekik is az lett a sorsuk, mint a többi 600 000 magyar zsidónak.

Mesélik, hogy nagyapámnak a vagonban is kéznél volt a tálittfilinje az imakönyveivel. Sőt ott is „szedremájverolt", azaz elrecitálta a hetiszakaszt kétszer eredetiben és egyszer arameusul, ahogy az meg vagyon írva és ahogyan ezt egész életén át hétről hétre megszokta. Aztán mindennek vége lett.

Egyetlen nagybátyám érkezett vissza Paksra fiával a családból, akinek 1945 nyarán vendége voltam. Félelmetes látvány volt a csaknem üres, gyermekmentes templom. S borzongató érzés volt amikor a dunai fürdés után nagymama nem várt a kapunál. Este jóformán egy falat sem ment le torkomon, és másnap vissza akartam utazni Pestre. Lassan azonban mindent kénytelen megszokni az ember s beleéli magát a változtathatatlanba.

Érthető, hogy negyven év távlatából úgy élnek emlékezetemben a Pakson eltöltött napok, mintha csak minap lett volna. Elvégre ifjúságom legszebb időszakát töltöttem ott.

Nem tudom, más hogy van vele, de én minél idősebb leszek, minél jobban távolodik a vészkorszak, annál inkább elevenedik meg bennem az óriási veszteség. Sokszor azt álmodom, nem történt semmi, nem volt deportálás, minden maradt a régiben. A paksi zsidócskák élik egyszerű dolgos életüket, a nagypapa megy szidúrjaival a templomba, a nagymama vár a kapu előtt. Aztán felébredek a szomorú valóságba és tehetetlenségemben kiüt rajtam a veríték.

Mert a mi annyi megpróbáltatáson keresztülment generációnk jóformán csak emlékeiből él. Ezért ebben az ünnepi hangulatban én is úgy érzem, hogy a községi könyvtár ismét visszaváltozott templommá, ahol nagyapám összes imakönyvéből imádkozik értünk. Nagymamám fehér kendőjébe burkolva tekint le ránk a karzatról és vár bennünket a mennyei kapu előtt.

Askenázi Ervin

Meghívó

A Gál György Sándor kultúrcentrum vezetősége értesíti a t. Hittestvéreket, hogy

október 14-én (hétfőn ½ 3 órakor

uzsonnával egybekötött kultúrdélutánjával megindítja ezévi összejöveteleit, amelyre szeretettel várja az érdeklődőket (Bp., IX., Páva u. 39.).

VEZETŐSÉG

Ünnepi érzések

Aranyfonálból ötvözte a pajzsát,
drága ékkövekkel díszítette ki
az ország, amely az embert tiszteli
és felé nyújtja oltalmazó karját.

Ha felködlik olykor könnyeinken át
a sárga csillag, az üldözés, a vér,
az ajkunktól megvont keserves kenyér,
pajzsunk ontja reánk fénylő vigaszát.

Begyógyítja lelkünk üszkös sebeit,
nekünk is van hazánk, otthonunk van itt
és boldog jövőnk elé nézünk bátran.

Szívünket a hála tüze élteti.
Alkotmány-pajzsunk aranyfonalában
csillogó kövek a jog törvényei.

Földes Sára Barbara

Váli Dezső festőművész kiállítása

A kiállítóterem első fele üveg: sen, fátyolon át, az idő múlását a Vörösmarty-téri irodaház Csontváry-termének bejárati üvege. De a többi három fal tele *Váli Dezső* festményeivel. Mind az „Elhagyott temető" címet viseli.

Ez az elhagyott temető: régi zsidó temető, ütött-kapott, lesüllyedt, jobbra-balra dőlő sírkövekkel.

Úgy tűnik, Váli Dezső műfaja egyfajta lírai absztrakció. A termet felező falon függő, 2—3 évvel ezelőtt készült képei ebbe a vonalba tartoznak. De az idei, 1985-ös festmények mind az „Elhagyott temető" témáját variálják.

A mondanivaló kedvéért vissza kellett térnie a művésznek az ábrázoláshoz. Nagyjából ugyanazt a temetőt ugyanazokat a sírköveket ábrázolja, a legkülönbözőbb színárnyalatokban: este, reggel, behavazva, hajnali derengésben, alkonyatkor, nyáron — a sírkövek elmosódva, ködösen, fátyolon át, az idő múlását jelképezve. Ami határozottabban rajzolódik ki rajtuk, a zsidó szimbólumok: menóra, Dávid-csillag, a két héber betű: „pé" és „nun" — jelentésük: itt nyugszik.

A mondanivalóra vonatkozólag pedig idézzük *Dávid Katalin* művészettörténész szavait, aki megnyitotta a kiállítást: „... Reménytelen most már időtlen időkig, hogy ne emlékezzünk megszakítatlanul, hogy ne idézzük szünet nélkül, hogy ne fájjon gyógyíthatatlanul az a kimondhatatlan borzalom, ami ártatlan milliókat pusztított el korunkban, megfontoltan... Ezek a kidőlt sírkövek itt nem emlékek és nem elhagyott temetők. Ez eleven, sikoltó, élő valóság. Jelek arról, hogy halottakat vártak, tisztességes, szép élet jogos halottjait. És megfosztották a temetőket ettől..."

Jelentős festő jelentős kiállítását láthattuk.

Antalfi Mária

Külföldi hírek

„Az európai zsidók és a velencei inkvizíció" címmel könyv jelent meg az 1550—1670. időszakról Angliában. Velencének mindig kitűnő kapcsolata volt zsidó lakosaival, bár a gettóintézmény szomorú megalapítása ide kapcsolódik. 5000 léleknél többet sosem számláltak, de igen nagy volt a jelentőségük a kereskedelem terén, írja a szerző, B. Pullan.

Könyv jelent meg Diana Mosley tollából, amiben férjét, Sir Oswald Mosley-t, a kisszámú angol náci párt vezérét próbálja fehérre mosni.

A Jewish Chronicle az izraeli színházi helyzettel kapcsolatban megemlíti, hogy a lakosság 26%-a minden héten színházba megy, ahol izraeli szerzők műveit adják.

„Az Örökség" című 9 részes film bemutatja 4000 év zsidó történetét. A felvételeknél Abba Eban magyarázta meg, miképpen befolyásolhatta ilyen kis nép döntően a világ eseményeit, és őrizte meg identitását. Ennek titka, hogy ők adták az Egyisten ideált és az univerzális morális kódexet a világnak.

Ősi zsidó folklór művészet, rajzkivágások: papírból vagy pergamenből. A 17. sz. óta ismert, szép példánya ennek egy korai olasz megilla, valamint mizrach plakettek és zsinagógadíszítések. A kiállítást a londoni Zsidó Múzeum mutatta be.

John Lennon, az 1980-ban meggyilkolt Beatles-sztár emlékére „Béke Erdőt" kívánnak Izraelben ültetni, amihez világszerte a rajongók adományait kérik. Ezzel Lennon békevágyát kívánják demonstrálni.

Izraeli tudós forradalmi újításként olyan hallókészüléket talált fel, amelynek vevőrészét a két csuklón viselik.

A jeruzsálemi nyári könyvvásáron először vett részt Törökország, Írország és Magyarország. A Vatikán fakszimiléket mutatott be világhírű gyűjteményéből.

A Jád Váshém emlékérmet kapta Sylvan Capelle, egykori belga csendőrtiszt, aki zsidó gyermekeket mentett a náci megszállás alatt, élete kockáztatásával.

Kuba 800 tagú zsidó közössége hitéletének biztosítására ezentúl külföldi rabbik tarthatnak istentiszteletet, kóser étterem létesíthető és a kormány támogatja a zsinagógák, temetők rendbentartását, — jelenti a Jewish Chronicle.

Az indiai elnök, G. Zail Singh a Bombay-i Knesseth Aliahu Zsinagóga 100 éves fennállása alkalmával méltatta a zsidók szerepét országa gazdasági, ipari, nevelési és más területein.

Te vagy a tanú

antifasiszta antológia példányait

jó áron megvesszük.

Ajánlatokat ármegjelöléssel a

313-480 telefonon du. 4—7 óra között kérünk.

FRANK JÁNOS:

Finn—magyar

Bachman Gábor hatalmas, döntött téglalap alakú, vörös kapuja fogad belépéskor a *Műcsarnok* főhajójában, a fancsali építmény félköríves fölső záródása, rozsdás vastraverz (fából van, megkopogtattam egy kétforintossal), megpróbáltam az ív obligát ünnepélyes, ugyancsak vörös cirill-betűs felíratát kiböngészni — hiszen ezek játékosan oroszizált latin betűk: POTEMKIN BORDELL. Bár a Magyar Értelmező Kéziszótár a bordély főnév mellé azt írta *„kív."*, azaz kiveszőben, mindenki érti ezt a cégért. Bachman műveiben a húszas évek orosz-szovjet avantgárdját parafrazeálja — itt is —, énnekem ez a legjobb darabja.

A finn—magyar közös kiállításra — olvastam a katalógusban — négy esztendeje készültek, mígnem a történelem úgy hozta, hogy *Szabad Zóna* lett a címe. A két nemzet szakemberei kölcsönösen válogatták egymás műtárgy anyagát. Erőltetett dolog párhuzamot vonni köztük, gólarányokat, élő-pontokat számlálgatni. Az a fontos, hogy mi van a tárlaton. Kvalitás. *S. Rantanen* gyönyörű, tiszta, mozgalmas színmezőivel, mintha *Rothko* hagyományát élesztette volna föl, mint nálunk *Váli Dezső* jó néhány éve. Par ekszelansz festészetet produkál *J. Scott* is, papírkockákból, pikkelyesen fölragasztott ön-kollázsaival. Remek. Részt vehetne velük akár a budapesti minta triennálén is, pedig az „Európa Házba" a finneknek azelőtt is szabad bejárásuk volt, s azóta a magyaroknak sem muszáj a textilterv címkéje mögé bújni, egy középső T kedvéért. A színvonal nem szégyen. *J. Sarje* őszinte, hiánytalan konceptsorozata, különleges fa anyagaival számomra túl szép, túl „míves". Jó durva installáció viszont *K. Cavén*-nak a műcsarnoki mamut terem sarkában fölépített, L alaprajzú, kétszeresen lépcsőzetes piramisa. Ez aztán a minimalista koncept, még a Lehel piacon is ki lehetne rakni gyümölcsös ládákból.

Az alakos festészetet képviselő *Fehér László*, továbbra is sárga-feketében tartja vásznait, makacsul járja a maga útját, melyre saját maga talált rá. Csakis ő. Mintha most a feketéi tónusosabbá, szándékosan banális életképeinek figurái pedig perspektivikusabbá váltak volna. A jócskán elvonatkoztatott *Fej-motívumait* folytatja *Birkás Ákos;* ezek a fejek vastagon fölrakott festésű, bizonytalan határú, kék-kékes, csak színárnyalataikban eltérő, tengelyükben elválasztott ellipszisek; velük summázza a festő eddigi kutatásainak jelenlegi állását. *Bak Imre* eszköztárába továbbra is a jel-értékű geometrikus- és organikus-absztrakt motívumait gyűjti, csakhogy a tavalyi — őhozzá képest — burjánzást csökkentette elemeiben is, tört színeit — hogy úgy mondjam — még tovább törte, halkította: így is harsány maradt.

Aki nem ismerte *Nádler István* újabb tábláit, hiába keresné a jellegzetes, kitörő, intenzív színeit, bár absztrakt expresszionizmusa, meg kézjegye, a háromszög motívum változatlanul jelen van. Nádler most már sötéten, komoran fest, majdhogynem feketén, szívbemarkoló gesztusokkal. Még szuggesztívabb, mint eddig. Fakó és még annál is csendesebben fakó színeivel a konstruktivizmust idézi *Mulasics László*, anélkül, hogy bármennyit vonzódnék is a konstruktivizmushoz. Szabályos, koncentrikus félkörei olyanok, mint egy fél amfiteátrum (azaz, filológiailag: teátrum) üléssorainak alaprajza, a viaszos festésének felhámjába egészen vékonyan belemetszett vonalakkal. A körök alatt vastagabb, ha akarom, alaprajz, ha akarom, egy ókori portikusz oszlopsora, olyasféle, mint a Műcsarnok előtti. Különben fölösleges ezeknek az építészeti jeleknek a megfejtése; egyik sem volna igaz. A Mulasics-festmény líraian szerkezetes, illetve — egyszer már leírtam — vérbő geometria.

Beszámolómban nem követtem a kiállítás fölépítésének koncepcióját, hiszen a két nemzetet is erőszakosan kettéválasztottam. Két esetben viszont a rendezés kéretlen megcsinálta helyettem írásom szerkezetét. A Bachman-kapu — ő így nevezi — projektjével kezdtem, s *Marja Kanervo* installációjával — a címe: *Szentély* — fejeztem be. Az utolsó nagyterembe még egy kisebb termet épített a művésznő, benne precízen kimért tárgyilagosan misztikus, üvegfalú rekeszek, mindegyikben egy-egy lóugrás-szerűen odaállított gyertya ég (a teremőrök gyújtják, válogatják őket naponta); ennek a színpadnak a hátfalán óriási fénykép. Az egész építmény előtt a művésznő telitalálata, egy asztalkán ezer, vadonatúj (nem égő) gyertya, mértaniasan egymás mellé sűrítve, hogy egyetlen tömböt alkosson. Nem tudom, hogy Kanervo az akkoriban Hitler-imádó Sztálin ellen vívott, sőt egy ideig váratlan győzelmeket arató háború finn hőseit gyászolja-e, netán saját magunkat, valamennyi haladót — akár előlegben.

1991. JÚLIUS 19.

VA'LI Dersö

VÁLI DEZSŐ FESTMÉNYEI

Műcsarnok

Veszélyes dolog, hatásos akció a „gesztus" a művészetben. Inkább felhívja a figyelmet a festőre, mint például egy kellemes táj, viszont hozzá is tapad nevéhez. Váli Dezső a stúdió galériabeli kiállításán szétfűrészelt, rossznak ítélt képeket állított ki, hogy néhány kritikus jót állítson össze belőle. Nekem a gesztus kevéssé tetszett, egyrészt nyilván azért, mert nem szerepeltem a felszólítottak között, másrészt azért, mert a kiindulópont téves, hiszen, mint G. B. Shaw-tól tudjuk, a kritikusnak nem tojnia kell tudni, hanem megérezni, ha büdös a tojás. Ettől fogva kicsit olyan szemmel néztem minden Váli-képet, hogy szét kell-e fűrészelni vagy sem? Arról nem is beszélve, hogy magát a stílust, az 1980 táján festett líriai absztraktot sem kedvelem különösképpen.

De így együtt a több tucat festmény gondosan megválasztott, finom keretekben és gondosan megválasztott, finom színekkel egészen másképp hatott, mint a csoportkiállítások gesztusai vagy tájai. A padlóra szórt szemét véletlenszerűségeivel talán kár Válinak ennyit törődnie, de hát sok mindent próbálhat egy művész, bőségesen van ideje, hogy felhagyjon vele. Azért gondolom, hogy a véletlen misztikuma itt kevéssé érdekes, mert Váli nagyon *tud komponálni*. Fantáziája és arányérzéke egyaránt bőségesen elegendő ahhoz, hogy ne szoruljon gesztusok mankójára...

Székely András

4.

Epître morale

Váli Dezső, festő

P. Szűcs Julia

NÉPSZABA

KATALÓGUS NÉLKÜL

Váli Dezső kiállítása a Stúdió Galériában

Váli Dezső régebbi kiállítási katalógusában volt egy vallomásszerű önéletrajz, lényeges adatokkal. Innen lehetett megtudni, hogy eredetileg nem festőnek, hanem belsőépítésznek készült, és diplomát is szerzett ezen a szakon. Ebből derült ki, hogy a mesterséget — mások mellett — Szrogh Györgytől, Antonello da Messinától és Paul Kleetől tanulta: szellemi élményeket — megint csak mások mellett — Senecától, Déry Tibortól és Thomas Manntól kapott. Ahhoz a tárlathoz kellett a lírai *curriculum vitae*. Az építészet iránti vonzalom a feszesen szerkesztett, több rekeszes festményeket magyarázta. Az ironikus képcímekhez — mint amilyen a *Majd befejezi a hálás utókor* — irodalmi hatások adtak megfejtést. *Az örök vadászmezők felé* aranybarnájához sem ártott tudni valamit a velenceies kora reneszánsz ihlető erejéből; vagy játékos vonalgazdagságát figyelve Klee máig eleven útmutatásairól.

A régi katalógusra csak azért kellett ilyen hosszan emlékezni, mert a *Stúdió Galériában* rendezett új Váli Dezső-kiállításhoz nem készítettek semmilyet. Adatokat sűrítő vallomásos füzetke helyett egy plakát kapható, arról pedig — a műfaj természetéből következően — éppúgy hiányzik az önéletrajz, mint a műtárgyjegyzék. Lehet, hogy a művész kívánta így, lehet, hogy a véletlen hozta csak, de ezekhez a képekhez mellékelt legfontosabb információ az a poszterré nagyított barna fotó, amely egy műterem közepén mutatja Váli Dezsőt, a „homo contemplata", a töprengő ember beállításában, éppen úgy, ahogy önmagát régen láttatni szerette.

Ezúttal értelmetlen megismételni a szerzői vallomást, mert már szétfoszlottak az arányosmeleg színek, tűnőfélben a képcímek iróniája és alig van valami az építészmúltat idéző feszes rendből. Maradt a *töprengés*, és ha ezt olyan erős egyéniség műveli, mint Váli, nem jelent feltétlen megtorpanást. Arra pedig különösen jó, hogy hatályon kívül helyezzen egy korábbi ars poeticát és előkészítsen egy újabbat, amely nyilván nem azért hiányzik még, mert lassú a nyomdai átfutás, hanem mert *lassú a „fiatal művészt" „érett művésszé" alakító folyamat.*

Tavaly festett táblaképein ugyanis megfoghatóbb amiben bizonytalan és tűnékenyebb, amiben azelőtt feltétel nélkül hitt. Hol van már a zárt kompozíciójú absztrakt táblatípus, amelyek egymás mellett több rekeszes absztrakt oltárképekké álltak ö sze! Hová tűnt a „festői festészet" igénye, és mivé vált a bonyolult formák hangulati tartalma! A töprengések eredménye az lett, hogy megmaradt a felszínen a triptichon vagy diptichon szerkezet, a szénporral bedörzsölt nyers fakeretbe két-három tábla is összeszorult, de csak azért, hogy nagy foltfelületek és síkokat metsző vonalak ne vehessék tudomásul a fizikai határokat, és úgy áramoljanak szabadon, mint a barokk paloták homlokzatán a különböző szintek között az óriás oszlopok és óriás díszítmények. A színskála addig egyszerűsödött, míg a szurokfekete és szürkésfehér alig hagyott helyet néhány lilának és okkersárgának. A határozott formák annyira felolvadtak, hogy nemcsak a jelentésre váltak alkalmatlanná, hanem *többértelmű és titokzatos jelszerűségüket is elveszítették.*

Műhelyproblémák és meditációk. És mégsem egészen magánügyek, mert a korábbi stílus tagadása voltaképpen leszűrt tapasztalat eredménye lett. Váli Dezső régebbi képei — igaz, erről nem beszélt önéletrajzában — ahhoz a generációkat átívelő szentendrei művészethez igazodtak, amely egyszer már Vajda Lajossal és Ámos Imrével megteremtette napjainkig érvényes jelképrendszerét, Barcsay Jenővel és Bálint Endrével pedig egyszer már végleges harmóniává érlelte a jelképek artisztikumát. Maradt még ugyan a harmadik nemzedéknek is éppen elég formai probléma, képsíkba beúszó ősi alakzat, ikonos szerkezet, óarany színezés; de a követőknek kellett megbirkózniuk a modern magyar festészet ragyogó félmúltjának óriásaival is. A küzdelemben sokuk pedig nemcsak alulmaradt, hanem kikerülve a szembesítést, mindjárt fegyverhordozóként kezdték, és úgy is folytatták pályájukat. *B. E.* — azaz Bálint Endre — *itt már járt valaha* — írta egyik régi műve alá Váli. Újabban ezért indult másfelé, ahová nem követik annyian. A misztikára fogékony múltba révedésnél fontosabb lett számára egy tiszta, jelentéstől függetlenített dekorativitás; az összegubancolt vonalak és szélesen terpeszkedő, vékonyan festett, nagy síkok izgató egymásmellettisége; a fekete és a fehér végletes ellentéteihez közelmerészkedő tört színek tört harmóniája. Sok mindenről lemondott így: érzelmek, emlékek ábrázolhatóságáról, hangulatokról és ősi jelképekről. De *Éjjel, ég, víz* című képében a pontozott meg sima felületekkel, a puha meg erőszakos körvonalakkal olyan új látványösszhangot nyert, amellyel — ha akar — véget vethet a töprengés korszakának.

P. Szűcs Julianna

A környezeti válság leküzdésének egy érdekes külgazdasági vonatkozásáról szólt Medunyin. Minthogy *a környezeti ártalmakat csak valamennyi ország közös erőfeszítésével lehet majd leküzdeni*, bizonyosra vehető, hogy néhány év múlva a külföldi piacokon is mindinkább azokat az ipari berendezéseket fogják elfogadni, melyek a legkevésbé szennyezik a környezetet. Új területe nyílik ezzel a szocialista és a kapitalista rendszer közötti világméretű versenynek; a harc a környezet tisztaságáért.

A tudósok felelősségére, *egy új globális ökológia* kialakításának fontosságára, a problémáknak átfogó, komplex megközelítésére hívta fel a figyelmet *N. Budiko* akadémikus. Hozzászólásában *I. B. Novik* elmondta, hogy egy új világszemlélet alakul ki, amelyet már nem csupán az a felfogás jellemez, hogy az ember hatalmas technikai erejénél fogva viszonylag könnyen meg tud birkózni a természettel. Igaz: az ember csakugyan képes hegyeket elhordani, folyókat megszüntetni, folyókat visszafelé fordítani. Mindez ma már technikai kérdés. Ám hogy mi lesz a következménye a természet ilyen átalakításának, ez a kérdések kérdése, s így *társadalmi*, nem pedig csupán technikai probléma.

A kerekasztal-konferencia zárszavában *I. T. Frolov*, a *Voproszi filoszofii* főszerkesztője utalt arra, hogy a tárgyalt probléma tulajdonképpen az embernek és környezetének problémája. Ez a kerekasztal-konferencia megmutatta — foglalta össze —, hogy a tudományos gondolat a Szovjetunióban igen erőteljesen érvényesül, s bizonyosra vehető, hogy már most, de kiváltképpen a jövőben olyan új, építő gondolatokkal állhatunk majd elő, amelyek körül többek között nemzetközi fórumokon, világméretekben is megindulhat a termékeny vita.

K. D.

gele: Résfalak építése (Műszaki).

A budapesti színházak mai műsora

Operaház: Trisztán és Izolda (M. bérlet, 4. ea., 6). **Erkel Színház:** Nabucco (10. bérlet, 4. ea., 7). **Zeneakadémia:** Az MRT Szimfonikus Zkr. és Énekkara hangversenye (K. isk. bérlet I/1., fél 8). **Nemzeti Színház:** A tv nyilvános vetélkedője (8). **Madách Színház:** Abelard és Heloise (7). **Madách Kamaraszínház:** Elveszett paradicsom (7). **Vígszínház:** Szent Johanna (Z. bérlet, 1. ea., 7). **Pesti Színház:** Az ifjú W. újabb szenvedései (7). **Fővárosi Operettszínház:** Piros karaván (7). **József Attila Színház:** Kaviár (6). **Thália Színház:** Thália-kabaré (7). **Irodalmi Színpad:** Mozdony (7). **Vidám Színpad:** Aki mer, az nyer (Bemutató ea., fél 8). **Mikroszkóp Színpad:** Folyt. köv. (fél 5); Magától nem megy... (fél 9). **Huszonötödik Színház:** Kőmíves Kelemenné balladája (fél 8). **Déryné Színház:** Varázskeringő (7). **Budapesti Gyermekszínház:** Az aranyember (Bemutató ea., du. 3). **Állami Bábszínház:** Az elvarázsolt egérkisasszony (de. 10). **Kamara Varieté:** Ófelsége, a nő (fél 6 és 8). **Fővárosi Nagycirkusz:** Gála '76 (fél 4 és fél 8).

tárbizonylatokat készített meg nem vásárolt irodaszerekről és el nem végzett munkáról, megbízásról; a pénztárjelentésbe nem létező összeget írt be kiadásként. Az elsikkasztott pénzt elköltötte.

A bíróság *dr. Timár Lóránt* tanácsa Ferenczy Ferencnét nem jogerősen *10 hónapi szabadságvesztéssel* sújtotta.

KÖZLEMÉNYEK

AZ OPERAHÁZ igazgatósága közli: ma este a Trisztán és Izolda előadásán Jean Cox partnereként a megbetegedett Nagyezsda Kniplová helyett Jeanne Fraenkel Hieronymi, a frankfurti Operaház magánénekesnője lép fel.

A NEMZETI SZINHÁZ igazgatósága közli, hogy a Reneszánsz szerelem című előadás vasárnap délutánonként a kiadott műsortervtől eltérően nem fél 3, hanem 3 órakor kezdődik.

DUNAKESZIN a réválloméson a teherforgalom bizonytalan ideig szünetel.

VÁLI DEZSŐ

Élet és Irodalom 1982. VIII. 6.

FRANK JÁNOS:

REJTETT KINCS

Nekem mindenről az jut eszembe: a képzőművészet. Akkor is, amikor ezt olvasom Veress Miklóstól: *„Az írói kritika, mely napjainkban háttérbe szorult, literatúránk nagy korszakaiban nélkülözhetetlen volt."* Képzőművészetünk nagy korszakaiban sem volt — teszem hozzá — ritkaság, hogy a festők, szobrászok hajlandók voltak véleményüket írásban is kifejteni. És írni is tudnak. Kernstok, Dési Huber, Kmetty vagy Bálint Endre művészeti írásait a legjobb bírálatok közt tartjuk számon. Hát Lyka Károly? Ő is festő volt eredetileg.

Manapság sokkal kevesebb az író képzőművész. Nagy kár, hiszen — lehet, hogy csak túlzó aforisztikus véleményem szerint — minden művész titokban a legjobb kritikus. Négyszemközt, műteremben, kiállításon, vagy festőnövendékek között, a mester korrektúrája közben, olykor — igaz tolvajnyelven, félszavakkal — a legpontosabb elemzések hangzanak el; telitalálatok. Egyszer egy zsüriben Ország Lili mellett ültem. Olyan műelemzéseket hallottam tőle, hogy akár nyomdába lehetett volna adni azonnal. Lelkes dicséretemre csak a vállát vonogatta, nem tartott igényt erre a szerepre.

Minden művésznél természetes a meglátás, az intuició. A műhelyből jöttek, természetes, hogy belülről szemlélnek és látnak mindent. Persze könnyebb beleélni magunkat valamibe, mint valamit kifejezni. Nem elég, ha mindent értünk, tudni kell, hogyan írjuk meg, ha valóban szentnek tartjuk a véleményünket. Az író-kritikus profi, könnyű neki, a festő legföljebb egy jó portréval tudja jellemezni a másik festőt. A képzőművész nem szeret, nem akar írni. Ha mégis rászánja magát, bajok vannak — nemcsak az íráskészségével.

Számosan tudniillik a mások véleményét adják elő a saját ars poeticájuk helyett, sőt esetleg olyasmit deklarálnak, ami éppenséggel ellenkezik hitvallásukkal. Vannak akik pózba vágják magukat a dolgozatukban, és recitálják a legutóbb olvasott esztétikai könyvet, vagy akár a középiskolai magyarórák, marxizmus—leninizmus órák emlékeit. A legszánalmasabb magatartás pedig a művészettörténészkedés, amikor a festő az átlagos művészeti írói stílus közhelyeinek felületén marad. Művészektől, akik a szakma minden csínját-bínját ismerik, és saját kiérlelt esztétikájuk is van, hallottam már olyan bombasztokat, amiket a művészettörténész kis Móric sem merne leírni. Olyan tudományos banalitások ezek, mint amikor Alfonzo olasz nyelvet imitál halandzsájával. Mint az emberek általában, a művész sem mer őszinte lenni, nyilván semmibe veszi a *saját* gondolatait. Eszébe se jut, hogy éppen azok a legértékesebbek.

Mint a *Szóra bírt műtermek* szerzője tudom, milyen nehéz a hagyományosan szűkszavú művészt szóra bírni. Azt is megtanultam, ha szavaikat lefordítom magyarra, milyen jókat mondtak voltaképpen, mennyi frappáns találatot is hallottam. Különben jó nyolc éve szerkesztem, társadalmi munkában, a képzőművész szövetség Tájékoztatóját, szerzőim sem ismerik a honorárium fogalmát. Nem mindennap ugyan, de kaptam már a művészektől valódi, felnőtt cikket, útinaplót. Csak kapásból néhány nevet: Attalai Gábor, Berki Viola, Schrammel Imre, Szenes Zsuzsa — kötete is jelent már meg —, vagy Varga Imre. Váli Dezső olyan jó norvégiai útinaplót hozott, hogy azt mondtam neki: kár belém, vigye igazi laphoz. Nem vitte, de fél évvel később a Művészetben olvastam tőle egy remek Farkas István-tanulmányt. A képzőművész sohasem grafomán. Van aki csak egycikkű író; szerkeszteni, javítani természetesen a legjobb szövegeiket is kell; tudnám miért írnak annyian csaknem minden mondatot külön bekezdésbe? Tollam nyomán csak úgy hemzseg a sok fekvő S alakú, bekezdést feloldó jel.

A legfőbb hiba a festői, szobrászi kritikánál azonban nem stiláris. Lengyel Balázs így reflektált Veress Miklós megállapítására: *„...régtől fogva tudom, hogy az új minőséghez a költők egy keskeny tudatos rétege jobban ért nálunk, kritikusoknál."* Ez a réteg a művészvilágban még keskenyebb: volt, nem mondom, kivétel is, mint Rippl-Rónai vagy Vaszary. De a képzőművész végletesen elfogult a saját — konzervatív vagy ultra — irányzata, fölfogása, stílusa mellett. Intranzigens. Bernáth Aurél már kései könyvsorozata előtt is kitűnően írt. Csontváry elleni (1947-es) kirohanása mégis szakmai és stratégiai hiba volt. A festőt, a szobrászt is szíven üti az *„új minőség"*, de uralkodik magán, és ha a tendencia, az előadás különbözik az övétől, azt mondja rá, hogy rossz. Rossz, mert nem olyan lírai, mint én vagyok, vagy éppen azért csapnivaló, mert nem elég tárgyilagos. Ezért szeretik az idősebbek — tisztelet a kivételnek — az epigont. Támogatják a fiatalt, hogyne, főleg, ha rájön valaki: „jé, ez éppen olyan, mint én". *„His Master's Voice."* Művészek képesek rá, egy életen át kiállni rokonfelfogású, de gyenge kvalitású társuk mellett. Talán a lovagkorból örökölték a hűségnek ezt a ritka fajtáját. A művészettörténész is részrehajló, nem tagadom, de — úgy érzem — meg tudom állapítani valamiről, hogy remekmű akkor is, ha azt a stílust történetesen utálom.

Akármennyire tisztázatlanok is egyes gondolatok, gazdagodnék a magyar műkritika, ha a festők, szobrászok megszegnék némasági fogadalmukat. De ki jogosult alóla feloldozni őket? Ki lenne a katalizátor? Mint mindig ilyenkor: a szerkesztő. Akinek birtokában van az a csipogó, amivel megtalálja a rejtett kincset: a művész szerzőt, az igazit. Akit fölvilágosítana, hogy a nyilatkozatnak verbális útja is van, hogy publikussá kellene tenni azt a sok-sok titkot, amit az alkotó amúgy is tud. De nemcsak a szöveget kell nézni, tényező itt a művész-kritikus személyi hitele is. Óvakodni kell a bár jótollú giccselőktől (néhányat számon tart a művészeti irodalom), s ugyancsak vegyes érzelmekkel olvastam ezeknek a helyes megállapításait is. Egy oldalról viszont könnyű dolga lenne a szerkesztőnek a művész-szerzővel; ő hagyja magát lektorálni, még örül is a segítségnek — hiszen önmegvalósításának útja nem az írás. Nem olyan, mint a fűzfapoéta, aki minden betűjéhez ragaszkodik, még a helyesírási hibákhoz is.

Ez a képzeletemben létező varázsló-szerkesztő nemcsak az írást tanítaná meg — ennyi édeskevés —, hanem a legegyszerűbbet. Azt, hogy őszintének kell lenni. Füst Milánnal idézem Osvát Ernőt: *„...azt lehet jó stilisztának nevezni, aki azt mondhatja munkájáról, hogy azt gondolja, amit leírt."*

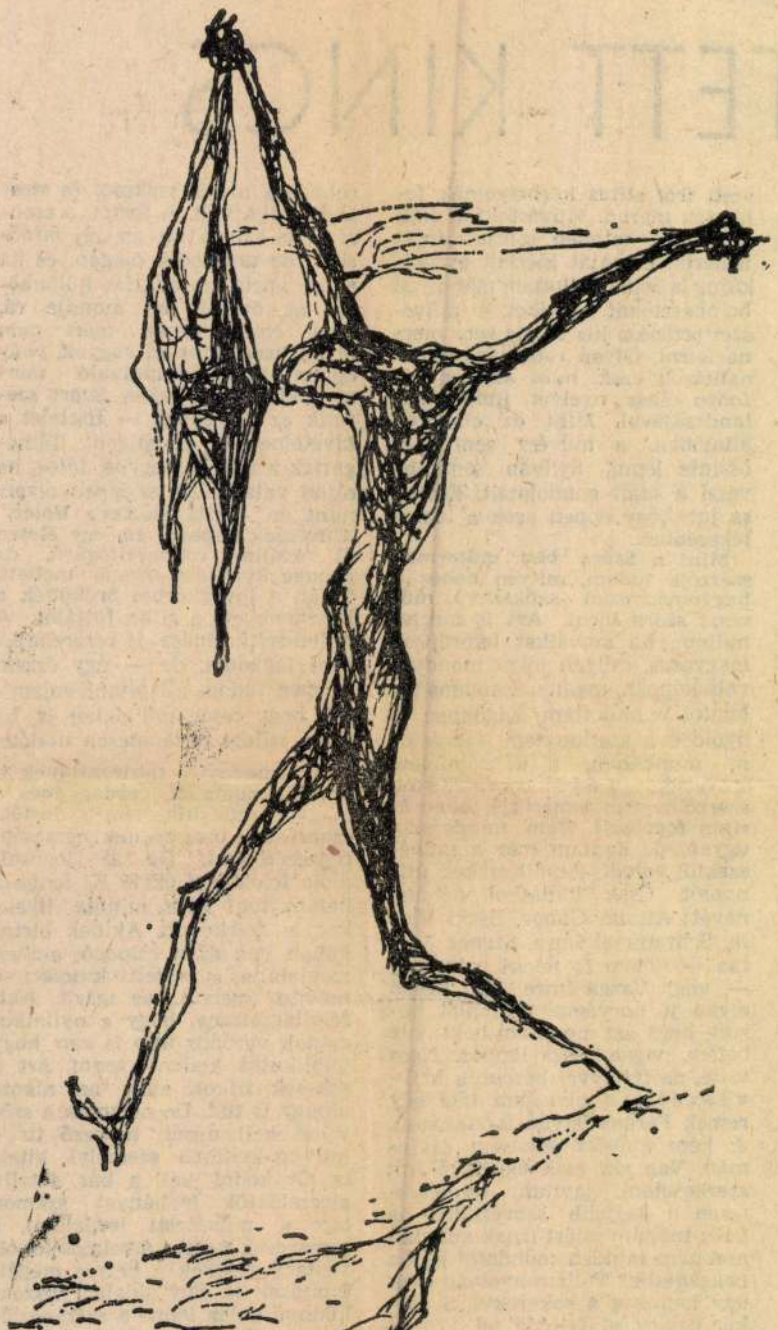

Bencsik János: Trófea

KISS FERENC:

Műközp

■ *Kai Laitinen: A finn iro dalom története (Gondola 534 old.).*

Két irodalomtörténeti kézikönyvön túl, egy új előkészületei közben olvasom Kai Laitinen *A finn irodalom története* című könyvét s természetesen árgus szemekkel Mi a titka? Mert kézikönyvet mely egy irodalom teljes történetét adja, hozzá célja szerint is egyenesen nekünk, magyaroknak, s amely e célnak meg is felel — ez ugyebár, el sem képzelhető valamilyen módszertani varázslat nélkül.

Ez a feltevés természetesen a mi kudarcainknak és szakmánk álságainak fantomképződménye. Ama gyakorlat következménye, mely az ilyen vállalkozásokat a cé-hen belüli hatalmi viszonyoknak szolgáltatja ki. Laitinen titka mindössze annyi, hogy tudja, mi mit ér; ami érték, azt tömören jellemzi, beilleszti egy nagyobb tendencia folyamatába. Előzménye közül arra figyel, azt hasznosítja ami s aki e munkáját megkönnyíti Ha halott költők inkább, mint élő akadémikusok, akkor azokat idézi

Nem fetisizálja a *rendszerezé* gondját sem. A régebbi idők irányzatai eléggé tisztán beláthatók. A jelenhez közeledve pedig rugal mas és differenciált szempontrend szerrel igyekszik hálójába fogni ami fontos. Korszakolása a nag történelmi periódusokhoz igazodik ebben a mi kézikönyveinkhez ha sonlóan jár el, de politika-történet összefoglalói sokkal tömörebbek, a osztályharcok eseményeit nem részletezi, sőt művelődéstörténeti információi is szűkszavúak, az intézményekről például (folyóiratok könyvkiadás, olvasók) csak a szimpla adatokat közli.

Az ilyen bevezetők után gyorsan rátér a korszak alkotóira, pontosabban szólva: azok műveire, s életükről és szerepükről csak annyi információt közöl, amenny mellőzhetetlen. Sokszor még annyit sem. Ez teszi lehetővé, ez a szűkszavúság, hogy harmincháro

Költői anti-varázspálca

■ *Kárpáti Kamil: Erotikus kánikula (Magvető, 150 old.)*

Ám (ahogy a geometriai absztrakció egy ponton túl már öntörvé-

Ezenfelül — szenvtelenül groteszk felhanggal — a költői fantázia új

VÁLI Dersö

Váli Dersö: Makovecz
Imréhez. = NSzb. 1995.
dec. 9. 11.

Kedves Kolléga!

December 12-én kedd
a Könyvtárban megszó
alapítvány alapító ol
ki legyen a hurátóri

VÁLI Dezső

ÉS 1993. június 4.

Váli Dezső kiállítása

A Csongrádi Galéria (Csongrád, Kossuth tér 9-11.) adott otthont Váli Dezső festőművész legújabb munkáinak bemutatására.

A kiállítás június 12-ig naponta 10-12, valamint 14-17 óráig, szombaton 10-13 óráig látogatható.

A Magyar Fotográfiai Múzeum
és az
Új Mandátum Kiadó

meghívja

Sáros László – Váli Dezső

Tanú ez a kőhalom

című fotókiállítására

és

azonos című könyvének bemutatójára

a

Magyar Fotográfiai Múzeumba
(Kecskemét, Katona József tér 12.),

melyet
Szűts Miklós festőművész
nyit meg
1993. december 20-án, 16 órakor.

M·Ű·T·E·R·E·M,

MADÁRTÁVLATBÓL

Váli Dezső: Műteremsarok asztalkával. 1990, olaj, farost. 100×100 cm

SZEGŐ GYÖRGY

A legtöbb *Ernst Múzeum*ban kiállított képén madártávlatból látható *Váli Dezső* műterme. Úgy, ahogy a valóságban nem láthatja azt senki. Vagy mégis? Mert a különös felülnézeti perspektíva az építészek axonometrikus-térbeli ábrázolásához hasonló. Az imagináció, a teremtő cselekvés előképe úgy kívánja, hogy minden be*REND*ezési tárgy helye, formája, színe jól látható legyen. Váli azonban egyrészt inkább a részletek felé fordul, másrészt a műterem már megépült, a tárgyak bár szűken, de a helyükre kerültek. A festői lét tárgyaira szorítkozó mondanivaló mégis a teremtés és a képkészítés analógiájával, szinte a csupasz semmiből tesz kísérletet az egész közvetítésére.

A műterem bútorai és rekvizitumai valóban csupaszak. Az asztalkán nincs terítő, a kereveten nincs takaró, a képkeret üres, a festőállvá-

nyon nem készül éppen semmi. Legfeljebb színekkel vannak teli mindezek, zöldekkel, barnásfeketékkel és ezüstös grafitszínnel. És valami gyenge fényforrás is sugárzik az ablakon túlról, talán a nap, talán más égi jelenség felöl. Az ablak osztóbordáinak földre vetett árnyéka és a spatulával elhúzott-visszakapart festék vonalas széle-nyoma összegabalyodni látszik. Az emberi tudat és érzékelés platóni barlanghasonlata az ókorból és a homályos gondolkodás, a halvány szeretet legújabbkori világa találkoznak. Ugyanakkor Váli korábbi, felszabdalt vásznaira is gondolnunk kell.

A szemlélő barlang-tudatában a képekből kiérződő magány és melankólia láttán *Albrecht Dürer* korszakjelző metszete is felmerül. Az ott látható bűvös számkvadrát rokona a Váli-képeken megjelenő műteremablaknak. Utóbbit vagy a kompozíció, vagy a sötétítőfüggöny vágja a 2 × 3-6-9-12 matematikai haladvány egy-egy elemévé. Az „üres" műterem többi tartozéka is templomi kellékké magasztosul, a hokedli oltár, a függöny a Szentek Szentjének takarója lesz, az üres festőstativ talán maga a Frigyláda. A hívek nélkül tátongó templomképben valahogyan gondolatilag folytatódik a korábbi alkotói korszak zsidó temetőinek többszörös múltideje. Válinak most sikerül saját mestersé-

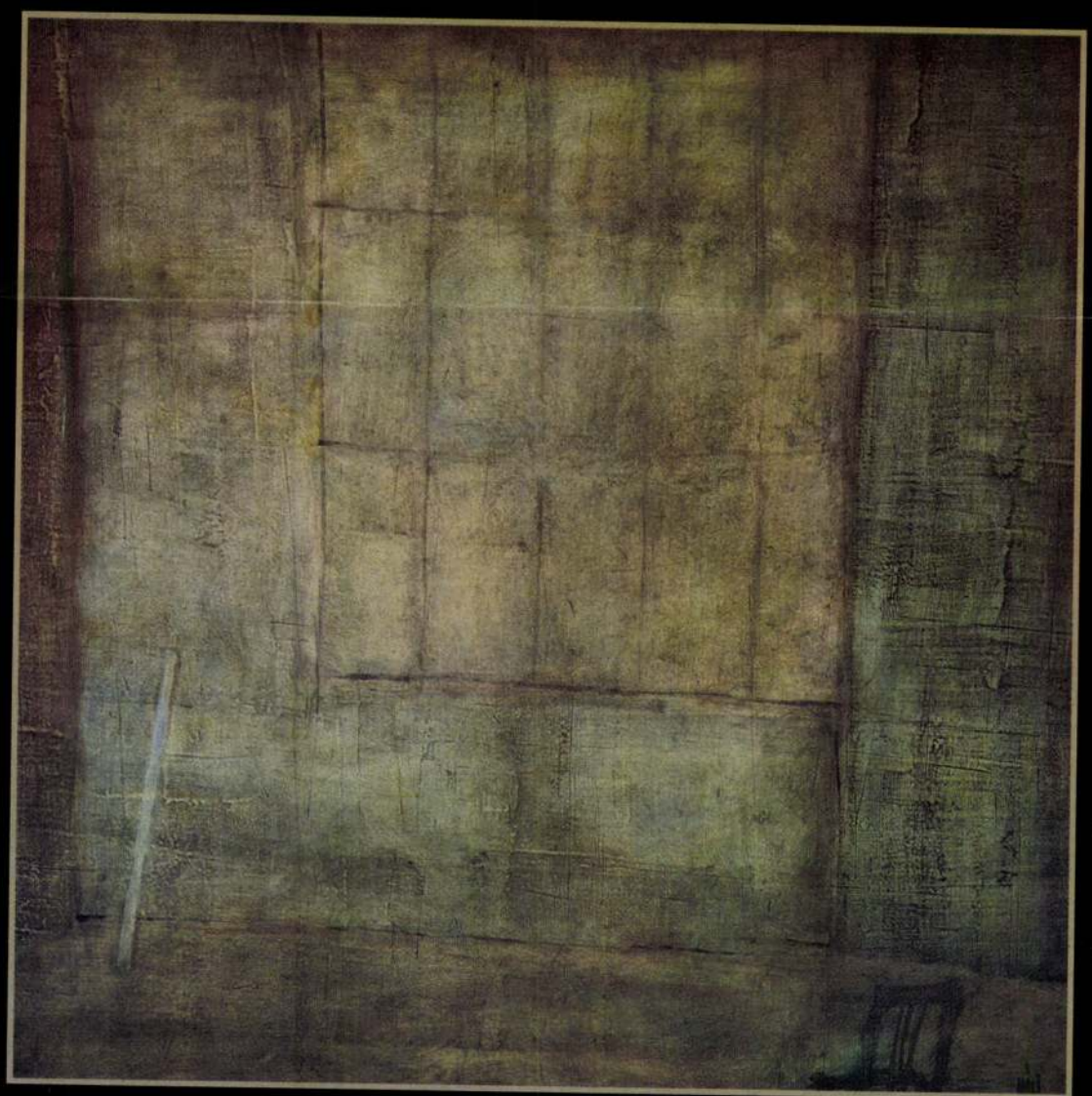

Váli Dezső: Zöld műterem, 1989–90, olaj, farost, 100×100 cm

ge kellékeit misztikusan átlényegíteni az emberi szenvedés és nyomor, háború és halotti csend, éhség és betegség attribútumává.

Az 1×1 méteres deszkára festett üres képkeret *Hamvas* metaforájának változata: „Az emberi szív saját képétől megtermékenyítve már megszámlálhatatlan évezredek óta teherben van, és várandós – önmagával. Önmagát akarja megszülni írtózatos idők óta, megmérhetetlen kínnal és megrendítő állhatatossággal." Váli Dezső madártávlatból, emberalak nélkül megfestett, építészeti ábrázolással láttatott műtermeiről feltehető: angyali híradás, üdvözlet, anzix mind. Az Angyal ezúttal nem Berlin, hanem Budapest egén jár, leemeli a házak tetejét, egyszer csak valahol a Mártirok útja felett megáll, és lenéz, sőt leüzen egy műterembe. Ezért olyanok a képek, mintha a festő kicsit a fejünkbe vagy még inkább a szívünkbe látna. Az összemosódó-gomolygó emberi dolgok át kívánnak épülni önmaguk réges-rég el-*KÉP*zelt magasabb rendjébe. Az építkezés helyszíne a káosz, az építészeti tervek pedig ezúttal a Váli-műterem angyaltávlatból ábrázolt igen festői képei.

Váli Dezső: Műterem asztalkával, 1989, olaj, farost, 100×100 cm

HÚBER ANDRÁS munkái

GYETVAI ÁGNES

Aki a második világháború utáni szobrászat körképére pillant, rendkívül gazdag anyaggal találkozik. *Segal* és *de Maria* hiperrealista kompozíciói, amelyek a burok: a test és a hétköznapi szituációk héjának levonatait adják – *Gilbert és George* művészi akciói, amelyek az abszolút plasztika sajátos eseteiként ismertek: tárgyuk az ember mint megformált egész. A mozdulataival, élettevékenységével, művészi működési és közlésmódjával: mint rendszer, mint mű, mint gép.

Az abszolút plasztika másik útja a minimal art. Egy kubista alapformából kiindulva, a térben elfoglalt hely geometrikus ábrái: a mérték, a számszerűség, a racionalitás ideáinak és absztrakcióinak felhasználásával. Szobrok, amelyek anyagaikban és megmunkálásukban – fémből vagy műanyagból – a XX. század emlékművei, civilizációs szupertárgyak. Ezt a típust szinte megszámlálhatatlan mennyiségben ontja a kortárs szobrászat, legyen az objektum, építészeti elem vagy titokzatos „információs Black Box". *Dan Flavin* néhány neoncsíkra vezeti vissza és eliminálja a térbeli tárgyat. Ugyanakkor az ipari tárgy útját követve a művész nem hagy kétséget a futószalagon dolgozó és lakódobozokba telepített tömeg sorsát illetően sem. A metropoliszok kirakatainak tükörreflexei, csillogó portáljai egyfajta narkózisban tűnnek vissza, ami az éjszaka leszálltával az utcán elvegyülő művészt hatalmába keríti. *Andy Warhol* Brillo doboza, konzervdobozai a reklámipart vonják a reflexió körébe, *Claes Oldenburg* nagyméretű, lágy tárgyai az acél és üveg nagyipari formáinak ellenpontjai. A pop art ironikus szembenállását jelzik a modern funkcionalizmus tárgyi világával.

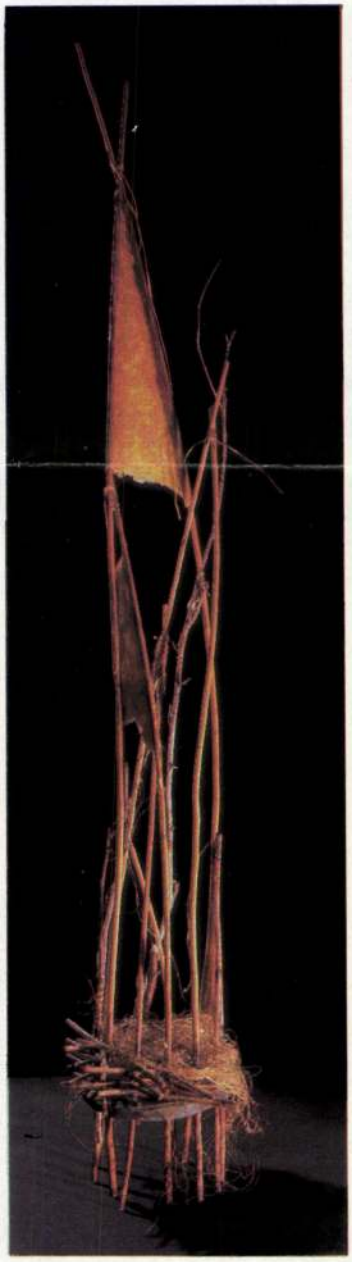

Az után az invenciózus sokféleség után, amellyel a hatvanas évekbeli szobrászat a tér- és a valósághelyzetek jellegzetességeit kifejezi, nehéz új és egyéni találmánnyal előállni. *Húber András* önálló, senkire sem emlékeztető nyelvezetet talált, a szobor az ő megfogalmazásában nem tárgy és nem termék, hanem egy hely a szubjektum, a művészi tevékenység és elmélyülés számára.

Nem matematikai egzaktság, nem pontos térbeli-időbeli meghatározottság jellemzi, hanem épp ellenkezőleg, egy téren és időn kívüli tartományban, egy irracionális dimenzióban létező terület ez: a megalkotott hely és forma egyaránt az esztétikai „meghatározatlan tárgyiasság" helyének, funkciójának, jellegének felel meg. Ezek az építmények transzcendens műveletek számára épültek.

Szembeötlő rokonságuk a neoplasztikista, szuprematista hagyományokkal. Nem meglepő ez, hiszen Húber András, aki tizenöt évig vasöntödében dolgozott és autodidakta művész, néhány évig *Fajó János – Kassák* szigorúan absztrakt művészi örökségét továbbadó – műhelyéhez és tanítványi köréhez tartozott. Annál meglepőbb az a lágy *biokonstruktivizmus*, amellyel műveit felépíti.

Körülbelül 30–50 centiméteres nagyságú, vesszőkből hajlított, fonott, csomózott, gallyakból, kötelekből, textíliából épített, fészekszerűen kitapasztott, ragasztott természeti hatásokra emlékeztető, földszínekkel megfestett alkotmányok ezek.

Húber András: Vörös fészek, 1989, fa, kóc, pergamen, 40×80 cm

VÁLI Dezső

Uj Müvészet, I.évf. 3.sz.1990

A Magyar Fotográfiai Múzeum
és az
Új Mandátum Kiadó

meghívja

Sáros László – Váli Dezső

Tanú ez a kőhalom

című fotókiállítására

és

azonos című könyvének bemutatójára

a

Magyar Fotográfiai Múzeumba
(Kecskemét, Katona József tér 12.),

melyet
Szűts Miklós festőművész
nyit meg
1993. december 20-án, 16 órakor.

MEGHÍVÓ

VÁLI DEZSŐ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA AZ EVE ART GALÉRIÁBAN

megnyitja: HIDVÉGI MÁTÉ 1995. január 27-én, pénteken 6 órakor. Megtekinthető február 27-ig, hétköznap 2-6 óra között. Budapest, VI. Király u. 98/b.

A Galéria a Nagykörúttól kifelé, egy megállónyira van.

1068 BUDAPEST
KIRÁLY U. 98/B.
TEL.: 322-8466
FAX: 121-4667

VÁLI Dezső

Váli Dezső

Bálint Endre naplójánál

Élet és Irodalom, 1986. máj. 16. 13.

láttuk, az "urbánus" de
ta hivatásról beszélni -
Kérte, kapcsolódjon be a
Mannheim Zengővárkonyban
a falusi életben, "elker
sok minden, ha elhatároz
fokozzák remeteséggé; me
nek és csinálnak, senkin
Magyarországon, aki egys
nyilna Fülep készsége "ú
tudni hogy vannak, akik
jön le a hegyei közül. A
vezetett eredményre, csa
rozatra Ignotus Pál és F
József Attila halála is
milyen lelkiállapotban v

Váli Dersö

Balassagyarmat, Horváth Endre 6. '85

Darits Ágnes: Váli Dersö Lépei.
= Új T. 85. junius 2. 4. ill

szereplő Medveanya-történet alakjaival

Puszpángfa

Gyilkos bálna - 1984
Bronz

Medve Anya Mítosz - 1982
Gyapjú kárpit, Eva Kupczynski szö

Hód totemoszlop - 1990
22K arany

Medve fej - 1981
Bronz

Medve fej 1990
Sterling ezüst

Farkas dob - 1991
Szarvasbőr, festett

Nyakék - 1988
22K arany, gyöngyház kagyló bera
függő tartója 18K arany

A tihanyi
Bencés Apátság
meghívja Önt
és kedves
családját
1997. május 3-án
11 órára

BELSŐ FÉNY

című kiállításának
megnyitására.
A kiállítást
Dr. Cséfalvay Pál
az esztergomi
Keresztény Múzeum
igazgatója
nyitja meg az
apátsági templomban.
Orgonán közreműködik
Vas Krisztina.
A kiállítás megtekinthető
1997. szeptember 14-ig,
hétfő kivételével
naponta 10 és
16 óra között.

BOHUS ZOLTÁN GAJZÁGÓ
SÁNDOR HAGER RITTA
KÁRPÁTI TAMÁS KECSKÉS
ÁGNES LAMMEL ILONA
LOVAS ILONA LUGOSSY
MÁRIA POLGÁR RÓZSA
RÁCZ GÁBOR SCHMAL
KÁROLY SOMOGYI GYŐZŐ
SZÖLLŐSSY ENIKŐ
TROMBITÁS TAMÁS VÁLI DEZSŐ

VÁLI Dezső

TIHANY 1055
BENCÉS APÁTSÁG

VÁLI Dezső

Bp. Jaret Attila Műv. Kap. 1985

Losonci Miklós

Galéria Angyalföldön

Gyógyító művének

[Váli Dezső]

Vasárnapi Szinek, 1985. nov. 17. 7.

(Balaton gőzös, Pest 1838 márcz. 15, hidavatás) fele. Egyre teljesebbé válik az együttes, és Regős szándékai szerint egy „Körkép" is születik. Ha nem is tudjuk, mikor valósul meg a „nagy mű", máris eljátszhatunk a gondolattal, hogy hol keresnének helyet száz évvel későbbi utódaink egy ilyesfajta pannónak. Hol lesz az új magyar Pusztaszer? Vigyük talán Ózdra a képet – bólintanak egyetértőleg műtörténészek és hivatalnokok –, hiszen Regős művész úr is ott ábrázolta egykor Dérynét, amint a munkásoknak énekelt.

VÁLI Dezső

Antalfi Mária

Váli Dezső festőművész
kiállítása
Csontváry Terem

Új Élet, 1985. okt. 1. XL. évf. 19. sz.

[5.]

ezeket a jelképeket árnyképszerűen minimalizálja, leegyszerűsíti, majd megsokszorozza, illetve különös, homályosan ködös, atmoszférikus han

VÁLI Dersö

Vadas József

A másik arc

[Vigadó: Idea (ip. mův. kiáll.)
Csontváry Terem: Váli Dersö]

Élet és Irodalom 1985. nepl. 27. 12.

meg erről is – jelentőségében többrétű: nem csupán kiemelkedő művészeti teljesítményként, művészettörténeti adalékként érdemel mélyebb figyelmet, hanem mint *művelődéstörténeti* összefüggések maradandó dokumentuma, odafigyelésre úgyszintén érdemes. A művészpálya alakulása olyan problémák átvilágítására alkalmas, mint: magyarság és európaiság a két világháború közötti időszakban és azon túl; a modern művészet éltető szellemisége hazai viszonylatban; a művészi függetlenség vállalásának jótékony szerepe; a mindmáig érdeme szerint nem méltatott két művészeti egyesülés, a KUT és az UME erjesztő hatása művészeti életünkre, s ezzel összefüggésben néhány tagjának (ezek közé tartozott Gadányi is) emberi-művészi összehangolódása; *Vaszary* és *Kassák* szel franciás szellemiségű nemzedék művészi kib kozásában, szerencsés esetben helytállásá Hatalom és a Karrier szküllái és kharübdisze Gadányi pályájánál időzve még olyan probl ról is szót lehet ejteni, mint az ábrázolás nonfiguráció (absztrakció) harmonikus egy se, vagy az analízis és nonfiguráció külö szerepe a transzcendens természetélmények szi közvetítésében, abban az értelemben, ah virágnyelven maga Gadányi is megfogal

VÁLI DEZSŐ

Szerelem 1975 o.for. 41×90
A ősz vége 1975 o.for. 40×100
Megújulás 1975 vt.f. 40×100

Műgyűjtők Galériája
heti árverés 191.
1996 ápr. 19.

VAKI DEZSŐ

Reprodukció: Műkereskedés - itthon vagyok

Lásd: Potyók Tamás
Tájkép
Új Művészet 96/12

nem mindig foglalkoznak ingóságokkal, olvóstárgyakk
polgárok hagyatékának számbavételéből hiányzik.

A soproni 15. századi végrendeletek sorozatából az
értékeknek ezüsttárgyakon kívül drágább, főként prém
az ingóságok sommás említése, mert ezeket rendszerin
kifejezetten is mondja Ágnesnek, Nikolaus Juding felesé
városának szokása és joga szerint... minden ingós
ingatlantulajdonban – és kevésbé tehetős polgárok me
emlékeznek meg. Agendorffer Márton 1406 körül 3 ez
1403-ban a Szent Mihály-templom Szent Kereszt-oltár
foglalatos kést hagyott; ezüstöv és aranygyűrű, továl
vagyonos feleségének, Erzsébetnek kincsei 1423-ban,
hagyatékából ezüstveretes övet és gombokat követelne
arany „vingerl"-je, 2 ezüstpohara és 3 ezüstöve, Hanns
hagyott ezüstneműkön kívül még más célra hagyott ez
mellett. Az obligát ezüst női övön és prémes ruhákc
„pogány szőnyeg" birtokosa is; ez utóbbit a Szent Mih
végrendelete összefoglalóan is felsorolja, mit tekintet
értékek" címszó alatt találjuk a gyűrűt, övet, alsónem

Hasonló arányokról, azonos nagyságú ingó va
végrendeletek. Köztük Hans List 1434-ben készült t
ezüstöve közül egyiket a „mindennapi" jelző illeti,

MEGHÍVÓ

VÁLI DEZSŐ

rajz- és montázskiállításának megnyitására
a Duna Múzeum – Európai Közép Galériába
1995. április 5-én szerdán 5 órára

a kiállítást megnyitja:
BOGNÁR RÓBERT
műfordító

Esztergom, Kölcsey utca 2. (a centrumban, a Kávéház közelében)
megtekinthető: 1995. április 5-től május 4-ig nyitva: hétfő kivételével hétköznap 9-től 5-ig

VÁLI DEZSŐ

2000 ESTEK

Margócsy István és Szüts Miklós belevágtak – hogy itt is rögtön a közepébe vágjunk –, és az októberi 2000 esten kifaggatták Váli Dezsőt festői mindennapjairól, azután feltérképezték, hogy milyen viszony áll fenn a festészet és az ima között, és értekeztek az öndokumentálás határtalanságáról.

Novemberben – pontosabban: 1994. november 17-én, csütörtökön este 7-kor, a szokott helyen, a Merlin Színházban (V. Gerlóczy utca 4., az első emeleten) – nagyvadra lövünk: RÉZ PÁL irodalomtörténész és laptulajdonos lesz a vendégünk, folyóirattársunk, a HOLMI alapító szerkesztője és szállásadója (ők is KAPITÄLCHEN betűvel szedik az összes műcímet). Természetesen minden fontosat megkérdezünk tőle. Az ital–kártya–nő *macho* szentháromságból a kártyát választjuk ki, és kiszedjük belőle, szokott-e még kártyázni, s mit játszik a legszívesebben.

Arra is kíváncsiak leszünk (vagyunk!), hogy mekkora tolerancia él benne a konkurens lapokkal szemben (persze nem *csak* magunkra gondolunk, de azért elsősorban magunkra). És megkérdezzük – mert szerintünk érdemes tőle megkérdezni –, hogy miféle irodalmi mániái vannak (Baudelaire-t mindenképpen kiprovokáljuk.). Továbbá kiderítjük, hogy hol tanult meg Réz Pál románul.

Az élet e fontos kérdéseire a választ ezúttal is a 2000 esten, a Merlinben, a hónap harmadik csütörtökjén kapják/kapjuk meg.

ERNST MÚZEUM

BUDAPEST VI., NAGYMEZŐ UTCA 8.; TELEFON: 341-4355
NYITVA: NAPONTA 10-TŐL 18 ÓRÁIG, HÉTFŐN ZÁRVA / OPENING HOURS: 10 AM – 6 PM, MONDAY CLOSED
Belépődíj: 50 Ft; diákoknak, katonáknak, nyugdíjasoknak: 25 Ft; ingyenes nap: kedd
Admission: 50 HUF; for students, soldiers and pensioners: 25 HUF. Free entrance: Tuesday

REJTŐZKÖDŐ / HIDDEN

A FIATAL KÉPZŐMŰVÉSZEK STÚDIÓJA EGYESÜLET KIÁLLÍTÁSA
EXHIBITION OF THE YOUNG ARTISTS' STUDIO ASSOCIATION

1997. szeptember 16 – október 12. / September 16th – October 12th, 1997

A fiatal művészgeneráció tevékenységét sokszor stílusirányzattól függetlenül jellemzi a „rejtőzködés", az üzenetek tudatos elfedése. Talánnyá teszik alkotásaik értelmét, „rejtőzködnek" tehát, amit e kiállítás esetében mint gondolkodásformát és munkamódszert szeretnénk bemutatni. Igyekszünk feltérképezni e magatartás számos válfaját, mint az anonimitást, a kettős jelrendszerek használatát vagy a művek értelmezésének tudatos nehezítését-zavarását.
A kiállító művészek felkérése sok esetben korábbi munkáik alapján történt, tekintve, hogy többen már évek óta foglalkoznak ezzel a kérdéssel. Mások pályázat útján tettek javaslatot megvalósítandó alkotásokra, amelyek közül a legtalálóbbakat választottuk e bemutatóra.

The current generation of young artists, often independent from a given style or trend can be characterized by a "hiding" or conscious concealing of message. They make the meaning of their work enigmatic, that is they hide, which we would like to propose as a way of thinking as well as working method. Our purpose is to map the various manifestations of this attitude, such as instances of anonymity, use of ambiguous sign systems, or the conscious disturbing and blurring of meaning.
In many cases selection was based on artists earlier works since many of them have been concerned with this question for years. Others made there proposals through an application from among which we chose the most appropriate.

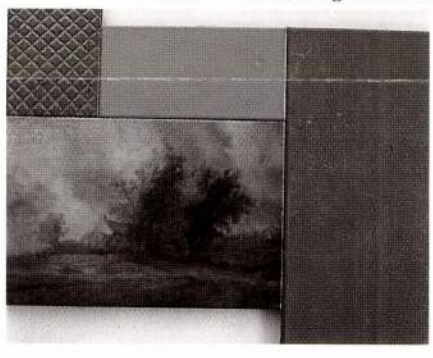

Wechter Ákos: *Variálható mű tájképpel (részlet)*
Variable Artwork with Landscape (detail), 1997

A kiállítás rendezője: Petrányi Zsolt / Curator of the exhibition: Zsolt Petrányi
Szervező: Kalocsa Mária / Organizer: Mária Kalocsa

VÁLI DEZSŐ ÚJABB FESTMÉNYEI
DEZSŐ VÁLI RECENT PAINTINGS

1997. október 22 – november 23. / October 22nd – November 23rd, 1997

„Amit tudok minden év február utolsó napján: mekkorák lesznek idei képeim. Addigra a farostlemezek hetek munkájával előkészítve és becsomagolva. Az elmúlt nyolc évben az is biztos volt, hogy témának marad továbbra is a MŰTEREM. A kép lényegéről soha semmit nem tudok előre. Gyanítom, utólag se. Festés közben gondolataim nincsenek, festés közben az alkotóházban az ebédre hívó kolompszót várom. [...]
Nem festek sorozatokat. (Egy képen belül kell elmondani az egész világot.) De testvérképek csakugyan értelmezhetik, segíthetik egymást. [...] Később, túl a kiállításon, mikor már elköltöznek a szülőktől és saját családot alapítanak, már egyedül kell fenntartani magukat. Olykor húsvétkor, temetéskor egy-egy családi összejövetel..."

Váli Dezső

"What I always know on the last day of February is what the size of my paintings will be. By then the boards are prepared and wrapped from weeks of work. Over the last eight years the topic has been the STUDIO again and again. I never know anything about the essence of the image in advance, but I suspect not afterward either. While painting I have no thoughts except looking forward to the bell inviting me to lunch. [...]
I don't do series. (The world must be told within one picture.) The sibling paintings can indeed interpret and support each other. [...] Later when the exhibition is over, when they leave their parents and settle their own family, then they have to maintain their own existence. Sometimes at Easter, at a funeral, at a family gathering..."

Dezső Váli

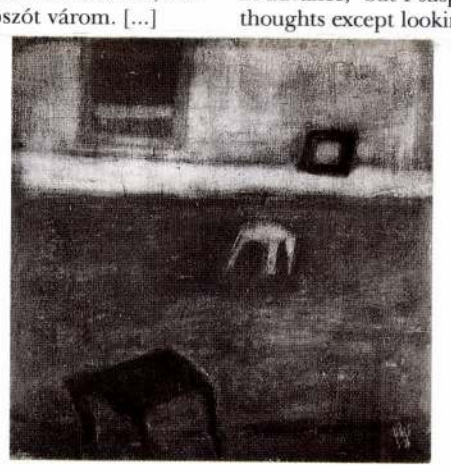

Műterem, Balthus kékje
Studio, the Blue of Balthus, 1997

A kiállítás rendezője: Megyesi Zsuzsa / Curator of the exhibition: Zsuzsa Megyesi

PÉRELI ZSUZSA KIÁLLÍTÁSA
EXHIBITION OF ZSUZSA PÉRELI

1997. október 24 – november 23. / October 24th – November 23rd, 1997

Péreli Zsuzsa a gobelinesek „nagyasszonya". Egyéni stílusa, technikai felkészültsége révén egyaránt ismert itthon és külföldön. Kárpitjait jól ismerjük, s láthatóak voltak már újabb papírmunkái is, de a közeg, amelybe ezen alkotások kerülnek, még nem kapott ilyen hangsúlyt egyetlen tárlatán sem. A kert, a liget – és tudatosan nem a természetet írom – nemcsak körülveszi őt, hanem általa jön létre. Ismeri minden titkát, személyiségének sugárzó erejét, egyensúlyát belőle meríti. Ennek a varázslatos kapcsolatnak a világába vezet be a tárlat.
A kiállítás támogatói: Nemzeti Kulturális Alap, Soros Alapítvány

Zsuzsa Péreli is the "Great Lady" of textile artists, as well known in Hungary as abroad due to her original style and technical finesse. We well know her textiles and paper work already exhibited but the environment into which they were placed has not been emphasized to such a great extant by any exhibition to present. The garden, the forest glade – and I consciously avoid the word nature – do not merely surround her, but are created, brought to life by her. She comprehends their secrets and in return gains charisma and self-balance. The exhibition introduces us into the world of this magical relationship.
Sponsors: National Cultural Fund, Soros Foundation

Visszajöttek a zenészek / The Musicians are Back, 1982

A kiállítás rendezője: Jerger Krisztina / Curator of the exhibition: Krisztina Jerger

DOROTTYA GALÉRIA

BUDAPEST V., DOROTTYA UTCA 8.; TELEFON: 266-0223
NYITVA: NAPONTA 10-TŐL 18 ÓRÁIG, SZOMBATON 10-TŐL 14 ÓRÁIG, VASÁRNAP ZÁRVA
OPENING HOURS: 10 AM – 6 PM, SATURDAY 10 AM – 2 PM, SUNDAY CLOSED
A belépés díjtalan / No admission fee

A PÉCSI JÓZSEF ÖSZTÖNDÍJAS FOTÓMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA
EXHIBITION BY ARTISTS
OF JÓZSEF PÉCSI SCHOLARSHIP FOR PHOTOGRAPHY

1997. szeptember 5 – 28. / September 5th – 28th, 1997

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium 1991 óta hirdet pályázatot a Pécsi József Fotóművészeti Ösztöndíj elnyerésére fiatal fotográfusok számára. A két vagy három évre odaítélt ösztöndíj célja, hogy segítse a formanyelvében és tartalmában korszerű, színvonalas művek alkotóinak a pályáját, művészi fejlődését.
A kiállítás Dorottya utcai megrendezésének apropóját az adja, hogy ennek a háznak a legfelső emeletén működött (1916 és 1945 között) Pécsi József híres fotóstúdiója. A kiállító művészek: Cseh Gabriella, Csoszó Gabriella, Hamarits Zsolt, Kalmár Lajos.

Since 1991, the Ministry of Culture and Education has invited young photographers to apply for the József Pécsi Scholarship. The aim of the two or three year grant is to help the artistic development and career of young artists producing high quality and up-to-date works of both form and content.
What gives greater meaning to the Dorottya Gallery location is that the top floor of the building housed between 1916 and 1945 the famous photo studio of József Pécsi. The exhibiting artists are Gabriella Cseh, Gabriella Csoszó, Zsolt Hamarits and Lajos Kalmár.

A kiállítás rendezője: Orosz Péter / Curator of the exhibition: Péter Orosz

DOROTTYA GALÉRIA

BUDAPEST V., DOROTTYA UTCA 8.; TELEFON: 266-0223
NYITVA: NAPONTA 10-TŐL 18 ÓRÁIG, SZOMBATON 10-TŐL 14 ÓRÁIG, VASÁRNAP ZÁRVA
OPENING HOURS: 10 AM – 6 PM, SATURDAY 10 AM – 2 PM, SUNDAY CLOSED
A belépés díjtalan / No admission fee

CARLO CARRÀ: RAJZOK ÉS NYOMATOK
CARLO CARRÀ: DRAWINGS AND PRINTS

A MAGYARORSZÁGI OLASZ KULTÚRINTÉZET RENDEZÉSÉBEN
ORGANIZED BY THE ITALIAN INSTITUTE OF HUNGARY

1997. október 3 – 26. / October 3rd – 26th, 1997

Carrà rajzai olajfestményeinél is határozottabban mutatják a virtuozitás és az üres ornamentika elutasítását; ehelyett egy végletekig leegyszerűsített nyelvezetet találunk, amely mindenféle formai kutatásnak és kísérletezésnek – még a legmerészebbnek is – kísérője és segítője. A rajz, az esztétikai és a nyelvi útkeresés első számú eszköze, sokkal inkább megmutatja a külső világ és a művész szelleme, valamint a percepció, a tudat és az ítélet közötti titkos utakat, mint a festészet. A rajz Carrà számára olyan volt, mint egy hosszú „hajónapló" vagy „kísérleti jegyzőkönyv", amelyben kipróbálhatta és hasznosíthatta a jel mindenféle strukturális, intuitív, jelentéstani, ideografikus, lírai és ábrázoló lehetőségét. Napról napra követtem apám munkásságát a rajz területén, és mindig magával ragadott e kifejezési mód. Lehetőségem nyílt arra, hogy megfigyeljem, apám szerint melyek ennek a különleges technikának az értékei és mi a funkciója, azaz eljuthassak oda, hogy megértsem a rajz és az utána következő „átvitel", azaz a festészet nyelvezetére való átültetés formai folyamatát. Mert, mint mondtam, Carrà mindig a rajz felől közelített egy-egy olajkép létrehozásához.

Massimo Carrà

1997. október 2-án 16 órakor Massimo Carrà, a művész fia előadást tart Carlo Carrà művészetéről a Dorottya Galériában.

„La casa dell' amore II", 1924

Carrà's drawings demonstrate the refusal of virtuosity and empty ornaments even more than his oil paintings. Instead we find a purely simplified language supporting and accompanying even the boldest formal research and experiment. Drawing, more than painting, as primary tool of exploration for aesthetics and language, illuminating the secret paths between the exterior world and the spirituality of the artist as much as between perception, consciousness and judgment. For Carrà, drawing was similar to a "captains log" or scientific journal in which he could attempt to utilize the versatile, structural, intuitive, semiological, ideographical, lyrical and representative possibilities of the sign. Day by day, I was following my fathers activity of drawing and I was always amazed by this way of expression. I had a chance to observe what the values and functions of this unique technique were according to my father, that is, I reached a stage of understanding the formal process of drawing and the sequential transit, i.e. the transmission of forms into painting. Because, as I have said earlier, Carrà had always approached the creation of painting through drawing.

Massimo Carrà

4 pm October 2nd, 1997: Massimo Carrà, the artist's son delivers a lecture on his father's art (Dorottya Galéria).

A kiállítás rendezője: Regős Andrea / Curator of the exhibition: Andrea Regős

PÉTER VLADIMIR ÖTVÖSMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA
VLADIMIR PÉTER METAL-WORKS EXHIBITION

1997. november 7 – 30. / November 7th – 30th, 1997

Péter Vladimir kiállításán az elmúlt húsz év tervezői, alkotói munkásságának keresztmetszete látható: szobrainak dokumentumfotói, bronz kisplasztikái, egyedi, tervei alapján készült ékszerei, valamint rajzok, tervek, vázlatok.

Európa elrablása / The Rape of Europa

Vladimir Péter's exhibition is a cross-section of his past twenty years design and creative work: photo documentation of sculptures, small bronzes, original jewelry, drawings, plans and sketches.

A kiállítás rendezője: Gelencsér Rothman Éva / Curator of the exhibition: Éva Gelencsér Rothman

MAGYAR INTÉZETEK KIÁLLÍTÁSAI A MŰCSARNOK SZERVEZÉSÉBEN
EXHIBITIONS IN HUNGARIAN INSTITUTIONS ORGANIZED BY THE KUNSTHALLE

Magyar Intézet, Párizs – Dobrányi Ildikó gobelinművész kiállítása
1997. október 8 – november 2.
Bachman Gábor és Odile Decq francia építész kiállítása a velencei VI. Nemzetközi Építészeti Biennale anyagából a kortárs múzeum témakörében (acélmodell, festmény, kompjúterrajz) – 1997. november 3-ától
A kiállítás kurátora: Dr. Hegyi Lóránd, a Museum moderner Kunst, Wien igazgatója
Vetítés: Bachman Gábor: „... és Júlia", videófilm, 15'

Magyar Akadémia, Róma – El Kazovszkij festőművész kiállítása
1997. október 1 – november 2.
Interactus 5: Forgács Péter képzőművész, valamint egy-egy olasz, osztrák és szlovén művész kiállítása – 1997. november 7 – november 30.

Magyar Intézet, Bukarest – Káldi Katalin festőművész kiállítása
1997. október 20 – november 2.

Hungarian Institute, Paris – Ildikó Dobrányi – Textile Exhibition
October 8th – November 2nd, 1997
Architects Gábor Bachman (Hungary) and Odile Decq (France) Steel Models, Paintings and Computer Graphics from the 6th Venice Biennale of International Architecture on the subject of the Contemporary Museum. – From November 3rd, 1997
Curated by Dr. Lóránd Hegyi director of Museum moderner Kunst, Wien
Projection: Gábor Bachman "... and Júlia", videofilm, 15'

Hungarian Academy, Rome – El Kazovszkij – Painting Exhibition
October 1st – November 2nd, 1997
Interactus 5 – Hungarian artist Péter Forgács together with 3 artists from Italy, Austria and Slovenia – November 7th – 30th, 1997

Hungarian Institute, Bucharest – Katalin Káldi – Painting Exhibition
October 20th – November 2nd, 1997

TÁRSMŰVÉSZETI RENDEZVÉNYEK / EVENTS IN THE KUNSTHALLE

ART KINO – FILM- ÉS VIDEÓMŰVÉSZET

Az „úton" mítosza – Négy rövid videófilm Amerikából
A Hungarian Multicultural Center, Inc. és a Műcsarnok közös szervezésében
1997. szeptember 16. 18 óra, Törley Terem
A filmek különböző szemszögekből, különböző társadalmakban és különböző helyzetekben fogalmazzák meg az „úton" mítoszát
Patagonia, 1996, 28'30" Rendezte: Dan Boord és Luis Valdovino
A Refutation of Time, 1997, 8'16" Rendezte: Dan Boord, Greg Durbin és Luis Valdovino
Kumbharwada, Bombay, 1996, 19' Rendezte: Rajul Mehta
The Human Volcano, 1997, 10'30" Rendezte: Alan Govenar

Multimediale 5
1997. október 31. 18 óra
A karlsruhei Zentrum und Medientechnologie Multimediale 5 nemzetközi videóművészeti fesztivál díjnyertes alkotásainak bemutatása

Művészet és kísérlet
A Centre Georges Pompidou és a Ministère des affaires étrangères programsorozata
1997. november 4 – december 2. (vetítések minden kedden és pénteken 18 órától)

Videológia / Francia vígjátékok / Tudomány / Fantasztikum
Videóművészeti Fesztivál
1997. szeptember 27 – október 10.
Az Őszi Fesztivál keretében, a Francia Intézet, a Magyar Képzőművészeti Főiskola Intermédia Tanszéke és az AFAA, a C³ – Kulturális és Kommunikációs Központ, a strasbourgi Iparművészeti Főiskola, a Heure Exquise, a videódokumentumok legnagyobb forgalmazója, a Magyar Iparművészeti Egyetem, a Toldi mozi és a Műcsarnok nagyszabású videóművészeti fesztivált rendez. A hat francia programot, mely tizenhat művész legújabb munkáiból áll össze, Jean-Paul Fargier és Robert Cahen videóművészek válogatták. A Toldi moziban és a Műcsarnokban sorra kerülő vetítéssorozaton hasonló időtartamú magyar válogatás is bemutatásra kerül. A program keretében fellép a Vákuum TV, negyedik alkalommal megrendezzük a Médium-analízis – egész napos tévénézés című akciót, a Magyar Iparművészeti Egyetemen videó-workshopot szervezünk, illetve két videóinstallációs kiállítás nyílik a Francia Intézet és a Magyar Képzőművészeti Főiskola kiállítótermében. Az eseménysorozatot a videó helyzetéről szóló szimpozion zárja. Magyarországon utoljára tíz évvel ezelőtt volt átfogó bemutató a francia videóművészetről, s annak is hét éve, hogy az első és máig utolsó magyar videóművészeti kiállítás megrendezésre került. Az elmúlt évek átalakulásai, különösen a digitális technológia megjelenése jelentősen átrendezte a független mozgóképes aktivitásról alkotott elképzeléseinket, s majdhogynem a videó is „klasszikus" technikává vált. Ugyanakkor egyetlen olyan kérdés sem vesztett aktualitásából, amelyet a videó megjelenése vetett föl, még ha e kérdések megválaszolását ma más módon képzeljük el, mint a digitális technikák elterjedése előtt.
Ha e rendezvénysorozat képes arra, hogy a francia és magyar videóművészet jelenének felmutatása révén e megválaszolatlan kérdéseket aktualizálja, már betöltötte feladatát.

Peternák Miklós

ART KINO – FILM AND VIDEO

"On the Road" – Four short American Videofilms
Jointly organized by the Hungarian Multicultural Center, Inc. and the Kunsthalle
September 16th, 1997 – 6 pm, Törley Auditorium
The films present from different perspectives, different societies and situations the myth of being "on the road".
Patagonia, 1996, 28'30" Directed by Dan Boord and Luis Valdovino
A Refutation of Time, 1997, 8'16" Directed by Dan Boord, Greg Durbin and Luis Valdovino
Kumbharwada, Bombay, 1996, 19' Directed by Rajul Mehta
The Human Volcano, 1997, 10'30" Directed by Alan Govenar

Multimediale 5
6 pm October 31st, 1997
Best of works of the Karlsruhe Zentrum und Medientechnologie Multimediale 5 international video art festival

Art and Experiment
Series organized by the Centre Georges Pompidou and the Ministère des affaires étrangères
November 4th – December 2nd, 1997 – projections on every Tuesday and Friday at 6 pm

Videologia / French Comedies / Science / Fantasy
Video Art Festival
September 27th – October 10th, 1997
As part of the Budapest Autumn Festival, the French Institute, the Intermedia Department of the Fine Art Academy, AFAA, C³ – Center for Culture and Communication, the Strasbourg Applied Art Academy, the Heure Exquise – the largest distributor of video documents, the Hungarian Applied Art Academy, the Toldi Cinema, and the Kunsthalle organize a large-scale video art festival. The six French programs of sixteen contemporary artists were selected by Jean-Paul Fargier and Robert Cahen. Concurrently the Toldi Cinema and the Kunsthalle will present a Hungarian selection of videos from the same time period. Vacuum TV will perform for the fourth time their action "Medium Analysis – An Entire Day of Watching TV". At the Hungarian Applied Art Academy, we will organize a Video-Workshop and two exhibitions of video-installations will open in the French Institute and the Exhibition Hall of the Hungarian Fine Art Academy. The event will finish with a symposium concerning the contemporary situation of Video.
In Hungary the last large-scale exhibition of French video work occurred ten years ago and there has not been any exhibition of Hungarian video art since the first, seven years ago. The changes of the last years, especially the appearance of digital technology, has drastically effected our notions about independent moving images – video almost becoming a "classic" technique. At the same time, not one single question which was raised by the appearance of video has lost its importance even if we think differently about these dilemmas than before the spread of digital technology. If these series of events will be able to question these unanswered dilemmas by showing the present in French and Hungarian video art, it has successfully fulfilled its purpose.

Miklós Peternák

TÁRSMŰVÉSZETI RENDEZVÉNYEK / EVENTS IN THE KUNSTHALLE

Videológia / Francia vígjátékok / Tudomány / Fantasztikum
Videóművészeti Fesztivál
1997. szeptember 27 – október 10.

A műcsarnoki programok

1997. október 5. vasárnap
18 óra – Hámos Gusztáv: Golda & Róza, 51', Berlin retour, 17'
20 óra – Jean-François Guiton: Szélfúvás, 9', N-N. Corsino: Totempol, 8', Lydie Jean-Dit-Pannel: Harmadik fejezet, 26', Christian Boustani: Előző városok, Sienna, 13', Brugge, 12', Joël Bartoloméo hat videója, 17'
1997. október 6. hétfő
18 óra – Michael Gaumnitz, Pásztor Erika és Hámos Gusztáv videóinak bemutatása
1997. október 7. kedd
18 óra – A strasbourg-i Iparművészeti Főiskola, a Magyar Iparművészeti Egyetem és a Magyar Képzőművészeti Főiskola intermédia szakos hallgatóinak videóit bemutatja Pásztor Erika és Jean-François Guiton
1997. október 8. szerda
18 óra – Révész László László: Az ismeretlen remekmű, 28', Videó-összeállítás, 10'
Langh Róbert: Térhatású idő, 20'
Nemes Csaba – Veres Zsolt: Közös név, 1996, 6'30"
Nemes Csaba – Szoboszlai János: Folyamatos kastély, 18'
20 óra – Jean-Paul Fargier: Gustave Courbet, 26', Robin texto, 26', Loic Connansky hét videója, 17'

FOTOGRÁFIA – TUDOMÁNY
Előadássorozat az ELTE Művészettörténet
Tanszék szervezésében
1997. október 15. – Dr. Beke László: A fényképezés expanziójának lehetőségei
1997. október 22. – Dr. Jeszenszky Sándor: A röntgenfényképezés kezdetei
1997. október 29. – Csáji Attila: A holográfiáról
1997. november 12., 19. 16 óra
Szervezők: Erőss Nikolett, Szilágyi Gábor
Az előadássorozat a fotografikus eljárásoknak a különböző tudományágakban (csillagászat, orvostudomány) való alkalmazását, új képtípusok kialakulását és szerepét vizsgálja.

Nemzetközi kortárs fotóelméleti konferencia
1997. november 21–22. 10-től 18 óráig

PERFORMANCE
Transart Communication
A Studio erté 9. Nemzetközi Művészeti Fesztiválja
1997. szeptember 24., Érsekújvár – 1997. október 3.,
Budapest, Műcsarnok, Törley Terem
A Transart Communication a kortárs akcióművészeti és multimediális irányzatok fesztiválja. A Szlovákiában 1987 óta működő Studio erté kortárs művészeti társulás 9. fesztiválján a világ huszonöt országából negyven meghívott művész vesz részt. A fesztivál témája a kommunikáció: a művész és a közönség között, az egyes művészeti ágak között, különböző kultúrák között.
Megnyitó: 1997. október 1. 17 óra, Törley Terem
1997. október 1. 16.30 – Koso Haranaka (Japán); Bálint Szombathy, Milan Munim (Jugoszlávia); Tadashi Watanabe (Japán); Anna Daucikova, Silvester Matula (Szlovákia); Gusztáv Ütő, Kónya Réka (Románia), Enzo Minarelli (Olaszország); Kirsten Justesen (Dánia); Wladyslaw Kazmierczak (Lengyelország), Park Byung-uk (Korea); Peter Rónai (Szlovákia); Markus Eichenberger (Svájc)
1997. október 1. 19.30 – Jan Koh Tuck Weng (Szingapúr) – utcai akció; Nigel Rolfe (Írország); Elvira Santamaria (Mexikó); Esther Ferrer (Franciaország); Chandrasekaran S. (Szingapúr); Roi Vaara (Finnország); Valentin Torrens (Spanyolország)
1997. október 3. 16.30 – Vasan Sittiket (Thaiföld) – utcai akció; Tomomi Oikawa, Mamiko Kawabata (Japán); Artis Dzerve (Lettország); Bartolomé Ferrando (Spanyolország); Szűcs Enikő (Szlovákia); Kovács István (Magyarország); R. József Juhász (Szlovákia); Linas Liandzbergis (Litvánia); Paisan Plienbangchang (Thaiföld); Peter Baren (Hollandia); Peter Kalmus (Szlovákia)
A műcsarnoki eseményt a Budapesti Őszi Fesztivál támogatja.

KONCERTEK
Elektroakusztikai Fesztivál
A Hear (a Magyar Rádió Elektroakusztikai Stúdiója), a Budapesti Őszi Fesztivál és a Műcsarnok rendezésében
1997. október 10., 11., 12. 18 óra, Törley Terem
A hangversenyek vezető hangmérnöke: Horváth István
Szerkesztő: Szigeti István
Ear együttes – Művészeti vezető: Sugár Miklós; *Steim Studio* (Hollandia) – Művészeti vezető: Michel Waiswisz
Tagjai: Michel Waiswisz, Frank Baldé, Joel Ryan, Bob Ostertag; *Beast Studio* (Anglia) – Művészeti vezető: Jonty Harrison. Közreműködik: Adrian Moore, hegedű.
Műsoron: Hollós Máté, Láng István, Madarász Iván, Olsvay Endre, Sugár Miklós, Szigeti István művei; Jonty Harrison: Unsound Objects, Pippa Murphy: Serpentina, Robert Dow: Season of Mists, Adrian Moore: (1/Violin), Pete Stollery: Peel, Alastair Bannerman: "of a world turned to gl", Ben Markland: Inside Out

Jazz Klub
1997. szeptember 6. 19 óra – Test Jazz Group koncertje
1997. szeptember 20. 19 óra – A László Attila Band koncertje
1997. október 4. 19 óra – A László Attila Band koncertje
1997. október 18. 19 óra – A Pege Aladár Quartet koncertje
1997. november 15. 19 óra – A László Attila Band koncertje

KÖNYVBEMUTATÓK
1997. október 9. 18 óra, Törley Terem
A Magvető Könyvkiadó kiadásában megjelent kötetek bemutató estje
Kántor Péter (A folyami költő) és Rakovszky Zsuzsa legújabb verseskötete
A Budapesti Őszi Fesztivál programja

FOLYÓIRATESTEK
1997. szeptember 18. 18 óra – Még nincs kész a világ –
Jókai Anna estje. Beszélgetőtársa: Czakó Gábor
1997. október 14. 18 óra – A Magyar Napló lengyel számának bemutató estje

Videologia / French Comedies / Science / Fantasy
Video Art Festival
September 27th – October 10th, 1997

Programs in the Kunsthalle

Sunday October 5th, 1997
6 pm – Gusztáv Hámos: Golda & Róza, 51', Berlin retour, 17'
8 pm – Jean-François Guiton: Blowing Wind, 9' N-N. Corsino: Totempol, 8', Lydie Jean-Dit-Pannel: Third Chapter, 26', Christian Boustani: Past Cities, Sienna, 13', Brugge, 12', six videos of Joël Bartoloméo, 17'
Monday October 6th, 1997
6 pm – Videos from Michael Gaumnitz, Erika Pásztor and Gusztáv Hámos
Tuesday October 7th, 1997
6 pm – Erika Pásztor and Jean-François Guiton present videos from the students of the Strasbourg Applied Art Academy, the Hungarian Applied Art Academy and the Intermedia Department of the Hungarian Fine Art Academy
Wednesday October 8th, 1997
6 pm – László László Révész: The Unknown Masterpiece, 28', Video Montage, 10', Róbert Langh: Virtual Time, 20',
Csaba Nemes – Zsolt Veres: Common Name, 1996, 6'30",
Csaba Nemes – János Szoboszlai: Continuos Castle, 18'
8 pm – Jean-Paul Fargier: Gustave Courbet, 26', Robin Texto, 26', seven videos of Loic Connansky, 17'

PHOTOGRAPHY – SCIENCE
Series of Lectures organized by the Art History Department of ELTE University
October 15th, 1997 – Dr. László Beke: Possibilities of expansion of the photography
October 22nd, 1997 – Dr. Sándor Jeszenszky: Beginnings of the X-ray photography
October 29th, 1997 – Attila Csáji: About the holography
November 12th, 19th, 1997, from 4 pm
Organized by Nikolett Erőss and Gábor Szilágyi
This series of lectures is centered around the examination of different photographic methods, their use, creation and the role of new images within the fields of science (astronomy, medical sciences).

International Symposium on the Contemporary Theories of Photography
November 21st–22nd, 1997, from 10 am till 6 pm

PERFORMANCE
Transart Communication
9th International Art Festival of the Studio erté
September 24th, 1997, Érsekújvár – October 3rd, 1997,
Budapest Kunsthalle, Törley Auditorium
The Transart Communication is a festival of contemporary "action art" and various directions within multimedia. In the ninth festival of the contemporary art group Studio erté working in Slovakia since 1987, 40 artists from 25 countries will perform. The topic of the festival is communication: between artist and audience, between the different arts, between different cultures.
Opening is at 5 pm on October 1st in the Törley Auditorium.
4.30 pm October 1st – Koso Haranaka (Japan); Bálint Szombathy, Milan Munim (Yugoslavia); Tadashi Watanabe (Japan); Anna Daucikova, Silvester Matula (Slovakia); Gusztáv Ütő, Réka Kónya (Romania), Enzo Minarelli (Italy); Kirsten Justesen (Denmark); Wladyslaw Kazmierczak (Poland), Park Byung-uk (Korea); Peter Rónai (Slovakia); Markus Eichenberger (Switzerland)
7.30 pm October 1st – Jan Koh Tuck Weng (Singapore) – street action; Nigel Rolfe (Ireland); Elvira Santamaria (Mexiko); Esther Ferrer (France); Chandrasekaran S. (Singapore); Roi Vaara (Finland); Valentin Torrens (Spain)
4.30 pm October 3rd – Vasan Sittiket (Thailand) – street action; Tomomi Oikawa, Mamiko Kawabata (Japan); Artis Dzerve (Latvia); Bartolomé Ferrando (Spain); Enikő Szűcs (Slovakia); István Kovács (Hungary); József R. Juhász (Slovakia); Linas Liandzbergis (Lithuania); Paisan Plienbangchang (Thailand); Peter Baren (Holland); Peter Kalmus (Slovakia)
Supported by the Budapest Autumn Festival.

CONCERTS
Electro Acoustic Festival
Organized by Hear (Hungarian Electro Acoustic Radio Studio), the Budapest Autumn Festival and the Kunsthalle
6pm October 10th, 11th and 12th, 1997, Törley Auditorium
Chief sound engineer: István Horváth
Editor: István Szigeti
The Ear Group – Art director: Miklós Sugár; *The Steim Studio* (Netherlands) – Art director: Michel Waiswisz,
performers: Michel Waiswisz, Frank Baldé, Joel Ryan, Bob Ostertag; *The Beast Studio* (England) – Art director: Jonty Harrison. With: Adrian Moore, violin.
Program: Máté Hollós, István Láng, Iván Madarász, Endre Olsvay, Miklós Sugár, István Szigeti pieces: Jonty Harrison: Unsound Objects, Pippa Murphy: Serpentina, Robert Dow: Season of Mists, Adrian Moore; (1/Violin), Pete Stollery: Peel, Alastair Bannerman: "of a world turned to gl" Ben Markland: Inside Out

Jazz Club
7 pm September 6th, 1997 – Test Jazz Group concert
7 pm September 20th, 1997 – Attila László Band concert
7 pm October 4th, 1997 – Attila László Band concert
7 pm October 18th, 1997 – Aladár Pege Quartet concert
7 pm November 15th, 1997 – Attila László Band concert

BOOK PREMIERS
6 pm October 9th, 1997, Törley Auditorium
Presentation of Péter Kántor's "The River Poet"
and Zsuzsa Rakovszky's latest poems published by Magvető Publishing House as part of the Budapest Autumn Festival

EVENING OF PERIODICALS
6 pm September 18th, 1997 – "The World is Not Yet Ready" –
Anna Jókai. Moderator: Gábor Czakó
October 14th, 1997 – Evening of Magyar Napló presenting their Polish issue

MÚZEUMPEDAGÓGIA / MUSEUM EDUCATION

MŰCSARNOK GYERMEKSTÚDIÓ
Kreatív foglalkozások minden vasárnap 10–től 12 óráig Kalmár István, Sinkó István, Szabics Ágnes és Szabóné Gulyás Anikó vezetésével
A jegy ára alkalmanként: 100 Ft
I. Csavarok, csigák, spirálok: 1997. szeptember 14. – Csigavonal – képek, ragasztások; 1997. szeptember 21. – Nyomatok, homokspirál – képek, ragasztások; 1997. szeptember 28. – Óriás labirintus – képek, ragasztások
II. Fekete-fehér: 1997. október 5. – Sakk, dobozok – színváltás; 1997. október 12. – Pozitív, negatív – metszetek, gipszkarc
III. Fonalak, bogok: 1997. október 19. – Színes világ – varrások, ragasztások anyagokkal; 1997. október 26. – Színezett világ – varrások, ragasztások anyagokkal
IV. Ágról ágra: 1997. november 2. – Festett faágak; 1997. november 9. – Lécek, lécképek; 1997. november 16. – Pálcikaemberek
V. Agyaggalamb: 1997. november 23. – Állatok, szörnyek agyagból – dombormű; 1997. november 30. – Állatok, szörnyek agyagból – óriásszobrok

TÁRLATVEZETÉSEK GYEREKEKNEK
Tárlatvezetés igényelhető a Történetek fekete-fehérben, Hencze Tamás festőművész retrospektív kiállítása, Orosz nonkonformista művészet, Rejtőzködő, Váli Dezső újabb festményei című kiállításokhoz.
Információ: 343-7401/106.

CHILDREN'S WORKSHOP
Creative workshops every Sunday from 10 am – 12 am led by István Kalmár, István Sinkó, Ágnes Szabics and Mrs. Anikó Gulyás.
Attendance fee: 100Ft per occasion
I. Screws, Snails, Spirals: September 14th, 1997 – Spirals – glue pictures; September 21st, 1997 – Prints, Sand Spirals – glue pictures; September 28th, 1997 – Giant Maze – glue pictures
II. Black And White: October 5th, 1997 – Chess, Boxes – shifting colors; October 12th, 1997 – Positive, Negative – intersections, plaster carving,
III. Strings and Knots: October 19th, 1997 – Color World – sawing, textile work; October 26th, 1997 – Colored World – sawing, textile work
IV. Tree Branches: November 2nd, 1997 – Painted Branches; November 9th, 1997 – Wooden Board Pictures: November 16th, 1997 – Wooden Stick Figures
V. Clay Pigeons: November 23rd, 1997 – Animals and Monsters in Clay, relief; November 30th, 1997 – Animals and Monsters in Clay, giant sculptures

GUIDED MUSEUM TOURS FOR CHILDREN
We have guided group tours of the gallery for the exhibitions: "History in Black and White", the "Tamás Hencze retrospective", "Russian Non-Conformist Art 1960–1990", "Hidden" and "Dezső Váli Recent Paintings".
For more information please call: 343-7401/106.

TÁRLATVEZETÉS / GUIDED TOURS

Tárlatvezetés igényelhető a Műcsarnok kiállítási osztályán. Időpont-egyeztetés és további információk – Tel.: 343-4915, 343-9041, fax: 343-5205, 343-3235.

Requests for guided tours can be made at the Exhibition Department of the Kunsthalle. For further information call: 343-4915, 343-9041, Fax: 343-5205, 343-3235.

KÖNYVTÁR ÉS ARCHÍVUM / LIBRARY AND ARCHIVES

A Műcsarnok könyvtára hétfőtől péntekig 10-től 18 óráig várja az olvasókat. Bejárata a Dózsa György úti hátsó portán át.

The library of the Kunsthalle is open from 10 am – 6 pm, Monday – Friday. Entrance through the rear entrance at Dózsa György út.

KULTURTRADE KÖNYVESBOLT / KULTURTRADE BOOK SHOP

A Kulturtrade műcsarnoki könyvesboltjában művészeti könyveket, katalógusokat, plakátokat, reprodukciókat, képeslapokat, folyóiratokat árusít, keddtől vasárnapig 10-től 17.45 óráig. Információ: 343-7401/160.

Art books, catalogues, posters, reproductions, post cards and periodicals for sale in the Kulturtrade book shop in the Kunsthalle. Open: Tuesday – Sunday, 10 am – 5:45 pm. Information: 343-7401/160.

A programváltoztatás jogát fenntartjuk.

The right to change the program is reserved.

TÖRLEY
HAGYOMÁNY ÉS MINŐSÉG 1882 ÓTA
TÖRLEY PEZSGŐGYÁR • HUNGAROVIN RT.

Budapesti Őszi Fesztivál

VÁLI DEZSŐ

MŰCSARNOK / KUNSTHALLE

1146 BUDAPEST, DÓZSA GYÖRGY ÚT 37.

TELEFON: 343-7401

FAX: 343-5205

1997 ŐSZ AUTUMN

Műcsarnok
Ernst Múzeum
Dorottya Galéria

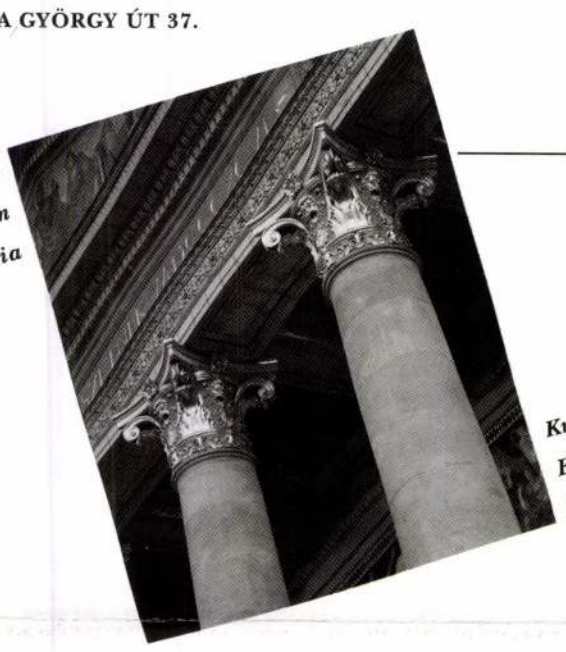

Kunsthalle
Ernst Museum
Dorottya Gallery

MŰCSARNOK / KUNSTHALLE

BUDAPEST XIV., HŐSÖK TERE; TELEFON: 343-7401
NYITVA: NAPONTA 10-TŐL 18 ÓRÁIG, HÉTFŐN ZÁRVA / OPENING HOURS: 10 AM – 6 PM, MONDAY CLOSED
Belépődíj: 200 Ft; diákoknak, katonáknak, nyugdíjasoknak: 100 Ft; ingyenes nap: kedd
Admission: 200 HUF; for students, soldiers and pensioners: 100 HUF. Free entrance: Tuesday

TÖRTÉNETEK FEKETE-FEHÉRBEN
HISTORY IN BLACK AND WHITE

1997. augusztus 26 – szeptember 28. / August 26th – September 28th, 1997

E kiállítás révén azokkal a XX. századi művészekkel ismerkedhetünk meg, akiknek munkásságában nagy szerepet játszott mint kifejezőeszköz a fekete és a fehér. E „színek" használata redukálja a művészeti alkotás lehetőségeit, de épp ezért modellszerű megoldásokat teremt, amelyek meghatározzák a több színnel való alkotás módjait is. E korlátozás visszahat a művészekre, mert szükségszerűen befolyásolja őket abban, miként fejezhetik ki a világ teljességét pusztán e kontraszt segítségével. A tárlatot Serge Lemoine, a Musée de Grenoble igazgatója rendezte. A művészek között kiemelt helyen szerepel Aurélie Nemurs, akinek életművében központi jelentőségű a fekete-fehér képalkotás. A kiállításnak magyar vonatkozásai is vannak, mert láthatóak lesznek többek között Molnár Vera és Ferenc, valamint Vasarely festményei is.
A kiállítás támogatói: AFAA, Magyarországi Francia Intézet

This exhibition presents 20th century artists in whose work black and white as means of expression played a great role. The use of these colours restricts the possibilities within artistic creation, but at the same time carries the potential of model-like solutions in turn determining creation in varied colours. This limitation elicits a response in the artists, influencing them in representing the totality of the world solely through this contrast.
This exhibition was organized by Serge Lemoine, director of Musée de Grenoble. Special focus is given to Aurélie Nemurs in whose lifework black-and-white imagery is of central importance. The Hungarian participants of the exhibition include among others Vera and François Molnár and Vasarely with her works within this genre.
The exhibition is supported by the AFAA, French Institut in Hungary

Koncepció: Serge Lemoine / Conception: Serge Lemoine
A kiállítás rendezője: Petrányi Zsolt / Curator of the exhibition: Zsolt Petrányi

HENCZE TAMÁS FESTŐMŰVÉSZ RETROSPEKTÍV KIÁLLÍTÁSA
TAMÁS HENCZE RETROSPECTIVE

1997. augusztus 29 – szeptember 28. / August 29th – September 28th, 1997

Hencze Tamás a hatvanas évek „nagy generációjával" indult, a korszakhatárt jelentő Iparterv-kiállítások egyik résztvevője. Párizsi útja, Korniss Dezsővel és progresszív kortársaival kötött barátsága már a hatvanas évek második felében kirajzolta pályafutásának irányát. A műcsarnoki kiállítás az elmúlt több mint harminc év terméséből mutat be közel száz festményt. Hencze méltatói a geometrikus absztrakció, az op art, a konstruktivizmus, a tasizmus, a reduktivizmus, a gesztusfestészet tárgykörébe sorolják a művész festészetét. „...Hencze művészete az azonos állandó ismétlése és változása, a kor kínálta példákra és megoldásokra csak fél szemmel sandító, személyes, csak rá jellemző elegáns, mondhatni, arisztokratikusan kifinomult vallomás az elmúlt évtizedek művészetéről, melynek hátterében éppúgy ott van az egzisztenciális, az emberi, mintha figurát ábrázolna..."
Sík Csaba

Tamás Hencze began with the "great generation" of the '60s as a participant of the epoch-making "Iparterv" exhibitions. His trip to Paris, friendship with Dezső Korniss and his progressive contemporaries already determined the direction of his career by the second half of the sixties. The exhibition puts on display nearly 100 paintings from the past thirty years or more. Critics assign Hencze's place among the artists of geometric abstraction, op art, constructivism, tachism, reductionism and gesture painting. "...Hencze's art is the incessant repetition and alteration of the constant, a personal, singularly elegant, almost aristocratically sophisticated confession about the art of the past decades, but the core of his work is the existential, the human point just as if he were painting figures..."
Csaba Sík

A kiállítás támogatói: BNP Dresdner Bank, Nemzeti Kulturális Alap, Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Budapest Főváros Közgyűlése Kulturális Bizottsága, Soros Alapítvány, Magyarországi Ludwig-alapítvány, BDO Kontroll, Eve Art Galéria, Vass László magángyűjtő

Exhibition sponsors: BNP Dresdner Bank, National Cultural Fund, Ministry of Culture and Education, Cultural Committee of the Budapest Public Council, Soros Foundation, Hungarian Ludwig Foundation, BDO Kontroll, Eve Art Gallery, László Vass – private collector

A kiállítás rendezője: Kozák Csaba / Curator of the exhibition: Csaba Kozák

OROSZ NONKONFORMISTA MŰVÉSZET 1960–1990
RUSSIAN NON-CONFORMIST ART 1960–1990

1997. október 10 – november 16. / October 10th – November 16th, 1997

A Műcsarnokban egy kiállításon belül két nemzetközi hírű gyűjtemény anyaga látható. A New Jersey-i (Amerikai Egyesült Államok) Rutgers Egyetem kereteiben működő Jane Voorhees Zimmerli Art Museum Norton Dodge Gyűjteménye őrzi az ún. orosz nonkonformista művészetet bemutató legkimerítőbb anyagot Oroszországon kívül. A mintegy százötven mű az utolsó 40 év szovjet „underground" művészetéről ad átfogó képet. A moszkvai Caricino Múzeumban található a Kortárs Képzőművészeti Gyűjtemény részeként a világ legnagyobb szabású „nem-hivatalos" orosz művészeti anyaga. A múzeum vezetője, Andrej Jerofejev tizenöt művész körülbelül háromszáz művén keresztül mutatja be a korszakot és annak művészetét.
A kiállítással egy időben a politikai és történelmi hátteret megvilágító anyag látható a Nyílt Társadalom Archívumban (V., Nádor utca 1.). A fenti, tematikusan illeszkedő kiállításokhoz kapcsolódik *Politika mint művészet – művészet mint politika* címmel az archívum által megrendezésre kerülő nemzetközi konferencia 1997. október 11–12-én a Közép-Európai Egyetemen (V., Nádor utca 9.).
A kiállítás támogatói: Open Society, Budapesti Őszi Fesztivál

Leonyid Szokov: *Szemüveget minden szovjet embernek – projekt, 1976*
Project to Construct Glasses for Every Soviet Person

Within this exhibition works from two internationally recognized collections will be shown in the Kunsthalle. Forming the most thorough account of so-called "non-conformist" Russian art outside of Russia, the Rutgers University's (New Jersey, USA) Jane Voorhees Zimmerli Art Museum's Norton Dodge Collection gives with its over than 150 works a concise record of the last 40 years of Soviet "underground" art. As the director of Moscow's Caricino Museum, housing within its Contemporary Fine Art Collection the worlds largest collection of "non-official" Russian artwork, Andrej Jerofejev will present this period with 300 pieces by 15 artists.
Simultaneously, access is provided to the Open Society's Archive (1 Nádor street, 5th district) containing material showing the historical and political background surrounding the exhibition. A thematically related International Conference entitled *Politics as Art – Art as Politics* will be organized by the Archive in the Central European University (9 Nádor street, 5th district) between the 11th and 12th of October, 1997.
Exhibition sponsors: Open Society, Budapest Autumn Festival

A kiállítások rendezői: Andrej Jerofejev, Timár Katalin / Curators of the exhibitions: Andrej Jerofejev, Katalin Timár

ANTIK ENTERIŐR / ANTIC INTERIOR
MAGYAR RÉGISÉGKERESKEDŐK KIÁLLÍTÁSA / EXHIBITION OF HUNGARIAN ANTIC DEALERS

1997. november 24 – 30. / November 24th – 30th, 1997

A Budapesti Őszi Fesztivál rendezvénye / Part of the Budapest Autumn Festival

A kiállítás rendezője: Partner Stúdió / Curator: Partner Studio

varodású ágat, majd egy-egy asszociatív, mitikus képzetű ósdi fémszerkezetet, megindul nála a szellemi öngerjesztés. Ehhez is, ahhoz is hozzátold, hozzászegecsel valamit, így érdekes, archaikus vagy ironikus hatású munkák keletkeznek, melyek részben *Miró* játékos, organikus motívumaira emlkeztetnek, másfelől pedig *Samu Géza* vagy *Tornay Endre András* plasztikáira. Sejben Lajos azonban nem időz hosszabban a műtörténeti előképeknél.

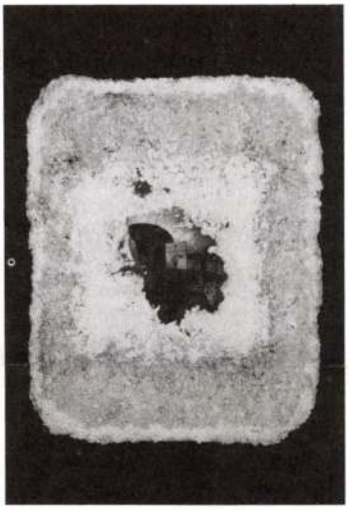

Sejben Lajos: Műelemzés, 1994, papír, vegyes technika, 70×55 cm (Fotó Dömötör Mihály)

Itt vannak végül a legújabb művek, a papírnyomatok. Sejben talán ezekkel az alkotásokkal jutott el a legmesszebbre és legmagasabbra. Mert *A természet képeslapjain* vagy a *Műelemzésen* már képtelenség kiemelni akár a grafikai, akár a festői hatásokat. Itt minden együtt van. Holott az alkotó már maga mögött hagyja a konvencionális művészi eszközöket. Helyettük a préselt papír, a homokszemcse, a kiszárított tök vagy a kukoricabajusz spontán, természetes egységére hivatkozik. Ennek köszönhető, hogy lírai hatású látomásaiban mintegy a természeti lét ,,magánvalósága'' sejlik fel.

(Horváth Mihály Utcai Képtár, 1994. XI. 24–1995. I. 10.)

■ *SZUROMI PÁL*

Műterem-cella

VÁLI DEZSŐ ÚJ KÉPEI

Végigtekintve *Váli Dezső* legutóbbi munkáin az EveArt Galériában, a bezártság-, cellaélmény elhatalmasodása tűnik föl, a szűk celláé, amely a festő két évvel ezelőtti kiállítása óta a jelek szerint túlsúlyra jutott a korábbi műterem-élménnyel szemben. A kép a sor végén, az utolsó, de időben a legkorábbi mű a címével is nyugtázza a fokozatos változást: *Műterem-cella.*

Nem egyszerű témaváltásról van szó; sőt témaváltásról egyáltalán nem beszélhetünk, hiszen címeik szerint is, meg motívumaikban is (műteremablak, festőállvány) a festmények őrzik korábbi attributumaikat. És azt sem gondolom, hogy tudatos változtatásról lenne szó. Váli öntudatlan belső fejlődése során – amit felületesen úgy is jelölhetnénk: elmélyültebb lett – egy jelentős lépéssel került közelebb ahhoz a metafizikai tartományhoz, amelyben egyébként közönséges tárgyak, anyagok és cselekvések a hétköznapi életben betöltött szerepükön túllépnek, egy más dimenzióba emelkednek, más rend szerint, más értelem és jelentés szerint nyilvánulnak meg. A szellem és az akarat igen komoly erőfeszítést igénylő kondicionálása rejlik emögött.

A korábbi műterem-tematika már eleve behúzódást, bezárkózást sugallt. A művész elreteszelte magától, kizárta a művészi munkát zavaró mozzanatokat. Tudjuk, még az ablakot is bemeszelte, hogy a külvilág látványa se befolyásolja. A fölöslegesnek ítélt tárgyaktól, könyvektől megszabadult; a régi képeit is visszahúzó, súlyos ballasztként érzékelte, szétajándékozta. Műterem-belsői legelőbb a lecsupaszított enteriőrnek csak a látványát adták vissza. Ez az artisztikus leképezés fokozatosan telítődött festői tartalommal; a műterem fizikai értelemben vett terét lassan plasztikai-szellemi szubsztrátum töltötte meg.

Váli Dezső: Műterem-cella
(Fotó Váli Dezső)

Ám ekkor még mindig *műterem* volt a képeken, ha nem is egy bizonyos Margit körúti stúdió, de nem is valamely jelkép; ám mindenképpen *szüzsé,* egy kiindulási vagy viszonyítási alap, ismerős térforma, amely nélkül a festészet matériájának előhívása nem volt lehetséges.

Most viszont egy olyan folyamat állomásainak lehetünk tanúi, amikor a ,,négy fal között'' helyzete, a kiinduló festői motívum *atelier-interieur*-je képletessé válik. Ami eleinte részben önmaga, részben bársonyosan derengő, mélységet sejtető, a magyar festészet nagybányai tradíciójára is visszautaló pittoreszk felületek hordozója volt, az az utóbbi év fejleményei tükrében jelképes jelentésűvé tágult. Ahogyan az ábrázolt tér falai egyre összébb és összébb, cellaméretűvé zsugorodtak, úgy alakult át az önként vállalt szerzetesi cella kényszerű börtönzárkává, s akként tágult a képek jelentésköre. A festő gyakorlati okokból vállalt kezdeti bezárkózása, elvonulása a világtól mostanra az atomizálódásnak, a személyiség magára maradásának, az elmagányosodásnak érzékletes kifejezésévé nőtt.
,,A rosszabbik változat az igaz változat'' – mondja dramaturgiai megállapításként Dürrenmatt; úgy gondolom, ez nemcsak a színházra áll. Váli most eddigi legigazabb változatánál tart. A képeken nincs figura, mégis, a cellában, *a műterem-cellában* ott ül és tesz-vesz egy hajlott hátú, magas alak, a festő. De bízvást ott tudhatjuk magunkat mi is. Váli méltatói ritkán kerülik ki, hogy megemlítsék művészete rokonságát Vojnich Erzsébetével. Most friss az ő kiállításának az emléke, könnyű az összehasonlítás. Vojnich nincs jelen a képein, nincs ott üresen kongó üzemcsarnokaiban. Bizonyos távolságtartással képes a látlelet megfogalmazására, szemben Válival, aki, úgy tetszik, személyes drámájának is előadója, amikor a ,,rosszabbik változatot'' mutatja meg.

Mindezen túl azonban, a *műterem-cella* még tágabb jelentésű is, úgy érzem, hogy Váli interpretálásában a régiónkbeli művészet jelképévé nőtt. A művészet őrzi még mifelénk egzisztenciális súlyát, és azt a képességét, hogy finoman érzékelje a létezés általános elmozdulását, miközben társadalmi szerepe összezsugorodik, eseményei egyre inkább szakmai belügyekké válnak. A *műterem-cella:* az önmaga köreibe bekényszerült, betokosodott művészet cellája, melyből mind kevésbé szűrődik ki életjel, kopogtatás.

A jelenlegi kiállítás két élesen elváló út lehetőségét rejti. Az egyik az igényes optikai örömök, az ,,eladható képek'', a *Műterem rózsaszín* útja, amely távlatilag bizonnyal az ,,igaz változat'' elveszejtéséhez visz.
A másik út az *Alig látható műteremé,* amelyről azt hiszem, hogy a ,,rosszabbik változat'' prominens képviselője, magyarán a tárlat legjobb képe. Emez út folytatása, konzekvens végigjárása a szenvedélyes igazságkeresés jegyében, könnyen lehet, hogy az egyre kevésbé látható, egyre sötétebb képek, ad absurdum a teljesen láthatatlan (például fekete) képek paradox és végletes kifejletébe torkollik. A falak tökéletesen összezáródnak, egymásba csukódnak, a cellába már egyetlen fénypászma sem tűz be többé. Nagy kérdés, hogy elkötelezi-e magát valamelyik lehetőség mellett Váli Dezső, s hogy melyik mellett, vagy pedig gyökeresen új utat választ.

(EveArt Galéria, 1995. I. 27–II. 27.)

■ *KOVÁTS ALBERT*

VÁLI Dezső

Mozgó Világ 1992/5

is válik tragikussá, mégis mindannyiunk élménye. Van-e vajon ehhez foghatóan magányos felvétele a Beethoven-hegedűversenynek? A versenyművek lényegét általában a szólista és a zenekar közös gondolkodásában, együttjátékában látják, és itt egy kiváló zenekart irányít Charles Münch, aki maga is hegedűs volt, mégis a felvétel csakis a szólistáról szól. Még csak azt sem lehet mondani, hogy Heifetz a zenekar ellen volna, hogy ellenükre akarja megmutatni, mit tud, hogy náluk is jobb, mert egész egyszerűen független tőlük. Teljesen mindegy, zenekar kíséri, zongora vagy senki sem, ő az érdekes, a különös, egyedüli példány. Csak ő számít.

De keresgélhetünk tovább a Heifetz játékával kapcsolatosan annyiszor elhangzott, általunk is emlegetett tökéletesség körül. Mikor törekszik valaki a tökéletességre, megtámadhatatlanságra, kikezdhetetlenségre? Ha szorong, és ha legendát készít, emlékművet épít magának. Ha egész életében a halálra készül, és a halál utáni földi életre: a hírnévre. Ezért készített hát olyan szívesen hanglemezeket, ezért igyekezett annyira, hogy még a hangversenyeken se hibázzon. Tudta, állandóan gondolt rá, hogy meg kell halnia, és nem akart egy esetleges utolsó cselekedetként valami silány kacatot hagyni maga után. Minden tette olyan volt hát, mintha az lett volna az utolsó: léhaságtól, ostoba, ellenőrizetlen szenvedélyességtől, és főleg minden képmutatástól mentes.

Ha jól sejtjük, Heifetz játék közben is folyton a halálra gondolt, persze nem görcsösen, nem teljes erejéből, de közel volt hozzá a halál, folyamatosan ott volt a gondolataiban, állandóan, ahogy a vér érkezett az agyba. Mire gondolsz, Jascha? Mire gondol, Joszif Robertovics? Semmire, válaszolná, s közben arra gondolna, hogy meghal, elmúlik, és valami jelet kell hagynia maga után. Játszott hát, azután tanított, és zsarnok tanár volt, azt követelte, hogy a tanítványok olyanok legyenek, mint ő, és az emberek a tanítványt hallgatva reá emlékezzenek. Ez nem sikerült neki, a Heifetz iskola ellenére ma a nagyok közül senki sem játszik heifetzesen, mindenki elfeledtetni igyekszik a hangszert, és csak a kerek, tiszta, puha hangzásra ügyelnek. Jascha Heifetz pedig meghalt; ha csakugyan erre készült, hát teljesítette a feladatot, és jelet is tudott hagyni, ezeket az elképesztő, megdöbbentő, felkavaró lemezeit. Most mire gondol, Joszif Robertovics?

Váli Dezső

Morandi

1991 májusában itt volt a pápa a Hősök terén. A 20. századi művészet egyik pápája, Giorgio Morandi (1890–1964) majdnem negyven csodaképével, a Szépművészeti Múzeumban. Mikor a kiállítás megnyitása után öt nappal, véletlenül tudomást szereztem a dologról, s lihegve felhívtam barátomat, M.-et, tréfának hitte: „És mellesleg éppen nálad teázik...?!"

Aztán láttam néhány szürke plakátot is. A Morandi mellett kiállított édeskés szobrásznak színes fotóval illusztrált plakát jutott. Mikor negyedszer néztem meg a tárlatot, éppen lehetett katalógust kapni.

Ugyanez a kiállítás a New York-i Metropolitanben világszenzáció lett volna.

Nagyon szeretem. Rendkívül furcsa a pályája. Diplomája után egy évvel, 1914-ben Bolognában 13 képpel szerepel, ami között van néhány „üvegcsendélet". Alig két évre rá, 1916-ban megfest egy olajképet, ami üvegpalackokat és üveg gyümölcsöstálat ábrázol; ez már főmű. És életművét ismerve, nyugodtan festhette volna húsz, harminc, sőt negyven évvel később is. Tehát 14-ben – ha nem korábban – festette első üvegpalackos csendéletét: majd éppen ötven évig ugyanazt a témát!

Ha létezne ez a fogalom egyáltalán: semmitmondó téma, hát ez az. Ötven évig egy asztallapon négy-öt üveg ide-oda tologatva. Kitérő a pályán, ha annak lehet nevezni, ennyi: a tízes évek elején a kubizmus, a tízes évek vége felé pedig a metafizikus festészetnek nevezett csacsiság szele megérinti őt is – illetve palackjait. Időnként fest egy-egy – szerintem jelentéktelen – tájképet. Kortársai közül sokan úgy ítélték monomániás témaválasztását, hogy evvel jelzi visszavonulását az egyre inkább terjeszkedő fasizmus elől. Ezt egyébként nemrég még a Magyar Képzőművészeti Főiskolán is így oktatták. Csakhogy 1950, 1960 – Morandi nem változik

semmit. Ennél nagyobb bátorságot...! Vagy éppen a megtalált kincset félte lecserélni a bizonytalan más-ra?! Talál egy témát 24 évesen. 26 éves korától ez a megkezdett széria tele van remekművel. Tárgyait valamelyest cserélgette. Beállított csendéletekről dolgozott. Tavaly láttam végre egy olyan vele foglalkozó albumot, amelyben műteremfotók is voltak. A palackok és a ládák zsúfolva modelltárgyakkal. Nem változtatta viszont a képméreteit, szinte mindig megmaradt a negyven centi körül. És maradt a kompozíció is: a tárgyak, egy horizontvonal, ami igazából az asztal túlsó éle, mögötte falmező, legtöbbször még csak árnyékkal sem bontva. Nézzük meg 1957-ben festett **Csendélet** című képét! Falmező, kerek, vagy talán ovális asztallap, öt összetolt tárgy kettős sorba rendezve, családi csoportképként. Elsőként **színeivel** hat. Az a halvány okker és a világoslila folt együttese egy tengerparti napsütötte föveny békéje. A csendélet darabjai is lágy pasztellszínek, egyensúlyozva egymást. Van bátorsága a fehér palackot középre állítani. Kompozíciója már nem is lehetne centrálisabb. Ahol elkezd a kép különössé válni: a tárgyak kontúrvonala igen rafináltan szerveződik. A fehér üvegnyak vonala pontosan fed két mögöttes kontúrt! Észrevétlenül furcsa. Az sem feltűnő az első nézésre, hogy a tárgyak irracionálisan egymás terébe hatolnak. Annyira azt látjuk csak itt is, amit tudunk! Pedig itt az öt üveg: egyetlen szobor! Még hangsúlyozza is: a cserép és az üvegek tetejei egyetlen vonallá rendeződnek. Méghozzá jó szobor! Mikor Brassai fotózás közben letörte Picasso Ember báránnyal című szobrának egy darabkáját, a kinyúló báránylábat, Picasso önkritikusan megjegyezte, hogy egy szobrot a hegyoldalon le kell gurítani, és ami megmarad, az lesz az igazi. A Morandi-kép igazi „szobor".

Ecsetkezelése bámulatos. Egy tisztességes céhbeli mit tenne egy ilyen pici – negyvencentis kép – hátterével? Elindulna fölül a kép szélénél egy hidegebb sárgával, mondjuk. Lefelé haladva kis narancsszínt bele, majd az ellentét fokozása érdekében a lila találkozásánál hidegebb – okkeresebb – sárgává válna. A kép sarkainál a sárga elsötétedne egy kicsit – ezt Rembrandt óta mindenki így csinálja –, hogy a néző a látványt ne önkényes kivágásnak érezze, kimetszve a világból, hanem zárt egységnek. (Nézzük meg ilyen szempontból az elmúlt századok portréit! Még a fotósok is használják!) Ezenkívül: változna a háttér sárgája a tárgyak közelében is, idomulva, vagy éppen ellenkezve. Csábít egy ilyen felület spachtlival (festőkéssel) való megmunkálásra is: a domináns, kikevert alapszín után az ember még belekotor a paletta egyéb színkeverményei közé is egy kissé ... nem nagy gyakorlattal is gyönyörűséges, a véletlen szerint is szerveződő-szövődő gazdag felület képződhet. S mit tesz ezzel szemben Morandi? Itt, és igen gyakran egyebütt is, a következőket: kikever egy igen egyszerűnek nevezhető világossárgát – fehér, fekete, sárga és okker tubusokból, ha jól látom. És – akár egy sámlit mázolna le – végigszalad a felületen. Még reprodukciókon is kivehető az egyenetlen vastagságban, megmunkálatlanul fölhordott festék. És az *ecsetjárása?* Mit lehet egy bontatlan sík felülettel kezdeni? Végigmenni rajta függőleges vagy vízszintes ecsetvonásokkal, szép rendben. Van Gogh talán örvényekből festette volna végig. Seu-rat pontokból állította volna össze a felületet. S itt: semmi párhuzamosság, rend, hanem elképesztő összevisszaság. Egyenes húzásokból félkörökre vált, mintha unná a mozdulatsort, legalábbis a látvány oldaláról nézve a dolog semmilyen formában nem indokolt. És külön illetlenség: a háttér ecsetrajza a tárgyak közelében azok körvonalát kezdi követni. Ez a darabosság sokszor a tárgyak színfoltjainak megmunkálására is jellemző. Jól lehetett ezt most a múzeumban látni, az eredeti képeken. És azóta nem tudom megfejteni, miért nem zavaró ez. Egyvalamit találtam erre vonatkozóan, a színharmóniáin kívül: a színhatárokkal különös gonddal bánik. (Kontúrvonalat akartam mondani, de hát azt nem használ.) Itt, határhelyzetben, ecsetjárása szinte rebbenő félénkké válik, mintha óriási feladat lenne azt a korsót pontosan megrajzolni. Mintha nem tudna rajzolni (ördögien tud). Az egyenesek is: kis kisiklások, félkörök, öblök vannak elbizonytalanítva. A tárgy ettől lebegőbb, nem konkrét. És: messzibbre kerül tőlem. (Húzzuk meg gondolatban ezeket a vonalakat egy lendületes, fekete ecsetvonással. Van ilyen a világon elég. Fernand Léger. Akármit fest, arasznyira van tőlem.)

S mindezt általában *a la prima* technikával, vagyis az egyszer lekent foltra többször már nem tér vissza. A Szépművészetiben megnézve most (Európa képtáraiban egyébként szinte nem látni tőle munkát, Olaszországban vannak, és rengeteg magánkézben) a festés előtti fölvázoló ceruzarajzok sok helyütt kilátszódnak, s a vászon fehérje is ki-kivillan. Mindebből pedig az következik, hogy még a nagy festők között is hihetetlen színérzéke volt. Csontváryról mondják, hogy óriás vásznait elkezdte festeni a bal alsó sarokban és befejezte a jobb fölsőnél. Meg kéne nézni, én nem hiszem. Ember ilyet nem tud megtenni, hogy több száz színfolt azonnal „üljön". Még Morandi egyszerű szerkezeteinél is emberfeletti teljesítmény. S milyen eszköztelen! Gondoljunk csak bele, semmi rendkívüli, feltűnő ötlet; csöndes és természetes, mint egy csokor virág.

Vagy nézzük a 31-ben festett képét: **Kagylók és gyümölcstál.** A kép ilyetén szervezése ritkább nála, tárgyak csatárláncban, kartávolságra. Három és fél darab. (Hogy valamit félbe lehet vágni, alighanem Bonnard-tól tanulta. Utrillónál is előfordulnak belógó faágak, ez-az, de nála más a helyzet. Ő sokszor fotóról, sőt kommersz képeslapról festett.)

Különös tárgyak ezek! Szerencse, hogy a címben megnevezi, én ki nem találnám azokat a mágikus értelmezhetetlen amorfokat! Megint csak nem megmunkált, megformált felületek, nem érezzük anyagukat, domborulataikat. Határozatlan alakú színfoltok. De ilyet nem lehet kitalálni! (Tessék végignézni a Knaur-féle Absztrakt lexikont!) Sugallja, hogy ez „valami"; akkor is, ha nem értem. Minden műalkotás befogadásának első fázisa: „ez valami más" – elbizonytalanít. Miben? Biztonságomban, hogy értem, tudom a világot. Magamat. Csak ebből az elbizonytalanodás-pozícióból lehet valakit továbbvezetni. Kézen fog, gyere, ez valami más. VAN MÁS IS. A láthatónál, érthetőnél messzib rendre utal.

Pilinszky azt mondja, hogy a szakrális művészet tautológia, szóismétlés. Minden művészet az, ugyanis.

Ez is.

Miszlivetz Ferenc

Kelet-Európa forradalomban?

Arató Andrásnak igaza van, amikor az 1989-cel visszafordíthatatlanná vált kelet-európai politikai átalakulásokat forradalomként aposztrofáló szerzőktől számon kéri a forradalom definícióját, és szemükre veti, hogy többségük a forradalom jelzőire – vértelen, bársonyos, csendes, befejezetlen, ellopott stb. – koncentrál, s nem magára a főnévre, ahogyan az illenék. Bármennyi igazság is van a kritikában, bármennyi is tehát a fogalmi bizonytalanság, sőt önellentmondás a jelzős szerkezetekben, valami fontosat mégis mondanak: **1.** az 1989-cel megindult politikai változások nemcsak visszafordíthatatlanok és alapvetőek, hanem megrázkódtatásszerűek és többnyire váratlanok vagy váratlanul gyorsak voltak; **2.** alapvetően megkülönbözteti őket a modern kor nagy, „klasszikus" forradalmaitól önkorlátozó, békés jellegük, s hogy a közép-európai régiót tekintve, tudatosan vállalták, eleve zászlajukra tűzték az erőszakmentességet és a jogállamiság tiszteletét.

Ez, a már a változások csíráinál megjelenő sajátos jelleg a „civil társadalom" forgatókönyvben fogalmazódik meg a leghatározottabb formában.

Ennek az 1980-as évek folyamán íródott forgatókönyvnek a középpontjában a civil kurázsival élő, önrendelkező egyén állt, akinek tömeges megjelenése a kelet-közép-európai régió társadalomfejlődésében önmagában is „forradalmi". 1987 végén, amikor régiónk demokratizálódásához fűzött reményeink minden korábbinál nagyobbra nőttek, s a szaporodó társadalmi autonómiákban, önszerveződésekben megtestesülni látszottak, a Mozgó Világ „Merre menjünk?" kérdésére az „Egyes szám első személy felé" választ adtam, az „emberi méltóság forradalmát" jelölve meg a civil társadalom kialakulásának elengedhetetlen feltételeként.

Ez az erőszakmentes, önkorlátozó folyamat valóban csak jelzős szerkezetben tűri meg a forradalmat, ám a szó legmélyebb értelmében mégiscsak forradalom: radikális szakítás egy több évszázados, hierarchikus társadalomszerkezetet, tekintélyelvet, keleties típusú etatizmust kitermelő és meggyökeresítő társadalomfejlődési modellel, amelynek alapján régiónk megannyi nyugatias vonása ellenére mégiscsak gyakrabban csapódott, s látszott immár véglegesen kötődni a Kelethez.

Kelet-Közép-Európának az ígéretes civil társadalom forgatókönyv szerinti öncivilizálási folyamata azonban megtorpant, s helyét – lendü-

---

Kelet-Európa forradalomban – Eastern Europe in Revolution – címmel tett közzé tanulmánykötetet a Cornell University Press 1992 elején (szerkesztette Ivo Banac). Az írások 1990 folyamán születtek, közvetlenül a „bársonyos forradalmat" követően, s többségükben leíró jellegűek. A jelenlegi és az előző számban a két leginkább átfogóan elméleti írásra, Ken Jowitt és Szelényi Iván tanulmányaira reagálok. – M. F.

letét és mértékét tekintve országonként eltérő mértékben – elkezdte átvenni a hagyományos, revansot, „nagytakarítást", „azonnali igazságtételt" követelő forradalmi frazeológia, amely egyáltalán nem tekinti alapfeltételnek az erőszakmentességet, inkább a „nemzet" (jogaiba visszaállítandó) közössége nevében kirekeszti, megbélyegzi, de legalábbis azonosítja a nemzetietleneket, hazaárulókat, nemzetpusztító liberálisokat. Ez a frazeológia, ahogyan azt Arató András mellett számos szerző észreveszi, jobboldali, konzervatív és populista elemeket ötvöz, ahogyan a vele élő politikai erők is (pártok és mozgalmak) rendszerint a jobbközéptől a szélsőjobbig helyezkednek el a politikai palettán. Ez a valóságosan létező álforradalom a civil társadalom jövő felé orientált forgatókönyve helyett a nacionalizmus, az abszolút nemzetállami szuverenitás és a homogén nemzetállam nosztalgikus-restaurációs forgatókönyvét kínálja, s a jelek szerint nem sikertelenül. Ha koncepciója teljes győzelmet nem aratott is, pozíciói erősek: etatizmus, az egyházak intézményei előretörése, a helyi autonómiák sorvadása, a liberális-demokratikus mentalitás visszaszorulása, a nómenklatúrarendszer újraépülése, az állami bürokráciák agresszivitásba hajló magabiztosságának visszatérése, az állampolgári és emberi jogokat sértő szélsőjobboldali ideológiák és hirdetőik hivalkodó tolerálása lassan rendszerré érlelődnek.

Az elzárkózás, etnikai alapú kirekesztés és a nyomukban járó idegengyűlölet és rasszizmus természetesen nemcsak a kelet-közép-európai régió sajátja. Egy láncreakció végtermékei ezek, melynek kezdete máig feloldatlan dilemma: a liberális demokrácia igézetében Nyugat felé útra kelő vagy országaik gazdasági felemelkedését nyugati segítségtől váró kelet-európai tömegek frusztrációja régión belüli romboló rivalizálásba csapott át, majd a frusztráció fokozódásával az elbizonytalanodott jövőtől és egzisztenciális lecsúszástól való félelem a bűnbakkeresést és a bűnösökkel való leszámolás vágyát országhatárokon belüli orgiasztikus politikai társasjátékokká avatta.

Mindez persze a legkevésbé sem segíti valóra váltani a közép-európai civil társadalom tervét – a stratégiai, hosszú távú gondolkodás elől elszívja a hazai levegőt, a még meglevő külső szimpátiákat pedig közönnyé, gyakorta ellenszenvvé változtatja.

A politikai turbulencia, a demokratizálódás megtorpanása mögött a gazdaság zavarai, a piacgazdaság normáihoz való igazodás nehézségei, a felzárkózás elmaradása és a mindebből fakadó távlatvesztés húzódik meg. S igaz ez Lengyelország, Csehszlovákia és Magyarország, a volt keleti blokk közép-európai, tehát legnyugatiasabb részén is, abban a régióban, amely a 80-as években újrafelfedezte és újrafogalmazta a civil társadalom gondolatát, s amelynek ellenzéki csoportjai a politikai rendszerváltást megelőzően ígéretesen kezdték összehangolni akcióikat. Az összefogásból – amely véleményem szerint a civil társadalom kiépülésének regionális belső garanciája – két év alatt nem sok valósult meg. A régió köztes és zavaros helyzetben maradt, amelyhez a véget nem érő kisszerű marakodások, a közös kibontakozás alternatíváinak keresése helyett a történelmi kudarcokból, „sérelmekből" táplálkozó nacionalista ideológiák nagyban hozzájárultak. Bezárult volna tehát a kör?

Igaza volna a világrendszer-elméletek szélsőséges képviselőinek, akik azt állítják, hogy a jelenkori, jól strukturált kapitalista világgazdaság centrumába nem lehetséges kívülről „betörni"? Azaz: esetünkben lehetetlen volna a félperifériás státusú centrumba integrálódnia?

Szelényi Iván a Kelet-Európa forradalomban című kötetben megjelent tanulmányában (Social and Political Landscape, Central Europe, Fall 1990) éppen azt rója fel a világrendszer-elméleteknek, hogy nem képesek magyarázatot adni a függőségből való kitörés példáira (Finnország, Mediterráneum, újonnan iparosodott ázsiai országok stb.) Elismeri azonban, hogy a kitörési kísérletek többsége kudarccal végződik, s hogy Közép-Európa nagy ugrása Európába egyelőre nincs napirenden.

Szelényi látlelete Közép-Európáról pontos: lerobbant természeti környezet, demoralizált lakosság, szétvert nemzeti burzsoázia és középosztály, a helyi tőke hiánya, elviselhetetlen adósságok, valamint folytatódó balkanizálódás az egységes Németország árnyékában. Sajnálattal állapítja meg, hogy Ausztria nem hallgatott Erhard Busekra, a Közép-Európa gondolat apostolára, s a közép-európai közös piac – Ausztria, Magyarország, Csehszlovákia és Szlovénia részvételével – nem valósult meg.

A szomorú listához azt tehetjük még hozzá, hogy az időközben kitört szerb-horvát polgárháború, a jugoszláv állam szétesésének erőszakos körülményei az integráció és kooperáció lehetőségeit még távolabbra tolták, s hogy lassan a valamikori német hisztériánál széttöredezettsége miatt talán kevésbé veszélyes kelet-európai hisztéria karbantartásának lehetünk tanúi. Tudjuk, a történelemben nincsenek vastörvények. Ez a folyamat sem visszafordíthatatlan.

Elengedhetetlen, hogy a társadalomtudományok művelői pontos diagnózisokat készítsenek, s ideológiai vagy politikai felhangú optimizmustól mentesen elemezzék a társadalom

VÁLI Dezső

Vámos Tibor

Ami Vermeerből kimaradt

Magyar Világ 1990. 12. 16. évf.

Váli Dezső kiállításán különös, ritka érzés fogott el. Kiállításokat járva a benyomások nehezen írhatók le szavakkal, hiszen ha így lenne, nem lenne szükség a festészet sajátos nyelvére. Mégis az *érdekes, jó, kellemes, ezt otthon is kiakasztanám magamnak, ilyet már sokat láttam, ezt nem nekem találták ki, lehet hogy van benne valami, de hozzám nem szól* jelzésekkel igyekszünk magunkat kifejezni. A múzeumokban a nagy művek élményét terheli, hogy képről-képre kell gyorsan átkapcsolni, nincs igazi lehetőség a magunkat átadó elmélyedésre. Egy-egy nagy festő gyűjteményes kiállítása ad talán legtöbbet az élményazonosulásban, hiszen minden mester saját világot alkot magának és a nézőknek, a jelentős művek ezt a sajátosan egyéni festői világot még megsokszorozzák minden odaadó nézőnek, minden alkalommal újra és újra egy-egy teljességet tárnak fel.

A teremben majdnem egyedül voltam, a puszta falakra akasztott puszta képekkel, s ha nem lenne a kifejezés elcsépelve, azt mondanám, hogy elakadt a lélegzetem, s ha nem lenne az élményt nem érző számára barokkos túlzás: *numen adest* – az alkotó szellem jelen van.

Puszta falakon puszta képek, azonos méretben, vagy húszan, körben, egymás mellett. A képeken puszta falak, a műteremfalak, egy-egy puszta, magányos tárgy, szék, asztal, innen-onnan nézve, látszatra ugyanaz. Minden kép más színben; barnás, vörös, szürkébb, mind monokróm a maga világában, gondos-mesterien tónusos a maga világán belül. A műterembe szűrődő fény is rejtett, nem megvilágít, csak sejtet, általában belülről – és ennek is különös jelentése van, mint minden eddig felsoroltnak és minden kimondhatatlan, finom tartalomnak, amit nem is lehet kimondani, hiszen a festészet csodás, nem verbális eszközei éppen arra valók, hogy a kimondható, a fogalmazható mellé teremtsenek közvetítőként nyelveket, így is ellentmondva a korai Wittgensteinnek.

Megdöbbentő végkövetkeztetésű szintézis. A színek önmagukban emlékeztetők festőelődök sorára, a fény, a perspektíva, a sík és tér újra- és újrafogalmazott jelentése és megjelenítése – hiszen a fény boldogság, megvilágosítás, iszonyat, bánat, kétségbeesés, bizonytalanság; a perspektíva a sík és tér viszonya a valóság kötöttsége, a ráismerő öröm, a végtelenség ábrázolt távlata, a zártság kényszere vagy idill-védettsége, a jelzés szabadsága és kötöttsége az ábrázolás kötöttségével és szabadságával szemben.

Váli együttesében ezzel találkoztam. Ezzel-ezekkel, hiszen *ez a* rejtély, a kép, az együttes így közvetít végtelen, ellentmondásos világot igen véges dimenzióban és abban, amit leírhatóan ábrázol – így lesz a befogadás egyéni élmény, esetleg rosszmájúan: belemagyarázás. Ha azonban a mű képes erre a belemagyaráztatásra, azaz az egyéni asszociációk gerjesztésére, *akkor mű*. Itt a titok, amire hivatkoztam: a befogadók sokaságának világ-sokaságai. Így magyarázódik élményem és íráskényszerem a Váli-együttesről.

Mi minden szólal meg: Rembrandt színei, Cézanne asztalai, Vermeer műterme, de megszólal a hiány is: bizánci formák, itáliai színek, németalföldi egek és tájak, az ember ábrázolása. Vermeer műterme a leglényegesebb emlékeztető. A vermeeri műterem tele van fontos, drága és jelentéseket hordozó részletekkel, a gazdagon díszített falak, világot jelentő térkép, értékes bútorok, drapériák mind tapinthatóan finom és megtévesztően ragyogó anyagok, érezzük a bársony melegét, a sárgaréz tiszta felületeit, a fény balról áradó főszereplő a főszereplők között, ahol egy másik főszereplő a lány, a maga fizikai, jellegzetes holland valóságában és a művészet elvont ideáljaként, a gazdag polgári szobában, megtestesült múzsa. Összejön itt minden vermeeri valóság és vermeeri jelkép, egy emberséget és gazdagságot egyesítő, gyönyörű transzcendentális illúzió megfogható valósága, hiszen ezért magasodik Vermeer minden hasonlókat ábrázoló kortársa fölé, a zárt mindenséget integráló módon egyesítő titkával.

Íme az ezredvég műterme, egy sokszorosan gazdagabb társadalom kiürült, puszta művészvilága, szemben a több mint háromszáz évvel eze-

lőtti ígérettel, a polgári gazdagság és emberi-kulturális értékekben gazdag, a polgár védett otthonában megvalósuló nyitott-zárt világ illúziójával.

Melyik prédikálja az igazságot? Megvalósult-e a vermeeri világ, ilyen Váli-féle a miénk? Azt is megtanultuk, hogy az ember elviselhető életének értékén túl nem nagyon létezik teljes, egyértelmű igazság, így mind a kettő az Egész része, így igazság, amire figyelni kellett és figyelni kell, hiszen a vermeeri idillé is ugyanolyan maradandóan él bennünk, mint a kiürülése. Ma valószínűleg erre kell jobban figyelnünk, ezért is jelentős Váli Dezső magas erkölcsi normájú igazsága, erős és hiteles művészi tanúságtétele.

Schaar Erzsébet utcája óta nem volt ilyen megrendítő élményem a magyar képzőművészet együttesei láttán. Örülnék, ha tanulságként megőrződne, együttesként, közgyűjteményben.

Váli Dezső Műeremsarok asztalkával 100x100 1990.

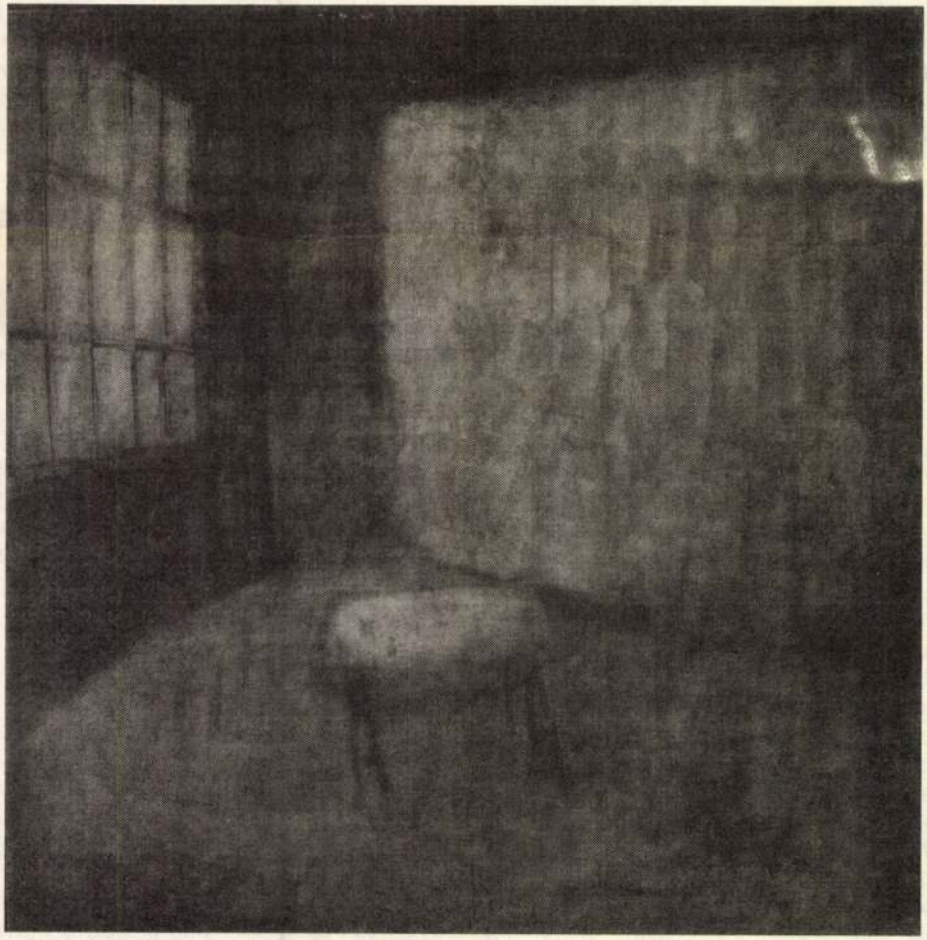

MOZGÓ VILÁG POSZTER

Váli Dezső: Műterem asztalkával

ORBÁN OTTÓ

1944 karácsonya

Itt van újra szent karácsony,
a kis Jézus ünnepe,
kilesnék, mint rab a rácson,
az időbe kifele.
Kilesnék, de vastag posztó
takar nyílást, ablakot,
három király, kegyet osztó
orráig sem látna ott.
Íjúú, íjúú, hullj, bomba;
veszett világ, döntsd romba!

Fényes csillag sincs az égen,
barmot, jászolt nem jelöl.
Nagy Heródes vak dühében
találomra öldököl.
Hol a poronty, kit a nő szült?
Egy gyereket sem talál
(mert a portól mind megőszült,
s mind öreg, mint a halál).
Íjúú, íjúú, hullj, bomba;
veszett világ, döntsd romba!

Ajtórésben foszlik köddé
borostás, sovány apám,
élve, halva soha többé
nem látom már ezután.
És felröhög egy hiéna,
verik vasrúddal a sínt,
csukladozva a sziréna
pincesírba zár megint.
Íjúú, íjúú, hullj, bomba;
veszett világ, döntsd romba!

Walpurgis-éj, őrült ünnep,
a világ az ördögé,
rusnya valaga kidülled,
lángot fingik a föld fölé,
s hamvába hal a világ itt,
minden üszök és korom,
csak egy égő ház világít —
fénye a gyerekkorom.
Íjúú, íjúú, hullj, bomba;
veszett világ, döntsd romba!

Luftwaffenspiel, *eszelős játék,*
csillagszóró, hintaló,
elolvad a sok ajándék,
mint a hó, mint a hó,
fallá csak a láng kövül benn,
az Isten sem töri át;
látom őt: a fagyos űrben
hajt egy tüzes karikát.
Íjúú, íjúú, hullj, bomba;
veszett világ, döntsd romba!

VÁLI DEZSŐVEL BESZÉLGET MESTER ILDIKÓ

Műtermek és temetők

– Absztrakt korszaka nyolc évvel ezelőtt lezárult. Miféle belső és külső történések előzték meg a figuralitás felé való fordulását?

– Hogy ez mennyire volt klasszikus és elegánsan fogalmazott alkotói válság, nem tudom megítélni, mert a képeimmel kapcsolatban mindig sokat nyafogtam, hogy nekem milyen kínlódás a festés, mennyire utálom. Valóban rendkívüli módon szenvedek, kellemetlen és fárasztó munkának érzem.

– Egy műalkotás létrehozásának melyik a leggyötrelmesebb periódusa?

– Azt hiszem, a megkezdés. Eleve olyan szörnyű technikával fogok hozzá egy képhez, aminél ostobábbat ki sem lehet találni, de nem tudok rajta változtatni. Jól-rosszul kigondolom a képrácsot, elkészítek egy párvonalas ceruzarajzot gyufásdoboz nagyságban. Ezt fölrajzolom egy táblára, és villámgyorsan befestem az egészet, hogy ne legyen üres. Ez a gondolkodás nélkül feltett festék valami rémes módon néz ki, gusztustalan. De türelmetlen vagyok, szeretnék túl lenni a keletkezés kínjain. Tudniillik az igazi munka akkor kezdődik, amikor kétségbeesve, összeomolva leülök, ránézek erre a szörnyűségre, és elkezdem kijavítani. Ez egy-két alkalmat jelentő festés, aztán egy idő múlva megint előveszem. Mostanában két hónap alatt általában befejezek egy képet, de voltak olyan periódusok, amikor festményeim nagy százaléka több évig készült.

14 éven át nonfiguratív voltam, utána három és fél évig temetős képeket csináltam, 87 ősze óta pedig a műtermemet festem. Az absztrakt festészet borotvaélen való járás annak, aki ilyen gondolkodós fajta. Én nagyon hittem a nonfiguratívban, hiszen úgy találtam rá, mint ahogy az ember a szerelmesét megtalálja egy arcról. Rájöttem: ez nekem nagyon jó. De az utóbbi években a kultúrtörténeti érdeklődésem, a szakmai ismeretem vagy nem is tudom igazán, mi miatt, szinte csak rossz absztrakt képeket láttam. Kételyem támadt: alkalmas-e vagy mikor alkalmas a nonfiguratív a teljes világábrázolásra? Nem eleve egy parcella csupán, egy kis részterületre ítéltetett dolog, ami nem birtokolhatja a teljességet? Fészkelődtem benne, már nem tudtam élvezni, amit csináltam, és egyre több képem nem tetszett.

Akkor egy fél évig lakásfelújítás miatt nem dolgoztam, s közben aggódtam, tudom-e majd folytatni. És valahogy ennek a lefojtottsága s az egész dolognak a dinamikája adott egy ötletet, aminek hatására elkezdtem a figurális képeket. Egy zsidó temetőt ábrázoló fotóm nyomán készítettem néhány festményt, s lassan kiderült: van vagy tíz, engem foglalkoztató dolog, amit ki lehet vele fejezni. Közéjük tartozik például az egyedüllét, a halál, az enteriőr-élmény, s mindez megtalálható ezekben a temetőkben; s a magasművészet is, mert a temetők egy része nagyon magas kultúrát képvisel. Nyolc évvel korábbról volt egy valódi, hiteles élményem, amikor szociofotózás miatt 54 zsidó temetőben jártam, tehát könnyű volt belehelyezkednem. S valljuk meg, egy téma mindig csak egy kis ürügy arra, amit el akarunk mondani. Hogy ki mibe öltözik bele, milyen figura mögé bújik, az valahol majdnem mindegy.

Számomra végtelen variációs lehetőséget jelentett a temető ezzel a teleobjektíves megközelítéssel. Ha akarom, van horizont, s tájképpé válik az egész. De horizont nélküli síkba is felbontható, mert felülről nézve a temetőkövek szinte absztrakt látványt nyújtanak. Messziről sok kis pöttynek látszik az egész, ha viszont közel megyek a kőhöz, akkor már egy moloch áll előttem. Tehát olyan gumiszerkezetnek tűnt, amiben nagyon jól éreztem magam. S tekintve, hogy volt 2400 fotóm, ezek ötleteket adtak, fölidézték az emlékképeket s azt a szellemi izgalmat, amit fényképezés közben éreztem. A festmények azonban három és fél év múlva egyre rosszabbak lettek, kiüresedett számomra a téma, ezért abbahagytam.

Nagyon nehéz volt ez az 1987-es időszak, mert a zsidó temető valahogy csodaként jött, de lesz-e helyette valami más, s mi következik utána, azt nem tudtam. Szerencsére ráakadtam erre a műterem-témára, s azóta azt festem. Máig sem untam meg, pedig noszogatnak: hagyjam már abba. De még mindig nagyon benne vagyok, s most azért megvan a reményem: ha megszűnik ez az érdeklődésem, akkor majd csak találok egy harmadik témát is, ha megérem.

– A legnagyobb képmegsemmisítő hírében áll: nem kíméli saját alkotásait. 1987 végén addig elkészült 1350 műve közül csupán 640-et nem pusztított el, ezek közül is 550 elkerült Öntől. Most mi a helyzet ebben a vonatkozásban?

– Akkor az Ernst Múzeum-beli kiállításnál beleírtam a katalógusba ezt a számot, de az új adatokat nem tudom. Bár ezeket is össze lehetne számolni, mert szerepelnek az opuszjegyzékemben.

– Nagyon pontosan dátumozza, regisztrálja, fotózza, dokumentálja képeit. Miért fordít erre olyan nagy gondot, ha ugyanakkor pillanatok alatt képes felfűrészelni vagy más módon tönkretenni műveit, s ettől a nyilvántartás szinte halotti anyakönyvi kivonattá válik?

– A megsemmisített művek képi nyomát is megszüntetem. Eltépem a fotóit és diapozitívjait, s még a memóriámból is eltűnik. Az opuszjegyzékben csak azért marad meg, mert az egy húsz éve folyamatosan vezetett füzet, ahonnan nem tudom kiemelni ezeket a bejegyzéseket, csak áthúzom őket.

Nem vagyok én olyan jó művész,

hogy minden szavam fontos lenne. Nekem nagyon sok közepes meg rossz képem van, mivel sokat csinálok. De a gyengébb képeimet is meg kell festenem, mert nem tudok előre szelektálni. Körülbelül 60 százalékuk selejt, amelyeket állandóan javítgatok, legyenek azok is jók. Egy bizonyos ponton túl viszont már nem rentábilis velük foglalkozni, ki kell dobni őket. Ezek nem hisztérikus megsemmisítések, nem önpusztító rohamok, hanem átgondolt lépések, munkafázisok, mint amikor a hulladékot, a szemetet kiöntik a kukába. Az utóbbi néhány évben már nem tettem tönkre olyan sok festményt. Érlelődik is bennem egy súlyos gyanú, hogy elalszik az önfegyelmem, lejjebb teszem a mércét. Két éve 25 képből csak ötöthatot dobok ki. Gyanakodva figyelem magamat, és tervezem is: lelkiismeretem megnyugtatására egypárat megint felfűrészelek.

– Előfordult már pályáján képeinek visszavásárlása is múzeumtól, magángyűjtőtől. Vagy mert gyengének találta az általuk megszerzett alkotást, vagy félt annak külföldre való kerülésétől. Miért irtózik attól, hogy festménye egy müncheni fogorvos vagy amerikai milliárdos környezetében függjön a falon?

– Én nem tudom, milyen festő vagyok, s életművemből mekkora az a terület, amit a magyar kultúra be fog emelni, mint egyet a sok közül, egy téglát, amire szüksége lesz. De végül is – elég pimaszul – úgy döntöttem: elég fontos vagyok ahhoz, hogy kelljek. Tehát igény van a munkámra. Nyilvánvaló, ha a képeim nyolcvan százaléka külföldre kerülne, miként a kollégáim nagy részének ma, akkor az elveszne a magyar kultúra számára. S úgy gondolom, nekem inkább megéri, ha itt majd fontos ember leszek, mint hogy valamivel jobban éljek. És tudom: a müncheni fogorvos várószobájában lévő képem úgy eltűnik, mintha lángszóróval megsemmisítettem volna. Annyira nagy festő nem vagyok, hogy a világon szétszórjam a magvaimat, s azok kikeljenek. Viszont ha ebben a kis kultúrában együtt van a meglévő ötszáz képem, az egyszerűen jobb számarány, intenzívebben hat, s a legjelentősebb gondolataim visszasugároznak belőle.

– Sokáig őrizte életművét, majd

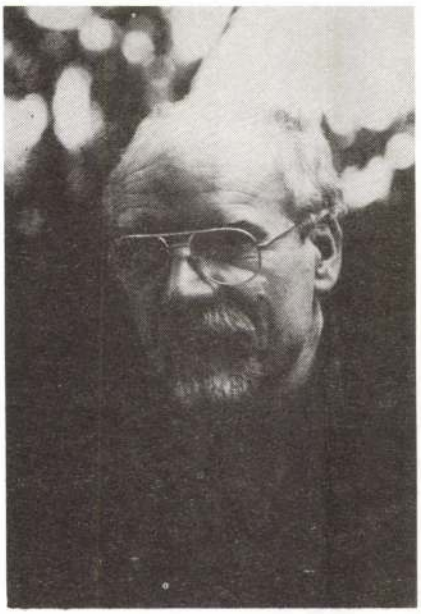

Szűts Miklós felvétele

mikor elvetette az egyszemélyes múzeum rendszerét, s lemondott arról, hogy képeit és gondolatait csak halála után használják, 1986-ban szétajándékozta 320 művét magánszemélyeknek és múzeumoknak.

– Fiatal koromtól kezdve a múzeumot céloztam meg. Nem ágy fölé festettem képet eredendően, hanem olyan minőségű festményeket igyekeztem csinálni, amelyek kiállításra valók. Később megérett bennem a gondolat: hiába tartom együtt őket, s majd az utókor úgy ítéli meg, méltó vagyok arra, hogy múzeumot csináljanak a műveimből, ez akkor se jó. Mert szerintem nem váltak be igazán ezek az egyszemélyes múzeumok. Jobb, ha van egy XX. századi keresztmetszet, és ott szerepel két alkotás mindenkitől.

Úgy tűnt, a képeim nem működnek: ezek hullák. Ötszáz darab. Végül is adekvát volt – ha mindenemet kidobom, miért pont a festményeimet őrizzem. Talán az önbizalmam nőtt meg, mindenesetre az volt az érzésem, ezektől is meg tudok válni. Elvégeztem munkáim dokumentálást, majd mindent kiállításra kész állapotba hoztam: bepaszpartuztam, bekereteztem, mindegyik műhöz karakterének megfelelő keretet választva. Külön raktam két jól összekomponált tárlat anyagát, a többit pedig elkezdtem szétajándékozni. Csakhogy radikális alkat vagyok, a dolog eszkalálódott, és belejöttem. A végén már kizárólag az volt fontos, hogy viszonylag jó helyre kerüljön a kép. Olyan embereknek is adtam, akiket soha nem láttam. Éppen hogy egy szűk kiállítási anyag maradt. Nagyon nagy munka volt, de élveztem.

– Mit érzett az egyéves fárasztó dokumentáló-, szervező- és elszállító munka után, mikor művei már új tulajdonosaik birtokában voltak, s ön ottmaradt kiürült, sivár műtermében?

– Arra a pillanatra nem tudok visszaemlékezni, de igazság szerint mindig győztesnek érzem magam. Addig és úgy forgatom a világot, a tragédiákat és történéseket, hogy ez bekövetkezzen. Tehát győzelemtudat volt, mert bizonyos fokig leküzdöttem magamat, megint teljesítettem egy feladatot, amit sikerült megoldanom. Ugyanakkor ezzel párhuzamosan egy halálos ürességérzet, csömör is jelentkezett.

– Utólag visszatekintve helyesnek tartja, hogy megtette ezt a lépést?

– Igen, hogyne. Sőt, furcsa módon átfordult az egész: ma már nem szeretem, ha a képeim itthon maradnak.

– Az emberek nagy része ragaszkodik az őt körülvevő tárgyakhoz, amelyeket az évek során felhalmozott. Ön képes megválni festményeitől, könyveitől, fotóitól, magnókazettáitól, erősítőitől, hangfalaitól. Lecsupaszítja maga körül a műtermet, az életet pedig csak erősen szelektálva hagyja betüremkedni. Miből táplálkozik ez a lemondás, aszkézis?

– Tízéves koromban elvittek egy öreg nagynéném hagyatékának felszámolására. Ott tapasztaltam meg először, a dolgok értéke hogyan válik nullává. Tisztában vagyok a tárgyak jelentőségével, mert fontosak számomra. Az én összes istenhiányomat, emberhiányomat, létösszességvagy létérzéshiányomat ezek a tárgyak mindig igyekszenek – mint mindenkinél – pótolni és betölteni. De gyerekkoromtól fogva van bennem egy furcsa érzés: a tárgyak összessége nem adja ki a világot. Nem fogadom el a békéjüket, hiteltelennek érzem. Én is vágyom a békére, a boldog mosolyra, hogy végre derűsen üljek egy karosszékben. De ehhez egy karosszék kell meg egy meleg szoba, és tudom: nem igaz a karosszék és nem igaz a meleg szoba. Nem

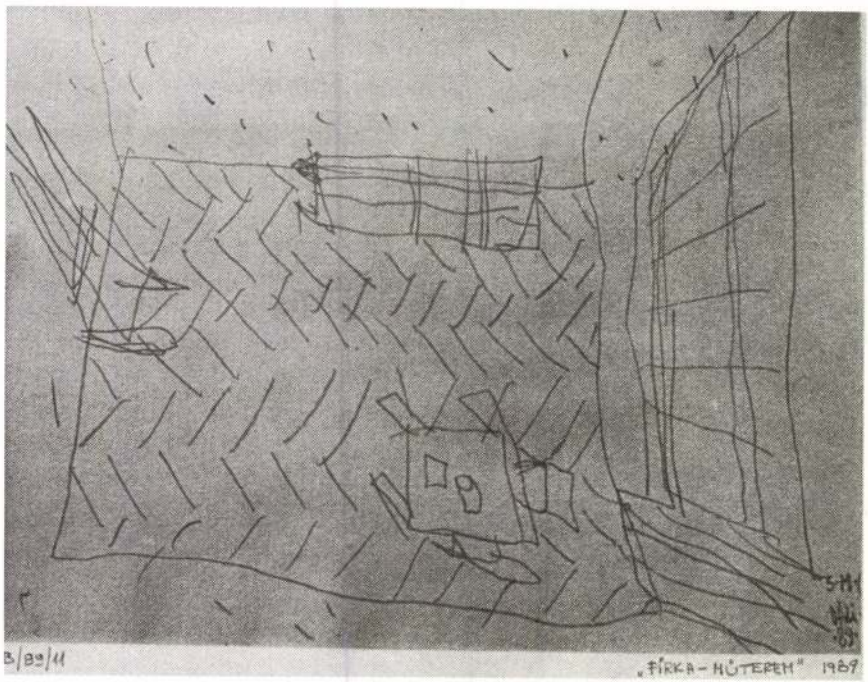

Váli Dezső: Firka műterem, 1989

ettől boldog az ember, és nem ettől találja meg az Istent.

Egy sor tényezőt kiiktatok az életből: lehetőségeket, utazásokat, pénzt, embereket, társaságot, magaskultúrát, szép és jó dolgokat, mivel úgy gondolom, nem tudom befogadni. Valahogy ez az életutam: valamilyen szálat, amit vadhajtásnak érzek vagy már túlburjánzott, azt lemetszem, mint ahogy a gyümölcsfánál is teszik. És ezt ilyen patetikusan, radikálisan, fellengzősen, drámaian csinálom, bár talán nem hisztérikusan: elajándékozom, abbahagyom, kidobom. Nem mondom, hogy ilyenkor nincs hiányérzetem, néha majd meghalok az ürességtől, de hát ez a célom. Tudniillik az igazi idea egy üres szerzetesi szoba, egy lópokróccal letakart ággyal és egy feszülettel a falon. Csakhogy én nem vagyok szellemileg annyira erős, hogy ezt a fokú önkiürítést tartósan elviseljem, illetve megtöltsem tartalommal. Tehát óhatatlanul beburjánzik az ablakon, a küszöb alatt az élet: hol a fotózás révén, hol egy kiállításra kell keretet csinálni, hol pedig megírok valamit. Az én alkatom megkövetel valami újrafölgazdagodást, és amíg nem egészségtelen, addig csinálom is, mert ez játék, öröm. Ha meg túlnő, akkor próbálok egyet ütni.

Nyugtalan alkat vagyok. Természetesen nekem is megadatik az öröm és a boldogság, de csak félórákra. Egy készülő kép közben, egy Ottlik-regény olvasása során vagy amikor leginkább elmerülök egy fotoregiszter rendezésében.

Igyekszem szegény maradni, mert ezt fontosnak tartom. Nem is lenne elég fegyelmem és intelligenciám a gazdagság elviselésére. Ma már azt is tudom, nincs szükségem igazán a tárgyakra, megcsömörlöm tőlük, bár néha elandalítanak. Ugyanúgy birtoklom őket, mint ahogy elolvastam, magamba szívtam párszáz vagy ezer könyvet. Azokat megtanultam. Most itt álljanak? Inkább továbbajándékozom őket, s ha nagyon kell valamelyik, akkor kölcsönkérem.

– Még egészen fiatal volt, amikor Seneca eléggé beleszólt az életébe. Hatására először dobta ki teljes könyvtárát. Később felfedezte Thomas Mannt, Strindberget, Déry Tibort, Pilinszkyt. Mit kapott tőlük, s milyen befolyást gyakoroltak gondolkodására, világlátására, szemléletmódjára?

– Nagyon megváltoztam a hatásukra. Előfordul, hogy valamilyen fontos kérdésre válaszolok, és nem tudom, ez az én mondandóm, én találtam-e ki, vagy Pilinszky. A könyvekből Thomas Mann-nak vagy bárkinek a legjobb pillanatait kapja az ember, amikor a lehető legkoncentráltabb énjüket adják. Ez tiszta tanítás. Nem is tudom megmondani, mit *nem* tanultam tőlük. Azt hiszem, mindent – folyamatosan. Az ember bárhol felüt egy fél oldalt Thomas Manntól, az az egész világot kiteregeti, és még mosolyog is rajta. S olyan végtelenül informatív a szövete. A kortárs irodalmat kevéssé ismerem. Arisztokratikusan azt mondom: nincs időm arra, hogy szelektálatlanul olvassak. Inkább a biztos minőséget választom.

– Geológiával való foglalkozás, versenyevezés, jóga, síelés; zenehallgatási mánia, nagy kazettagyűjtemény kialakítása; fotózás, 24 cm-es negatívméretű óriási fényképezőgép építése; fosztott pihetollból a téli hideg égbolt alatti alvásra is alkalmas hálózsák varrása; bernáthegyi kutya felnevelése; négy éven át napi egy óra angolfordítás nyelvtanulás céljából – ezek voltak érdeklődési körének, tevékenységrendszerének szeletkéi bizonyos életperiódusokban, melyek jótékony hatást gyakoroltak szellemére, fizikumára, s békés harmóniában léteztek a fő s csaknem mindennap gyakorolt tevékenységgel: a festéssel.

– Igen, az engem bizonyos fokig elnézően és szeretettel kezelő baráti köröm ezt úgy fogalmazza meg: ezek a pótcselekvéseim, hogy ne kellien dolgozni. Ebben nagyon sok igazság van. De nem lehet állandóan festeni, meg szörnyű is volna. Valamivel mindig játszom, aztán abbahagyom, mert halálosan vigyázok az időmre. Huszonöt évvel ezelőtt megcsináltam azt: összecsomagoltam egy hátizsákba az asztalosszerszámaimat, és elajándékoztam egy barátnőmnek azért, hogy végre már ne foglalkozzam velük annyit. Tehát az ember kínlódik a saját természetével, mert a munka alól csúsznék ki, amennyire lehet – ösztönösen.

– A fotózás sokáig hobbija volt. A temetők mellett tájakat, lepusztult házakat is megörökített, tizenkétezer felvételt készített parasztszobákról egy szociológiai kutatáshoz, s művészeket fotografált. Aztán egyszer csak kidobott nyolc kiló negatívot és egy zsák képet. Hogy szűnik meg egyik napról a másikra egy ilyen nagyfokú szenvedély?

– A fotózás nagyszerű játék. Imádtam a technikai részét is. Összeállítottam egy speciális vakuberende-

zést, hogy műtárgyreprózásnál egyszerre villanjon a négy vaku. Vettem nagyítót is, s öt évig csak betűket fényképeztem, fotózás útján nagyítottam őket a grafikai munkákhoz. Majd jött a szociofotózás, amivel éveken át pénzt kerestem, s nyugodtan festhettem mellette. Utána következett a padlószemét, ami a legértelmesebb fotózás volt, egy magamra szabott tevékenység, talán az eddigi legeredetibb ötletem. A műterempadlón felgyűlt szemetet úgy lehet fényképezni, hogy az teljesen absztrakttá válik. Ha az ember kivonja a léptékét, konstrukcióként jelenik meg. Ez egyszerűen egy ritmusrendszer, amit használni kezdtem. Éveken át ebből indítottam a nonfigutatív festményeimet. Most is itt hagyom a földön a papírhulladékot. Szeretem, rendkívül érdekes látvány.

De ha valamit csinálok, mint ahogy a fotózást is, akkor csak arra figyelek, semmi másra. Ezt nem akartam. Egy nagy ötvenkilós homokzsák tele lett fotókkal, s egyszerűen kidobtam. A dolog mögött egy olyanfajta csömör is állt, hogy ennek nincs társadalmi hasznossága, legalábbis én így éltem meg. Elkezdhettem volna fotósként működni, de ahhoz több és jobb minőségű képre s tökéletesebb technikai berendezésre lett volna szükség. Ez túlságosan sok idő és energia, s végtére is nem a fényképezés a hivatásom, nem az a dolgom, nem abban vagyok a legjobb.

– 1986 körül megsemmisítette géppel írott naplóját. Csak mikrofilmen maradt meg. Milyen típusú feljegyzések voltak ezek, milyen időintervallumot fognak át, s mi váltotta ki ezt a pusztító cselekedetét?

– Mindig az etikai, morális problémáimat dolgoztam föl benne. Aligalig szakmai jellegű napló, bár a kiállítási katalógusokat, plakátokat, interjúkat is beletettem öndicsekvés céljából. Meg sok egyéb dolgot, ami akkor jelentéktelennek tűnt, ma viszont rendkívül informatív dokumentáció számomra. De a gerincét mindig az képezte, hogy amit nehezen tudtam morálisan megoldani, kínlódást okozott számomra, azt megpróbáltam írásban rendezni, és sikerült is. 3050 gépelt oldal a terjedelme, egyes sortávval írva. 1958-tól kezdődően huszonvalahány évig vezettem. Akkor fölmerült a kérdés: minek? Csak a legtökéletesebb dolgaimat, a legjobb mondataimat, legsikerültebb képeimet akarom az utókorra hagyni, nem az élettörténetemet. Azért is pusztítom el a hitem szerint gyengébb festményeimet. Eltéptem a naplót, mikrofilmen őrizte az egyik barátom. Tudtam, ehhez lehetetlen hozzáférni, mert annyira drága és olyan pokoli munka visszanagyítani, hogy nincs ember, aki megcsinálja. De ez érték, és ha mégis kellene az utókornak, akkor megvan. Hát nem az utókornak, hanem nekem lett rá szükségem négy év múlva. S mivel belső kényszerré vált, rendkívül keserves munkával saját magam nagyítottam vissza.

Ez hagyján, de egy barátom elolvasta, éppen egy irodalmár, egy szerkesztő, s azt mondta: ebből most kellene könyvet csinálni, és ő ezt nekem megtenné barátságból. Ilyen kérésnek egy menyasszony se tud ellenállni. Össze is állította, pár napja jelent meg a kötet a Balassi Kiadó gondozásában *C. Napló* címmel.*

– A Mozgó Világ *rendszeresen közli pályatársakra való visszaemlékezéseit. Tömör, kifejező, jó stílusú beszámolók ezek, melyeken átsüt az értő, érző, művészeti életünkkel kapcsolatban felelősséget vállaló személyiség. A lap hasábjain öninterjút is készített, a* Művészet *pedig közölte egy kitűnő Farkas István-tanulmányát. Milyen szerepet játszik életében az írás?*

– Írok a katalógusaimba, mert azt nem hagyom másra. Annyi szóbeli közlendőm mindig van, hogy ha háromévenként csinálok egy kiállítást, akkor azt az egy oldalt meg tudjam tölteni. Leírtam a norvég utazásomat meg a romániai tanulmányutamat, s ezek megjelentek a szövetség lapjában. De annak, hogy írok, nincs se állandó megszokott menete, se struktúrája.

Most fölkértek a *Mozgó Világ*tól, készítsek egy sorozatot tíz festőről tíz hónap alatt. Életemben először vagyok ilyen értelemben újságíró, illetve 1972-ben a *Nők Lapja* már közölte egy belsőépítészeti cikksorozatomat. Nem tartom magam számon íróemberként, de kétségtelenül ezek a kis

Váli Dezső; Lavírozott műterem, 1990

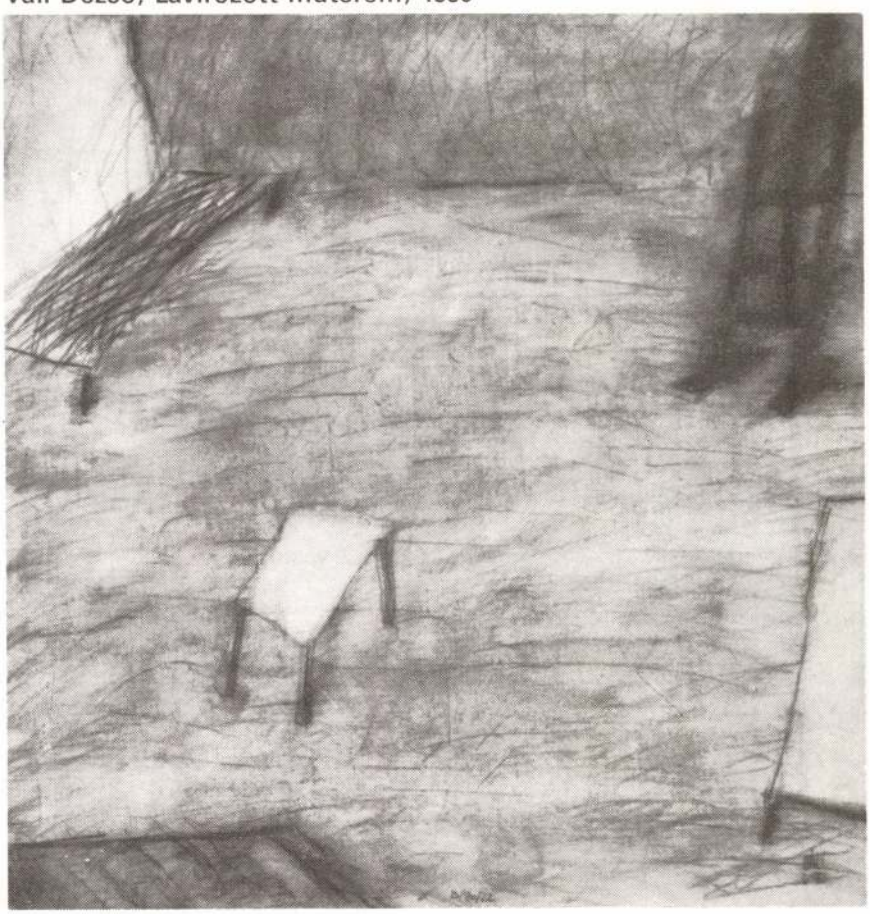

*A könyv megjelenése alkalmából december 15-én Váli Dezső-kiállítás nyílt a Balassi Könyvesboltban (Bp. Margit u. 1.).

rügyecskék az elmúlt húsz év folyamán kibújtak a földből, szinte szándékom ellenére.

– Belsőépítészeti szakmai végzettsége van. Mit tudott ebből profitálni?

– Az Iparművészeti Főiskola nagyon jó oktatási intézmény volt a 60-as években. Jelentősen hatott gondolkodásmódomra. Rengeteget tanultam ott, többek között térszemléletet és színelméletet. Nagyon örülök, hogy ezt végeztem el. Az építészet talán a legmagasabbrendű, legkomplexebb tevékenység a világon, hiszen a városok kultúrájába, a lakók teljes életébe döntően beleszól. De én elvből nem vállaltam belsőépítészeti munkát, mert kezdettől fogva tudtam: festő leszek. Számomra a színek a fontosak, s úgy érzem, a festészet lényege két szín találkozása. Két szín csodálatos találkozása, ami az ember legfontosabb dolgairól beszél.

– Tevékeny művész. Éveken át tanított a zebegényi nyári szabadiskolában. A Nemzeti Galériában megrendezte a 78-as Stúdió-kiállítást. Fáradozott a Gruber Béla Emlékmúzeum létrehozásán a váci zsinagógában. Nyílt levelével hozzájárult a Tavaszi Tárlat bizonyos szünet utáni újraéledéséhez. A Képzőművészeti Szövetségben a festők vezetőségének tagja volt. Most milyen tervek, elképzelések foglalkoztatják?

– Én ezeket a feladatokat nem kerestem, de mindenkinek, még az ilyenfajta mono-típusú munkát végzőknek az életében is vannak kapcsolódási pontok a társadalommal. Ezek közül nem mindegyiket taszítottam el magamtól. Tavaly jelentkeztem a Képzőművészeti Főiskolán, mert szerettem volna tanítani. Vezettem is egy kurzust, amit rendkívüli módon élveztem, de mivel nagyon felduzzadt létszámú a tanári kar, nem kerülhetett szóba a véglegesítésem.

Most barátommal Kecskeméten, a Cifra palota padlásterében egy kortárs múzeumot akarunk létrehozni – alapítvány keretében. Arra törekszünk, hogy ez valóban múzeumi minőségű műtárgyak gyűjteménye legyen, amelynek minden darabját ajándékként kapja meg a város. Jövő év márciusában mutatjuk be a nyitó anyagot.

LENGYEL PÉTER RÁDIÓSOROZATA

A kedves polcom

Petri György az a költő, aki az elmúlt korszakban minden, akár csak passzív kompromisszumot is elutasított. Nem vette tudomásul a tilalmakat, tabukat, az erőszakszervezet virágszál-érzékenységeit. A szabadság mellett döntött. A költészet, szépprózá általános esetben nem érintkezik közvetlenül a politika szférájával. Ugyanilyen döntésükkel a *puha erőszak* éveiben a legtöbben *csak* azt választották, hogy nem lesznek hivatalosan írók, *csak* azt, hogy feküdjön öt-tíz évig a kéziratuk egy ezredesi fiók mélyén, *csak* azt, hogy másodrendű állampolgárok lesznek. Petri azonban hevesen politikus alkat, nála a döntés a nyomtatás végleges tilalmát hozta. S eredményei – nem politikai, hanem esztétikai eredményei – bizonyították, hogy miért kellett így tennie. József Attila módján – és magasságában – épít költészetet az újsághírből, a hétköznapi utcából, a kocsma, az albérlet, a rothadó falú pincék világából, a hétköznapokból, melyeket a magukrahagyottak és elfelejtettek éltek és élnek hazánkban, értelmiségiek és csőlakók, az öngyilkossági és alkohol-statisztikák furcsán, magától értetődően közös alanyai. Matolay Magdolna, szociográfus, örökdiák, törékeny szőke szépség, kibe barátaimnak szokása volt halálosan beleszeretni, ilyen ember volt. A Nyugati kocsma pultjánál, a dolgok legalján beszéltem kettejükkel együtt utoljára, Magdi öngyilkosságának évében.

MATOLAY MAGDI HALÁLÁRA

Nem holmi fenntartások miatt nem voltam ott, Magdi,
objektív okok, ellenőrzőkönyvbe is beírható
akadályoztatás: forgattam volna — ha kisüt a Nap
délig: és négyszáz forint az ideát négyszáz forint:
húsz deci „Cs-vitamin", egy fogpótlás, egy tüzelőrendelés csúszópénze
vagy egy előre nem látható célú, igéretes befektetés.
Szép voltál a múlt nyáron. Folyton nyafogva is.
A letörött szemfogaddal is. Milyen világ, mondd,
lett volna kellő neked? Férfiak krepp-papírból?
Börtönebb viszonyok? Strand Floridában?
Polgári házasság (áldozatos élet beleértve) a nyolckerületben?
Vagy még egy utolsó koloratúr bolyongás?
Gyerek fölé hajlás? Apácafőkötő? (Sziklafal mohosította látkör?)
Az evilág, amelyre való már nem akartál lenni,
végzi tovább a testi-lelki gyakorlatokat (olyanok ezek
többnyire, mint egy összevont hittan-testnevelés-osztályfőnöki óra).
Szerettünk (azt hiszem), de társaságodat ritkán kerestük,
túl sok (vagy épp elég) volt és maradt a
recsegő padlókon és műköves konyhákban kijárkált szenvedés.
Mi az ablakon inkább csak kinézünk,
hogy lélekben legyünk egy kissé az utcán is,
amikor testben nem vagyunk kénytelenek igénybe venni a lépcsőházat.

ERNST MÚZEUM • BUDAPEST • 1990 AUGUSZTUS 16–SZEPTEMBER 16

VÁLI DEZSŐ

1942-ben született Budapesten
1967 diploma, Iparművészeti
Főiskola, Budapest
1969 óta kiállító művész

1942 born in Budapest
1967 graduated from the Academy
of Applied Arts, Budapest
1969 began taking part in exhibitions

Lakcím / Address : H -1027 Budapest, Mártírok útja 64/B • Tel: (361) 13 55 897

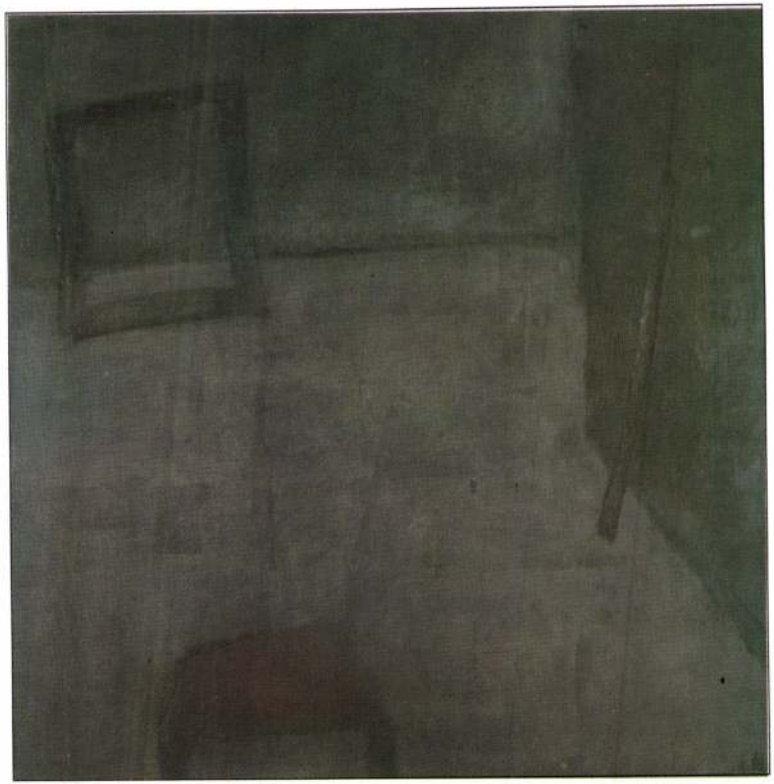

MŰTEREM ÜRES KERETTEL
ATELIER WITH EMTY FRAME

MŰTEREMRÉSZLET
DETAIL OF ATELIER

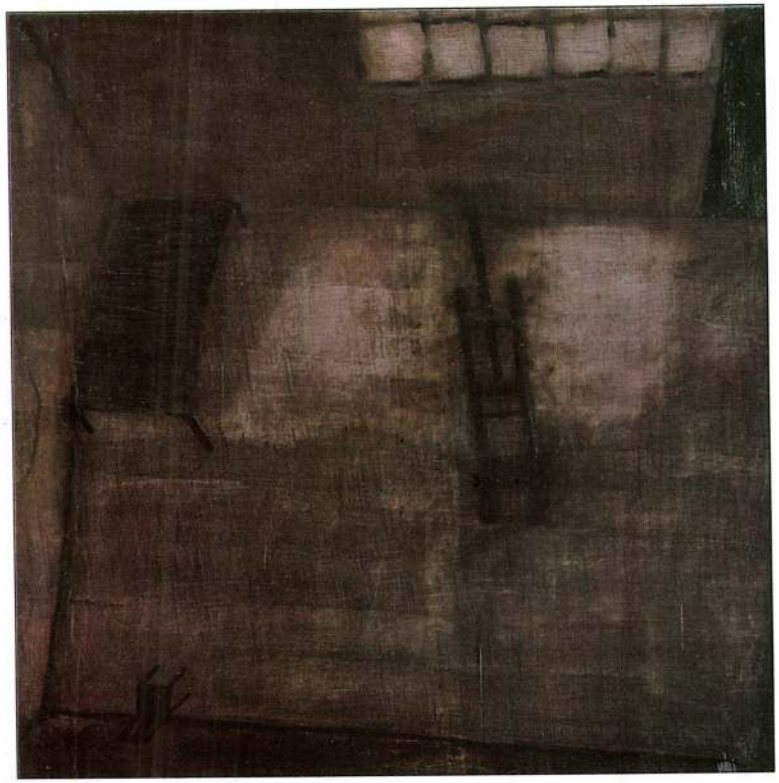

MŰTEREM, FESTŐÁLLVÁNY
ATELIER, EASEL

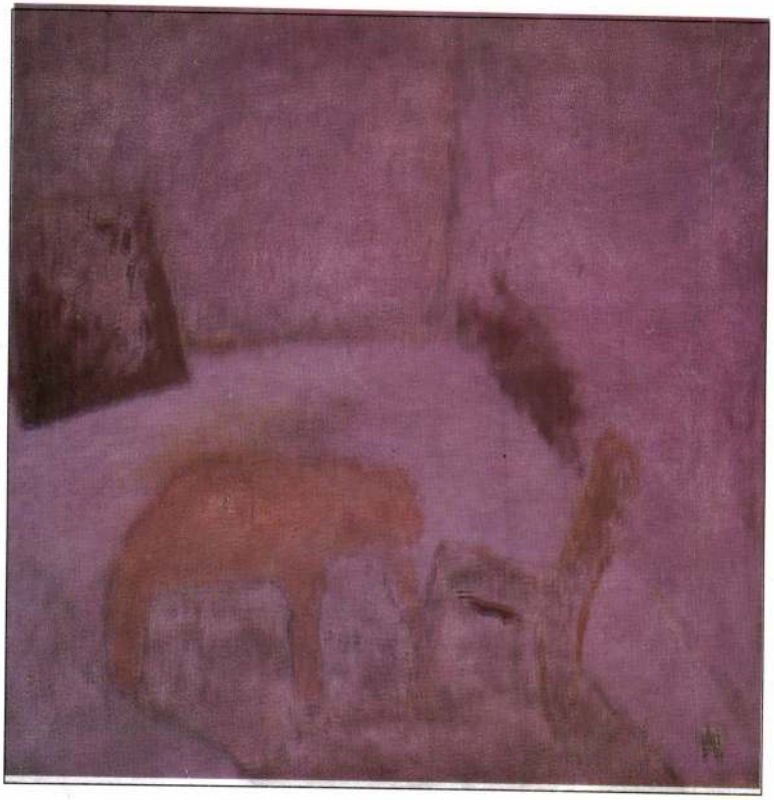

MŰTEREM PIROS FOLTTAL
ATELIER WITH RED SPOT

MŰTÁRGYJEGYZÉK / LIST OF WORKS

SÖTÉTZÖLD MŰTEREM / DARK GREEN ATELIER

MŰTEREM ÜRES KERETTEL / ATELIER WITH EMPTY FRAME
a Kiscelli Múzeum (Budapest) tulajdona

MŰTEREM A MÁRTÍROK ÚTJÁN / ATELIER ON THE MÁRTÍROK STREET
a székesfehérvári István Király Múzeum tulajdona

ZÖLD MŰTEREM KÉPKERETTEL / GREEN ATELIER WITH FRAME
a pécsi Modern Képtár tulajdona

MÜTEREM, FESTŐÁLLVÁNY / ATELIER, EASEL
a Kecskeméti Képtár tulajdona

MŰTEREMSAROK / CORNER OF THE ATELIER

MŰTEREM PIROS FOLTTAL / ATELIER WITH RED SPOT
Kende János tulajdona

MŰTEREM ASZTALKÁVAL / ATELIER WITH SMALL TABLE
a Szombathelyi Képtár tulajdona

MŰTEREMRÉSZLET / DETAIL OF ATELIER
a székesfehérvári István Király Múzeum tulajdona

olajképek farostlemezen / oil paintings on masonite • 100 x 100 cm, 1989 - 90.

A KIÁLLÍTÁS LÉTREJÖTTÉT A Magyar Kereskedelmi és Hitelbank TÁMOGATTA

Felelős kiadó: Néray Katalin igazgató
ISBN: 963-7402-81-0
A fotókat készítette és a katalógust tervezte: Váli Dezső
A kiállítást rendezte: Baranyi Judit
90.046 NOVOTRANS Nyomda Budapest
Felelős vezető: Várlaki Imre

A FSZEK 35.SZ. KERÜLETI KÖNYVTÁRA
BUDAPEST XX. MARX KÁROLY ÚT 128

MEGHÍVJA ÖNT

VÁLI DEZSŐ

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁRA

BEMUTATJA

1980 ÁPRILIS 10-ÉN CSÜTÖRTÖKÖN

17 ÓRAKOR

SZŰTS MIKLÓS
FESTŐMŰVÉSZ

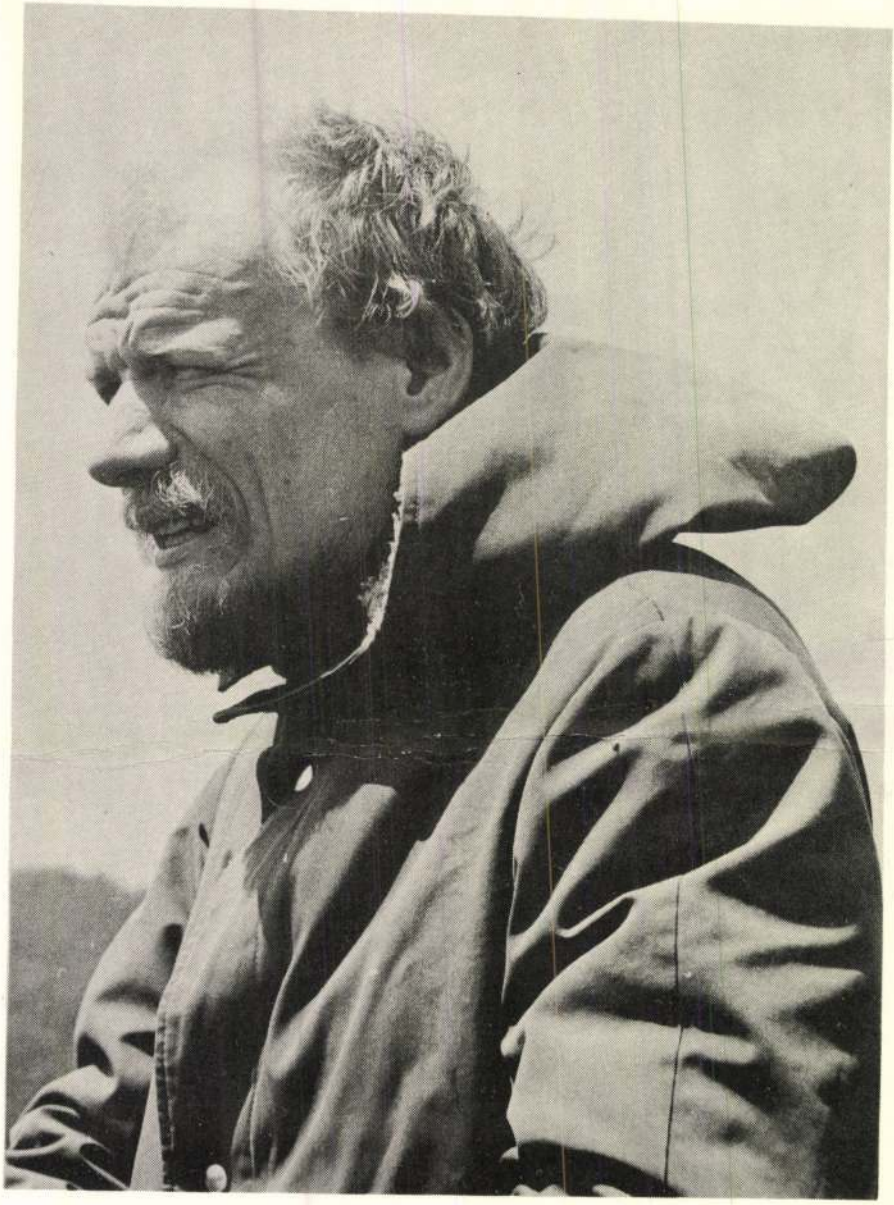

VALI

Váli Dezső két citrompótlóval és négy kanál cukorral issza /a világ legrosszabb/teáját
Váli Dezső életében legnagyobb fényüzés az aszkézis
Váli Dezső imád autót vezetni. /sajnos/ soha nem fél vezetés közben
Váli Dezső épített egy 18 x 24 cm-es negatívméretű fényképezőgépet
Váli Dezső az elmúlt négy évben minden nap tanult egy órát angolul
Váli Dezső fölnevelt egy bernáthegyi kutyát
Váli Dezső naplóját mikrofilmen őrzi, hogy tűz, árvíz vagy földrengés esetén megmenthető legyen
Váli Dezső csináltatott egy fosztott pihével bélelt hálózsákot, amiben télen is lehet szabadban aludni
Váli Dezső reggel jógázik
Váli Dezső a multkor azt írta: lehet, hogy a házikoszt jobb, mint a konzerv, de nem marad utána doboz
Váli Dezső imádja az édességet és a rock and rollt
Váli Dezső /állítólag/ remekül síel
Váli Dezső legjobb barátja Paul Klee, a festő
Váli Dezső nem szeret festeni
Váli Dezső minden nap fest
Váli Dezső a barátom.

1980. február
Szűts Miklós

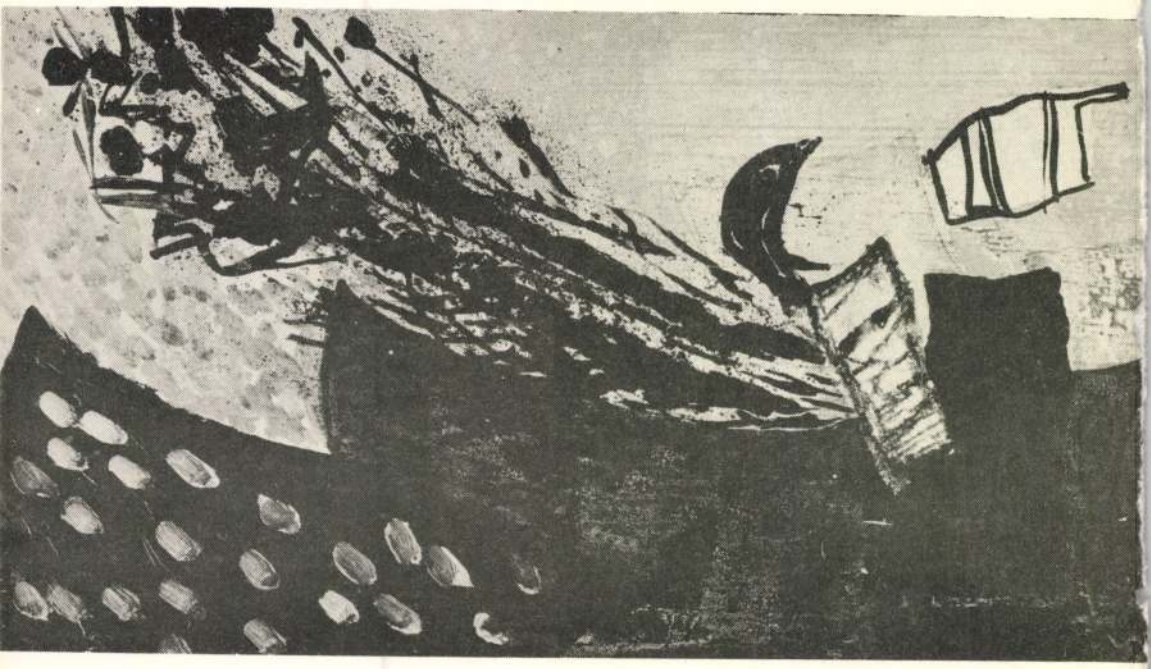

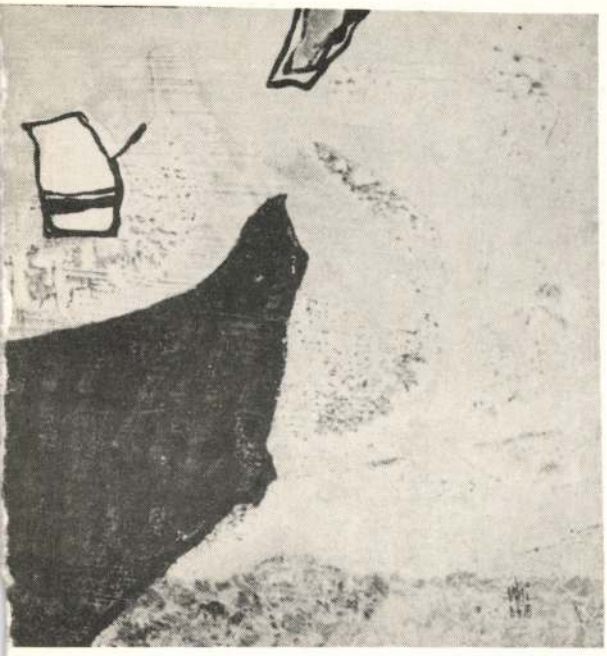

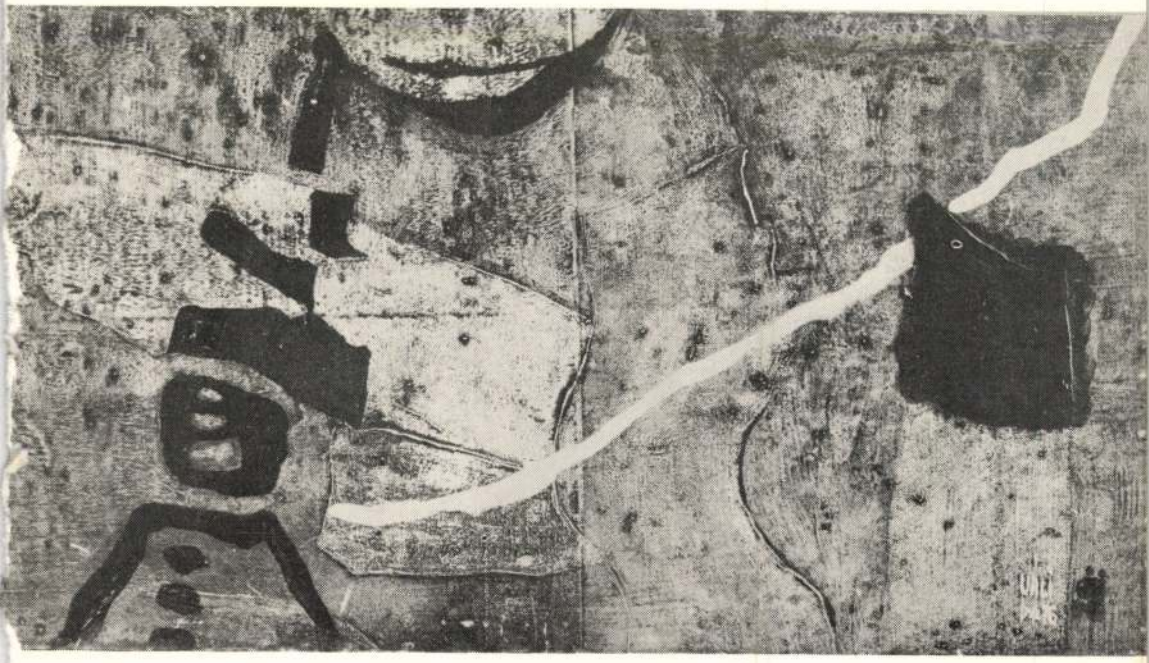

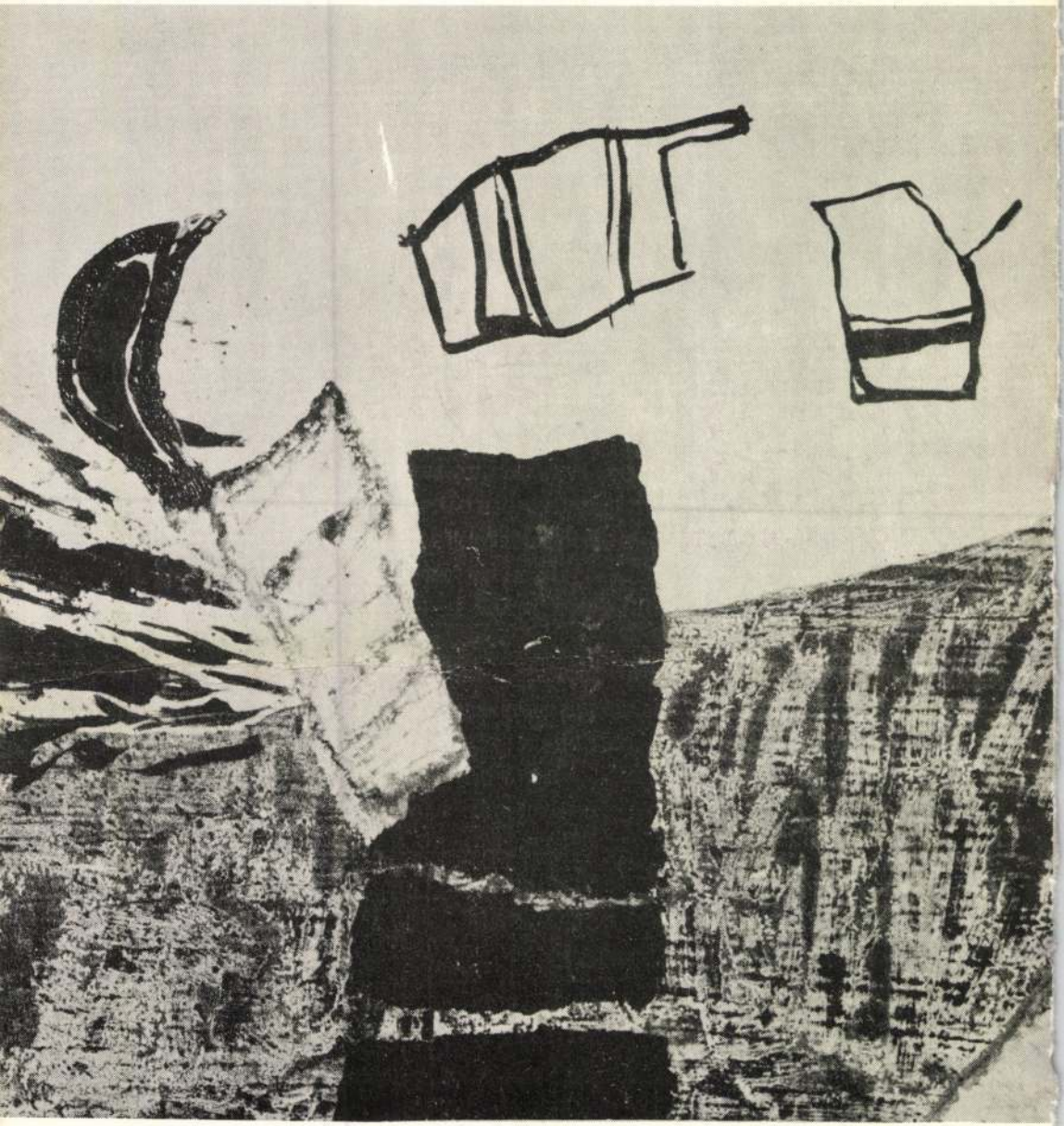

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ
A KÖNYVTÁR NYITVATARTÁSI IDEJÉBEN

HÉTFŐ	13-20	CSÜTÖRTÖK	10-16
KEDD	10-16	PÉNTEK	13-20
SZERDA	14-20	SZOMBAT	13-17

T.: 477-143

A KISDUNA GALÉRIA EDDIGI KIÁLLÍTÁSAI:

1. SOMOGYI JÓZSEF szobrászművész
2. ILOSVAI VARGA ISTVÁN festőművész
3. DIMITAR KIROV bolgár festőművész
4. TÓTH MENYHÉRT festőművész
5. Miskolci művészek:
   PETŐ JÁNOS grafikusművész
   MÁGER ÁGNES festőművész
   KŐNIG RÓBERT grafikusművész
   ALMÁSSY ALADÁR grafikusművész
   SZEMETHI IMRE grafikusművész
6. SZŐNYI ISTVÁN festőművész
7. HINCZ GYULA festőművész
8. JAPÁN HAGYOMÁNYOS MŰVÉSZET
   című kiállítás
9. ÁZSIA ÉS AFRIKA MŰVÉSZETE
10. KONDOR BÉLA grafikusművész
11. RÁCZ EDIT szobrászművész
12. KISDUNA GALÉRIA ALKOTÓ CSOPORT
13. SZABÓ JÁNOS festőművész
14. MISCH ÁDÁM festőművész
15. TÓTH ISTVÁN fotóművész
16. SZALAY LAJOS grafikusművész
17. REICH KÁROLY grafikusművész
18. MÁGER ÁGNES festőművész
19. ELSE HASSELRIIS dán grafikusművész
20. M. KISS JÓZSEF grafikusművész
21. KIUCHI AYA japán textilművész
22. OROSZ IKONOK
23. NDK MŰVÉSZETI SZÖVETSÉG KIÁLLÍTÁSA
24. KERESZTY KORNÉL bio-collage
25. T. LÁNDORI ANGÉLA festőművész
26. CS. KOVÁCS LÁSZLÓ szobrászművész
27. DALLOS JENŐ karikatúrista
28. VÁLI DEZSŐ festőművész

a kiállítások szervezője:
BAKALLÁR JÓZSEF festőművész

Csontváry- terem, Budapest — **1985. 09. 12–09. 21.**

Angyalföldi József Attila Műv. Központ — **1985. 11. 05.–11. 26.**

VÁLI
D·85

1942, Budapesten. Kölyökkoromban ásványok (a Nemzeti Múzeum óriás ametisztje!), később az evezés, heti hat edzés, dunaszag.
Érettségi előtt néhány kollázs, nagy-nagy izgalommal. Megtaláltam.
Mégis: Iparművészetin belsőépítész szak, mert jó nemcsak a szellemi, de az anyagi szerkezeteket is érteni (a gótika áhitata és a gótika statikája.) Remek iskola volt.
Két év tervezőiroda, 1969 október: szabadfoglalkozású. Diplomát a fiókba. Kiállítások, bemutatók, pályázatok évi 15–20; nagyon sokat dolgozom.
Előbb Stúdió, mostanában szövetségi tag is.
Körülnéztem:
Főiskolás nyarak, akkor még autóstoppal az ország, aztán Európa legtöbb képtárát
Pénz:
Reklámgrafika, ösztöndíjak, fotózás, egy cikksorozat
Könyvek:
Seneca, Déry, Strindberg, Thomas Mann újra meg újra
Pihenésnek:
egy kevéssé izgága bernáthegyi
Tanítottak:
egy leány, Szrogh Gy.; Jánossy Gy.; P. D. Francesca, Vermeer, Messina, Klee
Gyűjtök:
Még könyvet sem, az a 20–30 is cserélődik. Bútoraimat fenyőlécből eszkábáltam, remélem soha nem fogok többet kívánni
Nem elfelejteni:
Nagyanyám halálos betegen is mosolygott(ritkán látogattam)
Mit mondjak még? Homo contemplator – tűnődő ember szeretnék lenni.

Váli Dezső

1974 november
Fényes Adolf terem

eddig 770 olajkép. (ebből az évek folyamá
megsemmisítettem 480-at.)

Szűkül az érdeklődésem.

Legjobb képeimet az állam megveszi. Díjak

Biblia

Kutya nincs. Két gyerek.

Pilinszky, de tul. képp. mindenki.

Tartom.

Tanulom.

Vagyok.

1985 szeptember
Csontváry terem

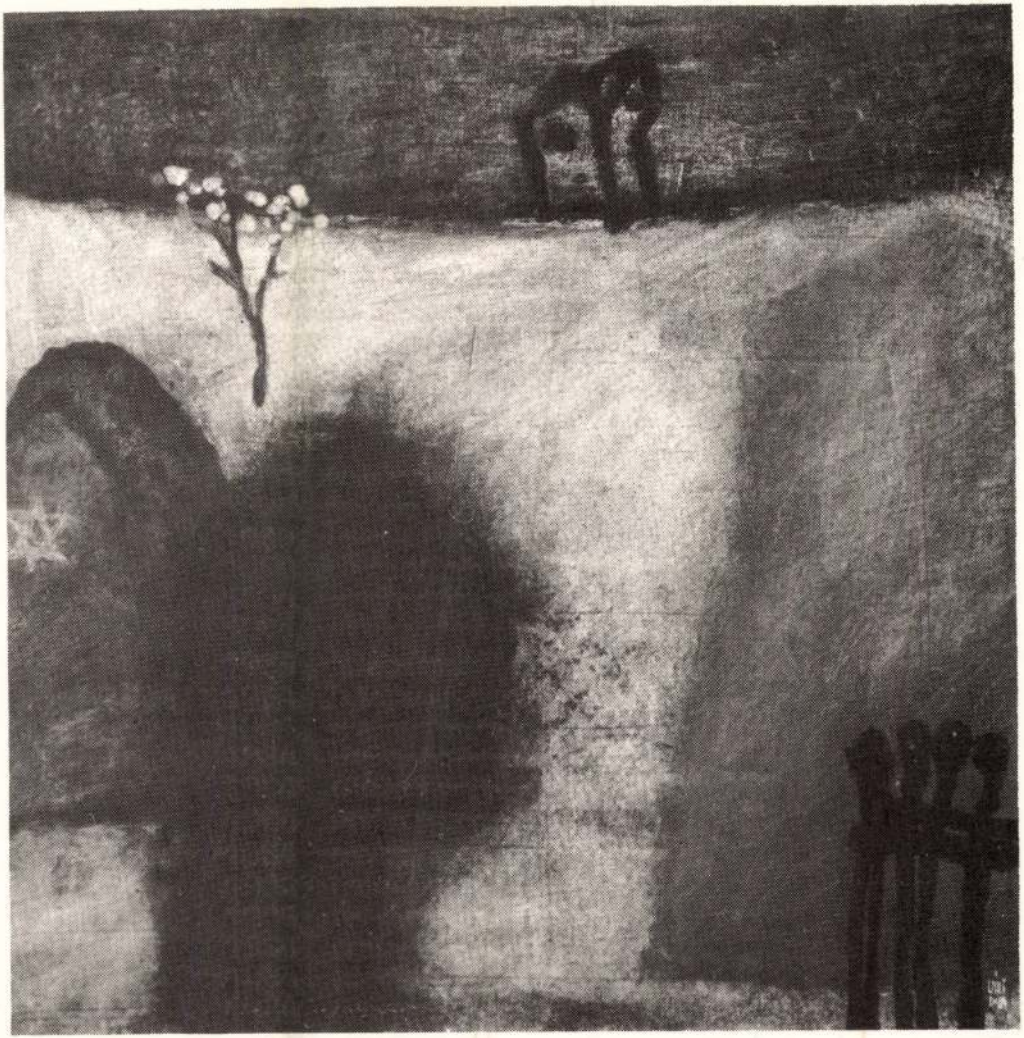

**Régi zsidó temető–
virágzó fával
60 × 60 cm, 1984**

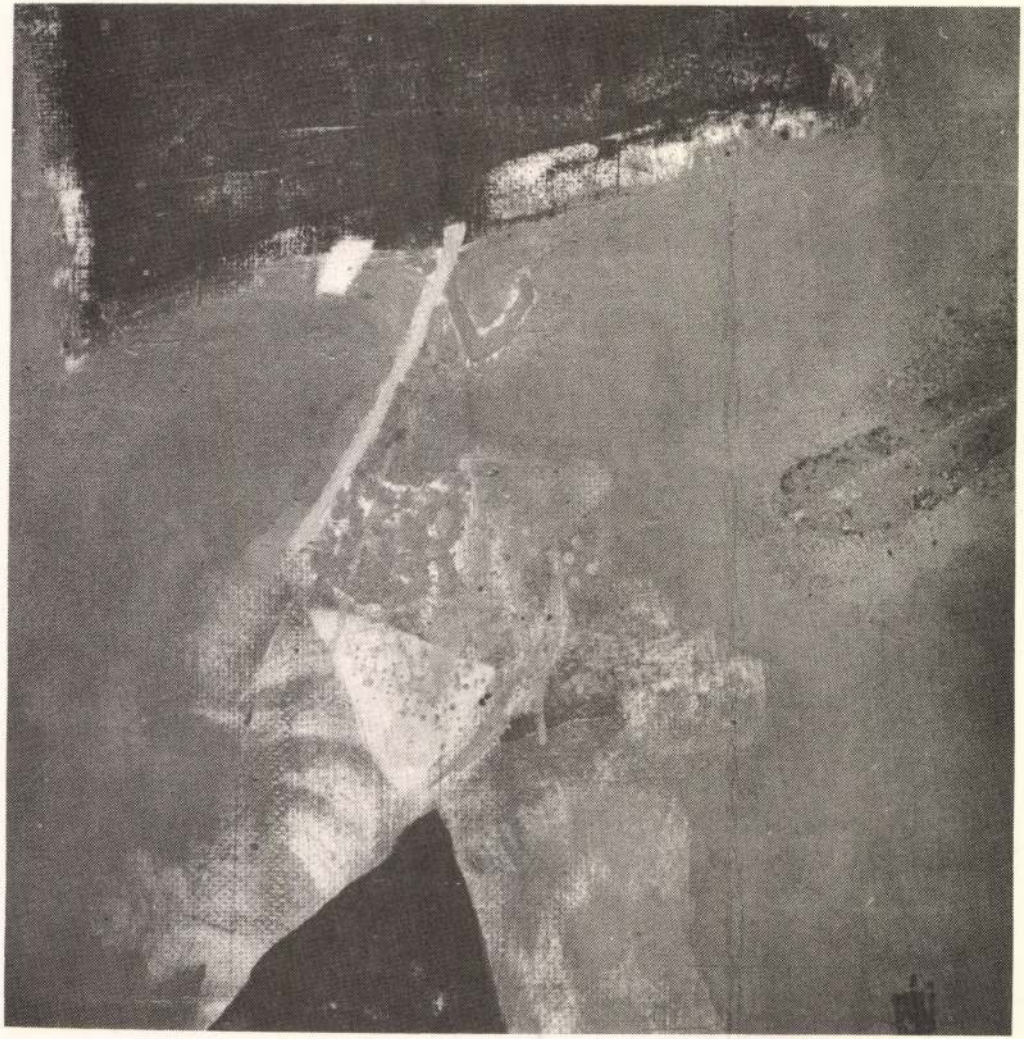

Emberek között
35 × 35 cm, 1982

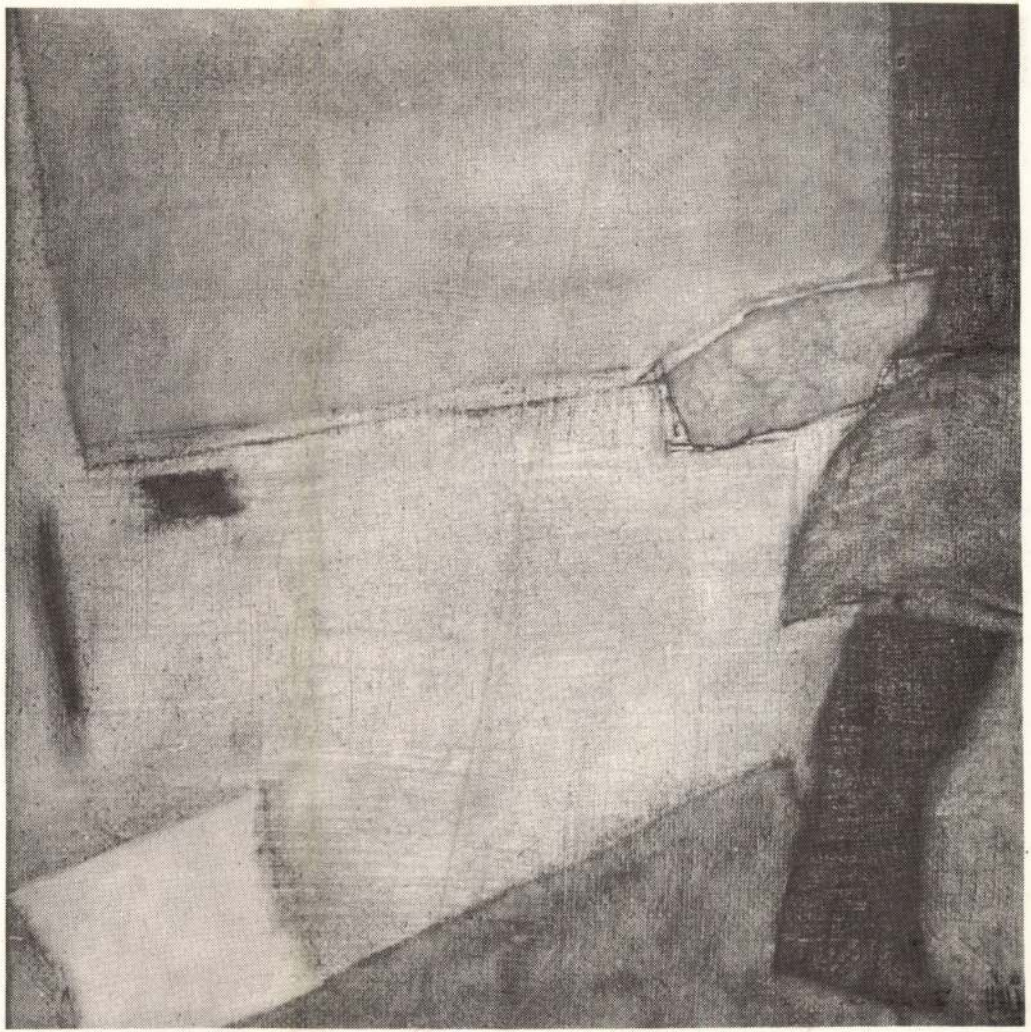

Igen, szerelem
35 × 35 cm, 1982

Régi zsidó temető–nyugalom
60 × 60 cm, 1985

120 × 120 cm

régi zsidó temető – gyász 1984–85
zsidó trecento (MNG. tulajdona) 1984
régi zsidó temető – évszázadok 1985
régi zsidó temető – régmúlt 1985

60 × 60 cm

csend a szobában (kritikusok díja, Salgótarján 1984) 1983

60 × 60 cm "régi zsidó temető" sorozat

régi zsidó temető – emlék II. 1985
régi zsidó temető – vázlat a gyászhoz 1984
régi zsidó temető – esther 1985
régi zsidó temető – sötét kő 1984
régi zsidó temető – virágzó fával 1984
régi zsidó temető – kristályvilág 1984
régi zsidó temető – szürke táj 1985
régi zsidó temető – a nyugalom órája 1985
régi zsidó temető – alkonyat 1985
régi zsidó temető – szürke változat 1984
régi zsidó temető – visszatérés 1984
régi zsidó temető – hóesésben 1984
régi zsidó temető – rózsaszín krétarajz 1984
régi zsidó temető – csöndes kert 1985
régi zsidó temető – kezdetben 1985
régi zsidó temető – 1907 1984
régi zsidó temető – alkonyat után 1984
régi zsidó temető – fák alatt 1984
régi zsidó temető – fehér táj 1984
régi zsidó temető – varázskert 1984
régi zsidó temető – piros-fekete 1984
régi zsidó temető – piros-fehér 1984
régi zsidó temető – nyugalom 1985
régi zsidó temető – narancs és zöld 1984
régi zsidó temető – narancs és fekete 1984
régi zsidó temető – november 1985
régi zsidó temető – monokróm 1984
régi zsidó temető – este 1985
régi zsidó temető – rózsaszín és lila 1984
régi zsidó temető – elhagyott kert 1984

35 × 35 cm

tavasz (82) 1982
hűséges tárgyak 1982
gyengéd mozdulat 1982
régi tájakon 1982
vasárnap reggel 1982
levél útközben 1982
távolkelet 1982
Markó Károly 1982
varázshegy 1982
ismeretlen város 1982
többé nem 1982
védett területem 1982
gyászóra 1982
mindig ugyanott 1982
árkádia is 1982
emberek között 1982
igen, szerelem 1982
Avignon, V. L. színeivel 1982
szembenéző 1976
klee-ines bildchen (35 × 30 cm) 1982

(olaj festmények, farost lemezen)

Váli Dezső festőművész kiállítása: Csontváry terem Budapest V. Vörösmarty tér 1.
A kiállítás nyitva 1985. szeptember 12–21-ig naponta 9.30-tól 18 óráig. Szombat, vasárnap zárva.
A kiállítást megnyitja: Dávid Kata; 12-én 17 órakor.

Angyalföldi József Attila Művelődési Központ, Budapest XIII. József Attila tér 4. Megközelíthető a belvárosból a 4-es és piros 4-es autóbusszal. A kiállítás 1985. november 5–26-ig tart nyitva, naponta 10-től 18 óráig. A kiállítást megnyitja: Csobánné Gelencsér Ildikó igazgató; november 5-én 18 órakor.

Szünnap: szerda

Felelős kiadó: Csobánné Gelencsér Ildikó igazgató

Váli Dezső
festő

Atelié-kérdések

Váli Dezső kiállítása az Ernst Múzeumban

Évtizede, a stúdiókiállítások körüli izgatottságok kellős közepén, *Váli Dezső* egy halom képtöredéket dobott a bemutatóterembe, írásban szólítván fel a kritikusokat, hogy kiki állítson össze kedvére való művet a fragmentumokból. A képdarabok szépen megmunkáltak, a felszólítások névre (monogramra) szóltak voltak, mintegy jelezvén, hogy a fiatal művészeknek végképp elegük van tiltásokból, direktívákból és a műítészi kötözködések kiszámíthatatlanságából. *Atelié*-humor volt ez a javából, nagyon sokan tudták, hogy a monogramok kit fednek, azt is, kiket nem fednek, s mindnyájan értettük, hogy egy generációnak a hetvenes évek művészetpolitikájával van baja. Arra a csíny pillanatában nem gondoltunk, amit pedig előtte is, utána is tudtunk, le is írtunk, hogy a hetvenes évek fiataljai a hivatalok hazai világán túl az igazi világgal s a világ művészetével is konfliktusos, ingerült és feszült viszonyba keveredtek. Hogy a fragmentumokat senki másnak, Váli Dezsőnek kell majd keservesen összeraknia.

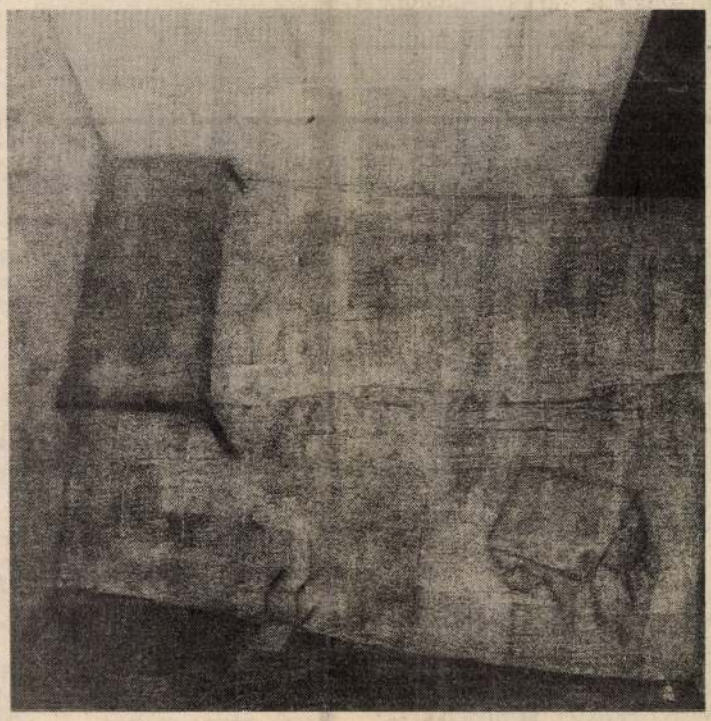

Váli azóta többször elvégezte a munkáját, műfajokat, műformákat és korszakokat komponált egybe magának, s az előzményekre épp azért érdemes emlékeztetni, mert az *Ernst Múzeumban* most látható egységes és hiteles műteremciklusának látszólag nincsen köze az előzményekhez. A kihívásokat, azokat a mind agresszívebb útmutatásokat és mind zavarbaejtőbb alternatívatömeget, amelyeket a hivatalnál nagyobb erők róttak rá a most negyven körüliek generációjára, ő sem kerülte meg és hagyta észrevétlen. S ha nehéz volt — mert nehéz volt — a hetvenes években fiatal művésznek és a nyolcvanas évtizedben dolgát tudónak lenni, önmaga megőrzésében bizonyára segítette és kötelezte etikáján kívül a sokoldalúsága: a fotó, az értekező próza és a képregény, a seregnyi pályakanyar és átmeneti pályaelhagyás.

Váli Dezső most, három éve műtermet fest, majdnem üres műterembelsőket, kötelezően szegényes motívummaradékokkal és tudatosan csupasz eszköztárral. Az esetleges példamesterek és kortársi hatások felsorolásától eltekinthetünk, részint azért, mert a hatáselemzést elvégezte maga Váli írásos önterpretációiban, részint azért, mert ezen a kiállításon nincsen az aktusnak jelentősége. A kiállítás, mint említettem, egységes és hiteles. Ugyancsak mellőzendő a felettébb takarékos téma, a műterem mint tárgy áttekintése Rembrandttól napjainkig. Mert a festő stúdiója valóban volt a művészetek történetében a mesterség műhelye, képek kereskedelmi kirakata és a magányos géniusz szanktuáriuma (egyéb funkcióira most nem térve ki) — de ennek tudása az Ernst Múzeumban megint csak felesleges. Válinak a műterem csupasz, ámde gyanús felületű falak és általában szembevilágító, mégis csak furcsán derengő ablakok doboza, amelyben mindig egy bizonytalan szék, többnyire egy törékeny fekvőhely és csak meglehetősen ritkán egy festőállvány magányoskodik. Ehhez képest feltűnően gyakran tűnik fel egy falhoz támasztott hengeres (lécszerű?) forma, amelyet ki-ki világképe és társadalmi közérzete szerint értelmezhet összetekert vászonképnek vagy ottfelejtett husángnak.

A figuratív Váli ugyanis mind színeiben, mind a plasztikus megformálásban óvatosan finom és bizonytalan, az-az szándékosan zavarba ejtő és kétértelmű. Aktuális közéleti kincsszóval élve: *csúsztat*. Pőre, üres műterme első találkozásra maga az egzisztenciális szomorúság, huszonkét műteremképe pedig — egy légtérben, egyazon méterszer méteres léptékben és azonos fekete keretben — első látásra ugyancsak maga a csüggesztő monotónia. További helyben tartózkodás esetén először az egyhangúság felületi benyomása oszlik el. Már csak azért is, mert a felettébb óvatos színskála felettébb változatos, rafinált és gazdag. A csupa beborult kolorit határai között a fáradtan derengő, kevert, horzsolt és tompa vörös műterem fájdalmasan eleven élettér lesz, s benne a mélyebb árnyalatú, noha szakadozott és befejezetlen képkeret vérrögös. A feketével elkomorított zöld még így is, sőt talán csak *így* fluoreszkál vészjóslóan, s lidérces labirintusokba nyílik. A rosszkedvszínű alapokra felrakott kormos-zsíros feketék több táblán is már-már zolai *tetthellyé* változtatják a stúdiót. Csoda-e, ha mellettük a fehér ezüstösen felragyogóvá, de még az egyenletesen és fényesen festett csukaszürke műterem is vigasztalóvá válik?

Csúszik a perspektíva is. Váli óvatosan formál meg majdnemrészleteket és hámlóan visz fel talánárnyalatokat, így megengedheti magának a távlattani riogatást. Több, felülről ábrázolt műterme őhatatlanul börtönperspektívába záródik, de ezt a fájdalmas szigort a legváratlanabb pillanatban — és szinte észrevétlenül — emeli az embertekintet magasságába. Dikója, isten tudja, milyen bútortípusba sorolható fekvőhelye a négy pálcikalábával széttart, mint az egyiptomi és az óvodáskori perspektívamegoldások. Ha a színvilág komorsága vagy óvatos derűje össze nem tartaná, ha csak a statikán múlna, fekvőhely, szék, festőállvány magától szét is esne.

Befejezhetjük, már ennyi is elegendő lenne a kritikusi csattanóhoz. Váli egy jelzős szerkezetbe nehezen fogható, de igen egyértelmű világérzést, helyzetet, s ezen belül végtelen sok inzultust, drámát és némi óvatos harmóniát fest meg. Tehát korántsem *atelié*-problémákat. Következésképp Váli mai munkásságában a műterem — ugye — csak ürügy, a műterem tehát elhanyagolható.

Csakhogy a kritikusi elmésségek iránti fenntartásokon kívül óvatosságra int a makacsság, amely csak e teremben huszonkétszer nyilvánul meg. Váli műtermet akar festeni. *Csak* műtermet, s ennek feltételezhetően van valami, óvatosan kezelendő, nehezen értékesíthető, de logikus jelentősége. Abban a világban, amelyben a művészetek immár évtizedek óta oly agresszív tudatossággal lökik el maguktól az artisztikumot, s markolják fel a valóság natúr darabjait, s abban a szűkebb világban, amely mind kevésbé artisztikumhoz illő kézzel közelít a művészet felé, sőt fütyül az artisztikumra, művészetre, ennek a tárgyválasztásnak akkor is jelentése van, ha senki nem szánt neki ilyen jelentést. Ez a jelentés pedig, láttuk, a *végletekig árnyalt és sokágú*.

Az élet betört a műterembe? Ilyen durván korántsem igaz. De ha ragaszkodunk az energikus hajdani közhelyhez: az élet betört a műterembe, és lelketlenül kifosztotta. Majd ott hagyta az ürességet és egy gyanús husángot.

Rózsa Gyula

Népszabadság, 1990. sept. 15.

BAJAI ERNŐ ISTVÁN

Beküldendő a vízszintes 19., 54. és 38. számú sor megfejtése. Beküldési határidő: szeptember 24. A cím mellé kérjük ráírni: REJTÉNY.

A NYERTESEI:

Palma; Lukács Edit, Nagysimonyi; Mészáros Árpád, Budakeszi; Necz Pál, Veresegyház; Orbán Kálmán, Ábrahámhegy; Papp Bertalan, Kaba; Pálfy Gyula, Balatonfenyves; Csaba István, Nemesvid; Szabó Ferenc, Törökszentmiklós; Szász Károly, Sárvár; Torma János, Esztergom; Tóth Gáborné, Debrecen; Varga B. Zoltánné, Békés. Nyereményként egy-egy 100 forintos könyvutalványt küldünk postán.

...Budapest Táncegyüttes műsora (20.45). **Fővárosi Művelődési Ház SZ:** Talentum Rajkó Zenekar és Tánckar estje (20.45).

...szervezők az alakuló ülésre az érdeklődő szülőkön kívül szívesen látnának gyógypedagógusokat, orvosokat, pszichológusokat is.

...legrászorultabb gyerekek felüdülése.

Holnap 5.30 és 7.50 között ismét NAP TV CNN világhíradókkal, kulturális magazinnal és sok zenével. Tervezett témák: Szent-Györgyi Albert imája – Bonn vagy Berlin? – Utazás a Föld körül – Állatvédelmi rovat – Tudósítás az Illés-koncertről – Antall József portréja Radics Pétertől – Kell-e törvényi emlék nagyjainknak? – A Kinn padon Romhányi László, a Jurta főnöke, a Szent Korona című lap védeljárás elé néző főszerkesztője foglal helyet. Műsorvezető Havas Henrik, a szerkesztő Székely Ferenc. A NAP TV hívható az 1143-873 telefonon.

163 ezret fizet a négyes

A Sportfogadási és Lottóigazgatóság tájékoztatása szerint a 37. héten öttalálatos szelvény nem volt, a következő hétre átvitt jutalom nettó összege tízmillió forint, a négytalálatos szelvényekre egyenként 162 911, a hármasokra 1038, a kéttalálatos szelvényekre pedig egyenként 38 forintot fizetnek.

A közölt adatok nem véglegesek, a nyeremények ellenőrzése még tart. (MTI)

RÁDIÓ- ÉS TÉVÉMŰSOR

Genfi férfi nyílt teniszbajnokság 3.00 Műsorzárás

SUPER CHANNEL

17.00 Videodivat 17.30 Coca Cola Eurochart 18.00 Időjárás 18.05 Egyveleg 19.00 Ultra sport 21.00 Angyal a vállamon. Amerikai film 22.25 Szürkületi zóna 23.25 Fu Mancu kastélya. Amerikai film

TV 5

18.35 A vasút története. Ma: A transzszibériai expressz 19.30 Hírek, időjárás 19.40 Szenteste. Varieté 21.00 Thalassa 22.00 Tv-híradó 22.30 Időjárás 22.35 A nagy sakktábla. Varieté 0.30 Műsorzárás

VASÁRNAP

KOSSUTH RÁDIÓ

8.30 Világóra 9.05 Helyettem táncol 10.05 Énekszóval, muzsikával 10.44 Az élő népdal 10.54 Édes anyanyelvünk 11.05 Gondolat—Jel 12.20 Harminc perc alatt a Föld körül 12.50 Kis magyar baráthatározó. Bakonyi Péter írása 13.05 Radiotonbrongok 13.30 Szonda 14.10 Művészlemezek 15.05 A Sátán bádái 15.50 Jodál Gábor—Áprily Lajos: Négy háromszólamú női kar 16.05 A szülőföld muzsikája 16.50 A világlíra döngyszemei 17.05 Választó 18.20 Komolyzenei lemezlovas 19.05 Hol volt, hol nem volt... 20.20 Kérők. Miért szeretem? 21.23 Kisfaludy Károly vígjátékának rádióváltozata 20.47 Nóták 21.05 Három szólamban 22.25 Lukács Pál brácsázik, Petri Endre és Esztó Zsuzsa énekszámai 23.05 Idomeneo 0.15 Éjfél után

PETŐFI RÁDIÓ

8.05 Hi-Szen, a guruló mese. Zalán Tibor mesejátéka 8.59 Szimfónia sárgában. Versek — gyerekeknek 9.03 A magyar rock archívuma 10.00 "Hifi" 11.08 Vasárnapi koktél 12.03 Jó ebédhez szól a nóta 13.03 Stúdióvilág 14.00 Csik három napja. Fazil Iszkander novellái 15.03 Táskarádió 16.00 Poptarisznya 21.03 Ragtime. Doctorow regénye 21.20 Társalgó 22.17 Dzsessz a 80-as években 23.03 Sporthíradó 23.10 Könnyűzene — esti hangulatban 0.15—4.20 Éjfél után

BARTÓK RÁDIÓ

8.15 Komolyzenei kívánságműsor 10.20 Új Zenei Újság 10.50 Eszperantó híradó 11.00 Európa hangversenytermeiből 12.23 Verdi-operettkettősök 13.00 A vesztesek királya. Verseit elmondja Simonyi Imre 13.05 Szemle 13.30 A kamarazene kedvelőinek 14.10 Katalán dzsesszfelvételekből 15.00 Barokk versenyművek 16.05 Agora 17.00 Ünnepek zenéje 18.00 V materinskom jazyku 18.20 In limba materna 18.40 Na maternjem jaziku 19.05 In der Muttersprache 19.25 Frederica von Stade operafelvételeiből 19.52 Új kompaktlemezeinkből 20.40 Asconai Ünnepi Játékok 1989 21.50 A Magyar Hanglemezgyártó Vállalat újdonságaiból 22.35 Erkel—Kodály nemzetközi énekverseny — 1990 23.04 Auschwitztől Kolimáig

TV 1

8.00 A Biblia üzenete 8.05 Kéménymesék 8.25 Családi torna 8.30 Ferdy. NSZK-rajzfilmsorozat. XIII/11. 8.55 Varázsműhely 9.10 A TV Gyermekszínháza. Csizmás Kandúr. A budapesti Arany János Színház ea. felvételről 10.15 A Brooklyn-híd. Amerikai dokumentumfilm 13.50 Családi vasárnap (ism) 15.00 Nemzetközi tornászbajnokság az Investor-Interag Kupáért. Közvetítés a Budapesti Körcsarnokból felvételről 16.25 Házi-barát 16.40 Kamera. Angol dokumentumfilm-sorozat VII/2. 17.05 Örömhír 17.25 Kerékbár 17.15 Delta. Tudományos híradó 18.50 Esti mese 19.00 A HÉT 20.00 Híradó 20.15 Két csavargó és egy kutya. Kanadai film 21.55 Kocsis Zoltán lemezfelvételén. II/1. 22.40 Telesport 22.55 Képújság

2. MŰSOR

9.00—12.00 Tévémagiszter 14.15 TV 2 14.35 Nyelvlecke. XV/2. 15.05 Miként a farkas, mikor vágóhídra viszik. Angol bűnügyi tévéfilmsorozat. IV/2. (ism) 15.56 TV 2 16.10 Álljunk meg egy szóra! 16.20 TV 2 17.30 Észak nomádja, a jegesmedve. Svéd film 18.25 Gyerekeknek! 18.49 TV 2 19.00 Premier. A Stúdió '90 műsora 22.00 TV 2 22.10 Másik sziget. Lengyel film **Kb.** 23.20 TV 2 Napzárta.

ESTI MŰHOLDPROGRAMOK

SKY—EUROSPORT

13.30 Eurosport vasárnap 19.00 Ausztrál foci 20.00 Labdarúgás Spanyolországból 22.00 Ausztrál Motor Nagydíj 23.00 Genfi férfi nyílt teniszbajnokság 1.00 Tenisz. Ifjúsági Világkupa döntő 3.00 Műsorzárás.

SUPER CHANNEL

16.30 E. R. F. Keresztény hírmagazin 17.00 Egyveleg 17.30 A világ holnap 17.55 Időjárás 18.00 Financial Times Business Weekly 18.30 Egyveleg 19.30 Videodivat 20.00 Dundee és Culhane. Amerikai film 20.55 Időjárás 21.00 Scarlett kapitány. Amerikai kalandfilm 23.00 Egyveleg

TV 5

17.15 Rajongók klubja 18.00 Másképp szólva. Riportok 19.00 Állatbarátok magazinja 19.30 Hírek, időjárás 19.40 Champs-Élysées. Varieté. 21.00 Sportmagazin. 22.00 Tv-híradó 22.30 Időjárás 22.25 Furcsaságok magazinja 23.35 Vendégségben Frednél 0.45 Műsorzárás.

NÉPSZABADSÁG

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a NÉPSZABADSÁG c. napilapot

___ példányban, és kérem, hogy a következő címre kézbesítsék.

A megrendelő neve: _____

Címe (város, kerület, utca, ltp., emelet, ajtó): _____

_____

Az előfizetés díja egy hónapra: 169 Ft, negyedévre: 507 Ft, fél évre: 1014 Ft, egy évre: 2028 Ft.

Az előfizetési díjat a fenti címen nyugtával jelentkező kézbesítőnek fizetem ki.

_____
aláírás

A megrendelőlapot borítékban, bérmentesítés nélkül, az alábbi címre adják fel.

Vidéken: Postahivatal, helyben

Budapesten: Budapest, Postaigazgatóság, hírlaposztály, Bp., Pf.: 4. 1360

Váli Dezső festőművész

1981. I. 30. 17.27 Kossuth

Láttuk, hallottuk...

- Váli Dezső kiállitását a Mücsarnokban néztük meg Bojár Iványal. Bevezetésként a katalógusból szeretnék egy mondatot idézni. Itt Váli Dezső azt irja, hogy "a jelenségek számára - úgy érzi - valamilyen hiba folytán nem állnak össze valamilyen egésszé."

- Nem egésszé nem állnak össze, hiszen Váli Dezső is mint minden képzőművész a képen belüli egységet keresi. Meg is találja, négpedig elég nagas fokon. Másról van itten szó. Kevésbé előkelően fogalmazva talán visszautalhatnék a firenzei rönaszanszra Boticellire, aki azt mondota volt és azt javasolta a festőlnek, ha valamilyen problémáik van a kompozicióval, fogják a festőspongyát, nyomják oda a falhoz és amikor az arabeszkékből egész kompozíciókat olvashatnak ki maguknak. Váli Dezső hasonló módon dolgozik. És kollázsokat készit vázlatként a képei elé, ami különböző újságpapir kivágásokat állit össze. Ez egy kompozicios vázlatkép neki és ezekből ezután kivonja magának azt, amit ennek a kollázs összevisszaságnak a belső homogeneitását az egységét jelenti. Na most ennek eredménye egy nagyon mozgalmas belső képszerkezet anélkül, hogy tulajdonképpen külsődlegesen ez a mozgalmasság mint valamiféle csiricsári mozgalmasság megmutatkoznék. És ezáltal keletkezik egy belső feszültség.

- Néző számára érzékelhető ez a belső feszültség?

- ... ez kétféleképpen érzékelhető. Ezeknek a képeknek rendje van. De minden esetre kétféle rend lehetséges. Lehetséges egy statikus rend és lehet egy mozgó rend. Egy valahova tendáló rend. Hát Váli Dezső ezt a mozgó rendet keresi, és meg is találja. A néző számára még egyféleképpen érzékelhető négpedig a Váli Dezső alkotó módszere révén. Az, hogy ő épitész, ő nem szokta... szerkezeteket nincs is ennek semmiféle értelme, és ezért sokszor előfordul az, hogy három táblára fest meg egy képet. Mert valahogy igy jött ki az egymás utánja, aztán fogja magát, egyszerüen bőfűzővel összefüzi és igy rakja be egy keretbe. Van egy másik kompoziciója, amely kis négyzetes sikokból

tevődik össze és egyetlen keretben foglal helyet. Kérdeztem tole, hogy ez miként lehetséges? Aztán a magyarázat egyszerü volt, németország ösztöndija és akkor mindenkinek egy ilyen kis fatáblákat adtak. Ő képtelen kis képet festeni. Tehát minden képtáblára festett egy olyan képrészletet, ami egység önmagába véve, de ugyanakkor ritmust szinben és formában továbbadja a következőnek és az igy külön-külön megfestett táblák végül is egy egységgé összeilleszthetőek. Na most ez a fajta már nem montázs, hanem összeállitási technika ez is jellemzi az ő szakaszosságát, időbeliségét annál is inkább, mert hiszen a táblák összeillesztésénál a fugákat nemhogy letagadná, hanem egyenesen hangsúlyozza is. Igy a néző kockáról kockára végül is összeállitja saját magának Váli Dezső teljes képét.

- Láttuk, hallottuk. Film, szinház, képzőművészet. A müsort Szakáts Ildikó vezeti.

VÁLI Dezső

„Semmit sem akarok, csak tisztességesen élni...”

Interjú Váli Dezső festőművésszel

– Tudjuk, semmit nem bízol az utókorra, műveidet számozod és lajstromozod, beírod meg átírod, fotózod. Miért?

– Mindig fontoskodok, főleg azért. Meg jó játék. Sokkal jobb evvel foglalkozni, mint festeni. Bocsánat.

– Utóéletüket is figyelemmel kíséred...

– Igaz. Épp most vásároltam vissza egy műgyűjtőtől két fontos képemet. Elég erőszakos voltam. De félő volt, hogy eladja külföldre, ígérete ellenére. Szerencsére elég olcsó voltam... 83-ban pedig nem kis munkával visszaszereztem a Nemzeti Galériából egy gyenge képemet. Ott rögtön a raktárfolyosón darabokra törtem, az osztályvezető rémületére. Választhattak helyébe a műteremből, akármennyit. Kettőt vittek.

– Elmondanád, hogyan kezdted, milyen témákkal foglalkoztál, mik voltak az alkotói korszakaid?

– 1942-ben születtem, vagyis 46 éves vagyok. Tizenhét éves koromban találtam föl a festészetet, egyik napról a másikra. Bár Kleet már gyerekkorom óta csodáltam, a Todesengel vagy a Seefahrer a legfontosabb képeim, máig. Miket festettem az elején? Absztraktokat és szürrealisba hajlókat. Első képem a „Körtér éjjel” (1969) – ott laktam ugyanis. Aztán „Háború” meg „Villamosszerencsétlenség”, mert ilyet többet is láttam az ablakból – iszonyat volt. Van egy kis absztrakt képem 61-ből a Vattay-gyűjteményben, abban már nincs semmi bizonytalanság. Akkoriban Magyarász Imre, Máté Gyula, később Sugár Gyula festőművészek voltak a mestereim. Jártam hozzájuk mappával, papírra festett olajképekkel. 1962–67.: Iparművészeti Főiskola, belsőépítész szak, ki akartam kerülni a Képzőt. Az ország legokosabb emberei tanítottak akkor ott. Az oktatás figyelmes és családias volt, nem kergettek nagyhatalmi ábrándokat. A rajzoktatás is jó volt; fejek, aktok, nyaranta pedig utcák és dombok – évekig. A főiskolán az építészet teljesen magához vonzott, elbűvölt. Nem is festettem akkor két évig. Utána lelki válság, fuldoklóként kapaszkodtam a minden délelőtti festésbe. Önarcképek; megfestettem magam cári tiszti egyenruhában, égő várossal a hátam mögött, ma is rejtély, miért. Talán 66-ban találtam rá a műtermem lerajzolására, ez a témám azóta többször visszatért. 1969: diplomát végleg fiókba, szabad foglalkozású, igazi festő. 69. június: „Angyali üdvözlet”, a nonfiguratívra való újra rátalálás boldog szédülete. Hazaérkeztem. Aztán ez meg is maradt tizennégy évig. Bár ez a nonfiguratív, ha jobban belenézek, nem is volt annyira nonfiguratív; látvány-, valóságtöredékekkel volt tele. Mint a 70-es évek elején, az angyalos képeimnél. Ajjaj, kezdek beleveszni a részletekbe. Na. 74-ben kezdtem a műterempadlómon fölgyülesztett szemetet megfesteni, ebből később, mikor beláttam, hogy mégis kötelező megtanulnom fotózni, egy fényképsorozatot is csináltam 81-ben, ki is állítottam a műcsarnoki kiállításomon táblaképeim mellett. 83-ban lakást bővítettünk, alig tudtam dolgozni. 84: az újrakezdés ijedelme, kapkodtam fűhöz-fához. Többek között lerajzoltam egyet a nyolc-tíz évvel korábban, minden távolabbi cél és ok nélkül készített zsidótemető-fotóimból. Kétezernégyszáz felvételem volt a magyar és a miéinknél szebb és kulturáltabb kelet-romániai temetőkről. Most talán mégis lesz belőle egy könyv, én így szólok hozzá a román kérdéshez. Szóval megfestettem, aztán ennél a témánál ragadtam, legnagyobb csodálkozásomra 87 nyaráig...

– Erre az anyagodra kaptad a Munkácsy-díjat is...

– Nem, azt az egészre együtt. A temetők után pedig újra a műtermet kezdtem rajzolni, tavaly. Hát ezek az én korszakaim.

– Valamit elfelejtettél... Bálintról beszélni!

– Bocsánat! 68-ban ismertem meg személyesen is. (67-es Dorottya utcai kiállítása óta csodáltam.) Néhányszor még korrigált is nekem, első kiállításomat ő nyitotta meg, ravatalánál búcsúztattam.

– Mit tanultál tőle?

– Sok mindent. A gondolatait kevésbé szerettem, mint a műveit. A tüzesbarnák kezelési módját, a

felület visszakaparását. Nála is: egy forma – egy szín. A képek ikonos osztását is használtam évekig, bár egészen más indítékból, mint ő.

– *Téged még a 85-ös tévéinterjúdban is mint Bálint-követőt emlegettek...*

– Szívesen vállalom, ha ez így van. De azt hiszem, nincs így.

– *Akkor itt közbeszúrva adódik a kérdés, kik hatottak rád, és hogy vélekedsz kollégáidról?*

– Hűha. Mondtam, Klee az apám. Braque a halálcsónakjaival. Morandi. A csodálatos önhitt Rothko. Nagy Balogh az öt jó képével és Nagy István. Ferenczy a zöld fenekű lovaival. Ha képet adok be, mindig megkérdezem magamtól: Vaszkó Erzsébet ezt kiengedné a műterméből? Farkas István, aki mindent tudott előre, bár a főkérdésben tévedett. Persze Vajda. Visszafelé menve: Ambrogio Lorenzetti, Antonello da Messina, mindent tudott a végtelenről. Vermeer méhzümmögés-csöndjével. Sok jó festő van. És a kollégák? A Bak–Nádler-féle újgeometrizmussal nem tudok mit kezdeni; számomra kiesik, ami nem szakrális. Az Új Vadak nekem rémesen unalmasak. Kik a legjobbak? Földi Péter a madárkáival, Tölg-Molnár, mint egy úthenger, tartja a formáját. Iszonyú tehetségesek, de nem tetszik, amit mostanában csinálnak: Swierkiewitz, Kazovszkij, Nagy Gabi, Kárpáti Tamás, ef. Zámbó. Kovács László mindig kiváló, csak nagyon keveset látni tőle. Németh József 1960-as Műcsarnok kamaratermi kiállítására emlékezve még ma is elál a lélegzetem. Ujházi fontos. Ez jut eszembe... Anna Margit...

– *Köszönöm. Visszatérve, még egy dátum: 86 őszétől képeid szétajándékozása...*

– Igaz. Hát, beszéljünk róla. Őriztem az életművemet. S akkor ősszel megérett bennem egy véleményváltozás. Rájöttem, az egyszemélyesmúzeum-szisztéma nem jó. A művek jobb, ha konfrontálódnak a konkurenciával, vagy éppen közéjük simulnak, mindenesetre inkább legyen sok helyen az anyagom. Ezenkívül rájöttem, kár lenne várni halálomig, hogy felgyülemlett gondolataimat-képeimet elkezdjék használni. Hát minek őrizzem?! Mindebből egyenesen következett, szét kell őket szórni. Külföldre eladhattam volna ugyan, de én ezt szigorúan neked, nektek és az unokáitoknak csináltam, nem a müncheni fogorvosoknak. Itthon viszont az a szűk réteg, akinek kellek, fizetésképtelen, illetve nem szokott hozzá, hogy ilyesmire pénzt adjon ki. Összegeztem, egyetlen lehetőségem maradt, a szétajándékozás. Egyébként így szinte minden képem legfeljebb pár kilométerre van tőlem, és egy telefonnal visszakereshető. Nem tartott volna a dolog egy évig, de iszonyú nagy munka volt. Háromszázhúsz művet dokumentálni, diázni és fotózni, paszpartuzni, minden üveg mindkét oldalát lemosni, fölhívni az illetőt, hogy választhasson, elbeszélgetni vele, ha a kép nagy: hazaszállítani neki, rendszerint a tiplit is én vertem a falba... És rengeteg pénzbe is került egyébként. A keretek. Hát így... Nagyon boldog voltam evvel a munkával, és akkor is, amikor végre befejeztem... Nagyon nehéz több száz embert találni, akire képet lehet rásózni, és még örül is neki... Persze, múzeumoknak is adtam...

– *Mennyi műved van egyáltalán? Biztos tudod szám szerint...*

– Tudom. Múlt év végéig készült 1350. Ebből megmaradt, vagyis nem pusztítottam el: 640. Nagy része, 550 már elkerült itthonról – tehát már működik. Rajzok és képek.

– *Önálló kiállításod?*

– Huszonkettő. De hát ez a szám nem sokat mond, ez sok mindentől függhet. Legfeljebb a szorgalmamról...

– *Beszéljünk most a szakmai közéleti tevékenységedről!*

– Szörnyű kifejezés. Tehát. 75-től öt évig tanítottam a zebegényi nyári szabadiskolában. Olyan programot kellett kitalálni, hogy a félprofi festő egyenlő eséllyel és reménnyel dolgozhasson a nyugdíjas festőnővel. Mert olyan is volt. Közben 78, a jubileumi Stúdió-kiállítás a Nemzeti Galériában. A Stúdió vezetősége ezt diplomámra hivatkozva rám bízta. Ott kitaláltam, mi lenne, ha mindenki kapna egy kis, teljesen önálló területet, boxot, mint annak idején nálunk az Iparművészetin, év végén. Sikerült megszervezni. Még a paravánépítő brigáddal is én alkudtam meg, a tűzoltóság számára menekülésterv kellett rajzolnom. De meglett. A hivatal részéről az újítás miatt nagy volt az ijedtség, vagy öt zsűri, miniszterhelyettesi kiszállás. Az én munkámat is ki akarta Tóth Dezső dobni. Vészitcsel sok vitám volt, de akkor ő védett meg. Aztán mégiscsak összeállt az egész, bár a hivatal egy ideig még duzzogott. Ki sem akartak engedni a Stúdióval a párizsi kiállításunkra. A sajtó meg őrült, hogy nahát, ezek a fiatalok valami egészen új irányt vettek... Pedig hát vettek volna ők korábban is – ez a boxos rendszerből adódott, és a relatív liberalizmusból. Mi következne? Talán 81-ben írtam egy nyílt levelet a miniszterhelyettesünknek a fölöslegesen megszüntetett nagymarosi alkotóház ügyében. Százhatvan festő aláírta. Nem lett eredménye. Körülbelül ez idő tájt (nem tudom mikor, 1800 oldalnyi, géppel írt naplómat magam számára is hozzáférhetetlenné tettem – mikrofilmen őrzik csak), szóval elvittek egy Üllői úti lakásba, és megnézhettem a Gruber-hagyatékot. Zseniális festő volt. Ott kitaláltam, és pár hónap

Műterem fekete függönnyel

telefonálással és levelezéssel megszerveztem, hogy létesüljön Gruber Béla Emlékmúzeum a váci zsinagógában. Mindenki egyetértett egy idő után, vásároltak, leltároztunk, az építésznek kiadták az áttervezés munkáját, jegyzőkönyvek készültek – végül néhány év múlva elakadt az ügy, Vácnak elfogyott a pénze, állítólag... Közéletnek számít, gondolom, hogy a Szövetségben a festők vezetőségében benn vagyok. Nem sok haszonnal. Na, még egy dolog, ami viszont sikerült. Szüts Miklós festővel, jeles barátommal és szekundánsommal észbe vettük, milyen kár, hogy a Tavaszi Tárlatok intézménye szép csendesen kimúlt. Beszéltem az érdekelt fontos emberekkel, aztán írtam ez ügyben is egy nyílt levelet a szövetségen keresztül, 1986-ban. E percekben nyílik meg a Műcsarnokban.

– *Most mesélj az életedről! Az angoloknál egy önéletrajzhoz a hobbilista is hozzátartozik. Mi minden érdekelt?*

– Engem sok minden. De biztos, hogy ez másokat is érdekel?... Na jó. Sorra. Tizenkét évesen április 1-jei groteszkként teljes rendet csináltam a szobámban. Hatott és visszahatott. Megtetszett a dolog. Tartom. Akkoriban csak a geológia érdekelt. Ma már tudom, miért. Elkezdtem egy geológiai lexikont írni, a D betűig jutottam el. Gimnázium. Versenyevezős voltam, eredményekkel. Az első közösség, ahol embernek tekintettek. Egyébként, kamaszkor: évekig a földön aludtam, Barcsay Anatómiájával a fejem

alatt, varrtam magamnak egy hálózsákot stb., stb. Érettségi előtt hirtelen megtanultam tanulni. Így aztán később a kollokviumok könnyen mentek. Közben megismertem Senecát, évekig tanított, és eléggé megforgatta az életemet. Akkor dobtam ki először az egész könyvtáramat. Furcsa élmény volt tizenöt évvel később Epiktétosznál 40 gyönyörű oldalon elolvasni Seneca kétkötetes Erkölcsi leveleinek teljes tartalmát... Főiskola alatt nagyon szerelmes voltam – itt tartsunk egy perc csendet... Sokat jártam akkoriban az országot, autóstoppal.

Főiskola után két évig építésziroda, először kisinas Fintánál, a Hotel Duna Intercontinentál tervezőcsoportjában. Az egyetlen voltam, aki fél ötkor letette a ceruzát – rohantam haza festeni. Fél év múlva át egy kisvállalathoz, mert kicsikartam belőlük a határás munkaidőt (persze részfizetéssel), ami akkoriban, 1968-ban hallatlan dolog volt. Már déltől festhettem. A Károlyi utcai antikváriumot és a Liszt Ferenc tér melletti hanglemezboltot a Népköztársaság útján ott terveztem, ezek ma is állnak. Ez utóbbinál kitaláltam, legyen a bolt a színes hanglemezborítókkal kitapétázva. Az ötlet annyira új volt, hogy féltem, nem fogják engedni. Ezért teljesen elrejtettem a műszaki rajzok között, csak a kivitelezés közepén vették észre. Később láttam ilyet a Champs Elysée-n. 1969. október 2. – mikor szabadúszó lettem, éppoly korán indultam munkába, mint előző nap (műtermembe már), de ünneplésül egy kis kerülőt tettem, lefelé a Gellérthegy oldalán. Az első években alkalmi reklámgrafikából éltem, később kéthavonta pár napos fotómunkából. Tizenkétezer felvétel parasztszobákról, S. Nagy Kata barátom szociológiai kutatásaihoz. A kutatás befejeztével a Népművelési Intézet a negatívokat a szemétbe dobta. Igaz, amikor 83-ban befejeztem a hobbifotózást, én is kidobtam 8 kiló negatívot meg egy zsák fényképet. A fotózást különben nagyon szerettem, az volt vele a bajom, hogy sok időt és figyelmet vitt el. Sok évig játszottam vele. Rettentő szerettem volna igazán részletgazdag felvételeket csinálni, de ahhoz Linhof gép kellett volna, ami nekem sose lesz. Aztán akkor nekiláttam, és pár hónap alatt építettem egy óriásgépet 24 cm-es negatívmérettel. A harmonika hajtogatásával napokig bajlódtam, végül feleségem találta ki... Fölneveltem egy bernáthegyit, sokat sétáltunk. Este bármi vendégségben is fölálltam nyolckor, hogy bocsánat, a kutyám bepisil. Nagyon jó volt, de ez egy öregember életformája, beszűkített (nem mintha társaságkedvelő ember lennék egyébként). Mi volt még? 76-tól négy évig reggelente egy órát fordítottam, főleg regényeket és művészéletrajzokat. Ezen tanultam meg az angolt. Az első nap teljesítménye 2 sor volt, az utolsóé 12 oldal. Beszédgyakorlatom nincs.

A 80-as évek elején egy svájci úr hozott egy japán walkmant egy képemért. A létező legdrágábbat. Lányom síedzése idején a Svábhegyen a mély hóban föl s alá sétáltam, közben körbevett Bartók Brácsaversenye. Fantasztikus volt. Akkoriban együtt éltem a zenével, beszereztem, ami kell, kazettagyűjtemény, minden. Ezt is abbahagytam; beláttam, nincs türelmem tartósan más ember munkájára figyelni. Talán majd még egyszer. Egy barátom nagyon örült az erősítőnek, szalagoknak, hangszóróknak, ágyból ugrasztottam ki.

– *Utazások?*

– Európa múzeumait megnéztem. Ja, még a zene. Furulyázni is megtanultam egy könyvből, eljutottam a Bach H-moll szvitig. Csak a kutyám füle nem bírta, mindig vonított... És körülbelül eljutottunk a mához. Hosszú út. Tanulságok levonandók. Ámbár közben is megtettem.

– *Családi élet?*

– Két gyerek, tisztességes, igyekvő családi élet. Nyáron nyaralunk. Igaz, én fogcsikorgatva, hogy ilyenkor nem dolgozhatom.

– *Pénz?*

– Vagy tíz éve megélek a képeimből, kompromisszumok nélkül. Az állam vásárol tőlem – legalábbis eddig, múzeumok számára. Igaz, családomat is szegénységre kényszerítem. Bár ez a szegénység igen relatív. Van egy Trabantunk.

– *Napirended?*

– 5,37-kor kelek...

– *Miért pont akkor?*

– Egy kerek szám mennyiben más? Kevésbé lennék álmos?... Akkor először egy órát lelkem rendbentartásával töltök, majd egy felet testemre, vagyis izmaimra fordítok. A szellememre nem jut idő. Vagy kedv. Tíz év thomasmannozás után nehéz valami jó találni. Mikicát óvodába, ha én vagyok a soros, majd bevásárlás, mosogatás, reggelikészítés a már üres lakásban, és a Magyar Nemzetet is átnézem. Ha ég a piros lámpa, centrifugára kapcsolom a mosógépet, mert az innét az én dolgom. Kilenc, fél tíz körül kezdek festeni... Ebéd után kihúzom a telefont, és két órát alszom, fáradékony vagyok. Délután ritkán festek... Háromnegyed tizenegykor oltok.

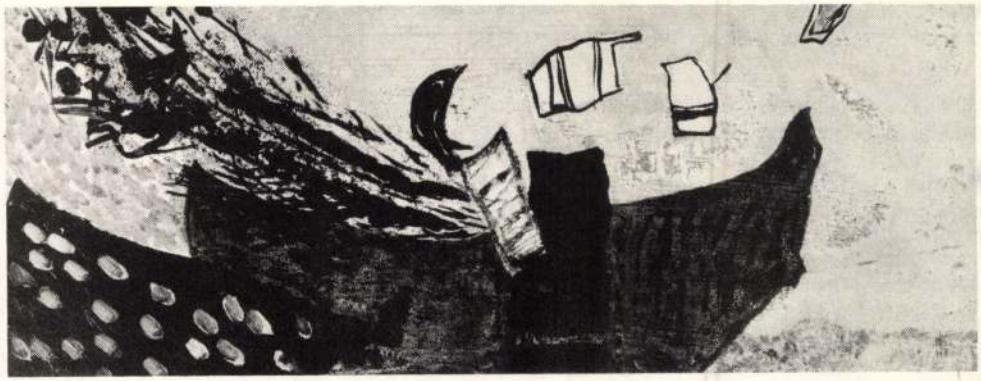

Változó idő

– *Mindennap festesz?*

– Ha nem lenne élet és szakmai élet, mindennap festenék. De van. Képet szállítani, falécet és zoknit venni, anyácskámat megnézni. Szerencse, hogy van autóm, így avval járok az autójavítóba. A kecskeméti alkotóházban, ahova évente lemegyek, mindennap egész nap festek. Vákuumbúra alatt. Ilyenkor még azt is megkérem, ne küldjenek levelet nekem. Szóval vákuum. De ezt szellemileg sem lehetne pár hétnél tovább bírni, talán fizikailag se, és nem is lenne értelme. Hamar elfogyna a levegő a bura alatt.

– *Hogyan festesz? Hogyan készül a képed? Sokan mondják, hogy amikor a mű már teljesen készen áll a fejükben, csak akkor kezdik el a vásznat...*

– De jó nekik. Én az égvilágon semmit nem tudok a munka következő percéről – ritka kivételtől eltekintve –, nemhogy a kész műről. Na, most három évig sejtettem, hogy ha reggel elkezdek dolgozni, valószínűleg temetős kép lesz belőle. De hát ez csak nagyon a felszíne a dolognak. Fáradtan, sötétben tapogatózva keresem a következő gondolatot, sokszor reményt vesztve. Fehér képet szeretnék festeni – okker vagy fekete lesz. Hogy kezdem? Apró ceruzarajz, vázlat, öt-tíz perc. Ha megtaláltam, ezt gyorsan és gondolkodás nélkül fölrajzolom egy alapozott táblára, majd ugyancsak fontolás nélkül a bal saroktól kezdve végigfestem a formákat. Az eredmény rendszerint szörnyű. (Ha nem, az még nagyobb baj.) Akkor hátralépek, leülök, megnézem, megvakarom a fejem, majd elkezdődik az érdemi munka. Egy délelőtt általában valamennyire befejezek egy képet. Akkor félreteszem, aztán, ha kell, hónapokig, évekig javítgatom, szeretgetem. Szerencsére soha nem kényszerülök friss képet meggondolatlanul kiengedni a műteremből. Gyorsan és feszülten dolgozom, türelmetlenül. A részletekre sokszor nagyon nehezen szánok figyelmet. Bár végül is a képet közelnézetre is meg szoktam csinálni, hogy úgy is mondjon valamit...

– *Mi a festészet lényege?*

– Két szín találkozása, csodás találkozása...

– *És mi a szerepe, az értelme?*

– Szerintem?... Hát a világ, vagyis az ember legfontosabb dolgaira tanít. Mint az anyák vagy a papok. Segít. Egy villám fényénél pillanatra meglátod Isten köpenye szegélyét. Az utolsó ember halála pillanatáig a művészet mindig nagyon fontos dolog lesz, ha ezt nem éli is át mindenki...

– *Aki nem éli meg, annak is fontos...?*

– Igen.

– *Vissza hozzád. Más ember, más festő vagy, hogy pár éve elhagytad a nonfiguratívot?*

– Biztosan. De nem tudom miben... Bár...?!

– *Hogy érted?*

– Nézd. A nonfiguratívban mindig annyira hittem, mint a kezemben vagy a szobámban, csodálkozom is, hogy most nem azt csinálom... De elmagyarázták nekem, hogy semmi különbség: minden kép absztrakt. Igaz. Meg hát az ember ezt belülről úgysem irányíthatja, hiába szeretnék én most hirtelen zöld szemű lenni... Na, annyit lehet, hogy például mikor láttam, hogy temetőképeim egyre rosszabbak, akkor megcéloztam egy témaváltást...

– *Azt hogyan?*

– Hogyan? Először is minden temetőfotómat szétajándékoztam. Pontosabban a bölcsészkarnak

adtam. Aztán minden egyéb dolgomat is kidobtam, és abbahagytam és elhagytam, amit egy középkorú családos ember csak megtehet. Vagy azon túl is még, egy kicsivel. Könyveimet, mindent... Most, ez alkalomból is, olyan vákuumot teremtettem a műtermemben és az életemben is, ami végül már csaknem elviselhetetlen volt (családomnak meg én) – aztán ez az üresség a fizika és a lélektan törvénye szerint megteremtett valami újat... Lefotóztam egy esetleges leendő kiállításom leendő plakátja számára kriptaüres szobámat. Majd észbe kapva, a fotót meg is festettem. Azt hiszem, először leginkább Vojnich modorában. Mondják. Kétségkívül nagyon becsülöm a képeit. Majd ez az induló témasorozat, mint annyiszor már, megint a líra felé mozdult el, ha jól értelmezem...

– *Most merrefelé szeretnél menni?*

– Nyugat felé. Bocs. Nincsenek nekem terveim, nem látod? Egyébként tényleg el szeretnék menni, New Yorkba, egy hétre, megnézni az öt nagy múzeumukat. Egy óriásbank páncélterme is megtekinthető, aranyrudakkal meg őrséggel. El is megyek, megnézem. Most májusban. Azon a nevezetes amszterdami képaukción nekem is elkelt két képem. Mesés összeghez jutottam. Százötvenezer.

– *Mégiscsak adtál képet külföldre...?*

– Tévedésből, megtévesztettek. És utoljára, remélem.

– *Mért csak egy hétre mész? Nem kapkodás ez?*

– Dehogynem. Mindig kapkodok meg rohanok. Csakhogy egy hét után nagyon fölösleges embernek érzem magam tevékenykedés nélkül, pláne külföldön. Hát, számolok ezzel. Mindig így járok. Szerencsére a norvég ösztöndíjamat végig lehetett síelni, meg hajókázni... Hát ezért az egy hét.

– *Munkamánia?*

– Sajnos, igen.

– *Miért sajnos?*

– Nem tudok élni. A meleg vízre is azért szoktattam rá magam, mert gyorsabban megvan, mint a tea. Csak loholni, dolgozni vagy aludni tudok. És ez embertelen. És helytelen is.

– *Elítéled magad?*

– Nem, az nem az én dolgom. De tudom, hogy ez így tökéletlenség.

– *Szeretnél tökéletes lenni?*

– „A tökéletességre való törekvés már sok embert tökéletesen elviselhetetlenné tett." Engem is. Ma már semmit nem akarok. Csak tisztességesen élni. Élni a szeretetparancsot, amit Szent Pál apostol mellett P. Howard fogalmazott meg a legszebben: „Tiszteld embertársad elmebaját!"

– *Ennyire hegyről nézed az életedet?*

– Ha a bizonyosságot, hogy valamit NEM tudok, valamihez nem értek, annak lehet nevezni... Bár ez sem igaz, látod. Nézd, én nyolc és fél évesen egy hónapig skarláttal kórházban feküdtem. Nyomorultul éreztem magam, nagyon hiányzott anyám közelsége. Ott aztán megtaláltam egy gondolatot. Az utolsó napon, vagyis 1951. május 30-án azt mondtam magamnak: egy egész hónap kellett ahhoz, hogy fölfogjam és megértsem végre valahogy, hogy én ide kerültem, én itt vagyok a kórházban, és nyilván egy egész élet kell majd hozzá, hogy megértsem, hogy én – élek... Igazam lett. Életem legnagyobb része ebben a kilátástalan bizonytalanságban telt el... Azért is dolgoztam mindig annyit – gondolom azért lettem festő is... Egy boldog ember sört iszik a lugasban, nem?

– *És ma?*

– Ma már tudom. Megtaláltam. De erről ne többet.

– *Bocsánat, miért?*

– Szent Ferenc megkérte a mandulafát, mesélne neki Istenről. A fa egyszerre virágba borult. Hát ennyi.

– *Akkor te tulajdonképpen leginkább napi tíz órában imádkozni szeretnél?*

– Talán igen. De nekem más a munkám. Az ima sem érdemszerzőbb egyébként, mint például a zsemlesütés. Az ember álljon nyugodtan, ahol van. Illetve menjen, lehetőleg előre – természete szerint. Érdekes, most ez az ország a „mi lett volna, ha" és a „mi minden kéne" lázában ég. Ahelyett hogy ... nyugodtan tenné a dolgát.

– *Ne törődjünk a jövőnkkel?*

– Én azt mondom, mindent tegyünk meg érte, és ne törődjünk vele.

A kérdéseket magnós interjúkból fölkérésre összeválogatta, majd rögtön felelt is rájuk – V. D. 1988. május.

VÁLI DEZSŐ

Mozgó Világ, 1990/1 4.

Hittanlecke, felnőtteknek is

Békét akarsz? magadnak is?
Egyszer és mindenkorra megakarsz-e
bocsátani mindenkinek?

azoknak, akik:
küldöttek
~~abból el~~ a koltban becsaptak

gumibotot hordanak
Ősszel javították meg a vízcsapadat

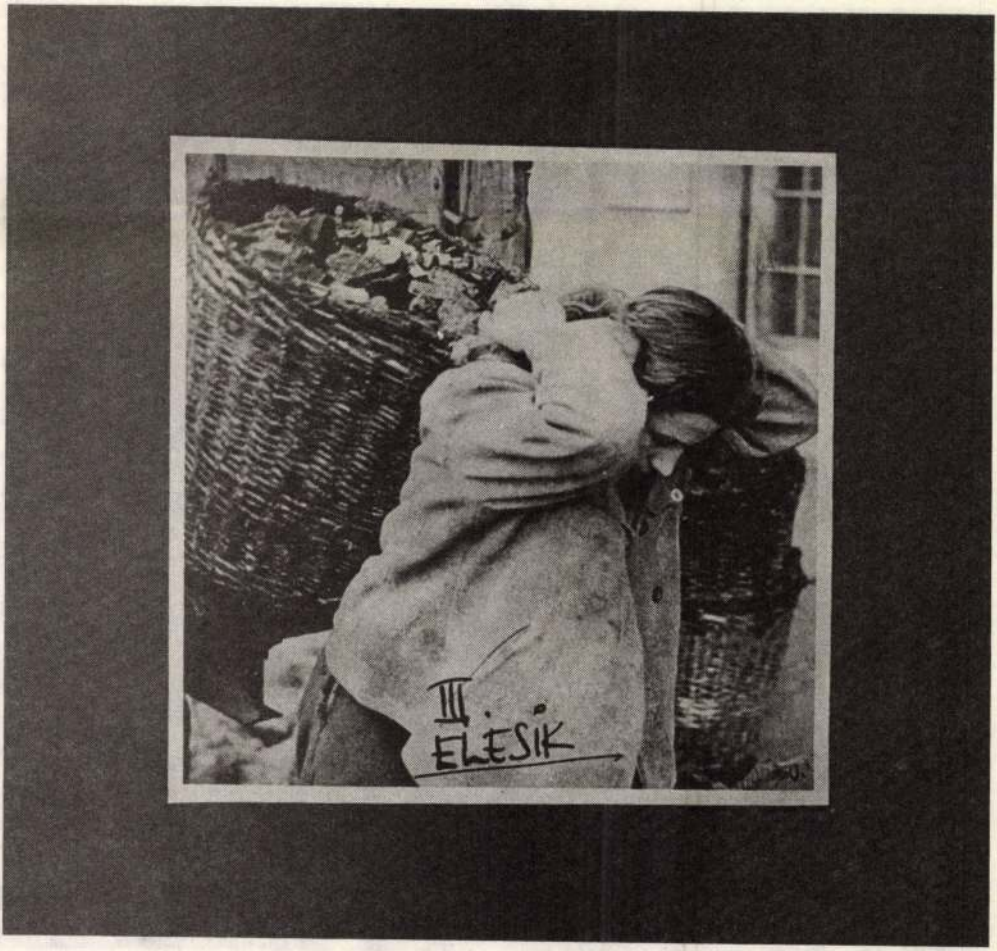

~~félre~~ félrekezelték édesanyádat
akiket a mamád utál
ellenségei minden hitnek

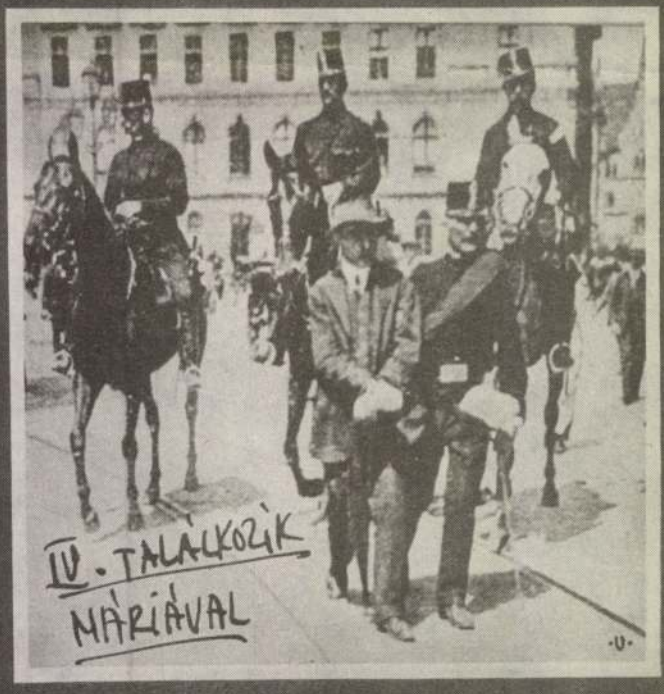

gyűlölik a magyarokat
~~tehetséges~~
tehetségesebbek nálad
nem figyelnek rád elégedj!

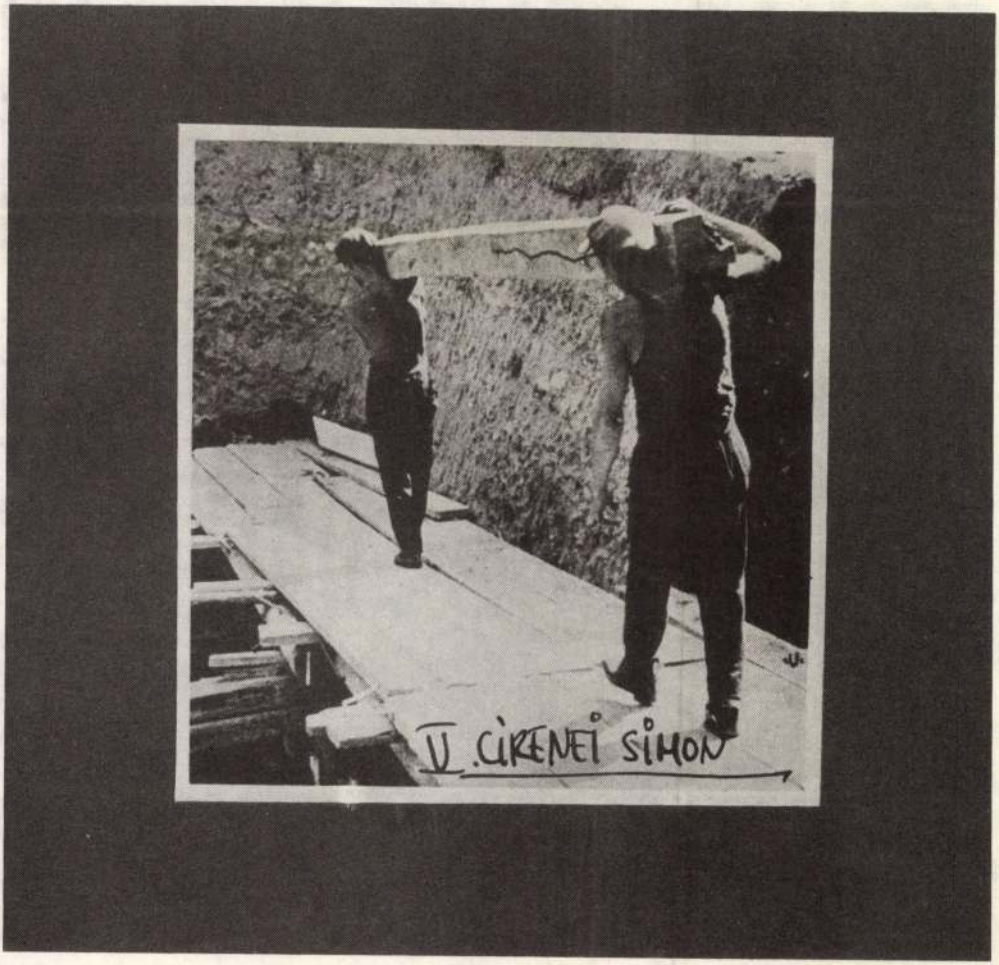

lehányják a lépcsőházat
bömböltetik a ~~magnótéjel~~
magnót ~~éjel~~ éjjel

Nem adták neked ~~ta~~ kölcsön a...
~~nemhitek~~
~~nemk~~ nem hitték el neked, hogy...
~~ne~~
~~másal~~
mással randevúztak hejeted

szebbek nálad
egy szerüen csak jól elkéstek

megvertek, vagy szüleidet,
akárcsak sportban
gazdagabbak

fecsegősek
megették a tízóraidat
tehetségtelennek tartanak

megmosolyognak
eltörik a kedvenc tárgyedet
vezetnek téged, nedig, alkalmatlanok rá
~~papírpapírt~~ portrét készítenek

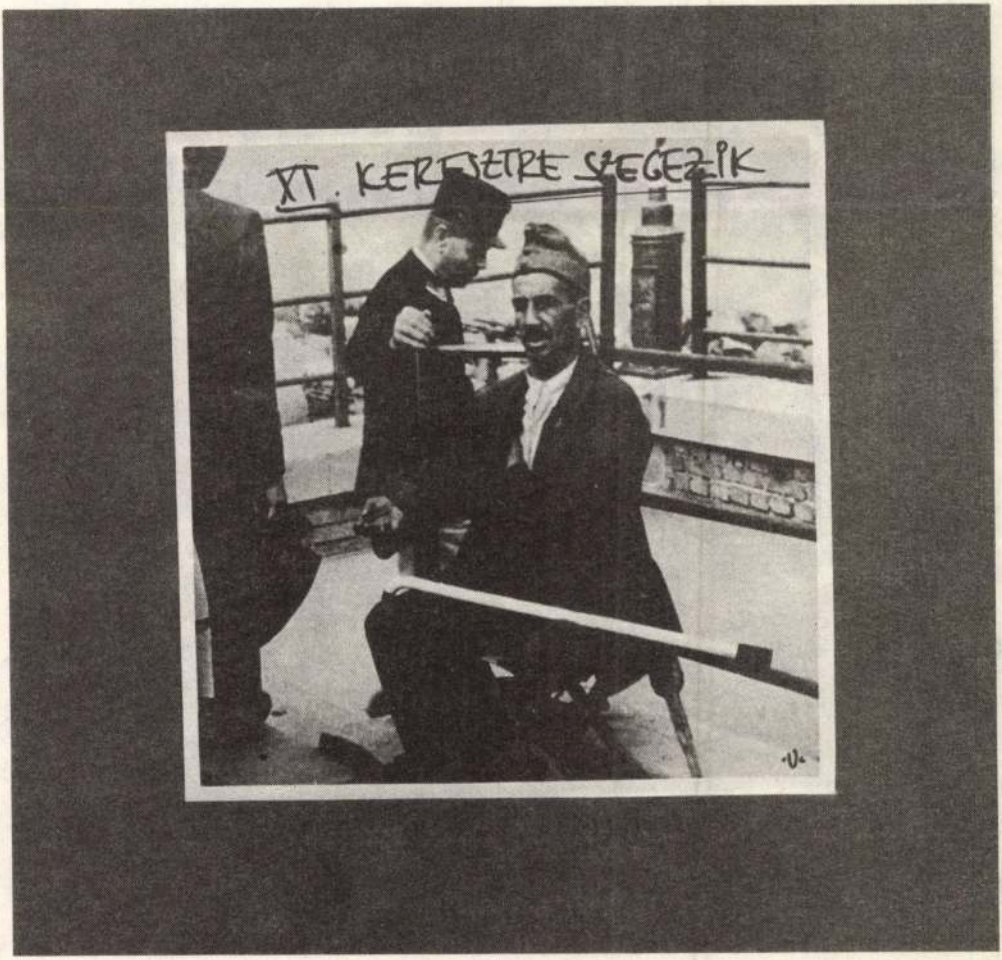

Ősegek, és csak a macskájukat szeretik
túl nagy fülbevalót viselnek

megakarsz-e bocsátani Hitlernek
minden diktátornak
minden nácinak
meg tudsz-e bocsátani az ~~Ő~~ Atyának
hogy jobb sorsot szánt neked,
és ezért most keresztbetett neked?

és magadnak, hogy a múltkor olyan csacsi voltál?

és hálát akarsz-e adni mindezekért?!

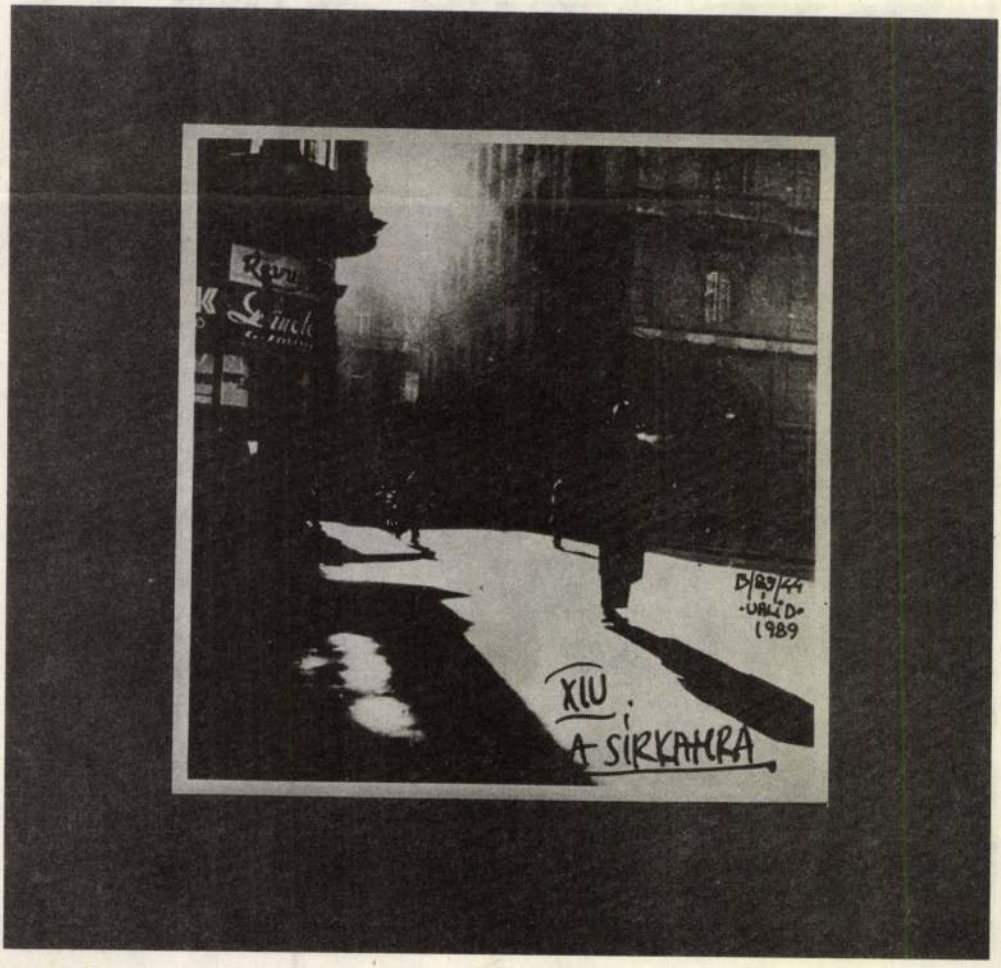

denesetre tessék beszélni az Eszti főnővérrel, ő majd, segít. Szerencsére éppen Ajkán volt körzetes.

Jön is Eszti nővér, karján egy halom fehérnemű. Szép, derék asszony, olyan, akire hittel rábízhatja magát az ember. Öt perc múlva már kocsiban ülünk és húsz perc múlva ott állunk a megyei temetkezési vállalat ajkai kirendeltsége előtt. Azért állunk ott, hogy megnézzük, hol is lakik a kirendeltség vezetője. A lakáscím természetesen csak támpont, nem számíthatunk rá, hogy szombat délután otthon üldögél. Elgondolom, milyen tehetetlen volnék én itt magamban, aki a harminc év előtti kis Ajka faluban voltam csak otthonos. Azt a falut elnyelte egy hatalmas iparváros. De Eszti ügyes és célratörő, mint egy harckocsi. Ismerős ebben a szakmában. Emberünket elég hamar előkerítjük. Hogy nem szívesen kerül elő azért a szerény fizetésért szabadszombatján, azt megértem, de van benne emberség, megtesz értünk, amit tud.

Néki nincs kocsija. Nézzem meg, ott áll nem messze az utcán, egy lépést sem képes haladni a rozsdavörös, az öregség minden jelét magánviselő jószág. Sok koporsó alatt, sok úttalan úton nyögtek már rugói.

Bejön velünk a kirendeltségre, ott természetesen van telefon. A falon felfüggesztve a fontos telefonszámok. Magam is próbálok tanácsot adni: itt van egy ugrásra Tapolca, Sümeg, két járásszékhely. Csakhogy Tapolcán sincs használható kocsi, Sümegen sincs. Pápával ne is próbálkozzunk, de megvan a veszprémi vállalati központ gépkocsielőadójának az otthoni telefonszáma is. Tiszta szép hangja van az előadónőnek. Értem minden szavát pedig nem az én fülemen a kagyló. Természetesen megérti a helyzetünket és megtesz mindent, hogy fennakadás ne legyen, csakhogy.

Csakhogy a szerelőjük bevonult, a hat halottszállító kocsiból már csak egy üzemképes, de jelen pillanatban egy sem, mert éppen Nagyvázsonyban áll az is, kisebb hibával, hiszen ismeretes a krónikus munkaerőhiány. Nyugodjunk meg, rövidesen visszahív. Megnyugtató, hogy a KÖJÁL szállítási engedélye megvan, igaz, hogy a gépkocsivezető fiókjában, de annak a kulcsa is meglesz, mire szállításra kerül a sor és nem kell félni, a hűtőben van ügyelet, ott a KÖJÁL engedélyére azonnal kiadják a halottat. Két telefon között általában nem rövid az idő, de jól eltelik, Eszti és a kirendeltség vezető régi ismerősök, nékem minden újság, amiről beszélnek. Megcsendül a telefon és jó hírrel. Minden akadály

[illegible] akadályok. Például, hogy a papot és a kántort is illik ám meghívni a temetés utánra. Úgysem jönnek el, kiváltképpen a kocsmába, de a tiszteletet megadjuk.

Reggel megérkezik a lányom véletlen. Ez is milyen szerencse. Jött anélkül, hogy tudott volna a halálesetről. Megjött jó időben a Laci is Fehérvárról. Szóval itt a két unoka. Reggeli után már Laci, meg én, két sötétruhás férfi érkezünk a faluba, nem úgy, mint eddig pulóverben, porosan. A halott természetesen megérkezett, még nem is nagyon késő este. Meg kell mondjam, én egy pillanatig nem kételkedtem benne, hogy ott lesz a temetésén. Ilyen az élet. Vannak nehézségek, de azért vannak, hogy leküzdjük őket.

Annus meggyújtja a gyertyákat, mi pedig felmegyünk az asszonyokért, akik egy kis ebédet is készítettek. Ebéd közben megbeszélünk egyet-mást, mert tudvalevő, hogy minden haláleset bizonyos új helyzetet teremt.

Ahogy illik, elsőnek érkezünk a temetőbe. Nem esik az eső, az Isten is jó hozzánk. Jönnek a gyászolók, legelébb, akik szerepet visznek majd. Akiknek az a dolguk, hozzák a kellékeket a templomból. Akiknek pedig az, kihelyezik a ravatalt a szabad ég alá. A pap, a kántor percre érkezik. A rövid menet a sírig hibátlan. Négy derék fiatalember viszi a testet, két öreg a lámpákat, egy kisebb termetű a keresztet, egy szépszál a zászlót. A végén valaki a markomba nyomta a halottasház kulcsát. Pedig engem már nem illet. Kínálom a sírásónak, de az a leghatározottabban elzárkózik. Végülis Ica a tanácstag, hát tegye a retiküljébe.

Jól számoltunk, éppen 31 terítékre van szükség. Finom az étel, jók az italok, a kiszolgálás gyors. Csak megint az Annus: „Te jósten, az egyházfinak elfelejtettünk szólni." Szerencsére ott ül éppen a külső helyiségben két deci bor mellett. Személyesen megyek megkövetni. Segítségemre vannak az asztaltársai. „Menj csak komám, ne vedd zokon, szegény Tatay úr járatlan az ilyen dolgokban."

●

Azzal kezdtem, hogy, öregek, temessük egymást. Visszavonom, mert olyan, mintha a korral járó sértődöttségből származnék, pedig én attól a kortól még messze vagyok. Minden köszönetem inkább a fiataloknak, akik kivették részüket. Ott vannak a daliás vívők, az Ica, az Eszti nővér, sőt az iskolás gyerekek a gyászjelentéssel és végül, de nem utolsósorban a két kedves kis pufók ministráns.

Váli Dezső

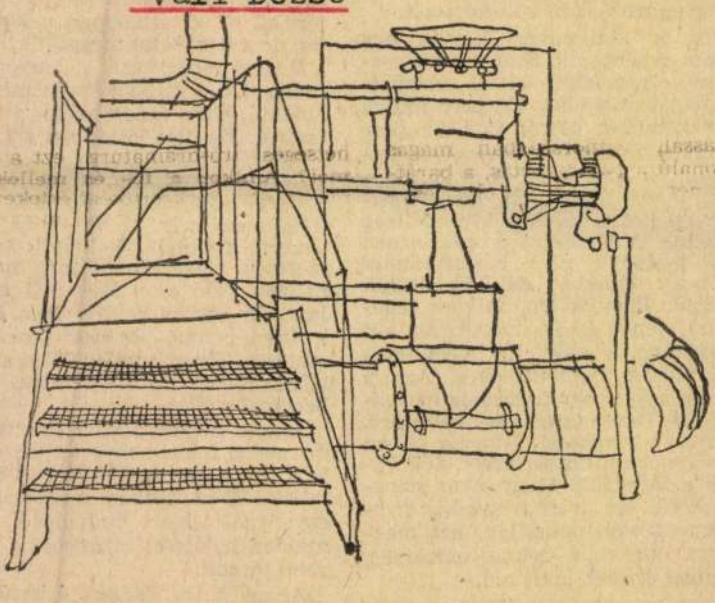

Bemutatjuk Váli Dezső grafikáit

Váli Dezső festő, 33 éves. Az Iparművészeti Főiskola belsőépítész szakán szerzett diplomát. Képeivel az elmúlt években több tárlaton találkozhattunk.

Tavaly rendezte meg önálló kiállítását a Fényes Adolf Teremben, Budapesten. „Homo contemplator — tűnődő ember szeretnék lenni" — írta a kiállítás katalógusában. A tűnődő magatartás választása húzza meg annak a világnak a határait is, amely Váli képein megjelenik. Szöges ellentéte a környezetére „rácsodálkozó" naiv művész típusának. Képein nincs egyetlen olyan forma sem, amely nem céltudatos eszmélés terméke volna. Épp ezért nem is kerül rájuk semmi, ami e tűnődés által átfogható dolgok világán kívül esik.

A számára jelentőségteljes eseményeket, látványokat, gondolatokat vagy hangulatokat egész mélységükben átéli és megőrzi, hogy minden mozzanatuk gondolati és érzelmi tartalmát, mint saját élményét közölhesse az eleven, színes formák nyelvén. Ezek a formák pedig nem egyesülnek artisztikus simaságú színsíkok dekoratív harmóniájává: egymáshoz igazodó vagy egymásnak feszülő megtört körvonalú alakzatok, amelyek különböző ütemű, váltakozó ritmusú mozgások élményét sugallják. Váli ugyanúgy hisz a formák erővonalainak végtelen kifejezőerejében, mint Klee, aki „sétálni vitte a vonalat". Egy emlék- és vágyképekben felfogott világot lát, értelmez és rögzít festményein.

Ez év tavaszán Váli Dezső kirándult otthonos birodalmának határain túlra, az NDK nagy vegyipari üzeme, a Buna-Werke művésztelepére. A mecénás gyár segítséget nyújt ahhoz, hogy az itt dolgozó festők megismerjék egy nagyüzem munkáját és munkásait. Váli Dezső most bemutatott grafikáinak többsége ebben a gyárban készült. Tanulmányok és képvázlatok, amelyek az első rajztól a kész képig vezető út köztes állomásait rögzítik, dokumentálják azt a folyamatot, amelyben egy környezet tárgyai alárendelődnek a festő tűnődő gondolatainak. Váli az óriási gyárban is megtalálta a nyugodt sarkokat, melyeket egy-egy létra vagy korlát tesz emberi léptékűvé. A sok gépből, műszerből, kigyózó csőből eltűnik a mozgás (az eredeti rendeltetés), a konkrét látvány összekuszálódik, vagy bizonytalan vonalú ábrákká válik, hogy aztán a sötét és világos tónusok ellentétében képekké lehessen, melyeknek új, más dinamikáját már a festő élménye szabja meg.

Wessely Anna

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 1.
XIX. évf. 44. sz. 13. lap.
1975. NOVEMBER 1.

VÁLI DEZSŐ festőművész

Salgótarjáni egyedi rajz biennálé

Művészet. 1985. febr. 130.

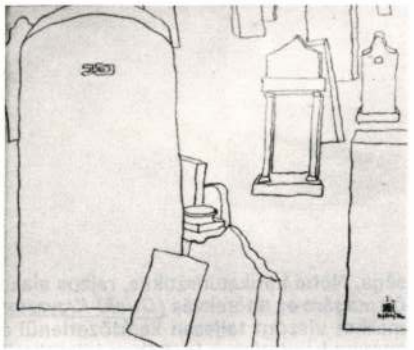

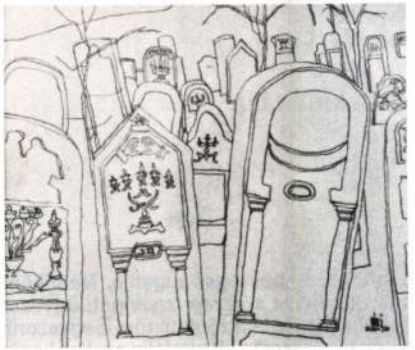

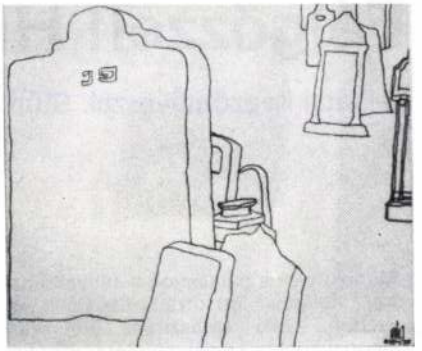

Mi mindenesetre kissé kilógtunk a sorból, amikor a lapunk kezdeményezésére a Lapkiadó Vállalat által két évvel ezelőtt alapított Kritikusi díjat *Váli Dezső Bukovina* című háromrészes rajzának ítéltük oda. (Az alapító szándéka szerint ugyanis ezt a díjat nem művész, hanem mű kapja, függetlenül attól, hogy esetleg alkotóját a kiállításon nyújtott teljesítménye alapján már más díjjal is jutalmazták.)

Váli e rajzában hitt a vonal kifejező erejében, és ezzel az eszközzel közölni is akart valamit nézőjével. Látszólag nagy a különbség e közvetlenül „megszólaló" Váli-rajz és a nonfiguratív festő Váli képi világa között. A különbség azonban felületi. Kompozíciójában, belső szerkezetességével, a felületek ritmusával a rajz egynemű a művész festményeinek világával.

A díjalapítás is azt bizonyítja, hogy mostani kifogásaim ellenére változatlanul bizakodunk abban, hogy a rajzbiennálé a jövőben képes lesz vállalt és célként kitűzött feladatát teljesíteni, és valóban a minden képzőművészeti tevékenység alapját jelentő egyedi rajz országos fórumává válik. Éppen ezért alapítottuk Salgótarjánban ezt a díjat, mert vele nem egy képzőművészeti ágat, műfajt kívántunk jutalmazni, hanem a művészi tehetség legközvetlenebb megnyilvánulását.

Végül engedjenek meg még egy kötözködő megjegyzést, amelyet ugyan az utóbbi években sajnos sokszor megtehettem volna, de ennek a kiállításnak a katalógusa is alkalmat ad rá. A kiadvány dicséretes módon felsorolja azokat a szakértőket, akik közreműködtek az anyag válogatásában, bírálatában. Mondom, a tett maga dicséretes, szemben más országos kiállítási fórummal, amelynek katalógusában talán holmi szerénységből e közreműködők nevét gondosan eltitkolják. Csak ne tituláltak volna a testületet, hangsúlyosan fett verzállal szedett címmel, „zsüribizottságnak", mert így azt a képzetet keltik, hogy a szakértők csoportosan sem vállalják az „egyszemélyi" felelősséget, hanem azt igyekeznek megosztani a *zsüri* és a *bizottság* között.

Rideg Gábor

Félgőzzel! Hátra!

A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának kiállí

„Menekülnek a patkányok a süllyedő hajóról" hangulat lett úrrá a Stúdión, egy küszöbön álló katasztrófa előérzete? Üvegpavilonra, kristálypalotára vágytak, annyi pincetárlat után? Karantén, nehogy a Művészeti Alap – elképzelni is rettenetes – fertőzést kapjon valami új művészeti jelenségtől? Az amerikai izolacionista politika megkésett átplántálása? Efféle – jóféle – gondolatok merültek fel bennem a téli álomra készülő BNV 23-as pavilonjában, amikor magyarázatot kerestem magamban a tényre, miért is ott rendezték meg ezt a kiállítást. Megvallom töredelmesen, semmi belső információval nem rendelkezem stúdiós berkekből, így csak feltételezéseimet oszthatom meg az olvasóval, meg azt a sajátos atmoszférát, ami ezen a szép, kies, tágas helyen uralkodott. A csarnok levegője hűvös volt, mint a Jeges-tenger. Látogató csak ritkán tűnt fel, az is – mint családtag, kolléga – kegye-

iránti közöm
más a helyze
használja a fe
sített nyelvez
rétség és a t
mékeny hat
érdeklődést is kell tennie iránt. Arra ösztökél, hogy valamilyen kapcsolatot keressünk a vásznon megjelenő kutya, a földbe szúrt kés, valamint a cím, *Rómeó* közt.

Az életlen optika, az elmosódottan festői, de mégiscsak mechanikus eszközökkel létrehozott felület ellentéte a kézi munka, az expresszív-dilettáns stílus elnagyolt-

közt (*Sebestyén Zoltán*). Egy nagyméretű, szélesen elterülő vászon a díszletfestés nem túl igényes eszközeit kölcsönözte, minden megjelent rajta, ami egy panorámatájképen szemnek és szájnak ingere lehet, hegy és völgy, víz és fény, s ez az egész vadregényes, kopár sziklakulissza még tükröződött is (*Koncz András*). *Fehér*

Váli Dezső:
festőművész

Kék vonat

Váli Dezső festőművész:
Kék vonat, olaj, farost lemez, 130×170 cm

Rozgonyi Iván: Néző,művész,nyelv és nyelvek.
MŰVÉSZET,1979.december - 4.lap.

Ed. Philippe Garner. London, Phaidon, 1982 **ism.** DEÁK Zoltán = Magyar Építőművészet, 1986, 6. 64.

Művészettörténet, művészettudomány

29. ALBERTINI Béla: Tágranyitott blendével. A fotókritika néhány kérdéséről. = Fotóművészet, 29, 1986, 2. 46-48.
30. ALMÁSI Miklós: A műbírálat: szakma vagy kuruzslás? = Fotóművészet, 29, 1986, 2. 41-42.
31. ARNÓTH Lajos: Az értékről. = Magyar Építőművészet, 1986, 6. 48.
32. ATTALAI Gábor: Gondolatok a posztmodernről. = Ipari Forma, 10, 1986, 3. 1-4. ill.
33. BAK Imre: Nem új stílus, hanem új helyzet. = Ipari Forma, 10, 1986, 3. 5.
34. BARTHES, Roland: Világoskamra. Bp., Európa, 1985 **rec.** KOLTAI Ágnes: A fotóesszé esélyei. = Fotóművészet, 29, 1986, 2. 50.
Bellák Gábor: A historizmus és a szecesszió népművészetfelfogása. > 918
35. BUTOR, Michel: A szavak a festészetben. Bp., Corvina, 1986 105 p., ill. (Imago)
36. DORFLES, Gillo: A gicc. A rossz ízlés antológiája. Utószó P. Szűcs Julianna. Bp., Gondolat, 1986 316 p., ill.
37. ÉLES Csaba: Lukács György a kulturális-művészeti örökségről. = Lukács György és a művelődéspolitika. Szerk. Soós Pál. Debrecen, MTA Debreceni Akadémiai Bizottság, 1986 45-55.
38. FÜLEP Lajos: Az arckép. + A műterem. + A művésznyomor. Sajtó alá rend. és bev. Fülep Katalin. = Ars Hungarica, 14, 1986, 2. 207-218.
39. GYERTYÁN Ervin: A kritikáról - kritikusan. = Fo-

mos. Valogatott bibliografia. > 1187.

VÁLI Dersö

Ziáll. Eve Art Galéria 1995

ism. Verba Anchea

Pannonhalmi Szemle
1995/2. 134-135.

Váli Dezső

zésben már valami megelőző, homályos tudással párosul (71.o.).

Mondhatjuk tehát úgy is, hogy az ember transzcendens nyíltsága, kérdező mivolta, valamint „társkereső participációs igénye" (75.o.) együttesen, szoros egységben adják meg létezésének lényegét.

Az antropológián túl – avval párhuzamban – egy teológiai szemlélet kifejtésére is sor kerül. A transzcendens nyíltság mellett – mondjuk így – a transzcendens kinyilatkoztatás, megnyilatkozás gondolata fogalmazódik meg. E kettő *eredendő* egymásra találása: az ember istentudata. A kérdező lény önmagában nem képes arra, hogy eltaláljon (visszataláljon) Istenhez. A bölcselet intellektuálisan túl van a puszta hiten, szakrálisan azonban innen. „Isten, mint az emberrel szembenálló abszolút személy... teljes valóságában csak akkor ismerhető fel, ha önmagát megismerteti." (116.o.) Megszólít minket – szóban és tettben egyaránt. Értelmi megismerése – hitünk megszilárdítása, elmélyítése szempontjából – fontos, de nem elégséges. Míg egy geometriai vagy egy logikai tétel levezetéséhez elegendő a puszta racionalitás, addig Istennek – mint élő, személyes valóságnak – megközelítéséhez nem. Mert „a Logosz nem merő értelem, hanem szeretet is" (113. o.)

A mű nem megoldást ad, hanem válaszol. Éppen ez az érdeme. Nem lezárja a kérdéseket, hanem rávilágít az örökös keresés és találkozás misztériumára. Hiszen a válasz: magának az embernek transzcendens nyitottsága és az élő, szerető Isten megnyilatkozása. A keresés (kérdezés) és a megnyilatkozás (válasz) megélése, megtapasztalása – ez az a pont, ahol „a teológus elhallgat" (120.o.). Ám ez a hallgatás vezet el minket az Evangélium szavának értelméhez: „Kérjetek és adatik néktek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyittatik néktek" (Mt.7,7). *(Szent Gellért Hittudományi Főiskola, Pannonhalma, 1991.)*

Losonczi Péter

Önépítés – mozaikból
Váli Dezső: C. napló

Naplót olvasni mindig érdekes és vonzó dolog: kíváncsiak vagyunk mások életére, mások életének fontos és fontosnak tartott eseményeire. Szeretünk belelátni és belenézni, legalább egy kísérlet erejéig, abba a titkos, s valójában soha meg nem ismerhető mechanizmusba, ahogyan mások, ismeretlenek és ismerősök, fontos szereplők és nyilvánosság elé soha nem lépett *egyszerű* emberek élik és élik meg életüket, problémáikat, ugyanazokat a nagy és kis kérdéseket, amelyekkel magunk, olvasók is nap mint nap szembesülni kényszerülünk. Egy napló, amennyiben komolyan veszi magát, amennyiben őszinte (amire persze soha külső garanciánk nem lehet), írta légyen bárki is, *komolyan* vesz minket, olvasókat is, s rákényszerít, hogy mi is komolyan vegyük mind íróját mint személyt, mind problémáit mint élet- és gondolati anyagot: valamilyen nem meghatározható és nem meghatározandó módon *rólunk* szól – még esetleges és természetes másságában is magunknak kínál tükröt.

Kiváltképp így van ez művészek naplóival és vallomásaival, s nem csak azért, mert ők eleve közvetlenebb kapcsolatban vannak a nyilvános élettel, nyilvános szerepekkel és megnyilatkozásokkal: a művésznapló, azáltal, hogy a megfogalmazás, a leképezés, az önmeghatározás mestereinek kezén születik, az általánosan érvényes élet- és erkölcsi problémákat élesebben, mert nyíltabban (és *szakmaibban*) veti fel – állandóan vezérlő principiumokra vonatkoztatott szemlélettel nézvén, nagyobb látószögbe fogván az élet vitelének minden apró mozzanatát, az alkotásra mint az életet megszervező céltevékenységre koncentrálván, az apró életmozzanatokat és eseményeket a nagyobb feladatnak rendelvén alá–, mélyebb és árnyaltabb belátást kínál az általánosan és közösen felvetődő problémákra.

Váli Dezső naplója ezen általános meghatározásokon is messze túlme-

nően érdekes és megrázó olvasmány: olvasása ritka gazdag szellemi élményt nyújt. Naplója nem a megszokott sémákat követi, nem eseménytörténetet rögzít (a történésekről, az eseményekről, arról, hogy hogyan is él, élt a mindennapok során, mi is történt vele és általa a rögzített időszakban, alig tudunk meg tényeket!): ebben a naplóban csak gondolatok, ötletek, reflexiók, kínzó és felemelő gondok fogalmazódnak meg – szerzőjének nem története, hanem szellemi útja bontakozik ki (alighanem jogosan lenne *szellemi* naplónak is nevezhető). Egy mélyen érző és gondolkodó, állandó keresésben élő alkotó és szenvedő ember képe áll előttünk: elemi részecskék állandó kavargásából, tarka mozaikdarabokból rakódik össze az összkép, amely nagyságával és komolyságával szinte fenséges hatást kelt. Váli a szó szoros értelmében *mindenről* elmondja véleményét és benyomását – mindenről, ami életét kora ifjúságától fogva megérintette, ami lelkét és szellemét bármi módon foglalkoztatta és befolyásolta. Ez a *minden* határozza meg a naplót, tartalmilag és formailag egyaránt: belekerül a belső, lelki és szellemi élet sok-sok mindennapi gondja és a mindennapok szintje fölé emelkedő esztétikai, alkotói, erkölcsi és vallási töprengés; futó ötletek és mély tanulságok, bölcs meglátások és pillanatnyi reflexiók (hatalmas és csekély kérdések és élmények nyomán), általános maximák és csak aktuális, személyes érvényű aforizmák váltják egymást minden nagyobb szervező– és szerkesztő elv híján, csupán az időrend önkényének, a megtörténtség, az elgondoltság hitelének alárendelve. Váli naplójának igazi szellemi izgalmát az adja, hogy bármihez nyúl, bármit hagy magára hatni, mindenben ugyanazt a rendkívül egységes szellemiséget találja meg és teremti újjá. Naplójának világában, ebben a sajátosan személyes világban minden azonos súllyal kerül szóba, legyen bár a megszokott, külső világban akármilyen különböző is. A naplóíró mindenbe belelátja magát, illetve csak azt hagyta benne naplójában, csak azt volt hajlandó és képes észrevenni (naplója, s így önmaga számára), amiben az őt aktuálisan és mindenkor érdeklő problémák révén önmagára talált. E napló így tulajdonképpen nem is rögzíti a személyes történetet és történelmet, hanem inkább azt dokumentálja, hogyan jut el egy kereső lélek önmagához, hogyan írja körül önmagát: *mit tekint önmagának.*

Váli naplójának hatalmas érdeme a *kereső* attitűd felmutatása, a keresés soha meg nem szakadó folyamatának *ábrázolása.* A naplóíró önmagát keresi: azzal van egész életében (illetve számunkra: naplójában) elfoglalva, hogy megtalálja azt, ami rá, kizárólag őreá jellemző és érvényes, s hogy ennek a keresett és megtalált sajátlagosságnak körvonalait megrajzolja. A sokfelé vibráló személyiség minden egyes mozzanata kétfelé irányul: kifelé és befelé – a külvilágot szemléli és éli, avégett, hogy belső világát megértse, hogy belső világát maga számára elfogadhatóvá formálja. Naplója így, mint öndokumentáció, egyszerre értelmezhető sorsrajzként és kordokumentumként – dokumentumként persze nem a tényekre, hanem a kínálkozó választási lehetőségekre nézvést. Az öndokumentálás az ő esetében nem más, mint önmaga megcsinálásának nagy folyamata, kereséssel és megtalálással együtt, állandóan újra kezdvén a keresést, s rögzítvén a megtalálás ideiglenes, ám mégis érvényes aktusait és kegyelmi pillanatait is. Az állandó önkeresés így végtelen útként tűnik fel – s így a napló célja nem határoztatik meg, hiszen elvileg meg nem határozható.

Váli naplójának elsődleges tulajdonsága a komolyság: a naplóíró mindenhez, amit lát és mond, állandóan a legkomolyabban viszonyul, hiszen minden ötlete és élménye a legfontosabbal függ össze. Minden személyes itt, s *mert* személyes, azért nyer fontosságot: a legcsekélyebb jelenség is összekapcsolódik az *egész* élet és vállalkozás nagyságával – ettől kapja e sokszorosan szórt szöveg a maga összefüggő, s összefüggéseiben harmonikus szépségét. E napló egyszerre

szegény (képviseli a folyamatos élet nehézségeit és megoldhatatlanságait, s nem hallgatja el a kínos és szerencsétlen dolgokat sem) és *fenséges* (mivel mindennek magadja nagyságát, jelentését és jelentőségét is). Az élet mint feladat, a helytállás feladata (s ezenközben a hely keresése) vétetik itt nagyon komolyan – s a feladatnak nincs kijelölve semmiféle specialitása: a feladat az *egész*. Ezért tud a magánéleti, művészi, vallási viszonyulás a töredékes, mozaikszerű megfogalmazás dacára is elválaszthatatlanul összefonódni: ami magánéleti, magánerkölcsi kérdés, az egyben művészi problémát is jelent; a magánéletet és a művészetet pedig mind magába öleli s körülfogja a nagy vallási keresés, az Istenhez való viszony tisztázása (elméletileg és gyakorlati erkölcsi téren egyaránt). A vallás központi szerepe persze nem teszi Váli naplóját sem vallásos naplóvá, sem igehirdetéssé: ő nem hirdeti, hanem éli vallásosságát, s a hit kérdése nem elkülönülten, hanem mint a legszemélyesebb életprobléma és titok fogalmazódik meg. Bármelyik területen jelenik is meg a naplóíró, minden gesztusával vállalkozásának, feladatának komolyságát és súlyát képviseli: önmagát nem eleve *adott* valaminek, hanem folyamatosan megteremtendőnek, újrafogalmazandónak tekinti – s ezt az újrafogalmazást kívánja naplójával (legalább a maga számára) hirdetni is (*mások* számára művészi alkotásainak újrafogalmazásait tévén nyilvánossá).

Váli naplója, mint kitetszik, nem szokványos napló: nem egyszerű élettörténet, nem önvallomás, s nem is hagyományos művészi öndokumentáció vagy műhelytitokleleplezés. Váli nem naplója, nem a nyilvánosság, hanem önmaga számára írja elő a megszokott művészimágók kerülését: nem hiú és hivalkodó önmutogatás folyik itt, nem szakmai titkok kifecsegése, nem egy jó festő festészetről szóló véleményének kolportálása (valószínűleg az is nagy tanulsággal olvashatja e naplót, aki nem tudja, milyen jó festő írta!), hanem egy olyan erkölcsi személyiség mutatja itt fel önarcképét, aki történetesen (de nem véletlenül s meg nem szüntethetően) *művész*. Amint a napló tanúskodik: a szerző a hivatalosságnak, a beidegzettségnek, a mechanikus példakövetésnek minden gesztusát elutasítja, mind cselekedeteiben, mind vélekedéseiben – ugyanígy jár el naplójának formáját illetően is: töredékeket nyújt, de egymáshoz illő, egymást kiegészítő, egymást erősítő töredékeket.

Váli naplója oly hatalmas terjedelmű, olyannyira *nagy*, hogy teljes kiadása vagy befogadása alighanem lehetetlen lett volna: önmagában is szinte életműhöz hasonlítható – már persze, ha a festői teljesítmény ismeretében egy ilyen vélemény nem lenne blaszfémia (szerencsére a szerző a teljes kéziratos naplót sem rejtette el, hanem másolatait, az esetleg tovább is érdeklődő olvasók, majdani kutatók számára, nagy országos közgyűjteményben letétbe helyezte!). Lenyűgöző hatása nagyságából és mozaikszerűségéből egyszerre adódik – egy válogatás belőle épp csak érzékeltetheti a vállalkozás különösségét (közhellyel élvén: mint csepp a tengert). E válogatás azonban kivételesen érzékeny és beleérző kézzel készült (a kész könyv Bognár Róbert jeles szerkesztői munkáját dicséri): a teljes naplóból megőrizte a teljesség jellegét, a különböző, nagyon eltérő típusú megnyilatkozások közül egyik típust sem preferálta a másik rovására, s nagyon erős rövidítésének dacára is olyan művet nyújt az olvasónak, mely az eredetinek tömegéről és sajátosságáról nagyszerű és izgalmas képet alkot. E rövidített változat egészében és részleteiben is híven követi a kéziratot, s így mint önálló alkotás is megáll: remélhetően a majdani olvasók, mindannyiunk nagyobb örömére, épülésére és belátó tanulságára. *(Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 1992.)*

Margócsy István

Honderű és különálló képek
Athenaeum, Gond, Existentia

„Még Széchenyi is gyönyörködött nagyhangú szavakban s bosszankodott a főváros nevére. 'Pest', mondá, akár a németnél, akár a franciánál, már hangzása által is kellemetlen benyomást tesz, nem volna-e szebb, ha *Honderű*-nek bérmálnák, mire Eötvös megjegyzi, hogy a franciák majd azt fogják mondani, hogy ez csakugyan la honte des rues, az utcák gyalázata". Így végül a nagy gróf[1] lemondott elképzeléséről. Többek közt a Pulszky Ferenctől feljegyzett anekdota okán is Budapest lett a város neve. Itt jelenik meg negyedévenként az újraalapított *Athenaeum*, Bacsó Béla főszerkesztősége alatt. A folyóirat formátumát számonkénti tematikai egysége őrzi, biztosítja.

Vannak más, különálló képek is – ahogy Debrecenben tanuló jóbarátom, Miklós mondta. A gond képe vetül rá Vajda Mihályék debreceni *Gond*jára. A borítón Heidegger Büchler nyomán vett 'gond'-idézete található, mely szerint a 'gondé' vagyunk, amíg élünk. Az idézet sajnálatos módon rímel a második alkalommal jelentkező lap szerkesztőségi jegyzetére. „Aligha keltene manapság feltűnést Magyarországon, ha egy folyóirat az első száma után bejelentené megszűnését; inkább azt tekinthetjük valóságos csodának, hogy a GOND – a József Attila Alapítvány támogatásának köszönhetően – második számával is az olvasóközönség elé léphetett. "A filozófiai esszéfolyóirat célját illetően *„a filozófia kísérlete"* lenne; kilépés az ezoterikából *„megformált* filozófiai problémák *megkísértése* felé".

Vannak más, különálló képek is, mondjuk egy szegedi folyóiraté.

A kísérlet mint kísértés, a kísértés minden kockázatával együtt lényeges az új szegedi filozófiai folyóirat, az *Existentia* Beköszöntőjében is. Csejtei Dezső és Ferge Gábor a fiatalabb korosztályok szellemi felnövekedéséhez is szeretne hozzájárulni. „Ezzel Schelling azt akarja kifejezésre juttatni, hogy a létezőt egyrészt egzisztálóként (Existierendes), másrészt alapzatot adóként (Grundgebendes) kell felfognunk... Az 'egzisztencia' tulajdonképpen nem a létel módjára utal, hanem egy meghatározott tekintetben magára a létezőre – ti. mint egzisztálóra... Ex-szisztencia, az, ami *kilép önmagából* és ami így, e *kilépés* során *nyilvánul meg*" – olvashatjuk korántsem véletlenül Martin Heidegger Schelling szabadság-tanulmányáról értekező írásában. Az *Existentia* nem csak címében analóg Schelling természetfilozófiailag értendő kategóriájával: a klasszikus filozófiai tradíció lételméleti problémái – különös tekintettel Heidegger hermeneutikai ontológiájára, a létfeledést felfedő létfejtésre – állnak a lap vizsgálódásainak középpontjában.

Folyóiratszemléről van szó – szemlélni kíván a szemlélő, nem értékelni és összefoglalni. Véleményt szeretne mondani és szövegrészleteket felvillantani, az olvasáshoz – annak gondolatához? – való kedvcsinálás reményében. Adott tehát három, lehetőségeit, szellemi súlyát tekintve nem egyenrangú város. És adott három értékes, kitűnő, újonnan illetve újraindult folyóirat.

„Talán nem több az emberi egzisztencia léte, az emberi léthelyzet, mint az e helyen minket érintőre való felelés, meg-felelés és felelősség a minket körülvevők iránt, mely tehát kivonja magát a végső néven nevezés alól." Az Athenaeum egy fel nem tett, mert evidens kérdésre adott válaszaként hangzik számomra Bacsó Bélának a *Gond*ban leírt mondata. A végső néven nevezés szükségszerű kudarca, a mindenkori megszólaltatás igényével szembesítve: alapélménye a hermeneutiká(k)nak.

A folyóirat '91/1. füzete azon a történeti horizonton kérdez rá az esztétika mibenlétére, amely Schlegel hagyatékától Bubnernek a jelenkori esztétika feltételeivel foglalkozó írásáig ível. A lap Gadamer propedeutikai jellegű tanulmányával kezdődik. A nyelvhez kötődő tudomány – amely nyelv a görög gondolkodás kezdetei óta a logoszt és a logikát legitimálta, s

MCMXCV ÁPRILIS

HETEDIK ÉVFOLYAM NEGYEDIK SZÁM

2000.

Beszélgetés **2000**-ben **Váli Dezső** festőművésszel **2**
José Casanova Vallás és közösség Kelet- és Nyugat-Európában **6**
Bíró Béla Vadkeleti töprengések **12**

Wolfgang Hildesheimer Két novella **19**
Tábor Ádám *Versek* **26**
Gergely Ágnes Absztrakt tehén **28**
Iain Crichton Smith *Ősz* **34**
G. István László *Versek* **37**
Párniczky Mihály *Versek* **39**

Halász László A konstrukció hatalma **42**
Niklas Luhmann A jövő leírása **48**
Zelei Miklós Széchenyi üzen **50**
Margócsy István KONRÁD GYÖRGY / KŐÓRA *(Marginália)* **54**
Márton László Két napom **61**

E számunkat FESZL FRIGYES *grafikáival illusztráltuk. (A fotókat* Berényi Zsuzsa, Makky György *és* Szilágyi Edit *készítette).*

2000 IRODALMI ÉS TÁRSADALMI HAVI LAP. FELELŐS SZERKESZTŐ: SZILÁGYI ÁKOS.
ALAPÍTÓ SZERKESZTŐK: HERNER JÁNOS, TÖRÖK ANDRÁS.
GAZDASÁGI VEZETŐ: KEMÉNY MÁRIA. SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: SARGINA LUDMILA.

LEVÉLCÍM: 1133 BUDAPEST, VÁG UTCA 13.

TELEFON ÉS FAX: 140-9950

KIADJA A HETI VILÁGGAZDASÁG RT. FELELŐS KIADÓ: SZAUER PÉTER ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ. CÍM: 1037 BUDAPEST SZÉPVÖLGYI ÚT 35. TELEFON: 118-4326. TERJESZTI A MAGYAR POSTA. ELŐFIZETHETŐ BÁRMELY POSTAHIVATALBAN, VALAMINT A HÍRLAPELŐFIZETÉSI ÉS LAPELLÁTÁSI IRODÁBAN (HELIR), BUDAPEST XIII. LEHEL ÚT 10/A ALATT KÖZVETLENÜL, POSTAUTALVÁNYON VAGY ÁTUTALÁSSAL A HELIR POSTABANK RT. 219-98 636, 021-02 799 PÉNZFORGALMI JELZŐSZÁMRA. ELŐFIZETÉSI DÍJ EGY ÉVRE 490 FT, FÉL ÉVRE 245 FT, NEGYED ÉVRE 147 FT.
KÉSZÜLT, GOUDY OLD FACE, NICHOLAS COCHIN ÉS WALBAUM BETŰKKEL. ELEKTRONIKUS TÖRDELÉS: PENNA STÚDIÓ. SZEDTE: KOCSIS JÁNOS. NYOMTA A KÖZLÖNY- ÉS LAPKIADÓ KFT. LAJOSMIZSEI NYOMDÁJA. FELELŐS VEZETŐ: BURJÁN NORBERT.

ISSN 0864-800X. RÉGEBBI SZÁMAINK *KORLÁTOZOTT MENNYISÉGBEN* KAPHATÓK A KIADÓBAN.

TÁMOGATÓINK: **A MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTÉRIUM, A SOROS ALAPÍTVÁNY, A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP.**

Beszélgetés 2000-ben
Váli Dezső festőművésszel

– Úgy tudom, most épp művésztelepre készülsz, egy hónapra, festeni. Tudod-e előre, már, mit fogsz csinálni?

– Bocs, nem művésztelep, az kollektív műfaj; főiskolás korunkban nyaranta néhány hetet rajzoltunk mindenféle árokparton üldögélve; ez alkotóház. Évente egy hónapot töltök evvel. Ott nincs telefonálgatás, nincs mateklecke, javítandó konnektor, vendég, élet, hejehuja, semmi sincs, csak munka napi negyven órában. Megkértem őket, a takarítónők se járnak be hozzám. Szüts Miklós barátom a szomszéd műteremben. Ha karikás szemmel áttántorgok hozzá, hogy mégiscsak építésznek kellett volna mennem, nem tudom ezt a kurva képet megoldani, megnézi, amit csinálok, és irgalmasan megvigasztal. Ha hangosan fütyörészik, átkiabálok, hogy ne dicsekedj, te rohadék, tudom, hogy gyönyörű a képed. Tizenötödik éve járunk Kecskemétre, mindig március elsején, mindig egy hónapra. Nekem a legkeservesebb munkafázis képet elkezdeni, s ezért munkaévemből ezt az időt koncentráltan erre szánom. Naponta kötelezően elindítok egy képet. Fél-háromnegyed készen hozok vagy huszonötöt haza, hogy aztán otthon még néhány hónapig, évig elkapirgáljak rajtuk. Már amelyiket megtartom, mert általában a fele reménytelenül selejt. 1990-ben lent megkezdett 19 képemből 4 maradt meg.

Amit tudok minden év február utolsó napján: mekkorák lesznek idei képeim. Addigra a farostlemezek hetek munkájával előkészítve és becsomagolva. Az elmúlt nyolc évben az is biztos volt, hogy témának marad továbbra is a műterem. A kép lényegéről soha semmit nem tudok előre. Gyanítom, utólag se. Festés közben gondolataim nincsenek, festés közben az ebédre hívó kolompszót várom. Megcélzott mondanivalóm nincs.

– S amikor már a vászon előtt állsz, mitől függ, hogy mit fogsz megfesteni? A pillanatnyi látvány vezet, a legutóbb festett képed, gondolat vagy ötlet, esetleg megbízás vagy mi?...

– Mondom, evvel a feladattal nyolc éve kellett utoljára szembenéznem. Akkor egy fotómat rajzoltam le. Azóta fejből rajzolom a székeket, padlókat. Anyácskám nagyon türelmes velem, de már ő is mondja, hagyjam abba a műterem-ábrázolást, váltsak témát. A Lukács úszómestere is ezt mondja, alig merek a szeme elé kerülni. Ámbár mostani kiállításomkor Molnár Péter festő interurbán megdicsért, az pedig nagy szó.

– Úgy tudom, több éve mindig a műtermedet fested – miért kerülgeted ugyanazt a témát? Egy tökéletes változatot akarsz létrehozni?

– Belém vagyok gabalyodva; nem tudom. A lehetséges válaszok:

1. szellemi renyheségem (erre gyanakszom leginkább),
2. szűk horizontom,
3. mert mindegy,
4. mert így jó,
5. irigylem Morandit.

– Rólad legendák járnak: mennyire számontartod s mintegy katalógusban őrzöd a számodra fontos dolgokat, hogy hihetetlen szorgalommal dokumentálod önmagadat. S mennyi munkával!? Milyen igény vagy milyen kényszer ez?

– Miklós szerint egyszerűen: munkakerülés. Ámbár inkább játék. Kisfiú koromban kaptam néhány öreg térképet, nagyon örültem neki, rögtön katalogizáltam őket. Úgy gondolom, papírhajómat akkor engedhetem bele a patakba, útjára, vagyis munkám akkor van befejezve, a kultúrába belefonva, ha a kép dokumentálva van. Ha a címe és opuszszáma által zökkenőmentesen kezelhető, fotója által felidézhető. Tavaly az Új Mandátum kiadótól pár hétre kaptam ajándékba egy gépírónőt. Nagyon aranyos fiúk. Számítógépbe diktáltam teljes opuszjegyzékemet, 300 oldal adat. Képek és rajzok listája, postacímjegyzék, hogy szerteszét merre vannak a munkáim. Szereplési naplómban pedig képeim sorsa, amíg követni tudom. Nézd, étteremben ülni unok, emberek közé alig megyek, tv-t nem nézek, a tavaszra nem figyelek, színházba, moziba, koncertre nem járok. Szeretem a szép hosszú táblázatokat, ez az egyetlen felhőtlen szórakozásom...

Öndokumentálásom másik területe, hogy húsz év kísérletezés és gyakorlás után ma már tisztességes fotókat tudok festményről csinálni. Elképzelni se tudom, fotókatalógusom nélkül hogyan vezényelném hadseregemet.

A harmadik terület: dossziézása gondolataimnak, ma már főleg levelek formájában. Ez más. Ez valami visszajelzés számomra, hogy élek. Fontosságom tudata, vagy fontoskodás. Majd elválik.

Kényszernek nevezed az öndukumentálást. Nem annyira kényszer, mint automatizmus. Ahogyan öt éve nem gondolkodom reggel, van-e kedvem uszodába indulni, ahogy a délben jött levélre másnap reggel bedobom a vá-

laszt. Nem több munka... így egyszerűbb. Mi az alternatíva? Hogy ma nem csinálom, mert fáradt vagyok...?! Mindig fáradt vagyok. Lehet, hogy ettől... Talán nem kéne úszni járni...

– *Festményeid mellett alighanem legnagyobb műved a Naplód, amely mind terjedelmével, mind minőségével lenyűgözi az olvasót. Mivel Te, festőktől csöppet szokatlanul, szóban is rögzíted gondolataidat, talán jogos a kérdés: milyen verbalitásod viszonya a vizualitáshoz?*

– Bocsánat, nem vagyok vizuális típus. Rémesen nem veszem észre a körülöttem világot. Még a szép, és ráadásul szőke nőknek is háromszor bemutatkozom. Van is baj.

A verbalitásom. A négyezer oldal naplóm, gépelve... Nem napló ez tulajdonképpen. Nézd, apám orosz hadifogságban éhen halt. Melankolikusnak születtem. Már gyerekkoromban fölmerült a kérdés, miért élek. Nem volt kivel megbeszélni. Leírtam, újra meg újra megfogalmaztam ugyanazt. Így próbáltam értelmezni világomat. Hozzáadva mindig egy kiló dicsekvés. (Mondd, egy 53 éves ember miért dicsekszik folyton?! Önigazolás? Kisebbségi érzés?)

Mi minden van ebben a naplóban? Hogy a kiállításkritikáimat is elrakom, hiúság, ezt mindig szégyelltem kicsit. Ma avval mentegetem magam, hogy evvel egyszerűsítem a Hálás Utókor kutatómunkáját. Hogy hiába mosolyognivaló, ez is világom része. '93-ban kaptam egy New York-i ösztöndíjat, a Margit körúti OTP-be küldték az 5000 dollárt. Referenciákat kértek. Az '90-es Ernst Múzeumi kiállításomról tizenhat sajtókritikát küldtem nekik. Csak elő kellett venni az 1990-es iratrendezőt. (Most is dicsekszem.) Egyébként faxon megkérdezték, hogy szigorú banktitokként kezelik, de közöljem velük, mi az az OTP?!...

Ja, a naplóm, tovább. A számítógépemben a levelezésem dossziéja a legvastagabb. Szakmai munkám egy része postán bonyolódik. Egy festésnaphoz, tetszik vagy nem tetszik, négy nap háttérmunka tartozik. Nincs műteremszolgám, mint Mednyánszkynak...

Magánlevelezésem pedig: a kint, meg a magamban találtak számára az ingem alatt hordok egy kis noteszt. Mindig a nyakamban lóg, spárgán. Annak alapján egy Franciaországban élő barátnőmnek havonta leírom a világot. Három példányban, egyet ő, egyet a Tudományos Akadémia Kézirattára kap... Tán hét irattartó dobozom van már ott... a harmadik példány pedig otthon gyűlik, az családi hagyatéknak készül. Rá van írva. De minek. Hinni a fölöslegesben. A szent fölöslegben. Ami a kultúra.

– *S mi a szelekció elve?*

– Kidobom, amiről még én is észreveszem, hogy gyenge, amiről észreveszem, hogy csak nyafogás, ami ismétlés, ami nem az örökkévalóságról szól ...

– *Ha egy megyeházból elkallódott képed fölkutatása ügyében levelezel, az minek számít?*

– Közügynek.

– *Milyen érzést hoz elő belőled saját naplód időnkénti újraolvasása?*

– Ha a könyvváltozatot , a C. *napló 1958–1992*-t kérded, ez magamnak is új. Bognár Robi válogatása által más lett a szöveg, újak az összefüggések. Időnként beleolvasok magamba. Ha pedig ezt kérdezed: nem szoktam semmit megbánni, bűneimet kivéve. Azokat is inkább csak elítélem. Tudom, hogy jó szándékú vagyok. Nem hiszem, hogy bármit is tudtam volna valaha jobban csinálni. Beleértve életem legrosszabb döntéseit is. A katolikus egyház húsvét éjszakájának ünnepén azt énekli minden bajunk forrásáról, Ádám és Éva – főleg Éva – csacsiságáról a Paradicsomban: „Ó, boldog bűn", melynek Krisztus megváltása lett a hozadéka... Hálát adok múltbeli tévedéseimért is. De térjünk vissza a naplóhoz...

– *Különös ez a napló, alig történik benne valami. A történések (pl. a mindennapi, személyes, politikai, művészeti életen belüliek) miért maradnak ki majdnem teljesen?*

– A politika és környéke nem érdekel. Ami a személyes történéseket illeti, nem vonz a lehetőség, hogy öregkoromban majd elmerengjek hintaszékben naplóm fölött, mit is ebédeltem Norvégiában, síelés közben. (Semmit.)

– *Naplódban állandóan ugyanazok a kérdések bukkannak fel – honnan e végtelenített kérdésfeltevés? S változik-e, mélyül-e?*

– Egyetlen kérdés van, nyilvánvalóan. Hogy mi a fenének élek. Evvel birkózom nyolcéves korom óta. Akkor azt mondtam, biztos, egy élet kell majd hozzá, hogy megértsem. Isten utasítását ez ügyben (hogy Ő ezt jobban tudja, ezt csak hagyjam rá), elfogadom, de nem tudok mosolyogni. Még. Pedig az a legfontosabb dolog a világon. Pilinszky is túl volt az ötvenen, mikor még mindig csak ott tartott: „eljuthatunk a derűig". Hogy a kérdésföltevés mélyül-e? Mitől mélyülne? Hogy évente valahonnét általában kapok egy díjat? Hogy Hódmezővásárhelyen egy képemre két éve kaptam ötezer forint munkajutalmat? Amit mellesleg még nem fizettek ki? Picasso mosolyogva mutatta Brassainak a papírt, hogy a stockholmi egyetem díszdoktorává fogadta. Minden napom értelmét meg kell fabrikálni. Előre, a holnapi napra, a jövő hétre, nyárra, évre nem látok rá. Nem számolok vele, nem érdekel. Terveim nincsenek. Fegyelmezetlenség, valószínűleg, ez is.

– *Ugyanezt meg lehet kérdezni képeid kapcsán is: miért fested évekig ugyanazt a témát (műterem, zsidó temetők)? A képeid együtt vagy külön élnek, erősítik-e egymást, vagy esetleg sorozatba állnak össze?*

– Nem festek sorozatokat. (Egy képen belül kell elmondani az egész világot.) A *témám* azonos, évek óta. Testvérképek csakugyan értelmezhetik, segíthetik egymást. Kiállításkor ez technikai kérdéssé válik, és a kiállítás rendezőjén múlik. Később, túl a kiállításon, mikor már elköltöznek a szülőktől és saját családot alapítanak, akkor már egyedül kell fenntartani magukat. Olykor húsvétkor, temetéskor egy-egy családi összejövetel...

– *Tárgyakat alkotsz folyamatosan, s azt mondod, nem érzel vágyat megőrzésükre. Nem látsz itt ellentmondást?*

– Dehogynem. Tudom. A tárgyakat imádom, a franciakulcsot és a színváltós, térképolvasós, morzegombos terepszínű katonai zseblámpát. Amiben tartalék körtének is van hely kialakítva. Ami övre és szegre is akasztható. Két éve találtunk egyet fiammal, kirándulás közben, a hóban. Építem, javítom és átalakítom tárgyaimat, de ami nem

nélkülözhetetlen, kíméletlenül kiszórom az életemből, beleértve azt a elemlámpát is. Nem mentenek meg a haláltól. Ez akkor is így van, ha éppen mostanában néhány taktikai bukfencet vetettem, majd három képemet adtam egy használt légkondicionáló dobozért. A könyvtáramat is mindig szétajándékozom. Most 380 ezer forintot adtak egy képemért: ebből magamnak vettem egy Arany összest, Babits összest, Oravecz majdnem összest, Rakovszky válogatottat, Ady összest. Most kezdek bele, beléjük, tán még nem késő. Hogy félretájékoztatás ne essék egyébként: műtermemből, követve a szokásokat, tehát féláron, 150 ezerért szokok közepes méretű képet árulni.

– *Arról is híres vagy, hogy időnként képeiddel szemben sem vagy kíméletes, és sok képedet, jóval elkészültük után, megsemmisítetted... Miért tetted?*

– A kérdésben az az érdekes, hogy kérdésnek számít. Egyszer már végig kéne gondolni, mit csinál az emberiség a folyamatosan, szükségszerűen megtermelt selejtjével. Ragasszuk össze József Attila minden eltépett papírfecnijét? Miért környezetszennyezzem gyenge képeimmel nagy-Budapestet? Csak a legjobb gondolataimat szeretném hátrahagyni. Selejt nélkül csak Isten, Vojnich Erzsébet és a Bródy Sándor utcai zöldséges-költő dolgozik. Egyszer eszembe jutott, hogy rég fölfűrészelt száz képemről készült fotóimat elfelejtettem eltépni. Kiraktam őket magam elé. Kettőnél rezgett be a műszer, hogy talán tévedtem. A selejtezés selejtje. Az arány kettő a százhoz, megfelelő.

– *Egy régi kiállításodon szétfűrészelt képeid darabjait raktad csak ki, utólagos összeállíthatóság igényével. Mi volt ez az ötlet – mű, gesztus vagy kihívás?*

– Nem kihívás, nincs kit kihívni, ugyanis ők nincsenek bent, hogy én meg kint, vagy én is bent vagyok, esetleg ők is kint, velem. Nem haragszom a világra. Arra nekem nincs időm. Meg nem is az én dolgom.

A kérdés első fele pedig félreértésen alapul, vagy rossz az a képem, amit láttál. Soha nem állítottam össze képet utólag, szétfűrészelt darabokból. Olajképkor nem vagyok játékos.

– *Sokat fotóztál, fotózol... Milyen viszonyt látsz a festett képeid és fényképeid közt?*

– Gyerekkoromban ügyesen fotóztam, voltak felvételeim az '56-os Móricz Zsigmond körtérről, „fölszaggatott utcakövek", rég kidobtam. Aztán Matisse megfontolásait követve hosszú évekig nem fényképeztem, helyesebbnek tartottam kóborolva inkább nézni. Ha gépet viszek magammal, semmit nem látok a világból, ez tapasztalat. Végül kezdett túl drága lenni, hogy Vattay műgyűjtő és fotós barátom mindig a legjobb képeimet vitte el festményeim reprózása fejében. Akkor vettem egy gépet, később még néhányat, s újra kezdtem. S. Nagy Kata barátom hamarosan pénzkeresethez segített, pár év alatt 12 ezer parasztszoba-felvételt csináltam a Népművelési Intézetnek. Akkor készültek a zsidó temetős fotóim is, ha már arra jártunk. Mostanában lett belőle könyv, tíz év kiadói elfektetés után. ...Mit fotóztam még? Éjszakai esős utcákat a Vár oldalában, csillogó pocsolyák ellenfényben. Fölnevettem, kiemelve a laborban a tálból a nagyításokat: úgy látszik, mindent csak elölről lehet kezdeni, ha az ember nem zseni. A fotók a harmincas évek magyar fotóiskola-stílusában készültek. Ezeket is kidobtam. Fotóztam még a műtermem padlószemétjét is, talán ez volt az egyetlen önálló gondolatom, sok képet kezdtem belőlük. És fényképezem, ma is, lélegző műtermemet, kiállításplakátjaimhoz kellenek. A hobbifotózást 12 éve abbahagytam, maradt munkaeszköznek.

– *Csináltál egyszer egy nagyszerű fényképösszeállítást (egy Kálvária-sorozatot) nem saját fényképekből. A talált és felhasznált kép átértelmezésének mi az eredetisége?*

– Nem tudom a történetet értékelni, ha ez a kérdés. Hónapig gondolkoztam egy keresztúton, eredetileg *National Geographic* fotókkal próbálkoztam. Nem ment, valahogy túl népfrontosra sikeredett. Akkor föltelefonáltam a Széchényi Könyvtárba, hogy bizonyos fotók kellenének. Rettentő komplikált szolgálati utakat mondtak el, akkoriban még nem öltöztem együtt reggelente a Lukácsban az igazgatójukkal. Viszont a Munkásmozgalmi Múzeumban volt egy ismerős fiú. Fantasztikus volt a fotótáruk, a harmincas évek szociofotói pesti prolikról és koldusokról. Észbe vettem, hogy ebből sorozatot összeállítani vagy hónapok munkájával, vagy eldöntötten két óra alatt lehet; az utóbbit választottam. Vittem fényképezőgépet, repróállványt is magammal. Délután már laboráltam, megírtam rájuk a feliratokat tussal, estére kész volt a *Koldus Keresztút*. Másnap kereteztem. Rögtön megvette a Nemzeti Galéria. Később, látogatása alkalmából, a pápa kapott egy angol nyelvű változatot. Éppen most írtam a Vatikánba, a tértivevény már vissza is érkezett, mert a szokásos köszönőlevél máig nem jött meg. Félek, elkallódhatott valahol ez a munkám, több püspök kezén ment át annak idején.

– *Rólad tudni lehet, hogy nem engeded ki az országból képeidet, s ezt a tiltást minden kép hátuljára fel is tünteted...*

– ...közgyűjteményt kivéve. Nem tiltás, hanem nyomatékos kérés. Ahhoz nincs jogom, csak az első eladás alkalmával – egy ügyvéd magyarázta el nekem, a Lukácsban, zuhanyozás közben.

Hogy miért? Nézd, itt a Gellérthegy a város közepén. Itt a Váli utca a Körtérnél, ahol a 6-os fordul. Itt jár a 2-es villamos végig a Dunaparton, itt a legendás 18-as villamos, itt volt valaha a 63-as és a 81-es, a későbbi 58-as is, ami a Zugligetbe járt ki. Fölötte a Harangvölgy. Itt van Arany János bácsi sok-sok kézirata az Akadémián. Képeim itt jól érzik magukat. Hogy külföldön megmérettessék? Minek mérni, ez nem tojásbrikett. Használni kell.

– *Hol, milyen körülmények között tárolnád legszívesebben a magad képeit?*

– Nem feltételes mód, hanem kijelentő, múlt időben. Elintézve. Néhány száz pesti polgár vállalta ezt a szívességet, meg harminc múzeum. Jó részük ajándék. Egy kép négyféle módon szívódik föl a kultúrába: Lakásfalon, szűk közönség számára ugyan, de alaposan. Múzeumban, ott nem feltétlen látható, de a nemzet trezorja. Kiállításon, amikor pár hétre reflektorfénybe kerül, valami aktualitás kapcsán. És reprodukción, ahol mindig kézközeli állapotban van. Mind a négyre szükség van. Az arányok helyes beállításával törődöm, már ami rajtam múlik.

– *S a műveid reprodukcióit hogyan kezeled?*

– Azt nem én. S. Nagy elkezdett egy könyvet írni rólam.

– *Alkotás közben (vagy később, kiállításon) érzel-e magad körül közönséget?*

– Munka közben elviselhetetlenül egyedül vagyok, természetesen, kiszolgáltatva égnek-földnek-hóviharnak-napnak, ez hozzá tartozik. A kiállítási gratulációknak mindig kicsit kondoleálás szaguk van, nem tudom, miért. Mintha a túlpartról jönne, az élők földjéről. Érezhetően nem tartanak maguk közé tartozónak. Bár főztömet elfogadják.

– *De ha ily egyedülvalónak érzed magadat, akkor miért állítasz ki oly szívesen másokkal, csoportban, miért szervezel egyébként nem nagyon szokásos közös kiállításokat?*

– Füst Milán mondja, lehet, hogy az életnek nincsen értelme, de a mészárosszámlát ki kell fizetni. Ebédet, szerelmet, zoknit, fékpofát és osztályfőnöki figyelmeztetést másoktól kapok. Vannak barátok, emberek, kollégák. Vannak jó képek, nem csak az enyémek. Nem nekem jobb egy csoportos kiállítás, hanem a publikumnak. Jobban fölfigyelnek, nagyobb a csinnadratta. És a gondolatokat így, több oldalról körüljárva sokaknak könnyebb befogadni. Ezért szerveztem meg Győrben az állandó kiállításunkat is; múlt év ősszel, 26 levél, fax és sok interurbán telefonnal, abban a fantasztikus kis barokk palotában, a Magyar Ispitában, kiválóan konstruktív igazgatónőjük segítségével. Tölg-Molnár Zoltán, Molnár Péter, Szüts Miklós, Vojnich Erzsébet, Kovács Péter, Kovács László meg én. Még meghívtam, és jönnek is: Klimó Károly, Krajcsovics Éva, Fehér László, El Kazovszkij, M. Novák András, Kárpáti Tamás. Schmal Károly visszalépett. Jó csapat. Dávid Katával megkorrigáltattam az ötletemet, etikus-e a kultúra egy szegmensét így elkülöníteni. Azt mondta, kívánatos. Nincs értelme sok kis gyenge Nemzeti Galériát csinálni.

– *Hogyan szervezed meg napi életedet, hogyan osztod be idődet – s miért éppen így?*

– A nők, ha már minden kötél szakad, elvesztik a karórájukat. Bár tudnék ilyen lenni. 5.23-kor lecsapom a vekkert, és ugrom, hogy legyen időm fogat mosni, tojni, pizsamát az ajtó szögére akasztani, és 5.50-re leérjek a templomba. A budai ferences barátokkal együtt mondom a reggeli zsolozsmát. Onnét át 7.05-re a Lukácsba. Most, hogy négy év után elszégyellve magam, úszás előtt is lezuhanyozom, az egész napom négy percet csúszik. Hazafelé bevásárlás, otthon Kata meleg reggelivel vár, asztalhoz ül velem. Ha égett a kenyérhaj, nem engedi megenni. Aztán mosogatás, munka. Kettőtől négyig alszom, pizsamában. Ma már nemigen festek este, negyven életév fölött az ihlet napszakhoz és keretmérethez igazodik. Hogy esténként fél órát, erre fenntartott időben, irodalmat olvassak, harminc éve nem jön össze. Háromnegyed tizenegykor oltok, különben nem bírnám a másnapot. Ágyam mellett nagy rajztáblán kiterítve mindenféle olvasandók, most Arany Jánosba vagyok szerelmes. A *Toldi estéje*. *Béranger halálakor*. *Vásárban*. Kisfiam kéretlenül kihozta nekem iskolai könyvtárukból az *Így élt Arany János-t*, Keresztury Dezsőtől. Diákoknak íródott, az ember nem is gondolná, nagyon jó.

Mi tartozik még az időbeosztáshoz? Vasárnap ugye nem szabad dolgozni, vasárnap családi séta, gyermekeink nőnek és lassan elhagynak, újra ismerkedem feleségemmel. Nyáron nyaralunk, hogy lett hordozható szövegszerkesztőm, könnyebb feladat. Minden márciusban Kecskemét, alkotóház, Szütscsel, erről már beszéltem. Ennyi.

– *S milyen a munka és életvezetés viszonya?*

– Nincs viszony. Alárendeltség van. Elsőbbségadás kötelező. A munka az első, meg a második is. Csőlátású vagyok.

– *S hogyan viszonyítod munkádat és magánydat a tanításhoz?*

– Tavaly kezdtem, még próbálgatom, az Iparművészeti Főiskolán rajzot tanítok. Nosztalgiából, a múltam, nagyon szeretem azt a házat harminc éve. Barátaim sugallják, hogy maradjak, szükségem van rá, hogy olykor kimenjek az utcára. Hogy lassabban öregedjek. Nem tudom. Annyira agresszíven éltem mindig, most meg itt nehezemre esik diákokat kedvük ellenére is utasítani. Anélkül pedig nem nagyon működik a dolog. Mindenesetre elmondtam nekik, hogy annyira hiú vagyok, mint egy kisgyerek, kérem, szólítsanak Mesternek. Megteszik.

– *S végül, a talán legfontosabb: milyen munkádnak, festészetednek Isten-hitedhez való viszonya?*

– Zörög, azt hiszem. Egyik valahai mesterem, boldogult Sugár Gyuszi szerint ez az egész festészet mégiscsak egy kissé pogány huncutság... Hát?! Legalábbis, ahogy fölperzseli a körülöttem-életet...?! Vagy erről csak én tehetek? A harmadik heti, kedd esti zsolozsmából tudom, hogy Isten örül a (jó) képeknek... Mit is mondjak erről? Sokan hiányolják hitem megjelenését a képeimben. Minden mozdulatomban benne van, éppen ott miért ne lenne jelen?

– *Képeiddel, festészeteddel tulajdonképpen imádkozol? S ha szavakban, akkor egyedül vagy közösségben? Szóval, nyelven-nyelveken, vagy nyelveken túl?*

– Imaidőm a reggel első munkaórája. Munkaórája, mert munka. Pár éve tanultam meg, hogy mindenért hálát lehet adni, hogy a vízcsap működik, hogy a családom éppen békén alszik, hogy van nekik ágyuk, hogy tegnap pocsékul ment a festés. Néha eldúdolom, hogy „...gyújts éjszakánkban fényt!" Napközbeni imáim leginkább rövid helyzetjelentő telefonálások, ahogy a rendőrök szólnak be akció közben a központba, jelentve és utasítást kérve. Esetleg erősítésért.

Ima közösségben, imaközösségben, tizenketten vagyunk, ez más műfaj. Ezek megszűrt gondolatok, mivel nem üzengethetünk egymásnak imában. Az nem arra való (szülők oly gyakori tévedése). Vagyis ilyenkor nem mindent lehet Istennek sem elmondani.

Pannonhalmán hallottál a diákkápolnában nyelveken imádkozni, erre kérdezel. Hogy mi ez. Erről van szó a Bibliában is, az *Apostolok cselekedetei*ben, és Pál is említi. Olyan nyelven imádkozunk, amit nem tanultunk, és leggyakrabban magunk se értjük. Mi úgy mondjuk, a Szentlélek Isten sugallja. Pár éve Strasbourgban volt egy nemzetközi katolikus karizmatikus imatalálkozó, tőlünk is kiutazott egy kis csapat. Örömmel hallottak egy gyönyörűen fogalmazott hálaadó imát, magyarul. A szünetben gyorsan megkeresték a testvért, hogy honnét való. Zavartan válaszolta, hogy ő francia, és egy szót sem tud magyarul. Akkor tudta meg, mit imádkozott.

Hogy ennek mi az értelme? Ami egy harangvirágnak.

Az interjú során Margócsy István kérdezett.

Vallás és közösség Kelet- és Nyugat-Európában

JOSÉ CASANOVA

Az uralkodó szekularizációs elméletek szerint az a kérdés, hogy lehetségesek-e modern közösségi vallások, értelmetlen, hisz szerzőik abból indulnak ki, hogy a vallás privatizálódása a modernitás egyik meghatározó mozzanata. Nem egyszerű az empirikus összehasonlítás sem, mivel a vallások esetében nem feltétlenül alkalmas a Kelet- és Nyugat-Európa közötti földrajzi felosztás.[1] A hagyományos felfogás szerint Európában a felekezetek mentén húzódó választóvonalak a fontosak, mindenekelőtt a keleti, bizánci kereszténységet a nyugati, római kereszténységtől, és a protestáns Európát a katolikus Európától elválasztó határok. A protestantizmuson belüli felekezetiesedés és a szekularizáció folyamata Európa-szerte további különbségeket teremtett.[2] Fontos kérdés, hogy a Kelet- és Nyugat-Európa közötti politikai elkülönülésnek a második világháború után vajon volt-e a vallás tekintetében olyan jelentős következménye, mely valószínűsíthetően túléli a szovjet típusú rendszerek bukását.

Modernitás, szekularizáció és a vallás privatizálódása

A társadalomtudományok a vallás modern világban betöltött szerepét a szekularizációs paradigma segítségével írják le. Amit általában a szekularizáció elméletének tartanak, valójában három, egymáshoz nehezen igazodó állításból áll: **1.** a szekularizáció a világi szférák egyházi intézményektől és normáktól való elkülönülése és felszabadulása, **2.** a szekularizáció a vallásos hit, illetve a vallásgyakorlat hanyatlása, és végül **3.** a szekularizáció a vallás privatizálódása. Mivel a véletlen úgy hozta, hogy Európában e három szekularizációs folyamat egyidejűleg zajlott, az uralkodó szociológiai elméletek arra a következtetésre jutottak, hogy ezek nem csupán történetileg, hanem lényegüknél fogva is kapcsolódnak egymáshoz.

Ha összehasonlításképp Amerikára pillantunk, azonnal nyilvánvalóvá válik az állítás tarthatatlansága. Amint azt *A zsidókérdésről* című írásában már Marx is kifejtette: Amerika egyszerre példa „az állam és az egyház tökéletes szétválasztására" és „a *par excellence* vallásos országra".[3] Ez azt jelenti, hogy a modern társadalmak közül Amerika az intézmények szétválasztását tekintve a leginkább, a vallásos hit és a vallásgyakorlat tekintetében pedig a legkevésbé szekularizált. Az előbbi megállapításokat támasztja alá Alexis de Tocqueville is, aki Marxszal nagyjából egyidőben vette észre, hogy „Amerikában a vallás közvetlenül nem vesz részt a társadalom kormányzásában, mégis elsőszámú politikai intézménynek számít".[4] Amerikában az államtól elválasztott vallás nemcsak hogy tovább élt és virágzott a magánszférában, de sikeresen ellenállt a privatizálódásnak, és megőrizte közösségi dimenzióját. Ebből a szempontból a vallás Európában és Amerikában azóta is, mind a ma napig más irányba halad.

A szekularizációs elméletek vagy figyelmen kívül hagyták ezt a tényt, vagy egyszerűen „rendhagyó amerikai sajátosságnak" bélyegezték, azt sugallva, hogy Amerika az európai szabályt erősítő kivétel. Világtörténeti szemszögből azonban egyre nyilvánvalóbb, hogy az európai fejlemények a rendhagyóak. Napjainkban ezért egyre gyakrabban mítosznak bélyegzik és elvetik az egész szekularizációs paradigmát, hogy helyére a vallási újjáéledés és „a szent visszatérésének" ciklikus elméleteit, illetve a fundamentalizmus feltámadását, a civilizációk közötti viszályokat és az etnikai-vallási konfliktusokat vizsgáló elemzéseket állítsák.

Alább azt vizsgáljuk, hogy Európában a vallásnak milyen közösségi dimenziói, azaz a magánszférába szorulásnak, illetve a magánszférából való kitörésnek milyen irányai vannak. A világi szférák egyházi intézményektől és normáktól való elkülönülése továbbra is korunk általános tendenciája. A felvilágosodás valláskritikájának alaptézise, miszerint az államegyház összeegyeztethetetlen a modern állammal, illetve a vallási és politikai közösség egybeolvadása összeegyeztethetetlen a polgárközösség újkori elvével, semmit sem veszített érvényéből. Amikor valamely vallás megszűnik államvallás lenni, azaz elveszti kötelező intézményes jellegét, önkéntes vallási társulás, azaz szekta vagy „szabad egyház" lesz.[5] Ha pedig kimondatik és megvalósul a vallásszabadság, az immár világi állam szemszögéből minden vallás, az egyház éppúgy, mint a szekta, felekezetté válik. A katolikus egyház a második vatikáni zsinaton nyilatkozatban deklarálta a vallásszabadságot, majd elfogadta az állam és az egyház szétválasztását a katolikus világ újonnan létrejött demokráciáiban, noha korábban – néha a kelleténél vehemensebben – ragaszkodott ahhoz, hogy magát „az egyházzal" azonosítsa.

A vallásos hit és vallásgyakorlat hanyatlása azonban nem általános tendencia, bár számos európai társadalomban megfigyelhető. Úgy tűnik, hogy az egyház és az állam közötti viszony különböző formái megbízhatóbb magyará-

Az írás az Institut für die Wissenschaften vom Menschen által rendezett, „A vallások Európája" című konferencián hangzott el Bécsben, 1994 novemberében.

Váli Dezső

Élet és Irodalom
1996 V. 3.

KÁROLYI CSABA:

Lepkeháló

„Ez tisztára egzisztenciális nálam”

(Tandori Dezső: A vízre írt név)

Szeretem sokszor nézegetni Tandori rajzait. A gyertyásakat, a faleveleseket, a temető-képeket és a madarakat is. Kivéve tán a lovasokat, azokat nem nagyon kedvelem. A legjobban azonban a városképekért vagyok oda. Egy 1993-ból való tunisi rajzának fénymásolata jó ideje ott van az íróasztalom felett. Ezek a városképek ritka szépek. Van egy madaras rajz kedvencem is, ami olyan, mintha egy táj lenne, a *Madártemető, 1983/93.* Ez benne is van abban a Tandori rajzait tartalmazó könyvben, amely most jelent meg a Liget Galéria kiadásában. E galériában mutatta be három kiállításon Várnagy Tibor 1995-ben Tandori „képzőművészeti tevékenységét”.

Készült például egy sorozata, amelyen td-betűk hullámoznak, mint csónakok a vizen, vagy mint sírok a temetőben. Az egyik ebből a sorozatból származó rajz volt a kiállítást reklámozó képeslapon is. Az a rajz viseli *A vízre írt név* címet, s innen kapta a címét ez a kötet, melyben a rajzokon kívül megtaláljuk Várnagy Tandorival folytatott beszélgetését (amelyből írásom címe származik), Babarczy Eszter tanulmányát és a Tandori művek egy hevenyészett felsorolását is.

Tandori a 70-es évektől csinál képeket, a sor a „Dekalkomániák”-nak nevezett tusmunkáktól az indigó- és írógéprajzokon át a 90-es évekbeli városrajzokig és sírkövekig terjed. Ez a könyv bizonyíték arra, hogy nemcsak a kortárs költészet korszakos jelentőségű mestereként, a prózai személyesség megkerülhetetlen, provokatív megszállottjaként, őrült tempójú műfordítóként és finom hangú, figyelmes, hihetetlen jóindulatú kritikusként, tanulmányíróként tarthatjuk őt számon, hanem profi, ám mégis különös képzőművészként is. Profi, mert ezek a rajzok mesteriek, sőt zseniálisak. Különös, mert nem lehet őket az irodalmi életmű nélkül szemlélni, már legalábbis annak, akinek erről a talán még mindig nem eléggé komolyan vett műről fogalmai vannak.

Szokatlan élmény. Tandori munkái egyszerre nagyon személyesek és nagyon tartózkodóak. Felkínálja nekünk, hogy lássunk úgy mindent, ahogyan ő látja, de azt nem mondja meg, nem árulja el, hogy ő kicsoda.

És csak nézünk az ő szemével, látjuk, amit oly nagyon meg akar nekünk mutatni, addig-meddig akarja, addig-meddig mutatja is szelíden, ám annál kitartóbban, hogy egyszer csak látni kezdjük. És látjuk azt, hogy jó.

Nem a kép vagy a vers jó már végül, még csak nem is arról gondolunk valami jót, amiről szó van. Azt látjuk, hogy a világ jó valahogy (hát nem vicces?), azt látjuk, hogy minden rendben van (végső soron), bizony, nem mást látunk, hanem azt látjuk, hogy – amint Tandorinak Nemes Nagy Ágnes mellett legfontosabb mestere, Ottlik Géza mondaná – azt látjuk tényleg, egy kicsit, hogy: minden megvan.

(Tandori Dezső: A vízre írt név, Liget Galéria, 1996.)

FRANK JÁNOS:

Tárlat

DAIDALOSZ

ÁGH ISTVÁN:

Lázár Ervin hatvan éves?

Akkor kezdődött, amikor elképzelte, mit gondol barátja, a borbély, bendzsózás közben. Megpróbálta kitalálni, mit lát ilyenkor, nem a műhelyt, hanem valami különöset, olyant, ami talán még ott a városban sincs. „Lovakra gondolt leggyakrabban, meg nagy ringó víztükörre, és volt egy dal, amitől mindig nyár lett. Ez olyan volt, mintha mezítláb járt volna a porban. A por sütötte a talpát, és körül akácfák, állatok.” Más valakibe képzelte át hazavágyását, azonnal költő lett, író azóta is, mert mindig ki kell álmodnia magát valamiből, hogy vágyakozása megvalósuljon. Sok minden befejeződött azóta, de a próbatételek nem szűntek sohasem. Az életrajzban csak az iskolának volt vége, aztán majd végképp elkerül hazulról, a lebontott Egerespusztát is csak a vonat ablakából keresheti, lakhat idegen szállásokon, kerülhet méltatlan kapcsolatokba, lelkifurdalást érezhet, visszarohanhat gyerekkorába, jóra válthatja magát. De hiába múlnak az évek, időtlen marad az, amiért meg kell szólalnia, s most is ugyanannak kívánhatok bort, búzát, békességet, aki a Jézus Szívében ministrált, mert most is ott találom a szeretet templomában.

Már hatvan éves lenne? Negyven esztendeje találkoztunk először? Hát akkor nemcsak a szokásos üveg vörösborral kellene köszöntenem május 5-én, hisz ez a születésnap mégsem olyan, mint az eddigiek, amikor elegendő volt a koccintás közben mégis megörül bárkinek. Így írja tele évtizedek óta a levegőt, s mert senki se látta tollal vagy géppel írni, még azt is elhisszük, egyenest innen küldi a nyomdába minden művét, hogy boldogboldogtalant megajándékozhasson szeretetével.

Mert olyan az ő életműve, ahogy a szeretet, a tisztesség keresi alakját, ahogy különböző formákban megjelenik. Egy összefüggő nagy költemény, Négyszögletű Kerek Erdő akkor is, ha nem a meséiben, hanem egy hosszú asztalnál, lakásban vagy az utcán találkozunk. Bárhol jár, ül vagy ácsorog, magához vonzza a környezetét, pedig csak annyit tesz érte, hogy ott van. Poharát gyorsan fölhajtja, esetleg hosszan ülepíti maga előtt a kezében. Otthonra lelünk megnyugtató közegében, akik csak a hiány szomorúságától vagyunk hasonlók, amitől az a képzeletbeli erdő valóságosan megmenthet, mint az odagyülekezett emberérzelmű, -jellemű növényeket és állatokat. Körülüljük az asztalt, mert azt hisszük, mi leszünk abból a milliónyi ötből az egyik, aki a bajból megmenekül.

De ő csak azokon segíthet, akiknek erős maradt a képzelete, hiszen a varázslata is a gyermeki csodálkozásból, fogékonyságból született. Megvigasztalódunk és boldogok lehetünk, ha a szívünk nem kérgesedett meg. Meséiből a lélek valósága szól, de az igazi albérleti szoba, a műhely, a kocsma, a kávéház világában természetesen megjelenhet a lelőhetetlen fehér oroszlán, a mindensé-

VÁLI DEZSŐ:

Sok sikert, kedves Néray!

Meglepődve láttam a Népszabadságban fotográfiádat. Új miniszterünkkel beszélgetsz: bejárás a leendő Kortárs Művészeti Múzeumban... Nocsak, hát meglesz?! A Nemzeti Galériában, a hetvenes években, mint „legújabb" képre, egy kis vörös szentendrei Barcsay-tájképre emlékszem, 1936 körüli. A Képzőművész Szövetségben visszatérően emlegettük a dolgot, szomorúan, egymás között bólogatva. Időnként reménytelen petíciók a kultúrkormányzatnak. Csendes és tartós kultúrbotrány, a mai napig Európa egyetlen országa vagyunk – voltunk, beleértve Albániát is, ahol az élő képzőművészek munkásságáról az érdeklődő semmi átfogó képet nem kaphatott. Gondoljunk bele! Mintha Németh László, Déry, Pilinszky, vagy a maiak: Esterházy és Petri Gyurka halálára kellene várnunk, hogy könyveikhez hozzájussunk, s ne csak a folyóiratok alkalmi publikációi. Hát most végre megszületik. Hála Istennek.

A fotóból gondolom, te leszel az igazgatója. Ha igen, nem lesz könnyű dolgod. Te a legújabb irányzatok elkötelezettje voltál az elmúlt évtizedekben. A Műcsarnokot evvel a hozzáállásoddal tetted korszerűvé. De hát ez nem a Műcsarnok.

Persze, könnyű nekem a pálya széléről bekiabálni. Tehát kezdem. Mire gondolok:

A LUDWIG MÚZEUM meglévő nemzetközi anyagát nyilván öröklöd. S kényszerűen vele az adományozó gondolkodását a mai művészetről. Nem tartom szerencsés helyzetnek, hogy várhatóan szinte kizárólag ez lesz a bázisa az induló múzeum külföldi anyagának. Örülünk, hogy van Picasso Pesten, és van még ott néhány jó kép. De az egész... A Tiszteletreméltó Öregúr sajátos ízlése, valamint a mai művészet csak egyetlen szegmensére kiterjedő érdeklődése, gyűjtéskörе... Valljuk meg, sok ott a divat-csacsiság. A hazugság. A lármás semmitmondás. Nem volna vele nagy baj, ha ez egy anyag lenne a városszerte látható sok egyéb között. Te leszel a Nagy Varázsló, ha ezt a nemzetközi szériát valamennyire egészségesebb arányúvá, és jobb minőségűvé tudod alakítani! Szerintem anyagi helyzetünket tekintve lehetetlen nekünk jó külföldi anyagot beszerezni. S harmadrendűt egyáltalán érdemes-e?! A Szépművészeti Múzeumban van egy kis Chagall, vannak egyebek is. Talán bevonható lenne?! Van még valami? A győri Patkó-múzeum anyaga jut eszembe. Ha jól tudom, a Műcsarnok is kapott az évek folyamán külföldi kiállítóitól ajándékba ezt-azt. Onnét kölcsönözni? Te biztosan tájékozottabb vagy.

Szükségesnek tartanám mindezen okok miatt a nemzetközi Ludwig-anyagot világosan elkülönítve, például a földszinten kiállítani. Amúgy is, a végén még – honiakra nézve sértő módon –, az egészet Ludwig-múzeumnak kellene nevezni. Akkor legyen Aczél György-Ludwig Múzeum, hiszen az ő regnálása alatt vásárolták Magyarországon az elmúlt száz évben a legtöbb műtárgyat múzeumaink számára. És nyilván ez az anyag fogja adni az új múzeum magyar törzsanyagát.

Egyébként harminc éve úgy vártuk, és úgy reméltük, hogy egyszer lesz egy magyar kortárs múzeum. Ehhez képest most vélhetően nemzetközi lesz a szereplőgárda. Új helyzet. Valóban, van logikája, ha a kortárs magyar és kortárs külföldi együtt szerepel. A bécsi múzeumban (húsz éve láttam utoljára) sem feltétlenül csak az osztrákok teljesítménye érdekel. Jó képeket szeretnék látni. Jó kis feladat lesz a rendezés. Az arányok megtalálása.

A LUDWIG MÚZEUM KIÁLLÍTÁSPOLITIKÁJA is nyilván most megváltozik. Te ott nagyon ambíciózusan és nagyon jól kiállítottad, ami érdeklődési körödbe esett, amiben hittél. Voltak és vannak ott nagyon jó kiállítások. Is. Egy szelete a kortárs művészetnek, Klimótól Fehér Laciig. Ezenkívül láttunk hatalmas festett játékmacikat. De egy Melocco-kiállítást itt nem lehetett remélni. Legfontosabb magyar szobrászunk.

A MINŐSÉG. Olyan jó lenne, ha egyszer nálunk nemcsak magángyűjteményeknél, hanem állami intézménynél is kizárólag a minőség szerint történhetne a szelekció! Mindenféle történészi, kultúrpolitikai, szociológiai, divat és egyéb kutyafüle szempontok előtt és helyett. Tudom, a földön vegytiszta helyzetek nem léteznek. Talán mégsem teljesen abszurd, amire gondolok. Szakmailag kötelező minden irányzatot, minőségétől függetlenül, szerepeltetni?! Mondok példát. A II. világháború után néhány évig Pesten működő Európai Iskola művészeti csoportosulásnak a morális tette példaértékű. Néhány nyomorgó művész vállalja a hatalom ellenében az utolsó pillanatig a külön utat. Alkotóik némelyike előtte vagy utána fontos dolgokat tett az asztalra. De az ott született képek... Alig tennék ki valamit abból a termésből, ha egyáltalán.

A MAGYAR ANYAG, gondolom, a Nemzeti Galéria raktárára támaszkodik. Ezen kívül az állam, a közhiedelemmel ellentétben, most is költ valamennyit új képekre, szobrokra. Jó lenne demokratikus módon újra rendezetté és nyilvánossá tenni ezeket az állami vásárlásokat. Bizony jól működött a hetvenes-nyolcvanas években itt egy rendszer, a „kétmilliós vásárlások". A meghirdetett napon (évente négy alkalommal) 300 festő a hóna alatt bevitte egy képét a Nemzeti Galériába. Egyetlen napra aztán mindet falra tették. Jó szorosan egymás mellé, kevés volt a hely. Végigment egy zsűri, szerencsés esetben egy cédulát rábiggyesztett: megvásárolva. Ami kortárs anyag múzeumainknak van – mert van! – Szolnoktól Pécsig, Szombathelytől Szentendréig, az jelentős részben innét származik. Miért ne lehetne ezt visszaállítani, nem elzárva a nyilvánosságtól? Csatornája lehetne az új múzeum további rendszeres gyarapításának. Előválasztási joggal.

A MÚZEUMOK. Kíváncsian várom, az érdekeltek mennyire teszik magukévá a Kortárs Múzeum ügyét. A Kiscelli kastélyban nem nagy számú, de markánsan válogatott kortárs anyag van, a Főváros tulajdonában. Vidéki múzeumainkban is sok jó mű van. Vajon segítőkészek lesznek-e? A minisztérium tud ebben lépni? Hogyan lehetne tőlük műveket szerezni? Ha sikerül velük megegyezni, akkor következne az utazások sora, a válogatás. Nem kis munka lesz.

A MŰGYŰJTŐK bevonása is ésszerűnek látszana. Olyan minőségű kortárs magyar múzeumunk soha nem lesz, amit egy négyszobás győri lakásban látni, Kolozsváryéknál. A magyar magángyűjtemények! Ha meg lehetne velük szerettetni az ügyet! Műgyűjtők kevéssé ajándékozósak, hiszen az életüket tették erre a dologra. De letétbe talán adnának művet. Mondjuk három évre. Föl lehetne ajánlani, ha másként nem megy, hogy cserébe a művek restaurálva lesznek. Ki lehetne jelölni egy Műgyűjtők Termét. Évente vagy fél évente cserélődő kiállítások.

LAKÁSOKBAN mi minden van! Barátom biztosítási ügynök volt. Egy Andrássy úti lakásban Modiglianit látott. A főként Képcsarnokon keresztül forgalmazó Poldi nem tartozott legjobb festőink közé. Húsz éve lakásán az ágya fölött egy olyan pasztelljét láttam, amit minden múzeum szívesen fogadna, állítom. Van egy 1947-es, Rómában szignált gyönyörű kis Hargittai-képem. Szívesen odaajándékoznám, ha kell, és tetszik. A Gruber örökösök évtizede óta várják, hogy a képeik méltó helyre kerüljenek. Régen eladhatták volna kincseiket. Sok embert lehetne-kellene mozgósítani.

AJÁNDÉKOZÁSI KIÁLLÍTÁST lehetne meghirdetni a múzeum alapítása alkalmából. Művészek, művészözvegyek, képtulajdonosok és műgyűjtők számára, akiknek kedvük lenne művet adakozni erre a célra. Cserébe föl lehetne ajánlani, hogy legalább az egyik elfogadott mű három évig biztosan falon lesz. Így a legtöbb festő biztosan szívesen adna. A művészetben nincs demokrácia. Visszautasítás esetén a megbántódások elkerülhetetlenek. De evvel is érdemes a dolgot vállalni. Ezt könnyítené meg a kiállításforma. A festők megszokták, hogy zárás után a képet haza köll vinni.

A ZSŰRI. Az egyszemélyes válogatás veszélyes. A Keserű Katalin szervezte szerencsétlen Ernst-múzeumi kiállítás kapcsán elég szó esett a kontroll nélküli hatalomról a sajtóban.

Gondolom, a bekerülő anyag folyamatos zsűrizését egy 4-5 tagú bizottságnak kellene végezni. Voltam zsűrikben, tudom. Tíz ember már szükségszerűen szürkén választ. Nem belső munkatársak (ha vannak ilyenek), hanem meghívott külsős emberek kellenek. Egyik legnagyobb budapesti múzeumunk értekezletén minap az igazgató 19:1 szavazatarányban alulmaradt, mégis az ő álláspontja látszik győzni. A múzeum nevét nem lehet leírni, sajtóper esetén ugyanis a 19 beosztottból vajon hány vállalná a történtek elmondását, főnöke ellen vallva?

Itt nyíltan elfogult leszek: nagyobb arányban művészeket kérnék föl, vállalva akár a megszólást is. A legnagyobb művészettörténész is nehezen teszi túl magát mindenféle szakmai szempontokon, amik között a minőség nem feltétlen az első. Igazi szakmai dilemma lehet számára, kerüljön-e falra a szocreál gyöngye, a Füttyös kalauz, avagy ne. (Ha a történetiség is szempont, akkor feltétlen, ha CSAK a minőség, akkor nem.) A festők, ha olykor féltékenyek is egymásra, egyszerűbben gondolkoznak, könnyebben döntenek csak minőség szerint.

AZ ARÁNYOK. A magyar anyag arányainak kérdése. Ha az anyagban nem kap súlyának arányos helyet például Czóbel Bálint, Anna Margit, Bene Géza, Czimra Gyula, Vaszkó Erzsébet, Modok Mária, az olyan, mintha nem adnánk ki Németh László, Ottlik, Pilinszky, Nemes Nagy Ágnes, Kardos G. György, Kertész, Petri műveit, mert nem elég modernek.

Kedves Kati, csak amennyi hír hozzám eljutott – tudok a dologról. Lehet, hogy nem pontosak az információim, lehet, hogy az események már átléptek az elmondottakon. De a lényegi mondandómon ez sem változtat.

Nem lesz könnyű dolgod.

Drukkolunk neked. És az új Múzeumnak.

Sok sikert munkádhoz!

Valli Dersù

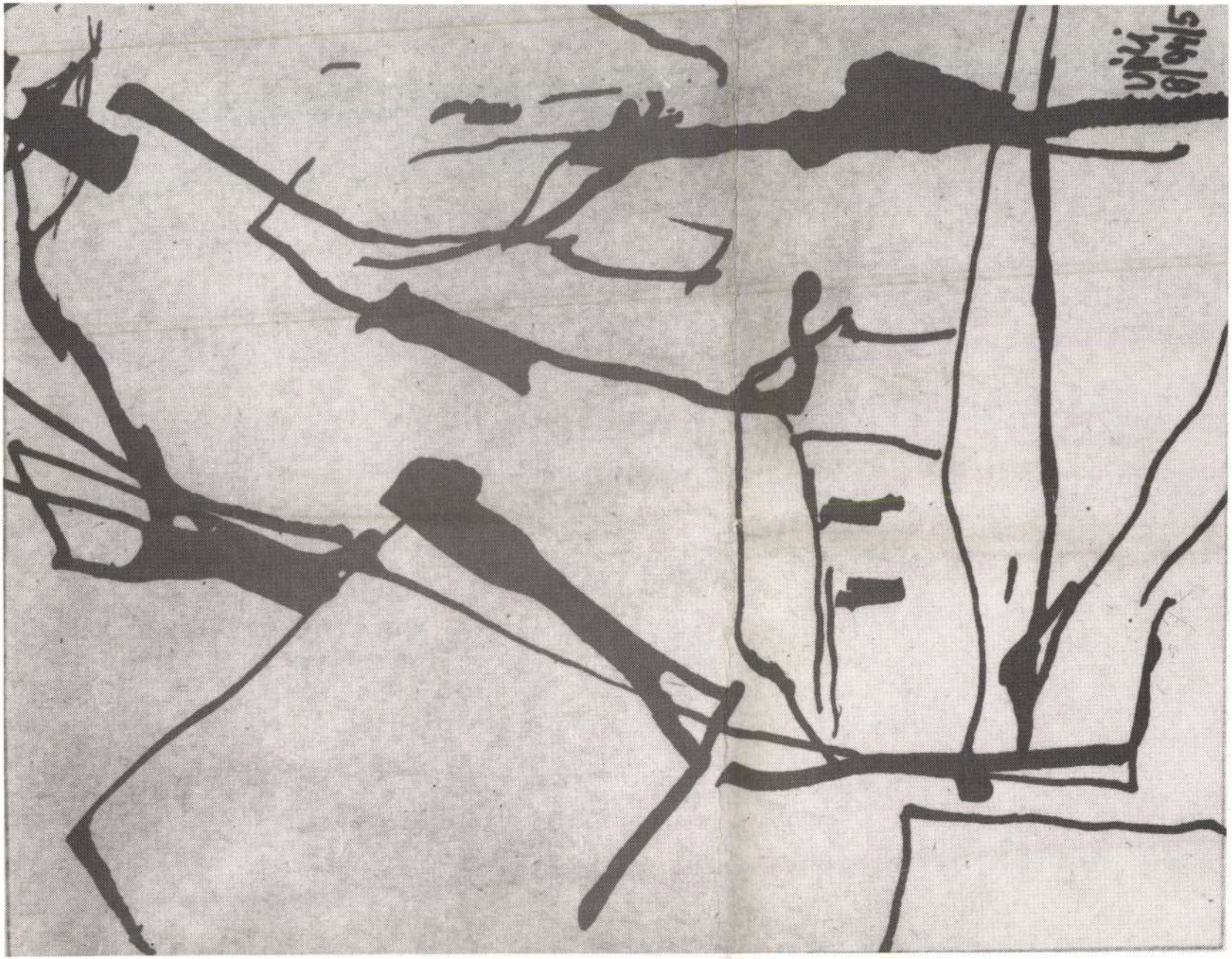

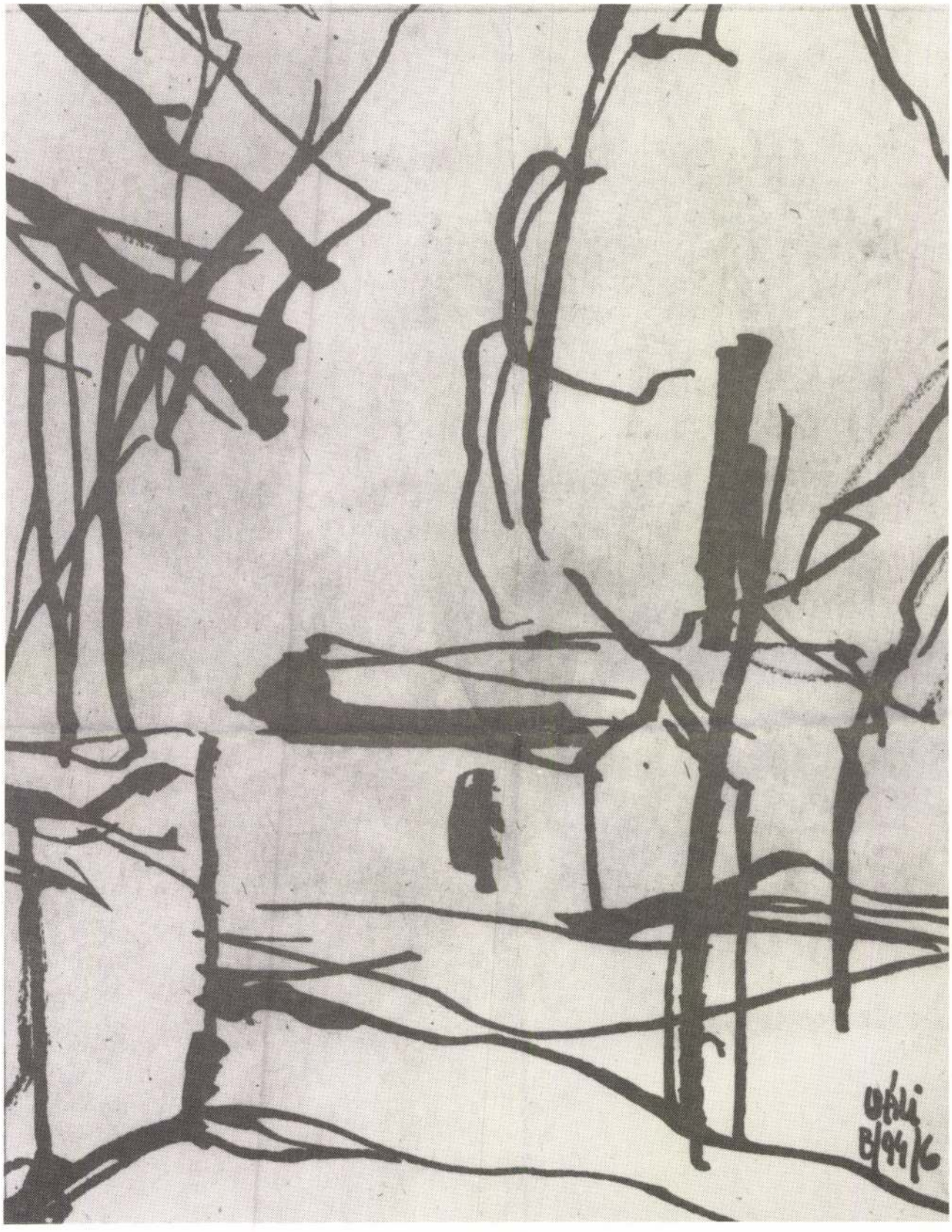

fény révén eszmélnek rá arra, hogy ők maguk is fénypontok. Az emberi öntudat mindig is fénypont volt: részesülés az isteni fényességből vagy az anyag felfénylése; a szellemi aktivitás – a világ szellemi megérintése, felfogása, elsajátítása – pedig mindig is a fény anyagtalan létmódjához volt hasonlatos. A végponton, az eljegesedés, a ténnyé válás bevégződésekor, amikor a lényekből nem marad egyéb egy tudatpontnál, arra vannak ítélve, hogy e tudatpontból mint fénypontból alkossák újra a világot, és benne saját lényüket. Anyagiságukból nem marad más, mint fény és hang. Fény voltunk és fénnyé leszünk. A fénylények világában az egyetlen megmaradt-megőrzött emberi jog az árnyékhoz való jog. Árnyékba húzódni, árnyékban lenni annyi, mint pihenni, visszavonulni, aludni, rejtőzni, mint így vagy úgy, magunk vagy a világ számára *nem lenni*. Az „ehess, ihass, ölelhess, alhass" *tehát/és* „a mindenséggel mérd magad" feloldhatatlanul ellentmondásos, mindazonáltal szép, lírai „Legyen"-je a fénylények világában, ama „könnyezve intett jövőben", amely már jelen, a „fény vagy, tehát árnyék lehess" poétikusan hangzó, ám voltaképpen higiénés intelmére egyszerűsödik.

Az időnek kitett anyagi világ nyomorúsága, sötétsége, gonoszsága, az anyagitól különvált jó és szép, szellem és szerelem reménytelen küzdelme saját szellemtelenül anyagi és érzéki meghatározottságai ellen, mindez nem foszlott semmivé, mindez *van*, de a végponton van, tehát nem történés, nincs kiterjedése, *nem szól semmiről*: megrekedt a végben, a végpont allegóriájává – jéggé – vált. Elrontott idézettel folytatva: „Kásásodik a jég, *bűneink* halállá állnak össze" – a régi vallási világállapot halálává. S lám, anélkül, hogy *e halál jege* – a tényállapot jege – elolvadna, a jégsivatag fénypalotává, a ténnyé fagyott lények fénylényekké változnak át. Ez lenne hát az esztétikai világállapot – a mesebeszéd szintjén.

Mit ér a vég, ha posztmodern? Ezt is, azt is, amazt is. Azt mindenképp megéri, hogy vége legyen.

nek, mielőtt vége lett volna – a vég összefoglalása és kiélezése. A századvég „dekadenciája" *korán jött és elvérzett* posztmodern. Túl nagy volt még a modern inerciája, túl erős a régibe kapaszkodók ellenállása és az újban reménykedők hite, semhogy a véget érés folyamatának végére pontot tehetett volna. A „fin de siècle" a búcsú helyzete volt, a búcsúé mindattól, ami menthetetlenül elveszett, odaveszett. A posztmodernnek viszont esze ágában sincs búcsúzni: mitől, ha semmit nem veszíthet már el, s minden, amit valaha valahol is elveszítettek, egyféleképpen megvan, őnála van, a zsebében van – együtt van és egymás mellett. Nem „szorítja", nem „nyomja", nem „fogja össze" többé „egyik dolog a másikát". Ennek vége van, ez itt a *túlvilág*. A vég mint a búcsú helyzete és az elgyengülés helyzete nem lehetett végpont, ha egyszer az avantgárd újrakezdése, még egy utolsó nagyszabású végjáték követte, mely végsősoron a posztmodernnel, a „vég végével", az „elgyengülés elgyengülésével", a „búcsú helyzetétől vett búcsúval" zárult. A Nietzschétől „dekadenciaként definiált haladásfolyamat" véget ért. Utána vagyunk. A „fin de millenaire" posztdekadensei abban különböznek a „fin de siècle" dekadenseitől, hogy nekik *már a hanyatláshoz sincs kedvük és erejük. Egyszer a vég is véget ér*. A posztmodern ebben az értelemben *a Vég elgyengülése*.

Mit ér a vég, ha posztmodern? Mi hát a második ezredfordulón a végidő jelentése? Ezúttal vagy inkább *e helyen* nem „a" világnak van vége az időben, hogy majd újra kezdődjön vagy másvilágként folytatódjon, hanem az időnek, s vele az „idő végének" – a végvárásnak, végsürgetésnek, végreménynek, végrettegésnek – van vége: egyszer s mindenkorra. Ez nem azt jelenti, hogy most már és itt már ne lehetne a végidőt mitikusan, misztikusan, ideologikusan értelmezni, hanem csak azt, hogy mostantól bármely értelmezés esztétikailag érvényes és érvényesíthető. A posztmodern végbe, lévén a „vég vége", minden vég belefér, ebben a végben minden vég megfér egymás mellett. Persze csak esztétikailag. Mindegy, hogy a második évezred végpontját vallási, egzisztenciális, erkölcsi, történelmi fordulópontnak tekinti-e valaki, a harmadik évezred felé sikló világhajót pedig „Noé bárkájának", „Titanicnak" vagy valami másnak, ez is, az is *esztétikailag* igaz, s nem áll kizárólagos viszonyban egymással. Az esztétikai *mint egyetemes magyarázó és közvetítő elv* már a múlt század végén megjelent, de akkor – tehát még a „vég vége" előtt – hanyatlásként, elerőtlenedésként, betegségként értelmeződött, és ellenhatásul a kortársak – Kierkegaard tanácsával szemben – nem a vallásit vagy az esztétikait választották egyetemes elvként, hanem a *politikait* (a szcientizált, teokratizált és/vagy esztétizált politikait), hogy aztán mindent ezen a módon magyarázzanak, és kő kövön ne maradjon a Történelemből. Két totális háború s néhány totális forradalom, valamint Auschwitz, Hiroshima, Gulag kellett hozzá, hogy az ideologikus vég (a modernitás hamis öntudata) is végleg kihunyjon, illetve belehulljon a „vég végének" hatalmas posztmodern tárolójába. A második ezredvég a „vég végének" posztmodern fogalmával teszi értelmessé önnön véletlenszerűségét, numerikus ürességét, tényszerű sivárságát. A vallási világállapot felbomlása, melynek a történelem hasított medret, a vallási hit és az ideológiai megszállottság adott – hol gyorsítva, hol feltartóztatva a mozgást – formát, az új évezred küszöbén végpontjára jutott. Ez a végpont természetesen nem azonos az évszázad vagy az évezred numerikus végpontjával, s minthogy nem történés, s így nincs időbeli kiterjedése sem, akár évszázadokig is tarthat, helyesebben szólva fennállhat. A „vég végpontjának" mindenesetre az esztétikai világszemlélet felel meg, amelyben minden, ami elenyészett, aminek a szó vallási vagy történelmi értelmében vége lett, az esztétikai értelemben visszatér, feltámad, itt marad. A „vég végpontján" úgy látszik, hogy a *színeváltozás* vallási csodája *esztétikailag* ismétlődik meg.

A kérdés tehát, hogy mit ér a vég, ha posztmodern, így módosul: meddig ér hát a vég, ha posztmodern? Nos, eddig és nem tovább! A posztmodern a „végek vége", amelyben minden modern vég *egy* véggé válik, amely minden véget mohón magába nyel. A posztmodern nem más, mint a modern vég *kijegecesedése* a vallási világállapot végpontján. *Jéggé vált lét és tudat*. A *fény*, amely áthatol rajta, amely kristálytükrén játékos táncot lejt, amely áttetszővé teszi, a fény, amely *nő, mozog, utat tesz meg, működtet, feltár, értelmez* a maga anyagtalanul anyagi módján, anélkül, hogy bármit is megolvasztana, bármivel is egyesülne, bármibe is beleragadna, *a fény lesz – a hozzá kötődő hanggal együtt – e jégbirodalom egyetlen médiuma*. Nem *a lélek fénye*, mint a vallási korszakban, mely az érzelmek melegségével olvasztotta meg *a sötét test* érzékiségének jéghideg extázisát; s nem *az értelem fénye*, mint a modernitásban, mely az ész sterilizáló eljárásaival oszlatta szét *a sötét fej* vallási éjszakáját, hanem az új technológiák *fizikai fénye*, amely másol, energiát ad, gondolkodik, „letapogat", képet alkot, amely mindent mindennel összekapcsol, mindent elérhetővé tesz, mindent átalakít. A posztmodern technika őse: a fénykép és a mozi. A technikai forradalom *fénytalálmányok* sora: filmtől a televízióig, röntgensugártól a lézersugárig, fényképezőgéptől a fénymásolóig, az „információs világsztrádán" fénysebességgel suhanó képi információtól a „cybertér" kéken csillogó jegéig. A fény a tudományban, a fény a művészetben, a fény az iparban vagy a mindennapi életben eszközként és médiumként is túlmutat önmagán. A fény a *megtalált* tökéletes anyag, amelyen nem fog a romlás, amelyen nem lehet úrrá az idő *a világban* (az, hogy a világon kívül úrrá lehet-e rajta, tudományos szempontból talán érdekes, de a világban semmi jelentősége sincsen). A szerves és a szervetlen anyag minden világi előnyével rendelkezik (állandósága, kiterjedése van, mozog, terjed, „munkára fogható"), de hátrányaik (kopás, öregedés, romlás, rothadás, szétesés) nélkül. A fény a szerves és szervetlen *anyagokhoz képest* anyagtalanul érinti meg a testeket, hatol át rajtuk, hozza mozgásba vagy alakítja át őket. A színeváltozás vallási csodája is a fényhez kapcsolódik: a testi-anyagi lény átváltozása ez fénylénnyé, akinek teste romolhatatlan „anyagból van gyúrva", aki, noha érzéki alakját nem veszítette el, közvetlenül és teljesen átszellemült, és mostantól éppily átszellemülten van jelen érzékileg a világban, érintkezik a dolgokkal és a személyekkel. S ha az esztétikai világállapot nem más, mint a tények jegébe dermedt lények, a modern végállapot jégsivatagának *színeváltozása*, akkor kiteljesülésének mértékében mindinkább a fény lesz a médiuma. A világ, ahogy a fénysebességű médium már manapság is közvetíti, valósággal fényben úszik, bár ez a fény jobbára még csak megvilágítás, s nem a létezést belülről átjáró, világalkotó fény.

A tényállapotba dermedt lények a fény révén tapintják meg, látják, észlelik, képzelik el egymást és a világot, a

nyó vagy szent, bálvány vagy gané, bármi legyek, ami több a semminél, lealjasodom, ha kell, s még az embertelen emberi formát is elfogadom, felveszem.

– Itt vagyok veled – szól a patkány, s szőrpalásttal borított kezével megsimogatná a fejem, csakhogy még mindig nem adtak testet nekem, a kóválygó szellem, melyet a sajátomnak tudok, beleszállt egy tapsba, és most taps vagyok, kinek a tapsa, nem tudom.

– Leszállhatsz a mélybe, neked adom az élet előtti s utáni életet, része vagy a kezdetnek s a végnek, a mélység szellemének, a kegyelemnek s az öröklétnek.

Idelent lakályos ketrecekben élnek a szellemek. Itt vannak mindannyian. A gyűlölet, a szerelem, a sírás, a nevetés, a születés és a halál. Bekerülök én is a ketrecek egyikébe, végre a helyemen vagyok, nincs hajnalhasadás és rügyfakadás, nincsenek pipacsok, szellők, orkánok és földmozgások, nincs kecskeürülék és áldást osztogató Fentvaló, nincs lét és nemlét, semmi sincs, csak te magad, s tenmagadban saját alkotód. Nekünk nem kell sem étel, sem ital, időnként elhúzódik a retesz a ketrecfalon, s a résen benyúló kézre rácsókoljuk az áhítatot, számunkra ez jelenti az örök élet zálogát, a hitet, hogy van megtisztulás, a tudatot, hogy egyszerre éljük le a múltat, a jelent s a jövendőt. Mindig lesz gyűlölet, szerelem, sírás, nevetés, születés és halál, a tapsnak sem lesz vége sohasem, hiszen az a dolga, hogy tenyerekben szülessen újra mindenütt, mindenhol, bárkiért, bármiért és mindenkoron. Tapsoljátok a múltat, a századot és a holtakat, tapsoljátok meg a győzteseket, a veszteseket, a korcsokat és a szupersztárokat egyaránt, tapsoljatok az óvodákban és a parlamentben, a temetőkben és a bordélyokban, tapsoljátok meg a neofasiszta ódákat és a magyarok himnuszát, tapsoljatok színházban, börtöncellákban és a bitófa alatt, és vastapssal tiszteljétek az élőket, testvéreim, tapsoljatok, tapsoljatok, tapsoljatok...

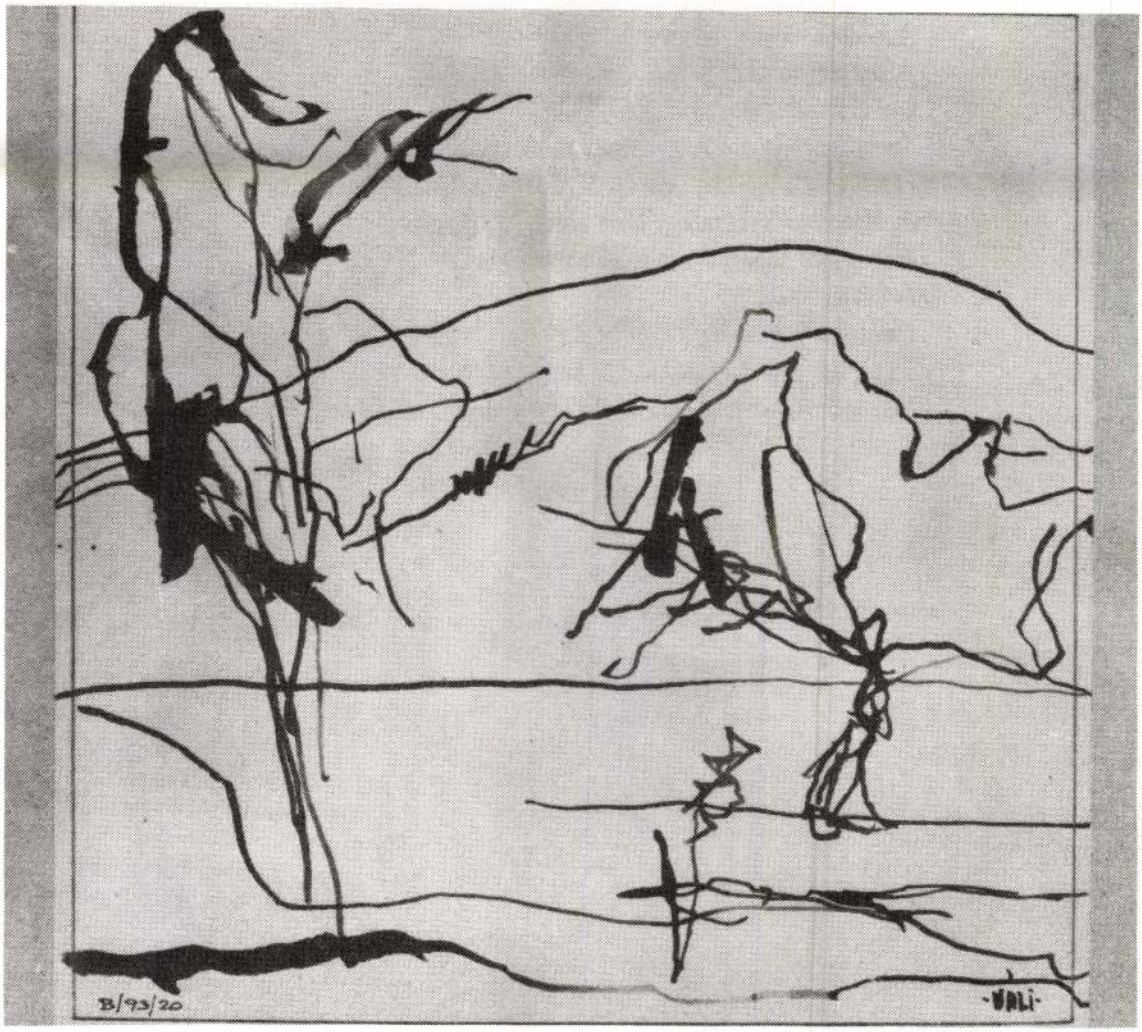

Kántor Zsolt

ELLENELÉGIA

Benőtte a fű az elégiák billentyűzetét,
nem kedvez a kiszolgáltatottság
a búsongó monológoknak.
A föltárt és elnémult Világ mögött
nem táncol pár a forgó márványon.
A műveltséget szégyen szövi át.
Bor ömlik a bibliára és ragacsosak az imák,
isten szétbomló, mocskos esőmadzaggal veri
a tájat.
OLLÓ CSATTOG A TRÓNOK FÖLÖTT,
FEJ NÉLKÜL ÉBREDNEK ALVÓ HATALMAK.
A versek sírnak, könnyeik kékek?
A sejtelmeket széthajtogatja egy mefisztói kéz,
s pénzdarabokat csomagol a mámor.
Szoborpark lesz a nagy elmék médiumából.
HA FÉLEK ÉJJEL, A FÖLDGÖMBBEL ALSZOM,
és dióhéjban őrzöm egy lány énjét,
hibbant és hűtlen a sötét, elmaszatol
és kétségbe ejt.
Unalmas már a kígyókon hegedülő szél.
TITKOK LÁNGOLNAK SZEMHÉJAK MÖGÖTT,
Hát műtárgy lett a nevem? Szégyenkezem, ha jól vagyok.

A posztkommunista Kelet- és Közép-Európában a nők azon igyekeznek, hogy megértsék ezeket a változásokat, és azonosuljanak tulajdon tapasztalataikkal. Ami a vezető értelmiségieket illeti, életútjuk a kommunista és a posztkommunista rendszert is átfogja, az ő erőfeszítésük tehát arra irányul, hogy új értelmet találjanak életüknek és intellektuális terveiknek. Mostanában azonban fiatal nők új nemzedéke lép be a szellemi életbe, s nekik már távolibbak a kommunista rendszer emlékei. Ezek a fiatal nők mindeddig a legjobban képzett nemzedék Európának ezen a táján, akik megfigyelhették, mint tölti be anyjuk a rá rótt szerepeket a termelésben, a háztartásban, a gyermeknevelésben. Ezek a fiatal nők most többfajta nemi azonosulással találkoznak, és élvezik a viszonylag szabad választási lehetőségek izgalmát és jó hangulatát. Ezek a fiatal nők már aligha fognak „újra hazamenni", és építgetni a társadalom alapkövéül szolgáló család klasszikus modelljét, s nem fogják kritika nélkül elfogadni az őseredeti szerepekről kialakult modelleket, még ha militarizálódó és mind nemzetibb társadalomban élnek is.

FORDÍTOTTA SERES IVÁN

IRODALOM

Barr, N. (szerk.) (1994) *Labour Markets and Social Policy in Central and Eastern Europe. The Transition and Beyond Oxford.* University Press: Oxford.

Chorvat, I. (1994) *Some Historical, Political and Ideological Aspects of Family Life: the impact of industrialization, totalitarianism and feminism on the family.* Kiadatlan disszertáció, Közép-Európai Egyetem, Szociológiai tanszék, Prága.

David-Fox, K. (1993) „Czech Feminists and Nationalism in the late Habsburg Monarchy" in Trnka, S. és Busheikin, L. *Bodies of Bread and Butter*, Prague Gender Studies Centre.

Einhorn, B. (1993) *Cinderella Goes to Market.* Verso, London.

Funk, N. (1993) „Feminism East and West" in Funk, N. és Muller, M. *Feminism and Postcommunism.*

Funk, N. és Muller, M. (1993) *Feminism and Post-Communism.* Routledge.

Glenny, M. (1993) *The Breakdown of Yugoslavia.*

Havelková, H. (1993) „Some Pre-Feminist Thoughts" in Funk, N. és Muller, M. *Feminism and Post-Communism.*

Isupova, O. (1994) *Symbolic Representations about Gender Roles in Contemporary Russian Society.* Kiadatlan disszertáció, Közép-Európai Egyetem, Prága.

Možný, I. (1994) „The Czech Family in Transition" in Ringen, S. és Wallace, C. *Social Reform in the Czech Republic.* Közép-Európai Egyetem, Prága.

„Šiklová, J. (1993) „McDonalds, Terminators, Coca Cola Ads and Feminism? Imports from the West" in Trnka, S. és Busheikin, L. *Bodies of Bread and Butter.* Gender Studies Centre, Prága.

„Šmejkalová-Strickland, J. (1993) „Do Czech Women Need Feminism? Perspectives of Feminist Theories" in Trnka, S. és Busheikin, L. *Bodies of Bread and Butter.* Gender Studies Centre, Prága.

„Št'astná, J. (1994) „Women Entrepreneurs in the Czech Republic". Kiadatlan felmérés, Közép-Európai Egyetem, Prága.

Trnka, S. és Busheikin, L. (1993) *Bodies of Bread and Butter: Reconfiguring Women s Lives in the Post-Communist Czech Republic.* Gender Studies Centre, Prága.

Wornow, N. (1992) „Feminism. Another »ism« – who needs it?" Előadás a Komenský Egyetemen, Pozsony.

Wallace, C. (1995a) „Young People and Families in Poland: changing times, changing dependencies". *European Journal of Social Policy*, sajtó alatt.

Wallace, C. (1995b) „Polish young women at the crossroads", előadás, Közép-Európai Egyetem.

Watson, P. (1993) „Eastern Europe s Silent Revolution: gender" *Sociology* 27 (3): 471–488.

Zalewski, M. (1994) „The Women/»Women« Question in International Relations". *Millennium* Vol 23 (2): 407 423.

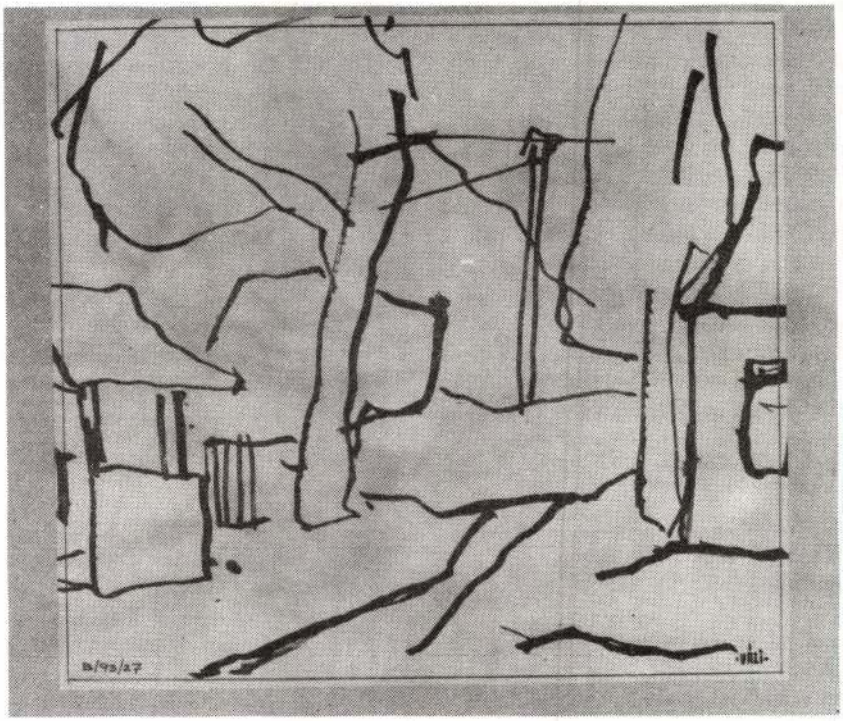

pant visszataszító teremtések, akik alighanem leszbikusok, és boldogtalanok a magánéletben. De legalábbis csak üggyel-bajjal sikerül vonzalmat kelteniük a férfiakban. Ki akarna ilyen perszóna lenni?

Sokan azt hiszik, hogy a szocializmusban már megvalósult a nemek közötti egyenlőség. A nők munkába járnak – nem úgy, mint Nyugaton –, versenyre kelnek a férfiakkal – mint egy lengyel interjúalanyom mondta: „ez nem valami női komplexus megint, ha az emancipációt firtatjuk?"

Sok fiatal nő is hasonló véleményen van, bár egy 1993-as, majd' kétezer 18 és 24 év közötti fiatalra kiterjedő lengyelországi közvélemény-kutatás szerint a fiatal nők a férfiaknál hajlamosabbak kiállni az otthoni teendők igazságosabb elosztása mellett, és amellett is, hogy a nők jobb lehetőségekhez juthassanak a munkaerőpiacon. Jóllehet erősen támogatnák a nők jogát az önrendelkezésre, egy újfajta munkamegosztásra a háztartásban, valamint a munkaerőpiacon való elhelyezkedésre, ezeket a dolgokat sohasem kapcsolnák össze valamiféle rettenetes feminista képzetével.

A feminizmusról túl egyöntetű a kép Kelet-Európában. Pedig feministából számtalan fajta van, nemegyszer különböző, sőt össze sem egyeztethető felfogással. Egyes feministák konzervatívabb nézeteket vallanak: megkísérlik elismerni, sőt ünnepelni a nőknek mint gondviselőknek és nevelőknek a szerepét a gyermekgondozásban. Mások elutasítják ezeket a nézeteket, s inkább az egyenlő közéleti elismerését harcolnak. A radikális, szeparatista feministák és a liberálisok közötti mély törésvonal csak újabb példa a feminista mozgalomban mutatkozó rengeteg eltérésre. Voltaképpen már nem is igen lehet a feminizmust egyetlen mozgalomnak tekinteni. A feministák egyetlen dologban közösek csupán: abban, hogy kérdően tekintenek a nemekre.

Míg az Egyesült Államokban a nők problémáit sokféle nézőpontból közelítették, a törvények megreformálásától kezdve a családi élet védelméig, addig Európában a feminista stílus és felfogás jórészt a szocialista mozgalmakból nőtt ki, főleg az 1970-es években. Ez azt jelenti, hogy számos szókép és elgondolás a szocializmusból került át a feminizmusba, még azoknak a feministáknak az esetében is, akik elvetették a társadalmi problémák szocialista megoldását. Az olyasfajta gondolatok forrásvidéke, mint „a nők testvérisége átfogja az egész világot", vagy hogy a nők „elnyomott csoport" és a nemek között elkerülhetetlen „küzdelem" dúl, mind-mind a szocializmus vagy marxizmus környékén keresendő. Ezek a szóképek azonban rosszul csengenek a kelet-európai nők fülében.

Én is meg-megrázkódom más hasonló kifejezések hallatán, holott korábban magam is használtam őket. Ami helyénvalónak tűnik ellenzékben, az az uralkodó ideológia részeként már nem feltétlenül az. A nemek közti támadó háborúra utaló, meglehetősen leegyszerűsítő szókészlet nincs tekintettel a mai nemi szerepek támasztotta finom különbségekre, szövetségekre és ellentétekre. A világnak e kozmikus konfliktussá egyszerűsítése minden bizonnyal csak elidegeníti a kelet- és közép-európai nőket.

Megtévesztő közhelyek (2): A „kelet-európai nők

Nemcsak az jár veszéllyel, ha egy kalap alá vesszük a „nyugati feminizmust", mintha bizony az egységes eszme- és politikai célrendszer volna, hanem éppígy az is, ha általánosítjuk a „kelet- és közép-európai nő" fogalmát.

A forradalom előtti Oroszország paraszti társadalma például igen nehéz szerepet osztott a nőkre. Ők dolgoztak a földeken, s mindemellett az ő felelősségük volt a háztartás. Ez az igen aktív női szerep tökéletes ellentéte volt az elzárkózott polgárasszonyok életének, a nyugati feminista kritika eredeti tárgyának. Az, hogy Oroszországból hiányzott a polgárság, és a forradalom után azt a keveset is megszüntették, ami volt, azzal járt, hogy a polgárasszonyok szerepe nem vált általánossá ebben a térségben. Amikor a forradalom után a nőket arra szorították, hogy teljes munkaidőben részt vállaljanak a termelésben, ez csak kiterjesztése volt korábbi szerepüknek, bár ekkor már inkább gyárban dolgoztak, mint a földeken. Ezenfelül az orosz férfiak szörnyű lemészárlása a forradalomban, a polgárháborúban és a második világháborúban oda vezetett, hogy sok orosz asszony kénytelen volt egymagában eljátszani az orosz társadalom összes szerepét, persze a munka mellett. Az egyenlőség „szocialista eszméje" tehát hagyományos szerepekre és a tényleges szükségre épült.

A volt kommunista tömb más országaiban, például a Cseh Köztársaságban, ebben a polgárosodottabb társadalomban a nők kikényszerített termelői szerepe már sokkal inkább erőszaktétel volt a korábbi állapotokon. Pedig ebben az országban a náci megszállás előtt igen fejlett volt a polgári nőmozgalom, amely eredetileg részt vett a tizenkilencedik század végi nemzeti liberális küzdelemben is. Az olyan országokban, mint Magyarország vagy Bulgária, a kommunizmus a földekről és a tanyákból gyárakba és városokba vitte a nőket – bele a közéletbe. A régióban az oktatás expanziója különösen a nőknek kedvezett: a nők a férfiaknál nagyobb számban voltak jelen a felsőoktatás számos ágában, és ezzel olyan női nemzedék jelent meg a színen, amelynek igen magasak voltak az igényei. Amit a romániai nők átéltek a Ceauşescu-féle szigorú szülési kényszer időszakában, arra másutt nem akadt példa, és azokra a tapasztalatokra sem, amilyenekben manapság Lengyelországban van részük a nőknek az abortusz ügyében. Mindazonáltal ez volt az az ország, ahol a miniszterelnök, egy nő bizonyult az egyik legeredményesebb vezetőnek. Kelet-Németországban, ahol talán a legszélesebb körben vitatták a nőkérdést, mások voltak a tapasztalatok: a nagylelkű családpolitika lehetőséget adott rá, hogy a nők anyagi tekintetben meglehetősen függetlenné válhassanak, és ez gyakoribbá tette az egyszülős állapotot, mint más országokban. Nyugat-Németországban való föloldódása azonban azonnal megszüntette az NDK ezen előnyeit, s jóval konzervatívabb nemi politikát kényszerített a nőkre.

Az országok közötti különbségeken túl mind szembetűnőbbek az eltérések az országokon belül a különféle etnikai kisebbségek között, amelyek más-más helyzetben vannak a munkaerőpiacon, mások a családi viszonyaik és eltérő sebességű számbeli gyarapodásuk.

A vasfüggöny eltűntével kétségessé vált jó néhány háború utáni feltevés, sőt számos politikai elmélet is. A gyökeres átalakulást élő társadalmak tanulmányozása bepillantást enged a jelenkor szociális világába. A régi ellentétpárok – a „Kelet" és „Nyugat", a „bal" és „jobb", a „kommunista" és „kapitalista", meg talán a „férfi" és „nő" – eltűnése teret enged a szociális világ újfajta jellemzésének.

MCMXCV MÁJUS

HETEDIK ÉVFOLYAM ÖTÖDIK SZÁM

2000

Szilágyi Ákos A Vég elgyengülése **3**

Charles Taylor A szekularizáció változatai **7**

Bernard Lewis Európa mohamedán szemmel **15**

Nádasdy Ádám *Versek* **22**

Raymond Carver Dobozok **25**

Ivan Nyikityin *Versek* **32**

Sigmond István Vastaps **35**

Kántor Zsolt *Versek* **40**

Slavenka Drakulić Egy keleti feminista Nyugaton **42**

Claire Wallace Egy nyugati feminista Keleten **46**

Lukácsy Sándor Üvöltés **49**

Szilágyi Ákos LENGYEL LÁSZLÓ / KORUNKBA ZÁRVA *(Marginália)* **53**

Karátson Gábor Egy fényes árny előtt, vakon **61**

E számunkat VÁLI DEZSŐ *grafikáival illusztráltuk.*

2000 IRODALMI ÉS TÁRSADALMI HAVI LAP. FELELŐS SZERKESZTŐ: SZILÁGYI ÁKOS.
ALAPÍTÓ SZERKESZTŐK: HERNER JÁNOS, TÖRÖK ANDRÁS.
GAZDASÁGI VEZETŐ: KEMÉNY MÁRIA. SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: SARGINA LUDMILA.

LEVÉLCÍM: 1133 BUDAPEST, VÁG UTCA 13.

TELEFON ÉS FAX: 140-9950

KIADJA A HETI VILÁGGAZDASÁG RT. FELELŐS KIADÓ: SZAUER PÉTER ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ. CÍM: 1037 BUDAPEST SZÉPVÖLGYI ÚT 35. TELEFON: 118-4326. TERJESZTI A MAGYAR POSTA. ELŐFIZETHETŐ BÁRMELY POSTAHIVATALBAN, VALAMINT A HÍRLAPELŐFIZETÉSI ÉS LAPELLÁTÁSI IRODÁBAN (HELIR), BUDAPEST XIII. LEHEL ÚT 10/A ALATT KÖZVETLENÜL, POSTAUTALVÁNYON VAGY ÁTUTALÁSSAL A HELIR POSTABANK RT. 219-98 636, 021-02 799 PÉNZFORGALMI JELZŐSZÁMRA. ELŐFIZETÉSI DÍJ EGY ÉVRE 490 FT, FÉL ÉVRE 245 FT, NEGYED ÉVRE 147 FT.
KÉSZÜLT, GOUDY OLD FACE, NICHOLAS COCHIN ÉS WALBAUM BETŰKKEL. ELEKTRONIKUS TÖRDELÉS: PENNA STÚDIÓ. SZEDTE: KOCSIS JÁNOS. NYOMTA A KÖZLÖNY- ÉS LAPKIADÓ KFT. LAJOSMIZSEI NYOMDÁJA. FELELŐS VEZETŐ: BURJÁN NORBERT.

ISSN 0864-800X. RÉGEBBI SZÁMAINK *KORLÁTOZOTT MENNYISÉGBEN* KAPHATÓK A KIADÓBAN.

TÁMOGATÓINK: **A MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTÉRIUM, A SOROS ALAPÍTVÁNY, A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP.**

A 2000 kulturális ajánlata

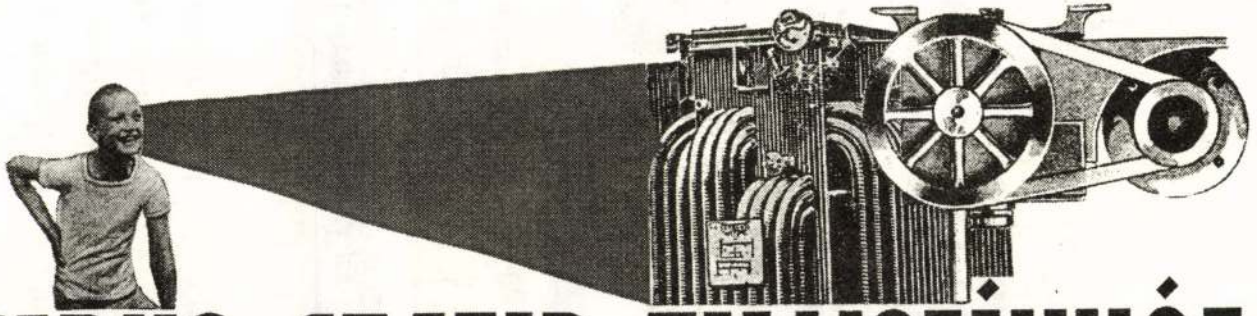

CIRKO-GEJZIR FILMSZÍNHÁZ

Budapest, VIII., Lőrinc pap tér 3. Tel.: 269-9213

LACHO DROM

Rendezte: Tony Gatlif

Forgalmazza: MÁSKÉPP ALAPÍTVÁNY

A forgalmazást támogatja: A MAGYARORSZÁGI NEMZETI KISEBBSÉGEKÉRT ALAPÍTVÁNY

182

1978. XII. 1. Televizió 19,30 Áné

TV Hiradó 1.

Váli Dezső

- A Fiatal Képzőművészek Studiójának 20. jubileumi kiállitásán felszólittatnak az ismerősök, sőt a kritikusok és a nézők is, mégpedig igy: Ez itt vagy egy 20 nm-es felfürészelt rossz képem. Itt és most lehetőség nyilik jobb, sőt jó müveket összerakni belőle. Tessék megpróbálni. Baráti üdvözlettel Váli Dezső.
Vegyük komolyan a felszólitást és a lehetőséget. Mert a studiósoknak a Nemzeti Galériában ma megnyilt kiállitásából is összerakható egy nagy kép, a szó átvitt értelmében vett tabló, fiatal képzőművészeink mai, 1978-as állapotáról. A világban elfoglalt helyükről szólnak, arról ki hogyan látja a világot, a világban önmagát, sőt hadd fokozzuk, önmagában a világot.
Vajon sikerülőe összeraknunk a képet? Ehhez idő, fáradság és néni tájékozódás kell. Tájékozdósá, hogy megkülönböztethessük az eredetieskedést az eredetitől. Fáradság és idő, hogy végigjárjuk az igencsak zsufolt termeket, ahol meglepetésre is számitani kell. Az első bizarr terem után a másodikban a hagyományosság levegője csapja meg az embert. Azután a harmadik forduló ujra a mába ragadja szemünket és gondolatainkat.
A kiállitás elrendezése, hogy ki-ki boxokban helyezze el munkáit, a studiósok saját ötlete volt. Igy az elhatárolódás és az összetartozás jobban érezhető. Ez utóbbi főleg a studión belüli kisérleti csoport munkáját jellemzi. Ők egységesek abban, hogy a szépen és okosan rendezett környezet müvészetük célja.
A lassan kialakuló összkép milyennek is nevezhető tehát? Kellemesen bizarr, és igéretesen sokféle. Sőt irónikus is, mint a kiállitás végét jelző utelzárás. Ki-ki még eldöntheti hova és hogyan tovább. De mint a felhők jelzik csakis fölfelé.

Váli Dezső

Váli Dezső a Stúdió Galéria ki-
állításán boxában irásban közöl-
te, hogy 20 m² felfűrészelt rossz lápét
prezentálja, hogy lehetőséget adjon
másoknak jobb sőt jó művek össze-
állítására.

Mengyhárt László: Anonosság – de mivel?
Művészet, 1979. április – 18. lap.

1021 Váli Dezső, festő-
művész

Művészet,
1979. feb.
26. old.

Az EveArt Galéria szeretettel
meghívja
VÁLI DEZSŐ
kiállításának megnyitójára
1999. október 1-én,
péntek 6 órára.
A kiállítást megnyitja
Szüts Miklós
A kiállítás megtekinthető
október 29-ig hétköznap
kettőtől hatig

VÁLI DEZSŐ

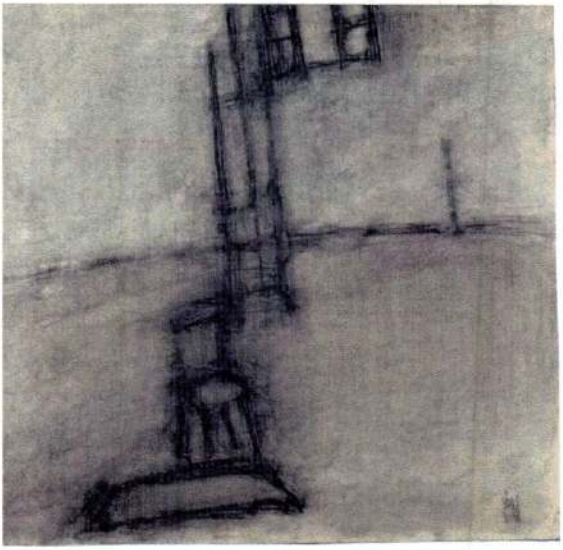

MEGHÍVÓ

EVE ART GALÉRIA

MINDEN FESTMÉNYEMET,
RAJZOMAT, KÖNYVEMET CD-RE
ÍRTAM. ÁRA 1000 Ft.
vaali@dpg.hu

H-1068 BUDAPEST
KIRÁLY U. 98/B
TEL.: +36 (1) 322-8466
+36 (20)962-5242
FAX: +36 (1) 321-4667

JÁLI DEZSŐ

BORDÁCS ANDREA: V.D. MŰTERMÉM KÉPEIRŐL

ÚJ MŰVÉSZET 1998 NYÁR. 35-36

z a téboly kulturális vonatkozásait elemzi: az
leírásával előkészíti az utat a konklúzióhoz:
al, Artaud, Nietzsche vagy Roussel), akkor a
némulnia: egy más típutű megértés felé kell

műve kitágítja kérdésfelvetéseinek körét:
ül kialakult történelmi szemléletmódok
modern orvostudomány mint
a társadalom egészségének megőrzése, s
álózat kialakítása.

Üveg.

2002. november 29. péntek, 30. szombat, december 1. vasárnapra lehetőséget biztosítunk a közelgő Karácsonyra tekintettel, a kölcsönös bizalom és érdek alapján, személyenként 2 óra hutai munkára, térítésmentesen, előre bejelentkezés után, abban a reményben, hogy az elkészült munkák 25 %-át a művészek az alapítvány gyűjteményébe felajánlják!

Téli huta nyári áron akció!
A november 28. csütörtök előtti, és a december 1. vasárnap utáni napokon a téli hutát a kinti áráért lehet bérelni! (90. e helyett 60 e. Ft-ért, nyitott szín helyett zárt, felújított épületben, régi helyett új kemence, gázos hűtőkamra helyett elektromos, kézi helyett automata-vezérléssel,)

Utazás:
Budapestről november 30-án szombaton 7.30-kor autóbusz indul a Báthory u. 10. elől.
Bárdibükkből Budapestre december 1-én 14.30-kor visszaindul.

***Szállás** lehetőség: a kúriában, és a faluban. Igényesek a szomszéd panzióban foglalhatnak helyet.(2-4 ágyas szobák fürdőszobával).*

***Egyéb:** a Rippl-Rónai Múzeumban Váli Dezső festőművész kiállítását lehet megnézni, a Csiky Gergely Színházban november 29-én, 30-án a "Kabaré"-t.*

Utazási, üvegezési, szállási, evési, színházi igényt előre kérjük jelezni!!!

Bárdibükk, 2002. november 11.

Üdvözlettel:

Andor István
alkotó-ház-mester

Váli Dezső
Telefon: 82/713-151
Fax: 82/713-685
E-mail: bardibukkglass@mail.datanet.hu

Jelentkezési lap
Név, telefon:
Jelentkezek a 2002. november 30-i üveges mikuláson való részvételre.
1. Autóbusz helyfoglalást kérek fő részére.
Oda-vissza Csak oda Csak vissza.
2. Hutamunkára jelentkezem:
Kért kezdési időpont: nap, óra.
3. Szállást kérek:
A kúriában: A szomszéd panzióban: A Csokonai fogadóban:

Goszthony Mária
Nemzetközi Üveg
Alkotótelep és
Szimpozion
Alapítvány

H-7478 Bárdibükk,
Goszthony Kúria
Telefon / Fax:
82/713-151
713-685

Mikulás meghívó

Kedves Szaktársak,
Tisztelt Érdeklődők!

A Goszthony Mária Alapítvány meghív minden jó szándékú honleányt és honfit, hogy a Bárdibükki Nemzetközi Üveg Alkotótelep hagyományos Üveges Mikulás rendezvényét tisztelje meg jelenlétével!

2002. november 30. az Üveges Mikulás napja.
6 óra: Körtepálinkás jóreggel.
Bárdibükki disznóságok kerülnek terítékre. Hajnali disznó-ölelés. Egész napos disznótor. Aki részt akar vállalni a feladatokból, péntek este jöjjön!
11 óra. Autóbusz érkezése Budapestről.
Öröm-üveg bejelentkezés után: szombaton 8 órától 20 óráig. Díszvendégeknek kötelező! (a kidolgozás a Szimpozion ideje alatt szünet!)
Mikulás ajándékok csizmából, ablakból, zsákból. Elsősorban a 2002. évi üveges díjazottaknak és szívbetegeknek. Köszöntés.
Este: Üveges tánc. Huta buli.

Szimpozion (a 2. sz-ú értelmezés szerint: némi iddogálással összekötött magasabb színvonalú beszélgetés) szombat délután 14 órakor. Előadások:
NKÖM képviselője a művészeti támogatások, programok 2003-ban.
MAOE tájékoztató a köztestület alakításáról.
NKA változások.
GITT Egyleti tájékoztató a 2003. évi üveges programokról. Alapítvány, egyesületek, tagozat, szakosztály, múzeumok, kiállítóhelyek, iskolák.
15órakor: Azonnali válaszok órája.

VÁLI DEZSŐ

varodású ágat, majd egy-egy asszociatív, mitikus képzetű ósdi fémszerkezetet, megindul nála a szellemi öngerjesztés. Ehhez is, ahhoz is hozzátold, hozzászegecsel valamit, így érdekes, archaikus vagy ironikus hatású munkák keletkeznek, melyek részben *Miró* játékos, organikus motívumaira emlékeztetnek, másfelől pedig *Samu Géza* vagy *Tornay Endre András* plasztikáira. Sejben Lajos azonban nem időz hosszabban a műtörténeti előképeknél.

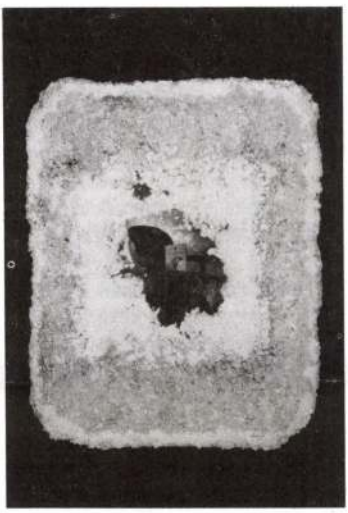

Sejben Lajos: Műelemzés, 1994, papír, vegyes technika, 70×55 cm (Fotó Dömötör Mihály)

Itt vannak végül a legújabb művek, a papírnyomatok. Sejben talán ezekkel az alkotásokkal jutott el a legmesszebbre és legmagasabbra. Mert *A természet képeslapjai*n vagy a *Műelemzés*en már képtelenség kiemelni akár a grafikai, akár a festői hatásokat. Itt minden együtt van. Holott az alkotó már maga mögött hagyja a konvencionális művészi eszközöket. Helyettük a préselt papír, a homokszemcse, a kiszárított tök vagy a kukoricabajusz spontán, természetes egységére hivatkozik. Ennek köszönhető, hogy lírai hatású látomásaiban mintegy a természeti lét ,,magánvalósága'' sejlik fel.

(Horváth Mihály Utcai Képtár, 1994. XI. 24–1995. I. 10.)

■ *SZUROMI PÁL*

Műterem-cella

VÁLI DEZSŐ ÚJ KÉPEI

Végigtekintve *Váli Dezső* legutóbbi munkáin az EveArt Galériában, a bezártság-, cellaélmény elhatalmasodása tűnik föl, a szűk celláé, amely a festő két évvel ezelőtti kiállítása óta a jelek szerint túlsúlyra jutott a korábbi műterem-élménnyel szemben. A kép a sor végén, az utolsó, de időben a legkorábbi mű a címével is nyugtázza a fokozatos változást: *Műterem-cella.*

Nem egyszerű témaváltásról van szó; sőt témaváltásról egyáltalán nem beszélhetünk, hiszen címeik szerint is, meg motívumaikban is (műteremablak, festőállvány) a festmények őrzik korábbi attributumaikat. És azt sem gondolom, hogy tudatos változtatásról lenne szó. Váli öntudatlan belső fejlődése során – amit felületesen úgy is jelölhetnénk: elmélyültebb lett – egy jelentős lépéssel került közelebb ahhoz a metafizikai tartományhoz, amelyben egyébként közönséges tárgyak, anyagok és cselekvések a hétköznapi életben betöltött szerepükön túllépnek, egy más dimenzióba emelkednek, más rend szerint, más értelem és jelentés szerint nyilvánulnak meg. A szellem és az akarat igen komoly erőfeszítést igénylő kondicionálása rejlik emögött.

A korábbi műterem-tematika már eleve behúzódást, bezárkózást sugallt. A művész elreteszelte magától, kizárta a művészi munkát zavaró mozzanatokat. Tudjuk, még az ablakot is bemeszelte, hogy a külvilág látványa se befolyásolja. A fölöslegesnek ítélt tárgyaktól, könyvektől megszabadult; a régi képeit is visszahúzó, súlyos ballasztként érzékelte, szétajándékozta. Műterem-belsői legelőbb a lecsupaszított enteriőrnek csak a látványát adták vissza. Ez az artisztikus leképezés fokozatosan telítődött festői tartalommal; a műterem fizikai értelemben vett terét lassan plasztikai-szellemi szubsztrátum töltötte meg.

Váli Dezső: Műterem-cella
(Fotó Váli Dezső)

Ám ekkor még mindig *műterem* volt a képeken, ha nem is egy bizonyos Margit körúti stúdió, de nem is valamely jelkép; ám mindenképpen *szüzsé,* egy kiindulási vagy viszonyítási alap, ismerős térforma, amely nélkül a festészet matériájának előhívása nem volt lehetséges.

Most viszont egy olyan folyamat állomásainak lehetünk tanúi, amikor a ,,négy fal között'' helyzete, a kiinduló festői motívum *atelier-interieur*-je képletessé válik. Ami eleinte részben önmaga, részben bársonyosan derengő, mélységet sejtető, a magyar festészet nagybányai tradíciójára is visszautaló pittoreszk felületek hordozója volt, az az utóbbi év fejleményei tükrében jelképes jelentésűvé tágult. Ahogyan az ábrázolt tér falai egyre összébb és összébb, cellaméretűvé zsugorodtak, úgy alakult át az önként vállalt szerzetesi cella kényszerű börtönzárkává, s akként tágult a képek jelentésköre. A festő gyakorlati okokból vállalt kezdeti bezárkózása, elvonulása a világtól mostanra az atomizálódásnak, a személyiség magára maradásának, az elmagányosodásnak érzékletes kifejezésévé nőtt.

,,A rosszabbik változat az igaz változat'' – mondja dramaturgiai megállapításként Dürrenmatt; úgy gondolom, ez nemcsak a színházra áll. Váli most eddigi legigazabb változatánál tart. A képeken nincs figura, mégis, a cellában, *a műterem-cellában* ott ül és tesz-vesz egy hajlott hátú, magas alak, a festő. De bízvást ott tudhatjuk magunkat mi is. Váli méltatói ritkán kerülik ki, hogy megemlítsék művészete rokonságát Vojnich Erzsébetével. Most friss az ő kiállításának az emléke, könnyű az összehasonlítás. Vojnich nincs jelen a képein, nincs ott üresen kongó üzemcsarnokaiban. Bizonyos távolságtartással képes a látlelet megfogalmazására, szemben Válival, aki, úgy tetszik, személyes drámájának is előadója, amikor a ,,rosszabbik változatot'' mutatja meg.

Mindezen túl azonban, a *műterem-cella* még tágabb jelentésű is, úgy érzem, hogy Váli interpretálásában a régiónkbeli művészet jelképévé nőtt. A művészet őrzi még mifelénk egzisztenciális súlyát, és azt a képességét, hogy finoman érzékelje a létezés általános elmozdulását, miközben társadalmi szerepe összezsugorodik, eseményei egyre inkább szakmai belügyekké válnak. A *műterem-cella:* az önmaga köreibe bekényszerült, betokosodott művészet cellája, melyből mind kevésbé szűrődik ki életjel, kopogtatás.

A jelenlegi kiállítás két élesen elváló út lehetőségét rejti. Az egyik az igényes optikai örömök, az ,,eladható képek'', a *Műterem rózsaszín* útja, amely távlatilag bizonnyal az ,,igaz változat'' elveszejtéséhez visz.

A másik út az *Alig látható műteremé,* amelyről azt hiszem, hogy a ,,rosszabbik változat'' prominens képviselője, magyarán a tárlat legjobb képe. Emez út folytatása, konzekvens végigjárása a szenvedélyes igazságkeresés jegyében, könnyen lehet, hogy az egyre kevésbé látható, egyre sötétebb képek, ad absurdum a teljesen láthatatlan (például fekete) képek paradox és végletes kifejletébe torkollik. A falak tökéletesen összezáródnak, egymásba csukódnak, a cellába már egyetlen fénypászma sem tűz be többé. Nagy kérdés, hogy elkötelezi-e magát valamelyik lehetőség mellett Váli Dezső, s hogy melyik mellett, vagy pedig gyökeresen új utat választ.

(EveArt Galéria, 1995. I. 27–II. 27.)

■ *KOVÁTS ALBERT*

VÁLI

GYŰJTEMÉNYES

ERNST MÚZEUM

2002. SZEPTEMBER 25. – OKTÓBER 9.

minden munkám és köznapjaim is:

www.vali.c3.hu

A kiállítást megnyitja
SZÜTS MIKLÓS
szeptember 25-én, szerdán este 6 órakor

Nyitva két hétig,
hétfő kivételével 11-19 óráig

ERNST MÚZEUM
Budapest, VI. Nagymező utca 8.

1998. IV. 25

JÁSZKUN KRÓNIKA

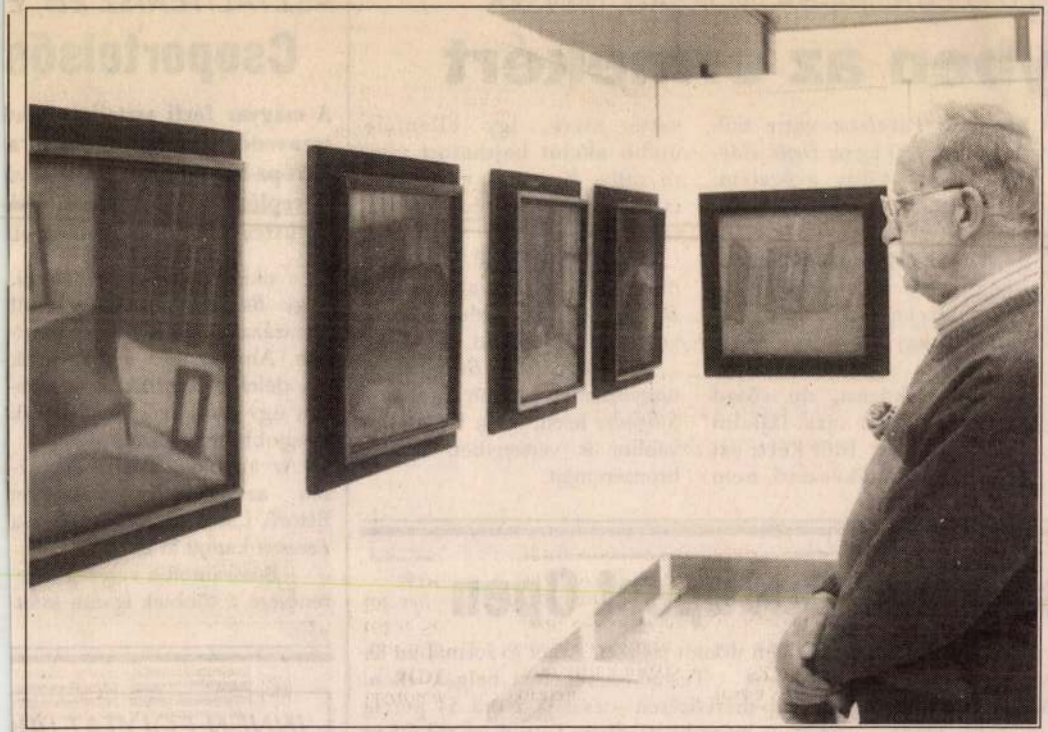

Tegnap Szolnokon a Mol-galérián megnyílt Váli Dezső Munkácsy-díjas festőművész kiállítása. A tárlatot május 12-ig nézhetik meg az érdeklődők FOTÓ: BARTALOS

KÓZÓ EURÓPA-BAJNOKSÁG, MINSZK

yben az érmekért

hérorosz *Pokalovot* verte 6:0-ra, míg a 130 kg-os *Deák Bárdos Mihály* 4:0-ás győzelemmel kezdett a görög *Iliakisz* ellen.

A már csütörtökön is szőnyegre lépett birkózók közül pénteken *Berzicza Tamás* (76 kg) sérülése ellenére vállalta a francia Liemer elleni mérkőzést, de rövid küzdelem után újra fájlalni kezdte a lábát. Időt kért, ezt azonban a játékvezető nem vette észre, így ellenfele újabb akciót hajthatott végre rajta. Berzicza nem folytathatta a mérkőzést, búcsúra kényszerült.

Rónai Péter a 63 kilogrammosok között a bolgár *Budanovtól* szenvedett 2:0-ás vereséget, így kiesett.

A 97 kg-os *Kaló Béla* viszont tusgyőzelmet aratott a grúz *Siligadze* felett, így a B-ágon továbbra is versenyben van a bronzéremért.

stel 900 Budapest Open

ne Testud búcsúst Open nemzetről. A Római Teben zajló viadalon játszmában kagsorolt kínai *Li* a horvátországi versenyen döntőt játszott. A két jó formában lévő játékos – Testud szerepelt a belgák elleni Fed Cup-mérkőzésen – csatája 2 óra 54 percig tartott. A második szettben Testud 1:5-ről 6:5-re fordított, majd a tizenkettedik gémben kétszer is mérkőzéslabdához jutott, végül mégis a kínai versenyző győzött. Az elődöntőben Fang Li el-

ASZTALITENISZ EB, E

Csoportelsős

A magyar férfi asztalitenisz-vá szenvedett Franciaországtól a Európa-bajnokságon. A női vá szereplését az Európa-bajnoksá együttese ezúttal az angolok ell

Ez a siker egyben azt is jelenti, hogy *Bátorfi Csilláék* egyedül százszázalékosak az A csoportban. Amennyiben a magyarok ma délelőtt legyőzik az olaszokat, úgy csoportelsőként jutnak a legjobb négy közé.

Az angolok elleni mérkőzésen az egyetlen vereséget Bátorfi Csilla szenvedte el, aki *Lovertől* kapott ki 2-1-re.

– Bosszantott a vereség. Szerencsére a többiek igazán kitet-

INNEN FOLYTATJÁK

A labdarúg

50. VÁLI Dezső: Csend a szobában, olaj

50. Dezső VÁLI: Silence in the Room, oil

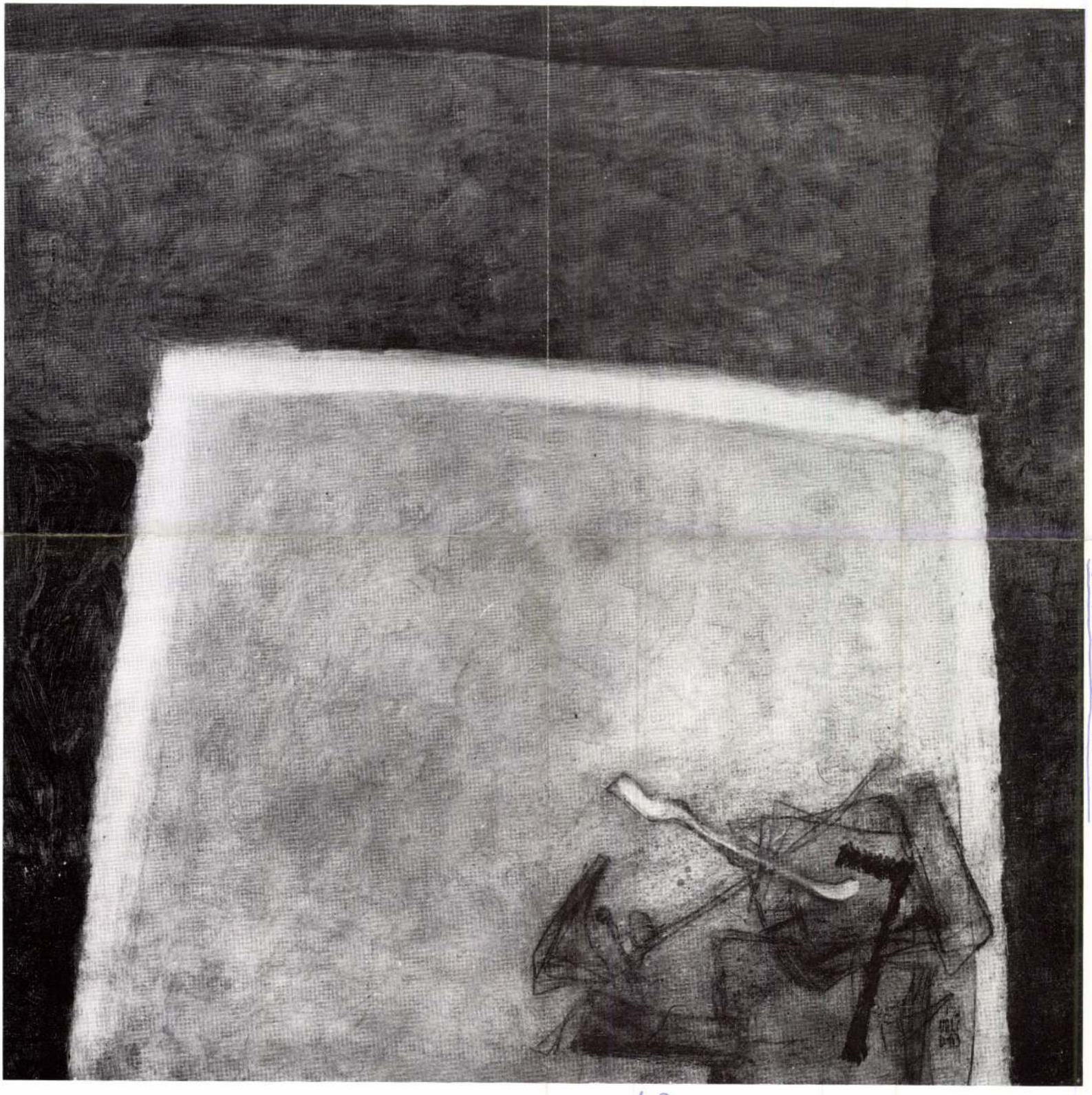

VÁLI DEZSŐ

Országos kiáll. képzőmű'n '84

51. MISCH Ádám: Sokat, olaj, kréta, ceruza

51. Ádám MISCH: Much, oil, crayon, pencil

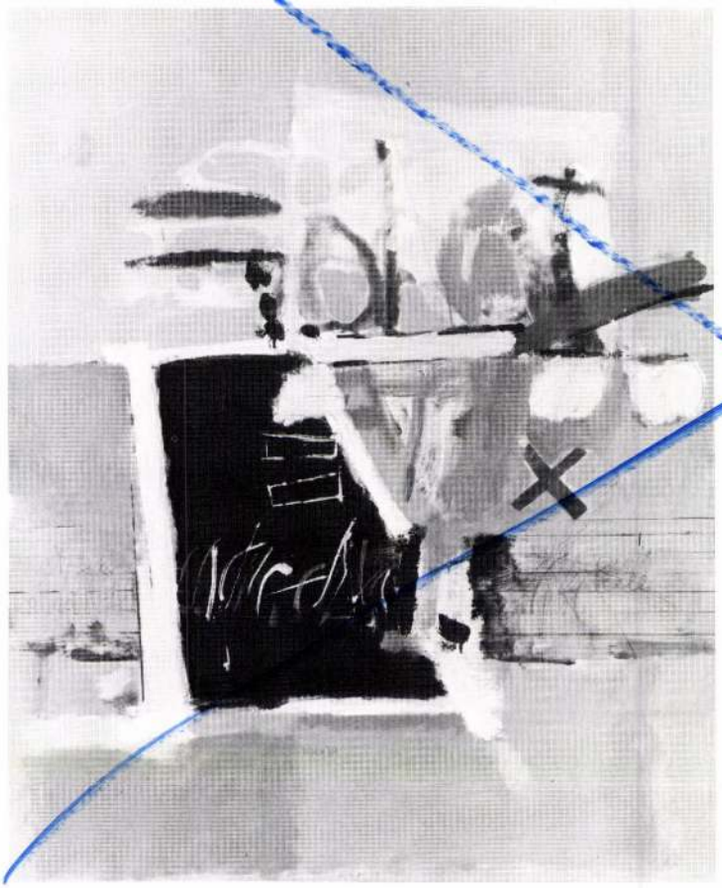

52. BALOGH László: Elmúlás, akril

52. László BALOGH: Evanescence, acryl

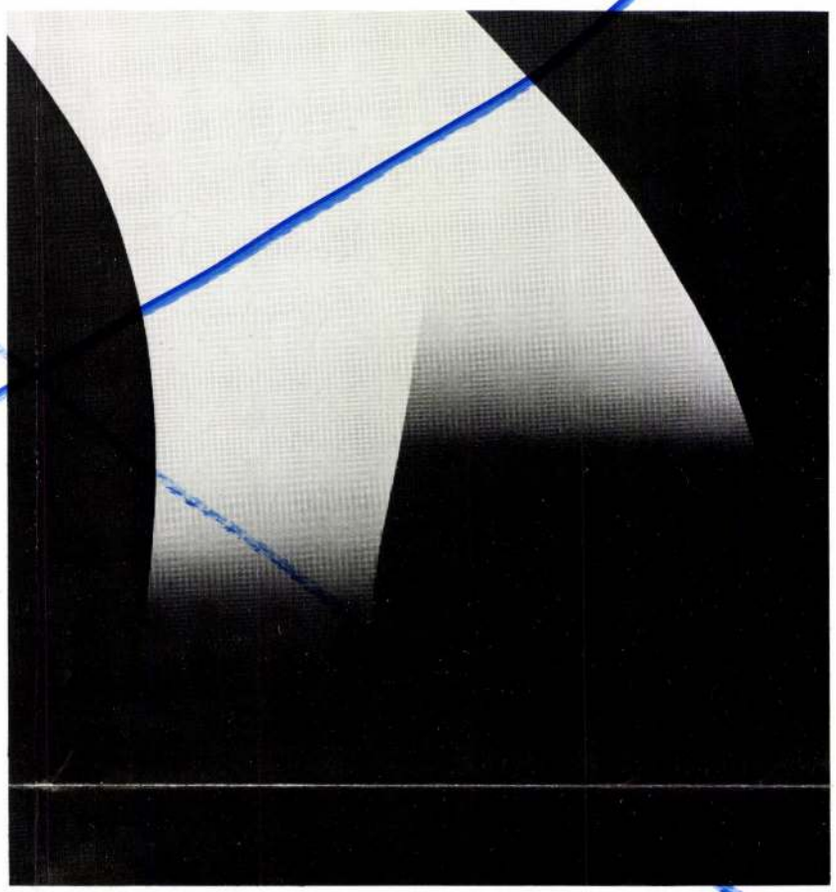

VÁLI

ERNST MÚZEUM

Bp. VI., Nagymező utca 8.

MEGNYITJA:
SZÜTS MIKLÓS
1997. OKTÓBER 22.
SZERDA, 18h.

NYITVA:
10-18h.
NOVEMBER15-IG
HÉTFŐN ZÁRVA

A KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSÁVAL EGY IDŐBEN JELENIK MEG AZ ÚJ MANDÁTUM KIADÓ „VÁLI" C. MONOGRÁFIÁJA

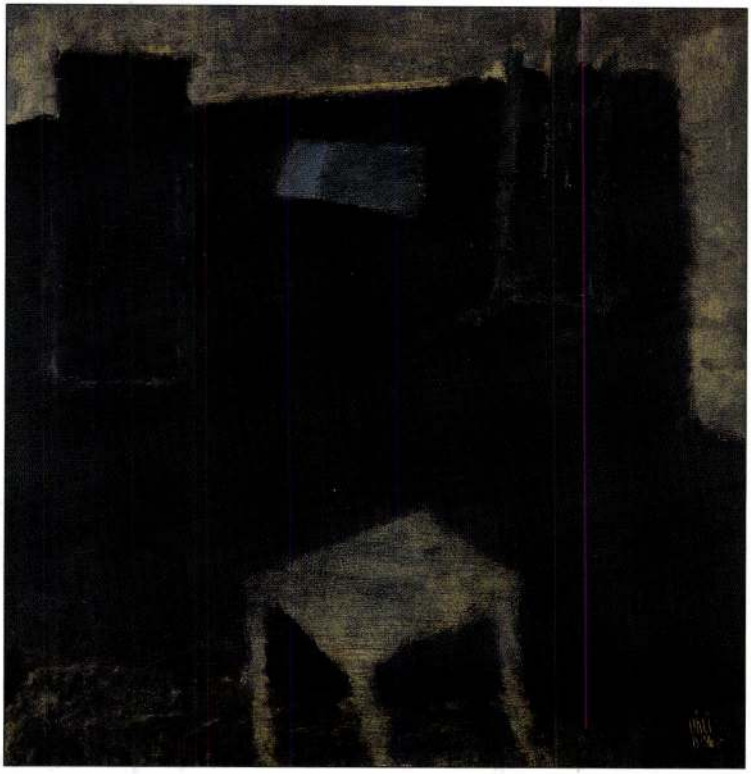

SÖTÉT MÜTEREM II. A/96/7, olaj, farost, 60x60 cm, 1996

MŰCSARNOK

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézet Könyvtár Budapest
26 757

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

VÁLI DEZSŐ
1942 -

Festőművész, Munkácsy-díjas. Művészeti tanulmányait a budapesti Iparművészeti Főiskolán végezte 1967-ben, ahol belsőépítész oklevelet szerzett. 1969-től szabadfoglalkozású festőművész.

Fontosabb önálló kiállításai: Eötvös Klub - Budapest - 1970; Fényes Adolf Terem - Budapest - 1974; Műcsarnok - Budapest - 1981; Ernst Múzeum - Budapest - 1987 és 1990.

Művészeti periódusai: 1959-1969 tanuló évek; 1969-1984 absztrakt kompozíciók időszaka; 1984-1987 régi zsidó temetők sorozat; 1987-től műterem sorozat.

Két könyve látott napvilágot: C Napló. 1958-1992. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 1992; Sárosi Lászlóval közösen: Tanú ez a kőhalom. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 1993.

FÖLD FÖLÖTT ÉS ÉG ALATT, 1973
farost, olaj, 36x26,5 cm.
j.j.l.: VÁLI D. 73
Ltsz.: K. 85.129.1.

"mit jelent élni

megyek az úton, kövekbe botlom
olykor hozzám is vágnak egyet-egyet
választhatok
-fölhördülve visszadobom
-zsákomba teszem
egy idő után lehet
a teherre panaszkodni
- lábam elé teszem, építendő utamat;
a mögöttem jövők számára is
és ennyi az egész"-

Váli Dezső

IRODALOM

Wessely Anna: Bemutatjuk Váli Dezső grafikáit. Élet és Irodalom. 1975. november 1.
P. Szűcs Julianna: Katalógus nélkül. Népszabadság. 1976. január 16.
Szabó Júlia: Váli Dezső műtermében. Művészet. 1979. XX. évf., 2. sz., 26-27.o.
P. Szűcs Julianna: B.E. itt nem járt soha... Népszabadság. 1981. február 20.
Frank János: Programja: üres képek. Élet és Irodalom. 1990. augusztus 31.
Hidvégi Máté: Váli Dezső. Hitel. 1991. január 23.
Frank János: Igen, csend van... Múlt és Jövő. 1991. 1. sz., 89-92.o.
Esterházy Péter: Egy kékharisnya feljegyzései. Élet és Irodalom. 1992. december 11.
Kováts Albert: Műterem-cella. Új Művészet. 1995. VI. évf., 5. sz., 67-68.o.

Föld

KRITIKA

Könyv: A szerb Titanicon
(Vladimir Arsenijević: A hajófeneken – Szappanopera) 59.

Könyv: ...miiii mozog a zöld leveles bokorban?
(Parti Nagy Lajos: Hősöm tere)

Könyv: Ronda és finom
(Bolgár György: Beszéljük meg!) 60.

Könyv: Láthatatlan képek
(Krasznai Korcz János–Zsigmond Gábor: Célfotó) 63.

Könyv: Szépek és elátkozottak
(Kyra Stromberg: Zelda és F. Scott Fitzgerald)

Kegyszer volt, hol nem volt
(Mr. Winter – Az Alias Compagnie előadása a Trafóban) 64.

Emberi hangon:
(Talk Normal – The Laurie Anderson Anthology) 66.

World Music: a kedves 67.

Lemez: Párhuzamos, ha csattan

(Marilyn Manson: Holy Wood; Nine Inch Nails: Things Falling Apart) 68.

PUBLICISZTIKA

EGOTRIP

Sajó László: Öt és feles
(Jézus Mária – karácsonyi üdvözlőlap)

Para-Kovács Imre: Én-teriőr

Podmaniczky Szilárd: Déli verő
(Kisnyúl szuszog a táskában)

Juhász Géza: Margószélesség
(Ki a nagyot nem érdemli)

Ficsku Pál: Belső terror
(Pribékkarácsony)

Kálmán C. György: Magánvalóság
(Az egyszerűség kedvéért) 70–73.

PUBLICISZTIKA

Sándor Judit: A lét elviselhetetlen nehézsége
(A „könnyű halál" és a jog) 74–76.

Nádas Péter: A szabadság tréningjei 76–77.

A SZERK.

Jogálom
Bujdosók 3.

SNOBLESSE OBLIGE 45–49.

SZÜRET 50.

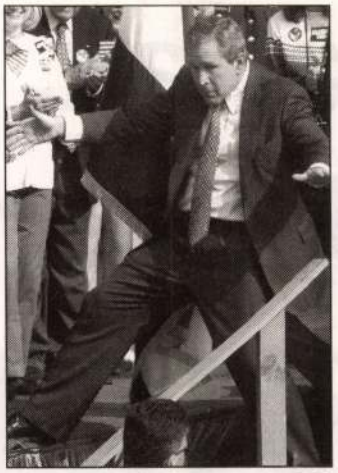

Amerikai elnökválasztás: Két férfi, egy határeset De mint a históriai példák kedvelői gyakorta felidézik, az amerikai köztársaság nem a nagy embereknek, hanem az átlagos emberek nagy tetteinek köszönheti nagyságát. Erről szólna a respublika: hogy akiknek kell, a megfelelő pillanatban felülemelkedjenek saját korlátaikon. 29–30. oldal

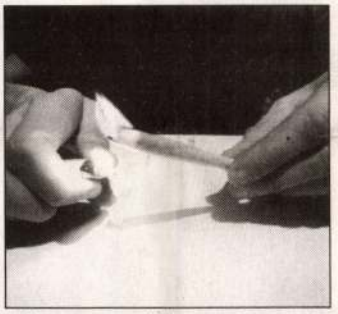

Kábítószer és politika: A szigorítás útján Tanárok, igazgatók és szülők jelentettek fel diákokat, abban a hiszemben, hogy a drogfogyasztást 1999. március 1-je óta bünteti csak a törvény. Sok esetben megtörtént, hogy a „bejelentők" utólag szívesen „visszacsinálták volna az egészet", hiszen a meginduló rendőrségi eljárásoknak szinte minden esetben csak a diákok látták a kárát. 40–41. oldal

Sándor Judit: A lét elviselhetetlen nehézsége Úgy tűnik, a haldoklás és a szülés medikalizációja nyomán az élet e két fontos pontján a méltóság biztosítása épp a leginkább érintettek kezéből csúszott ki. Egyre kevesebbeknek adatik meg a magánszférában, a hozzátartozókkal végigküzdött, de meghitt halál. A modern orvostudomány megszabadított bennünket szeretteink végső harcának megélésétől, és evvel együtt elvette a betegség, haldoklás intimitását is. 74–76. oldal

Kedves Olvasóink!

Túlcsorduló szeretettel köszöntjük Önöket karácsonyi dupla számunk meghitt, családias tartalomjegyzékében.

Mielőtt rátérnénk arra, hogy a Magyar Narancs következő száma most már tényleg a XXI. században, 2001. január 4-én jelenik meg, e helyütt vagyunk kénytelenek számot adni arról a szomorú tényről, hogy közlönyünk utcai árát a jövő évtől 178 HUF-ra, az éves előfizetés díját februártól 8000 HUF-ra emeljük. Elhihetik, nem szórakozásból: az inflációval és a papírárak emelkedésével tartunk így lépést. (Figyelem: az előfizető kapja a kisebbik csapást!)

Valamint: egyes aggódó olvasóinkat hadd nyugtassuk meg arra nézvést, hogy a közelmúltig a Visszhang gyűjtőnév alatt megjelent kis kritikák nem tűnnek el a lapból, csak oldottabb környezetben jelennek meg a kultúrrovat hátsó fertályán (a csillagozás visszaállításán még gondolkodunk, de momentán a visszaállítás ügye áll vesztésre). Elhullott viszont a politikai hírrovat: az ily módon felszabadult oldalakon 2001-ben ötvenegy határtalanul érdekes cikk várja majd intelligens, megértő, házias olvasóját a hosszú kapcsolat reményében. (A kultúra és a cybervilág hírei maradnak!) Ezenkívül lesz még jövőre lapcsinosítás, profilbővítés és lepellerántás, izgatás, lázítás, felforgatás, úgy, mint eddig, sőt, sőt, sőt! Maradjanak velünk jövőre is, nem lesz nehéz, hisz mi sem megyünk sehova!

Találkozunk tehát az új év negyedik napján, akkor, amikor már jövőre választások lesznek! Addig is boldog karácsonyt és boldog új évet!

A Szerk.

„Csókoltatlak, kedves Utókor...!”

Váli Dezső festőművész

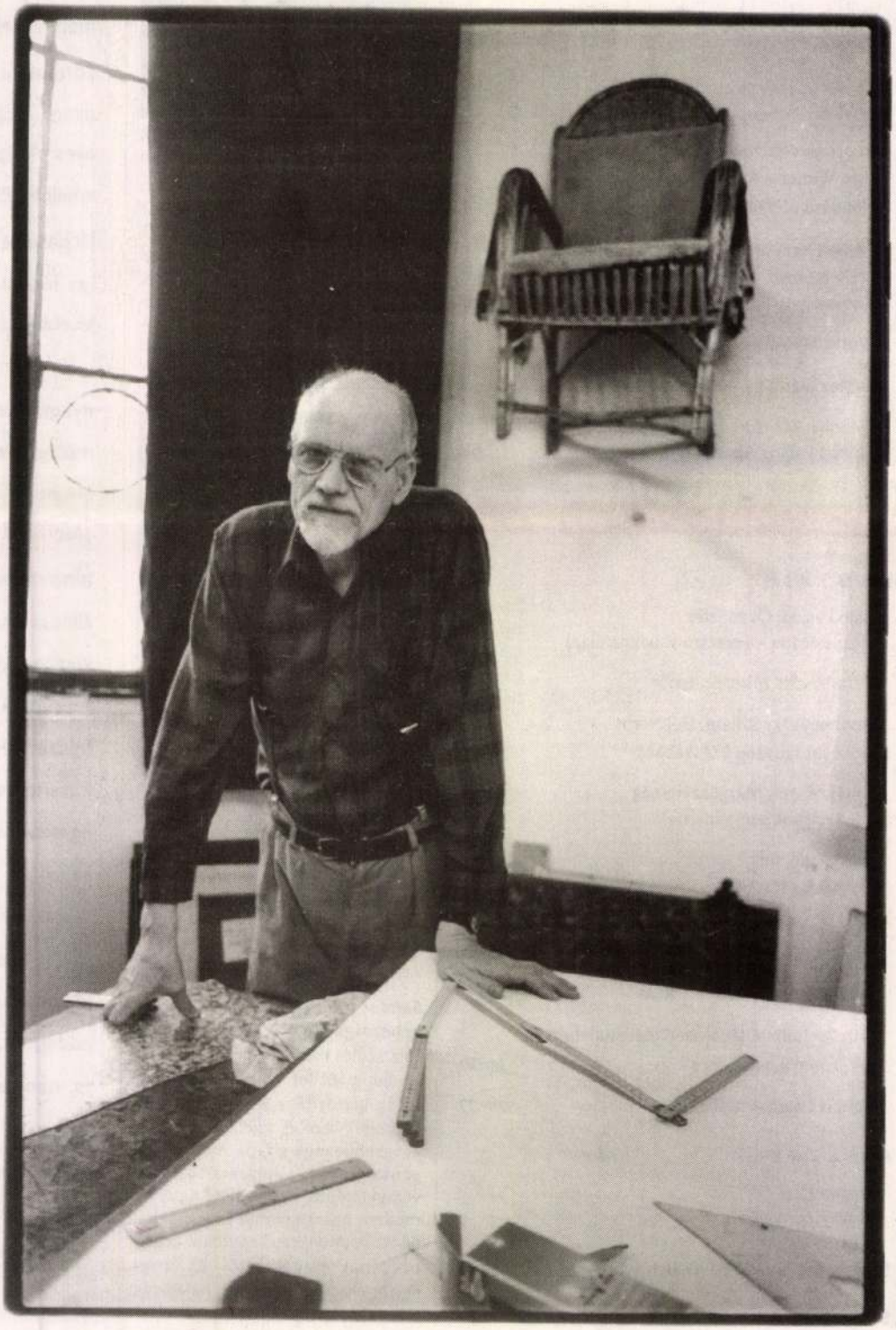

Fotó: Siórétí Gábor

3079 FÁJLBAN 700 FESTMÉNY, 600 RAJZ, 200 MŰVÉSZFOTÓ, KÉT ÉS FÉL KÖNYV MEG PERSZE BIOGRÁFIA, ADATOK, VIDEOBESZÉLGETÉS, INTERJÚK. SZÓVAL A TELJES VÁLI DEZSŐ. EGY OEUVRE CD-ROM-ON, ÉS UGYANEZ INTERNETEN IS. A LEMEZ MEGSZÜLETÉSE ÓTA ALIG MARADT KÉRDÉS. A MÚLT HÉT VÉGE ÓTA SZINTE MINDENT TUDNI LEHET VÁLI DEZSŐRŐL. ÍGY AZTÁN BAJBAN VAN A RIPORTER. MEG ZAVARBAN IS, MERT ÚGY ÉRZI, HOGY KÉT EMBERREL ÜL SZEMBEN, EGY MÚLT SZÁZADI BEZÁRKÓZÓVAL ÉS EGY JÖVŐ SZÁZADI KITÁRULKOZÓVAL. MOST AKKOR MELYIKKEL BESZÉLGESSEN?

Magyar Narancs: Jó érzés, hogy mindent tudni lehet magáról?

Váli Dezső: Igen. Ötvennyolc éves vagyok, és hiú. Persze előfordul, hogy elkezdek egy mondatot, Szüts Miklós barátom meg elröhögi magát, és legyint, én pirulok, hogy persze, ezt már ötvenszer elmondtam, és olvasható is a 326. oldalon. Déry Tibor mondja: „Ahogy öregszik az ember, nem gondolatok jutnak az eszébe, hanem mondatok." Saját sémáimtól egyre nehezebben szabadulok...

MN: Válaszolt már valaha arra a kérdésre, hogyan fér össze ez a két szélsőséges személyiség, a befelé forduló, az átláthatatlan opálüveg ablakok mögött főleg sötét, komor képeket alkotó művész azzal, aki az életét a világ számára úgy teszi hozzáférhetővé, hogy állandó kölcsönös kapcsolatra, visszajelzésekre is késztesse az „emberiséget"? Hiszen közzétette címét is, vaali@dpg.hu, a CD-ROM tartalma pedig az interneten: www.vali-oeuvre.c3.hu.

VD: Ha két éve azt mondják, CD-ROM-ot fogok csinálni, visszakérdeztem volna: mi az?! Teljesen véletlenül – ha van ilyen – keveredtem ehhez a tudományhoz. Igaz, a technika vonz, gyerekkorom óta szeretek piros meg zöld világító gombokat nyomogatni, de ennél fontosabb, hogy mindig mindent dobozokba és rekeszekbe rendeztem. A kiránduláson gyűjtött köveket. Az államvizsgám előtti délutánom avval telt tanulás helyett, hogy háromévnyi statikajegyzetemet színes dossziékba szerveztem, féléves lebontásban, előlapokkal, tartalomjegyzékkel. Az egészet persze másnap délben kidobtam. Rendező buzgalmam új terepet kapott, mikor első képeimet el akarták vinni a műtermemből, rájöttem, hogy soha többé nem látom őket. Gyorsan megtanultam fotózni. (Hat képről nincs felvétel a negyven év alatt.) Tehát kartotékrendszer, adatokkal és színes fotókkal. Tökéletes. Amíg mostanában ki nem derült, hogy a régi keletnémet filmek útban vannak a teljes tönkremenés felé, elszíneződtek. A harmadik ága a történetnek, hogy – míg például Babits minden munkája mindenkinek hozzáférhető, bármikor visszalapozhat, válogathat, hogy ez pocsék, ez fontos, ez kell nekem – az én képeim nagy részét soha nem láthatta senki.

MN: Most akkor mi a helyzet ezzel a kétféle Váli Dezsővel? Nem áll harcban egymással az ösztönösen alkotó és a tudatosan, bürokratikusan dokumentáló?

VD: A harcok dúlásába beleszól az asztalos énem is, a konyhatakarító vagy a gyorsúszó énem. Sajnos a sielő már nem, lassan nem bírja a térdem. Kérdésére talán az a válasz, hogy festeni is úgy festek, ahogy egy tisztességes hivatalnok jár munkába.

MN: Ez mit jelent?

VD: Azt, hogy reggel kilenc tájban elkezdem, közben azért néha a főnökre sandítva. És ha nem figyel oda, akkor egy kicsit szövegelek a komputeren. Aztán csinálom, amit csinálni kell, és közben várom, hogy végre megszólaljon (a komputerben) a vekker, hogy negyed kettő, lehet menni az ebédért az ételhordóval.

MN: A főnök a Jóisten?

VD: Végül is. Egyszerűbben fogalmazva a lelkiismeretem. '84-ben csináltam egy zsidótemető-sorozatot a szigligeti alkotóházban. Úgy emlékszem, napi öt rajz penzumot szabtam ki magamnak. Baromira utáltam csinálni. Mégis elég jók lettek.

MN: Miért utálta?

VD: Nem szeretek dolgozni.

MN: Akkor miért dolgozik?

VD: Mert kötelező.

MN: Ki adta a „feladatot"? Ki kötelezi?

VD: Maga mindig szeret dolgozni? Ez nekem túl nehéz, sokszor reménytelenül nehéz munka.

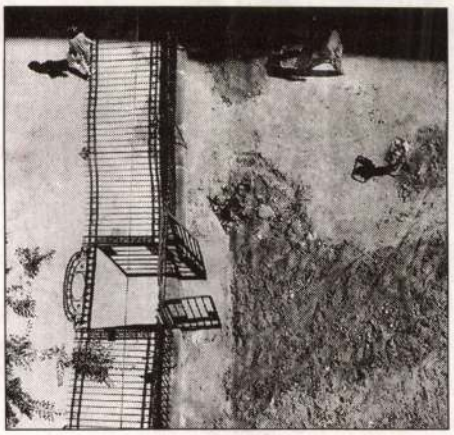

KERTÉPÍTÉS ALATTUNK

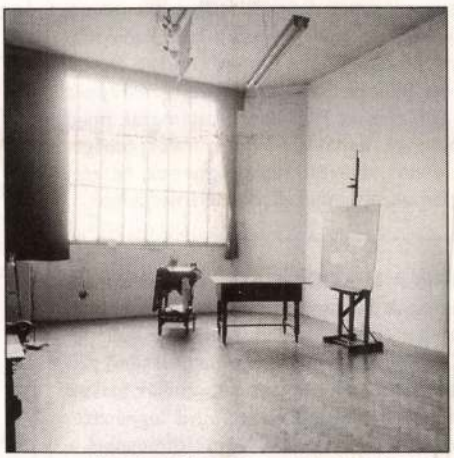

ÜRES MŰTEREM, NAGY KÉPPEL

Aztán egy évben ötször mégiscsak megrendül a föld, legalábbis alattam. Átlagban ennyi jó képet csinálok, néhány boldog perc. Ennek a reményében kapirgálok a többi háromszázhatvan napon.

MN: Honnan tudja, hogy mikor jó egy kép? Az előbb nézegettem a képeit, és amelyik nekem a legjobban tetszett, arra azt mondta, hogy nem szereti. Azt is hozzáfűzte, hogy egyébként a kép jó. Hogy van ez?

VD: Bocsánat, nekem nem kötelező szeretnem a képeimet. Amúgy játékmackóim közül sem a legszebb volt a kedvencem. Az iskolában sem a legszebb lányt szerettem. Hogy egy kép mitől jó, arra nem lehet választ adni, bár nagyon pontos törvényrendszernek engedelmeskedik.

MN: Miféle törvényrendszernek?

VD: A zenénél állítólag ez jobban leírható, matematizálható. A képeknél mindez túl bonyolult. Színharmóniák, lüktetések, ritmusok, vonalvezetések, okosságok, naivságok, emlékképek, áthallások. Valamelyest megfogalmazható, de kizárólag akkor, ha kész van a kép. Az a vörös egy zöld mellett förtelmes, kivéve itt, mert itt gyönyörű... A szabály mindig csak arra az egyetlen képre vonatkozik. Sosem tudható egyértelműen, hogy mitől jó az alkotás. Bernáth Aurél úgy mondta: amikor megcsendül a kép... Azt sokkal könnyebb megmondani, hogy mitől rossz.

MN: Miért?

VD: Megakad rajta a szem, mint egy rosszul választott fülbevalón. Túl nagy, túl kicsi, csicsás, unalmas. Vannak kimondható szabályok – ez a tanári korrektúra lényege.

MN: De hisz akkor az előbb említett szabályok ismeretében és azokat betartva létre lehet hozni a jó művet.

VD: Be jó lenne! Sajnos hiába mormolok szabályokat munka közben. A tudatalatti tartományából „jön elő" a mű. És azt hiszem, minél butább egy festő, annál jobb. A jó festők rendszerint buták.

MN: Maga buta?

VD: Sajnos nem. De a festésben ösztönös vagyok, és ez megment.

MN: A műtermének szerves eleme az a beépített asztal, amelybe egy gyerekhintára ültetve besüllyesztette a komputerét. A képernyőn pedig, amikor épp pihen, gyönyörű világítótornyok színes fotói jönnek elő. Tengerpart, kék ég, napsütés és vakító színek. Igazi kontraszt mindahhoz, ami itt, ebben a műteremben készül, a depresszív hatású, ember és élet nélküli műteremfestményekhez.

VD: Ennyi elég is a külvilágból, meg a Rózsadomb oldala, ami reggel látszik, amíg szellőztetek. Húsz éve lesmirgliztem az ablakaimat, nem lehet kilátni.

MN: Miért nem akar kilátni?

VD: Azért vagyok bent, hogy ne legyek kint. Nem tudok annyi mindent befogadni. Bőven tele vagyok élménnyel.

MN: Ezek honnan jönnek? Miből táplálkozik?

VD: Hát belülről, kezicsókolom! A munkámból, az ütvefúrós blekkenddekkeremből, az elromlott tápegységből a komputerben meg Thomas Mannból. Tele van az életem. Tévét nem nézek, társaságba nem járok, egyetlen igényem, amit nem a sznobizmusom diktál, esténként az a két vers villanyoltás előtt. Mostanában Illyés Gyula és Rakovszky Zsuzsa. Illyés nem elsőrangú költő, de pontosan nekem beszél.

MN: Miről?

VD: Ő is rosszkedvűsködik, de közben észrevesz egy károgó varjút a vetés fölött, és azt mondja, érdemes élni.

MN: Rosszkedv. Ez táplálja? Egy Margócsy Istvánnal folytatott beszélgetésében néhány éve azt mondta, egyetlen kérdése van: hogy „mi a fenének élek". Ez elég fájdalmasan hangzik.

VD: És elég affektálósan. Ennyire azért nem súlyos a helyzet. Valójában már kora reggel boldog vagyok, például ha eszembe jut, hogy ha a talált Behajtani tilos-táblát ráteszem a gázra,

(Folytatás az 56. oldalon.)

MORZE

■ **MIBŐL LEHET MÚZEUM?**

■ **VILLAMOSSZÉKBŐL:** A Tennessee állambeli Gatlinburgben, a Ripley's különlegességek múzeuma több mint 25 ezer dollárért megvásárolta az Old Sparkey (Öreg Szikrás) becenévre hallgató villamosszéket, amelyen 1916 és 1960 között körülbelül 120 embert végeztek ki Tennesseeben. „Nagyon jól passzol a középkori kínzóeszközeinkhez" – büszkélkedett Edward Meyer igazgató.

■ **BOJKOTTBÓL:** Az Alabama állambeli Montgomeryben múzeum nyílt az amerikai polgárjogi mozgalom egyik legjelentősebb akciója emlékére. A fekete bőrű Rosa Parks (a most 87 éves asszony nevét viseli a múzeum) 1955 decemberében, a buszvezető felszólítása ellenére nem volt hajlandó elhagyni a csak fehérek számára fenntartott járművet. Rendőrök vezették el. A város fekete lakói ezután egy évig bojkottálták a helyi közlekedési vállalatot. A múzeum azon az utcasarkon áll, ahol Parks annak idején a helyét követelte. A dokumentumokon kívül megtekinthető az a bizonyos busz is.

■ **ELLENZÉKIBŐL:** Borisz Berezovszkij orosz üzletember hárommillió dollárt ajánlott fel a New York-i Szaharov Alapnak, hogy ne kelljen bezárni a néhai emberi jogi aktivista, a Nobel-békedíjas Andrej Szaharov és a szovjet ellenzéki mozgalom tevékenységét bemutató moszkvai múzeumot, jelentette be Szaharov özvegye, Jelena Bonner.

■ **DIKTÁTORI TRÓFEÁKBÓL:** Satu Mare városában megnyílt Nicolae Ceausescu vadászzsákmányainak múzeuma. „Románia legnagyobb vadásza" több mint hetven trófeáját őrzik itt: medvebőrök és szarvasagancsok mellett kiállították a volt diktátor tizennégy vadászfegyverét is.

■ **KOMMUNISTÁBÓL:** A világ egyik legszegényebb országa, Laosz fővárosában, Vientianében megnyílt a Kaysone Phomvihane emlékét őrző múzeum. Az épp nyolcvan éve született, egykori kommunista vezető és köztársasági elnök személyét halála után nyolc évvel is kultusz övezi, a látogatót egy hatméteres aranyszobor fogadja az 5000 nm-es épület előtt. Létesítése nyolcmillió dolláros költségének felét a szomszédos Vietnam fedezte.

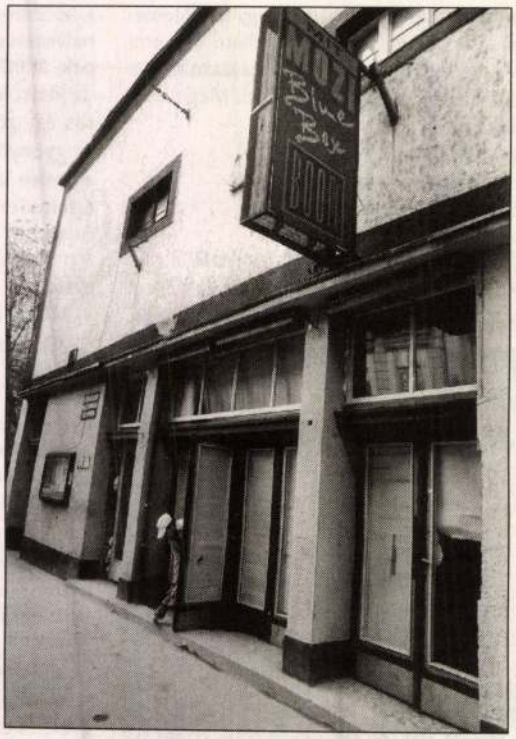

Fotó: Narancs

■ **KULTIPLEX** Fotónkon még a régi Blue Box-tábla látszik, de tessék megjegyezni: itt nyílik, december 27–31. között ideiglenesen, január második felében állandóra a KultiPlex Művészeti Centrum. Itt lesz a Tilos Rádió Alapítvány és az OFF (Open Film Festival) irodája (együtt bérlik öt évre a Budapest Filmtől), következésképp a hely jellegét artfilmek és Tilos-zenék határozzák majd meg. További tervek: tematikus filmfesztiválok, mozgóképpel kapcsolatos, délelőtti diákprogramok, hétvégi gyermekprogramok, nyugdíjas diszkó, internetkávézó.

■ **MEGSZŰNIK A MELODY MAKER** Év végén megszűnik a világ egyik legnagyobb presztízsű zenei hetilapja, az 1926-ban indult, londoni Melody Maker. Kiadója, az IPC Music & Sport az évek óta csökkenő példányszámmal indokolta a döntést: nem tudják tovább finanszírozni. A márkanevet és a lap egyik legnépszerűbb rovatát, a muzsikuskereső apróhirdetéseket a szintén e kiadóhoz tartozó, régi riválisa New Musical Express, a világ legnagyobb példányszámú zenei hetilapja és annak hálózati változata, az NME.com viszi tovább. Átveszik a szerkesztőség egy részét és a Maker hatalmas archívumát is. Felmérték a havilappá alakulás lehetőségét, de úgy találták, a brit rockhavilapok piacán éppoly erős a verseny, mint a hetilapokén.

■ **MEDIAWAVE 2001** Április 27. és május 5. között rendezik meg a jövő évi Fényírók Fesztiválját Győrben, valamint a Veszprém megyei Romándon, a szlovákiai Dunaszerdahelyen és az ausztriai Nickelsdorfban. A bevált kategóriákban (ifjúsági; kisebbségi; porlepte dobozok) készült filmek mellett ezúttal video- és televíziós dokumentum- és játékfilmeket is lehet nevezni január 20-ig. A cím: 9028 Győr, Soproni u. 45.; e-mail: hartyand@arrabonet.gyor.hu; www.mediawavefestival.com. *XXI. század – Game Over* címmel az elmúlt évezred „játékos" pillanatait idézik fel, millenniumi életkép-pályázatot hirdetnek, és konferenciát rendeznek (erre is lehet jelentkezni).

■ **BERGMAN ISMÉT RENDEZ** A filmkészítéstől visszavonult, 82 éves rendező decemberben a stockholmi Dramaten színházban vitte színre Schiller *Stuart Mária* című drámáját. A főszerepeket Lena Endre, Pernilla August és Erland Josephson alakította.

■ **REMBRANDT-REKORD** A Christie's londoni árverésén 19,8 millió fontért cserélt gazdát Rembrandt *Egy 62 éves hölgy arcképe* című, ovális alakú, 1632-ben festett olajportréja: egy nevét titokban tartó londoni műkereskedő vásárolta meg Batsheva de Rothschild bárónő gyűjteményéből. Az ár csaknem háromszorosa az eddigi Rembrandt-rekordnak, melyet két éve regisztráltak a Sotheby's New York-i aukcióján.

■ **OTTHON AZ ULYSSES** Legalábbis egy része: az ír Nemzeti Könyvtár 1,54 millió dollárt fizetett a Christie's New York-i árverésén James Joyce *Ulysses* című regénye kéziratának egy 27 oldalnyi szakaszáért. A dublini bordélynegyedben játszódó (*Kirké*) fejezet sűrűn írt, javításokkal tele lapjait januárban állítják ki az ír fővárosban. A British Libraryben található néhány jegyzetlapon kívül ez az egyetlen *Ulysses*-kézirat Európában, hangsúlyozta Sile de Valera művészeti miniszter, amikor Dublinban átvette a csaknem nyolcvan év elteltével előkerült munkapéldányt. Az anyagot Joyce egyik patrónusa, John Quinn ír-amerikai ügyvéd egyik leszármazottja árvereztette el.

■ **LISTÁK** A Spin amerikai magazin szerint a 2000. év művésze Eminem, és a fehér rapper nevéhez fűződik az év legjobb kislemeze is: *The Real Slim Shady*, az év zenekara a Radiohead, míg az év albuma az olvasó (a *júzer*) merevlemez meghajtója, merthogy 2000-ben oly megállíthatatlanul terjedt a zene az interneten keresztül. Az albumok élcsoportja:

1. Your Hard Drive
2. Radiohead: *Kid A*
3. Eminem: *The Marshall Mathers LP*
4. D'Angelo: *Voodoo*
5. At the Drive-In: *Relationship of Command*
6. OutKast: *Stankonia*
7. PJ Harvey: *Stories From the City, Stories From the Sea*
8. Queens of the Stone Age: *Rated R*
9. Armand Van Helden: *Killing Puritans*
10. Le Tigre: *Le Tigre*

Az angol Folk Roots 2000 legjobb világzenei albumainak listáját állította össze újságírók, rádiós szerkesztők és zenészek véleményének figyelembevételével. Az élcsoport:

1. Rokia Traore: *Wanita* (Mali)
2. Norma Waterson: *Bright Shiny Morning* (Nagy-Britannia)
3. John Tams: *Unity* (Nagy-Britannia)
4. Ruben Gonzalez: Chanchulo (Kuba)

5–6. Emmylou Harris: *Red Dirt Girl* (USA) és Catriona Macdonald: *Bold* (Skócia)

7. Youssou N'Dour: *Joko* (Szenegál)
8. Susana Baca: *Eco De Sombras* (Peru)

9–10. Justin Adams: *Desert Road* és Sam Mangwana: *Sings Dino Vangu* (Zaire)

pátoszára, a családregény mesei képeskönyvjellegére. Segítheti a nézőt eligazodni a nevetséges és a fenséges közt húzódó keskeny mezsgyén.

Eizenstein majd egész életében a „tudomány és művészet" szintézisét vallotta, hogy e szintézist a jövő filmje valósítja meg. A jövő filmje eljött, van benne mindenféle ostobaság, hamisság és nagyszerűség, de a tudomány és művészet szintézisét már rég nem akarja megvalósítani. Bölcs önmérséklet. Szintézis helyett jó, ha művészetnek, lírának lehet látni a mozi néhány percét.

„A líra logika, de nem tudomány" – mondta József Attila, aki szerette az értelmes paradoxonokat. A filmről meg már elfeledtem, ki mondta, talán B. Nagy László valamikor, hogy ott nem a fogalmi, de a „látvány logikája" a legfontosabb.

A *Glamour*ban a látvány glamouros-giccsparódiás: családregény is, történelmi képeskönyv is meg ezeknek egyúttal önironikus kommentárja. Jó léha film. Minden másképpen van, sugallja. Ilyet nem sugallhatna egy komoly és felelős társadalomtudományi munka, de a film (meg a regény meg a líra) pofátlanul megteheti – ez a különbség köztük meg a tudomány között.

Bikácsy Gergely
(E-mail: amarcord@c3.hu)

---

hívást kapott a világ egyik legnagyobb fesztiváljára, Berlinbe. Majd bejárta a világot: Troia (Ezüst Delfin-díj), Jeruzsálem, Karlovy Vary, Los Angeles, Sao Paolo, Moszkva, Toronto, Rio de Janeiro, Washington, Perth stb.

Még csak annyit: a film rendkívül nehéz körülmények között, állandó pénzhiánnyal küszködve készült. A forgatás 1995-ben kezdődött, és csak 1999 végére bírt befejeződni. Egy újabb súlyos kijelentése bukott Kovács Évának: nem ez a kormány rendelte meg a filmet, ezért nem igaz az sem, hogy demonstratíve és egyetértőleg vonult ki néhány politikus a februári filmszemlére. Ők azért jöttek el, mert meghívták őket. Ilyen egyszerű ez.

Szomorú dolog, hogy reagálnom kellett erre az írásra, de a rosszindulat és a gyűlölet nem műfaja a sajtónak, és remélem, hogy nem is lesz az.

Bereczki Csaba

(A szerző a Mokép Rt. vezérigazgatója.)

Könyv

A világképlet nyomában

Stephen Hawking–Roger Penrose: A tér és az idő természete

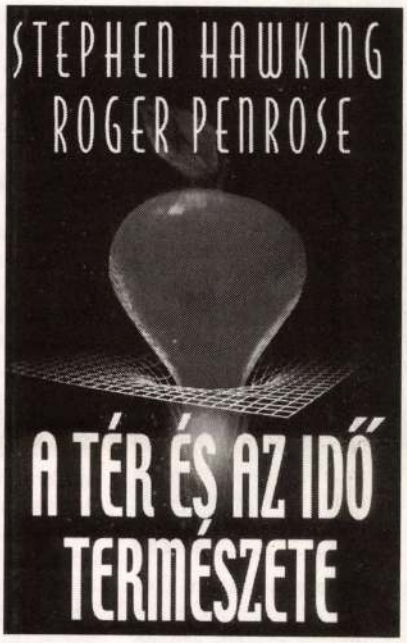

Hogy mire jutott a józan emberi ész a harmadik évezredre, mit tud mondani a világegyetemről, leginkább Stephen W. Hawking angol tudós tudja nekünk megmondani. A cambridge-i egyetem matematikaprofesszora, elméleti fizikusa egyike azon keveseknek, akik egész életükben az „egyesített világegyenletet", a természettudományok szent Grálját keresik. Hawking szerint közel a cél, még pár évtized, és egzakt módon le tudjuk írni az univerzumot, csak előbb egyesíteni kellene az Einstein-féle általános relativitáselméletet a kvantumfizikával, és már kész is a projekt. A tiszta ész örömmámorban fetrenghet.

Hawking ma legalább akkora sztár, mint élete végén Einstein volt. De amíg Einsteint azért szerették az emberek, mert néhány kóbor lelket leszámítva senki sem értette elméleteit, addig Hawkingot azért, mert közérthető formában is képes szólni olyan égető kérdésekről, mint például „honnan jött és hová tart a világegyetem". *Az idő rövid története* című, 1988-ban kiadott könyve minden idők egyik legkiválóbb és legkeresettebb ismeretterjesztő munkája lett. Magyarországon tavaly kiadták az *Einstein álma* című könyvét is, ami színvonalban erősen megközelíti az előbbit.

A legújabb, *A tér és az idő természete* című műve azonban valószínűleg nem lesz bestseller. És nem azért, mert netán slendriánnak tartjuk Hawking differenciálegyenlet-kezelési technikáját, vagy frappánsabban oldanánk meg egy Hilbert-térre vonatkozó dimenziótranszformációt. Hanem azért, mert az egész mű, úgy, ahogy van, tokkal-vonóval érthetetlen a mezei olvasó számára. A könyv minden bizonnyal az elméleti fizika tanszékek dolgozóinak, kollégáknak és pályatársaknak íródott. Olyan embereknek, akiket felizgat, ha az eukleidészi–Schwazchild-metrika bevezetéséről olvashatnak a Weyl-görbületen, persze végig képzetes időben számolva, szem előtt tartva a téridő tvisztor képét.

A mű apropója az volt, hogy akadt egy tudós, Roger Penrose feketelyuk-kutató, aki nyilvánosan merészelt nem egyetérteni ebben-abban Hawkinggal. Az obstrukcióból hatalmas vita kerekedett 1994-ben: a cambridge-i Matematikai Tudományok Intézetében csak egy hat hónapos program keretében tudták rendezni a kérdést. Ennek a vitasorozatnak a szerkesztett változatát élvezhetnénk, ha értenénk, miről folyik a diskurzus.

Annyi kiderül, hogy a két tudós egyetért abban, hogy a világegyetem a múltban egy felfoghatatlanul sűrű, kiterjedés nélküli pontból robbant szét, és jelenleg állandó sebességgel tágul. Nincs közöttük nézetkülönbség abban sem, hogy az idő nem megfordítható, tehát ha valamikor megáll a tágulás, és elkezdődik az összeomlás, akkor az események nem fordítva zajlanak le (nem forr össze az eltörött pohár). A vita – amelyet az érintettek szerényen Einstein és az ősatomfizikus Bohr hatvan évvel ezelőtti vitájához hasonlítanak, ahol Penrose, Einstein, Hawking meg Bohr – például a körül folyik, hogy az általános relativitáselmélet (gravitációelmélet) miért nem érvényes az ősrobbanás pillanatában. (Mert érvényét veszti.) Mit tud felmutatni erre Hawking kedvenc kvantumelmélete? (Kiderül, nem sokat.) Vannak-e fenntartásai Penrose-nak a tér és az idő határtalan, de zárt felületű hawkingi elképzelésével kapcsolatban? (Nincsenek, de óvatos).

Körülbelül ennyi értelmezhető, verbális információt tudtam kicsemegézni a műből. A többi kőkemény matematika, egyenletrendezés, koefficiensbecslés, metrikaváltás vagy micsoda. Akinek van ideje, ássa bele magát, biztosan érdekfeszítő.

De a lényeg úgysem ez, hanem a hit, miszerint világunk leírható matematikai egyenletekkel. Hawking pozitivistának tartja önmagát, szerinte nincs értelme megkérdezni, hogy egy matematikai modell megfelel-e a valóságnak. Csak arra lehetünk kíváncsiak, hogy az elmélet előrejelzései összhangban vannak-e a megfigyelésekkel. Amit meg nem tudunk megfigyelni, azt Istenre fogná. Penrose ezzel szemben a platonista platformot képviseli. Szerinte ha kezünkben a szuperképlet, mindent tudunk.

Ha jól alakulnak a dolgok, még életünkben megszülethet a világegyenlet, és akkor majd mindenki nagyon boldog lesz. A képletet tanulók milliói rendezgetik kacagva az iskolákban, szerelmespárok új dimenziókat transzformálnak a Minkovski-síkon, az öngyilkosjelöltek pedig a továbbfejlesztett Laplace-operátorban találják meg életük értelmét. Persze csak akkor, ha problémájuk racionális eredetű. Ha nem, pusztuljanak a hálátlanok.

Kovács Róbert

Stephen Hawking–Roger Penrose: A tér és az idő természete; fordította: dr. Both Előd; Talentum, 192 oldal, 1490 Ft

(Folytatás a 9. oldalról.)

azon remekül lehet kenyeret pirítani. De kétségtelenül nem vagyok életvidám. Alkat dolga. Egy boldog ember a lugasban ül és sört iszik, nem?! Az nem fest, minek festene?! Ez is nyafogás, persze, boldogtalannak lenni helytelen. Hívő vagyok, tudom, hogy miért élek, hogy mi az utasítás.

MN: Mi az utasítás?

VD: Hogy „légy jó mindhalálig", és hogy itt bizony mindennek van értelme, kis hangulataink fölött és alatt. Van, akit ez boldogít. Engem csak megnyugtat. De ha azt mondanám, hogy mi a fenének élek, akkor hazudnék.

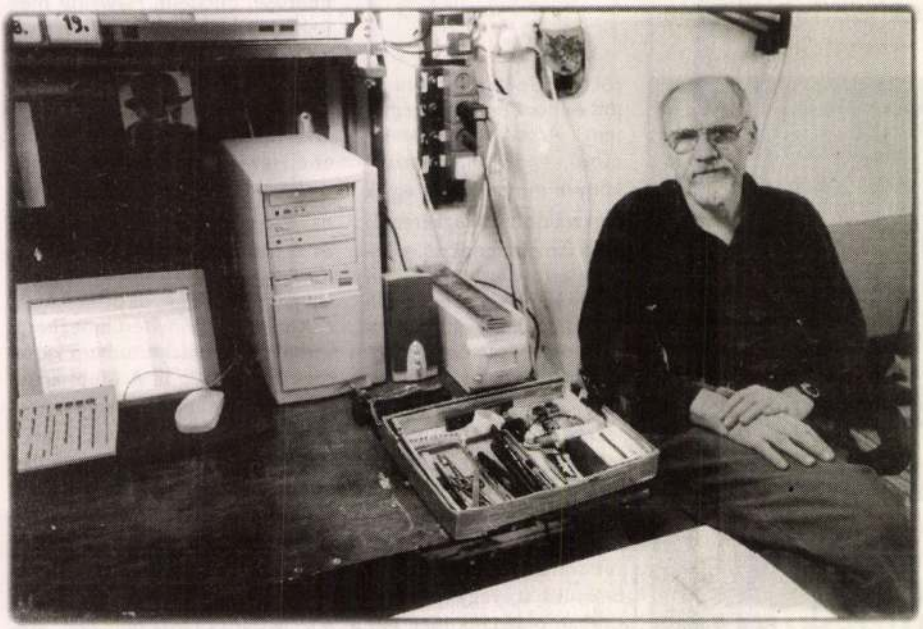

Fotó: Sióréti Gábor

MN: Szokott néha?

VD: Elsőre mindig hazudok, persze. Az első gondolatával az ember hihetetlenül áltatja magát. Igazat mondani rettenetesen nehéz munka. Az önsajnálat például mindent eltorzít. Természetesen én sem lételmélettel kelek minden reggel. Csak annyiban, hogy keresztet vetek. Nincs is időm gondolkodni, a vekker úgy van beállítva, rohanok a hajnali zsolozsmára, onnét a Lukács uszoda, hazafelé margarin, fél kiló kenyér meg ami kell, aztán a munka.

MN: Tudom, hogy család veszi körül, feleség, gyerekek, sőt már unoka is van. Mégis olyan egy kicsit, mintha modern remete lenne.

VD: Ez igaz. Gyerekeinket inkább Kata nevelte, és az is igaz, hogy az életemnek fontos dolgaiban halálosan egyedül vagyok. Tán az önzés is az oka, meg aztán a munkám olyan fokig köti le a figyelmemet, hogy minden e mögé sorolódik.

MN: Akkor most vissza ide, a műterembe. Még mindig az érdekel, hogy van-e látványos határa a tér két felének, a „gépteremnek" és a „képteremnek". A szoba egyik felében a technika, a másikban a képek, a festőállvány, az asztal, ahol fest.

VD: Kérdezze meg Jókai Mórt, hogy a ceruzája és a regénye között milyen a kapcsolat. Hogy a szoba melyik felében tartotta íróeszközeit, és melyikben gondolatait. Ez itt, amit komputernek neveznek, eszköz. Ebbe folyatom bele az elkészült képeket. Meg átvette az írógépem szerepét, nem nagy dolog. Még korábban kockás füzetbe írtam a naplómat, és rubrikáztam a képeimet.

MN: A válasza valamiért nem elégít ki. Ráírta a CD-ROM-ra, hogy korlátlanul másolható és felhasználható. A géppel írt vagy kockás füzetbe rubrikázott anyaggal ezt nem lehetett megcsinálni. A fotóiról nem is beszélve. Ezzel az eszközzel nemcsak leírja, hanem oda is adja magát. Azért ez csak valami forradalomszerű változás, nem?

VD: Remélem, nem, a forradalmat a magánéletben nem szeretjük. Annyi az új, hogy ez szinte ingyen eszköz jobb gondolataim szétszórására (ennyi pátoszt engedjen meg). Egy fotóalbumot kinyomatni több millióba kerülne. Vagy ha arra gondol, hogy netán most másképp fogalmazok, csak mert mások is olvassák, szerintem nem. Meg kell nézni 16-17 éves kori naplóimat, hogy írtam akkor. Több helyesírási hibával. Ma is magamnak írok, ez a kérődzés az emésztést segíti elő, arra való. Most CD-ROM-ra kerül, sőt napi aktualitásként az internetre is. Amit ma a hajnali Lukács uszodáról leírtam, tíz perc múlva ott a világhálón. Amikor pár éve Margócsy István felfedezte hatezer oldalnyi naplókéziratomat, és azt mondta, közgyűjteményben a helye, akkor ennek bizony megörültem. Evvel indult, hogy könyv is lett belőle, s most ez is rákerült a lemezre.

MN: Érdekli, hogy hányan és kik olvassák vagy nézik, amit „fölvitt" a hálóra?

VD: Nem nagyon. Az érdekel, amit csinálok. Végül is a mű, ha jó, akkor „tanít élni és tanít meghalni". Ezt Szüts Miklós mondta, és én egyetértek vele. (Bár lehet, hogy én mondtam, és ő ért egyet velem.) Az a mű, ami segít szebben élni, megtette a kötelességét. Aztán ki hogy él a lehetőséggel, már nem az én dolgom. Ma reggel a Lukácsban átéltem néhány gyönyörű pillanatot, igen, ott megint tanultam valamit.

MN: Mi történt a Lukácsban?

VD: Áztam a forró zuhany alatt a Lukácsban. A pihenés pillanatai. Alig láttam a párától, sárgás lámpafény, csendes zsibongás, elég sokan voltunk. Egyszer csak belép egy hajlott hátú, mackómozgású bácsi. A meztelen öregurak odasereglenek, körbefogják, lapogatják, és sorra csókolják két oldalról, hát idetoltad a képed, te rohadék?! Ő szemérmesen dünnyög, forgolódik, mosolyog. Szívműtétje volt.

MN: Aki akarja, az elolvashatja tehát az interneten. Váli Dezső-festménye azonban nem mindenkinek van, aki szeretné, hogy legyen. Tudom, hogy nagyon keveset ad el, és hogy külföldre csakis közgyűjteménybe engedi a műveit. Viszont elég sok festményét elajándékozza. Az mitől függ, hogy kinek ajándékoz képet?

VD: Keveset adok el, ugyanis kevesen veszik. Hogy kinek ajándékozok? Baromi egyszerű és racionális. Akinél tudom, hogy jó helyre kerül, és akiről tudom, hogy nem adna érte pénzt.

MN: Mi a jó hely?

VD: A múzeumokon kívül az a magyar kultúrkör, amelyben van esély rá, hogy tényleg nézik, hogy használják.

MN: Úgy tudom, hogy a közelmúltban egy pártnak is adott Váli-képet. A politikával milyen a kapcsolata?

VD: Pontosítanom kell, mert nagyon félreérthető a dolog. Amikor '89-ben a Ráday utcai zöldségesbolt helyén megnyílt az SZDSZ budapesti irodája, az egyik barátom is részt vett az induló munkában. Mesélték, hogy előző nap egy néni egy tepsi süteményt vitt nekik. Én meg egy képet. Akkor mást jelentett a politika, mint ma. Ez akkor valóban pártajándék volt. Még egyszer adtam így, de az egy másfajta történet. Amikor 1990-ben megint felszínre került a zsidózás, fölajánlottam egy majd kétméteres zsidótemető-képemet (jól látható Dávid-csillaggal) a Bem téri MDF-székháznak, be is szállítottam nekik, hogy tudjanak dönteni. Mellékeltem egy levelet Lezsák Sándornak és Kulin Ferencnek címezve, hogy ha gondolják, tegyék ki ezt a képet a nagytárgyalóba, evvel „minden el lesz mondva" részükről ebben a témában a világ számára. Diplomatikusan azt üzenték, hogy megvárják, amíg egy nagyobb gyűjteményük lesz, és akkor ennek is lesz helye. Mikor haza akartam volna vinni, az azóta „kiugrott", akkor kisebbségi politikával foglalkozó Furmann Imre lecsapott rá, és kitette az irodájában. Ma is nála van.

MN: Ma mennyire érdekli az, ami az országban történik? Azt is kizárja a műterméből?

VD: Most béke van, nem foglalkoztat a politika, nem az én dolgom. Munkamegosztás.

MN: Arról, amit a saját dolgának tekint, egy végrendeletszerű szöveget fogalmazott a CD-ROM-on „Kedves Utókor" megszólítással. Nagyon higgadtan kezeli az elmúlást.

VD: Igen. Kimásoltam valahonnan a szabályos formulát: „Én, alulírott Váli Dezső ép elmével, világos tudattal és szabad elhatározásomból úgy rendelkezem, hogy halálom esetén nem kell csinálni semmit. Az CD-lemez minden munkáimmal elkerült néhány helyre. Képeim szétszórva. Minden jó helyen van ott, ahol van." Vagyis: csókoltatlak, kedves Utókor, rajtam nem múlik, itt van, tessék. Csinálj velem, amit akarsz...

Váradi Júlia

Kőolajkészleteink húsz évre elegendők

Pontosan nyilvántartott az ország ásványvagyona

Az emberiség által használt energiafajták és tárgyi eszközök döntő hányada ásványi eredetű. E nyersanyagok többsége azonban nem megújuló természeti erőforrás. Mennyiségük véges, és területi elhelyezkedésük is igen változó. Emiatt a Föld országainak többségében az ásványvagyon a nemzeti vagyon részét képezi, és annak kutatása, nyilvántartása, kiaknázása – vagyis az ásványvagyon-gazdálkodás – az állam feladatai közé tartozik. Magyarországon törvény mondja ki, hogy az állam földtani, kutatási és ásványvagyon-gazdálkodással összefüggő feladatait önálló intézményként a Magyar Geológiai Szolgálat (MGSZ) látja el.

MAYER GYÖRGY

	KŐOLAJ	Termelés 1999 (Mt)	Ipari készlet (Mrdt)
1.	SZAÚD-ARÁBIA	412	36
2.	EGYESÜLT ÁLLAMOK	355	3,5
3.	OROSZORSZÁG	305	6,7
4.	IRÁN	175	12,3
5.	MEXIKÓ	166	4,1
6.	VENEZUELA	161	10,5
7.	KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG	159	3,3
8.	NORVÉGIA	149	1,4
9.	NAGY-BRITANNIA	137	0,7
10.	IRAK	126	15,1
11.	KANADA	120	0,8
12.	E. ARAB EMÍRSÉGEK	111	12,6
13.	NIGÉRIA	100	3,1
14.	KUVAIT	99	13,3
...	MAGYARORSZÁG	1,3	0,02
...	EGYÉB ORSZÁGOK	641	9
VILÁG	MINDÖSSZESEN	3452,2	140,4

	FÖLDGÁZ	Termelés 1999 Gm^3	Ipari készlet Tm^3
1.	OROSZORSZÁG	551,0	48,14
2.	EGYESÜLT ÁLLAMOK	540,5	4,74
3.	KANADA	162,3	1,81
4.	NAGY-BRITANNIA	99,6	0,77
5.	ALGÉRIA	82,2	3,69
6.	INDONÉZIA	66,4	2,05
7.	HOLLANDIA	60,1	1,79
8.	IRÁN	52,0	23,00
9.	ÜZBEGISZTÁN	51,9	1,87
10.	NORVÉGIA	51,0	1,17
11.	SZAÚD-ARÁBIA	46,2	5,79
12.	MALAJZIA	43,0	2,31
13.	E. ARAB EMÍRSÉGEK	38,0	6,00
14.	MEXIKÓ	37,4	1,8
...	MAGYARORSZÁG	3,6	0,07
...	EGYÉB ORSZÁGOK	327,0	83,00
VILÁG	MINDÖSSZESEN	2329,6	146,43

FORRÁS: MGSZ

Az MGSZ évi rendszerességgel elkészíti Magyarország ásványi nyersanyagvagyonának mérlegszerű nyilvántartását, amit a bányászatról szóló törvény és a végrehajtásáról szóló kormányrendelet ír elő – tudtuk meg *Kakas Kristóf* geofizikustól, az MGSZ főigazgatói titkársága vezetőjétől. A nyilvántartás alapját a bányavállalkozók és a gazdálkodó szervezetek kötelező adatszolgáltatásai jelentik. Tavaly 921 bánya működött az országban, ezekkel együtt összesen 2765 bányaterületről érkezett adat az ásványvagyonmérleg elkészítéséhez. Hazánk ásványi nyersanyagokkal közepesen ellátott országnak számít. Vannak nyersanyagok, amelyek olyan mennyiségben állnak rendelkezünk uránércből, ólomcink- és rézércből, valamint mangánércből – ezeket nem lehet gazdaságosan kitermelni.

toznak többek között a különféle nemes anyagok, a speciális felhasználású finom homok, a kovaföld, a gipsz, a perlit, a zeolit és az alginit.

A szénhidrogének – kőolaj és földgáz – nagy nemzetgazdasági értéket képviselnek. Mennyiségük messze nem fedezi az ország igényét, de a jelenlegi termelési szint mellett tizenöt-húsz évre elegendő készlettel bírunk, ám vannak az országban olyan nagy területrészek (például a Nyírség), ahol nem voltak kutatások, így nem kizárt a szénhidrogének további megléte.

Kőszénkészleteink jelentősek, a

Magyarország jelenleg ismert ásványinyersanyag-készleteinek nominál gazdasági eredménye összesen 3325,8 milliárd forint, amelyből az 1999. évi termelés alapján realizált nyereség 45,8 milliárd forint volt.

A 2000. januári állapot szerint az ország még kitermelhető kőolajvagyona 22,8 millió tonna, ebből gazdaságosan 19,2 millió tonna hozható felszínre. Összehasonlításgigaköbméter, a legjelentősebb készletek Algyő, Üllés, Nagykörű, Pusztaföldvár és Szeghalom telepein vannak. Magyarország északi részén a kőolajhoz hasonlóan nincs számottevő megkutatott földgázkészlet sem.

Farkas István, az MGSZ főigazgatója szerint természetesen külön kell említeni a már feltárt és megkutatott, valamint a földtani felépítés alapján becsült ásványvagyont. Magyarországon 10–58 millió tonna közötti kitermelhető kőolajvagyont tartunk nyilván, ez a már eddig feltárt mennyiség 9–53 százalékolt szénvagyonnal (földtani vagyon) rendelkezünk, ennek legnagyobb része azonban a jelenlegi ár- és költségviszonyok mellett gazdaságosan nem termelhető ki.

Hazai érclelőhelyeink a Bakony, a Bükk, a Mátra, a Velencei-hegység, Rudabánya és a Mecsek hegyvidékes területein az üledékes és a vulkáni képződményekhez kapcsolódóan találhatók meg. Hazánkban a XI–XII. században kezdődött meg a nemesfémérc-termelés, ami a XV. században élte virágkorát – akkor Magyarország adta a világ aranytermelésének 42 százalékát és az ezüsttermelés 30 százalékát (az ország akkori területén működő bányákat értve), napjainkra azonban megszűnt a nemesfémérc-kitermelés. Uránérclelőhelyek találhatók a Nyugat-Mecsek térségében, de az érc fémtartalma kisebb, mint a gazdaságosan működő bányák esetében. Kedvezőtlen az is, hogy az érctestek zöme ma már 650-800 méter mélységben van, ahol a kőzethőmérséklet 40-45 Celsius-fok.

Jelentős mennyiségű földtani bauxitvagyonnal rendelkezünk, a feltárt készleteknek azonban csak tizenegy százaléka termelhető ki gazdaságosan. Az utóbbi évtizedek

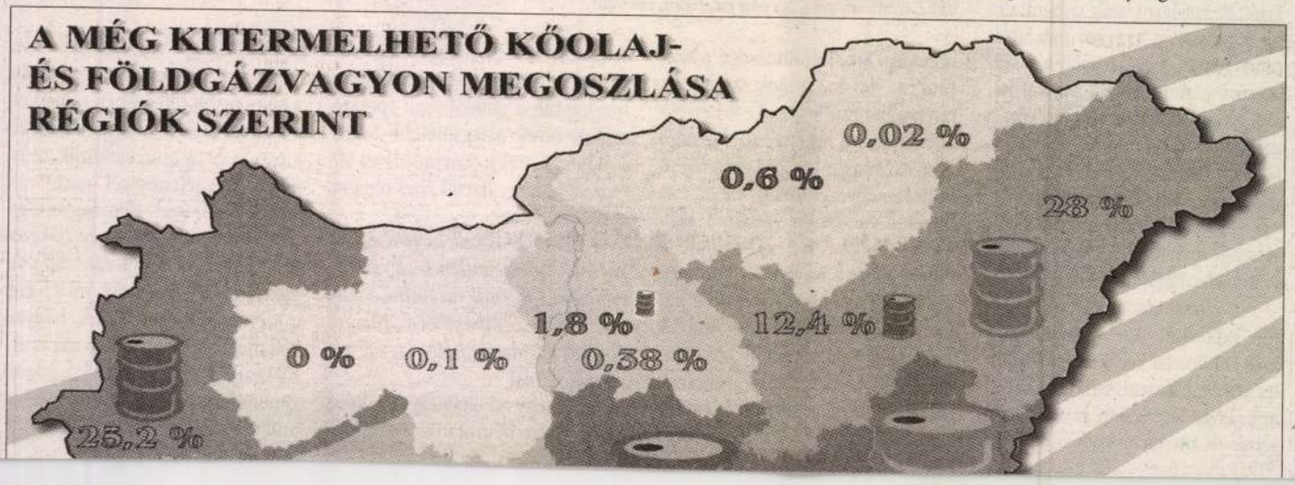

MAGYAR NEMZET, 16.o.

VÁLI DEZSŐ

Műterembe zárt világ – életre, halálra

Váli Dezső CD-ROM-ra vett életművét az unokáknak szánja

P. Szabó Ernő

A múlt század utolsó napjaiban képzőművészek ritkán kerültek a nagy nyilvánosság figyelmének középpontjába. Mégis ez történt néhány kortárs magyar festővel, akiknek alkotásai iránt igen nagy érdeklődés nyilvánult meg a Kieselbach Galéria aukcióján. Különösen *Váli Dezső* festőművész egyik munkájáért folyt erős licit, végül kétmillió forintért vásárolták meg a művet. A művész egyébként nemrégiben jelentette meg azt a CD-ROM-ot, amelyen minden, 1959 óta készült alkotása látható. Természetesen az is, amely most kelt el.

– Önkéntelenül is felvetődik ilyenkor a kérdés: foglalkoztatja-e a mű alkotóját a pénz?

– Nem nagyon. Könnyen beszélek, van mit ennünk, és a műterem meleg. A pénz egyszer környékezett meg igazán, akkor rájöttem, nem tudnék vele intelligensen bánni. 1984 körül történt ez, amikor zsidótemetőket festettem. Budapesten nemzetközi kongresszust rendeztek, egyszerre öt orvos látogatott meg, három tolmáccsal, de azt mondtam nekik, hogy nézni lehet a képeimet, de külföldre vinni nem. Munkáimat saját unokáinknak szánom.

– Számítógépén pontos a lista, amellyel számon tartja a változásokat. Itt már vannak külföldi helynevek is, hiszen a képek egy idő után önálló életet élnek, bár a festmény hátuljára ragasztott cédulán megkéri a tulajdonost: ne vigye külföldre a képet. Kinek adja el szívesen festményeit?

– Annak, aki viszi. Akinek fontos, aki csakugyan használja... Korábban sok munkám került állami tulajdonba. Voltak, amelyekért díjat kaptam, aztán megvásárolták őket. Ezek ma múzeumi raktárak mélyén vannak. Más részük lakásokban, így aztán képeim kilencvenöt százalékát alig pár ember láthatja. Ezért is csináltam ezt a CD-ROM-ot másfél év munkával, tessék, itt van; kedves utókor... Ma állam nem, múzeumok alig, inkább csak gyűjtők vesznek képet.

– 1978-ban meglehetősen provokatív módon kockákra szabdalva elrontott műveit állította ki, arra biztatva a kritikusokat, hogy állítsanak össze jobb műveket a töredékekből.

– Nem akartam bosszút állni a kritikusokon akkor, fricskának szántam. Sok csacsiságot leírtak akkoriban (is), ami talán nem is lett volna baj, ha a kormányhoz közel álló lapoknak nem lett volna rejtett – vagy nem is olyan rejtett – hatalmuk. Egy henye mondat elég volt ahhoz, hogy többéves kiállítási tilalom következzék. A kritika nem volt ártatlan akkoriban. Erre céloztam, s nem személyes sértettségemet fogalmaztam meg. Megsértődni nincs időm. Egyébként is: rólam csak jót írtak.

– Nem bírálták – mondja – nonfiguratív korszaka után. 1984-ben mégis váltott, figurális képeket kezdett festeni.

– Mert észrevettem, hogy romlanak a képeim. Elvesztettem a hitem és a reményem a nonfiguratívban (népnyelven: absztraktban). Iszonyú teher volt: a képet percről percre, korlátok nélkül, tökéletesen meg lehet változtatni; ennyi döntés szinte elviselhetetlen. Az ábrázolás mégiscsak határokat szab: egy sámli mégsem lehet nagyobb, mint az ablak. Aztán, ami ennél fontosabb, hiába tagadjuk, a téma a kép befogadásához tartozik, annak az előszobája. Az ott hátul egy hegylánc, milyen messze van... s már ott repülök én is. Egy gyenge figurális kép elindíthat egy gondolatot, egy közepes nonfiguratív kép tökéletes nulla.

– Képein a nyolcvanas évek vége óta csak műterembelsők láthatók.

– Ezen az úton is egy fotó indított el, kiállítási plakátjaimhoz sokat fényképeztem műtermemet. Szokták kérdezni, még a barátaim is, hogy mikor hagyom már abba ezt a témát. De – legalábbis számomra – minden mű másról beszél, az egyik képnek alig van köze a másikhoz. Fiktív műtermeket festek, a valódiból legfeljebb egy-egy motívumot veszek kölcsön.

– Ki lehet-e tekinteni ebből a képzeletbeli műteremből a kortárs művészeti élet általános kérdései felé?

– Nem igazán tudom, mi történik odakinn. Azt tudom, hogy azok, akikkel a kecskeméti alkotóházban találkozni szoktam, örülnek, hogy egyáltalán ki tudják fizetni az ott-tartózkodást egy-két hónapra, ami létfontosságú a számukra, lévén, hogy sokuknak nincs saját műterme. Az is kétségtelen viszont, hogy a művész napi ezerötszáz forintot fizet, de a rá eső költség négyezer forint, s a különbözetet valakinek vállalnia kell. Talán Kecskemét városának – amely most a Magyar Alkotóművészek Egyesületétől átvette a házat – jelent valamit, hogy művek megszületését segítheti elő. Nagyon rég nem járok a művészeti szövetség összejöveteleire, korábban kialakult bennünk, hogy nem érdemes, hiszen központilag irányítják a dolgokat. Ma új a helyzet, megkaptuk a szabadságot (persze remekművek a legsötétebb években is születtek), de a művészet virágzásához egy fizetőképes rétegre is szükség lenne.

– Ehhez az is kell, hogy a műalkotások megjelenjenek a széles nyilvánosság előtt. Számít-e valamit ebből a szempontból a Műcsarnokban jelenleg látható nagy festészeti kiállítás?

– Ez egy jó kiállítás. Szükség lenne ilyen bemutatókra évente, kétévente, hogy akit a dolgot érdekel, tudja, mi kép készült itt tavaly, s hogy újabb rétegekben támadjon föl az érdeklődés. Hogy tudatosuljon az is, hogy az új eszközök, technikák megjelenésével nem vált avulttá a festészet. Nem fog az olajfestés kihalni, hiszen a kép 200 ezer éve ugyanarról, a legfontosabb dolgokról beszél: mi az élet, mi a halál, a szeretet, hogyan éljünk, hogyan kell meghalni. Egy jó kép ma is erről beszél. Hogy azután a következő generációk mihez kezdenek az örökséggel, az már az ő dolguk.

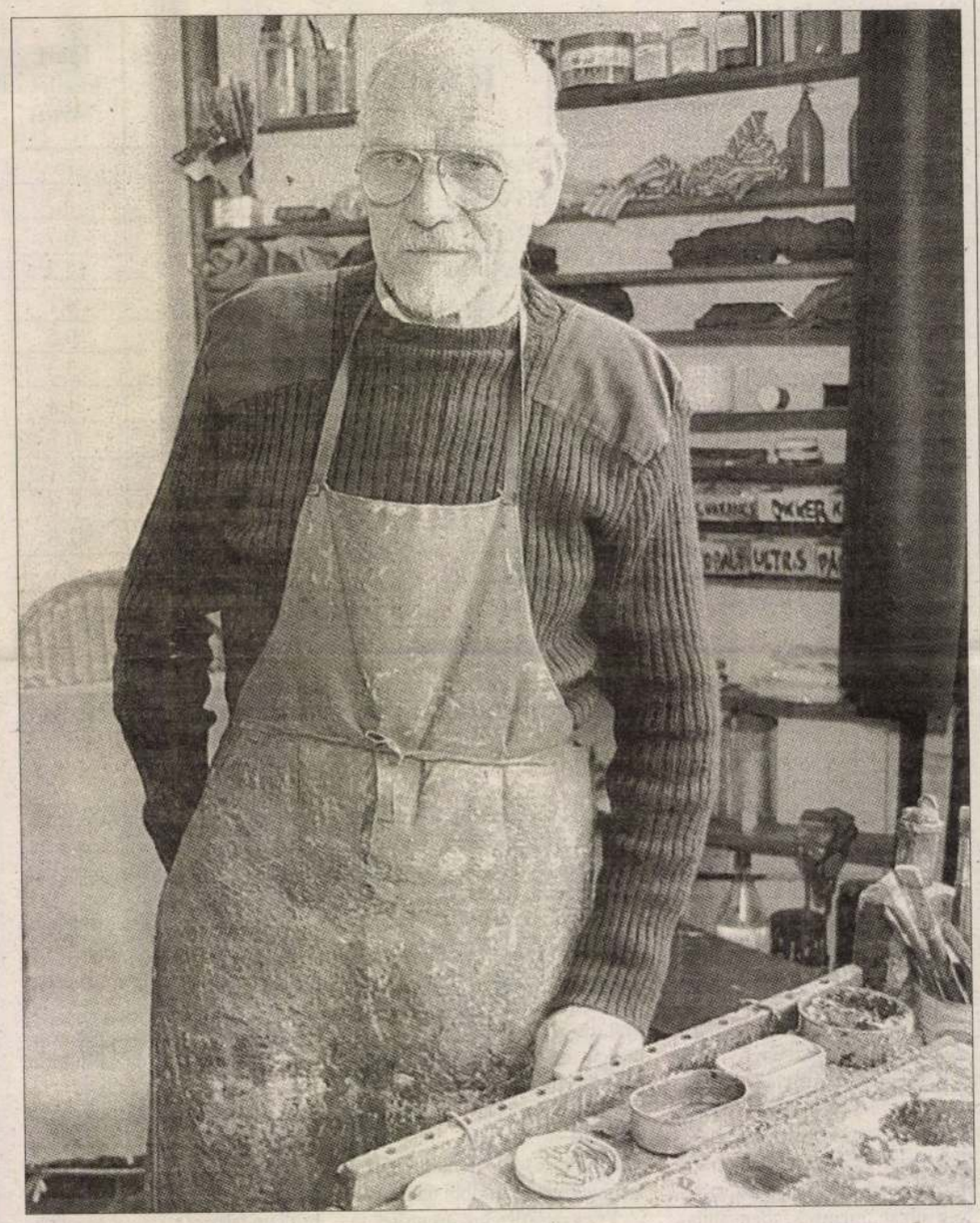

Váli Dezső annak adja el a munkáit, aki viszi

FOTÓ: SOMOSKÖVY BÉLA

Váli Dezső

Lakcím: Budapest, Mártírok útja 64/B 1027 Telefon: 355-897

Kedves M!

Száraz, adatszerű önéletrajzot kértél.
tehát:

születtem	**1942**
diploma	**1967**
első kiállítás	**1969**
önálló kiállítás	**19**
külföldi szereplés	**14**
olajkép eddig	**826**
ebből:	
megsemmisítettem	**507**
köztulajdonban	**43**
magántulajdonban	**161**
díj	**10**
kitüntetés	**1**
gyerek	**2**
összesen	**6961**

szerinted ez elég?

86. 12. **Váli Dezső**

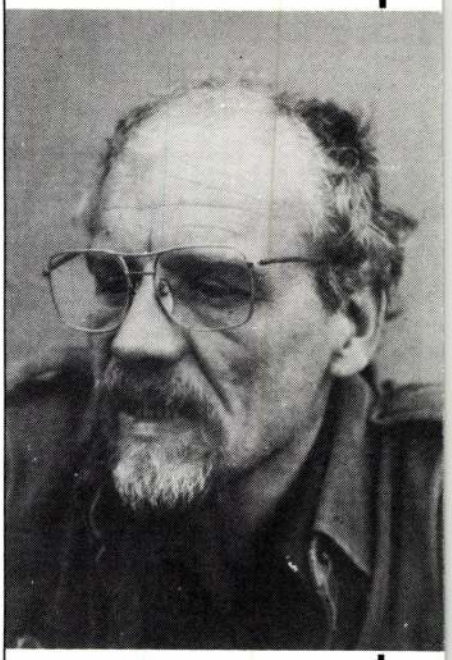

Igazi önéletrajz

1953 májusában föltett kérdésemre
1983 augusztusban megtaláltam a választ.

Most már mindegy, meddig élek.
De addig: szolgálatban vagyok.

86. 12. Váli Dezső

A kiállított művek jegyzéke:

Régi zsidó temető 1984–1987

1. **Hazatérés**
olaj, farost, 130 × 170 cm
2. **Ferenczy Károly emlékére**
olaj, farost, 120 × 120 cm
3. **Ígéret földje**
olaj, farost, 120 × 120 cm
(a Művelődési Minisztérium tulajdona)
4. **Történelem**
olaj, farost, 120 × 120 cm
5. **Por és hamu**
olaj, farost, 120 × 120 cm
6. **Évszázadok**
olaj, farost, 120 × 120 cm
(a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona)
7. **Zsidó gyász**
olaj, farost, 120 × 120 cm
8. **Virágzó fával**
olaj, farost, 60 × 60 cm
9. **Nyugalom**
olaj, farost, 60 × 60 cm
(Vasilescu János tulajdona)
10. **Lassan, nyugodtan**
olaj, farost, 130 × 170 cm
11. **Csend a szobában**
olaj, farost, 60 × 60 cm
12. **Halál, tűnődve**
olaj, farost, 30 × 80 cm
13. **Igen, szerelem**
olaj, farost, 35 × 35 cm
14. **Avignoni szerelmesek**
olaj, farost, 140 × 100 cm
15. **Végülis mindegy**
olaj, farost, 136 × 90 cm
16. **Reggel, vagyis inkább hajnal**
olaj, farost, 90 × 136 cm
17. **Megtörtént**
olaj, farost, 80 × 100 cm
18. **A régi zsidó temető**
olaj, farost, 35 × 30 cm
(a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona)

Dezső Váli

Address: Budapest, Mártírok útja 64/b 1027 Phone: 355-897

Dear M,

You've asked for a dry, factual autobiography.
Well then, here you are:

born	**1942**
graduation	**1967**
first exhibition	**1969**
individual exhibitions	**19**
exhibitions abroad	**14**
oil-paintings until now	**826**
out of which	
I destroyed	**507**
public property	**43**
private property	**161**
prizes	**10**
award	**1**
children	**2**
sum total	**6961**

In your view, is it enough?

Dezső Váli

Real autobiography

My question raised in May **1953**
was answered in August **1983.**

All the same now, how long I'll live.
But until then: I'm in service.

86. 12. Dezső Váli

Catalogue

1. **Old jewish cemetery** 1984–1987
2. **Coming home**
   oil, wood-fibre, 130 × 170 cm
3. **To the memory of Károly Ferenczy**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
4. **The land of promise**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
   (property of the Ministry of Culture and Education)
5. **In Central-Europe**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
6. **Dust and ash**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
7. **Bygone**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
8. **Centuries**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
   (property of the Hungarian National Gallery)
9. **Jewish mourning**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
10. **With blossoming tree**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
11. **Magic garden**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
12. **At the beginning**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
13. **Crystal world**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
14. **Pink and lilac**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
15. **The hour of tranquillity**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
16. **Dark stone**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
17. **Souvenir I**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
18. **Tranquillity**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
    (property of János Vasilescu)
19. **Esther**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm

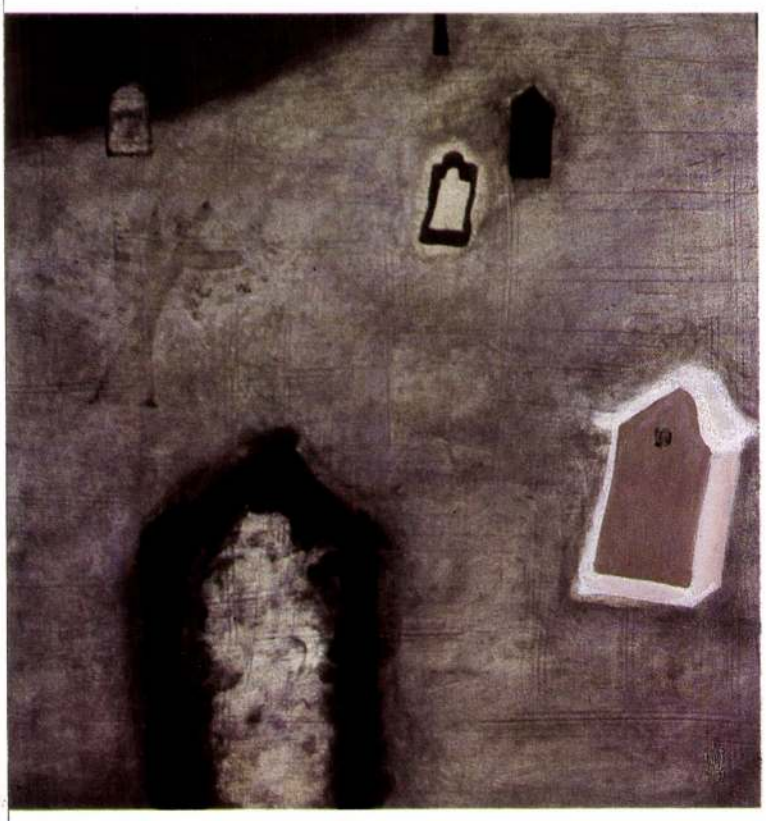

Dezső Váli:
Old Jewish cemetery—calmness, 1985

Váli Dezső:
Régi zsidó temető – nyugalom, 1985

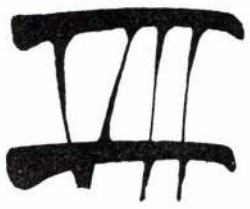

7 művész kiállítása
Ernst Múzeum
Budapest, VI., Nagymező utca 8.
1987. április 29–május 24.
Felelős kiadó: Néray Katalin
A katalógust tervezte: Schmal Károly
Fotók: Juhász Imre. A fotók egy részét a művészek bocsátották rendelkezésünkre.
Angol fordítás: Szabó Márta, Szántó András
A katalógust szerkesztette és
a kiállítást rendezte: Gyetvai Ágnes
Ára: 50 Ft
Nyomda: Alfaprint

Seven Artists' Exhibition
Ernst Museum
Budapest, VI., Nagymező u. 8.
29 April–24 May 1987
Responsible editor: Katalin Néray
Catalogue design: Károly Schmal
Photos: Imre Juhász and those lent by the artists
English translation: Márta Szabó, András Szántó
Catalogue edition and exhibition mounting: Ágnes Gyetvai
ISBN: 963-7162-81-x
Printing house: Alfaprint

Váli Dezső

Lakcím: Budapest, Mártírok útja 64/B 1027 Telefon: 355-897

Kedves M!

Száraz, adatszerű önéletrajzot kértél.
tehát:

születtem	**1942**
diploma	**1967**
első kiállítás	**1969**
önálló kiállítás	**19**
külföldi szereplés	**14**
olajkép eddig	**826**
ebből:	
megsemmisítettem	**507**
köztulajdonban	**43**
magántulajdonban	**161**
díj	**10**
kitüntetés	**1**
gyerek	**2**
összesen	**6961**

szerinted ez elég?

86. 12. **Váli Dezső**

Igazi önéletrajz

1953 májusában föltett kérdésemre
1983 augusztusban megtaláltam a választ.

Most már mindegy, meddig élek.
De addig: szolgálatban vagyok.

86. 12. Váli Dezső

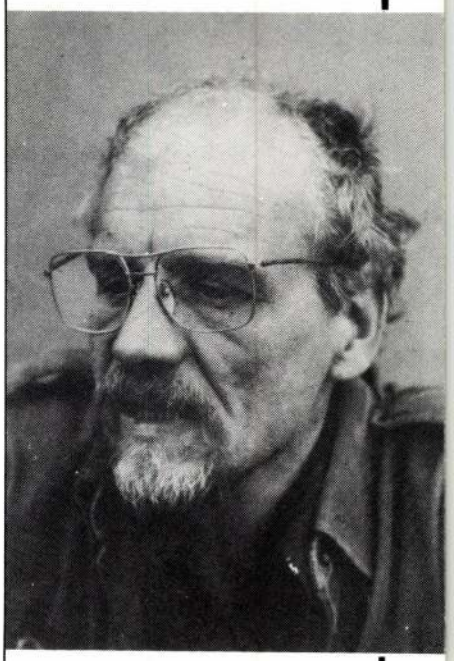

A kiállított művek jegyzéke:

Régi zsidó temető 1984–1987

1. **Hazatérés**
olaj, farost, 130 × 170 cm
2. **Ferenczy Károly emlékére**
olaj, farost, 120 × 120 cm
3. **Ígéret földje**
olaj, farost, 120 × 120 cm
(a Művelődési Minisztérium tulajdona)
4. **Történelem**
olaj, farost, 120 × 120 cm
5. **Por és hamu**
olaj, farost, 120 × 120 cm
6. **Évszázadok**
olaj, farost, 120 × 120 cm
(a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona)
7. **Zsidó gyász**
olaj, farost, 120 × 120 cm
8. **Virágzó fával**
olaj, farost, 60 × 60 cm
9. **Nyugalom**
olaj, farost, 60 × 60 cm
(Vasilescu János tulajdona)
10. **Lassan, nyugodtan**
olaj, farost, 130 × 170 cm
11. **Csend a szobában**
olaj, farost, 60 × 60 cm
12. **Halál, tűnődve**
olaj, farost, 30 × 80 cm
13. **Igen, szerelem**
olaj, farost, 35 × 35 cm
14. **Avignoni szerelmesek**
olaj, farost, 140 × 100 cm
15. **Végülis mindegy**
olaj, farost, 136 × 90 cm
16. **Reggel, vagyis inkább hajnal**
olaj, farost, 90 × 136 cm
17. **Megtörtént**
olaj, farost, 80 × 100 cm
18. **A régi zsidó temető**
olaj, farost, 35 × 30 cm
(a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona)

Dezső Váli

Address: Budapest, Mártírok útja 64/b 1027 Phone: 355-897

Dear M,

You've asked for a dry, factual autobiography.
Well then, here you are:

born	**1942**
graduation	**1967**
first exhibition	**1969**
individual exhibitions	**19**
exhibitions abroad	**14**
oil-paintings until now	**826**
out of which	
I destroyed	**507**
public property	**43**
private property	**161**
prizes	**10**
award	**1**
children	**2**
sum total	**6961**

In your view, is it enough?

Dezső Váli

Real autobiography

My question raised in May **1953**
was answered in August **1983.**

All the same now, how long I'll live.
But until then: I'm in service.

86. 12. Dezső Váli

Catalogue

1. **Old jewish cemetery** 1984–1987
2. **Coming home**
   oil, wood-fibre, 130 × 170 cm
3. **To the memory of Károly Ferenczy**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
4. **The land of promise**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
   (property of the Ministry of Culture and Education)
5. **In Central-Europe**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
6. **Dust and ash**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
7. **Bygone**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
8. **Centuries**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
   (property of the Hungarian National Gallery)
9. **Jewish mourning**
   oil, wood-fibre, 120 × 120 cm
10. **With blossoming tree**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
11. **Magic garden**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
12. **At the beginning**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
13. **Crystal world**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
14. **Pink and lilac**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
15. **The hour of tranquillity**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
16. **Dark stone**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
17. **Souvenir I**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
18. **Tranquillity**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm
    (property of János Vasilescu)
19. **Esther**
    oil, wood-fibre, 60 × 60 cm

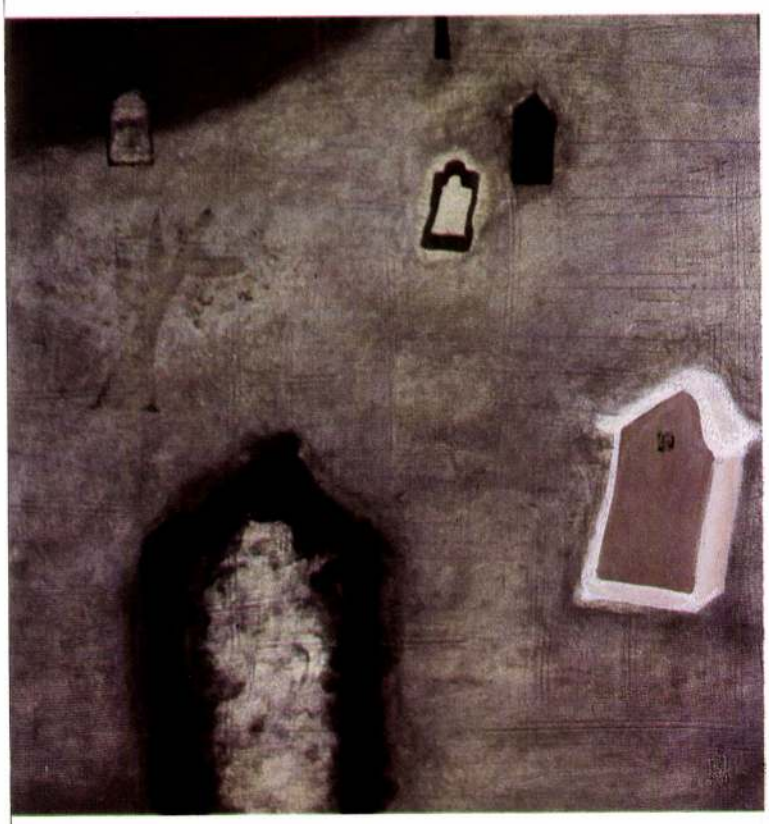

Dezső Váli:
Old Jewish cemetery—calmness, 1985

Váli Dezső:
Régi zsidó temető – nyugalom, 1985

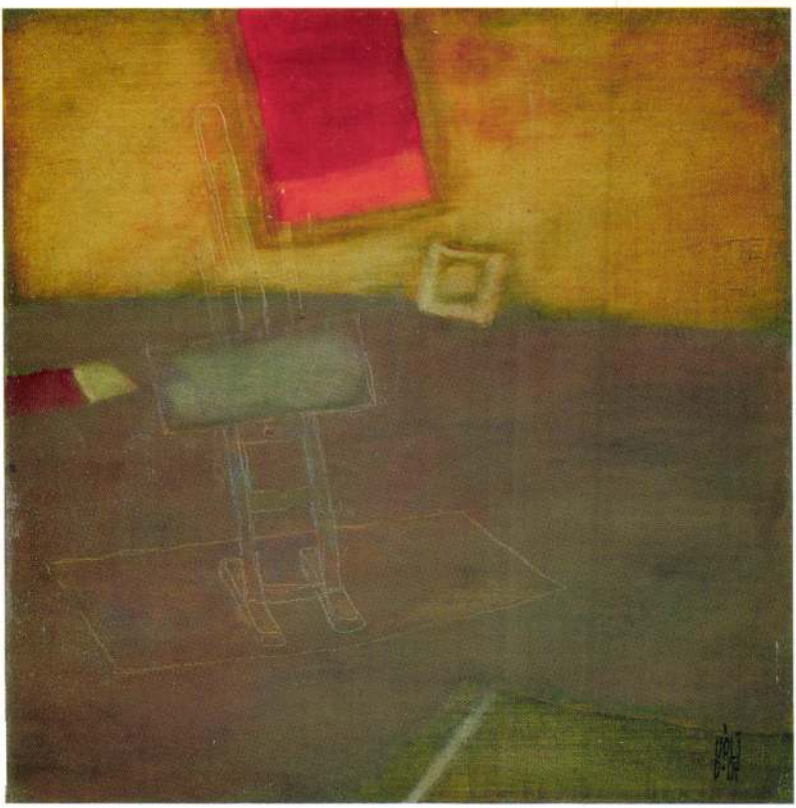

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Váli Dezső (1942–)
Műterem, csendes derű 2006
farost, olaj 59,5x59,5 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Váli Dezső (1942–)
Aranyokker műterem 2007
farost, olaj 60x60 cm

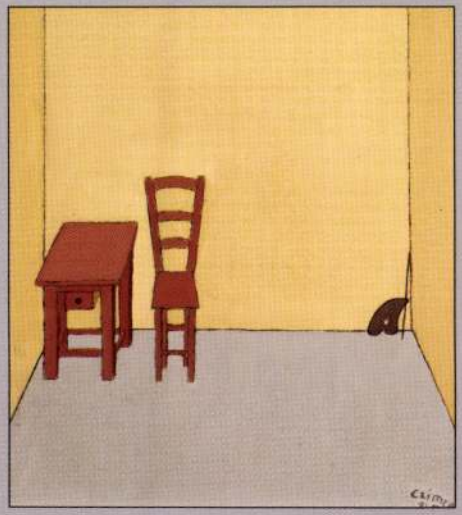

Czimra Gyula: Piros bútorok

„Szűk ugyan lakásom, kényelmet sem adhat,
És gazdája sorsát követi a konyha:
De egy-két barátot mégis befogadhat
S tűzhelyem hiányát kebelem pótolja."

Arany János: Névnapi gondolatok

www.homegaleria.hu

Szeretettel meghívjuk

ENTERIŐR

c. kiállításunkra

Váli Dezső: Lakonikus műterem

Megtekinthető: 2007. márc. 20. – ápr. 21-ig

Bodó Mihály: Good Morning Sunshine (részlet)

A kiállításon a XX. sz. legkiválóbb alkotóinak
enteriőr művei láthatók

HOME GALÉRIA

E-mail: home.galeria@mail.datanet.hu

MEGHÍVÓ

Kádár Béla: Enteriőr

Budapest II. Csévi út 7. Telefon: 200-4306

Az EveArt Galéria szeretettel
meghívja
VÁLI DEZSŐ
kiállításának megnyitójára
1999. október 1-én,
péntek 6 órára.
A kiállítást megnyitja
Szüts Miklós
A kiállítás megtekinthető
október 29-ig hétköznap
kettőtől hatig

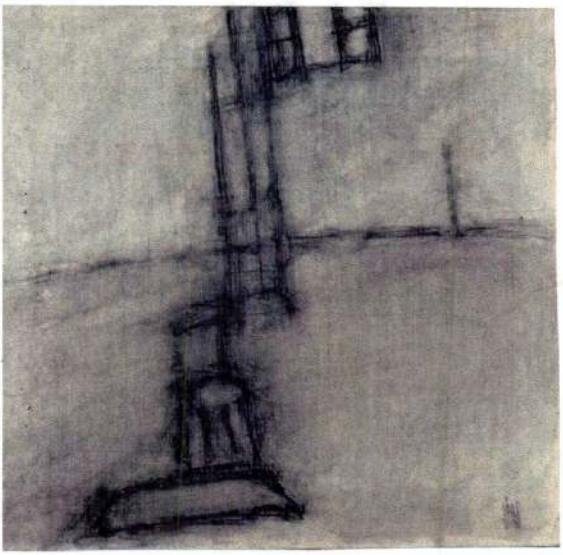

MEGHÍVÓ

EVE ART GALÉRIA

MINDEN FESTMÉNYEMET, RAJZOMAT, KÖNYVEMET CD-RE ÍRTAM. ÁRA 1000 Ft.

vaali@dpg.hu

H-1068 BUDAPEST
KIRÁLY U. 98/B
TEL.: +36 (1) 322-8466
+36 (20)962-5242
FAX: +36 (1) 321-4667

a kiállítás anyagát az 1975 IV–V. schkopau-ahrenshoopi művésztelepen festett táblaképeimből válogattam.

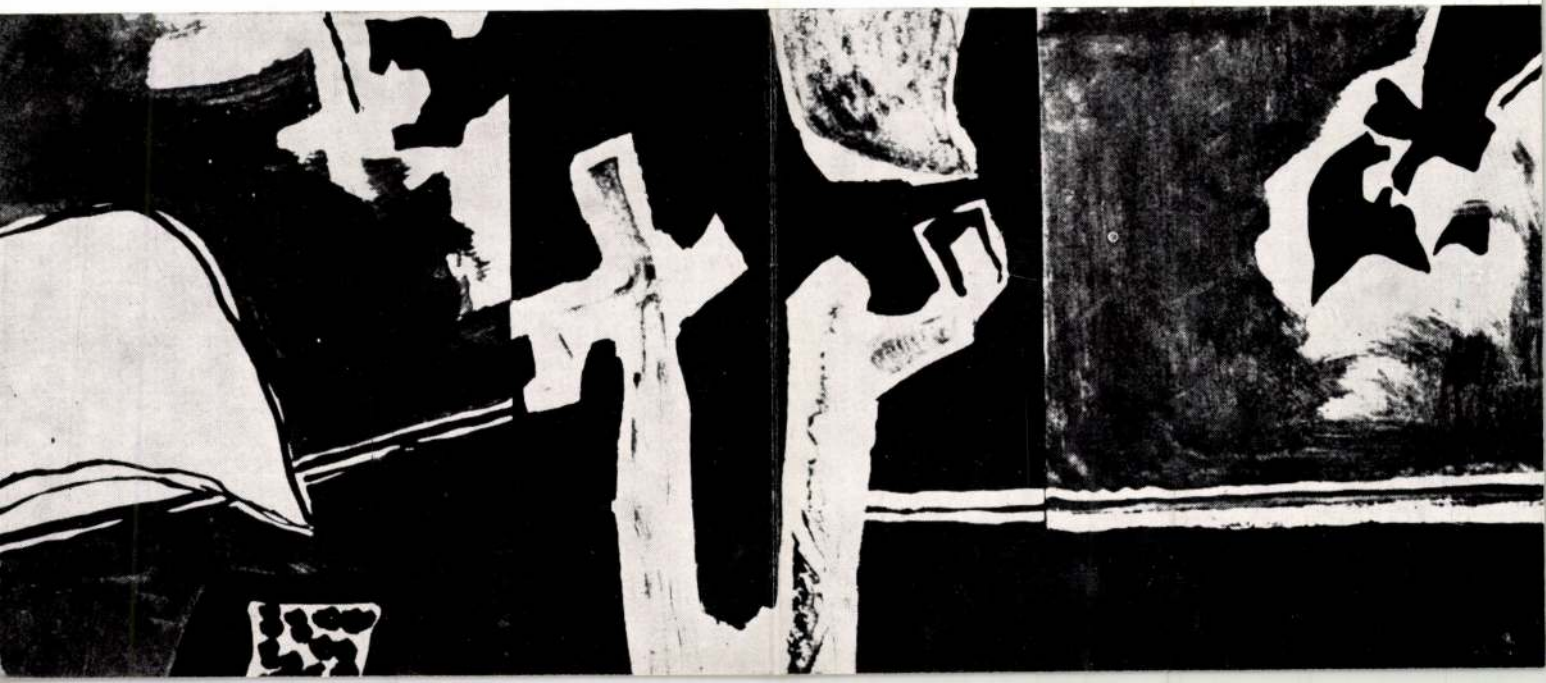

megnyitó: 1975. XII. 30-án fél 6 órakor. megtekinthető 1976. I. 17-ig. hétköznap 9,30-18, szombaton 9-14 óráig. stúdió galéria, bp., V. bajcsy-zsilinszky út 52.

Felelős kiadó: Pogány Gábor

75,507 - Képcsarnok V. ny.

MEGHÍVÓ

VÁLI DEZSŐ

studio galéria

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA A STÚDIÓ GALÉRIÁBAN

Váli Dezső (1942–)
Régi zsidó temető 1985
farostlemez, olaj 120×120 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

93.▲
Mattis Teutsch János (1884-1960)

Figurális kompozíció, 1928-30
Tervrajz a Kunstideologie-hoz (Kunstideologie Stabilität und Aktivität um Kunstwerk Müller – Kieppenheuer Verlag Potsdam, 1931.)
Vegyestechnika, papír 27x18,5 cm
Jelzés nélkül
Kiállítva:
• München Haus des Ostens, 1993
Kikiáltási ár: 400 000 Ft

VÁLI DEZSŐ

94.

94. ▲
Váli Dezső (1942-)

Műterem kontraszt nélkül
Olaj, farost 60x60 cm
Jelezve jobbra lent: Váli D. 96-97.,
Hátoldalán A/96/55.
Kikiáltási ár: 450 000 Ft

VÁLI DEZSŐ

169

169 ▪ VÁLI DEZSŐ (1942–)

Zsidó temető

60 × 60 cm
Olaj, farost
Jelezve jobbra lent: Váli

Kikiáltási ár: 650 000 Ft

170

170 ▪ DEIM PÁL (1932–)

Szerelem (A háttér mindig kék)

32 × 42 cm
Akryl, farostlemez
Jelezve jobbra lent: Deim
Hátoldalán: Deim Pál „A háttér mindig kék" 1986

Kikiáltási ár: 220 000 Ft

A BÁCS-KISKUN MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
KATONA JÓZSEF MÚZEUMA
KECSKEMÉTI KÉPTÁR

TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT
2003. MÁRCIUS 16-ÁN, VASÁRNAP 11 ÓRÁRA
A TAVASZI FESZTIVÁL ALKALMÁBÓL

VÁLI DEZSŐ
FESTŐMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA
A KECSKEMÉTI KÉPTÁR (CIFRAPALOTA, RÁKÓCZI ÚT 1.)
FÖLDSZINTI TERMEIBE

KÖSZÖNTŐT MOND:

DR. SÁRKÖZY ISTVÁN
KECSKEMÉT MJV ALPOLGÁRMESTERE

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:

DR. BALOGH LÁSZLÓ
A BÁCS-KISKUN MEGYEI KÖZGYŰLÉS ELNÖKE

A KIÁLLÍTÁST RENDEZTE:

IFJ. GYERGYÁDESZ LÁSZLÓ
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ
A KECSKEMÉTI KÉPTÁR VEZETŐJE

VÁLI DEZSŐ ÖSSZES MŰVE MEGTEKINTHETŐ A HONLAPJÁN:
www.vali.c3.hu

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ ÁPRILIS 27-IG,
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL NAPONTA 10–17, VASÁRNAP 13^{30}–17 ÓRÁIG

A/99/14 MÜTEREM, KÖZÉPEN ASZTAL

KECSKEMÉTI KÉPTÁR

2003. március 16 - április 27.

VALI DEZSŐ

Új Művészet
2004. márc.
XV. évf. 3

27. old.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726.

Váli Éva, grafikus

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

1983 DEC

1021

Váli Éva rajza

LÉ

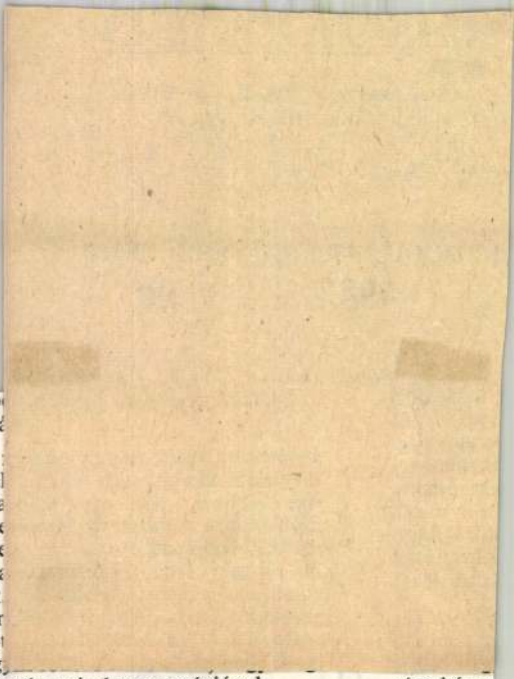

ok életéb
nesítő hat
épzelések
művészel
endégtárla
n. Így leh
ne csak
szándéka
rizontjuk
latot mur
eg, ajánlo
ségének eg
ék a találkozást minden generációval.

rám bár a
a tárlat se
évekénél,
mét győze
katartikus
világlik k
merülő ig
vészet ap
a korral
meglevő
kísérlet,
az *útmut*
hogy a n
vagy tize
tások rá
töltendő
dolkozta
kallhatjá
közás, a
jebb ko
nosra k

Harmincadik seregszemle

ncadszor vállalkozott őszi begyűjtésre Med-
erenc széprajzú sarlózó asszonya *Hódmező-*
en. A jubileumi vásárhelyi őszi tárlaton a
János Múzeumban 123 művész 249 alkotása
stmény, 92 érem és szobor, 27 grafikai lap
arművészeti mű — került közönség elé.
lt három évtizedben mintegy 400 művész
otását tekinthették meg az érdeklődők több
omszázezren.

árhelyi őszi tárlat immár a legjelentősebb
endelkező kiállítássorozat hazánkban. Ta-
l is adódnak történetének hullámhegyei és
missziójának és színvonalának egyenetlen-
ltozatos ez a három évtizedes história, hisz
zet eredendő célja: tükröt tartani a társa-
ozgásoknak, az elmúlt harminc évben vál-
an volt részünk bőven! Érdekes és érdemes

Váli Éva, grafikus

Szocialista Művészetért, 1982. Jan.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Váli Éva
TELEFON
AUG 11.

1021

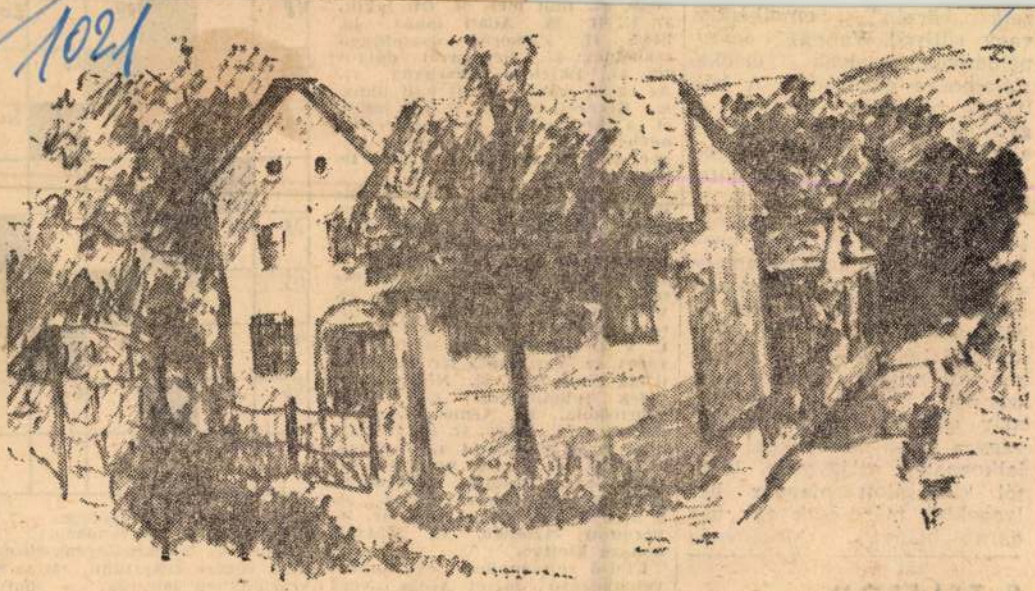

Váli Éva: A NAGYMAROSI VASALÓHÁZ

zett „börzén" emelkedik, vagy süllyed. Vannak egyes példányok, amelyek értéke rohamosan emelkedik. A bélyegek pillanatnyi értékét a gyűjtők mindig megtudhatják a Filatéliai Szemléből, amelyet a tagok díjmentesen kapnak minden hónapban.

— Jómagam, már gyerekkorom óta gyűjtöm a bélyegeket. Minden darabot, amely a kezembe került, gondosan megőriztem. Főleg a magyar bélyegeket gyűjtöm, mivel a külföldi bélyegekből országonként minden darabot megszerezni nagyon nehéz. Ma már csak a motívumokkal, vagy a hazai bélyegekkel foglalkoznak világszerte. 1916-tól kibocsátott magyar bélyegekből már csak egy pár darab hiányzik. Most még

noke. 32. Idot
37. U. H. 38.
Előd. 41. Zá
családnév. 43.
zik. 45. Éktele
Az egyik irány.
50. Becézett M
el a kisgyerek
névbetűk 55. M
gye. 57. Ismert
lozófus.

FÜGGŐLEGES. 2. Foglyok tulajdonát képezi. 3. Végtelenül apró. 4. Hiszékeny. 5. Mint vízszintes 38. 6. Dunántúli folyó. 7. Fordítva ad el. 8. Olasz folyó. 9. Életben marad. 13. A vers folytatása 13/a. Éktelen nagy sár. 15. Vonatkozó névmás. 17. Az első fősor folytatása. 20. Mint a 4-es. 22. U. V. O. 24. Betűvető. 26. Osztrák város. 29. Testvére a tér. 31. Állati lakosztályába . 33. Német iparvidék fonetikusan. 35. Híres sportiskola. 36. Német nagymama. 39. Ifjú hölgy. 42. Helyesírási hibával ad parancsot az oltásra. 44. N. R. 46. Névelős nyelvtani fogalom vagy fordított történelmi név. 49. A hét vezér egyike. 51. I. S. Ü. 53. Az áruval vele jár. 56. Fordított esztendő. 57. Mássalhangzó kiejtve.

Utolsó rejtvényünk egy nyári vonatkozású József Attila vers első két sora. Ezt kell beküldeni

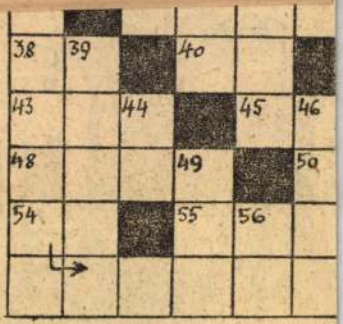

a vízszintes 1 függőleges 17 és függőleges 13 sorrendben.

Ezzel a keresztrejtvény-sorozatunk végére érkeztünk. Mint bevezetőnkben jeleztük, a helyes megfejtők között könyvutalványo-

VÁLI FERENCZ, tobákos

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784-ből,a másik pár évvel későbbi.64 mesterség,519 név.Az arab számok a két listát,a rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old

/ 2./ V.tobákos. 266.old

V.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 263.old

ALBA REGIA.István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-Ix. 1967-68. Székesfehérvár

VÁLI FERENCZ, tobakos

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784-ből,a másik pár évvel későbbi.64 mesterség,519 név.Az arab számok a két listát,a rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old

/ l./ V. tobakos. 266.old

U.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 263.old

ALBA REGIA.István Király Múzeum évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

VÁLI ÉVA

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

1983 JÁN

Váli Éva linómetszete

1021

6 Szocialis
MŰV

en *tervezőművészek* is rendez-
lesznek egyéni és vállalati be-
sor kerül kulturális és keres-
nak megfelelő akciókra, s szí-
a Generalart kiállításokat és
művelődési otthonokban is.

Benke László

VÁLI GYULA

VÁLI

ERNST MÚZEUM

Bp. VI., Nagymező utca 8.

MEGNYITJA:
SZÜTS MIKLÓS
1997. OKTÓBER 22.
SZERDA, 18h.

NYITVA:
10-18h.
NOVEMBER15-IG
HÉTFŐN ZÁRVA

A KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSÁVAL EGY IDŐBEN JELENIK MEG AZ ÚJ MANDÁTUM KIADÓ „VÁLI" C. MONOGRÁFIÁJA

SÖTÉT MŰTEREM II. A/96/7, olaj, farost, 60x60 cm, 1996

MŰCSARNOK

Váli Gyula

építészmérnök
tervezte szabadka
város áldozatkészse-
géből az uj kat. tem-
plomot.

Velics 1894

85 f.

Csontfiszi VI. 133.

Váli Gyula

építész

Szabadkai templom terve
1890 Körnt -

irod

Veliés László. Az egyházi
művészetek tanulmányo-
zásáról. Bpest 1894 85. l.

egy
a Pázmány
Müvészettörténeti é

a Müemlékek Országo

Vali Gyula

építész

Szül. Szabadka 1866

oklevelet nyert 1888.

Nevjegye műegyetem 21. l.

10706.

lovassági tábornoki egyenruhában,
bbkezében kocsagforgós kalpagját tart-
olatát fogja. Nyakravalója felett és
s keresztet hord. Felirata:

. BURITS
schall-Lieutenant.

Burits Fmll.

WIEN.

-901
l-2.

Váli István

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Gyáfi Mihályné

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1981 MÁJ 1 7

1021

kább mint egy rakás szerencsétlen-

Váli István: Típustanulmány

hogy mond-
néltó legyen
címre? Fel-
binak több-
djon, s a

egész falut. Nem kellett
zonygatni, hogy nem a
fásítottak, parkosított
hogy oklevelet nyerjen
tették a maguk gyönyörű
gére. S honnan az a sok
rág? Kiderült, hogy a
nács saját kis kertészetét
amelyet a tanácsháza ud
ának sarkában alakított

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748 / 340-726
Váli István,
ÉSZAK-MAGYARORSZÁG
1980 ÁPR 20
1021

Falu

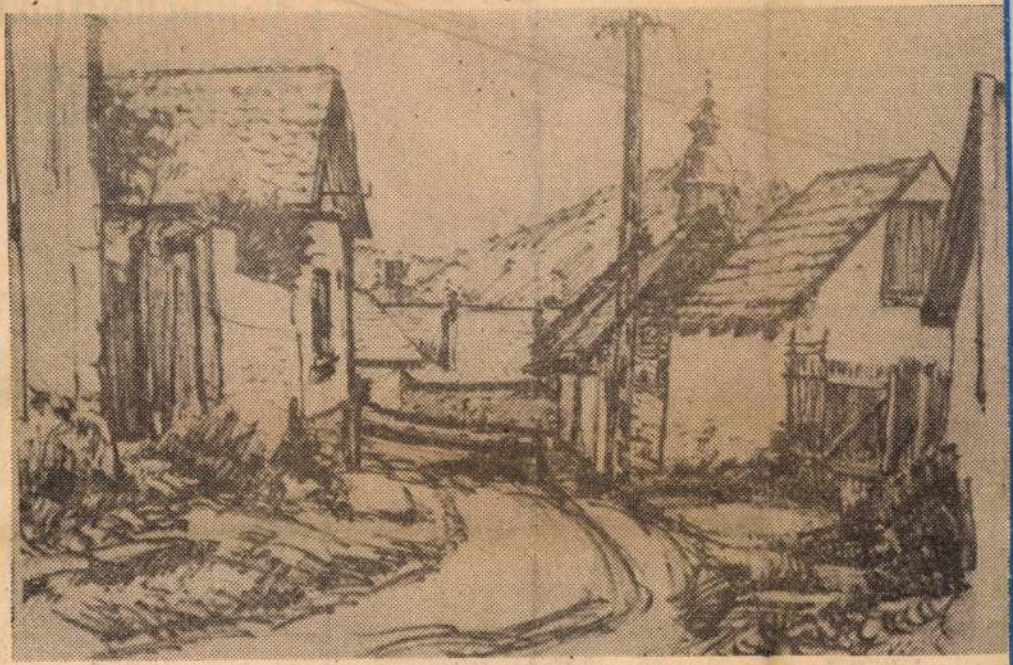

Váli István rajza

11.21: Fegyvertársak. — 11.40: ókai Mór élete és kora. — .20: Ki nyer ma? — 12.35: Vá- szolunk hallgatóinknak. — .50: Zenei érdekességek az el- ült hét műsorából. — 14.44: erelmesek. Tamási Áron no- llája. — 14.54: Edes anya- velvünk. — 15.10: Régi magyar llamok. — 15.28: Hétszínvi- g. — 16.05: Schumann: a-moll nósnégyes. — 16.30: Szocialis- brigádok akadémiája. — .10: Az emlékmű. Dokumen- mműsor. — 18.00: Prokofjev: lasszikus szimfónia. — 18.15: ol volt, hol nem volt... — .25: Mai könyvajánlatunk. — .15: Miért? Szilágyi János mű- ra. — 20.15: Színes népi mu- ika. — 20.57: Évszázadok mes- rművei. — 22.20: Tíz perc kül- litika. — 22.30: A Bartók vo- snégyes hangversenye. — 23.48: árolyi Pál: Lydiához. — 0.10: eitner János táncdalaiból.

PETŐFI RÁDIÓ

.05: Szovjet fúvószene. — 3: Nótacsokor. — 9.10: Slá- rmúzeum. — 10.00: Zenedél- ött. — 12.00: Népdalok. — 12.33: s magyar néprajz. — 12.38: nczenei koktél. — 13.25: Aki dás akar lenni... — 14.00: ettőtől ötig... — 17.00: Vizs- latok nyomában. — 17.30: ödik sebesség. — 18.33: Zene- zelben. — 19.30: Reklám. — 35: Udvardy Tibor operettfel- teleiből. — 20.00: Lenin. 1980. órkérdés tudósokhoz. művé- ekhez. — 20.33: Társalgó. — 30: Járóka Sándor népi zene- ra játszik. — 23.15: Francia erettekből.

3. MŰSOR

.30: A Magyar Rádió és Te- vízió énekkara énekel. — 9.42:

VAS

BÉKE

Ezüstnyereg
Szí. olasz fi
II. helyár!
Kezdés: f4

Utolsó előtti
Szí. magyar
16 éven felü
Kezdés: 8 ó

MATINÉ

Folytassa, Kleó!
Szí. angol film
Kezdés: de. n10 és f12 órakor

KOSSUTH DE.

Utolsó előtti ítélet
Szí. magyar film
16 éven felülieknek!
Kezdés: 9 és 11 órakor

DU.

A rejtélyes bankbetet
Szí. szovjet film
Kezdés: f3 és hn5 órakor

Konvoj
Mb. szí. amerikai film
III. helyár!
Kezdés: 7 órakor

HEVESY I. FILMKLUB

Tizenkét dühös ember
Amerikai film
14 éven alul nem ajánljuk!
Kezdés: f5 és f7 órakor

MESEMOZI

A róka és a medve
Szí. szovjet mesefilm-összeállítás
A török és a tehenek
Magyar mesefilm-összeállítás
Kezdés: de. 10 órakor

TÁNCSICS

Mennyire szerettük egymást!

és a bogácsi

az 1980. május 1-i nyitássa

szolgáltatásait.

Nyitvatartás:

Mezőkövesden: 8.30—
Sárospatakon: 8.00—1
Bogácson: 8.00—20.00

A gyógyfürdőrészleg Mezők tart szolgáltatást, de minder

Felhívjuk vendégeink figye érvénybe lépő főbb díjválto

Felnőtt belépő	15,–
Gyermek belépő	6,–
Esti fürdőjegy	30,–
Kabinjegy	20,–
Heti bérlet	75,–

Részletes árjegyzéket a fü tünk.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748/ 340-726

Váli István

NÉPÚJSÁG (HEVES)

1980 ÁPR 1 3

1021

Váli István: feleségem faluja

Csehszlovákia—Magyarország olim

A tét: a moszkvai szereplés

Vasárnap 16.30 órai kezdettel Prágában sorsdöntő összecsapásra kerül sor Csehszlovákia és Magyarország olimpiai labdarúgó-válogatottjai között. A tét nem kisebb, mint az olimpiai részvétel jogának kivívása. A moszkvai repülőjegyet *dr. Lakat Károly* szövetségi kapitány gárdája döntetlen eredménnyel biztosíthatja. A magyar együttes taktikája is ezt célozza.

A magyar olimpiai válogatott összeállítását már megadta a szövetségi kapitány, eszerint a következő tizenegy kezd: *Katzirz—Szántó, Salamon, Baranyi, Kutasi—Pál, Komjáti, Tatár—Fekete, Kiss, Kozma.* Frantisek Havranek, a csehszlovák olimpiai válogatott sza zetője, várhatóan az a csapatot szerepelteti n *Netolicka* (Dukla)—*M* (Brno), *Radinec* (Ostr *Macela* (Dukla), *Rygel* rava)—*Rott* (Dukla), *B* (Dukla), *Sreiner* (Ostra *Janecka* (Brno), *Vizek* la), *Licka* (Ostrava).

A vezető bíró a svájci Renggli lesz

Az olimpia 16-os dön be jutásért vívandó tal zót svájci játékvezetői mas dirigálja, a vezető *Rudolf Renggli* lesz. Re egy mérkőzést vezetett dig magyar csapatokna pedig 1979. május 2-án Zalaegerszegen rend Magyarország—Törökor (5—0) utánpótlás EB-se zőt.

M.D.K.

Váli László

825. Téli táj Olajf. 70.5x48.5 vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 58. l.

MDK

Vály László

Utolsó kenet, of.

Árv. Közl. 1936. febr. 1.rk.sz. 24. 1.

Váli László

MDK

A sárospataki vár kápolnájának oltárképét 1950-ben, gótikus eredeti után, Varju domonkos és Váli László festette.

28.o.

Balassa Iván: Vezető a sárospataki várban. Sárospatak. 1960. /Nyomtatva Miskolcon/.

VÁLI, LADISLAV (LÁSZLÓ)

Halász-Hradil Elemér tanítványa, Sipos Bélával és Lazar Ilonával eljárt a Kelet-Szlovákiai Múzeumban rendezett előadásokra.

Tomáš Štrauss: Anton Jasusch a zrod východoslovenskej avantgardy kvadriatych rokov. Bratislava, 1966. 30. l..

VÁLI LÁSZLÓ

Sančin L., E. Halász-Hradila umenie jeho doby, Bratislava, 1962. c. műben találunk adatokat művészetére.

Tomáš Štraus: Anton Jasusch a zkod východoslovenskej avantgardy dvadsiatych rokov. Bratislava, 1966. 30. l.

Váli László MDK

Önarckép

Mücsarnok 1941 Arcképkiállitás

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

Vály László

1021

Vasárnap, 1967. november 12.

Iparművész divattervezők

— *Hajdu Katalin, Kruppa Gabriella, Soltész Nagy Anna, Szilvitzky Margit, Záhonyi Lujza* — hívtak meg legújabb modelljeik sajtóbemutatójára.

A már ismert és elismert »ötös fogat«-hoz most hatodiknak *Balázs* Klára, kötött ruha tervező csatlakozott — igen nagy sikerrel. Nagyon tetszett mustárszínű fekete-fehér szín-

összeállítású modellje (bal oldali rajz). A ruha szoknyarésze fekete, a vele egybedolgozott felsőrész mustárszínű, fekete és fehér csíkdíszítéssel. Igen jó a mustárszínű kötött ruha, az elején horgolt betéttel és a szilvakék ruha, hosszú ujján horgolt beállítással. Tetszett keresztben csíkos pulóvere is, amelyet pantallós kosztümhöz tervezett.

AZ IPARMŰVÉSZ

tervezők érdekes, egyéni kollekciót állítottak össze, ötletesen alkalmazva a divat újdonságait. Megjelent a modellek között például a divatos *pelerin:* selyem kiskosztümhöz a kosztüm anyagával bélelt, mustárszínű buklé pelerint mutattak. A *pantallós kosztüm* divatját tarka kockás szövettel bélelt, négerbarna lastex kosztüm és bézs lastex kosztüm képviselte.

Az egyszerű vonalú ruhákon különlegesek *Vály* László iparművész fémlánc övei. Az antilop gombok, övek, a júhvelúr pántok, a finom fém csatok, »emelik« a ruhát.

Feltűnően szép a fekete bársony kisestélyi ruha, amelynek kivágását *Barta* Éva kerámikus művész nyakláncszerűen *fémérmékkel* díszítette. A strassz és a gyöngyhímzés, az idei divat sztrájai, erről a bemutatóról sem hiányoztak. *Szilvitzky* Margit francia bársony kisestélyi ruháját az empíre vonalon strassz hímzés ékesíti. A fekete bársony színházi köpenyt négyszögletes, nagy strassz gombok csukják. A finom vonalú, fekete szövetruha kis álló gallérján és gombolásán szépen ragyog a dús hímzés (jobb oldali rajz). A fekete kisestélyi ruhán finom a fémes hatású zsinór díszítés.

AZ EGYSZERŰ

díszek között ötletes a zöld szövet ruhán *a kék kötött gallér és zsebbeállítás.* A citromsárga szövet ruhán *a kézzel festett széles és hosszú selyem nyakkendő.* A világos tropikál ingruhán *a kékróka színű bársony gallér és kézelő.* Az iparművész tervezők jó ízlésű divatbemutatója megérdemelt sikert aratott.

(f. b.)

VASÁRN

ÉLETEMBŐL

Nezval önéletírása

Nezval önéletírása, befejezetlensége ellenére, izgalmas, érdekfeszítő olvasmány. Talán éppen azért befejezetlen, mert írója mohó és teljes életet élt, olyan izzásban, amelynek szinte szükségszerűen el kellett égetnie magát az embert, az átlagos életkor határa előtt. S a XX. század, amellyel Nezval egyidőben született, egyáltalán nem szűkölködött (s nem szűkölködik ma sem) megrendítő, s az életutakat erőszakosan formáló eseményekben.

Nezval verseiből is, életírásából is kitűnik, hogy milyen egyértelműen költő volt, hogy a költészet nem irodalmi műfajként, hanem életformaként jelentkezett számára, hogy a dal, formai változásai és megújulásai ellenére, mindig ugyanazzal a természetességgel és természeti erővel vált benne az ön- és a valóságkifejezés eszközévé.

Nem tehetett mást, szüntelenül énekelnie kellett, s mert a világot gyermekáhítattal naponta fölfedezte, maga is az állandó újjászületés elragadtatott állapotában élt és alkotott.

Költői és emberi láthatára európai, de soha nem hagyja felfesleni azokat a szálakat, amelyek a cseh földhöz kötik, és sajátos, egyéni színezetet adnak ennek az európaiságnak.

Költészete magába olvasztotta és felszívta a különböző »izmusokat«, de egyénisége minduntalan kinövi a stílus- és módszerbeli irányzatok formaruháját. Egy-egy stílus és alkotó módszer nem jelenti számára a költészet lényegét, ellenkezőleg: az ő költői lényege keresi önkifejezési lehetőségét a különböző avantgardista irányzatokban. Ezek a művészi útkeresések nem érintették a Kommunista Párt iránti hűségét, elkötelezettségét a társadalmi haladás ügye mellett.

Önéletírásában kortársak (közismertek és számunkra ismeretlenek) sokasága sorakozik fel, számosan a képzőművészetek, a színház, a zene művelői közül. Tanulságos és elgondolkoztató arról a termékeny kölcsönhatásról olvasni, amely a különböző művészeti ágak között Nezval környezetében kialakult. Elgondolkoztatók és megszívlelendők Nezvalnak azok az észrevételei is, amelyek a »társadalmi keresletnek« a költészetre, és általában az irodalomra gyakorolt serkentő hatásáról szólnak.

Nezval önéletírása azon túl, hogy egy európai jelentőségű költő, sokféleségében is a magasabbrendű egységet kiküzdő művészi fejlődését valóban emberközelbe hozza, a legilletékesebb szemtanú és részvevő segítségével ismerteti meg olvasóit a két világháború közötti cseh irodalom szellemi-művészeti irányzataival. Nélküle az európai irodalomról alkotott összképünk jóval szegényesebb lenne. *(Európa)*

Gy. I.

Váli László

Téli táj.
Oljf. Sign.1932.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

MDK

Váli László

Téli táj, o.

FőV. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Sp. 1952.

MDK

Váli László

Képzőművészet 1928. 6. sz. 12.1.

MDK

Váli László

Képzőművészet 1928. 6. sz. 12.l.

MDK

Váli László

Önarckép, repr.

V. Nemzeti képzőm. kiáll. képes tárgym. Kassa. 1939.

Váli László

MDK

Szadai tájkép

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Vári László

FELSŐMAGYARORSZÁGI RÁKÓCZI-MÚZEUM

Nagyságos Uram!

Teljes tisztelettel és nagy örömmel mellékelem Rákóczi és bujdosó társai szarkofágjait mutató fényképeket. E képek másodszori felvételek eredményei. Az első felvételnél a világítási anyag füstje miatt, amely a felvételre alkalmatban, szűk helyiségben felgyülemlett, a képek homályosak voltak. Azokat nem fogadhattam el. Ujabb világítási eljárás mellett, ujabb felvételre utasítottam a fényképészt. Ez magyarázza akaratlan késedelmemet amiért bocsánatot kérek.

Remélve, [illegible] elmes úr és Nagyságod várakozását a képek ki- [illegible] fényképész általa[illegible] [illegible]tt számláját is mellékelem.

MDK

Váli László

Képzőművészet 1928. II. évf. 6.sz. 12.l.

VÁLI LÁSZLÓ

Téli táj. O, ajf. 6ox5o.

Árverési Közlöny 194o.okt.4.fend.sz. 37.oldal
95.aukcio

MDK

Váli László

Önarckép, of.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921. nov. 18.l.

MDK

Váli László

"Szadai völgy"
Önarckép. Mgt.
Részlet a gödöllői fácánosból.

V.Nemzeti képzőm.kiáll. 1939.Kassa.
Kat.17.1.

MDK

Váli László

Gödöllői részlet.
Szadai domboldal.
Szadai parkrészlet.

V. Nemzeti képzőm. kiáll. 1939. Kassa. kat. 17.1

Váli László M.D.K.

A B ártfai Madonna mestere Madonna képét 1941-ben restaurálta.

Radocsay Dénes : Gótikus festmények Magyarországon , Bp. 1963. 43.1.

Váli László MDK

Tórészlet, olf.

Mecsarnok 1927/28 téli kiállitás

Váli László

MDK

A szadai alvégen, olf.

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Váli László

MDK

Erdőszéle, olf.

Műcsarnok 1928/29 téli kiállítás

Váli László

MDK

Szadai udvar, olf.

Műcsarnok 1929/30 téli kiállitás

Váli László, festőm. MDK

Olf.-k,vizf.-k,szobormüvek és plakettek:

394. Tórészlet.

Képzőm.Társ. 1927-28 téli kiáll. Kat. 22.o.

Váli László

festő

l. Szépm. Mur. Eck

X. 207. l.

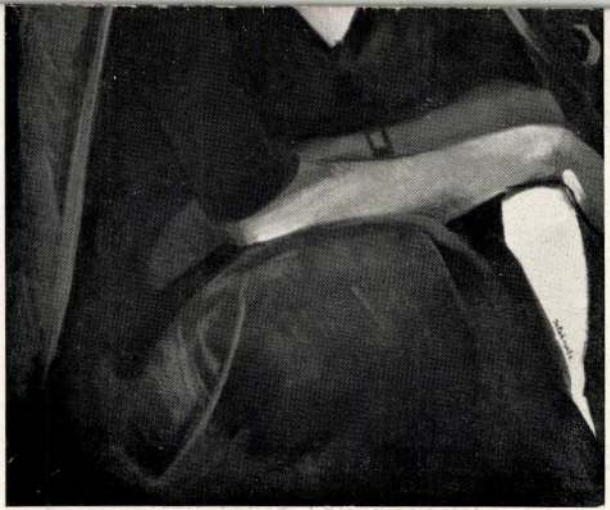

ISTÓKOVITS KÁLMÁN: SZŐKE NŐ.

MDK

Váli László, festőm.

332. "Szadai völgy"
333. Önarckép.
334. Részlet a gödöllői tácánosból.
339. Gödöllői részlet.
340. Szadai domboldal.
341. Szadai parkrészlet.

M.Kir. Vall. és Közokt. Min. V. Nemzeti Képzőm. kiáll. Képes tárgymutató. 1930. 10.l.

Kassa.

Váli László festőművész

Csendélet
Hernádtihany környéke
Napsütésben
Labdarózsák
Erdőrészlet
A sivecz csucsa
Erdő széle
Fenyőerdő
Körmenet
Reggeli napsugár
Nyirfák
Önarckép

Felsőmagyarországi festők képkiállitása. Kassa. 1918. február 17.

kmány szerint Küküllői János kanonok volt
esztergomi főegyháznak. Vitéz János érsek
rát gazdagon felszerelte latin és görög szerzők
ség Nagyszombatba menekült, a könyvtárt is
rinat kimondotta, hogy minden elhalt eszter-
a főszékesegyházi könyvtárt illeti. Lippay
681 kötetnyi könyvtárát. Mivel a prímások
létesült, melynek Batthyány József bíbor-
Nagyszombatban a káptalan külön könyv-
lhalt Kőszeghy László kanonok könyv-
is szervezett, melyet elsőnek Unger-
an, pozsonyi palotájában, a könyvtárt
ási levéltárat elkülönítették. A franciák

MDK

Váli László festőmüv.

Kállai Ernő: Kassai Nemz. Kiáll. Jelenkor,
1939. dec. 1. 5.sz. 12 l.

Mrs.

Váli László MDK

Az Esztergomi Muzeumban őrzött, 147o körüli ~~xxxxxx~~ négy, egyldalán festett táblát restaurálta 1931-ben.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp.1955.324.l.

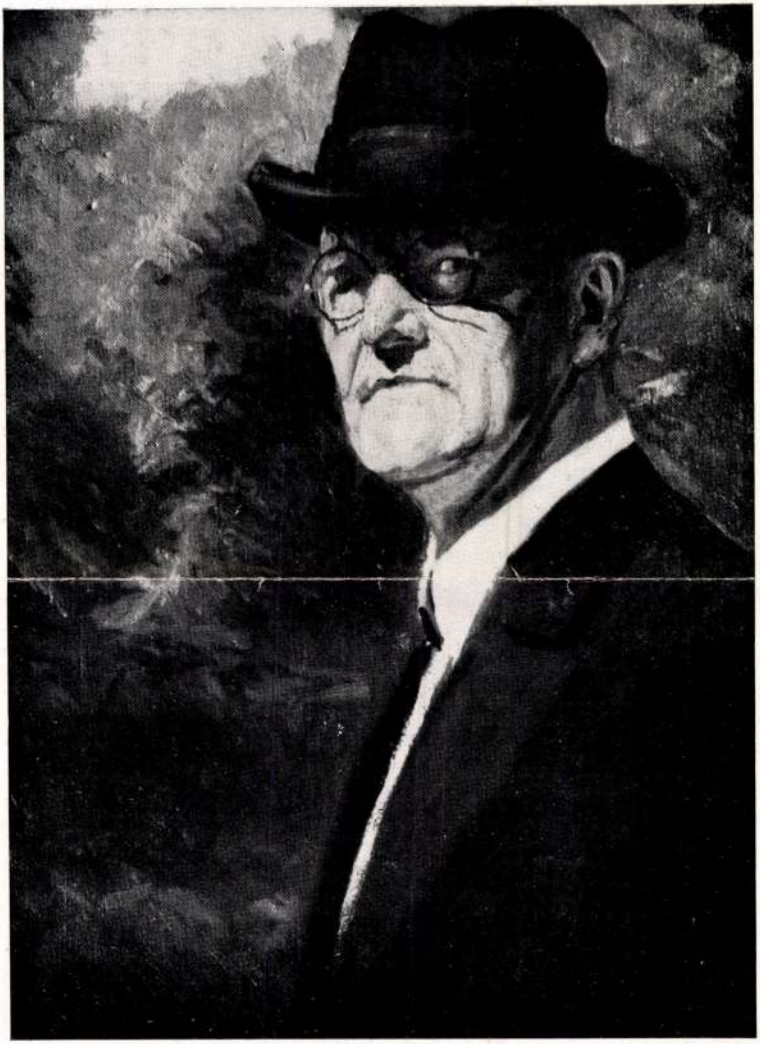

VÁLI LÁSZLÓ: ÖNARCKÉP.

V. Nemzeti képzőm. kiáll.
1939. Kassa.

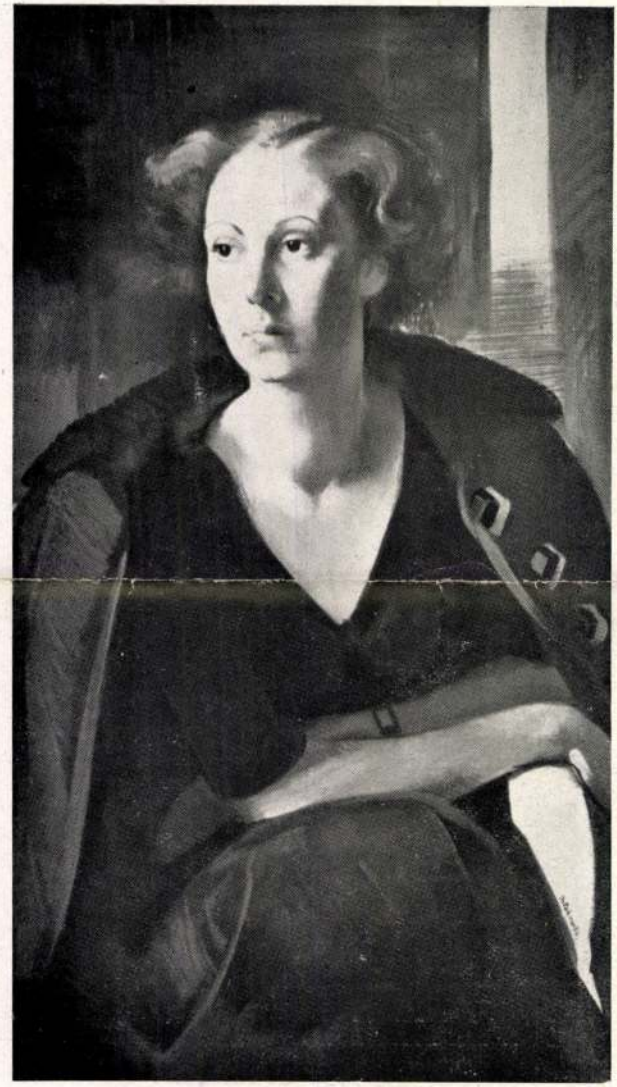

ISTÓKOVITS KÁLMÁN: SZŐKE NŐ.

Váli László dr. véglegesítése VII. 278.

Váli László

Váli László

Váli László

festő, szada Műcsarnok

1930. tav. kiáll. XI. t. 28.

540.

540. Jusepe de Ribera lo Spagnoletto utánzója.

A mester sz. Jativában 1588-ban. † Nápolyban 1656-ban.

Szt. Jeromos.

Az ülő és jobbra fordult szent szembe néz, jobb kezében ludtollat tart, baljával az asztalra könyököl és fejét támasztja meg. Előre fésült rövid haja, bajusza és szakálla őszbevegyült, szemöldöke fekete és szeme barna. Előtte az asztalon papirt, ludtollat és tintatartót látunk. Reverendája piros és bibornoki kalapja zsinóron lóg a hátán.

Fa, méretei 63 : 47 cm. — Mündler: XIV. 16.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

a) Az Esterházy-Képtárban. 1812: V. 20. *J. Ribera Spagnoletto:* Das Bruststück eines Cardinals. — 1815: VI. 25. *J. Ribera Spagnoletto:* Das Bruststück eines Cardinals. — 1835: X. 16. *J. Ribera Spagnoletto:* Porträt eines Cardinals. — 1844: VIII. 15. *J. Ribera Spagnoletto:* Bildniss eines Cardinals. — 1865, 1866, 1867, 1869: XIV. 16. *J. Ribera Spagnoletto:* Egy bibornok arczképe.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: XIV. 16. *J. Ribera*

I
253.

Váli László

a képmüvészeti
Muzeum restaurá-
tora

Halász Hradil Elemér
Kassa festő tanit-
ványa

cod
z
Szíklay Kassa
232. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Váli László

Műcsarnok Szada

1921. őszi kiáll. 342
1927/28. téli kiáll. 394
1928 tav. kiáll. 335
1928/29. téli kiáll. 576

a Nemzeti Múzeum
képrestaurátora

azelőtt a Kassai múzeum
tisztviselője
jelenleg is a Nemzeti
Múzeum szolgálatában
1936. Szeg

Folnesics, Josef: Alte Innenräume österreichischer Schlösser, Paläste und Wohnhäuser (Königrein.) Tf. 173 - 174

Váli László dr

Szada, olaj -

Művészeti Hetek Ungvár

1941

Váli Mari

Jókai Mór kszter növérének a lánya, Váli Mari – és Károly bátyjának a lánya, Jókai Jolán is festőnek készült.

Szekeres László: A festő Jókai.
Tükör, Budapest. 1977. jan. 23.

M.D.K.

Váli Mari, Özv Petiné, festő

"Halászcsalád"c. kép nem Jókaié, hanem ő festette. Ő Jókai unaokahúga. 61.o.

Vayerné, Zibolen Ágnes: Jókai képzőművészeti munkássága. 61.o.

A Petőfi Irod. Múz. Évkönyve. 1962. Képzőművészeti Alap. Kiadóváll. Bp.

M.D.L.

Váli Mari, özv. petiné, festő

"Amor lesben"c. képet nem Jókai, hanem unokahúga, Váli Mari festette. 61.o.

Vayernék, Zibolen Ágnes: Jókai képzőművészeti munkásága. 61.o.

A Petőfi Irod. Múz. évkönyve. 1962. Képzőművészeti Alap Kiadóvál. Bp.

MDK

Váli Ödön

Estalkony a réten, vf.

KMTárs. 1906. tav. kiáll. kat. 44.l.

Váli Pálné

MDK

Horgolt terítő

Műcsarnok 1960. Képző- és Díszítőművészeti körök kiáll.

MDK

Váli Sándor

Képzőművészek Május 1.-ért. Szabad Nép 1949.ápr.2

Váli Tiborné, építén

L. Eltér István

– követségi kúrek

10-12

83/4

Magyar
Építőművészet, Bp. 1983

Váli Vali

MDK

A Képzőművészeti Alap Kossuth utcai kiállítótermében mutatták be a brüsszeli kiállitásra tervezett

ötvös divatékszereit

---: Négyszáz iparművész munkáinek kiállitása. Népszabadság. 1957. aug. 9.

Váli Ödön

Muscarinus festő Bpest

1906. tav. kiáll. 445

~~1873. Lotz Károly:~~

Trodalom hellikalakjai

b) ~~A szépirodalom allegor~~

Lunette alatti szegletb
muzsáját látjuk, a mint a tér
kint; jobbral pedig a Tragédia
~~[illegible]~~ álarczot meg kardot tart
jókés redős bő ruhát viseln
ki bal kezében rózsát lógat, h
kötötte be. Vállaik mezte

Szénrajz, méreteik 189:
Az 1898: XI. 14-diki elő
sz. leirat alapján vétetett (
22-én (18/99). Az elszámolást
(111/900)
Jegyzékbe foglaltatott

904:V.6.

1898

VÁLI Dezső

Csontváry- terem, Budapest 1985. 09. 12–09. 21.

Angyalföldi József Attila Műv. Központ 1985. 11. 05.–11. 26.

VÁLI D·85

1942, Budapesten. Kölyökkoromban ásványok (a Nemzeti Múzeum óriás ametisztje!), később az evezés, heti hat edzés, dunaszag.
Érettségi előtt néhány kollázs, nagy-nagy izgalommal. Megtaláltam.
Mégis: Iparművészetin belsőépítész szak, mert jó nemcsak a szellemi, de az anyagi szerkezeteket is érteni (a gótika áhitata és a gótika statikája.) Remek iskola volt.
Két év tervezőiroda, 1969 október: szabadfoglalkozású. Diplomát a fiókba. Kiállítások, bemutatók, pályázatok évi 15–20; nagyon sokat dolgozom.
Előbb Stúdió, mostanában szövetségi tag is.
Körülnéztem:
Főiskolás nyarak, akkor még autóstoppal az ország, aztán Európa legtöbb képtárát
Pénz:
Reklámgrafika, ösztöndíjak, fotózás, egy cikksorozat
Könyvek:
Seneca, Déry, Strindberg, Thomas Mann újra meg újra
Pihenésnek:
egy kevéssé izgága bernáthegyi
Tanítottak:
egy leány, Szrogh Gy.; Jánossy Gy.; P. D. Francesca, Vermeer, Messina, Klee
Gyűjtök:
Még könyvet sem, az a 20–30 is cserélődik. Bútoraimat fenyőlécből eszkábáltam, remélem soha nem fogok többet kívánni
Nem elfelejteni:
Nagyanyám halálos betegen is mosolygott (ritkán látogattam)
Mit mondjak még? Homo contemplator – tűnődő ember szeretnék lenni.

Váli Dezső

1974 november
Fényes Adolf terem

eddig 770 olajkép. (ebből az évek folyamán megsemmisítettem 480-at.)

Szűkül az érdeklődésem.

Legjobb képeimet az állam megveszi. Díjak

Biblia

Kutya nincs. Két gyerek.

Pilinszky, de tul. képp. mindenki.

Tartom.

Tanulom.

Vagyok.

1985 szeptember
Csontváry terem

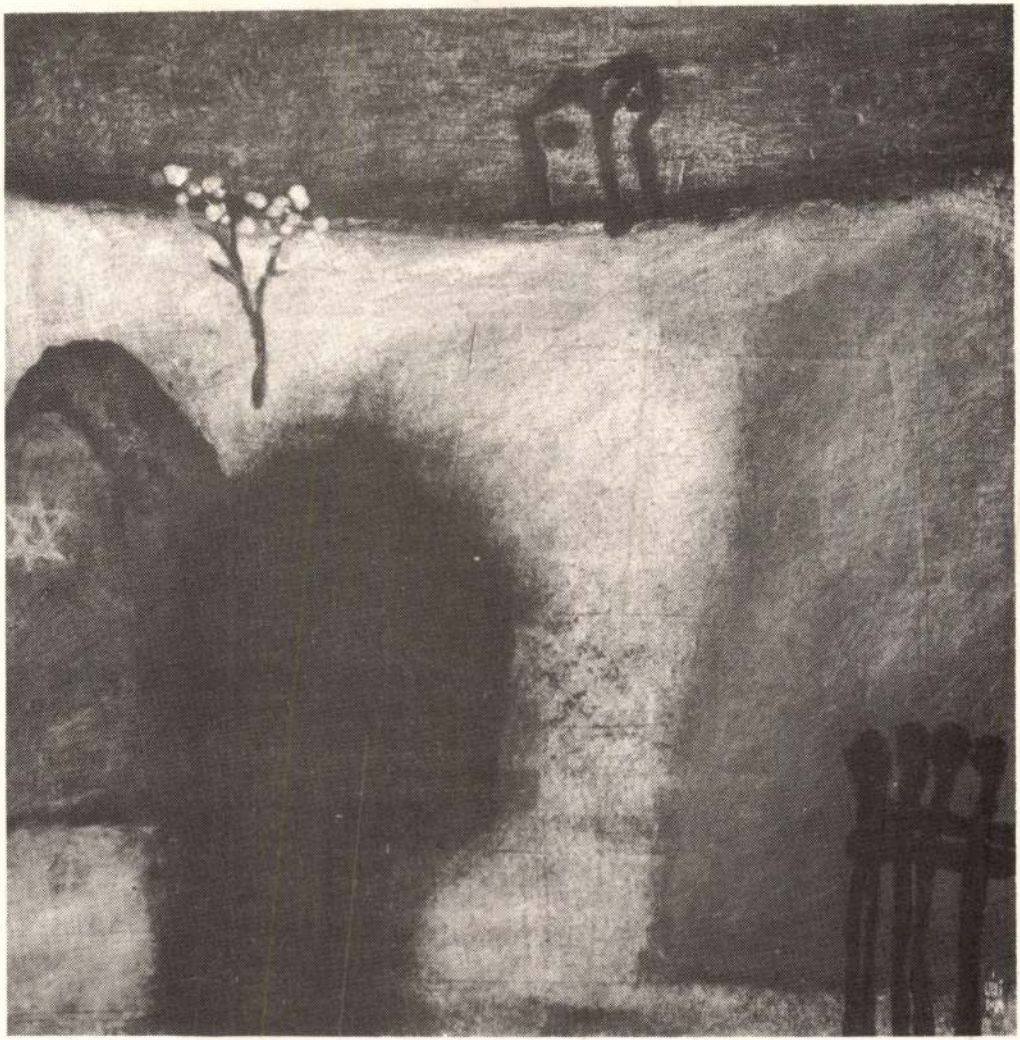

**Régi zsidó temető–
virágzó fával
60 × 60 cm, 1984**

Emberek között
35 × 35 cm, 1982

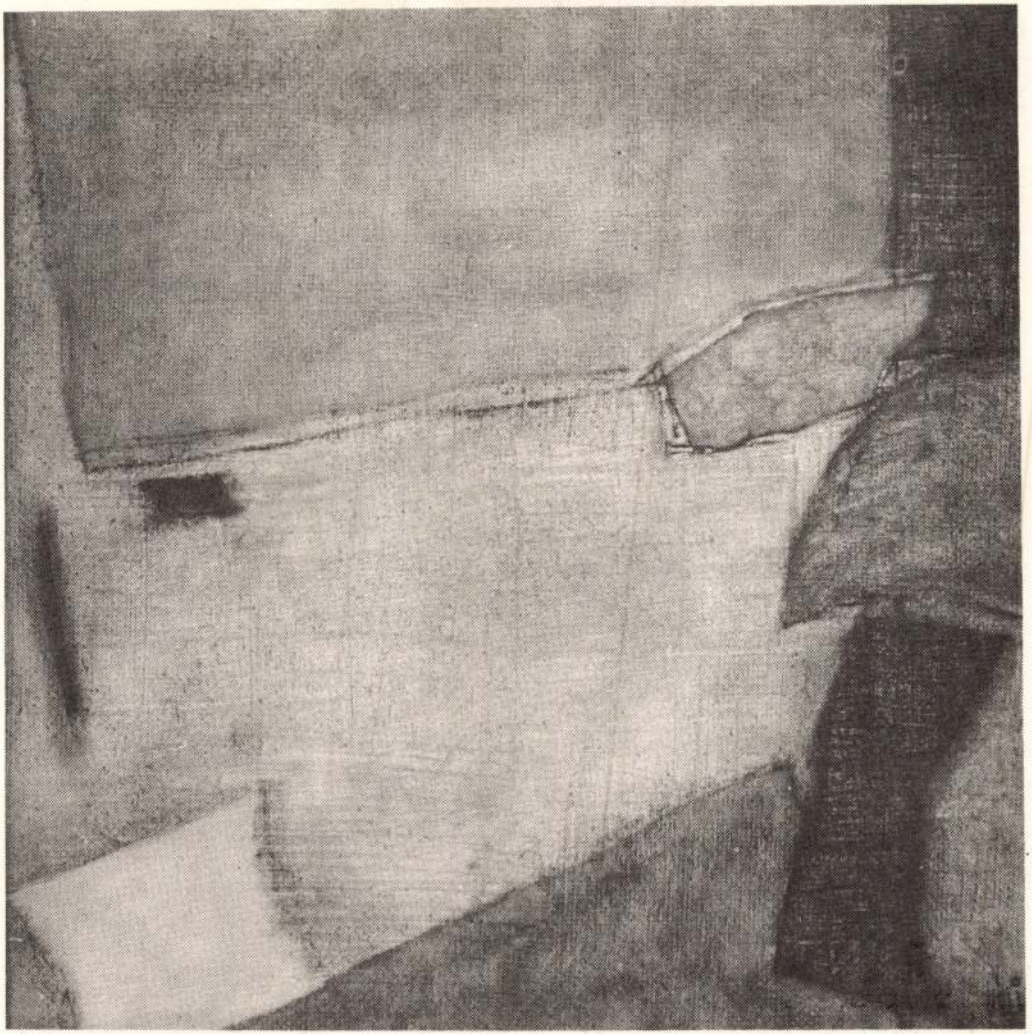

Igen, szerelem
35 × 35 cm, 1982

Régi zsidó temető–nyugalom
60 × 60 cm, 1985

120 × 120 cm

régi zsidó temető – gyász 1984–85
zsidó trecento (MNG. tulajdona) 1984
régi zsidó temető – évszázadok 1985
régi zsidó temető – régmúlt 1985

60 × 60 cm

csend a szobában (kritikusok díja, Salgótarján 1984) 1983

60 × 60 cm "régi zsidó temető" sorozat

régi zsidó temető – emlék II. 1985
régi zsidó temető – vázlat a gyászhoz 1984
régi zsidó temető – esther 1985
régi zsidó temető – sötét kő 1984
régi zsidó temető – virágzó fával 1984
régi zsidó temető – kristályvilág 1984
régi zsidó temető – szürke táj 1985
régi zsidó temető – a nyugalom órája 1985
régi zsidó temető – alkonyat 1985
régi zsidó temető – szürke változat 1984
régi zsidó temető – visszatérés 1984
régi zsidó temető – hóesésben 1984
régi zsidó temető – rózsaszín krétarajz 1984
régi zsidó temető – csöndes kert 1985
régi zsidó temető – kezdetben 1985
régi zsidó temető – 1907 1984
régi zsidó temető – alkonyat után 1984
régi zsidó temető – fák alatt 1984
régi zsidó temető – fehér táj 1984
régi zsidó temető – varázskert 1984
régi zsidó temető – piros-fekete 1984
régi zsidó temető – piros-fehér 1984
régi zsidó temető – nyugalom 1985
régi zsidó temető – narancs és zöld 1984
régi zsidó temető – narancs és fekete 1984
régi zsidó temető – november 1985
régi zsidó temető – monokróm 1984
régi zsidó temető – este 1985
régi zsidó temető – rózsaszín és lila 1984
régi zsidó temető – elhagyott kert 1984

35 × 35 cm

tavasz (82) 1982
hűséges tárgyak 1982
gyengéd mozdulat 1982
régi tájakon 1982
vasárnap reggel 1982
levél útközben 1982
távolkelet 1982
Markó Károly 1982
varázshegy 1982
ismeretlen város 1982
többé nem 1982
védett területem 1982
gyászóra 1982
mindig ugyanott 1982
árkádia is 1982
emberek között 1982
igen, szerelem 1982
Avignon, V. L. színeivel 1982
szembenéző 1976
klee-ines bildchen (35 × 30 cm) 1982
(olaj festmények, farost lemezen)

Váli Dezső festőművész kiállítása: Csontváry terem Budapest V. Vörösmarty tér 1.
A kiállítás nyitva 1985. szeptember 12–21-ig naponta 9.30-tól 18 óráig. Szombat, vasárnap zárva.
A kiállítást megnyitja: Dávid Kata; 12-én 17 órakor.

Angyalföldi József Attila Művelődési Központ, Budapest XIII. József Attila tér 4. Megközelíthető a belvárosból a 4-es és piros 4-es autóbusszal. A kiállítás 1985. november 5–26-ig tart nyitva, naponta 10-től 18 óráig. A kiállítást megnyitja: Csobánné Gelencsér Ildikó igazgató; november 5-én 18 órakor.

Szünnap: szerda

Felelős kiadó: Csobánné Gelencsér Ildikó igazgató

Vóli Zoltán

(1910)

Az ellenforradalom, 1957, linó
60,6 × 42,6 cm.

A felszabadult Budapest művészete.
Budapest, 1960. Kiállítási katalógus.
36 l.

MDK

Váli Zoltán

Spanyol fronton, lav.tus

Röpgyülés, "

Kihallgatás, "

Barna K., Kassitzky I., Váli Z. festőm.
kiáll. Műcs. 1961.

Váli Zoltán MDK

Cs.M.Központi utca, toll 1956

A horogkereszt jegyében, linó 1956

Mücsarnok Kamarat.1961 Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán

MDK

Tolópad, kréta, 1956

F.S. sztahanovsta martinász, szén, 1956

Cs.M. Központi utcai tol, 1956

A horogkereszt jegyében, linó, 1956

Műcsarnok 1961 Barna M.,Kassitzky I.,Váli Z. kiáll.

Váli Zoltán

1.

Együtt a bajban - litográfia Bp.1961.
620x440 mm 100.-Ft.

Esküszünk - litográfia Bp. 1961.
622x427 mm. 100.-Ft.

Fegyvertisztitás - litográfia Bp.1961.
620x440 mm. 100.-Ft.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek /összeállitotta: Munkácsi Piroska/ O.Sz.K. kiadványai Bp. 1965. 244-245.1.

Váli Zoltán 2.

Határszélen - litográfia Bp. 1961.
620x428 mm. 100.-Ft.

Lőgyakorlat - litográfia Bp. 1961.
620x430 mm. 58.-Ft.

Századgyülés - litográfia Bp.1962.
620x440mm. 100.-Ft.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek /összeállitotta: Munkácsi Piroska/ O.Sz.K. kiadványai Bp. 1965. 245.l.

Váli Zoltán

Árvizvédelem - litográfia Bp.1961
620x426 mm. 100.-Ft.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek /összeállitotta: Munkácsi Piroska/ 226.l.
O.Sz.K. kiadványai Bp.1965.

MDK.

Váli Zoltán

Munkásőr illusztrációiról

Munkásőr 1967 3 sz.

Váli Zoltán, grafikus

Az ötvenéves művész most először lép gyűjteményes kiállítással a közönség elé. Részt vett a párt illegális tevékenységében, a spanyol polgárháborában, élt francia koncentrációs táborban s az ellenállási mozgalomban. Szilárd eszmei szándék jellemzi műveit: a francia ellenállási mozgalom plakátjait, a fasizmus áldozatait megjelenítő linómetszeteit, az ellenforradalmat leleplelő és a munkásosztók életét ábrázoló metszeteit, rajzait.

Péter Imre: Jegyzetek kiállításokról 8. l

NÉPSZABADSÁG, bp. 1961. ápr. 1.

Váli Zoltán, grafikus M Dk

Élete, művészete a munkásosztállyal forrott össze. 1938-ban Spanyolországban harcolt, dolgozott. Franciaország német megszállása alatt illegelális munkát végzett. Ott készítette 1944-ben a párizsi felkelés plakátját. Itthon 1948-ban szerepelt először. Kommunista művész. Híresek: Dicsőeleink és Megvédjük a nép hatalmát c. sorozatai.

– bák: A hétköznapok embereiről szeretnék minél többet elmondani 2.c

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. ápr. 21

Váli Zoltán, festő

DDK

A párt régi harcosa.

A „Szénrakodás Csepelen" c.

kréta rajza (1956.) Repr.

Barna Miklós, Kasitzky Ilona és Váli Zoltán

festőművén kiállítása a Műcsarnokban

8. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1961. márc. 28.

MDK

Váli Zoltán

Ellenforradalmi sorozat, linó:

1956. október 23-november 4.

A véres játszma

Nyugati segitség...

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.

~~kiáll~~ Mücs. 1961.

Váli Zoltán MDK

Ellenforradalmi sorozat, linó, 1957:

Patkányok

November 4.

Felszabaditók

Mücsarnok 1961 Barna M, Kassitzky Ilona, Váli Z.

Váli Zoltán

MDK

Ellenforradalmi sorozat, linó, 1957:

A "tiszta forradalom!"

Kommunista?...máglyára

Hüség a zászlóhoz - hüség a nép ügyéhez

Műcsarnok 1961 Barna M.,Kasitzky I.,Vály Z.kiáll.

Váli Zoltán

MDK

Ellenforradalmi sorozat:

Hüség a zászlóhoz - hüség a nép ügyéhez

Patkányok

November 4.
Felszabaditók

Mücsarnok Kamarat.1961.Barna M.Kanitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Ellenforradalmi sorozat

Nincs kegyelem - se gyermeknek...

... se öregnek

Az ellenforradalmárokat semmi sem tartja vissza

Mücsarnok Kamarat.1961.Barna M,Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Ellenforradalmi sorozat:

Amit ő akart és akik őt akarták

A "tiszta forradalom!"

Kommunista?.... máglyára

Műcsarnok Kamarat.1961.Barna M,Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Ellenforradalmi sorozat:

A pártház kapjuában

A Köztársaság-téren

A főmunkatársak

Mücsarnok Kamarat.1961.Barna M,Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Ellenforradalmi sorozat, linó, 1957:

A Köztársaság-téren

A főmunkatársak

Amit ő akart és akik őt akarták

Műcsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I,Vály Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Ellenforradalmi sorozat,linó 1957:

Nincs kegyelem - se öregnek

Az ellenforradalmárokat semmi sem tartja vissza

A pártház kapujában

Mücsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I,Vály Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Ellenforradalmi sorozat, linó 1957

1956.október 23-tól november 4-ig

A véres játszma

Nyugati ~~xxxxxxx~~ segitség

Műcsarnok Kamarat.1961 Barna M.Kassitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Ellenforradalmi sorozat, linó 1957:

1956 október 23-tól, november 4-ig,

A véres játszma

Nyugati segitség...

Nincs kegyelem - se gyermeknek -

Mücsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I,Vály Z.kiáll.

MDK

Váli Zoltán

Az ellenforradalom, linó

Stromfeld Aurél, "

Nyisztor György, "

Zalka Máté, rézk.

Képzőművészetünk a felszabadulás után. MNG 1960. 30 l.

Váli Zoltán MDK

Tizenhét linometszet az "1956 okt.23-nov.4" c. sorozatból

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

MDK

Váli-Weisz Zoltán

1946-ban meghivásra résztvett Párisban az ellenállás vértanui hozzátartozóinak megsegitésére a Musée des Arts-ban rendezett kiállitáson, valamint az ugyanekkor ott rendezett magyar reprezentativ kiállitáson.

Gereblyés László: Magyar képzőművészek Franciaországban. Uj Epitészet, 1947. 1.sz. 13 l.

VÁLI ZOLTÁN a francia ellenállási mozgalomban szerezte linoleum-metsző gyakorlatát, mikor is a résistance erősítésére készítette antifasiszta lapocskáit. Itt kiállított metszetei közül kiemelkedik a *Mező Ferenc elvtárs emlékét őrző, A pártház kapujában* című szép lapja. A fekete-fehér foltok drámai összecsapása, az alakok kifejező mozgása visszaidézi a rettenetes élményt.

MDK

Oelmacher Anna: A "Magyarországi Ellenforradalom" kiállitás képzőművészeti anyagáról.
MAGYARORSZÁG 1957. aug. 28.

Váli Zoltán

Franciaországban, az emigráció irodalmi-kulturális-munkásmozgalmi tevékenységében nagy részt vállaltak az ott élő irók és müvészek igy Beöthy István, Pór Bertalan, Váli Zoltán, Vértes Marcell.

Markovits Györgyi: Magyar könyvek az emigrációban-a háboru és a fasizmus ellen
Látóhatár 1970/5-6 545.old.

Váli Zoltán

festő

M.D.K.

Üzzétek ki a megszállokat Franciaországból" „Négernő", „Csendélet-kompozíció", „Jeanette-ről" képzelt kritarajzai, „Ellenforradalmi sorozata" kiállítása nyílt a Műcsarnokban.

Lancz Sándor: Három művész kiállítása a Műcsarnokban.

Élet és Irodalom, 1961 április 7 – 11 l.

Magyar Hírlapkiadó Vállalat
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Váli Zoltán

TELEFON

K 1962 ÁPR 25 +6

1021

SZÍNHÁZ FILM DAL KÖNYV MŰVÉSZET

LAPUNK KULTURÁLIS ROVATA

Művész a gyárban

EGY KIÁLLÍTÁS ÉS TANULSÁGAI

Dr. *Fehér Zsuzsa* műtörténész nyitotta meg ezt a kiállítást Csepelen a régi munkásotthon falai között. A tizenegy képzőművész — évek óta dolgozik Csepel különböző gyáraiban, a Vasműben, a Posztógyárban, az Autógyárban. Szép, de nehéz feladatot vállaltak. A munka szépségét, líráját, új életünket, a művész és társadalom új viszonyát akarják képeiken megmutatni s hogy ez mennyiben sikerült, azt a kiállítást követő fehér asztalnál történő baráti beszélgetés, melynél Csepel dolgozói találkoztak a kiállító művészekkel, mutatta meg. Ott, a munkásotthon falai között találkoztak a művészek és akik számára dolgoznak: hengerészek, lakatosok, mondták el véleményüket.

Gera Éva festőművésznő nyitotta meg a beszélgetést, elmondta: a művészek számára ezek még első lépések, hogy megtalálják a megfelelő formát a munka ábrázolására. A kiállító művészek képei elég széles skálát mutatnak, többféle irányzatot képviselnek.

A művészek elmondták, hogy képeiken a munka ritmusát, színeit, a munkahelyet, levegőjét igyekeztek érzékeltetni, s hogy ez mennyire sikerült, kérik a munkásokat, mondják el.

S bizony a munkások kifejtették, hogy a képek nagy része túl sötét, hangulata szintén bánatos, s nemcsak színben — a tartalomból is — hiányolták, hogy egy művésznek sem jutott eszébe például megfesteni az ugrifüles kiscsoportos döncgyereket, az óvodájuk, napközijük életét. Úgy látják, hogy egyes művészek nem kerültek közel az emberhez, a gépek monumentalitását, a füstös levegőt látták csak.

A kiállítás sikeréhez nagyban hozzájárult *Gádor Emil* önzetlen munkássága a kiállítás szervezésében és létrehozásában. *Gádor Emil* festőművész hosszú idő óta vezeti a csepeli képzőművészkört, ahol a gyárváros munkásai tanulnak. Képein igen vonzóan mutatja be Csepel különböző életét. Kiemelkedő munkája „Este Csepelen" című képe.

Csernó Judit képei: „Gépgyárban", „Szerelők a gyárban" nagyon tetszett a dolgozóknak.

Gyimessy Lajos a Honvéd Stúdió tagja, minden érdekli, rendszeresen jár Csepelre festeni. A monumentális „Nagykalapács" című képén szabb idő óta tagja a Vasmű egyik szocialista brigádjának. Közösen járnak múzeumokba, kiállításokat látogatnak. *Moldován István* sikerült bemutatni képein a munka ritmusát, a gépek és a velük dolgozó ember dinamikáját. Az ezüst festék használata jól érzékelteti képein a kinti szabad levegő és a műhely kormos, füstös levegője közti különbséget.

A baráti beszélgetésben részt vevő munkások és a vendégkönyv beírása szerint nagyon tetszenek *Váli Zoltán* festőművész képei. (*Váli Zoltán* elvtárs a Telefongyár munkásőrségének tagja.) A munkások felszólalásaikban hangsúlyozták, hogy valósághűnek érzik képeit. Maguk is mutatja be. Ezután *Váli Zoltán* elmondta, hogy maga is téglagyári munkás volt, kikötőben dolgozott. Itt, a gyárban ezért ő otthon érzi magát. Ő az embert akarta megmutatni, aki ezeket a gépeket alkotta és velük dolgozik. A képein az ember a fő. Pl. „Ismerkedés" című képén a gyárral, a martinnal ismerkednek a jövő szakmunkásai, mérnökei, a mai általános iskolásai.

A munkás—művész kapcsolat szorosabbá tételeinek érdekében javaslatot tettek a munkások. Ők szívesen meghívnak egy-egy művészt brigádjuk tagjának, amire a művészek boldog örömmel válaszoltak.

Végül a forró hangulatú, baráti beszélgetés új határozatot hozott: Megalakították a képzőművészek baráti körének csepeli csoportját, melynek intéző bizottságába művészeket és kásokat választottak. Programot dolgoznak ki, hogy ezt a kapcsolatot, tartóssá, folyamatossá tegyék.

Azt a sok jó kezdeményezést, amit Csepelen láttunk, hallottunk, úgy gondoljuk, jó lenne a Telefongyárban is megvalósítani. Felvetődik egy kiállítás rendezése gyáron belül, képzőművészkör alakítása, hogy a gyárunk dolgozóinak rajzkészséggel rendelkező tagjai tovább tanulhassanak.

Löffler Éva

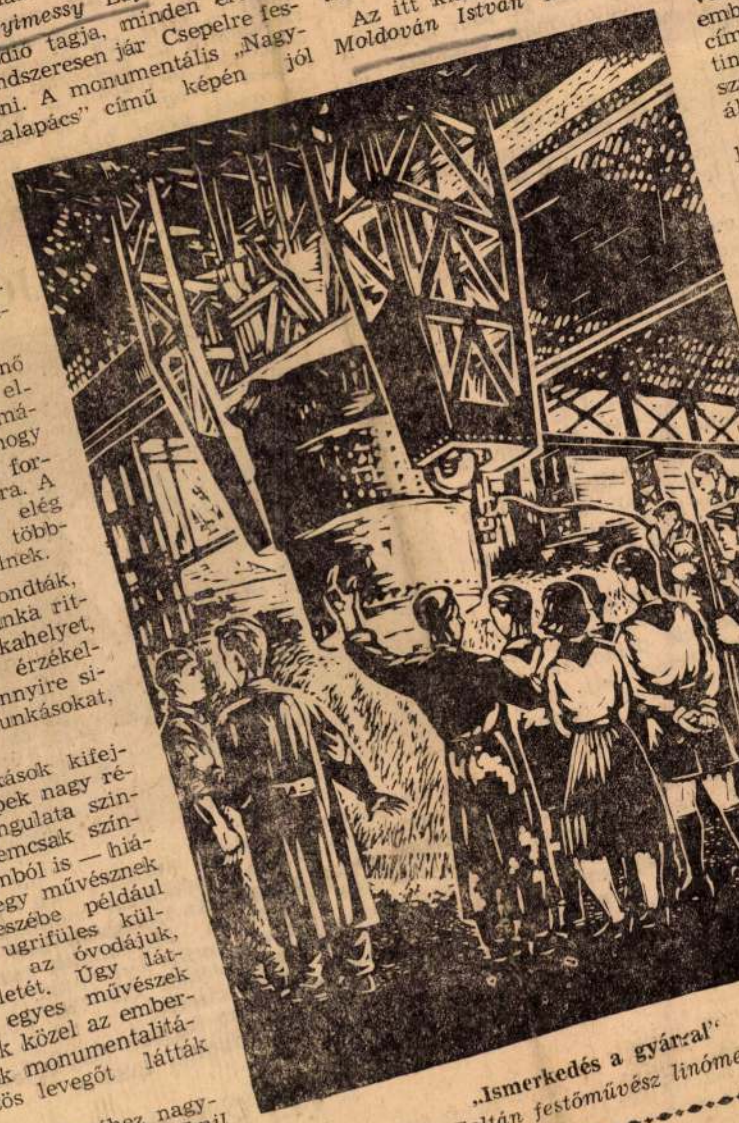

„Ismerkedés a gyárral"

Váli Zoltán festőművész linometszete

a B gyáregységben

SZÓ

hogy együtt ünnepeljék a B gyes dolgozóival a 18. szabad május 1-ét. De rajtuk kívül még számos vendéget várnak. Az ünnepség megrendezésére bizottság alakult. Kulturális program is szerepel a műsoron. Többek között, a törzsgyári énekkar egyik fénypontja lesz az ünnepségnek. A kiszivárgott hírek szerint ételben, italban sem lesz hiány. A tsz asszonyok is birkát küldenek és süteményt. A közeli állami gazdaság sertéssel járul hozzá az ünnepséghez: no és természetesen jófajta nedűről is gondoskodnak.

Bár a természetfelelőssel való kooperálás még igen kezdeti stádiumban van, a dolgozók bizakodnak, hogy megértő lesz, s ugyanúgy, mint az elmúlt évben, verőfényes időt küld ajándékba: s akkor a szabadban főtt bográcsgulyás és a nyárson sült rablóhús se hiányzik majd az étlapról.

rseny
jus I

Márton vezetővel az élen versenyre hívta ki az alkatrészműhely brigádjait. A kongresszus tiszteletére célul tűzték ki: a présműhely produktív dolgozói elérik a 7.4 normaórát. Felülvizsgálják az anyagnormákat, takarékoskodnak az anyaggal. Segítik az új dolgozókat, átadják a munkamódszert. És igen fontos pont, a balesetvédelmi oktatás is. De mindezt olyan feltétellel vállalták; ha az anyagellátás folyamatos lesz; és biztosítják a szerszámellátást is, továbbá pontos méretre darabolva kapják az anyagot...

A versenyhez ugyanilyen feltételekkel csatlakoztak a többi brigádok is.

Nem maradtak ki a felaj

A magánéletével röviden végzett, újra visszakanyarodunk a szalaghoz.

— Amióta egy műszakban dolgozunk, sokat változott a munkaszellem, javult a minőség, — mondja elgondolkodva —. (Most 56 dolgozó helyett 34-en dolgoznak a CB-n.) Azóta nincs labdázás, hogy a délelőttös, műszak csinálta összea délutános... Így jobban rosszul... Így jobban lehet fogni a dolgozókat. Egy kis ideig ugyan nem könnyű a dolgunk, mert 100 darabonként 25 órával csökkentették az ütemidőt, de erre szükség volt...

Jóformán be sem fejezi a mondatot, már búcsúzik is, mert a szalagon várják...

★

A másik kiváló dolgozó a CB diszpécsere, Link Ferenc. Őt a CB-szalag folyamatos anyagellátásáért tüntették ki oklevéllel.

Most két hónapig, mint művezetőhelyettes is tevékenykedik, mert a művezető iskolán van. Ez a nyúrga, szókimondó, örökmozgó fiatalember rendkívül sokoldalú és a B-gyes dolgozói körében igen népszerű. Úgy mondják, bármilyen problémával fordulhatnak hozzá, segít.

Másfél éve helyezték le a B gyes-be s úgy érzi, mint aki végre hazatalált, itt megértik. De hadd szóljon erről ő maga.

— A technikumból 1954-ben egyenesen a Telefongyárba kerültem. Sokfelé dolgoztam és bizony volt velem baj elég. Hogy miért? Túl őszinte voltam és egyesek ezt nem tekintették erénynek... Külön köszönöm a személyzeti osztály vezetőjének, Horváth elvtársnak, hogy bízott bennem és leküldött a B gyes-be. Így lehetőség nyílt számomra, hogy bebizonyítsam szerény képességeimet... A kitüntésnek éppen azért örülök, nert azt bizonyítja, hogy em voltam méltatlan a bialmára...

Valóban nem volt méltatlan a bizalomra. Maróti Béla, a műszaki osztály vezetője is így nyilatkozott róla: — kellemesen csalódtam ink Ferencben.

Valóban a szerszám ragyogóan fényes. Hát akkor mi a hiba? Azt mondják, rossz a fűtés elrendezése. Most át kell alakítani a présgép fűtését a szerszámhoz, s nem ez az első gép, ahol ezt a megoldást kell választaniok.

Úgy érezzük, velünk nem törődnek...

Sok problémát okoz még a művezetőknek, a csoportvezetőknek, hogy a 75 présmunkásból a legtöbben alig pár hónapja kerültek a gyáregységbe; a mezőgazdaságból vagy egészen más területről a présgépek mellé. És ezekkel az emberekkel kell tervet teljesíteni, export minőséget gyártani.

A művezető azt mondja, reszketnek a szerszámok miatt is, mert egy kényesebb szerszámra — gyakorlat és ellenőrzés hiányában — erősebben ráengedik a 40—60—150 tonnás gépet, bizony eltörik. És ehhez a 75 emberhez, illetve 125-höz van egy művezető; a 75 présmunkáshoz egy csoportvezető, egy technikus, két futórevizor, kisegítő személyzet nincs. Sokszor a csoportvezető kiskocsin húzza az anyagot. 40 gépük van, de 4—5 gép most is áll; egyik 63 tonnás présgép három hónapja tömítőgyűrű miatt: hiába kérik, nem kapnak...

— Biztos nem tetszik majd, hogy ilyen őszintén elmondtunk mindent, de ez az igazság. Úgy érezzük, velünk nem törődnek, — kesereg tovább a művezető. — Így lehetetlen azt kívánni, hogy tartsuk be a technológiai utasítást. Pedig ez így sokkal drágább mulatság, mintha adnának megfelelő számú szakembert...

A vezetőségnek feltétlenül felül kell vizsgálni a bakelit présműhelyben a jelenlegi állapotokat, mert így a dolgozók hiába tesznek felajánlásokat, maradéktalanul teljesíteni nem tudják. A jelen körülmények között kifogástalan munkáról, munkafegyelemről, munkamorálról beszélni sem lehet. javítás-

A B GYES LEGJOBB BRIGÁDJA

A Haladás vegyesbrigád április 4-én a legjobb brigád címet nyerte el. Sokfajta munkájukat pontosan, lelkiismeretesen, selejtmentesen végzik. Az I. negyedévben vállalták, hogy terven felül 500 Witckmann biztosítékot, 250 kézibeszélőnyelet szerelnek. Akárcsak április 4-re, május 1-re is jó munkával készülnek. Átlagszázalékuk 115—120. Fontos törekvésük a 7.7 normaóra hozam elérése.

A képen a brigád három legjobb dolgozója: Dencsi Ferencné, Szikora Istvánné, Orgován Jánosné.

HÍREK

A törzsgyár központi alkatrész gyes Diszpécser szocialista címért küzdő brigádja az elmúlt héten tapasztalatcserére

zói, ismerősei és a környék fiataljai is. A közel három hétig tartó munkában élen járnak: Purczelt Mártonné

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-397
Váli Zoltán
1963 JAN 16
TELEFON

Művész a nép szolgálatában

1021 Linómetszet rendőrségünk életéből

5. „Bizalom." A rendőr hazavezeti az eltévedt fiúcskát.

Váli Zoltán festőművész neve nem ismeretlen gyárunk dolgozói előtt, hiszen mint gyárunk munkásőrségének tagját 1961. október 11-i számunkban a Spanyolországban harcolt nemzetközi brigádok megalakulásának 25. évfordulóján bemutatkozik, mint régi veterán. Azóta több ízben közöltünk festményeiről, linómetszeteiről fényképfelvételeket. Ennek ellenére Váli Zoltánt a festőművészt dolgozóink kevésbé ismerik, mint a párt fáradhatatlan aktivistáját. Mert az aktivista Váli Zoltán a politikai agitációs munka, a szocializmus építése érdekében sok esetben háttérbe szorította és szorítja a festő Váli Zoltánt. Akik őt közelebbről ismerik, azok tudják, hogy nem érdekből. Egyszer valaki így nyilatkozott róla: „... sokszorosítani kellene".

Nem túlzás. Váli Zoltán végtelenül becsületes ember és művész. Művészetét mindig a nép szolgálatába állította, ezért kellett elhagynia 1938-ban is a hazáját.

A munkásosztály győzelméért fegyverrel harcolt a spanyol szabadságharcban, majd rajzolta gyönyörű linóit, hőseiről. Ezután következett a francia ellenállás dicső korszaka. Hátizsákban fegyvert csempészett az ellenállókhoz, az Ardennekből a német megszállók között és közben rajzolt. Párizs utcáin az ő plakátjai is harcba szólították a hazafiakat a fasiszta megszállók ellen.

1949-ben tért haza. Akkor a Képzőművészeti Szövetség titkára lett, és azonnal bekapcsolódott a párt munkájába is. Fáradhatatlanul dolgozott. Számára a legnagyobb, a legszebb ajándék az volt, megérhette, hogy szabad országban lehet művész, ott, ahonnan menekülnie kellett, mert újra a börtön várt volna rá.

Politikai munkát végzett, és mint művész járta a gyárakat, megörökítette a munkások napról napra változó életét. A csepeli bölcsőde, óvoda, új szanatórium, mind egy-egy művészi dokumentum.

Eddigi szocialista realista művészetének — amelynek megvalósításáért mindig harcolt — legjelentősebb állomása, az 1956 tragikus eseményeit megörökítő linó-sorozata, melyet az események után közvetlenül készített. És ez nem véletlen. A nemzetközi, nagy iskolát kijárt pártmunkás azonnal felismerte, hogy a szálak honnan hová vezetnek, hogy ellenforradalmat robbantottak ki. És a népért felelősséget érző művész, a művészet kifejező erejével hitelesen, döbbenetes erővel mutatja be a tragikus eseményeket, azt, hogy kik készítették elő. A művész célja világos: vigyázzunk, hogy ez soha többé ne fordulhasson elő.

Ez a linósorozat művészi albumban került a közönség elé. Az album előszavában Pogány Ö. Gábor, a Nemzeti Galéria főigazgatója elismerő szavakkal méltatja Váli Zoltán művészetét; balladának nevezi a linó-sorozatot. Egyébként ez a sorozat több kiállításon is szerepelt már.

Váli Zoltánnak a szocializmus építéséért érzett felelősségéről vallanak az ezután készülő linómetszetei is. „A munkásőr" sorozat, amely megörökíti dolgozó népünk fiait, akik fegyverrel őrködnek, hogy az 1956-os ellenforradalom soha többé ne ismétlődhessék meg.

A munkásőr sorozatot követte az elmúlt évben a tíz képből álló rendőrség életet bemutató linómetszet sorozat, amely a szocializmus védelmén, a nép vagyonán őrködő rendőreink sokrétű, felelősségteljes munkáját, sok áldozatot, lemondást követelő helytállását mutatja be.

Mivel a sorozatból csak kettőt van alkalmunk bemutatni, a 4. és 5. képet, ezért néhány szóval vázoljuk a többit is.

1. kép „A találkozás". Ezen a képen egy rendőr örömmel szorít kezet a mozdonyvezetővel.

2. „Hogy is történt". Közlekedési balesetet ábrázol a kép. A rendőrök megállapítják a pontos tényeket.

3. „Állj". Motorkerékpáros rendőrök, akik a gépkocsiforgalom biztonságán őrködnek.

(A 4. és 5. képet mutatjuk be fotón).

6. „Oktatás". A biztonságosabb közlekedés érdekében, a rendőr közlekedési tanfolyamot tart a lakosság részére, lakóterületenként.

7. „Idomítás". A kutya a rendőröknek hű segítőtársa, s a kép a rendőrkutya idomításának pillanatát rögzíti.

4. „Életmentés." A vízirendőrök egy nőt mentenek ki a Dunából. A motoros vízirendőrök is minden pillanatban készenlétben állnak, hogy segítséget nyújtsanak a bajbajutottaknak.

8. „A gáton" Rendőreink készen állnak az árvízvédelemre is. És ha a szükség úgy hozza, a munkásőrökkel, a lakossággal együtt emelnek gátat vagy mentik a lakosság értékeit.

9. „Barátok között". Ez a kép az első űrhajós, Gagarin őrnagy Pesten tett látogatását örökíti meg. Az ünneplő tömegben a rendőr együtt ünnepel, miközben a rendre is vigyáz.

10. „A dolgozó nép rendjét védik". A határon elfognak egy határsértőt, a rendőrök mellett nélkülözhetetlen segítőtársuk, a rendőrkutya.

Örömmel fogadták a rendőrség illetékes szervei is a sorozatot, és alkalmasnak tartják arra, hogy ezen keresztül is jobban megismerjék az emberek a rendőrség áldozatos munkáját.

Mi pedig reméljük, hogy a sorozat megjelenik albumban, ezen túlmenően pedig, majd kiállításokon, gyárakban, üzemekben. — kollár —

TELEFON 3

takarítást jelent időben, pénzben és munkaerőben egyaránt. A lap munkatársai anyagukat speciális elektromos írógépeken készítik el, s a gépek el vannak látva lyukasztószalag berendezéssel. A szükséges korrektúrát elektronikus berendezés végzi.

ÉKKÖVEK A LOMBIKBAN

A Halle körzetben levő Bitterfeld-i elektrokémiai kombinát Kelet-Németország első üzeme, amely lombikban ékköveket állít elő. A mesterségesen előállított kövek 15 színárnyalatban készülnek. Az üzem specialitása a füsttopáz és különféle ametiszt-szerű műkövek.

A bitterfeldi üzem ipari célokra is állít elő köveket, elsősorban órákhoz és igen érzékeny mérőműszerekhez, lemezjátszókhoz stb.

Apróhirdetés

Egy műszakban dolgozó, rendes fiatalembert lakótársnak elfogadnánk nyugdíjas házaspárhoz kétszobás lakásba. Gizella út 47. I. 15.

Telefon

a Telefongyár dolgozóinak lapja
Megjelenik minden szerdán
Szerkeszti a szerkesztő bizottság.
Felelős szerkesztő:
Mester Ferenc
Telefon: 297—240
180-as mellék
Szerkesztőség:
Bp. XIV., Hungária körút 126—128
Kiadja Hírlapkiadó Vállalat
Bp. VIII., Blaha Lujza tér 3
Felelős kiadó: Csollány Ferenc
Szikra Lapnyomda

Gereblyés László: Tűz a határon.

Gereblyés irodalmi tevékenységét a Horthy-korszakban kezdte. Bátor kiállású verseivel csakhamar magára vonta a figyelmet. Később Franciaországba menekült a fasizmus elől. Élményeit ott is versekbe foglalta. A felszabadulás, az azt követő évek, majd a külföldi utazások újabb versekre ihlették a költőt. Ez a kötet Gereblyés legszebb verseit tartalmazza.

Bihari Klára: Mene Tekel

Egy nevelő, pályafutása végén visszatekint e regényben a maga életére s elmond egy jellegzetes értelmiségi sorsot. A regény azt tükrözi, milyenféle tapasztalatokat szerezhetett egy értelmiségi a két világháború között, s a társadalmi változások hatására hogyan alakul át életszemlélete.

Bodó Béla: Lapzárta után.

A kötet írásai egy majdan megírandó regény fejezeteiként a két világháború közötti sajtóvilág különböző típusait mutatják be. A jobbára emlékirat- vagy portrészerű írásokban ott sorakoznak a korabeli redakciók jellegzetes figurái, a sajtó alvilágának kis és nagy zsarolói, utcalányok és „tisztességes úriasszonyok", pincérek, egy örökre letűnt kor alakjai.

Rideg Sándor: Lelkek szakadékai között.

A Kossuth-díjas író legújabb kötete régebbi és új, könyvben még meg nem jelent novellákat tartalmaz. Az írások jellegzetes, sajátos humora a népi életből táplálkozik. Mint az író minden írása, válogatott novellái is a mélységes emberséget, a munkásemberek igazságának erejét, a szépség és jóság szeretetét, a tiszta szocialista eszmeiséget tükrözik.

Ruffy Péter: A szellem napvilága.

A népszerű újságíró, az értelmiségi munka alkotó szépségéről, gondjáról és jövőjéről a tőle megszokott stílusban ad számot.

kisiklásá… …ogla-
ban a f… …mely-
jára tesz… …lgár
keresztül… …ön-
összeütközéseket igyekszik bemutatni.

állóságáért, szabadságáért harcolt.

Asszonyoknak — leányoknak

Négyszögletű csillagok

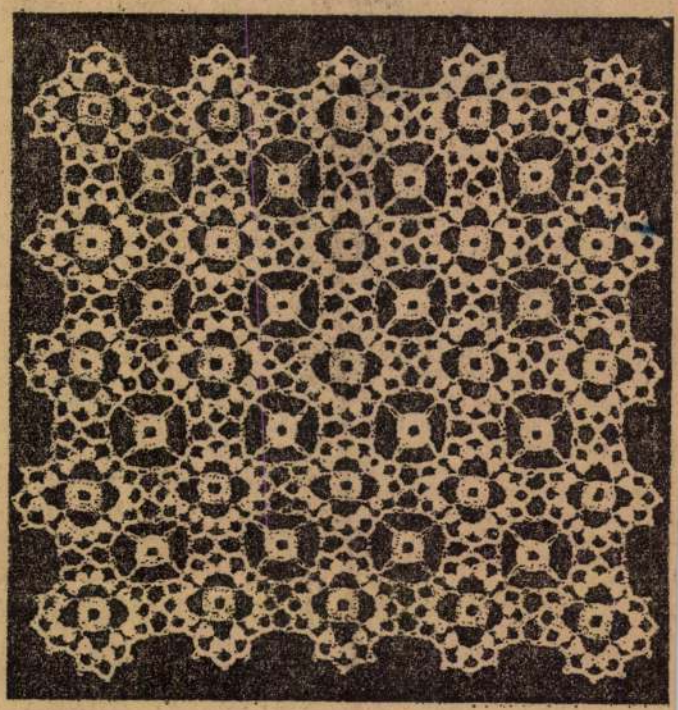

Anyaga: 100-as fonal, 12-es horgolótű.

1. sor: 10 láncszemet összekapcsolunk.

2. sor: 24 egyráhajtásos pálca.

3. sor: 12 láncszem rövidpálcával minden hatodik pálcába öltve.

4. sor: minden ívbe 4x6 egyráhajtásos, egyszerre áthúzott pálca. A pálcacsoportok között 6 láncszem, 4 láncszemmel menjünk át a következő ívre.

5. sor: a hatláncszemes ívbe 4 rövidpálca, 5 láncszemes picó, 4 rövidpálca. A négyláncszemes ívbe 4 rövidpálca.

A csillagokat az utolsó sor 3—3 pikójával kapcsoljuk össze.

Összekötő pók

1. sor: 10 láncszemet összekapcsolunk.

2. sor: 6 egyráhajtásos pálca 4 láncszem rövidpálcával a pálcacsoport között pikó nélküli ívbe kapcsolva, 4 láncszem és 6 egyráhajtásos pálcával folytatjuk a sort.

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézet Könyvtár Budapest
26 757

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

VÁLI ZOLTÁN
1910 - 1994

Festő- és grafikusművész. Tanulmányait több helyen és több szakaszban végezte el. A huszas évek közepén a budapesti Podolini-Volkmann szabadiskola diákja, 1930-1932 között a roueni École Regionale des Beaux-Arts, 1932-1933 között a budapesti Képzőművészeti Főiskola, 1942 és 1945 között a párizsi André Lhote Akadémia hallgatója volt.

Hosszabb ideig élt Franciaországban, de beutazta egész Nyugat-Európát is. A spanyol polgárháborúban a köztársaságiak mellett, a II. világháború idején pedig a francia ellenállási mozgalomban harcolt. Hazatérése után aktívan bekapcsolódott a munkásmozgalomba. Franciaországban és itthon számos agitatív jellegű művet, grafikai sorozatot készített.

Nagy, önálló kiállításai voltak a Műcsarnokban (1961) és a Fényes Adolf Teremben (1980).

KIÁLTÓ NŐ
papír, tus, toll, 296x207 mm.
j.j.l.: Váli
Ltsz.: K. 85.343.1.

"Váli Zoltán tudatosan elkötelezett alkotó volt. Ennek megfelelően egész életét és tehetségét egy humánusabb társadalmi rend kivívásának, megteremtésének szolgálatába állította.

A kor aktuális, nagy emberi problémáit feldolgozó, megragadó műveiben a központi helyet az igazságosság melletti következetes kiállás jellemezte. Drámai, pátosztól sem mentes alkotásai - grafikai lapok, rajzok, linómetszetek - erős rokonságot mutatnak a két világháború közötti német expresszionista művészettel "-

Almási Tibor

IRODALOM

Barna Miklós, Kasitzky Ilona és Váli Zoltán kiállítása. Budapest - 1961. Katalógus Murányi-Kovács Endre előszavával.

Művészeti Lexikon. IV. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1968. 629.o.

Művészek az üzemekben. Budapest - é.n. Katalógus.

A MEGGYŐZŐDÉS ÉLETMŰVE

Váli Zoltán kiállításáról

Változatosságában is ritka egységet valósít meg Váli Zoltán életművével a Fényes Adolf teremben rendezett kiállítás tanúsága szerint. A kiállítást nyitó vitrin dokumentumai közt újságcikk szól a most hetvenéves művész és a valóság sokrétű kapcsolatáról. A grafikus és festőművész Váli a Telefongyár munkásőrszázadának volt tagja, eszperantista.

Olyan ember, aki eszméléséről a történelmi jelenidőben élt; krónikás volt, és összegzővé nemesedett. Teljes létét, — művészit, és hétköznapi cselekvő embert — világformáló eszmének, a kommunizmus gondolatának rendelte alá. Ez ad munkáinak korszerűséget, aktualitást: időszerűsége nem múlékony stílusdivatokban nyilvánul meg.

Franciaországban tanult, neves képzőművészeti iskolán; harcolt spanyol földön, a polgárháború híres nemzetközi brigádjában. A világháború éveiben a francia ellenállók soraiban találjuk a már ismert művészt. A felszabadulás után hazatért az emigrációból.

Műveiben a tehetség és elkötelezettség Uitzhoz, Derkovitshoz, Dési Huberhez kapcsolja; munkáikban a propagandacél mozgalmi folklórrá nőtt. A társadalmi igény a politika plakát műfaja felé fordítják, 1949-től 1952-ig az alakuló Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének titkáraként folytatja közéleti tevékenységét. Hivatali beosztásában szenvedő részese kora dogmatizmusának; keveset alkot ebben az időben, de ezek a munkái is élők, ma is szólni képesek. A társadalmunk születését megélt művész az ellentmondások mellett meglátja a szépséget, észrevételi a harmóniát. Idilli lírája, gyermekien tiszta öröme mégsem „apolitikus tematika"; ugyanaz a felelősségérzet mozgatja az alkotó kezet, amely régi, mozgalmi témáit jellemezte: a mozgósító plakátokat éppúgy, mint a termelés szépségét frázisok nélkül láttatni képes rajzokat.

Eszközeiben virtuóz módon sokoldalú. Most betöltött hetvenedik életéve táján is minden munkájában, technikájában megújulni képes. Izgatott formabontást hiába keresnénk lapjain: a változatos játék csak mértékkel, nagy önismerettel sejlik fel.

A harcos, fegyverrel is küzdött ember alkotásait szemlélve tisztán fogalmazódik meg az üzenet, ami áthatja, hatalmába keríti e kiállítás nézőjét. Az eszmei hűség, a tehetség, a cselekvőkészség egymásrahatása harmonikus egyéniséget és életművet eredményezett.

K. T.

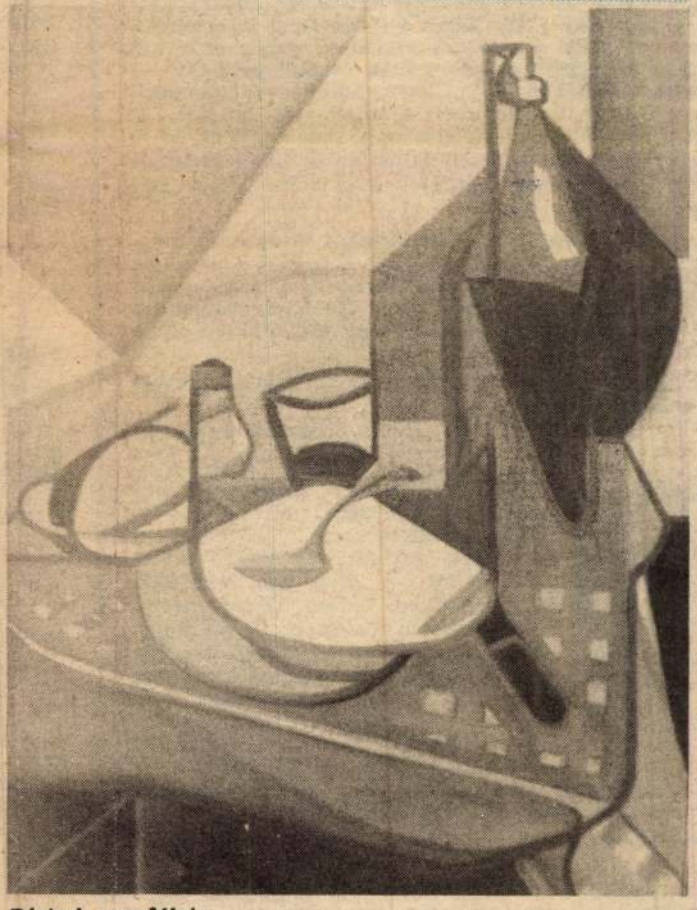

Párizsi csendélet.

Feleségem faluja.

MŰVÉSZET KULTÚRA

Mi a véleménye?

Kérdez: Lakatos Ferenc

a felemelt családi pótlékról

„A SZOT és a munkaügyi miniszter előterjesztésére a kormány 1980. július 1-i hatállyal felemelte a három- és több gyermekes családok, valamint a két gyermeket egyedül nevelő szülők családi pótlékát" — olvastuk a sajtóban, hallottuk a rádióban valamennyien nagy-nagy figyelemmel a mindenkit érdeklő, és sokakat érintő híradást. Aztán a továbbiakból az is kiderült, hogy a nagycsaládosok közül kinél mennyivel emelkedik majd ezentúl a házi költségvetés „bevétel" oldala.

Azt mondtam az imént: sokakat érint ez a mostani kedvezmény. Vajon tényleg elegendő-e országra kivetítve? Vagy még mindig kevesebb a nagy család minálunk, mint kívánatos lenne? Ha igen, változtat-e majd ezen a felemelt pótlék? Vagy tán nincs is ilyen célja?

Érdekes, aktuális mai kérdések, s rájuk kapásból íme néhány válasz.

Fotó: Czika—Kaczmarski

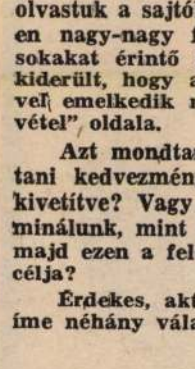

Mikicsné, Halász Erika OTP-előadó: Őszintén sajnálom, hogy a kétgyermekesekre nem vonatkozik a rendelet, nekünk ugyanis — a lakás miatt — erre van szerződésünk. Tudom, tudom három gyerek a családideál, de azért, kivált fiatal házasok esetében ez óriási megterhelés. A mostani intézkedés nyilván a népszaporulatot van hivatva kedvezően befolyásolni. Megmondom őszintén, nem bízom a sikerében. Aki a kényelmesebb életet választja, a több pénz kedvéért sem fog gyereket szülni. Hogy én hogyan döntök végül is? Nem, a férjem nélkül erről kár lenne nyilatkozni.

Varga Gábor, az Építők SC ügyvezető elnöke: Két kislányom van, a fiatalabbik is tíz esztendős már. Ha nem lenne ez a nagy időtávolság, bizony most nagyon megérné egy harmadik testvér. Főleg ugye, ha fiú... Ezer forinttal lenne több a családi pótlék. No persze ezt csak viccből mondom, hiszen a családalapítást, bármekkorára is tervezik, soha nem lehet üzleti vállalkozás. A gyermekszeretet az egyetlen igazi szempont. El van veszve az a pici, amelyik a szülőnek elsősorban bevételi forrást jelent.

Verderics Józsefné háztartásbeli: A férjemmel együtt mán hazulról hoztuk a nagycsalád szeretetét. Mi tizenketten voltunk testvérek, az uramék nyolcan. És tessék itt van: ezt a három fiút, meg három lányt már mi adtuk a hazának. Örülünk, ha nem is túl sokat, de kapunk is fejében anyagi segítséget. Mostantól 600 forinttal lesz majd több, mint eddig volt. Jól jön, persze jelent is majd némi könnyebbséget. Valamit... Ámbár elmegy ez is csakúgy, mint eddig a ruhára, élelemre, meg hát a negyedik gyerek most őszszel megy iskolába...

Hende Józsefné, csecsemőgondozó: Nagyon megörültünk neki és ez csak rátetőz egy másik jó hírre, hogy tudniillik nemsokára minőségi cse-

AZ OLVASÓK

Leveleinkből

Jól sikerült a kirándulás. Csik Béláné nyugdíjas pedagógus, Körmend: A Pedagógus Szakszervezet városi és járási bizottsága 47 nyugdíjas pedagógusának autóbusz-kirándulást szervezett Hévízre és Keszthelyre. Jó volt együtt lenni a régi kollegákkal, egy napra otthon hagytuk korunkat, gondjainkat. Köszönjük a kirándulás szervezőinek ezt a vidám napot.

Gyűjtsünk képeslapokat. Juhász Árpád Sopron, Pf.: 172: Évek óta foglalkozom képeslapok gyűjtésével, eddig ötven társra akadtam, akikkel rendszeresen tartjuk a kapcsolatot. Bizonyára sokan vannak, akik szintén eme hobbinak hódolnak és szívesen csatlakoznának hozzánk. Az érdeklődőknek szívesen eljuttatom gyűjtőtársaim nevét, címét, hogy ezáltal bővítsem a képeslapokat gyűjtők körét.

Cikkeinkhez szóltak hozzá

Nem kérünk sokat

Több szombathelyi kistermelő véleményét közöltük múlt vasárnapi **Mi a véleménye?...** sorozatukban.

Bár személy szerint nekem nem Szombathelyen, hanem Vaskeresztesen van — több szombathelyi társammal egyetemben — kérem, hadd szóljak e témához. Az egyik megkérdezett is említette, hogy rossz a kiskertekbe vezető utak állapota, ebben kellene — természetesen társadalmi munka hozzáadásával — a kistermelőket segíteni. Nekünk is az út járhatatlansága a problémánk. Két éve ígéri a tanács Vaskeresztesen a Felsőhegyi út csatári részének a javítását, de eddig ez csak ígéret maradt. Pedig mi is fizetjük évente a 400 forintos községfejlesztési hozzájárulásunkat. Mintegy másfél kilométeres útszakaszról van szó s mi nem kérünk egyebet, mint néhány vontató zázallékot, amit közös erővel elterítenénk. Nem hinnjém, hogy ezzel teljesíthetetlent kérünk a tanácstól, viszont nekünk minden közlekedési problémánk megoldódna.

Ó. J.
Szombathely

Még hányszor módosul?

A Váci Mihály utca 36—42. szám alatti lakásokkal kapcsolatban lapjuk április 20-i számában közölték a VASÉP igazgatójának tájékoztatóját, miszerint az április 30-i határidőt június 30-ára módosították. Mivel a beköltözés gyakorlatilag a műszaki átadás után egy hónappal szokott megtörténni, azt augusztus hónapban jelölte meg a vállalat igazgatója.

Mi van most? — szeretnénk kihangsúlyozni, hogy 85 lakás műszaki átadásáról, 85 család költözéséről volt szó. Jelenleg 45 lakás műszaki átadása megtörtént. A fennmaradó 40 lakás átadásának elmaradásáról érdeklődtünk a Bem József lakásfenntartó és építő szövetkezet elnökhelyettesétől, akitől megtudtuk, hogy a vezetőséggel nem beszélte meg a vállalat a részleges műszaki átadást. Ők társadalmi szervünknek jobban mellénk kellene állnia lakásügyünket illetően. Ugyanígy a lebonyolítónak, a SZÖVTERV Vas megyei irodájának is, hiszen a szövetkezet, illetve a MESZÖV lakásszövetkezeti iroda velük kötött megállapodást, és jelentős pénzt kapnak e megbízatásért. Miként fogadják el a szerződés módosításokat?

A beköltözést illetően más-más dátumok hangzanak el; augusztus 20, szeptember közepe, illetve vége. A VASÉP termelési osztálya különböző okokra hivatkozik, ők a szeptemberi költözést tartják valószínűnek, de határozott dátumot nem közölnek velünk. Annak ellenére, hogy a vállalat igazgatója lapjukon keresztül ígérte, hogy a június 30-i határidőt nem kívánják módosítani.

A 40 család pedig tovább

PO

Más

Tavaly
met kap
között
paradics
emeltem
tettem
tem a
doztam.
radicson
vá cse
Karácso
piros pa
tünk ró
rajta né
következ
hát más
paradics

Nen

Boba—
községek
busszal
celldömö
utóbbi id
dömölk
dő 4070/1
bosszúsá
soknak.
ideje reg
zel szem
június 16
25-én pe
sett. Így
kahelyün
munkalbe

Vál

Az
léte

Megúj
című ír
író több
„Az épít
tik, hog
alatt hú
út".

A KP
ság fő
szerint,
nak léte
ság és a
umok Ig
jén szoc
dési me
A Savar
ugyanis
emberisé
fontos sz
rostyánk

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Váli Zoltán

NÉPSZABADSÁG

1966 SZEP 24.

1021

1966. szeptember 24, szombat

VÁLI ZOLTÁN: TANULMÁNY.

1966. szeptember 24.

Az Európai Kulturális Társaság pénteken folytatta munkáját

Dr. Sik Endre felszólalása

Az Európai Kulturális Társaság végrehajtó tanácsának budapesti ülésén — amely pénteken a Gellért Szállóban folytatta munkáját — a magyar szekció részéről felszólalt *dr. Sik Endre* nyugalmazott külügyminiszter.

— Az általános világhelyzet nehéz időszakában jöttek össze most eszmecserére az európai kultúra munkásai — mondotta. — Véleményük nyilvánítása és állásfoglalásuk az Európai Kulturális Társaság fennállása óta ezekben a napokban igényli a legsúlyosabb felelősséget.

Fontos aktualitást kölcsönöz a mostani tanácskozásnak az is — folytatta —, hogy a Távol-Keleten véres agresszív háború folyik, emberek ezrei pusztulnak el, az emberi kultúra művei, iskolák, kórházak, gyárak válnak a földdel egyenlővé.

A társaság jeles alapítói egykor Európa egységének eszméjéből indultak ki, és ez a törekvésük viszonylag gyorsan megértésre és visszhangra talált. A nemzetközi politika fórumán az európai országok sorra hívtak össze kelet—nyugati kerekasztal-konferenciákat, keresvén a megértés módjait, a béke útját. 1967 tavaszán általános európai konferenciára gyűlnek össze kontinensünk országaiból a legkülönbözőbb néprétegek képviselői, hogy megtárgyalják földrészünk legfontosabb közös problémáit, elsősorban a béke és a biztonság kérdését. Ennek jegyében — különösen a legutóbbi esztendőkben — az európai államok vezetői is mind többször keresik és találják meg az alkalmat a személyes megbeszélésekre, véleménycserékre.

A közvélemény alakításának, formálásának felelős letéteményesei az Európai Kulturális Társasághoz tartozó tudósok, írók, művészek, filozófusok, gazdasági szakemberek. Megbeszélésük, dialógusaik eredményét a társaság keretein túl ismertté kell tenni a lehető legszélesebb körben, a nemzetközi helyzet enyhítésére.

Ma kezdődik a Liszt—Bartók-zongoraverseny középdöntője

MDK

Váli Zoltán

Az ellenforradalom, lino

Felszabadult Bp. művészete. N.Szal. 196o.

MDK

Veit Zoltán

Az ellenforradalom, 1ino

Polgárdabudt Bp. Milvédegyete. M.Szegl. 1960.

MDK

Váli Zoltán

Ellenforradalmi sorozat, linó:

A pártház kapujában

A Köztársaság téren

A főmunkatársak

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.

~~kiáll~~ Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Ellenforradalmi sorozat, linó:

Nincs kegyelem - se gyermeknek ...

...se öregnek...

Az ellenforradalmárokat semmi sem tartja vissza

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.

~~kiáll~~ Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Ellenforradalmi sorozat, linó:

Kommunista?...

...máglyára!

Hüség a zászlóhoz - hüség a nép ügyéhez

Barna M, Kassitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.

kiáll. Műcs. 1962.

...

...

MDK

Váli Zoltán

Ellenforradalmi sorozat, linó:

Amit ő akart és akik őt akarták

A tiszta forradalom!

~~Kommunista?~~.

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.

~~kiáll~~ Műcs. 1961.

NDK

Váli Zoltán

Ellenforradalmi sorozat, linó:

Patkányok

November 4.

Felszabaditók

Barna N, Kassitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.

kiáltk Műcs. 1961.

Váli Zoltán MDK

Megvédjük a nép hatalmát!-sorozatból, linó:

Megvédjük a nép hatalmát!

Lőgyakorlat

Fegyverápolás

Barna M., Kassitzky I., Váli Z. festőm. kiáll. Műcs. 1961.

Váli Zoltán MDK

Megvédjük a nép hatalmát!-sorozatból, linó:

Századgyülés

Közös uton

Együtt a bajban is

Barna M., Kassitsky I., Váli Z. festőm. kiáll. Műcs. 1961.

Váli Zoltán MDK

Megvédjük a nép hatalmát!-sorozatból, linó:

Határszélen

Automatizált téglaprés

Pogány Ö. Gábor, olaj

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.
Mües. 1961.

le .D. L

VÁLI Zoltán festő

Kiállítása a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1961. márc. 24. 4. l

Váli Zoltán, festő

MOh

Váli Zoltán művészete összeforrott a munkásmozgalommal.

–: Három festőművész kiállítása a Műcsarnokban 12. l.

Bp. 1961. márc. 26.

NÉPSZABADSÁG.

Vali Zoltán
Grafikus

M.D.K.

Miltatás.

Soós Klára: Élelmű a pártos művészet szolgálatában
Művészet, 1968. november - 37 lap.

M. D. K.

VÁLI Zoltán

Francia ellenállási mozgalomban
készített mozgósító plakátokat
Ellenforradalmi sorozat
„Megvédjük a nép hatalmát" (linómetszet)

d. m. Három művész kiállítása
Magyar Nemzet 1961. ápr. 1. 4. l.

MDK

Váli Zoltán festőművész

két másik festővel közös kiállítása nyílt a Műcsarnokban.
(Fényképp repr.)

A megnyitás óta sokan nézték meg...
(Képes hír.)
Ország-Világ, Bp. 1961. 16. sz. (18.l.)

M.D.K.

Váli Loltán
festő

„Csendélet kompozíció", „Akt kerti székben"
„Kihallgatás", „Ellenforradalmi sorozat",
„Keletről jött a fény", „Dicső elcink", „Meg-
„védjük a nép hatalmát", c. művei.

Ecsery Elemér: A dolgozó nép szolgálatában.
Művészet, 1961. junius – 40 lap.

Váli Zoltán, festő M Ok

A csepeli munkásotthonban kiállítása nyílt meg ~~a~~ ~~[illegible]~~ munkásmozgalmi kép-anyagából.

— : Hír 8. l

NÉPSZABADSÁG Sz. 1961. máj. 24.

Váli Zoltán

Forradalmi magyar képzőművészet.
Baumer Zoltán

Utunk, Kolozsvár
1958. okt. 30.

Váli Zoltán, festő

Bon

A Műcsarnokban megnyílt kiállítását meglátogatta Bisku Béla bel- és Trautmann Rezső építésügyi miniszter.

-: Hír

12.1

NÉPSZABADSÁG, bp. 1961. ápr. 9.

Váli Zoltán MDK

Dicső eleink c.sorozatból, linó 1958

Landler Jenő

Nyisztor György

Stromfeld Aurél

Mücsarnok 1961 Barna M,Kassitzky Ilona,Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Keletről jött a fény. c. sorozatból:

Fehérterror

Él a párt!

Műcsarnok Kamarat.1961 Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Keletről jött a fény c.sorozatból, linó 1958

Fehérterror

Él a párt!

Műcsarnok 1961 Barna M,Kassitzky Ilona,Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Keletről jött a fény c.sorozatból linó 1958:

Tiéd a gyár, a föld

Munkásegyetem

Miskolc visszafoglalása

Műcsarnok 1961 Barna M,Kassitzky Ilona,Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Megvédjük a nép hatalmát c.sorozatból:

Megvédjük a nép hatalmát!

Lőgyakorlat

Fegyverápolás

Mícsarnok Kamarat.1961 Barna M.Kasitsky I.Váli Z.

Máli Zoltán MDK

Megvédjük a nép hatalmát c.sorozatból:

Automatizált téglaprés

Pogány Ö. Gábor, olf.

Mücsarnok Kamarat.1961.Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Megvédjük a nép hatalmát c.sorozatból:

Századgyülés

Közös uton

Együtt a bajban is

Mücsarnok Kamarat.1961.Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Megvédjük a nép hatalmát c.sorozatból, linó 196o

Megvédjük a nép hatalmát

Lőgyakorlat

Fegyverápolás

Századgyülés

Mücsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Megvédjük a nép hatalmát c.sorozatból,linó 196o

Közös után,

Együtt a bajban is

Határszélen

Mücsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Megvédjük a nép hatalmát c.sorozatból,linó 196o

Határszélen

Automatizált téglaprés

Műcsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán
festő

MOK.

Képeinek kiállítása a Műcsarnok-
ban. Por Bertalan mellatta a meg-
nyitón.

Mozaik.

Népszava 89 évf 73 sz 1961, márc 26.

Váli Zoltán

MNK

Kiállított a szept 29-én, a fegyveres erők napján nyílt képzőművészeti kiállításon.

grafikái

(németh): Építjük, védjük szép hazánkat.
Kiállítás az Ernst Múzeumban
VÖRÖS CSILLAG 1962. okt. 3.

VÁLI ZOLTÁN /

1.) Együtt a bajban is linómetszet 25.5x20

2.) Szárad gyűlés —"— 25x20

Miskolci országos grafikai biennálé I. /Kat. bev.: D. Fehér Zsuzsa / Miskolc, 1961.

MDF

Váli Zoltán

Ellenállás, linómetszetek

Francia, spanyol köztárs. és magyar művészek kiáll. N.Szal. 1948.aug.

MDK

Váli Zoltán

Sós E.: Francia, spanyol közt. és párizsi magyar müv. kiáll. a N. Szalonban. Népszava 1948. aug. 18.

Váli Zoltán

Keletről jön a fény, lino

" " "

" " "

M. képzőművészek a fasizmus ellen.

B.Gal. 1965.

MDK

Váli Zoltán

Francia ellenállás c. sorozatból, lino

Centre des Tourelles, akv.

M. képzőművészek a fasizmus ellen.

N.Gal. 1965.

MDK

Váli Zoltán, Bp.

Adagolás a Martinhoz, szén

6. Miskolci orsz. képzőm. kiáll. Herman O. Muz. 1960.

MDK

Váli Zoltán

Kulturház átép.Fertődön, monot.

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz. 1960.nov.

Vélt Zoltán

Kultúrház étkező. Pertőcön. monot.

MDK

Váli Zoltán, grafikus

Zalka Máté portréja. Rajz.

Rejtő

Kékesdi Gyula: Harcos volt és internacionalista

5.

NÉPSZABADSÁG 1966. dec. 23.

Váli Zoltán MDK

Ismerkedés, linó

Mücsarnok 1961 Boldog gyermekévek kiáll.

MDK

Váli Zoltán

Talajfurók, monotyp.

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz.

1964. máj.

Váli Zoltán MDK

Váltán után, szénrajz

Mücsarnok 1960.VIII.Magy. Képzőm. Kiáll.

Váli Zoltán

MDK

Szabó Zoltán kétszeres sztahanovista mérnök, olf.

Műcsarnok 1953 IV. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Váli Zoltán

Vasöntő I. tollr.

Préskovácsok, szén

Müvész a gyárban kiáll. Csepel

MDK

Váli Zoltán

Exenter présnél, szén

Művész a gyárban kiáll. Csepel

Váli Zoltán MDK

Vázlat karikatura

Mücsarnok 1952/53 III. Magy. Képzőm. Kiáll.

Váli Zoltán, grafikus

MDk

kiállítása: Repr.

— : Tíz éves a munkásőrség 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. febr. 18.

a8

Váli Zoltán (szül. 1910)

Nyisztor [illegible]

linóleum metnet, a művén tul.

Merőjardusság a képzőművénetben.
s/kat. bev.: Matolcsi János.
Bp. 1959

29.

Váli Zoltán

Szabad Művészet

1952. 6. p. 252. l.

polgármester

M.D.K.

Váli Zoltán

Grafikája Felv.

A tanácsköztársaság 40 éves fennállásának tiszteletére a képzőművészeti alap 17 müvész 54 grafikáját adta ki.

Népszava 1959. márc.8. 5.old. 57. szám.

M/D.K

VÁLI Zoltán

Részvétel a kiállitáson

Putka Mária: Müvész a gyárban
Kiállitás Csepelen

Nyomat 1962. április 4. 8.l.

MDK

Valik Zoltán

Művével szerepelt a Műcsarnok téli tárlatán.

(m.v.): A Műcsarnok téli tárlata.

Nemzeti Ujság, 1934.Jan.13. 11.lap

Váli Zoltán

MOK

szerepelt a művelődési házban rendezett "A Magyar Tanácsköztársaság" c. kiállitáson, mely márc. 21-én nyilt meg.

-y -r: Csak a szomszédba kell menni...
Villamosgép, 1963 márc. 30.

Fényképész

Magyar Foto: AJ 4804/3 Hegedüsné

Vári Zoltán: Albertfalvai gát

Cluj

1974.

Neg. van

VÁLI ZOLTÁN

Vázlat. Karikatura krétarajz 34x25.

III.Magyar Képzőművészeti kiáll.kat.Műcsarnok 1952.dec-
1953.márc.

Váli Zoltán

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1964 ÁPR 21.

TELEFON

1021

Műteremlátogat

A XIV. ker. Hazafias Nép
zett műteremlátogatások során
órakor Váli Zoltán festőművész (
tagja) alkotásaival Soós Klára mű
kori Történeti Múzeum munkatársa
get.

Gyárunk érdeklődő dolgozóit szív
Abonyi u. 6. III. 1.

Általán

ás Váli Zoltánnál
front által rendszeresen ren
hó 26-án délelõtt tize
gyárunk munkásõrsé
észettörténész, a Legi
ismerteti meg a k
esen látják: Ci

MDK.

Váli Zoltán

Szerepel a Szolnokmegyei Grafikai Albumban

Szolnokmegyei Néplap 1965 márc.26. lap -

Váli Zoltán, [ ] MDG

Kiállító Franciaországban aktív ellenálló volt.

D. Sehér Zsuzsa: Magyar képzőművészek a fasizmus ellen 8

Népszabadság, bp. 1965. dec. 19.

MDK

Váli Zoltán

22-29. linoxxxxmetszet

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

MDK

Váli Zoltán

Ismerkedés, linómetszet

Boldog gyermekévek ... kiáll. Mücs. 1961.

Váli Zoltán, grafikus

1966

Rajz.

Repr.

Váli Zoltán: Tanulmány 8

NÉPSZABADSÁG

Bp. 1966. szept. 24.

MDK

Váli Zoltán

Váltás után, szén

VIII. M.Képzőművv. Kiáll. Műcs. 1960. ápr.

Váli Zoltán festő M.D.K.

Abonyi uti műtermében látogatás a hazafias

Néfront XIV, ker. bizettsága rendezésében

Napló

Magyar Nemzet 1964. április 22. 4.1.

NDK

Vaili Zoltán, festő

A Csepeli Munkásotthonban megnyílt tárlat egyik rendezője.

— : Ma hallottuk 2. l.

ESTI HÍRLAP, Dec. 1962. évf. 2.

Vàli Zoltàn

grafikus Paris (?)

Nemzeti Szalon

1948. aug.-szept.

kiàll

Párisi világkiállítás VI. 242

M.D.K.

Vári Zoltán
grafikus

A Csepeli Munkásotthonban
rendezett kiállításon részt vett
április-ban.

— : Hírek
Művészet, 1962. július — 38 lap

Váli Zoltán

a Művészeti Dolgozók Szakszervezetének titkáraként a borsodmegyei képzőművészek helyi csoportjainak megalakuldsán jelen volt.

Északmagyarország 1951. márc. 4.

Váli Zoltán, grafikus

Rajza. Repr.

Váli Zoltán: Az újjáépülő Salamon-torony 9.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1964. júl. 26.

Váli Zoltán, grafikus

Rajza. Repr.

Váli Zoltán: Nagymarosi utca 9.

NÉPSZABADSÁG, hn. 1964. okt. 11.

Váli Zoltán, grafikus

MDK

Rajza. Lepar

Váli Zoltán: Téli táj

9.

NÉPSZABADSÁG

Bp. 1965. febr. 14.

Váli Zoltán, grafikus

Rajz. Repr.

Váli Zoltán: Építkezés 9

NÉPSZABADSÁG, Sp. 1966. jan. 15.

Váli Zoltán

szerepelt a Budavári Palotában a Magyar önkéntesek
a spanyol nép szabadságharcában c. tárlatán

Magyar Hirlap 1976/254/4

Váli Zoltán

A köztársaság bukása után francia internálótáborokba került magyar önkéntesek körében sem szünetelt a művészi tevékenység. A kényszerű tétlenségben született emléktárgyak közül említésre méltó *Váli Zoltán* linóia, amelyen szögesdrót mögött álló férfi teszi fel a kérdést a szemlélőnek: *Miért?*

Magyar Hirlap 1976/254/4

Wagner:Magyar müvészek Spanyolországért

Váli Zoltán, [grafikus:]

Megemlítve linómetszete, amely „nek ezt a címet" adta: Pourquoi?

Lukács Teréz: Hispániáért harcoltak 3.

Esti Hírlap, Bp. 1976. okt. 1.

Vali Zoltán, festő

Részlet Martyn Ferenczhez 1949. dec. 17-én írt leveléből: Jelkéri, hogy Martyn vállalja el a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Dél-dunántúli Csoportjának vezetését.

— A pécsi képzőművészet kistükre (11)

1149–1152

Jelenkor, Pécs, 1971. december

XIV. 12.

M. D. K

VÁLI Zoltán festő

Franciaországban röplapokat plakátokat rizsitett, amelyek a német megszállás ellen mozgosítottak

csepelről, a felszabadulásról, a Tanácskoztársaságról festett reperet

Három festőművész kiállítása nyílt a Múcsarnokban

Magyar Nemzet 1961. márc. 26. 4. l.

Váli Loltán
festő

M.D.K.

Nyisztor György (repro)

Ecsery Elemér: A dolgozó nép szolgálatában.
Művészet, 1961. június — 40 lap.

Váli Zoltán MDK

Préskovácsok, kréta 1956

Excenterprésnél, kréta 1957

Tolópad, kréta 1956

F.S. sztahanovista martinász, szén, 1956

Mücsarnok Kamarat.1961 Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Feleségem, Éva 1959, röttl

Vonópad a Csőgyárban, szén-kréta 1955

Váltás után, szén-kréta

Ezredik női brigád, kréta 1956

Mücsarnok Kamarat.1961 Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

ö. Kiss Istvánné, szén 1959

Kazánjavitás a Rákospalotai Növényolajgyárban, kréta

Paprikatisztitás a fertődi Konzervüzemben, szén

M.J. esztergályosnő vöröskréta

Miesarnok Kamarat.1961.Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Haydn-ünnepség a fertődi kastélyban, montypia 196o

Önarckép, vöröskréta 1952

Tipus-tanulmány ~~XXXx~~ I-VII.

N.S. sztahanovista olvasztár 1955, szén

Műcsarnok Kamarat.1961.Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Kártyázó gyerekek I-II. diófapác 1955

Erdei házikó , toll 1956

Szénrakodás Csepelen, kréta 1956

Kulturház épitése Fertődön, monotypia 1960

Mücsarnok Kamarat.1961.Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Kossuth-adó - 1944.kréta 1953

Tanulmány a Kossuth adó - 1944-hez,szén-kréta

Kompozició terv, diófapác 1954

Vázlat a Gégeklinikán I. diófapác 1955

Mücsarnok Kamarat.1961.Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Madrid - 1936 lav.tus 1952

Spanyol fronton, lav. tus 1952

Röpgyülés 1936. lav. tus 1953

Kihallgatás lav. tus 1953

Miesarnok Kamarat.1961.Barna M.Kassitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Félakt, olf. 1947

Női akt, olf. 1947

Néger nő, olf. 1947

Virág üvegben, olf. 1947

Műcsarnok Kamarat.1961.Barna M.Kassitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

M.A. portréja, olf. 1947

"Nyanya", olf. 1947

Ginette, vörös-kréta 1947

Jeanette, kréta 1947

Műcsarnok Kamarat.1961.Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Táj tehenekkel, olf. 1946

Csendélet, kréta 1946

Csendélet kompozició, olf. 1946

Virágkompozició, olf. 1946

Mücsarnok Kamarat.1961.Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Plakát a Petain-ügy tárgyalására, linó 1945

Szolidaritási lap a volt sapnyolországi önkéntesek támogatására, linó 1946

Konspiráció linó 1946

Műcsarnok Kamarat.Barna M.,Kmitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Francia ellenállási plakát linó 1942

Hazafias Milicia...plakát linó 1943

Szolidaritási lap I-IV. linó

Plakát a párizsi felkelés idejéből linó

Micsarnok Kamarat.Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Hazafias milicia, plakát repr.

Spanyol fronton repr.

Szénrakodás Csepelen, repr.

Mücsarnok Kamarat.Barna M,Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Dicső eleink c.sorozatból:

Landler Jenő

Nyisztor György

Stromfeld Aurél

Mücsarnok Kamarat.1961 Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

Váli Zoltán MDK

Keletről jött a fény.c.sorozatból:

Tiéd a gyár,a föld

Munkásegyetem

Miskolc visszafoglalása

Mücsarnok Kamarat.1961 Barna M.Kasitzky I.Váli Z.

MDK

Váli Zoltán

Kossuth adó, kr. /terv/

Tanulm. a Kossuth adó-hoz, szén-kr.

Barna M., Kassitzky I., Váli Z. festők.
Kiáll. Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Néger nő, of.

Virág üvegben, of.
Madrid, lav.tus

Berna M, Kassitsky I, Váli Z. festők.
kiáll. Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Jeanette, kr.

Félakt, of.

Női akt, "

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll. Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

M.A. portréja, of.

"Nyanya", of.

Ginette, vör.kr.

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll. Mücs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Csendélet kompozició, of.

Virág " "

Barna M, Kassitzky I, Váli Z. festők. kiáll. 1961. Műcs.

MDK

Váli Zoltán

Konspiráció, lino

Táj tehenekkel, of.

Csendélet, kr.

Barna M., Kassitzky I., Váli Z. festőm. kiáll. 1961. Műcs.

MDK

Váli Zoltán

Plakát a párizsi felkelés idejéből, linó

" a Petain-ügy tárgyalására, "

Szolidaritási lap a volt spanyolországi önkéntesek támogatására, linó

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll. 1961. Műcs.

MDK

Váli Zoltán

Szolidaritási lap I. lino

" " DD. "

" " III. "

" " IV. "

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festóm. kiáll. 1961. Mücs.

MDK

Váli Zoltán

Hazafias milicia, plakát, linom.

Francia ellenállási plakát, lino

Barna M, Kasitzky.I, Váli Z. festőm. kiáll.
1961. Mücs.

Váli Zoltán, grafikus MDh

1944 nyarán, a párizsi felkelés napjaiban megjelent plakátnak az alkotója.

A plakát: „Milice Patriotique Formez vos bataillons" – Repr.

– bák: A hétköznapok embereiről szeretnék minél többet elmondani 2. l.

ESTI HIRLAP, bp. 1961. ápr. 21.

MDK

Váli Zoltán

N.S. olvasztár, szén

ö.Kiss Istvánné, "

Kazánjavitás a Rpalotai Növényolajgyárban, kr.

Barna M, Kassitsky I, Váli Z. festőm. kiáll. Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Paprikatisztitás a fertődi Konzervüzemben, szén

M.J. esztergályosnő, vör.kr.

Feleségem, Éva, rötl

Barna N, Kautsky I, Váli Z. festőm. kiáll. Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Vonópad a Csőgyárban, szén-kr.

Váltás után, " "

Ezredik női brigád, kr.

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.
Mücs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Préskovácsok, kr.

Excenterprésnél, kr.

Tolópad, kr.

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll. Mücs. 1961.

Váli Zoltán MDK

F.S. martinász, szén

Cs.M. Központi utca, toll

A horogkereszt jegyében, lino

Barna N, Kassitzky I, Váli Z. festőn. kiáll. Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Tipus-tanulmány IV. vör.kr.

" " V. kr.

" " VI. vör.kr.

" " VII. szén

Bacsa M, Kassitsky I, Váli Z. festőm. kiáll. Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Tipus-tanulmány I. vör.kr.

" " II. "

" " III. Krétai

Barna M, Kassitzky I, Váli Z. festőm. kiáll. Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Kulturház épitése Fertődön, monotyp.

Haydn-ünnepség a fertődi kastélyban, monotyp.

Önarckép, vö.kr.

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll. Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Kártyázó gyerekek II, diófapác

Erdei házikó, toll

Szénrakodás Csepelen, kr.

Barna M, Kassitzky I, Váli Z. festőm. kiáll. Műcs. 1961.

Vóli Zoltán

Született Miskolcon 1910. Festő, grafikusművész. Tanulmányai: Tondrképző gyakorló gimnázium (1930) és a Podolini Művészeti Iskolán.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 3341

3051.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Váli Zoltán

1932: a Rouen-i Művészeti Akadémián. Majd a bpesti Képzőművészeti Akadémián /: Karlovszky B. :/ később a párizsi André Lhote Akadémián.

Fehele Márton: Prominent Hungarians

Home and Abroad, München, 1966. 334 l

305 l.

Völi Zoltán

1938: Képviselő a spanyol polgárháború-ban. 1948: Magyarországra tért vissza. A Magyar Művészek Közösségének volt titkára. „Jólismert linóleum metsző".

Fekete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 3340

3051.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Váli Zoltán

Kompozició terv, diófapác

Vázl. a Gégeklinikán I, diófapác

Kártyázó gyerekek I, "

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.
Mücs. 1961.

Váli Zoltán MDK

Váltás után, szén-kréta 1955

Ezredik női brigád, kréta, 1956

Préskovácsok, kréta, 1956

Excenterprésnél, kréta, 1957

Mücsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I.Vály Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Paprikatisztitás a fertődi Konzervüzemben,szén,1960

M.J. esztergályosnő, vöröskréta, 1955

Feleségem, Éva, 1959, rötli

Vonópad a Csőgyárban, szén-kréta, 1955

Mücsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I.Váły Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Tipus-tanulmány I-VII. 1953-1955, vöröskréta

N.S. sztahanovista olvasztár, szén, 1955

ö. Kiss Istvánné, szén,1959

Kazánjavitás a Rákospalotai Növényolajgyárban,kréta 1953

Mücsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I.Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Szénrakodás Csepelen, kréta 1956

Kulturház épitése Fertődön, monotypia, 196o

Haydn-ünnepség a fertődi kastélyben,monotypia

Önarckép, vörös kréta, 1952

Műcsarnok 1961.Barna M,Kassitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Röpgyülés, 1936, lav tus

Kihallgatás, lav.tus, 1953

Kossuth adó, 1944, terv, kréta

Tanulmány a Kossuth adó - 1944-hez, szén-kréta 1953

Mücsarnok 1961. Barna M, Kasitzky I, Váli Z. kiáll.

Váli Zoltán MDK

Kompozició terv, diófapác, 1954

Vázlat a Gégeklinikán I. diófapác, 1955

Kártyázó gyerekek II, diófapác, 1958

Erdei házikó, toll, 1956

Mücsarnok 1961.Barna M,Kassitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Néger nő, olf, 1947

Virág üvegben, olf. 1947

Madrid - 1936, lav.tus

Spanyol fronton, lav.tus

Mücsarnok 1961.Barna M,Kasitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Hazafias Milicia, repr.

Spanyol fronton, repr.

Szénrakodás Csepelen, repr.

Mücsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Csendélet, kréta, 1946

Csendélet kompozició, olf.

Virág kompozició, olf.

M.A. portréja, olf.

Mücsarnok 1961 Barna M,Kositzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Pogány Ö. Gábor, olf. 1954

Műcsarnok 1961 Barna M,Kassitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

"Nyanya", olf.

Ginette vörös-kréta, 1947

Jeanette, kréta, 1947

Félakt, olf.

Műcsarnok 1961 Barna M,Kassitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Francia ellenállási plakát, linó, 1942

Hazafias Milicia,..plakát,linó, 1943

Szolidaritási lap I-Iv.linó, 1944

Plakát a párizsi felkelés idejéből, linó,1944

Mücsarnok 1961 Barna M,Kassitzky I,Váli Z.kiáll.

Váli Zoltán MDK

Plakát a Petain-ügy tárgyalására, linó 1945

Konspiráció, linő,1946

Szolidaritási lap a volt spanyolországi önkéntesek támogatására, linó, 1946

Táj tehenekkel, olf.

Mücsarnok 1961 Barna M,Kasitzky I,Váli Z.kiáll.

Vali Zoltán

Müve szerepel a Magyar Grafika 1978.

c.kiállitáson

Magyar Nemzeti Galéria,1979.február

- katalógus a könyvtárban-

Vály Zoltán

Müve szerepelt a Grafikusmüvészek Csoport-
kiállitásán a Csepel Galériában

1978.nov.1-19.

Váli Zoltán

Váli Zoltán (1910–): grafikus. Főleg munkásmozgalmi témájú grafikákat készített.

Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim Bp. Corvina 1977.

MDK

Váli Zoltán

Keletről jött a fény...-sorozatból, linó:

Fehérterror

Él a párt!

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.

Műcs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Keletről jött a fény...-sorozatból, linó:

Tiéd a gyár, a föld...

Munkásegyetem

Miskolc visszafoglalása

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.

Mücs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Dicső eleink-sorozatból, ~~kmá~~ linó:

Landler Jenő

Nyisztor György

Stromfeld Aurél

Barna M, Kasitzky I, Váli Z. festőm. kiáll.

Mücs. 1961.

MDK

Váli Zoltán

Ismerkedés, linó

Adagolás a Martinhoz, szén

Müvész a gyárban kiáll. Csepel

MDK

Göndör Bertalan

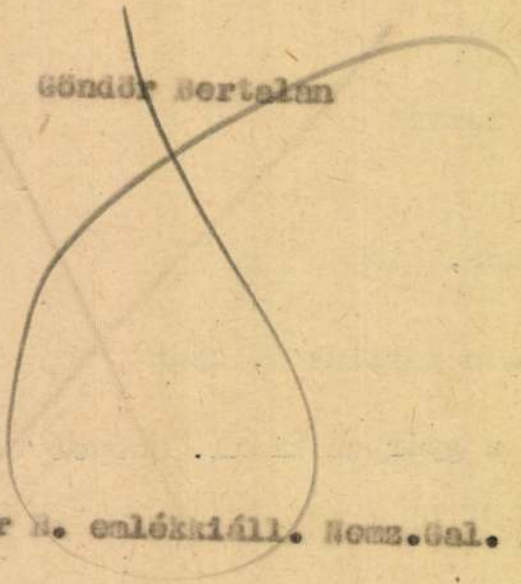

Göndör B. emlékkiáll. Nemz.Gal. 1962.

VÁLI Zoltán

MAJOR Ottó: Váli Zoltán kiállítása elé.
= M.O. Egy nemzet férfi kora. Bp. Szep. 1985.
221-223.

MDK

Váli Zoltán

Együtt a bajban is, lino

Századgyülés, lino

1. Miskolci O. Grafikai Biennale 1961.

MDK

Váli Zoltán, festö

Szabó Zoltán kétszeres sztahanovista mérnök. Olf.

Mücs.-IV.M.Képz.Kiáll. 1954.jan.-febr. Ka/t. lo.1.

MDK

Váli Zoltán

Feleségem, rötli

Kislányom, cer.

Arckép kiáll. Ernst Muz. 1952. aug. 9 l.

Váli Zoltán, grafikusművész

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK, MŰCSARNOK

MEGHÍVJA ÖNT

VÁLI ZOLTÁN

GRAFIKUSMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA

1980. MÁRCIUS 13-ÁN CSÜTÖRTÖKÖN 17 ÓRÁRA

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:

TEIZLER GYÖRGY
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

FÉNYES ADOLF TEREM

BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI ÚT 30.

FNYV 1

Váli Zoltán, grafikus

□ VÁLI ZOLTÁN grafikusművész munkáiból nyílik kiállítás március 13-án, csütörtökön délután 5 órakor a Fényes Adolf teremben. (VIII., Rákóczi út 30.)

-: □ Váli Zoltán

Esti Hírlap, Bp. 1980. márc. 11. 2.

Váli Zoltán, festő

A fényes Adolf Teremben volt kiállítása.

6

-: Közlemények

Esti Hirlap, sp.1980.ápr.5

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1980 OKT 4
Váli Zoltán, festő-é
KISALFÖLD
grafikusművész

1021

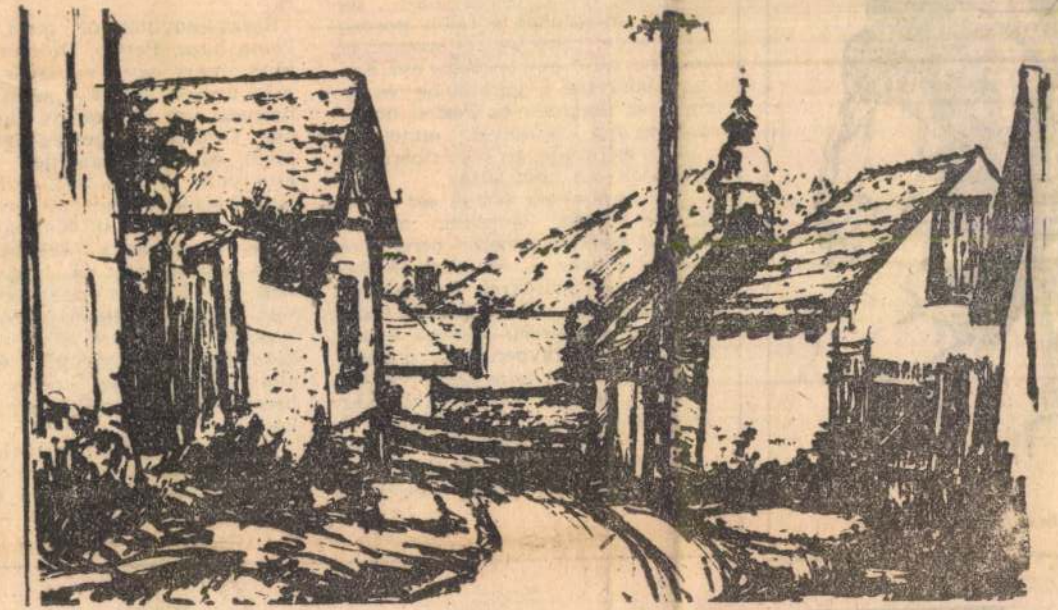

■ Váli Zoltán: Feleségem faluja

■ Babos Ágnes: Vázlat

földesurak mulatós kedv
tezték a helyiséget, mi
kortyolgattuk a Coca-C
hatalmas kristálycsillár
multuk magunkat a fal
dó velencei tükörben, és
voltunk, mint egy ország
mán pörgette a kartone
rolta: ez meghalt, ez Pe
zik, ezt ma műtötték,
van az esküvője, ez bört
ezt hetek óta nem láttál

Már napok óta jártuk
társzéli várost, ismertü
gondját-baját, ismert
minden pincér és rendőr, nem be-
szélve a határőrökről. Az első na-
pokban mind azt gondolták, hogy
szép kis disszidens-jelöltek érkez-
tek. Szép, nagypecsétes engedé-
lyünk volt a városka kérdőívezésé-
re. Ezt a papírt nagy gyönyörűség-
gel mutattuk fel az egyenruhás és
polgári ruhás közegeknek egyaránt,
de még az ajánlkozó alkalmi em-
bercsempész-jelölteknek is, hadd
tanuljanak.

nem számíthatott rá, hogy ez, le-
szűk kiesik, mert meghalt, elköltö-
zött, üdül, betegeskedik. Szabálytalanságot nem akart elkövetni. Egyrészt félt, hogy kirúgják érte a jó állásából, másrészt pedig velejéig becsületes volt, mint egy kiscserkész.

— Itt maradunk és majd hétfőn választok pótmintát — mondta. És még a felesége is utálta ezért a nagy-nagy rendességéért. — Az es-

1021

Váli Zoltán festő- és grafikusművész

1980. III.13.21910. Tv.2.müsor K.L.né

Tv-hiradó

- Bizonyára szokatlan egy politikai kötettel kezdeni egy képzőmüvészeti kiállitás bemutatását, de én a franciaországi antifasiszták harcait feldolgozó kötetben ismerkedtem meg Váli Zoltán nevével és munkásságával. Ismerem a spanyol polgárháboruban készült rajzait is. Az ellenállás grafikusát ma nyilt kiállitásán csak egy sarok idézi. A Fényes Adolf Terem falain látható képek valami ujat, békét, nyugalmat sugároznak ezek az évtizedek új festővé avatták Váli Zoltánt ?

- Nem hiszem, énnekem mindég az egész élet volt a témám, minden érdekelt. És most, hogy ez a kiállitás 70 éves koromra egy visszapillantásra ad lehetőséget, igaz, hogy elég szük keretek között, szeretném azt a másik oldalamat inkább mutatni, amit kevésbé ismernek. Ez a békés élet, a táj, a portré, főleg az emberek érdekelnek, az ember nem adhatja át magát az örömnek zavartalanul. Az élet ma is, főleg a nemzetközi helyzet, provokál-

ja az embert, hogy állást foglaljon, vagy a véleményét nyilvánitsa. Ma éppen ugy szükség van rá, mint a munkásmozgalomban bármikor.

- Váli Zoltán kiállitása április 6.-ig látható a Rákóczi uti Fényes Adolf Teremben.

Váli Zoltán, grafikus 7 Dk

A Műcsarnok boldog gyermekének c. kiállításának egyik résztvevője.

Péter Imre: Jegyzetek kiállításokról 9. l

bn. 1961. júl. 5.

NÉPSZABADSÁG

Váli Zoltán, festő

M ok

Rajza a gyermeti ifjúság napjára – Repr.

–: Függetlenségét, Szabadságát!

9.l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1961. ápr. 23.

MDK.

Váli Zoltán grafikus

" Vázlat karikatura" /krétarajz/

III.Magyar Képzőművészeti Kiállitas
1952.dec.-1953.márc. 16.1.

Váli Zoltán

Ellenállás, linómetszetek

Francia, spanyol köztársasági és magyar
művészek kiállítása. Nemzeti Szalon, 1948.
augusztus, 13 1.

M D K

Váli-Weisz Zoltán grafikus

Gereblyés László: Magyar képzőművészek Franciaországban. Uj Épitészet 1947. 1.sz. 13,14. 1. arcképpel.

MDK

Váli Zoltán

Kislányom, cer.

Arckép kiáll. Ernst Muz. 1952. aug. 9 l.

MDK

Váli Zoltán

Feleségem, rötli

Arckép kiáll. Ernst Muz. 1952. aug. 9 l.

Váli Zoltán

Grafikusmiveszek kiállítása a
Poscher János u-i munkásszállodában

Wejszane 1985. XII. 28.

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK, MŰCSARNOK

MEGHÍVJA ÖNT

VÁLI ZOLTÁN
GRAFIKUSMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA

1980. MÁRCIUS 13-ÁN CSÜTÖRTÖKÖN 17 ÓRÁRA

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:

TEIZLER GYÖRGY
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

FÉNYES ADOLF TEREM

BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI ÚT 30.

FNYV 1

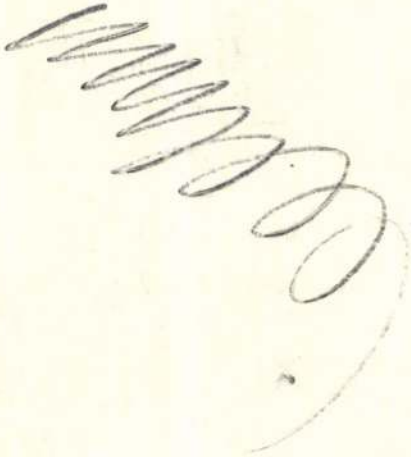

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Váli Zoltán
NÉPSZABADSÁG

1965 FEB 14.

1021

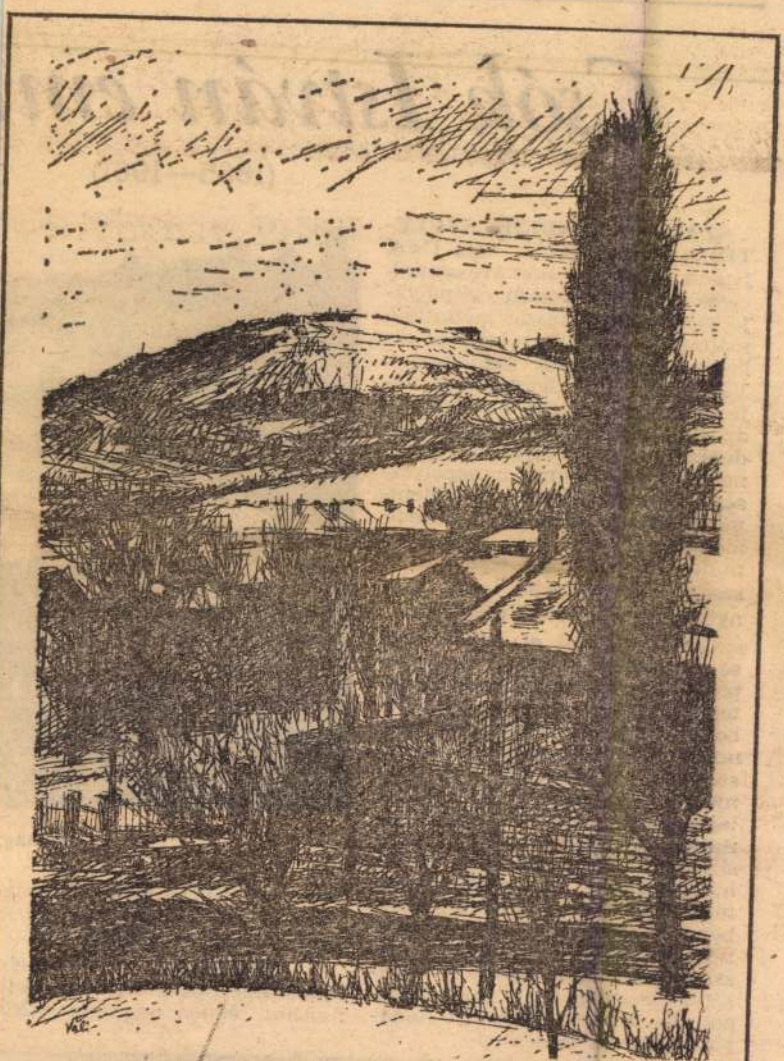

VÁLI ZOLTÁN RAJZA: TÉLI TÁJ.

Csók István em

(1865—1961)

SZÁZ ESZTENDEJE SZÜLETETT, négy éve halt meg Csók István, modern festőművészetünk egyik mestere. Hosszú életpályája során számtalanszor méltatták, méltattuk remekműveinek és alkotói egyéniségének gazdagságát. Vajon sikerült-e felmérnünk teljességében, méltóan elemeznünk az életművét? Valószínűleg mindenkor megakadályozott ebben nemcsak az alkalmak ünnepélyessége, hanem főként az ellentmondások gazdagsága, oly ellentmondásoké, amelyek úgyszólván mindenkor értékeket teremtettek, szemet lebilincselő, lelket gyönyörködtető művészi értékeket.

Szénagy

Gondoljuk csak el: pályakezdése egybeesett a magyar ipari kapitalizmus kialakulásának kezdeteivel, alkotói egyéniségének kibontakozása a millenniumi ünnepségek álragyogásával; a művészet és a művészbarátok már mesterként néztek rá az első világháború s az ezt követő forradalmak idején, ám ezután, a fasizmus évtizedeiben Csók István humanizmusa, népszeretete nem tette kedveltté a hatalom szemében; az igazi „hivatalos" elismerést végeredményben csak a felszabadulás után érhette el. Később azonban a művelődéspolitika hibái által diktált sematizmus annak idején éppen nem azokat a jegyeket méltányolta Csók István művészetében, amelyek a legfigyelemre-

gáló Csók István egész életműv
ezért szinte lehetetlen néhány je
lemző vonással összefoglalni.

E MŰVÉSZET a történelm
festészethez és a kritikai realiz
mushoz éppen úgy kapcsolódik

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Váli Zoltán

NÉPSZABADSÁG
1964 OKT 11.

1021

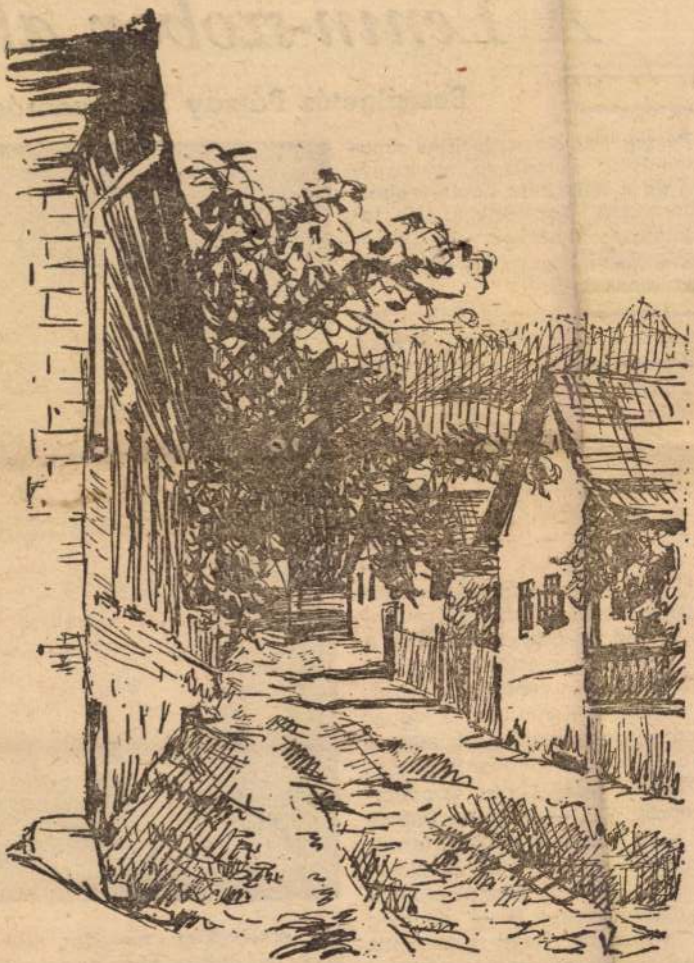

VÁLI ZOLTÁN RAJZA: NAGYMAROSI UTCA.

A Lenin-szobor alk

Beszélgetés Pátzay Pál szobrászi

Pátzay Pál Kossuth-díjas szobrászművész epreskerti műtermében áll a félig kész Lenin-szobor; fehér gipsz. Körülötte kisebb tanulmányok a műhöz, Lenin-képek; s megmintázva egy-egy gesztusa, mozdulata.

— Amikor a Művelődésügyi Minisztérium és a Fővárosi Tanács pályázata alapján megkaptam a megbízást és ismét végiggondoltam a vállalkozás fontosságát, művészi igényességét, bizony megdöbbentem. Csináltam én már Lenin-szobrot — portrét, 1953-ban —, de úgy éreztem, többet, mást, újabbat kell alkotnom. Ez a Lenin-szobor a tervek szerint a leendő új Nemzeti Színház és a Műcsarnok között áll majd, egy magas tardosi márványtömb előtt. A tömbre azért van szükség, mert az emlékmű a tér rendjének fontos architektúrai eleme lesz. A szobor a márványtömb előtt áll, alacsonyan. Mintegy az emberek között.

Hónapok óta Lenin gondolatai között élek — folytatja Pátzay Pál. — Olvasom a műveit, tanulmányozom emberi alakját. Nézegetem a Leninről készült szobrokat, festményeket is — de meg kell vallanom, hogy számomra sokkal többet nyújtanak azok a filmrészletek, főleg egy-egy dokumentumfilmből kinagyított képek, amelyeken mozgása, állása, arca, mozdulata természetes életszerűségében látszik, mondhatnám „nyersen". Ezek a filmképek

SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-397
Váli Zoltán
KÖZNEVELÉS
1965 FEB 26.

1021

Tanyai internátus (Kisújszállás)

Váli Zoltán rézkarca

lóban szükségeset is legszívesebben otthon hagynánk).

Ugyanakkor megfelelő szervezés hiányában lehetnek hátrányos tényezői is. Mindenekelőtt viszonylagos drágasága. (Igaz, hogy egy 3—4 napos út személyenként 3—400 Ft-ba kerül, de ha ugyanezt az utat más módon járnánk végig, bizonyára sokkal tovább tartana és anyagilag is többet jelentene.) Fárasztó. (Ha a befektetett összeget valóban hasznosan akarjuk elkölteni, akkor feszített programot kell végrehajtanunk. A sok élmény végül is fáradtságra, a benyomások iránti közömbösségre vezethet.) A felszínesség veszélye is (a rohanás miatt, ha mindent meg akarunk nézni) fenyeget.

Hogyan szervezzük meg az autóbuszutazást?

Előkészítés. Az autóbusz biztosítása. Autóbusz igénylést Budapesten az IBUSZ Autóbus Toure, V. ker. József Attila u., vidéken pedig a MÁVAUT-kirendeltségek vesznek fel. Mivel az iskolák igénylése elég rövid időre összpontosul (május 10—25 a csúcsforgalom, az írásbeli érettségi vizsgák alatt és után), ezért az igénylések leadása korán történjék. Legjobb a naptári év elején, mert így a közbejött akadályok elhárítására marad elegendő idő. Fontos, hogy a szállást csak a buszrendelés visszaigazolása után rögzítsük le véglegesen.

A torlódások elkerülése érdekében az alábbiak ajánlatosak: Az általános iskolák vagy április végén, vagy ősszel rendezzék országjáró kirándulásaikat (az időjárás is megbízhatóbb). Azok az osztályok, amelyeknek kísérői nem érdekeltek az írásbeli vizsgákon, így jól felhasználhatják idejüket.

Szállás. Az idegenforgalmi hivatalok már széleskörű hálózattal rendelkeznek s minden turisztikai központnak van megfelelő befogadóképességű szállása. Ezenkívül a Turistaházakat Kezelő Vállalatnak is vannak házai az országút mellett, vagy onnan nem messze (Sárospatak, Hollóstető, Dobogókő, Dömörkapu, stb.). Mindenesetre ennek lekötése,

A költségek össz
tényezőkből tevőd
vezményes buszköl
Ft/km, a 35 szemé
nélkül, amelyet a
molni, a díj 14, ill
ismeretes, akkor az
molni az összkilom
séget. A kapott ös
tonságból esetleges
szerű kerülők (út
idegenforgalmi hivatalok 12,— Ft, ill. campingban 20,— Ft-ot számolnak egy éjszakára. Ezt növeli még egyes helyeken az üdülőhelyi hozzájárulás). *Belépődíjak.* (Múzeumok, kiállítások megtekintése, idegenvezető tiszteletdíja, stb. céljaira általában 15—20 Ft-ot lehet számolni.) *Étkezés.* (Alkalmanként 10—11 Ft.) Ezek összege adja a kirándulás tényleges költségét.

Útmutató. A kirándulásunk szervezettségének biztosítására előnyös egy útmutató összeállítása, amelyet mindenki kézbe kap. Ez az utazás leglényegesebb adatait (időtartam, hazaérkezés, étkezésre és ruházatra vonatkozó tanácsok, stb.) tartalmazza.

Szokásos ezenkívül az ülőhely kijelölése is. Ez a beszállásnál — ki, hol és ki mellett akar ülni — esetleg előadódó viták megelőzésére tanácsos. Mindenesetre a baráti kapcsolatokat az elhelyezésnél vegyük figyelembe.

Az út leírását, az adatok, városok, útbaeső érdekességek ismertetését önálló munkaként rábízhatjuk valamelyik tanulóra is.

A kirándulás levezetése

A következő szempontokat vegyük figyelembe a kirándulásnál. Az indulást tervezzük minél korábbra ($^1/_2$7 óra találkozó és 7 órás indulás). Ha több napos a túra, egy nap legyen pihenő jellegű (pl. Balaton).

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Váli Zoltán

NÉPSZABADSÁG

1021

1966. január 15, szombat

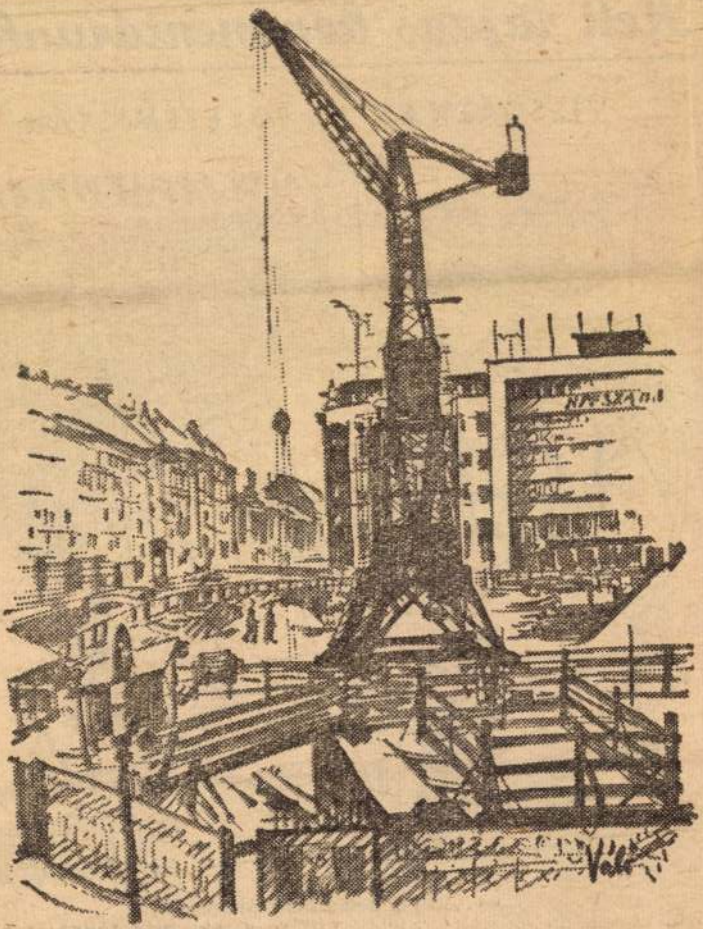

VÁLI ZOLTÁN RAJZA: ÉPÍTKEZÉS.

Heti rajzos kommentárunk

VIZSGÁZNAK AZ EGYETEMISTÁK

—... És a hetes busz útvonala?

(Mészáros András rajza.)

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

Magyar Iparművészeti Egyetem
Művészettörténeti Kutatóintézet
Könyvtár
Budapest
26 757

VALKÓ LÁSZLÓ

1946 -

Grafikus, festő. Tanulmányait a budapesti Képzőművészeti Főiskolán végezte 1970-ben Bernáth Aurél és Iván Szilárd irányítása alatt. A Janus Pannonius Tudomány Egyetem Művészeti Karának festészet-tanára.

Önálló tárlatai voltak Budapesten, Pécsett, Miskolcon, Kaposvárott stb. Külföldön művei Németországban, Lengyelországban, Ausztriában, Jugoszláviában, Finnországban, Belgiumban voltak kiállítva. Díjakat nyert a Miskolci Grafikai Biennálén (1977), a Hatvani Tájképbiennálén (1980), a Dunántúli Tárlatokon (1984,1990), a Majdaneki Nemzetközi Művészeti Triennálén (1985). 1995-ben Kolbe-díjat, 1996-ban pedig Pro Civitate - Pécs kitüntetést kapott. Alkotásai rangos hazai és külföldi közgyűjteményekben találhatók.

FÉRFI PORTRÉ
vászon, olaj, 60x40 cm.
j.a mű hátoldalán: Valkó
Ltsz.: K. 85.126.1.

MENEKÜLÉS
papír, rézkarc, 295x310 mm.
j.n.
Ltsz.: K. 85.435.1.

"Valkó művészetét, amelyet a 80-as évek közepéig a grafikai technikák sajátos, csak rá jellemző módszereinek kidolgozása, naturalista motívumokból sarjadó expresszivitás, jól körülhatárolható szimbolikus utalások jellemeztek, az évtized közepére az új festőiség hatása formálta át. Ebben az időszakban átmenetileg olyan festői attitűd jellemezte, amellyel a táblakép nyújtotta hagyományos eszközök körén belül azok szélsőséges felfokozására, direkt és nyers hatásainak kiaknázására törekedett...

A rövid közjáték után visszatalált ahhoz, aki mindig is volt. Valkó századvégi «manierista» a szó dvoraki értelmében: a technikák és anyagok megválasztásában hangsúlyozottan és következetesen szubjektív, tárgyában egyaránt tud durván érzéki és irodalmian kimódolt lenni" -

Kovács Orsolya

IRODALOM

Bán András: A tények értelméről. Művészet. 1977. XVIII. évf., 5. sz., 12-13.o.
Kovács Orsolya: Valkó László kiállítása. Magyar Napló. 1990. szeptember 3.
Kovács Orsolya: Valkó Lászlóról. Balkon. 1995. 6-7-8. sz., 32-33.o.
Valkó László kiállítása. Pécs - 1996. Budapest - 1997. Katalógus Hajdu István bevezetőjével.
Götz Eszter: Valkó László. Balkon. 1997. 1-2. sz. 2.o.

VALICH & WALCH

Valich

VALIC RUDOLF

Párisi részlet. Olajf. 46x55.

Árverési Közlöny 1940.okt.4.fend.sz. 37.oldal
95.aukcio

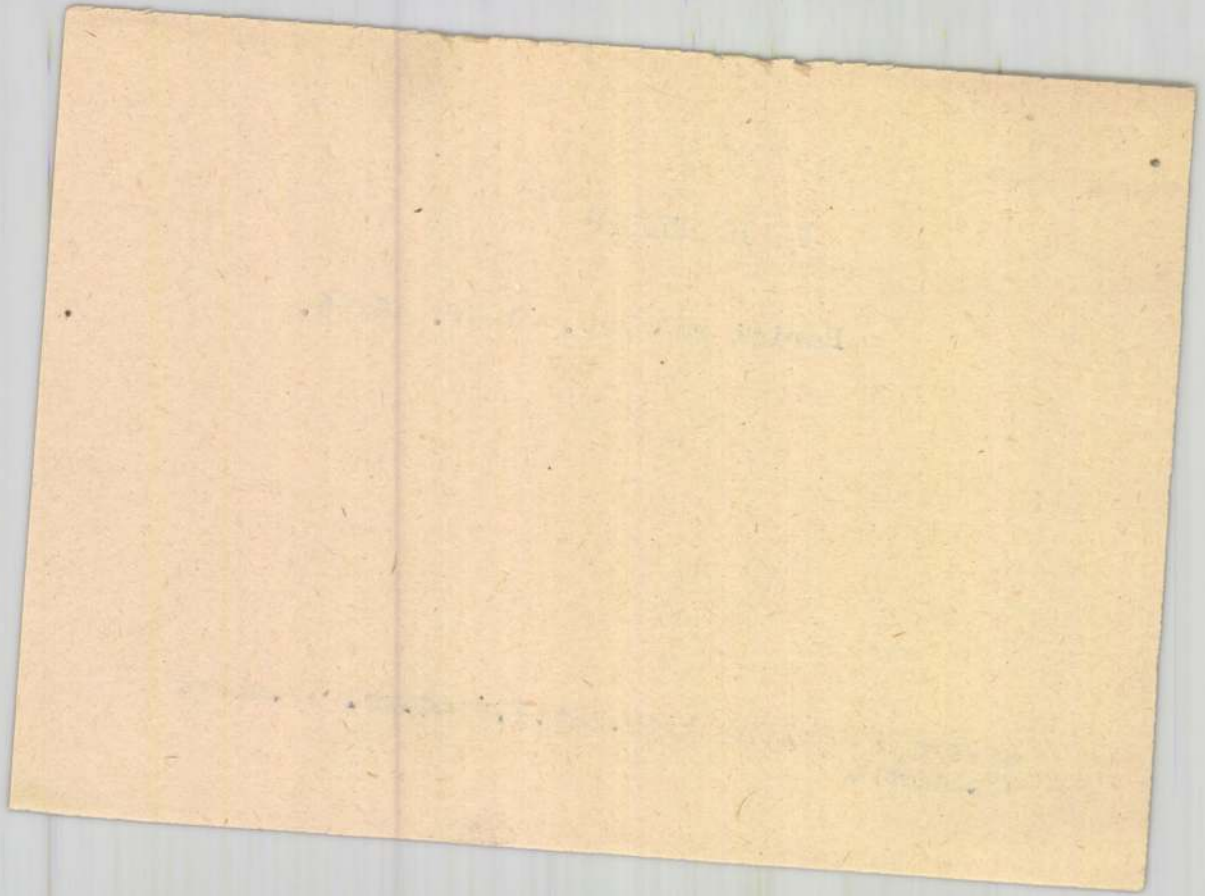

Valics Géza faragó népművész

a Győri Járási Hivatal és a TIT háron
éve fafaragó szakkört létesített, melyn
tagjai most mutatkoznak be munká
ikkal. Faragásai szerepelnek e ki
állításon.

Sz.: Fafaragók, hímzők.

Kisalföld, 1974. jún. 15.

Valik Zoltán

festőművész

Téli Tárlat - Mücsarnokban - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1934.I.13.

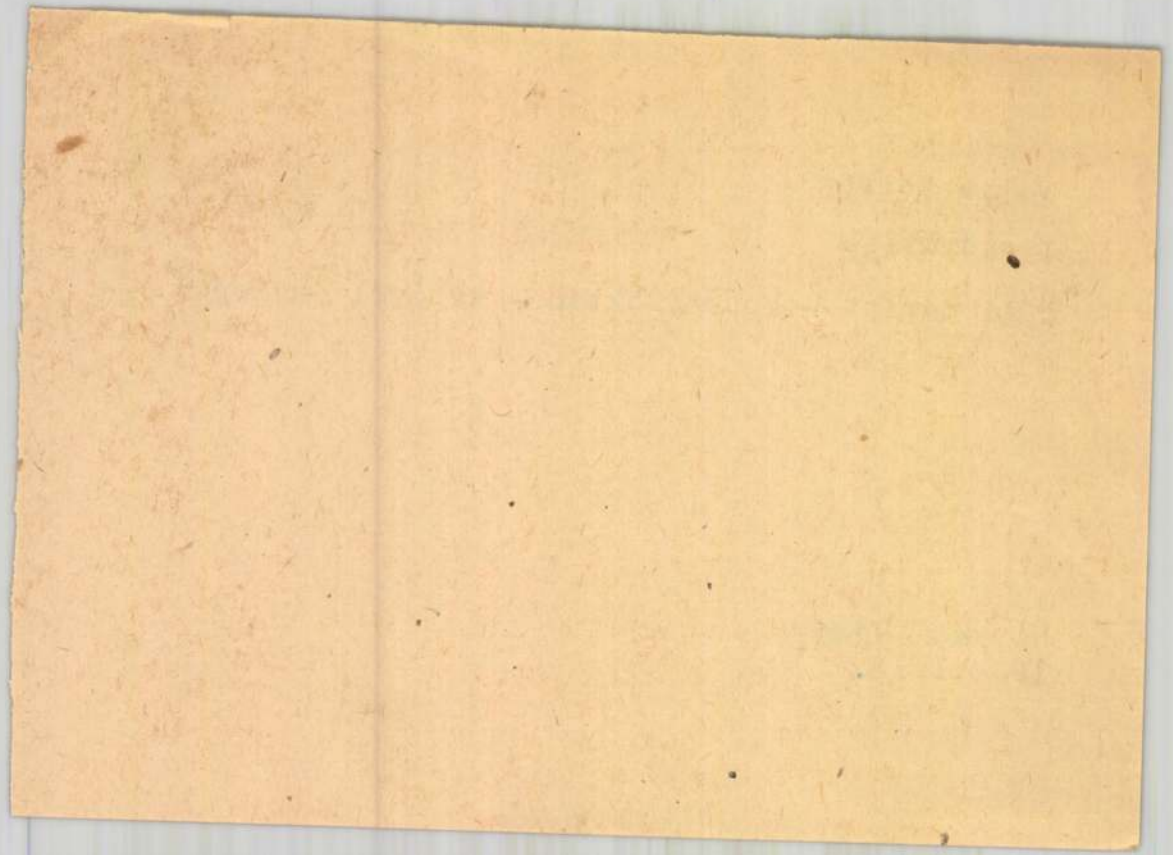

VALK Mátyás bécsi bádogos. Egerben 1838-46 között átfesti a főszékesegyház bádogtetejét.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Valk, Gerard

l.

Glaser Karlsruhe

132. l.

477, 585 — 87 fl.

+0

[óban látjuk, a melynek ajtaját kinyitottak s a melynek

zadból.

~~elynek ajtaját a [illegible] kinyitották~~
olttestét ~~[illegible]~~ fehér egyházi
tü ereklyetartó foglalása aranyozott.
~~[illegible]~~, Mellette két viaszgyertya ég
yezeten, az aranyghirlandok között, a ke-
»IC XC NI KΔ« olvasható.

cm.
L. Resiminitől 100 lirán (44 frt. 90 kr.)
17-én (279/94)
a 12620/95 és a 22919/95 min. számot.
otz K., Schickedanz A. és Zala Gy. a vé-

M.D.K.

Valk Mátyás, bécsi bádogos

Egerben 1838-46 között
állított a főszékesegyház bádog-
tetejét.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 414 old.

Volk Mátyás

Bécsi kőfaragómester dolgozott az egri székesegyház építkezésén 1835-36.

Voit Pál szerk.: Heves megye műemlékei II.
Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

4191

Valkai György

dijazott munkáját említi Kovor Vilma az "Egyetemisták a fővárosért" c. diplomaterv-pályázatról írt cikkében.

Budapest, 1974. 8.sz. 12-14.l.

Valkai Miklósné
Ördög Judit
1729

l.

Csermelyi Sándor
Magyar hiszpánisch
kiáll. lajstr.
O. M. Iparm. Muz.
Bp. 1918. 37 l.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
336 17
Érk.: 917 jun. hó 5. n.

I.

Utasitom az állam
aljai Andrássy- mauzoleumh
1916 évben, végzett kémény
jében, tizenöt /:15:/K 20
sága elnökének hivatalos n
sége mellett, fizessen ki
forgalmi napló mellékletét

Valkay Pál

építészmérnök

rendes tagul felvé-
tetett

MMÉE Közl.

1944. 284. l

Valkay Zoltán

001. október 15. Tisri 28. 5762. ב"ה

Emléktábla-avatás Zentán
(2. oldal)

A háború küszöbén?
(5. oldal)

A zsidóság és a sport
(7. oldal)

SÉGEK LAPJA

” a magyar történelemben

alt: pesti 1-ik számú
zászlóalj
l: a jegyzőkönyv évfolyama 1871
záma 236
következnek az adatok, szépen sorban:
Nátán magy. kir. honvéd-gyalogos született Magyar-est megye Budapest községben izraelita, nőtlen keres-nagy. kir. pesti 1-ső honvéd zászlóaljnál mint közhonvéd ét évet, 9 hónapot és 9 napot szolgált. Törvényszabta égi védkötelezettségének teljesen eleget tévén, a honvéd-ékéből ezzel végképen elbocsáttatik.
mondottak igazolásául jelen okirat, a véderőről szóló i XL. törvényczikk 39. §-a alapján kiadatott.
udapesten, 1883 évi deczember hó 31-én.
zári és apostoli királyi fölségének valóságos honv. alez-a m. k. pesti 1-ső honvéd zlj parancsnoka
naufi Gyula
alán elég ennyi.

* * *

ik iratot három évvel előbb keltezték Budapesten, 1880. n.

Ez az egy nemzedékkel korábban született Dour Márk tizedes úr számára igazolja, hogy a *„Budapesti Egyesült 1848–9. kir. Honvéd Egylet” bizottsága előtt mint ilyen magát igazolta. Mely igazolás ezen egyletnek igazolása és létszám könyvébe a régi 413. szám helyett az új, 280. számon bejegyeztetett.* Ezt az iratot a szabadságharc csatáinak helyeit magukon viselő tölgyfalevelek rajzai fogják körbe, de természetes, hogy zászlók, lövegek és ágyúgolyók ezen is láthatók. A Branyiszkót és Nagysarlót egyaránt említő – és még vagy két tucat helységnevet felsoroló – díszoklevél négy aláírója közül csak Boócz György elnök és Králik Ferencz alelnök neve olvasható ki biztonsággal.

De azért így is hitelesnek tűnhet.

Dour Márk unokája – vagyis az apósom – feljegyezte az irat hátoldalára, hogy anyai nagyapja 1813-ban született a Pozsony megyei Alsó-Korompán és 1849-ben szerzett sebesülésébe azért halt bele 1903-ban, mert vallásos érzülete nem engedte, hogy az évtizedek óta a lábában lévő ólomgolyó okozta üszkösödés miatt végtagját amputálják.

Büszke magyar hazafi és öntudatosan vállalt zsidó volt. Így élt kilencven évig.

Porscht Frigyes

gy régi újságra

ch Ignác.

לְיוֹשֵׁב הוֹגְיָא שְׁלַח נָא בְרָכָה
שַׁדַּי חֶדְוַת לֵב שִׂמְחָה וְשִׂפְעָ
נֶגֶד מְשַׁנְאָיו תֵּן לוֹ הָרְוָחָה
סוֹעֵל יְדִיד רְצֵה לְכָל יְהִי לְאֹסֵף
תַּחַת יִגֹן רַב שׂוֹד וּפֶגַע
חֲדַשׁ נָא עָלָיו שָׁנָה סוֹבָה
הֶרֶף מֵמֶנּוּ רַב הַנֶּגַע
נַעֲר בַּמְּשׁוּחִית : דִּי לוֹ הַדָּוָה

אָמְנָם אָהָה : לְמַעַן חֲטָאֵינוּ
בְּחָרוֹן אַפֶּךָ אֵשׁ קָדָחָה
בְּרַק חִנִּיתֶךָ תִּשְׁלַח עָלֵינוּ
וְחֶמֶת הַמֶּלֶךְ בְּלִי שְׁכֵבָה
חַרְבוֹת שׁוֹדְדִים חֲצֵי מָגֵנִּים
מְדֻם אַבִּירֵי אֵיךְ הִשְׁבַּרְתָּ
עַל צוֹארֵי עֹל הִישְׁמְעֵאלִים
בִּידֵיהֶם בַּת עַמִּי הִסְגַּרְתָּ

עוֹפֶל וְכַחַ
נִיל וְחֶדְוָ
אנקת נפ
נהי ובכי
וְקֶרֶן יְשׁוּ
מְאֶרֶץ תַּ
עֵין מְאִין
גְּנָרָה, עַל

Százötven évvel ezelőtt hetilapot indított egy rabbi, Rockonstein Lipót. Az újságot Magyar Izraelita-nak nevezte el, a címben is jelezve a lap irányultságát, a maga és szerkesztőtársai nézeteit, céljait. Mélységesen vallásosak és buzgó hazafiak voltak valamennyien, elkötelezett hívei az emancipációnak, a zsidók magyarosodásának. A korabeli hatóságok más véleményen voltak, egy ízben be is tiltották a lapot.

De a szerkesztőség tagjai komolyan vették az általuk legkiválóbbnak tartott magyar politikus által aláírt törvényt, ragaszkodtak az íráshoz és a személyhez egyaránt. Az újság harmadik évfolyamának második számában megjelentettek egy fordítást – pedig akkoriban az eredeti szöveget sem nézték jó szemmel.

* * *

A napjainkban egyre gyakrabban elhangzó vádaskodások, rágalmak, hazafiatlanságra, idegenszívűségre utaló antiszemita megjegyzések alattomossága indokolná, hogy egy hozzáértő sajtótörténész szakszerűen írja meg a Magyar Izraelita történetét, amely 1868-ban, anyagi nehézségek miatt szüntette be megjelenését.

Néhány munkatárs nevét azonban előre is érdemes megemlíteni, megjegyezve, hogy a születési helyek nem véletlenül szerepelnek a felsorolásban. Amihez azért az is hozzátartozik, hogy ha valaki akkoriban Krakkóból Fiumébe költözött, az már csak azért sem „mocskoslelkűségének” bizonyítékát jelezte, mert ugyanabban az országban maradt, nem beszivárogni kívánt valahová. Ki merne ma egy szarvasi lakost idegennek ítélni azért, mert az apja Kőszegen született?

De lássuk inkább a Magyar Izraelita munkatársait. Mindegyikük élete és munkássága külön tanulmányt kívánna. Tehát: Rockonstein Lipót (Szentes), Tenczer Pál (Nagybajom), Mezei Mór (Sátoraljaújhely), Farkas Albert (Szilágysomlyó). Nem akármilyen névsor. Méltatlannak tartanám, ha néhány soros, lexikonban is található szócikkeket mellékelnék neveikhez. Többet érdemelnek. Nagyon remélem, hogy egyszer valaki majd jelentősége szerint ismerteti mindazt, amit tettek.

Azért a Hymnuson addig is érdemes elgondolkodni.

(Porscht)

Kitüntetés

A Debreceni Zsidó Hitközség a Kaliforniában élő dr. Weisz Miksa főrabbi úrnak, a hittudományok doktorának – aki 2001. október 19-én tölti be Isten segítségével 88. életévét, s több mint hat évtizede látja el különböző zsidó közösségekben a rabbiteendőket – a „Debrecen örökös tiszteletbeli főrabbija” címet adományozta, elismerve

ezzel azt a tevékenységet, amelyet mint a közösség főrabbija végzett a helyi zsidóság lelki építésében a holokauszt idején, majd 1946–57 között. A város zsidóságának minden nyűgét, baját, kicsinyességét megkérdőjelezhetetlen szeretettel vállalta magára a legnehezebb időkben, s emberséget, tisztességet, példamutatást, alázatot mutatott tanítványainak, akik ma már a föld minden pontján élnek.

A „Debrecen örökös tiszteletbeli főrabbija” cím legyen kárpótlás számára a sok bánatért, a sok csalódásért, a sok fájdalomért, amely őt, az igazság ösvényén haladót útközben megvérezte, megsebezte.

Halmos

Emléktábla-avatás Zentán

A kilencvenes évek második felétől kezdve Zenta szeptember 11-ét ünnepli a város napjaként, emlékezve a zentai csatára, amely 1697-ben felírta az addig teljes jelentéktelenségbe süllyedt település nevét a világ térképeire. A csata után új élet kezdődhetett az egykori hódoltsági területeken, így a Tisza vidékén is. Idén a városnapi rendezvénysorozat keretében került sor az egykori Nagyzsinagóga – rajta keresztül a valamikor itt élő zsidó közösség – emlékét megörökítő emléktábla leleplezésére a Táncsics Mihály utcában.

A hagyomány szerint 1751 az az év, amikor a Flesch család Mária Terézia külön engedélyével letelepedhet Zentán, s ezzel megalapozza egy majdani zsidó közösség létrejöttét. A korai források megbízhatatlansága miatt nem zárható ki, hogy az első zsidó imaház, amelyet egy 1797-beli birtokkönyv említ, azon a helyen állt, ahol majd a Nagyzsinagóga épül fel 1873-ban.

A 19. század folyamán a helybeli zsidóság száma az összlakosság számának növekedésével arányosan alakul; ez az arány mindvégig 4-5 százalék, tehát nagyjából annyi, amennyi a Magyarországon élő összzsidóság százalékaránya a többi népességhez viszonyítva. Számban kifejezve ez annyit jelent, hogy 1944-ben körülbelül 1500 helybeli, hivatalosan összeírt zsidót hurcoltak el Zentáról.

Mint említettük, 1944-ben a zentai zsidóság is osztozott a több millió európai zsidó sorsában, s a haláltáborok túlélői fizikailag és lelkileg sérülten nem voltak már képesek megújítani azt az igen gazdag, differenciált közösségi életet, amely a háború előtt oly jellemző volt a zentai zsidóságra. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a közösségi élet megújítását az új hatalom sem támogatta. Ennek következtében aztán a háború alatt kifosztott és megrongált Nagyzsinagóga állaga a következő években tovább romlott, s 1957-ig már csakugyan olyan állapotba kerülhetett, hogy lebontása indokolttá vált. A komplexum helyén szakmunkásképző iskola épült, később pedig – az épületet átalakítva és kibővítve – korszerű egészségügyi központ.

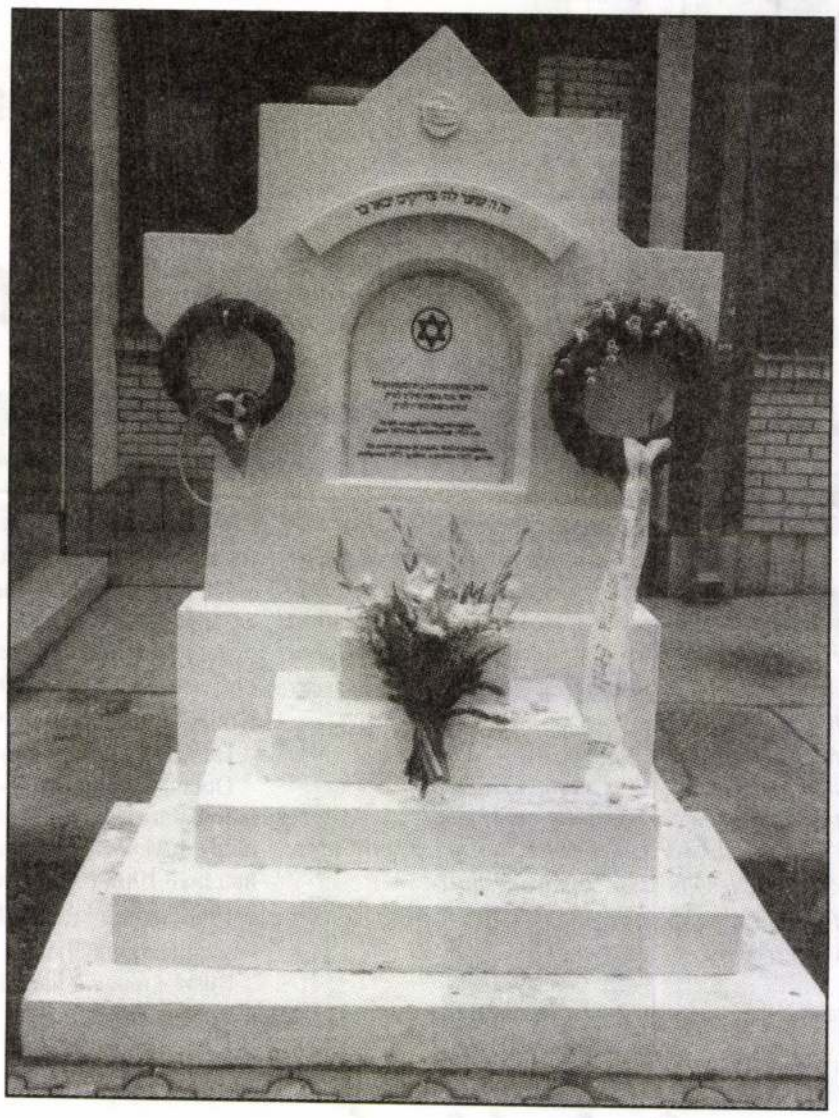

(Kragujevics fotó)

Mi maradt meg hát számunkra az emlékezésen kívül abból az impozáns, reprezentatív épületből, amelyet annak idején méltán tartottak a város díszének? Egy felvétel a századfordulóról Borovszky vármegye-monográfiájából, néhány fotó a bontásról, az alapból kiásott pergamentekercs, a templomülések réztáblácskára rótt számai, egy márvány kézmosó, amely ma a zsidótemetőben található. Sajnos, ma már magának a zentai zsidó közösségnek a története is csupán ilyen részletekből rakható össze.

Remélhető, hogy az egykori Nagyzsinagóga helyén állított emléktáblával gyógyítani kezdjük tudatunkban a valamikor valamiért beálló amnéziát. A talapzat és a tábla tervezése, kivitelezése a kisvárosok közösségére jellemző kaláka; többen is szerepet vállaltak a megvalósításban. Néhány nevet mégis kiemelnénk: elsősorban a talapzat megálmodóját, Valkay Zoltánt; mellette Mezei Erzsébetet, aki sajátos művészetével járult hozzá a dekorálásához. Külön köszönet illeti az Aulich kőfaragóműhelyt, a tábla ajándékozóját. S végül, de nem utolsósorban megemlítenénk a zentai önkormányzatot, amely jelenlegi összetételében végre e kezdeményezés mögé állt, mintegy átvállalva azt, nemcsak anyagi, hanem erkölcsi értelemben is, Zenta polgárai nevében.

De közéjük sorolhatók a rövid, de nagyon szépre sikeredett alkalmi műsor résztvevői is: Baráth László klarinétművész és a Szélrózsa Leánykórus.

A Jugoszláviában élő zsidó közösség a legmagasabb szinten képviseltette magát. Jelen volt a szövetség elnöke, Aca Singer, az alelnök, Aleksandar Gaon, Davor Salom, a szövetség vallásügyi bizottságának elnöke, valamint Halbror Tamás, a szabadkai hitközség elnöke és előimádkozója. Sajnálatos, hogy a Mazsihisz külügyi vezetője, Lazarovits Ernő nem tudott részt venni az avatóünnepségen.

Juhász Attila polgármester ünnepi beszédében kiemelte, hogy Zenta most sokévi mulasztást pótol egykori polgártársaival szemben, amikor egyik fontos, lebontott közösségi épületük helyét ilyen ünnepélyes módon megjelöli, egyúttal előttük is tisztelegve. Fogadalmat tett, hogy a következő évtől kezdve a város rendszeresen megemlékezik majd a zsidótemetőben lévő emlékműnél a Soá zentai áldozatairól is. S ahogyan kiállt e tábla felállítása mellett, úgy hisszük, ez az ígéret is megvalósul majd.

Pejin Attila

Játszani is engedd

Visszavonhatatlanul vége a nyárnak, a nagy szabadságolások, az óvodai, iskolai szünidők sokszor megoldhatatlannak tűnő „gyermekelhelyezési" gondjainak. Erre a helyzetre a nyár folyamán (is) remek megoldást nyújtott a Bálint Zsidó Közösségi Házban működő Éden játszóház.

Összekötve a kellemeset a hasznossal, hatéves Fruzsi unokámat kézen fogtam egy esős vasárnap délelőtt és elvittem játszani. Míg a kis copfos a „bőség zavarával" küzdve mindenfélét egyszerre akart kipróbálni negyedmagával, Éva óvó „néni" aktív felügyelete alatt, én kolléganőjének, Hajninak az egyik ovis méretű székecskén kucorogva tettem fel kérdéseket.

– Hogyan telt a nyár?

– Naponta átlagosan tíz-tizenöt 3–14 év közötti gyermek vett részt foglalkozásainkon. Jó néhányan közöttük már törzsvendégnek számítanak, rendszeresen visszajárnak, jól érzik itt magukat, hiszen minden igényt kielégítők a tárgyi feltételek, nagyon kellemes, harmonikus körülmények fogadják a kicsiket. Valamennyi korosztály megtalálja az érdeklődésének megfelelő elfoglaltságot, kolléganőmmel pedig vigyázunk rájuk, játszunk velük – igényük szerint. Minden vasárnap más-más foglalkozást tartunk, így például agyagozás, bábkészítés, gyöngyfűzés, papírhajtogatás színesíti a programot.

– Úgy tudom, születésnapok megrendezését is vállalják.

– Így igaz, éltek is a lehetőséggel jó néhányan. A bulik általában 10–15 fősek voltak és 3-4 órát tartottak. A büfében kóser ennivalót lehet venni, de üdítőt, a kasrutnak megfelelő édességet hozhatnak magukkal az ünnepeltek.

– Milyenek az úgynevezett „családi vasárnapok"?

– Jó hangulatúak, látogatottak. Mindig valami különleges programról gondoskodunk, így felnőttek-gyermekek egyaránt jól érezhetik magukat. Művészek, előadók, rajzfilmvetítés, kézműves-foglalkozások, a szülőknek internet-hozzáférési lehetőség teszi még vonzóbbá a játszóház kínálatát.

– Milyen – szülőket érintő – egyéb lehetőséget kínálnak?

– A nyitvatartási időn belül, előjegyzés alapján pszichológus, pszichiáter segítségével nevelési-tanulási-tehetségfejlesztő-konfliktusoldó beszélgetésekre, tanácsadásra van lehetőség. Ha igény merülne fel, biztosítani tudnánk ovis tornát, nyelvtanfolyamokat és judaisztikatanítást is.

– Honnan értesülhetnek az érdeklődők arról, hogy „mit-hol-mikor-mennyiért"?

– A ház programfüzetéből, a rádió programismertetését hallgatva, a Pesti Estet lapozgatva, de telefonon is szívesen adunk felvilágosítást.

A beszélgetés itt véget ért, ugyanis Hanna és Sana „nagyon fontos" ügyben magukkal húzták Hajnit, aki meglehetősen boldogan hagyott ott engem a játék kedvéért...

g. j.

A Hunyadi téri körzet sameszi munka elvégzésére

felvételt hirdet.

Liturgiában jártas férfi előnyben. Jelentkezés személyesen hétfőtől péntekig 9–12 óra között, vagy telefonon a 342-5322-es számon.

Valker Ágnes MDK

Győri képzőművészeti és iparművészeti társulat.
Magyar Művészet 1926. 362.o.

Valker Ágnes

Magyar Művészet, 1926

362-363. o.

Győri képzőművészeti és Iparművészeti Társulat.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

MAGYAR HÍRLAP

Valker István

1978 SEP 10

1021

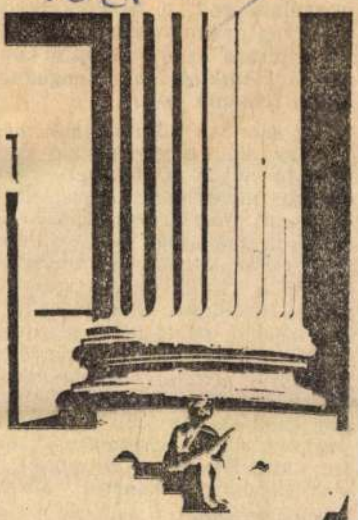

Valker István rajza

lyebbre hatolt a történeti valóságban, nevezetesen az, amelyik az újkori magyarországi fejlődés alapvető gazdasági és társadalmi fejlődésvonalainak, a feudalizmusról a kapitalizmusra való átmenet sarkalatos problémáinak a kutatásában óhatatlanul szemben találta magát a *kelet-európai fejlődés néhány általánosabb* kérdésével. Éppen a hazai fejlődési sajátosságok jobb megértését szolgálta *az összehasonlító kutatás* kiterjesztése nemcsak a szomszédokra, hanem Kelet-Európa egészére.

Az 1960-as években a törté-

VALKER ISTVÁN

Dizseri : Kockáról kockára, a magyar animációs krónikája 1948-1998

100.0.

Valker István

Magyar Hirlap 1978-79-

Valker István rajza

MDK

Valker Ágnes

Győri Képzőművészeti és Iparmüv. Társulat.
Magyar Művészet, 1926, 362 l.

Valker Ágnes

festő

— **Gróf Apponyi Albert arcképének leleplezése.** A győri áll. leánygimnázium néhány év előtt az „Apponyi Albert gr. leánygimnázium" nevet kapta. A nagy magyar államférfiu halálának idei 8. évfordulója alkalmából az intézett ünnepélyt rendezett, amelyen leleplezték gróf Apponyi Albertnek Valker Ágnes festőművésznő által készitett képét. Az ünnepi beszédet Wágner Mihály győri kanonok mondotta.

Pesti Hirlap

1941. febr. 19.

Valker Ágnes

1896/97 – 1899/1900

Ferképzőmfoisk vk

144.l.

Kath. Ch. sz. Fr.
Prot. Sámuel

CSÜTÖRT.

22

Kath. Timót vt.
Prot. Menyhért

PÉNTEK

23

Kath. Beniti, Fülöp
Prot. Farkas

SZOMBAT

24

Kath. Bertalán aps.
Prot. Bertalan

34

Izr. 25 S. Reëh 5. P.

Valker Ágnes

festőnő

lásd Ökv. élltr.

Bhjör 207. l.

stúl. Sjör 1878. okt. 18.

a mutarapudkolába

tanult raptámár

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engec

.....

a műhelyfőnö

8. sorsz. Műhelyi minta

Valker Ágnes

szül. Győr 1878 okt 18. Rk

1896/97 I é rajtbel

1897/98 I. II é " "

1897/98 II " "

1898/99 I-II. 3. é. rajtbel

1899/900 I-II. 4. é. " "

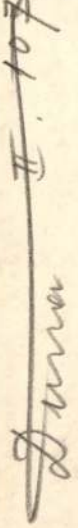

1907. július 13. 340

Pécs 47. kir. város polgármesterének: Mátyás Flórián könyvtára a pécsi múzeum számára 3000 koronáért az 1905. é. javadalomból megszerezhető lenne, ha a M. Nemz. Múzeum Széchenyi orsz. könyvtárának a Sylvester-féle Újtestamentom és a Komjáthy-féle Szent-Pál fordítás esetleges kicserélésébe, vagy megvétele biztosíttatik (376/1907.)

- De ha sokáig vizsgáljuk akkor mi lesz ebből.Nem lesz tó.

- Hát kérem sok pénz kell ennek a megoldásához.

- A partner fél nem tud hozzájárulni, tehát a tó második felének

- Természetesen ezek a tárgyalások ebben a témában a tárgyalások folynak a közös vizügyi szervek ebben a témában tárgyalnak.En a tárgyalások végeredményéről most pillanatnyilag nem tudok mit mondani.

- Igen, de talán a megyei Tanács elnökhelyettese azt följegyzi, hogy a sürgetőbb kérdések között szerepel.

- Ez igy is van kezelve nálunk ez a téma, hogy sürgős.

1021

1979.X.22.Kossuth 19.45 Gné
SAJTÓKONFERENCIA

- Győr-Sopron megyében. A szerkesztő Boros János, a riporter Rapcsányi László. Kapcsoljuk Győrt a Megyei Pártbizottság tanácstermét.

- Jó estét kivánok kedves hallgatóink. Gondolkoztam, hogy milyen neveket kellene mondani, milyen megnevezéseket, amiből egyre azt válaszolnánk, hogy Győr-Sopron megye. Ime, ha azt mondom, hogy Graboplast, vagy azt, hogy a soproni szőnyeg, vagy a mosonmagyaróvári kötöttáru, vagy a Gardénia csipke, netán a Rába Vagon és Gépgyár. Mind mind ehhez a megyéhez kötődik, amely nagyságban ugyan nem a legnagyobb megyék közé tartozik, hiszen azt hiszem, hogy területre nézve talán a 15., de bizony népsürüségében az első között van, legalább is az első 6 között. Valaki itt kiszámitotta segitségemre,hogy minden 25. magyar állampolgár tulajdonképpen Győr-soproni, s ebben a megyében van 161 község, 4 járás és ha mondom a városokat, akkor nyilván hazánk más területén is nemcsak itt Győrben, meg-megdobban az ott születettek szive, Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár, Kapuvár és Csorna. Mai műsorunkban, amely a 115.Sajtókonferenciája a Rádió belpolitikai rovatának, szokásunk szerint szeretnénk tükröt tartani hallgatóink elé ennek a megyének az életéről. Ismerkedjünk meg egy kicsit főbb vonásokban, mivel foglalkoznak, hogy élnek, hogyan illeszkedik bele az itteni munka az ország egész életébe. Hallgatóink győri telefonszámon tudnak bennünket hivni, eddig is szép számmal kaptunk telefon kérdéseket és majd igyekszem a müsor során ezeket felhasználni. Telefonszámunk pedig Győr, 11-123 és 14-557-es. Bemutatom hallgatóinknak a sajtó munkatársait.

- Cseresznyák István, Magyar Távirati Iroda.

- Tóth Pál,Magyar Rádió.

- Rigó János, Rába.

- Györke Zoltán, Komárom megyei Dolgozók Lapja.

- Diosdy László,Népszava szerkesztőség.

- Keserü Ernő, Magyar Nemzet.

- Kónya József, Népszabadság.

- Borbás Katalin, Magyar Hirlap.

- Erdélyi György, Napló.

- Bodor Ferenc, Vas Népe.

- Pozsgay Zoltán szintén Vas Népe.

- Puskás Csaba, Kisalföld.

- Polgár Miklós, Magyar Rádió Győri Körzeti studiója.

- Miután a megyét Vas, Veszprém és Komárom megye határolja, igy természetes, hogy itt üdvözöljük a rokonmegyék a szomszéd megyéknek képviselőit is. Üdvözlöm a háziakat, élükön a megyei Pártbizottság első titkárát, Háry Béla elvtársat.

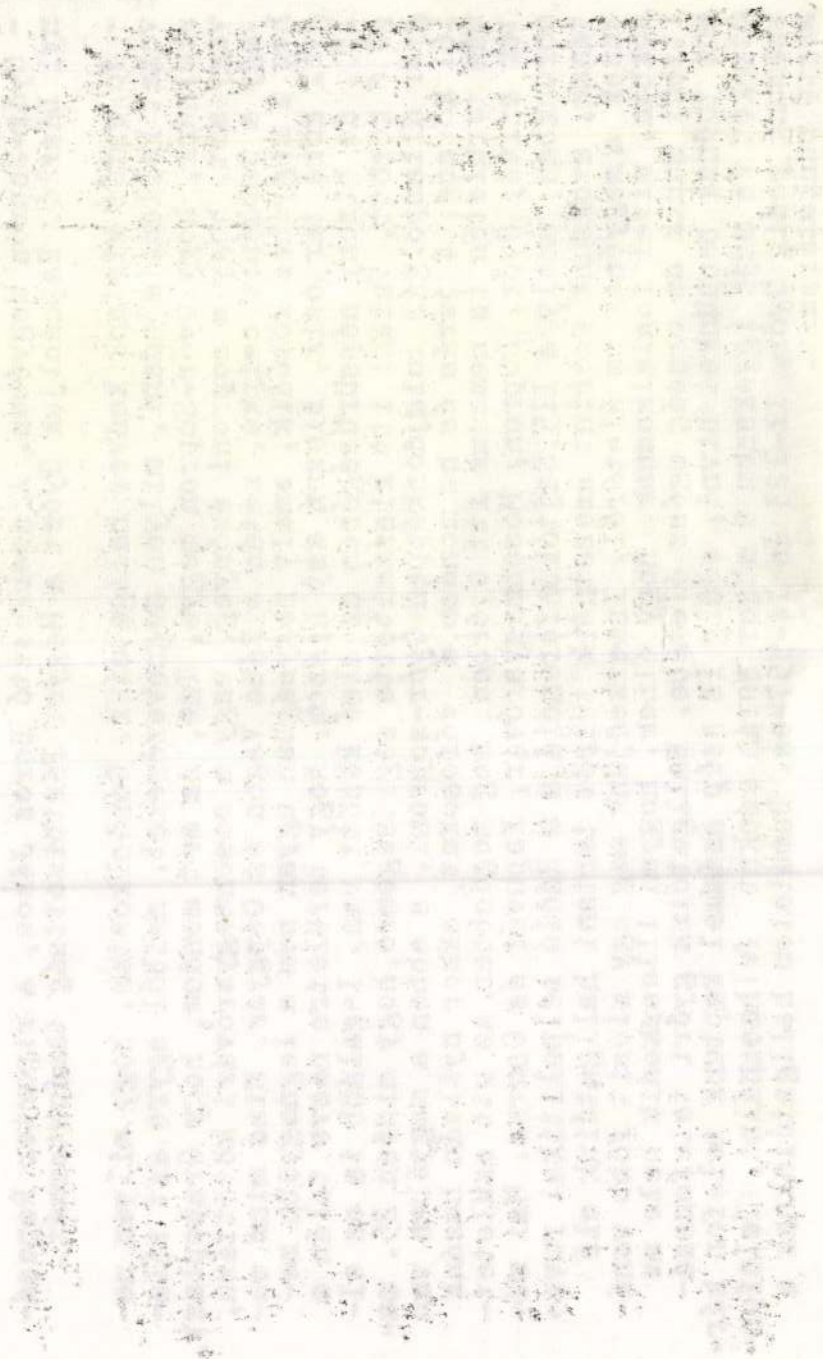

Valkó vára

Paris: Magyar Anonymus. 76.l.

Callitris quadrivalvis

Spanadarahfa

Valkói templom

gotikus

kepe repr.

Márki Sándor

Dósa György

M. Tört. Elete

Bp. 1913. 505. l.

Valkóvár (Vukovár)

Anonymus szerint már
a magyarok bejövetelekor
állott

Bárczay 580. l.

~~Keil, J. dr. III. 46.~~

Valkóz rk. templom

(Pest vm)

1816-20-ban herceg Esterházy Miklós támogatásával épitettek, 1903-ban restaurálták.
1902-tól plébánia templom.
A régi templomról lásd

Chobotvác 211, 212. l.

Olasz 17 sz.

Proccacini; Camillo: Zérus a farizeusok
kört. Vászon, olaj, 49 × 74 cm.

Dr Erba-Odescalchi-gyűjtőt

Mazzlaghy II. 79. szám.

- Köszöntjük a Kossuth Rádió hallgatóit, itt a megyében, s az ország minden táján. Örülünk, hogy erre a Sajtótájékoztatóra, ami a 115., ahogy az előbb hallottuk, itt a megyénkben kerül sor. Őszintén megmondva egy kicsit lámpalázasak vagyunk, de igérhetem önöknek, hogy a feltett kérdésekre tudásunk, ismeretünk alapján válaszolni fogunk.

-Köszönöm szépen. Olyan kérdésselkezdenénk, amelyről talán legtöbbet olvasott az ujságolvasó, a rádió hallgató, esztendők óta sokat hall erről. Néhány mondatban emlékeztessük csak, hogy mi is ez a nagyberuházás. Hivatalos neve ugye Bős-Nagymarosi vizlépcső ugye, illetve Bős, szlovák nevén Gabcsikovo-Nagymarosi vizlépcső rendszernek ismerjük. Rendszer, mert a Nagymarosi duzzasztómü hatással van a fölötte Dunaszakaszra egészen Pozsonyig. Ugyanakkor része a Duna-Majna-Rajna hajóutnak. Ennek érdekében készülnek a jugoszláv-román-osztrák és NSZK-beli Dunai vizlépcsők és készülnek még a továbbiak is. Amikor majd az egész terv megvalósul, a többi Dunamenti államal együtt Magyarországnak isközvetlen vizi utja lesz a Fekete tenger és az Atlanti oceán felé. Olvasom Válki István tanulmányából, aki épitész és egyuttal a megyei Tanács elnökhelyettese is. Kedves Válki elvtárs néhány kérdés éppen ezzel a vizlépcsővel kapcsolatban. Keserü Ernő Magyar Nemzet.

- Engem elsősorban az érdekelne, hogy milyen változásokat idéz majd elő ez a vizlépcső, a Csallóközbe, illetve a Szigetközben.

- A vizlépcső rendszer megépitése a közvetlen szomszédsági területen kisebb nagyobb változásokat okoz, elsősorban a talajviz szintje mélyebbre huzódik, Középszigetközbe, ez az egyik változás,amellyel elég sokat foglalkozunk megyei vezetők, a másik v áltozás, hogy ezzel kapcsolatban a mezőgazdasági termelési feltételek is változnak, és az öntözéses gazdálkodás elótébe fog kerülni, tehát természetesen ennek a költség kihatása is változást jelent. Változást jelent talán még az is, hogy az itt kialakult tározótónál üdülési lehetőségek vannak, tehát előnyös és hátrányos változatok követik egymást.

- Diósdy László Népszava.

- Ugy tudom, hogy jelenleg a megyében az élővizekbe kerülő szennyvizeknek csakl %-át tisztitják. A vizlépcső kiépitése ezen a vidéken olyan helyzetet teremt, hogy a város szennyviztisztitó berendezéséonek kiépülése nélkül a szennyvizek a város területén megrekdhetnek. Ezzel járványveszélyt és további halpusztulásokat okozva. Milyen segitséget kap a megye kérdezném ennek a gondnak a megoldásához és milyen saját erőforrásokat tudnak ehhez mozgósitani.

- Tény az, hogy Győr szennyvizei tisztitatlanul kerülnek a Kis-Dunába, amjd aNagy-Dunába, és ez problémát fok okozni a vizlépcsőrendszer elkészülte után, amikor csucsidőben, tehát esti fogyasztáskor egy nagyobb vizmennyiség kerül le az energia termelésnél a Dunába és visszaduzzasztást okoz a Győr alatti Kis-Dunánál. Aztervezzük, hogy eddigre, amikorra elkészül ez a vizlépcső rendszer megépüljön Győr szennyvizeit tisztitó szennyviztisztitó és biológiai mü. Amikor ez megépült, akkor ez a veszély nem fogja már fenyegetni Győrt.

- Mikorra számithatjuk, hogy kész lesz.

- Terveink szerint már elkezdjük az erőmü előkészités, illetve a tisztitómü előkészitési munkáit a VI.ötéves tervben és befejezzük a következőbe.

- Most ugye itt két szakaszról beszélünk tulajdonképpen, két dologról, a Dunakilitiről és az attól mintegy mennyi 17-2o km-re lévő

- 14 km-re lévő erőmütől, erőmüről beszélünk.

- Igen és ennek akettőnek az együttes hatása, tehát az egész erőmürendszer ön szerint mikorra várható, hogy befejeződik. Tehát ez a kedves gondolat, hogy eljutunk az Atlanti oceánra, illetve ez a Duna-Majna-Majna csatorna milyen ennek a távlata, időben.

- Hát az országos vezetőink döntését ismerve pillanatnyilag ugy tudom, hogy ez az 199o-es évek közelében el kell, hogykészüljön.

- Tehát ennek az ezredévnek a végén hajóra szállunk és kikötünk az oceánnál, nem.

- Hát reméljük.

- Reméljük, ha megérjük. Puskás Csaba Kisalföld.

- Szigetköz számára mit jelent majd, ha végleg elkészül az erőmü, mezőgazdasági kulturáját, idegenforgalmi arculatát mennyiben módositja az épitkezés.

- Erre még kérek választ Válki elvtárs.

- Amikor elkészül az erőmü, Szigetközben előbb már emlitettem, hogy előnyére válik, hogy állandó viztartása, vizhozama lesz, a Mosoni Kis-Dunának, a jelenlegivel szemben, amikor sokszor kis vizállásu. Tehát innét a mezőgazdaság könnyebben tud majd vizhez jutni. A termelési feltételek ebben a térségben könnyebbek lesznek. Előnyére válik az, hogy a térség gazdasági fejlődése meggyorsul, a sportolási, üdülési lehetőségek a viztározó térségében kialakulnak majd. Előbb már emlitettem, hátránya lesz majd a mezőgazdaságnak, a Szigetköz középső részén a termelési költségeket illetően, de a beruházási tervek ugy készülnek, hogy anegativ hatások minél inkább kiszüródjenek.

- Jó köszönöm szépen ez nagy öröm lenne, hogyha adás végéig ezt tudnánk, s lépjünk eggyel tovább. Pozsgay Zoltán Vas Népe.

- Az én kérdésem nemcsak Győr-Sopronmegyei érdekeltségü. Megyénk fejlesztési terveiben felesleges párhuzamosságok is fellelhetők. Vannak-e konkrét jelei a regionális tervezésnek, vagyis a szomszédos nyugat és közép-dunántuli megyék tervező munkája összehangolásának, például az épitőipar fejlesztése területén, az épitkezések területén, mondjuk a fagazdálkodás, az erdőgazdálkodás területén, ez különösképpen vasi érdekeltségü téma,is és hát a fa nem ismer megyehatárt és a fa

- Ez jó mondás. A fa nem ismer megyehatárt.

- És a fa ugy sem, mint a környezetvédelem egyik fontos tényezője.

- Na most akkor megkérjük Pozsgay kollégát, hogy figyeljen arra a válaszra, amelyet a Megyei Tanács elnökhelyettes Válki István elvtárs ad, tessék.

- Igen vannak jelei a megyék együttmükődésében a párhuzamosság kiküszöbölésének, emlithetném azt, hogy éppen a Minisztertanácsi Hivatal gondozásában létrejött egy 6 megye együttmükődése és ebben a témában már tárgyalásaink voltak. Példát is tudnék mondani az együttmükődésre. Például ne fejlesszünk vizbázist megteremtését párhuzamosan, Vas megye és Győr-Sopron megye peremén közös vizbázisról szeretnénk ellátni néhány községet. Vas megyében már meg van a vizellátás lehetőség szeretnénk átvezetni Szakony, Gyalóka községekbe. Vagy például a természetvédelem kérdésében közös megállapodásaink vannak, szeretnénk amegyéinket átfolyó patakokat például a Bakony vizhozamát hasznositani, de ne ugy hogy csak az egyik megye, hanem a másiknak is legyen ennek ebből előnye is és igy közösen fejlesszük ezeket a dolgokat. Például az épitőiparban a fejlesztésében az együttmükődés konkrét példája, hogy a Fejér megyei Állami Épitőipari Vállalat fejlesztené a közösségi épületek szerkezeteit, a Győr megyei Állami Épitőipari fejlesztené a házgyári lakóépületeknek a tipusait,

szerkezeteit, tehát sok sok ilyen közös téma van.

- Mondjuk az erdőgazdálkodás és fafeldolgozás területéről hallhatnánkee valamit. Van-e valami perspektivikus elképzelés, ezt azért is kérdezem, mert sok erdő van Vasban is, itt is elég sok erdő van, nekünk van egy fagazdaságunk, fagazdasági kombinátunk és időnként kevés fánk például. Egyébként a többi részével a feleletnek illetve a kérdések eddigi válaszaival egyetértek.

- Ami a fát illeti gondolom ugyan ugy érvényes, hogy a megyehatár nem országhatár, igaz Válki elvtárs.

- Meglepő eredménnyel zárultak a Fertőtóval kapcsolatos legujabb vizsgálatok. A tó elöregedése meggyorsult és ez különösen a magyar ddalon jelentkezik, amennyiben a szakemberek szerint amennyiben nem történik beavatkozás, itt mesterséges beavatkozásra gondolnak elsősorban, akkor 2ooo-re a magyar oldalon teljesen megszünik a szabad vizterület. Ez egy friss helyzetkép, elmondhatjuk-e azt, hogy a megye a maga hatáskörében mindent megtesz, hogy ez a folyamat ne következzen be.

- Tessék ugye annyi vizügyekbe válaszolt már itt Válki István elvtárs itt Bős, Nagymaros, Fertőtóval ilyen tragikus a helyzet, hogy igy mondjam.

- Igen van egy ilyen észrevétel, természetesen, hogy a magyar oldalon a vizfelületek, visszaszorulnak, és én személyesen is tapasztaltam ezt, nemcsak a tudósok állitják. Igen ez igy van, a szél által idehajtott viz fölkavarja először is azt a fölöldott kolloid zagyot idehozza és ittledobja a viz.

- Tehát ez tény.

- Ez tény. Na most ezt tudósok vizsgálják, hogy hogyan lehetne ezt megakadályozni, nem egyzerü dolog,hát elképzelhető, hogy most ujra kivágerozzuk és hova helyezzük el ezt a regeteg anyagot.

- Ilyen nincs kitalálva a világon sehol.

- Még pillanatnyilag nincs, tehát ez egy probléma és a tudományos intézmények, tudományos emberek foglalkoznak szakemberek ezzel a témával és a Fertőtó, mint ilyen a megyénk vezetőit a téma állandóan foglalkoztatja, más szempontból is, nemcsak ebből, annak hasznositása stb,

Valkó Anikó, iparművész

Művészeti magazin

1978. VI. 15. Televízió, 21.45 (Gné)

Valkó A.

1902

jelzéssel:

Török épület Szigetváron c. tollrajz repr.

Neineth Béla

Szigetvár tört.

Pécs 1903. 152.

után

A szigetvári belső vár mai képe. fenti tollrajza repr. U.O. 304 l.

utan

b) középiskolai érettségi bizony
távozási bizonyítvány;

c) egy évnél nem régibb keletű
ről és erkölcsi megbízhatóságáról;

d) ha folyamodó hadiárva, enne

e) ha folyamodó atyja harctéri
elnyerésének igazolása;

f) egy évnél nem régibb keletű
foglalkozásáról (főfoglalkozás határozotta
hogy szülei mióta laknak jelenlegi lakó
helyen laktak, régebbi lakóhelyükön mi

Azoknak a folyamodóknak, akik
kérik, a fenti okiratokon kívül még mellé
ványt (az I. évre folyamodónak mindaket
masságát tanusítja; továbbá hatósági or
állapotát igazolja.

Az esetben, ha folyamodó tanuln
köteles illetékes lelkipásztori és közható
idő alatt hogyan viselkedett és mivel fog

Eredeti okíratok nélkül beadott

Postacím: (tudománykar megnevezése) **Debr**

Annak, aki hazai középiskolábó
zonyítványt annak a középiskolának igaz
modó tartozott. Aki azonban nem köz
zik be, folyamodványához állandó lakóhel
városokban rendőrkapitányság) kiállított le
hazai főiskoláról a másikra átlépőnél erk
távozási bizonyítvány szolgál.

Annak, aki egyetemi tanulmány
egy félévig más hazai egyetemen tanult,

M. D. K.

VALKÓ Gábor építész

Vasúti peronlelő MNOT 100/a - 56
100/b - 56

Molnár Rudolffal

Mnot katalógusa 1958. 210., 211. e.

M. D. L.

VALKÓ Gábor építész

Szerviz épület 2, 3 gépkocsi óránkénti teljesítményre MNOT 171-57., 172-57.
4 teher v. társas gépkocsi egyidejű javítását előtő futójavító műhely MNOT 173-57
Vass Dénessel

Mnot katalógusa 1958. 223-225. l.

Dr. Valkó Gábor Konstruktőr

neve említve, mint a

hárgyári paneles épületek ~~tervezője~~

Konstruktőre a 34. oldalon

Magyar építészet 1945-70

dr. Valkó Gábor, [építén?]

Ha Cud vezér téri ház
tervéért

↓

Sziklai Júlia: Nívódíj a sárházért 3.

EST I HIRLAP, Bp. 1974. jan. 16.

dr Valkó Gábor, építés

L: Bene László

Hegedűs B, Kiss A: BVTV - A tervező vállalati alternatíva 18-19

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/4

Valkó Gyula

festő Barcs

Berzsenyi 1933. dec

Kiáll

Delelés a Dráván,
vízf

Téli táj Barcson,
vízf

Cseresznyevirágzás,
vízf

41425 szám.

Topográfia

321 – 371

Derczin

a lepusztulást Barakonyi Szabolcs fotóművész
A Tébánya – Bányászváros, bánya nélkül című
eg a tatabányai fiatalok mindennapjairól. MTI

Festészet **Valkó Gyula tárlata a VAM-ban**

SZŐCS TEKLA

Valkó Gyula festőművész kiállítása május 2-ig látogatható a VAM Design Centerben. A festészet mellett szobrászként is ismert, színházi munkákkal is foglalkozó alkotó performanszmegmozdulásairól is ismert. METRO

Megjelent az életmód sorozat 6. kötet
A Kossuth Kiadó legújabb könyve az illóo
Az olvasók megismerhetik a különböző t

Gyógyító, szé

NAPJAINKBAN egyre nagyobb népszerűségnek örvend az aromaterápia. A gyógynövény- és illatszerboltok polcain ott sorakoznak az illatos olajokat rejtő apró üvegcsék. Ezeket az olajokat egyre gyakrabban alkalmaz-

aki azt tapasztalta, hogy a kezén lévő égett seb a rácsöppentett levendulaolajtól hamar begyógyult. Tanulmányozni kezdte az illóolajok antiszeptikus tulajdonságait.

Munkásságát honfitársa,

Az illékony növényi kivonatok többféleképpen hatnak. A legtöbb ember elsősorban a szagláson keresztül érzékeli őket. A belégzés alkalmával az illóolaj nemcsak a szaglószervbe, hanem az agyba is bejut.

A tüdőbe került parányi molekulák odakötődnek az oxigénmolekulákhoz, és azokkal együtt bejutnak a vérkeringésbe, a vér pedig a sejteknek szánt táplálék részeként mindet elszállítja. A sejtekbe jutott illóolaj serkenti a test öngyógyító képességét, és támogatja az egészség megőrzését.

A könyvsorozat

Márciustól új, 20 kötetből álló könyvsorozat látott napvilágot a Metro és a Kossuth Kiadó közös kiadásában. A kö-

Valkó László

Valkó László szobrász és éremiparművész, XIV. Szent Domonkos-u. 5. 227-734

Bptávb 1940 szept.

Valkó Sándor

építész

Tér és Forma

1937. 106. l.

(V. S. építész munkáiból, képekkel és alaprajzokkal.)

Gabona u. 3. és 5.

Magasság ü. 30

Valkó Viktor

Művészet, 1911. 390

Csengők, római VII. 157

Toldi és Piroskája civilben

Toldi és Piroskája, Hámory Imre és Szondy Biri karöltve érkeznek az Új Magyar Színház színészbejárójához, ahol mondahősöknek kijáró ovációval fogadták őket

Hámory Imre civilmezét ledobva éppen most változik át a marcona Toldivá. A nagy átváltozás festék segítségével esténként csaknem félórás gondos munkába kerül

Az előadás előtt egy kis próbaskálázás az öltözőben. Piroska és Toldi előre tudja, hogy a közönséget minden este újra meg kell hódítani. Ez eddig sikerült is

Előadás után. Toldi, miután legyőzte összes ellenfeleit, meghódította Piroskát, most fáradhatatlan telefonozással két taxit próbál szerezni. Ez pedig Toldinak is nehéz feladat

Harezos Irén és Szondy Biri nemcsak a színpadon, hanem az életben is örök barátságot tartanak. Itt a tükör előtt szentül fogadják, hogy megosztoznak a sikerben is

Taxi természetesen csak egy jött, ezt Toldi udvariasan átnyujtotta Piroskának. Piroska megszegve a színpadon fogadott örökhűséget, a taxiba szállva, búcsút int Toldinak

A Nemzeti Színház új tagjai között örömmel üdvözöljük Ajtay Andort és Bihary Józsefet.

*

A színészképzés felügyelőivé az 1944/45. tanévre a kultuszminiszter Rédey Tivadart, Gáspár Jenőt, báró Kemény Jánost és Császár Károlyt bízta meg.

*

A Vigszínház szezonnyitó darabja, a „Mesebeszéd" c. zenés vígjáték nem kevesebb, mint négy szerző nevéhez fűződik. A darabot Bókay János ötletéből Somogyi Gyula írta, Mátrai-Betegh Béla dolgozta át és Eisemann Mihály szerezte a zenéjét. A darab főszereplői Kelemen Éva, Kiss Manyi, Mihályi Ernő, Delly Ferenc és Pákozdy Ferenc.

A kormányzóhelyettes özvegyének jelentétében a 205. vöröskeresztes hadikórházban az önkéntes ápolónők újabb csoportja vizsgázott

Veress Endre Schubert- és Debussy-dalokat énekelt viaszra a rádióban

Dékány Kálmán, a kitűnő tenor-bonviván a kassai társulathoz szerződött

Ijjas Antal, az ismertnevű tehetséges író a napokban fejezte be Széchenyiről szóló színdarabját. Az írónak regényei, elbeszélései után ez az első színpadi alkotása.

*

Halasi-Fekete Péter, a hajdúböszörményi Városi Múzeum igazgatója állította össze a rádió „Séta Bocskai városában" című közvetítésének érdekes anyagát. A kitűnő összeállításnak nagy része volt a közvetítés sikerében.

*

Mecseki Rudolfnak, a pécsi Öregdiákok egyik tehetséges tagjának felesége a közeljövőben kisbabát vár. A tehetséges fiatal muzsikus barátai valamennyien — fiút jósolnak.

*

A színházi előadások a Színészkamara döntése szerint egyelőre 6 órakor, később fél hatkor kezdődnek.

*

Az alföldi színikerület kezdő állomása Szentes lesz, ahol Szokoly Gyula színigazgató szeptember hetedikén kezdi meg új idényét. Szokoly igazgató a klasszikus operettirodalom és a magyar színjátékirodalom legkiválóbb termékeit készül Szentesen bemutatni. A gazdag tervezet szerint a szentesi közönségnek az idén bizonyosan szép színházi estékben lesz része.

Solymári Valkó László szobrász készítette el Töreky Géza domborművét

Próbálják a Vigszínházban a „Mesebeszéd"-et. (Pákozdy Ferenc, Kiss Manyi, Mihályi Ernő, Kelemen Éva és Delly Ferenc)

Délibáb 1944. 36. 24.

Valkó László, grafikus

Megnyílt a IV. Dunántúli Tárlat a Somogyi Képtárban. – A díjazottakról: a zsűri az egyéni teljesítést vette alapult, nem az irányzatokról alkotott általában véleményt, az értékmeghatározás során. – Szekeres Emil humánuma, a Valkó László-ötvözte grafika bizonyítja a sokszínűség értékkategóriáit.

Horányi Barna: IV. Dunántúli Tárlat.

Somogyi Néplap, 1981. okt. 3.

Valkó László

– Nem angulítva mint a fotóalapú munkák képaiselője.

Lád: Művészet, 1983. dec.

P. Szabó Ernő: „Vigyázz! – Kész! – Rajz!"

Valkó László, grafikusművész

Tíznéves a Pécsi Grafikai Műhely. Kiállításukon szerepel Valkó László munkája.

Romvary Ferenc: Tíz év után.
Dunántúli Napló, 1984. febr. 25.

Valkó László fm

"Kossuth utca"

→ Boss István

MŰVÉSZET 1985/2/20.

VALKÓ László

Baranyai tárlat nyilt meg 1985. április 2. án a Pécsi Galériában a felszabadulás évfordulójára

Képzőművészek Szövetsége területi szervezetének
díját kapta.

Jelenkor. 28.évf. 5.sz. 1985. Krónika rovat

Valkó László

VALKÓ LÁSZLÓ festőművész kiállítása nyílik meg április 30-án a Pécsi Galériában. A pécsi képzőművész tárlata május 25-ig tart nyitva.

Népszabadság, 1986. 10. 25

Vallió László

Jegyzetek az V. Dunántúli Táltatról

Mühely 1985/5

Valló László

képein a fotót használja fel befejezési anyagul.

"Kiállítás a Tóparti Galériában"

Képző és iparművészet a Dél-Dunántulon.

/cikket lásd Szabados János szignó alatt/

Somogyi Néplap 1983. jul. 23

Valkó László

Salamon Vándor: Leppzedék az
V. Dunántúli Tárlatról

Új forrás, 1985. 4. szám

MDK

Valkó Gyula, festö
Barcs.

Delelés a Dráván.	Aquarell.
Téli táj Barcson.	"
Cseresznyevirágzás.	"

Turul-szálló, Kaposvár.-Berzsenyi Irodalmi és Müvészeti Társaság dunántuli téli tárlata. 1933 dec. Kat.

VALKO JOSEFF, magyar varga

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784,ből,a másik pár évvel későbbi.64 mesterség,519 név.Az arab számok a két listát,a rómaiak az öt csoportot jelzik.
263.old
/ 1,2./ V. magyar varga. 267.old

U.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 26[illegible].old

ALBA REGIA.István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

Valkó Ferenc
festő

Valkó Ferenc első önálló kiál-
lítása február 22-én nyílt a
Fővárosi Pincetárlat helyiségé-
ben.

---: Kiállitási naptár.
Művészet, 1974.február - 48.oldal

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPSZABADSÁG
Budapest

FŐISKOLÁSOK GALÉRIÁJA

1021

VALKÓ LÁSZLÓ

Korán, már gyermekkoromban kezdtem el rajzolni és festeni. Azóta is ez határozza meg elsődlegesen a környezethez való viszonyomat. Képzőművészeti érdeklődésem mellett egyidejűleg jelentkezett nálam az irodalom és a zene iránti vonzalom, amely ugyanúgy élményforrásommá vált, mint emberi és tárgyi környezetem.

A képzőművészeti gimnáziumot Pécsett végeztem.

A Képzőművészeti Főiskolán Bernáth Aurél, majd Iván Szilárd tanárok osztályára kerültem.

A festészet mellett grafikával — rézkarccal, litográfiával — is foglalkozom. A grafikát önálló műfajként művelem, s nem mint tanulmányt megfestendő képekhez.

A festészetben természetelvű és elvontabb képeket egyaránt csinálok. Szerintem e kettő nem zárja ki egymást; úgy gondolom, hogy az ellentétek hasznosak, egymást erősítik és gazdagítják.

Századunk humanisztikus problémákat felvető, gazdag érzelmi töltésű művészetét szeretem, nagy hatást tett rám Picasso, Chagall, H. Moore, Pollock, Bacon; a magyarok közül: Vajda Lajos, Kondor Béla és mások. Ezeknek a művészeknek a magatartása, viszonyuk a dolgokhoz a követendő.

Későbbi tevékenységem során szeretnék olyan problémákkal foglalkozni, melyek az én sajátos világomban gyökereznek, szervesen kapcsolódva természetesen a mai egyetemes művészeti problémákhoz. Ez nem jelenti azt, hogy feltétlen csatlakozom a divatirányokhoz.

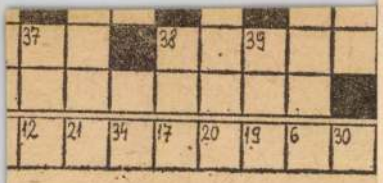

Ha a vízszintes 11-et, a függőleg
vízszintes 2-t, 23-at és a különálló
mint a 15, 5, 30, 9, 13, 32, 6-os koc
ből nyert állomás nevét és a vízsz
egymás után leírod, gondolatban
gigutaztál a metrón. (A különálló
azonos számú kockák betűit kell beírni.)
Beküldendő a metróállomások nevei vég-
állomástól végállomásig.

Miska bácsi. (A sötét kockák épületek,
ki kell kerülni.)

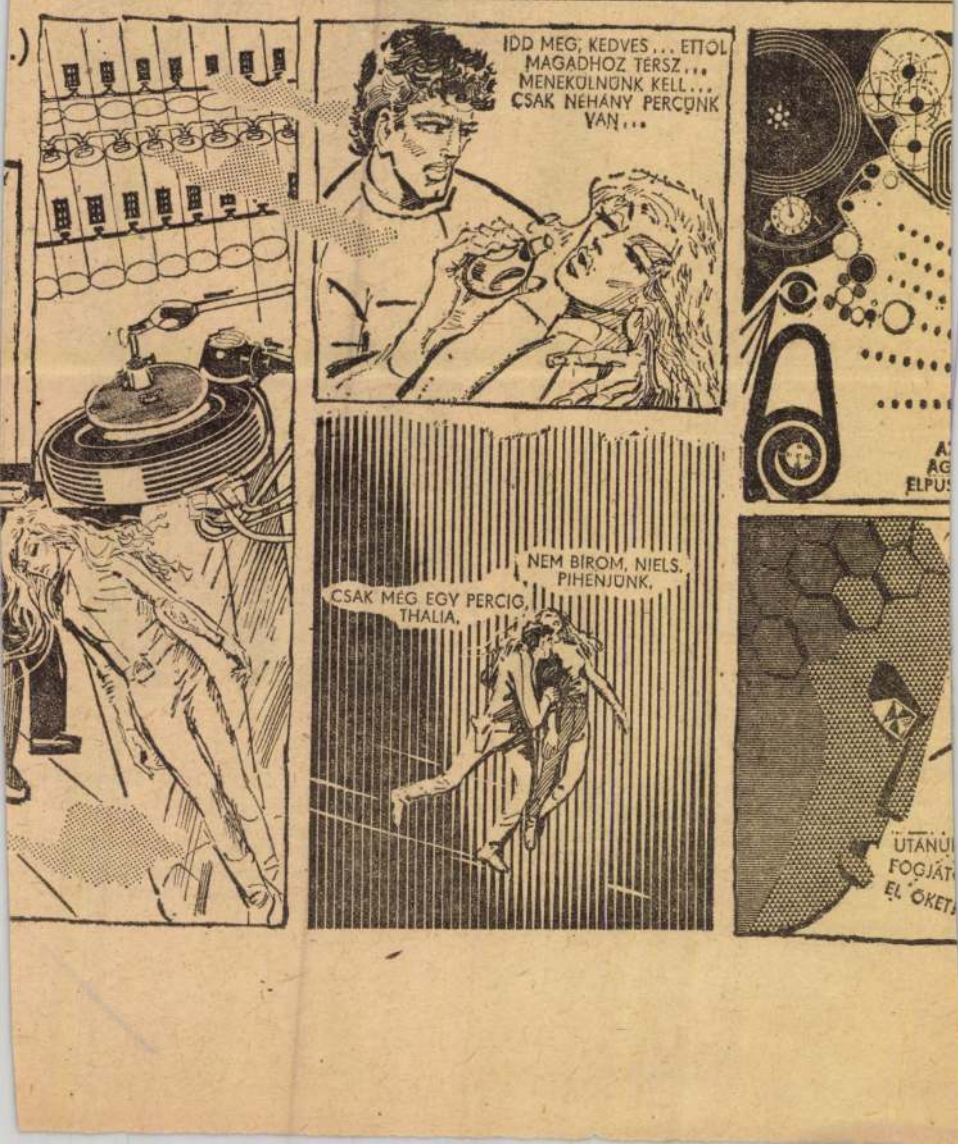

MDK

Valkó László, festő

Pécsett végezte a képzőműv. gimnáziumot. A festészet mellett a grafikát is műveli (rézkarc, litográfia).

Érdeklődése sokirányú.

Egy arc: Repr.

Főiskolások galériája

— : Valkó László

M. 12.

Népszabadság, Bn. 1970. márc. 29.

Valkó László

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Grafikusművé.

ÉLET ÉS IRODALOM

1981 JAN 1 0

1021

Valkó László szitanyomata

melioráció, hanem műtrágya és növényvédőszer is kell. Elég sajnálatos, hogy az utóbbi öt évben a mezőgazdasági üzemek olymódon növelték hozamaikat, hogy részben a talaj tápanyag-tartalékait használták fel. A növényvédőszer felhasználás körülbelül három éve mennyiségileg azonos szinten mozog. Mellesleg az is következik ebből, hogy ha Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság Balogh akadémikus által idézett anyaga szerint tovább növekedett vizeink és talajaink vegyi szennyeződése, ahogy ezt vitapartnerem állítja, akkor nem a mezőgazdaságnak köszönhető a szennyezés növekedése.

Nem tudom, hogyan képzeli a jövőnket Balogh János professzor, hiszen ő maga vonja kétségbe, hogy gazdaságosan kiaknázható termőföld-tartalékok vannak a világon. Ezzel ugyan továbbra is vitatkozom, de ha neki van igaza, még súlyosabb a helyzet, mint azt én az interjúban állítottam. Ha az ember és környezete által tolerálható, szakszerűen alkalmazott műtrágyák és növényvédő szerek használatát túlzottan korlátozzuk, miként lehet a föld eltartó képességét összhangba hozni a létszámban és igényben egyaránt növekvő emberiség szükségleteivel?

Ha erre a kérdésre keresne választ az ökológia professzora, mindnyájan hálásak lennénk neki. Ehelyett azonban, sajnálatos módon, a régi keletű Balaton-vitát erőlteti. Nos, ne térjünk ki ez elől sem. Senki nem állítja, én sem állítottam az interjúban, hogy nem követtünk el hibákat. Sovány vigasz, hogy nem voltunk ezzel egyedül. Éppen ezért nem azon kell kell sápítoznunk, hogy a múltban mit rontottunk el, hanem az elkövetett hibákról levonva a következtetéseket, azon kell gondol-

Felvidéki András rajza

KÁLMÁN ENDRÉNÉ, BUDAPEST. Ismert, kötetben is megjelent verseket még Jevtusenkótól sem közlünk. S ennek nem a téma iránti közöny, hanem az általános és mindenütt meghonosodott szerkesztőségi gyakorlat az oka.

GYETVAY ATTILA, BUDAPEST. Olvasónk megunta, hogy csak az íróasztalnak „firkáljon", a maga kedvére. Úgy véli, az ÉS kihasználhatná irodalmi képességeit. Nincs ellenvetésünk, de érdemleges választ csak az íróasztalban őrzött kéziratok valamelyikének ismeretében adhatunk. Az újévi jókívánságot köszönjük.

SELLEY GÁBOR, GYŐR. „Kislányomnak megvettem Nagy Katalin könyvét, a Napraforgó lány-t. Sokat olvasó, jó eszű gyermekem egyszer csak azt kérdi: Hát nem ezerkilencszáznegyvennégyben szállták meg Magyarországot a németek? — Dehogynem — vála-

VALKÓ LÁSZLÓ
Petőfi Népe
XXXIX(1990/14)
43.

Gyűrt formák

Került-e már az ön kezébe, kedves olvasónk, véletlenül összegyűrődött papírkép, amit aztán megpróbált kisimítani? S ha netán megnézte ezt a töredezett képet, láthatta, minden deformálódott rajta, a testeket, a vonásokat eltorzította a megmozdult felület. Ez a megváltozott kép, a gyűrés gyötrés által elérhető más minőség ejtette rabul *Valkó László* festőművészt. Először úgy tűnt, újszerű, érdekes technikai megoldásra lelt, de az évek folyamán nyilvánvalóvá vált, ez sokkal több nála, beépült művészetébe, kifejezési eszközévé vált.

Valkó László 1970-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán *Bernáth Aurél* és *Iván Szilárd* tanítványaként. A hetvenes években még mint grafikust tartották számon. A kiállításon nyomon követhetjük, miképpen vált egyéni hangú, gazdag színvilágú festőművésszé. A bejáratnál szitanyomatai kaptak helyet. Egyiken például az öregedés folyamatát érzékelteti azáltal, hogy az ódon sarokház fotóját megtöri. Gyűrt figuráival — amelyek szinte a földből nőnek ki — s a tudatos torzítás eszközével a kiszolgáltatott helyzetben lévő megnyomorítottakról szól általános érvénnyel. Manipulált önarckép-sorozata azt mutatja, figyelme önmaga felé is fordul.

Az élet apró részleteinek roncsolt formában való felhasználása lassan jelképpé sűrűsödött művészetében. A *Siratófal* többször feldolgozott motívumai — amelyek csonkolt végtagok is lehetnek — festőileg megoldva már csak emlékeztetnek a meggyűrt papírra, s áttételesen mai világunk traumáit idézik megrázóan.

Valkó László expresszív hatású, szorongó érzéseket megfogalmazó képei az *Ernst Múzeumban* tekinthetők meg április 22-éig. A kiállítást rendezte és a nívós katalógust szerkesztette *Herczeg Ibolya*.

Aba Judit

Kilövellés előtt a SEX A

A megalkuvó metálos zenekaroktól hemzseg a piac. Egy banda azonban villámgyorsan beszáguld majd a köztudatba. A *SEX ACTION* régi haverokból verbuválódott új formáció. Az egyszerűség kedvéért a könnyen megjegyezhető nevek: *Sex Führer The Wolfchild* — ének (LOVE), *Sex Jugend The Funky Alligator* — bőgő (ex-KÉZI CHOPIN), vendégzenészek: *Prime Mover The Love Dictator* — gitár (F. O. SYSTEM), *Electric G. The Love* — dobok (DANCE). A banda abszolút példaképe a dirty-rockot játszó *ZODIAC MINDWARP LOVE REACTION*, amely igazán sikeres a metálország szörnyetegei között.

Március 16-án a borsos belépő ellenére több mint 1300 vendég tódul be a *Vörösmarty Művelődési Házban* rendezett koncertre. A *RÉS* erőtlen szárnypróbálgatásai és a *PÁL UTCAI FIÚK* élettelen, száraz koncertje közé kerül a robbanótöltet. Hiszen a banda hírneve megelőzte a debü-

A vegyes közönség — az elvont egyetemistától a skineken át a szakadt rockerig — még nem nagyon látott ilyet. Talán csak videón. Ez a magyar változat. Sebaj, hadd szokják! Látszik, hogy a szexrockerré avanzsált fiúk egy kicsit maguknak játszanak, ebben az *egyszerűen kemény, eredetien obszcén* zenében vannak együtt. A színpadon mindenki „elsajátítja" és némi etikai korlátot leküzdve, erkölcsi akadályt ledöntve átveszi a mocskos rockot. Hiszen sokan csinálják otthon ugyanezt, csak éppen kifelé megpróbálják elkendőzni közönségességüket...

A zenészek fáradhatatlanul rohangálnak-fetrengenek egymáson és közben döng a *„Szexuális manőverek", a dirty rock' n' roll.* Ez nem előre betanult, megkoreografált show! Talán jobb is, hogy improvizatív, felszabadult és vad az egész... És ha valakinek még ez sem elég!

A SEX ACTION varázs-

Valkó László

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Grafikumárián

ÉLET ÉS IRODALOM

1980 DEC 27

1021

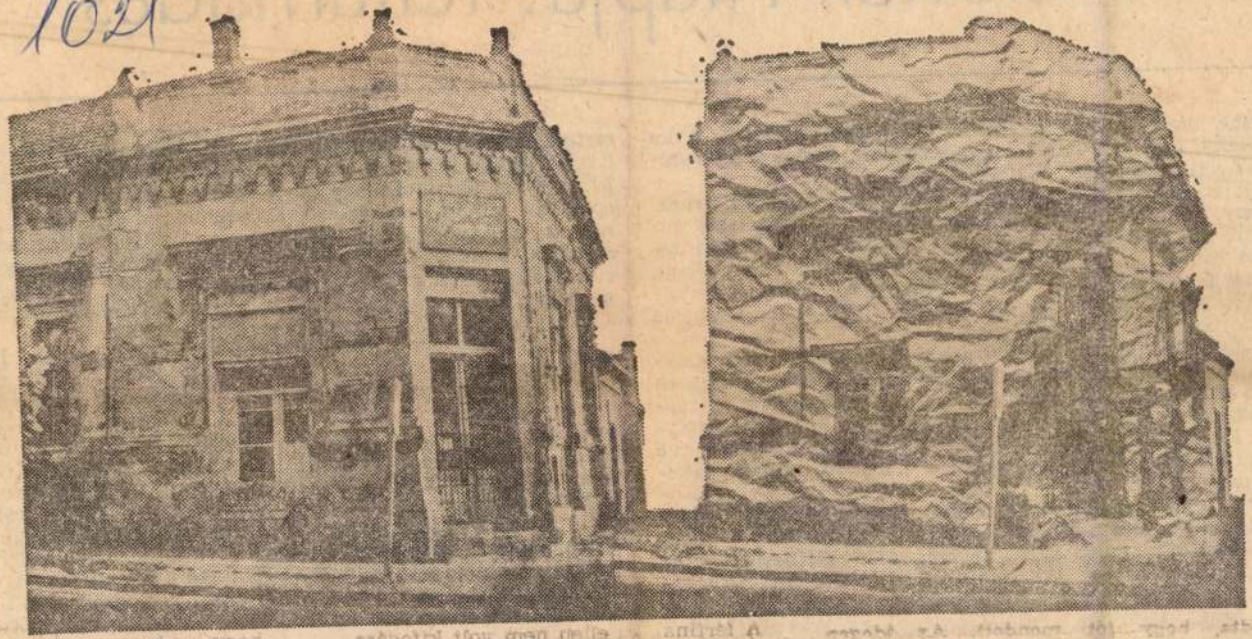

Valkó László: Transzformáció

Halottak Napja

Mureşbe, kiestése külföldieknek lehetetlen) költözik, nincs intézmény, amely a temetőt gondozná, nincsenek magánszemélyek, akik a magánsírokat gondozzák.

Ott is, akkor is, Erdélyben: vénasszonyok szelíd nyara. Napfény, virágillat, kései méhek döngése, langyos szél suhogtatja a hársfákat, a kortalan óriásfüzeket. A benőtt temetőút combtőig érő dudvájában gyalogolunk, apám, fiam, második feleségem és én. Azt hiszem, apám akkor jár utoljára a szülőfalujában. Úgy emlékszem, apám akkor látogatja meg utoljára a családja temetőjét.

A földből kilazult, féloldalra hajolt, szaggatott márványkövek. A földből kidőlt, a sírgödrön hosszában, keresztben heverő márványkövek. Korhadó, rothadó fakeresztek. Virágcsokrok csontváza, koszorúk koponyarajza. Lekopott aranybetűk, lekopott fémbetűk az oldalukra dőlt, a hasukon fekvő márványköveken. Elmállott betűk a korhadó, rothadó fakereszteken.

Ez az elhanyagolt temető nekem nagyon családias: akárhová tekintek, elém, mögém, oldalvást, köröskörül; a köveken, a fán, mindenütt az *én* nevem. A keresztnevem is, de főként a családnevem. Akármerre fordulok, a rokonaim, az őseim néznek vissza rám. Hímneműek, nőneműek, csavargatom a fejem, tanulom a bibliai eredetű, az otthoni, fővárosi környezetemben ritka neveket.

Feltárom a sírokat, magam elé sorakoztatom rokonaimat, őseimet a márkodi temetőben. Ezeket a Mózeseket, Sámueleket, Gedeonokat, Áronokat, Zebulonokat, Dávidokat, Gergerestből, hogy Erdélybe (még egyszer: Transsylvániába) utahasson, hogy jelen legyen apja temetésén. Úgy emlékszeaz egyetlen alkalom, hogy tárgyilagos, sorsában mindig bísorsában mindig megnyugvó, Kálvin János predestinációnát az eleven bőrén hordozó apám, szenved. A szobájázárkózik, a kulcslyukon át leselkedem, orvosezredesi egyeruhájában hason fekszik a díványon, arcát egy hímzett dípárnába fúrja, vállán rázkódik a rangjelzése. Alkalmassír, feltehetően először, utoljára sír férfikorában.

Halott nagyapám, halott rokonaim felsorakoznak, lasdíszmenetben elgyalogolnak előttem, előzékenyen, hogy mejegyezhessem a halál-lerágta arcukat, a nevüket. Látom, mejegyzem az ismerős nevükhöz társuló ismeretlen, sosem-látarcukat, fogadom, viszonzom a rokoni, kétoldalú arccsójukat, az erdélyi szokás szerinti homlokcsókjukat. Ők (is) tremtettek, belőlük (is) tartósítom magam, nélkülük nem lhetnék sírjaikat szemlélő, seregszemléjükkel rokoni csókváltó túlélő. Fúj a langyos szél, termésüket hullatják a temtőben tényésző gesztenyefák, nincs útvonal sírhant és sírhaközött, combtőig érő dudvában gyalogolunk, négyen. Apáraki azóta élőhalott. Második feleségem, aki azóta elköltöztőlem. Fiam, aki azóta felnőtt, és értelmiségi, apja barátjapja bírálója.

A márkodi temető. Az aleppói temető.

Keresem Bem tábornok sírját. Bem tábornok — eredelengyelben: Józef Bem, aztán magyarul Bem apó, aztán arhul Murad Tevfik, pasa

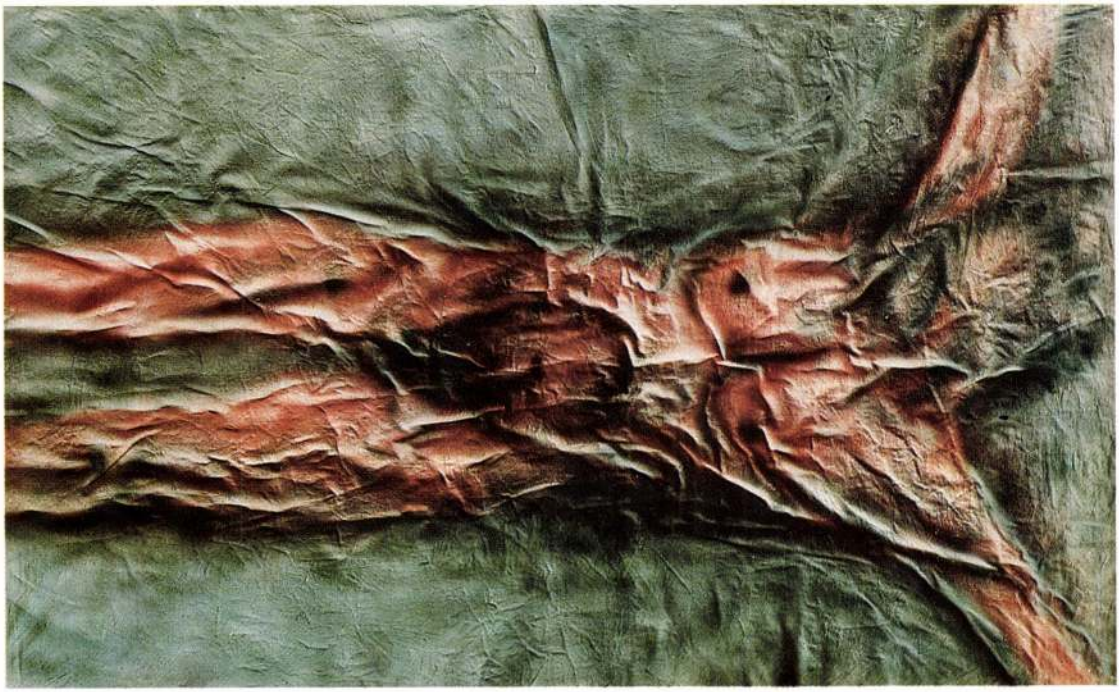

Valkó László: Lebegő korpusz

MOZGÓ VILÁG, 1502 BUDAPEST PF. 205

Valkó László: Aquarium

MOZGÓ VILÁG, 1502 BUDAPEST PF. 205

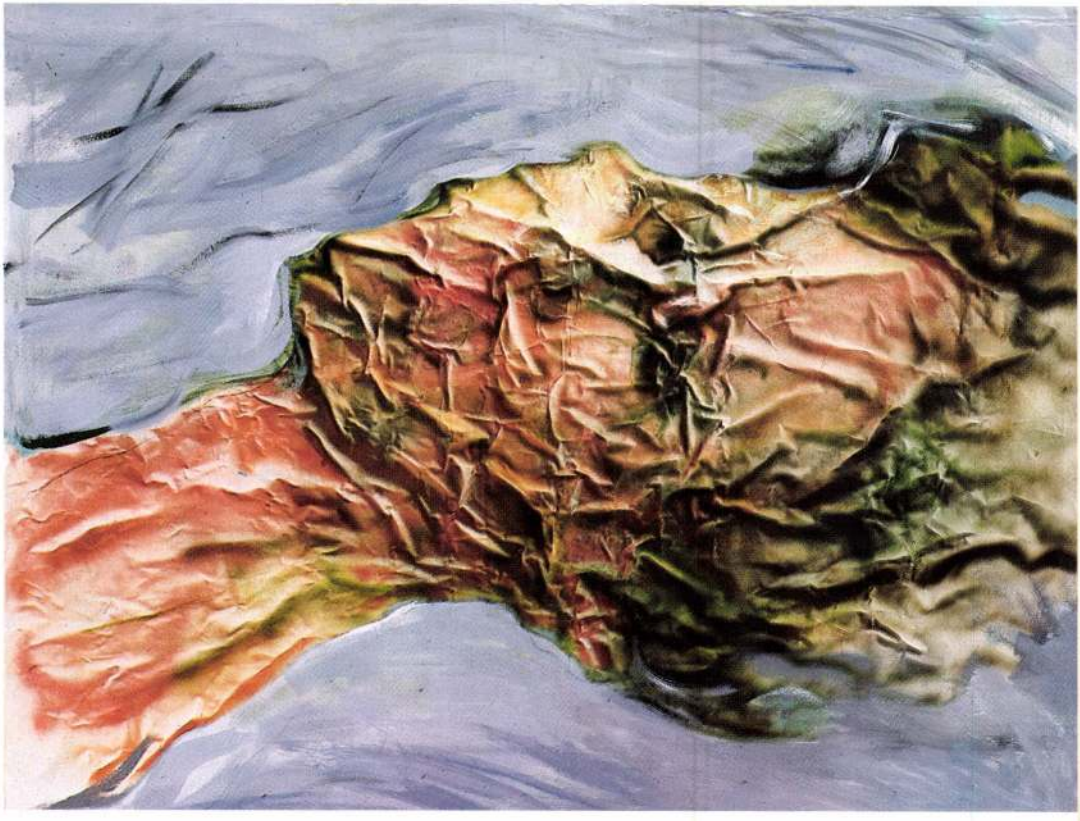

Valkó László: Vágóhídi portré

MOZGÓ VILÁG, 1502 BUDAPEST PF. 205

Valkó László: K. I. portréja

MOZGÓ VILÁG, 1502 BUDAPEST PF. 205

Gyűrések, gyűrődések

Beszélgetés Valkó László festő- és grafikusművésszel

Valkó László 1946-ban született Rippl-Rónai és Bernáth Aurél – későbbi főiskolai mestere – városában, Kaposváron. 1960-ban került Pécsre, a Művészeti Szakközépiskolába, ahonnan pécsi kortársai közül egyedül neki sikerült annak idején bekerülnie a Képzőművészeti Főiskola festő tanszakára. A festészet mellett sokszorosító grafikát is tanult. A főiskoláról kikerülve leginkább nem a főtanszakán tanultak voltak hasznára, hanem fakultatív tantárgya: a grafika. Kiállításokra ugyanis nyomatokat adott be. A szakma el is fogadta grafikusként. Erről tanúskodik a miskolci Grafikai Biennálén 1977-ben szerzett SZOT-díja, illetve a Stúdió-díjak, valamint hogy sokszorosító grafikusként ismerhették meg Európa-szerte: Krakkóban, Baden-Badenben, Frederikstadban.

Első önálló kiállítását még Budapesten rendezte meg 1974-ben, majd – a szorító körülmények nyomásának és pátriája hívásának engedve – Pécsre költözött, ahol jelenleg is él és tanít a Művészeti Gimnáziumban. Az utóbbi néhány évben visszatért a festészethez is, de a grafikázást sem adta föl. Sőt talán ezekben az esztendőkben születtek meg eddigi pályája összefoglaló munkái, amelyek egyszerre mutatják fotóra alapozott, gyűréssel az anyagokat átalakító-formáló, hosszú évek kísérletein edződött technikáját és az ezzel összefüggő, majdhogynem ebből következő tematikát: a tárgyak, majd saját személyének elidegenítő tárgyiasítását.

Milyen műveire gondolhatunk? Mindenekelőtt az *Arcképvariációk*ra, amelyek többféle technikával is elkészültek, aztán a *Gyűrt figurák I–II.*-re, a kiállításokon sokat szerepelt és díjat is nyert szitanyomatokra *(Bacon sétája Magyarországon* és *Bacon gyalogosan Pécsett)*.

Valkó László generációjának elismert művésze, alkotásaival találkozhatunk múzeumainkban. Mégsem túlzó az az állítás, hogy nem eléggé ismert művész, aránylag kevés a kapcsolata a közönséggel.

– Pécsett a Képcsarnok Vállalat üzlete fölött van a lakásod és műtermed. Ideálisabb helyzetet el sem lehet képzelni művész számára: közvetlen kontaktust alakíthat ki a galériájával. Neked ez mennyire sikerült a Képcsarnokkal és más, művészeti áruk kereskedelmével foglalkozó cégekkel? Egyáltalán: jelképesnek tekinthető ez a „fölállás"?

– Nem sokat jelent ez a szomszédság, a Képcsarnokkal kevés dolgom akad és akadt. Talán négy alkalommal kaptam tőlük konkrét témára szóló, meglehetősen kommerciális jellegű, a munkásságomtól messzemenően elkülöníthető munkákat „eredményező" megbízást. Akkor fogadtam el az ajánlatukat, amikor mindenképpen pénzre volt szükségem. Mesterségbelileg persze ezeket a nyomatokat is igyekeztem minél magasabb szinten elkészíteni, de témáik távol estek az én világomtól. Egyébként szó sincs „jelképes kapcsolatról". Teljesen gyakorlati okból kerültünk a Képcsarnokkal egy épületbe. Egy foghíjtelken az Alap fölépítette az üzletet és a lakásokat, amelyből kettővel rendelkezhetett. Az egyiket én kaptam meg, szolgálati lakásként.

– Más megközelítésből is föltehetem az előző kérdést, tudomásul véve nem túl kedvező válaszodat. Pécsett működik a Pécsi Grafikai Műhely és az országosan is

megint valami istentelen patetikus dologba
keveredtem eljegesedtem vagy mifene mormolta
meg kell keresnem azt a rejtező tüzet
micsoda hülyeség visszalopták az istenek
egy nénike megszánta legalább az ötvenedik
kitől tüzet kért miért van hogy az öregek
mindig fáznak gondolta a bagó hirtelen lobot
vetett a láng végigszaladt a karján egy
szemvillanás és egész teste égett nem érzett
fájdalmat sőt kellemes bizsergéseket boldogan
nyújtóztatta gémberedett tagjait az égnek
eleinte csak néhány járókelő állt meg
csodálkozva mint egy különösen véres és
borzalmas balesetet elgondolkodva bámulták
félművelteknek eszükbe jutottak félművelt
buddhista fanatikusok kik hasonló módon
tiltakoztak valamikor valami ellen boldog
fáklyaként sétált az emberek rémülten elhátráltak
előle egy házmester egyike a mindenütt jelenvaló
-és jelenfigyelőknek veder vizért szaladt
voltak akik humánus megfontolásoktól vezettetve
sliccüket kezdték kigombolni fülsértő
szirénázás hangzott föl egy piros és egy fehér
autó közeledett már csak a zöld hiányzik
sóhajtotta gyors acélsisakos emberkék tüzoltó-
fecskendőket hengerítettek az aszfaltra s felé
irányították egy fehérköpenyes férfi latin
szavakat ordítozva ugrálta körül megszólalt
egy megafon harmincmásodpercet kap ha az alatt
önként kialszik nem esik bántódása fölnézett
az égre a lebukó napkorongon megjelent egy óra
számlapja a mutató túlvilági tikktakkolása
összekeveredett a morajló utca zajával látta
a köpködő vizelő emberiséget a kapu alól
előrohanó házmestert a vederrel aztán örökre
kialudt ellobbant
lapzárta után érkezett a hír hogy a szerzőt
másodfokú égési sérülésekkel kórházba szállították

ismert Pécsi Műhely. Nem lenne-e szerencsés megoldás, hogy megőrzendő, pontosabban bemutatandó a helyi színeket, ez a galéria, minimálisan programként is, a ti alkotásaitokból kitegyen néhányat és a raktáron tartsa a többit; illetve – de ez már maximalizmus lenne – csak a ti rendelkezésetekre állna?

– Egyszer volt itt a Képcsarnoknál kiállításuk a pécsi grafikusoknak. Ez a tárlat is úgy jött létre, hogy Budapesten a Dürer-teremben volt bemutatónk, és onnan hazafelé jövet adódott a lehetőség a pécsi bemutatkozásra. Tudtommal nem vásároltak az anyagból, tőlem biztosan nem. Ebben a témában egyébként igaz az, hogy nem erre az egyetlen galériára vonatkoztatva, szűkítve a kérdést érdemes vizsgálódni, hiszen ez a terem része a Képcsarnok országos hálózatának. Elvileg természetesen az lenne az ideális megoldás, ha ebben a galériában mi szerepelhetnénk. De a Képcsarnok-boltok rendszerére az jellemző, hogy nemcsak helyi, de egyáltalán: színek sincsenek benne. Nagy massza az egész. Vannak úgynevezett színvonalas bemutatótermek, elsősorban a budapesti belvárosban, a Csontváry- vagy a Csók-galéria, kicsit kijjebb már kevésbé nívósak találhatók. Ám a különbségek nem olyan nagyok, hogy azt mondhatnánk, különböző profilúak ezek a galériák. Pedig épp az ilyen eltérő igényeket kielégítő műkereskedésekre lenne szükség. Ahol a legkommerciálisabb művektől az avantgarde-ig mindent lehetne kapni, mindenki megtalálhatná a maga kedvére valót. Nyugaton, ha valaki bemegy a galériákba, akkor kaphat Mirót és egészen fiatal, névtelen grafikusokat és festőket is. Ha viszont itthon betérsz a Képcsarnokba és Barcsay- vagy Bálint-képeket akarsz vásárolni, akkor egyiktől sem találsz festményeket.

– De Valkótól sem. Ez a távolállás az általad elmondottakból adódik, vagyis elvi jellegű?

– Az is. Valamint gyakorlati is, mert tudom, hogy azokat a műveket, amelyeket csinálok, a Képcsarnok nem veszi be, csak olyanokat, például városképeket, amelyeket a megrendelésére készítettem. A Képcsarnokban persze megtalálhatók rosszabb és kevésbé rosszabb festők alkotásai is. A vicc az, hogy amikor a kevésbé rosszak – akik, ha nem a Képcsarnoknak dolgoznak, jobbak lehettek volna – adnak be képet, akkor az kicsit bal kézről készültnek számít, amely mindössze arra való, hogy meg legyen érte a mindennapi betevő, a kereset. De hát ezt sokan elmondták már előttem, ismert a probléma.

– A Pécsi Galériában volt egy alternatívgaléria-alapítási kísérletetek.

– Mi, a Pécsi Grafikai Műhely tagjai szerettünk volna valami hasonlót létrehozni, mint szentendrei kollégáink. Egy grafikai műhelynek igazán úgy lenne értelme, és úgy is lenne kifizetődő minden szempontból, ha a műhelyben készült lapokat árusítani lehetne. Ezért gondoltunk arra (a kísérlet túlságosan nagy szó elképzelésünkre), hogy a műhelyünknek, egyáltalán Pécsnek, lehetne egy olyan kis galériája, ahol a kortárs művészek munkáit árusítanák. De ez végül nem valósult meg. A terv meghiúsulásának sok oka van. Például hogy Szentendrén van vásárlóközönség, amely nem szentendrei polgárokból verbuválódik ugyan, hanem nagyobb részt budapestiekből és külföldi turistákból, Pécsett viszont a grafikának nincsen olyan közönsége, amelyre folyamatosan lehetne számítani vásárlás szempontjából is. Érzésem szerint már valahol itt elbukna a galéria, ha egyáltalán megalakulhatna.

Elmondhatnám a mi helyzetünknek az illusztrálására, hogy aránylag hosszú ideig ki voltak állítva a pécsi grafikusok alkotásai a Pécsi Galéria oldalsó, keskeny traktusának a falain, azzal a céllal, hogy aki elmegy a Galéria kiállításaira, annak legyen lehetősége válogatni és választani a Pécsi Grafikai Műhely tagjainak mun-

káiból. Mappákban is lehetett nézegetni a lapokat. Nem tudom pontosan, mennyit vásároltak meg, pár darabnál többet nem nagyon. Tőlem pedig egyáltalán nem.

– *Műtermedből sem vettek gyűjtők?*

– Amióta itt vagyok, magánvásárló még nem vásárolt tőlem.

– *Akkor hogyan él egy magadfajta művész Pécsett? Mi az oka annak, hogy a főiskola elvégzése után néhány évvel Pécsre jöttél?*

– Azt el kell mondanom, hogy Pécsett, talán az egy Martyn Ferenc kivételével nincs szabadúszó művész. Mindenkinek van valami rendes foglalkozása, havi fizetése. Ki a Művészeti Szakközépiskolában, ki a Pedagógiai Főiskolán tanít. Emellett, ha az állami vásárlásokon el tud adni, ha a városi tanács szervei vagy a Janus Pannonius Múzeum vesznek tőle grafikát vagy festményt, az nagyon jó, kiegészítheti vele a jövedelmét. De a vidéki életnek nemcsak hátrányai vannak, hanem határozott előnyei is. A legfontosabb: a szabadság, a függetlenség. Nem befolyásol bennünket a műkereskedelem sem. A Pesttől való távolság viszont néha sokkal nagyobb, mint amit kilométerekben lehet mérni.

– *Milyen volt az életed 1970. a főiskola végzésének éve és 1974, Pécsre jöveteled dátuma között?*

– Ebben az időben alig volt keresetem. Néhány könyvborítót csináltam és különböző alkalmazott grafikai munkákat vállaltam. A műterem-kérdésem sem nyert megoldást.

– *A Fiatal Képzőművészek Stúdiója miben tudott segíteni?*

– Grafikai műhelyében lehetőséget adott, hogy sokszorosító grafikával foglalkozzam.

– *Ez is a körülmények kényszere volt, hiszen festő szakon végeztél. Vagy ez a műhely keretet adott ahhoz a munkához, amihez mindig is kedvet éreztél?*

– Tulajdonképpen a festészetet és a grafikát is szerettem volna csinálni, ahogy a főiskolán. Festő szakra vettek föl, valóban ott végeztem, de már az első évtől kezdve, amikor időm engedte, bejártam a sokszorosító grafika szakra. A grafikát fakultatív tárgyként föl is vettem. Szakosodásunkkor, harmadikban Ék Sándor hívott is át a sokszorosító grafikára, de nem mentem, bár elképzelhető, hogy egzisztenciálisan jobban jártam volna, ha végleg szakítok a festészettel és ráállok a sokszorosító grafikára. De nem ez a lényeg, inkább az, hogy legyen az embernek elképzelése arról, mit is akar mint képzőművész csinálni. Aztán elképzelését hol ebben a műfajban, hol valamely másikban tudja megvalósítani. Nincsenek merev határok; a magad elé tűzött cél a fontos.

– *Neked mi az elképzelésed és milyen hatások formálták? Egyáltalán: miért műveled a képzőművészetet?*

– Ez utóbbi kérdés sosem merült föl bennem. Mindig művész akartam lenni, és tulajdonképpen ötéves korom óta dolgozom: rajzolok, festek, nyomatokat készítek. A képzőművészetről természetesen más elképzelésem volt tizenöt és huszonöt éves koromban, ez aztán összefügg a „mit?" kérdésével, de a „miért?"-re adott eredendő választ nem érintette.

– *Érdekes lenne, ha elmondanád, elmesélnéd a változások történetét.*

– Akkor kicsit vissza kell néznem a múltba, a gyermekkoromba is. Két nagy képzőművészeti élményem volt, mindkettő könyvekhez kapcsolódik. Apámnak volt egy könyve, Meller Simon Michelangelója, már egészen kis koromban forgattam. Persze még nem ismerhettem föl a művész és a könyv jelentőségét, de a könyvbe, a lapok szélére firkálgattam, rajzolgattam gyermekes ákombákomokat. Valamit nyomot mégis hagyott bennem ez a könyv, mert később, mikor már kezdtem ráérezni a dolgokra, nagyon foglalkoztatott Michelangelo, főleg a rajz-

művészete. Azt hiszem, ezek a korai élmények meghatározók lehetnek. Ugyanis hosszú ideig eltemetődött bennem ez az élmény, de most, érett fejjel arra gondolok, hogy mennyire szeretem, mennyire meghatározó számomra Michelangelo emberi habitusa.

A másik könyvélményem az első általam, saját pénzemből vásárolt könyvhöz kapcsolódik. Ez a Művészet Kiskönyvtára sorozatban elsők között megjelent Cezanne-könyv volt, átnéztem, és egyszerűen nem értettem Cezanne-t, a művészetének lényegét. Évekig tanulmányoztam a könyvet, órákig lapozgattam, néztem; hajtott a kíváncsiság, mert lenyűgözött a festészete, csak nem értettem meg. Ez vitt engem előre.

Amikor fölvettek a Művészeti Szakközépiskolába, már egyre inkább Cezanne szemével láttam a tárgyakat. Ez volt a hosszú „együttlét" következménye. Jártam a Mecseket, a vidéket és a provence-i tájat próbáltam áttenni a mecseki tájba. Mindenesetre évekig Cezanne-os képeket festettem. Eközben kezdtem ráérezni, mi is lehet az, ami megfogott művészetében. Semmiképp sem az, amit a később olvasott művészettörténeti elemzések – amelyek közül néhány kulcsot is adott a megértéshez – kimutattak, nevezetesen, hogy a természetet kubusokkal meg gömbökkel kell ábrázolni: ez máig sem állja meg a helyét igazándiból. A lényeg: Cezanne volt az első nagy élmény, amely elindított a festészet felé. De ez is elfelejtődött, mert jöttek más hatások. Egyebek közt az, hogy fölvettek a főiskolára, ahol Bernáth Aurélhoz kerültem. Az az igazság, hogy Bernáth művészetét én egy időben nagyon szerettem. De mire bekerültem hozzá a főiskolára, addigra már megszűnt Bernáth alkotásainak vonzása.

– *Ez a szeretet–nem szeretet aszinkronitás hogyan érződött és nyilvánult meg a tanár–diák viszonyban?*

– Feszültségeket okozott bennem, mert már mást szerettem volna csinálni, mint amit tanáraim elvártak volna tőlem. Az órákon erre a másra nem volt lehetőségem. A főiskola akkor még messze nem volt annyira nyitott a kortárs művészet irányában, mint most. Se befelé, se kifelé nem áramoltak az információk. Amit a kortárs művészet irányzatairól, alkotóiról mégis meg lehetett tudni, a megtekintett kiállításokon túl, azt a főiskola nagyon jól ellátott könyvtárának könyveiből, folyóirataiból sikerült „kideríteni". A főiskolán azonban ennek a tudásnak nem mutatkozott-mutatkozhatott meg az eredménye. Mint minden iskolában, a Képzőművészeti Főiskolán is, a diákok önkéntelenül meg akarnak felelni a tanárok ideáljainak, elvárásainak, sikerélményekre vágyva. Magam is úgy festettem csendéleteket és figurális kompozíciókat, hogy az ne térjen el a megkívánt mintáktól. Mondanom sem kell, hogy ebből a „keretből" nem nagyon lehetett kitörni. A főiskola arra viszont egyértelműen alkalmas volt, hogy megadja a mesterségbeli tudás alapjait. Nem olyan könnyű dolog ám megtanulni a festés mesterségét, nem is lebecsülendő hát.

– *Mégis, miért hagytad abba a főiskola befejezése után a festést?*

– Nem rögtön történt ez, még festettem egy darabig. De nem volt se műtermem, se lakásom. Két évig ugyan rendszeresen eljártam a Művészeti Alap alkotóházaiba és telepeire: Vásárhelyre, Kecskemétre, Nagymarosra, ahol kizárólagosan a festéssel foglalkoztam.

– *Milyen modorban készültek az alkotótelepeken képeid?*

– Biztos, hogy nem Bernáth- vagy a főiskolán kedvelt más stílusban. Inkább egy kicsit expresszív stílusban festettem figurális képeket. Hozzátartozik a dologhoz, hogy a főiskola után sikerült külföldre utaznom és körülnéznem a múzeumokban, kiállítótermekben. Londonban voltam egy hónapig, ahol a főiskolán már megis-

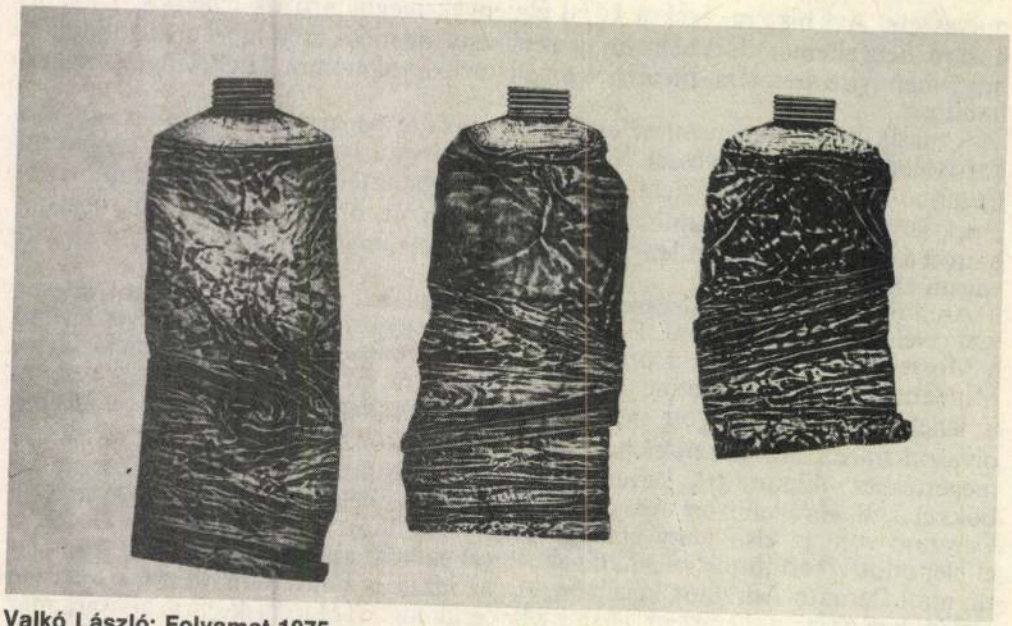

Valkó László: Folyamat 1975.

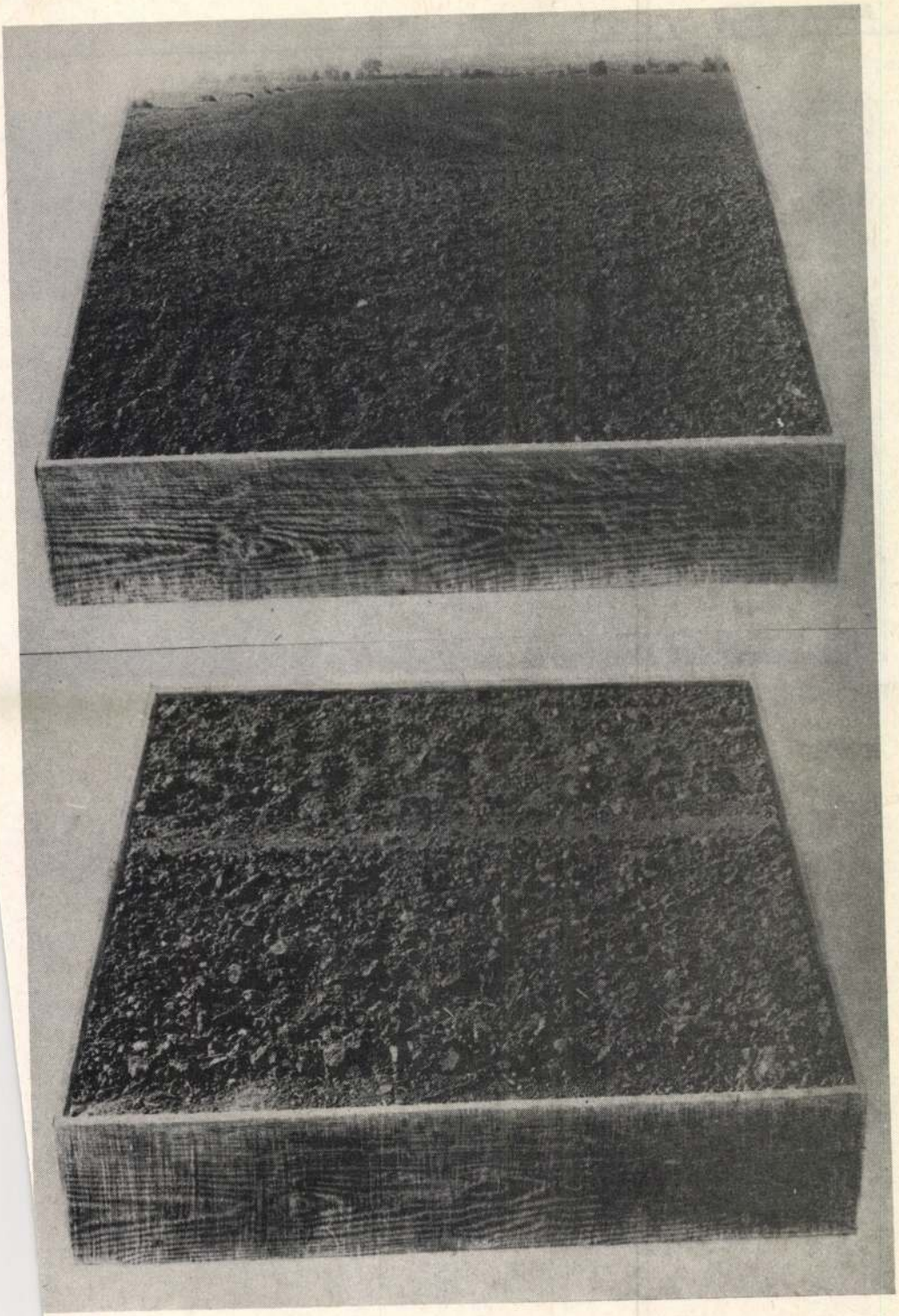

föld-táj 1980.

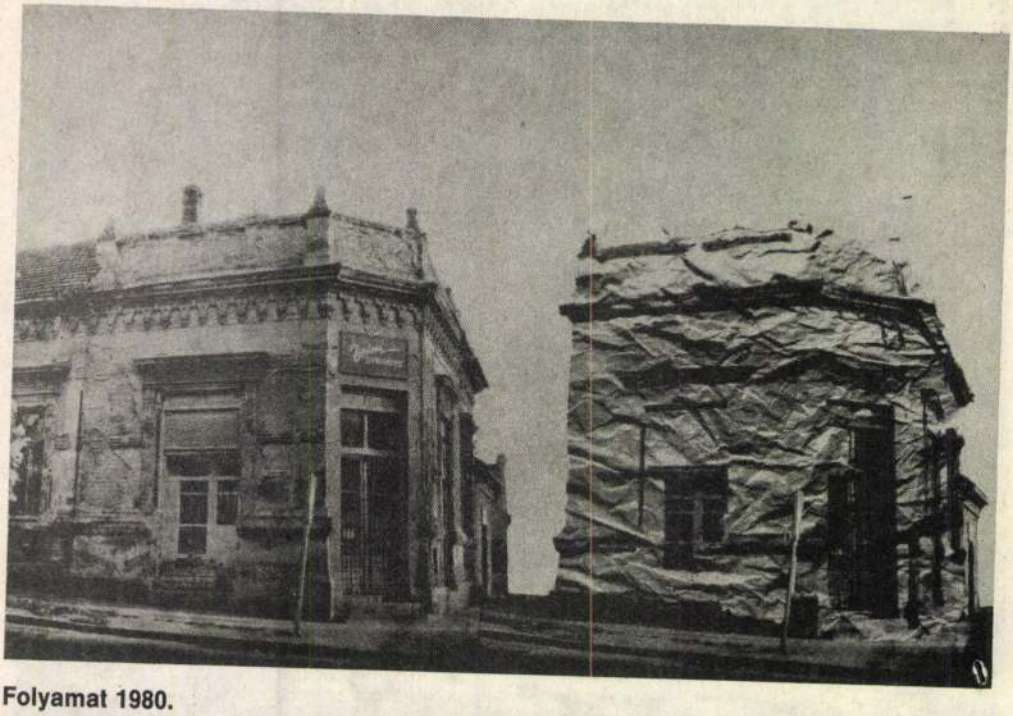

Folyamat 1980.

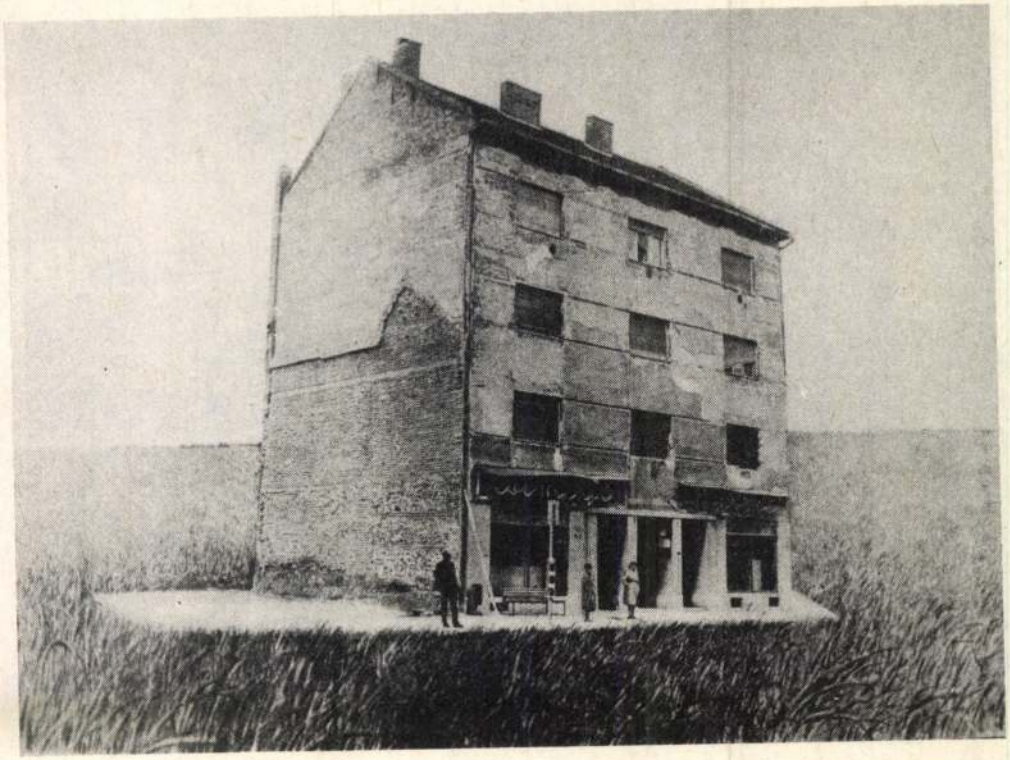

Transzponáció II. 1981.

Bacon sétája in Hungary 1981.

Bacon gyalogosan Pécsett 1981.

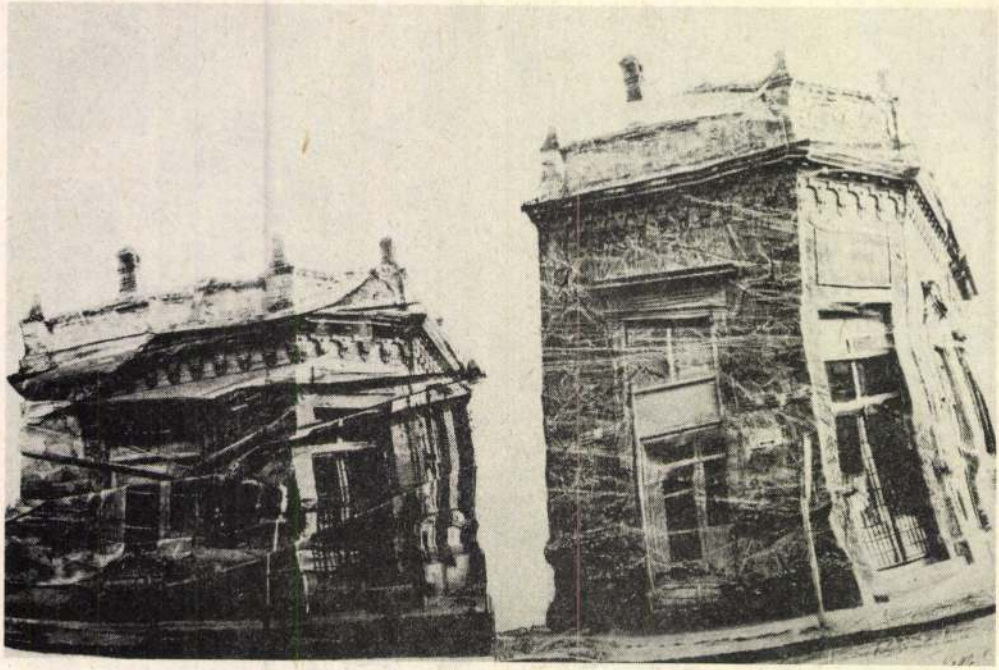

Rekonstrukció I. 1982

Figura 1982.

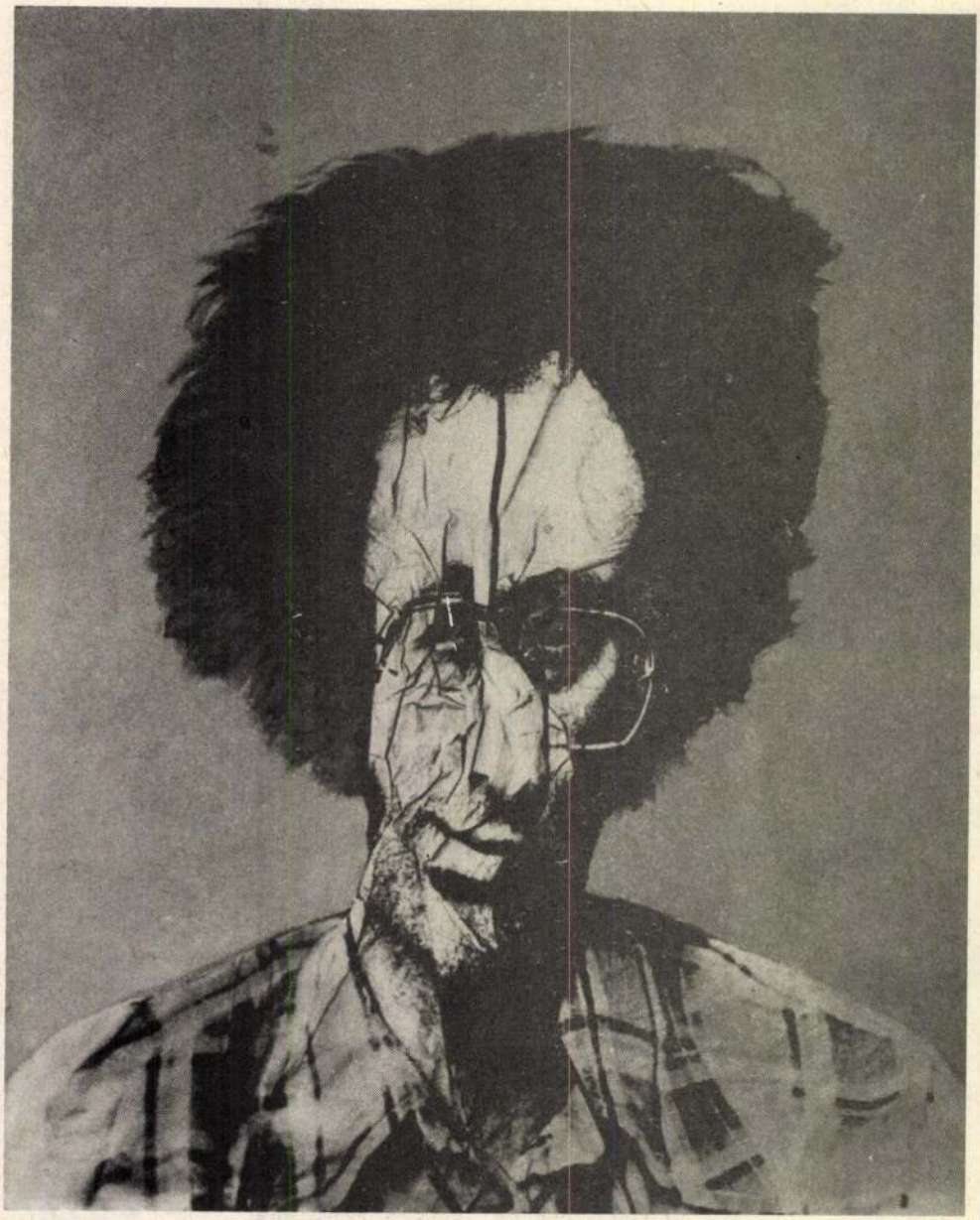

Arcképvariációk III. 1982.

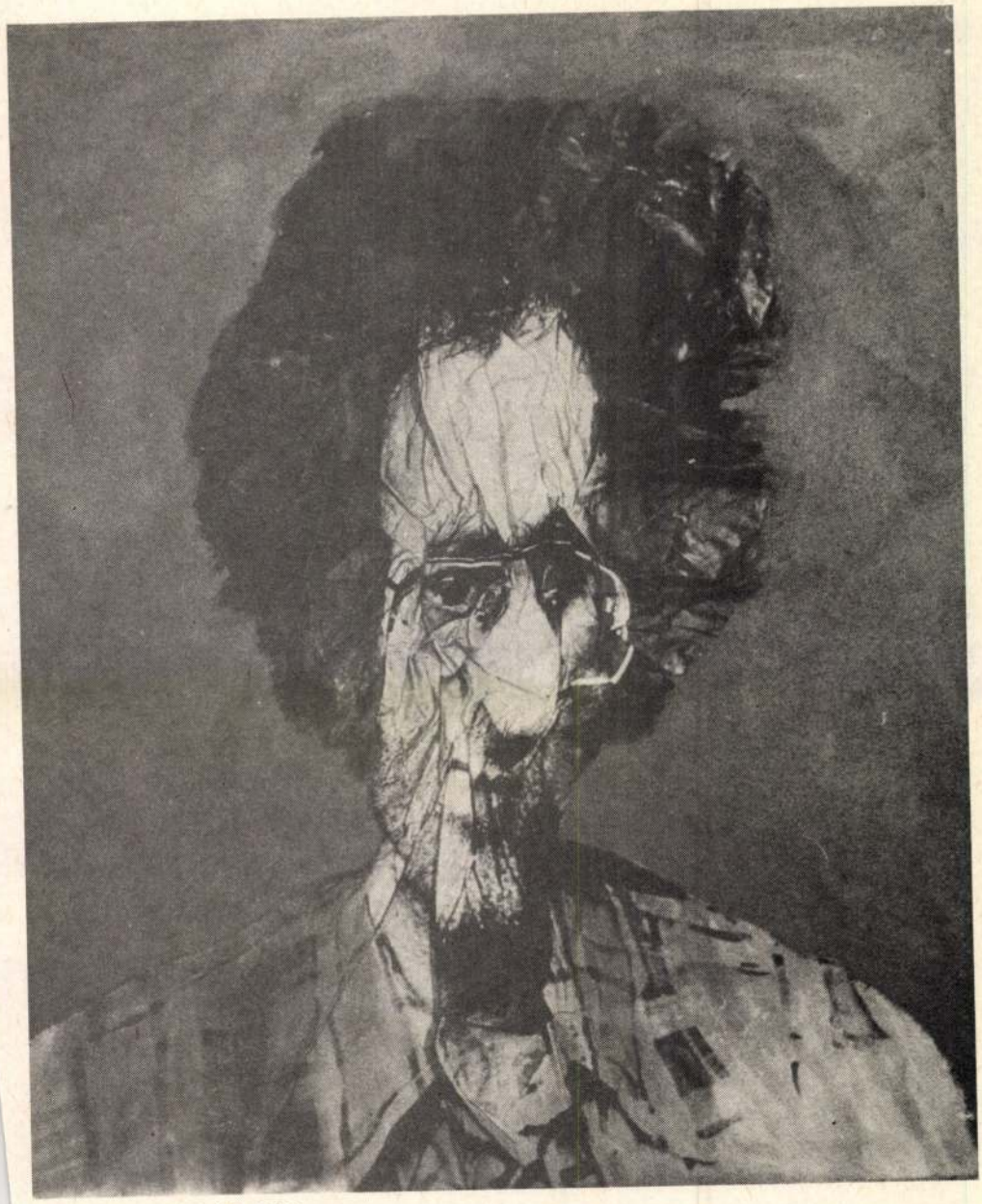

Arcképvariációk IV. 1982.

Munkások 1983.

Hommage à Grünewald 1983.

mert Francis Bacon műveivel és másokéval találkoztam „élőben". Feltétlenül nagy hatást gyakoroltak rám.

Azokkal a képekkel, amelyeket megfestettem, próbáltam bejutni kiállításokra, a Stúdió éves tárlataira, de nem sikerült. Akkoriban még élt Domanovszky Endre, akinek festői stílusa alaposan rányomta a bélyegét a pályakezdő művészek indulására és képeikre is. Sokan fölvették – mint később utánozták Kokasét, Svábyét – az ő modorát, és a „fiók-Domanovszkyk" learatták a sikereket. Nekem azonban nem volt kedvem, hogy beálljak a mesterek követői közé. Pontosabban: egyáltalán nem ezt akartam csinálni. Úgy láttam, hogy a festészetben általános a megrekedés. Ezzel szemben a grafikában érezhetően nagyobb volt a szabadság. A kiállításokon a grafikai anyag sokkal izgalmasabbnak tűnt. A grafikában be lehetett lopni azokat a modernebb szellemi hatásokat, amelyeket londoni látogatásom alatt is megismerhettem. Persze a grafikában is tapasztalható volt, hogy egy stílus van uralmon: Kondor Béla erős hatása érződött többeken.

– *A te munkáidon is?*

– Rám Kondor sohasem volt hatással. Én egészen másfajta grafikát próbáltam csinálni. Nem azt az elbeszélő, illusztratív jellegű, irodalmias, vonalra építőt, hanem a foltra, fakturális hatásokra alapozót.

– *Segített ebben a törekvésedben az, hogy a kortársi magyar művészet új irányzatait és képviselőit – gondolok itt mindenekelőtt az ipartervesekre – láthattad magad előtt, mint példákat?*

– Lakner Lászlót szerettem legjobban. Ő elsősorban festő volt, de nem az a fajta művész, akikről az előbbiekben már beszéltem, hanem sokkal szabadabb. Amit csinált egy kicsit popos volt, és én annak idején imádtam a pop-artot.

– *Miért kedvelted meg annyira a pop-artot? Harsánysága, köznapisága miatt?*

– Ezért is. Meg azért, mert a pop mellbevágó volt és nem bájolgott. Egyáltalán nem bírtam a líraizáló, érzelmeskedő festészetet. A mindennapi tárgyak érdekeltek, hétköznapiságuk. A pop-art pedig mindent kibírt, kollázstechnikát, fotót lehetett alkalmazni, tárgyakat, azok reprodukcióját, vagy akár újságkivágást is be lehetett emelni a grafikába. Végül, ha jól dolgoztam, homogén felületűvé alakíthattam a különböző anyagokat és technikákat használó munkáimat. Persze mindezt, akárcsak Lakner, megtehettem volna festményeken is, de én már grafikáztam, és ebben kívántam a megismert fogásokkal élni.

– *Adott egy formát alakító eszköztár. Hogyan és milyen tartalmakkal tudtad megtölteni?*

– Hát a tartalom és a forma szerencsés esetben együtt jár. Ha az embert elfogja valami meghatározhatatlan érzés, amit el akar mondani, ki szeretne fejezni grafikában, akkor a mondanivalója a fejében már meghatározott formát is ölt.

– *Mi az, amit pályafutásod során ki akartál adni magadból, amelyek mély nyomot hagytak benned?*

– Amiről korábban beszéltem, azok tisztán vizuális hatásokként értek. De nyilvánvaló, hogy az emberre más is hat (társadalmi) létezése során. Eddig csak ösztönös meghatározottságként élt bennem, de újabban egyre inkább tudatosult, hogy életem során volt két nagy halálélményem, meg is határozták viszonyomat az élethez. Ez látszólag nem tartozik ide, hiszen egyéni sorsom alakulására vonatkozhatna, de valahol természetszerűleg determinálja a szemléletemet és ennek révén a munkásságomat is.

Az ősi kultúrákban megszabott helye, kultusza volt a gyásznak. A mi korunkban már nincsenek ilyen formák. Vagy ki tudjuk élni gyászélményünket, vagy sem. Úgy

érzem, én igazán nem tudtam kiélni a magam gyászélményeit. Elnyomtam a tudatalattim régióiba, de állandóan fel-feltörnek onnan, ha képeket alkotok.

Ehhez a hatáshoz kapcsolódtak képi élmények is, amikor először találkoztam olyan fotókkal, filmekkel, amelyek különböző haláltáborok dokumentumaival szembesítettek. Nagyon nehéz beszélni arról, hogy mindez hogyan lopakodik a műveimbe. De az elgyötört testek látványa – amelyekkel nemcsak a koncentrációs táborok dokumentumfotóin, hanem egyéni életembem apám és anyám révén is találkoztam (anyám rákban halt meg, egy évig szenvedett és én napról napra láttam teste meggyötrettetését) – már nyilván annyira rögződött a tudatomban, hogy ha emberi testet fogalmazok meg képeimen, akkor az az érzésem, hogy mindez sűrítve benne van.

Az egyéni és a közösségi gyász pedig szerintem összefonódik, egyetemessé alakul. Arról a gyászról beszélek, amely rárakódott a közép-kelet-európai társadalmakra.

– *Egyáltalán nem vagyok biztos, hogy a társadalmakra, a maguk egészére kihatott volna ez a gyász. A gondolkodó emberi fők számára azonban mélyre hatoló sokkot okozott a világháború, a népirtás, a KZ-k. Ezért is írta Adorno, hogy „Auschwitz után nem lehet többé költészet".*

– Adorno mondását – hogy már egy konkrét képemre, grafikámra is utaljak – rézlemezbe marattam, és ezt a lemezt több fázisban meggyűrtem, majd lenyomtattam. De ez csak egy állomása volt annak a folyamatnak, amelyben a magam számára tisztázni akartam – s ezért olyan könyveket is elolvastam, mint George Steiner Egyre távolabb a szótól című munkáját –, hogy mit is jelent Auschwitz és az utána való létünk. Milyen művészetet lehet létrehozni? Kell-e egyáltalán művészet? Bár az tény, hogy van művészet. A van és a kell közötti különbséget és feszültséget persze lehetne elemezni, de ez nem változtat azon, hogy művészet volt és van. Az igazi kérdés mégis az: milyen művészetet csináljunk? Auschwitz olyan fordulópontot, traumatikus élményt jelent, ami után a művészetnek meg kellett változnia és új formákat, kifejezési módokat kell keresnie. Erre törekszem magam is.

– *Közvetlenül miért nem utalsz erre az élményre?*

– Nem merek, mert félek, hogy pusztán illusztráció lenne a munkám. Meg aztán magam nem is éltem át a KZ-k poklát, a háború után születtem. Nem lenne hát tisztességes, éppen ezért, a direkt utalás bármely képen. Szüleim sem kerültek a táborokba, de sok rokonom, nagybácsim, nagynénim eltűnt a háborúban. Akik pedig visszajöttek, nem szívesen beszéltek a koncentrációs táborról. Már egészen korán megsejtettem, milyen óriási, kimondhatatlanul borzalmas titkok lappanganak itt. Emlékszem, volt apámnak egy könyve, amihez hiába próbáltam közelférkőzni, kézbe venni, átlapozni: nem lehetett, nem engedték, mert éppen ezekről a szenvedésekről, az irtózatos emberáldozatokról szólt.

– *Érett fővel birtokában a festői grafikusi tudásnak, hogyan igyekezted földolgozni élményeidet?*

– Mielőtt erről bármit mondanék, be kell vallanom, nem érzem, hogy birtokában lennék valamilyen eszköznek, kifejezési módnak. Inkább mindig keresek valamit, aminek – miután fölfedeztem belőle részeket – nem érek el a végére. Talán ezért is próbáltam meg többféle technikát, műfajt... Rátérve kérdésedre: az élmények nem közvetlenül és tudatosan kerültek munkáimba, hanem tragikus alapérzésként, amelyben a személyes tragédia (szüleim korai elvesztése) és az európai tragédia (ami Auschwitz nevével ragadható meg) keveredik.

– *Ha az ember nem ismeri ezt a mögöttes tartalmat – márpedig a néző nem ismeri,*

nem is kötelessége tudni róla –, akkor csak annyit lát képeiden, grafikáidon, hogy egy tényszerű, az objektivitásra messzemenően törekvő, kissé hideg-rideg világ jelenníttetik meg. Nehéz fölismerni bennük a tragikus tartalmakat.

– Sokszor szándékosan is törekedtem egyfajta hidegségre, mert nem tudom elviselni az érzelmes képeket. Az a véleményem, hogy a KZ-k és az emberek pusztításának tényeire való reflektálás nem lehet érzelmes. Egy tárgy vagy helyzet pontos leírása, megrajzolása megfogalmazhat mindent: a lét tragédiáját, az egyének drámáját.

– *Melyik munkádat tartod e hitvallás alapján a legkifejezőbbnek?*

– Többé-kevésbé mindegyik munkámban sikerült valamit megragadnom, megmutatnom. Mégis, van egy akvatintám a 70-es évek elejéről, az Emlékműterv, amely két elnyűtt bakancsot ábrázol egy fal előtt. A bakancsok olyan emberhez tartoznak, aki már nincsen az élők sorában, így kötődik a halálhoz is, de valahol hordozza a valamikor élőt is. Szándékosan hidegen, elidegenítően fogtam meg a témát, hogy ne érzelmességet sugalljon, hanem a maga tárgyszerűségével robbanjon és sokkolja a nézőt.

– *Az Arcképvariációkon a „terepet" kiterjesztetted önmagad portréjára: összegyűröd, átdolgozod a saját arcodat is.*

– Az eddigieken túl ezekben a művekben benne van egyfajta önirónia és önrombolási gesztus is.

– *És ezek minek következtében „kerültek bele" a műveidbe: a közvetett tapasztalatok, vagy a felnőtt fejjel, művészként ért megpróbáltatások hívták elő őket?*

– Nem élek sem jobban, sem rosszabbul, mint bárki más. Talán annyi a különbség, hogy nekem más az indíttatásom, másra vagyok érzékeny. Ha ugyanazokba a szituációkba kerülünk is, másképpen reagálunk az eseményekre, a történésekre. Én még egy tárgyban is a halál és a tragikum jelenlétét veszem észre. Aztán a tárgy nálam rongyolódik, tépődik, szétzilálódik, gyötrődik és egyre inkább széttöredezik. De ez a folyamat nemcsak az Arcképvariációkon, hanem a Transzponációkon és más sorozatokon is észrevehető. Az egész gyűrés-roncsolás dolog úgy kezdődött, hogy rézlemezt gyűrtem össze, amikor akvatintákat csináltam. Aztán a meggyűrt lemezt több színben lenyomtam, más lemezeket belemontíroztam. Számomra izgalmas a gyűrés. Vegyél elő egy tiszta fehér lapot. Unalmas. Abban a pillanatban, ahogy összegyűröd, már valami történt vele, izgalmassá válik, vizuális jelentést kap, tovább lehet dolgozni rajta. Szép a faktúrája is.

– *Hadd térjek vissza az Arcképvariációkra. Amíg egy idegen tárgyat gyűrsz össze az elidegenítés szándékával, addig rendben is van a dolog. De amikor a saját arcodat használod tárgyként, mégis meg kell kérdezni: miért?*

– Ha egy tárgyat – lemezt, ház fotóját – összegyűrök, átdolgozok, akkor is rólam van szó. Ha az arcomat használom, akkor a dolog szubjektívabb lesz. Azonkívül a portrém megfestése talán csak egy többé-kevésbé megoldott képet eredményezhetne. Így, összegyűrve, az arcom, úgy érzem, jobban hasonlít rám.

– *Pályafutásod során nem is olyan régen megengedtél magadnak egy kis „kitérőt". A két Hommage á Grünewald képedre gondolok. Hogyan kerültek ezek az expresszív munkák a már említett műveid közé és mellé?*

– Az ember közben keresi rokonait, elődeit. Mindenki ismeri Grünewaldnak a ikonográfiában egyedülálló Krisztus-képeit az isenheimi oltáron. Agyonsebzett szétroncsolt, fantasztikusan elgyötört emberi testet láthatunk képein. S ezért kapcsolódok én is ezekhez a festményekhez. Amit én létrehoztam a képélményből, a már egy, a magam eszközeivel – fotóval és festménnyel – teremtett Grünewald átirat, amellyel valóban tiszteletet akartam tenni a mester előtt.

– Grünewald-képeid is jelezték, hogy visszatérőben vagy a festészethez. Tízévnyi grafikázás után most újra látni a műtermedben nagyméretű vásznakat.

– Van egy dolog, amitől rendkívüli módon félek. Ez az önismétlés. Elérkeztem egy olyan pontra, amikor úgy éreztem, hogy grafikában majdnem mindent elmondtam, amit szerettem volna. Nem mennyiségre értem, mert nem készült annyi lapom, amennyi kiadhatna egy komplett grafikai életművet. Ez talán abból is származik, hogy minden egyes grafikámért alaposan megküzdöttem, technikákat is változtattam-váltogattam. Eleinte inkább rézkarcban, akvatintában dolgoztam, majd áttértem a szitára, mivel a fotó izgatott. A fotószerűség mindig érdekelt, a fotó szitába történő áttételénél pedig közvetlenül élhettem a lehetőségekkel: fotón rögzített képeket avathattam grafikává. De a gyűréssel itt is éltem. Végigjártam egy utat.

Hozzátartozik a grafikázáshoz, hogy szitaműhelyem kezdetleges volt, házilag összebarkácsolt. Anyagot hol lehetett hozzá kapni, hol nem. Kínlódás volt néha grafikát csinálni. Nemcsak szitanyomatokat, hanem karcokat is, hiszen ott előbb a dúcokat kellett elkészíteni és utána nyomtathattam. Hozzátartozna a sokszorosításhoz a nagyobb nyomatszám, én viszont kis szériában készítettem a lapjaimat, mert nem volt kinek nyomtatni a nagyobb szériát. A legtöbb, amit egy grafikából csináltam, az harminc lap volt. Általában öt-tizenöt nyomatot készítettem. Nagy részük még mindig nálam van, gazdagíthatja a dokumentációmat. Néha állami vásárlásokon sikerült el-eladni a munkáimból, hellyel-közzel a kiállításokról is vettek.

– Úgy találtad, jobb, ha nem közvetett módon találkozol az anyaggal. Elég volt az áttételezésekből?

– Elég volt. A festménynél gyorsabban juthatok a látható eredményhez. A témám nem merült, nem merülhetett ki, a grafikáim világa folytatódik a festményeken. Természetesen az anyagszerűség elve érvényesül: az anyag meghatározza a formát és kissé a tartalomba is „beleszól". Bár a fotót továbbra is használni fogom, mint azt az eszközt, amely a közvetlen valóságot közvetíti: dokumentumként, információhordozóként.

– Új technikát is alkalmazol a fotóhasználatban.

– A grafikai munkák befejezése után elsőként készült képek még a fotómontázs elve alapján születtek. A vászonra, farostra fölragasztottam a fotót, majd akrilfestékkel festettem bele és köré. Ezután következett az a stáció, amikor elhagytam magát a fotót. Olyan értelemben, hogy közvetlenül nem használtam föl, de még a munkákat fotó alapján festettem meg, vagy a festményekben volt valami fotószerű (de nem fotónaturalista) azáltal, hogy a fényképet vagy a fotóvásznat gyűrtem meg, és azt vittem át a vászonra. Ebbe aztán belefestettem. A legújabb, nagy képeimnél már csak a gyűrés fázisa maradt meg. A vászon kifeszítése után a megfelelő technikával végzett gyűrés megmarad, kialakít egy faktúrát, amelyből aztán elindíthatok egy témát, vagy amelyre az adott témát – alkalmazkodva azért a gyűrt felülethez – megfesthetem a szórópisztollyal.

– A festményeiden, többek közt az újjá rendezett Modern Művészeti Múzeum anyagában is megtalálható képeden, a figurák elesettsége, testtartása, a színhasználat, a vörös és a piros árnyalatainak föltűnése, az erősség, az esendő hús már előlratörőbben kifejezik a műveid hátterében meglevő gondolati világot.

– Tudatosabban törekszem erre a hatásra, közvetlenebbül akarom kifejezni az ményeimet.

Gyárfás Péter

A mai magyar színházról – tíz tételben

Beszélgetés Székely Gáborral

Egy felkérő telefon, és máris ott ülünk a magnetofon előtt Székely Gáborral. Két és fél óra beszélgetés után azt gondolom: ez könnyen ment!

Persze, korai volt örömöm. Amikor a mintegy huszonöt gépelt oldalt a magnóról áttettem papírra, még mindig azt képzeltem: így kerek a világ. Csak az keltett bennem némi gyanút, hogy a beszélgetés utáni búcsúzáskor Székely Gábor azt mondta, elnézést kér, amiért időnként nem volt elég világos a fogalmazása, a példái kiegészítésre szorulnak, és meg is kellene szerkeszteni az interjút.

Ami az utóbbit illeti, amikor témakörök szerint összeraktam a szöveget, néhány ismétlést kihúztam, a kérdéseimet – mint immár feleslegeseket – eltávolítottam, gondoltam, eleget tettem ennek a követelménynek. Székely Gábor azonban másként vélekedett. A Katona József Színház külföldi vendégszereplése miatt csaknem hat hétig magánál tartotta a szöveget – eközben egyes válaszokat teljesen átírt, másokat részben átfogalmazott, új szakaszokat toldott be és példákkal gyarapította mondandóját.

Amikor visszaküldte az interjút, azt üzente, azt használok fel belőle, amit jónak látok. Vagyis a régi szöveget keverhetem az újjal, húzhatok, beírhatok. Új kérdéseket tehetek fel. Ez meg is történt. Telefonon. Így született meg a végleges textus, amit az olvasó most a kezében tart.

Székely Gábor minden idők egyik legfiatalabb magyar színigazgatója volt, amikor harmincéves korában kinevezték a szolnoki Szigligeti Színház élére. (Németh Antal 32 éves korában lett a Nemzeti Színház igazgatója.) És amikor az általa alapított új Katona József Színház vezetését kézbe vette, még mindig nem volt negyvenéves.

Amióta csak ismerem – első szolnoki évei óta –, megfontolt, érett, komoly férfi, aki céltudatosan halad pályáján. Magabiztossága azonban csak látszat; mögötte egy sokat töprengő, tépelődő, mindent tízszer-százszor átgondoló, nagyon lelkiismeretesen mérlegelő ember áll. Amolyan filológus típus, ha színházi pályán, rendezőként, színészként egyáltalán létezhet ilyen. Nem elégszik meg egy adattal, egy felröppenő gondolattal, egy első pillanatra jónak látszó ötlettel: sokszor körüljárja, míg elfogadhatónak minősíti vagy éppenséggel elveti.

Ez a monológgá átalakított beszélgetés is így született: töprengések, kétségek és a kifejezhetetlen egyszeri kifejezhetőségének reménye között. Ha ez meglátszik a fogalmazáson, a formán, a szerkezeten – nem baj. Ez megfelel a kérdező és az interjúalany szándékainak.

Barta András

I. Minden nemzedék máshogy vélekedik arról, hogy miért és hogyan kell színházat csinálni...

A 70-es évek magyar színházi életében divatos témának számított a budapesti és a vidéki színházak munkájának szembesítése. Kétségtelen, hogy az idő tájt több fővárosi társulat szakmai tevékenysége, előadásainak színvonala stagnálást, netán visszaesést mutatott, viszont egyes megyeszékhelyi színházak műhelymunkája

Valló László

festőművén

„Egy marékhúra" c. teje a Hatvani Galériában a negyedik Magyar tájak – biennálén.

Fantasy András
ÚZC

Népújság (Heves)
1980 dec. 14.

Valkó László

festőművén (Pécs)

AL V. Dunántúli Tárlat fődíjasa

Dolgozó Lapja

1984 11.4

Valkó László

festő-grafikusművész

nyerte el a Kaposvári Galéria Ziállítá-
sának fődíját.

Vas Népe
1984 okt. 20.

(2. old.)

Valló László

grafikusművész

a Pécsi Grafikai Műhely 100db-os válogatása a Budapesti Művelődési Központban

(Nedvesza Náda citte)

Műrénet
88/6

Valkó László, grafikus

A Pécsi Grafikai Műhely most csendes, mivel a távlatok egész sorára készülő pécsbaranyai grafikusok elkészültek műveikkel. – Az egyik munkapadon Trischler Ferenc rajzait, Valkó László grafikáját, Bizse János művének készülő kliséje látható

Bebesi Károly: Látogatóban a Pécsi Grafikai Műhelyben. Dunántúli Napló, 1978. aug. 13.

Vallé Lajos

Müve szerepel a Magyar Grafika 1978.

c.kiállitáson

Magyar Nemzeti Galéria,1979.február

- katalógus a könyvtárban-

Valkó László
festő

Valkó László kiállításán mintegy 20 jobbára nagyobb méretű grafikai lapot állított ki az utóbbi év termésiből.

----: Kiállitásinaptár.

Művészet, 1974. február - 48.oldal

Vallkó László
festő

A művész a főiskolát 1970-ben
végezte el és rövid angliai tanul-
mányutat kapott.

----: Kiállitásinaptár.
Művészet, 1974. február - 48.oldal

Valkó László

festő

Valkó László nem csak a festőszakon folytatta tanulmányait, hanem a sokszorosító grafikai szakon is.

----: Kiállitásinaptár.

Müvészet, 1974. február - 48.oldal

Vallkó László
festő

Vallkó László kiállításain szerepelnek rézkarcok, illetve rézmetszetek, litográfiák és vegyes technikájú művek.

-----: Kiállitásinaptár.
Művészet, 1974. február - 48.oldal

Vallhó László
festő

Vallhó László mestere a Képzőmű-
vészeti Főiskolán Bernáth Aurél,
majd Ivan Szilárd voltak.

-----: Kiállitási naptár.
Művészet, 1974.február - 48.oldal

Valkó László
festő

Valkó László Budapestre kerülve a Déri Miksa Képzőművészeti Kört látogatta, majd sikerült felvételt nyernie a Képzőművészeti Főiskolára.

----: Kiállitási naptár.
Művészet, 1974.február - 48.oldal

Valkó Károly
festő

Valkó Károly 1946-ban született Kaposváron. A pécsi Művészeti Gimnáziumban Simon Béla növendékeként tanult.

---: Kiállítási naptár.
Művészet, 1974.február - 48.oldal

Valkó Károly
festő

A Művészeti Gimnázium tanulmányai mellett Kontos Ferenc esti képzőművészeti iskolába is eljárt Valkó Károly.

---: Kiállítási naptár.
Művészet, 1974.február - 48.oldal

Vallló László

Töredék színes vésakarc 42,5x68

Studio '73 Ernst Múzeum Bp.

Valkó László

Proféta (hiszaj)

Bibliai jelenet (hiszaj

Vigilia 1972/6 429 old.

Valkó László

Krisztus-fej

kréterajz.

Vigilia 1972/1 69old.

Valkó László

Menekülés/vázkarc/

Vigilia 1972/2 1o7.old.

Valkó László

„Utak" címmel kiállítás nyílt meg a képzőművész munkájából az Ernst-kollégium galériájában, melyen művei szerepelnek.

Magyar Nemzet, 1942. febr. 22.

Valkó László
részt vett az Rötvös József kollegium galériájában Utak cimmel rendezett kiállításon, amely hétfőn nyílt meg.

Fiatal művészek az Rötvös Galériában.

Magyar Ifirlap 1972/53 Sold.

Valkó László, grafikus

Raj.:

Repr.

Valkó László: rajza

11.7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1974. jún. 9.

ab

Valkó László

A Ferencvárosi Pincetárlaton szerepelnek a művész munkái, melyekről Vadas József: "Kép vagy irás?" cimmel számol be, több kiállitásról közölt kritikájában. Megemliti grafikái között a több corpust ábrázoló művét. A megfesitett emberi testek majdnem teljesen azonosak, csak a hátterük különböző. "A környezetet jelképező-helyettesitő négyzet helye képről-képre változik. Az egyiken a fej fölött, a másikon a deréktájban, a harmadikon a lábnál helyezkedik el." A kritika nem tartja véletlennek az összetartozó grafikák határozott elkülönitését.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. márc. 9.
XVIII. évf.lo. sz.12.lap.

Valkó László

"Holtpont után" cimmel Vadas József ismerteti a Fiatal Képzőművészek Studiójának kiállitásán szereplő müveket az Ernst Muzeumban. A művész "rajzosdekorativitását" elismeréssel emliti.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. dec. 15.
XVII. évf. 5o. sz. 12. lap.

Valkó Károly, grafikus

L.: Tenk Károly

R. Szűcs J.: Stúdiólátogatóban ....

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. dec. 12.

Valkó László

Valkó László grafikája nem kíván filozófia lenni, figyel a technika sajátosságaira, érdekes formákat használ.

Béla András: A tények értelméről.
Művészet, 1977. május - 12.oldal.

Vallós László

Már az élmény másodlagossága sem élmény számára, elfogadja a valóság fragmentális hitelességét.

Bán András: A tények értelméről.
Művészet, 1977. május - 12.oldal.

Valkó László

A dorió üzenete

Bán András: A tények értelméről
Művészet, 1977. május – 12. oldal

Valkó László

Adorno üzenete

Bán András: A tényekhez értelmüről
Művészet, 1977. május - 12. oldal.

Valkó László

„Táj" (vepro)

Bán András: A-tények értelmezve
Művészet, 1977. május – 12. oldal.

Valkó László

grafikusművész

— **Valkó László** grafikusművész alkotásaiból kiállítás nyílik április 27-én a Budapesti Stúdió Galériában.

alkotásaiból kiállitás nyilt a
Budapesti Studió Galériában.

Népszava, 1977. április 23.
10. oldal.

Valkó László, grafikus

VALKÓ LÁSZLÓ GRAFIKUSMŰVÉSZ kiállítása április 27-én délután fél 6-kor nyílik meg a Budapesti Stúdió Galériában.

—: Hl

8.

Népszabadság, Bp. 1977. ápr. 23

Vallós Károly

A Stúdió-galériában április 27-én
nyílt meg Vallós Károly grafikus-
művész kiállítása.

—: Kiállítási naptár
Művészet, 1977. április - 45. oldal.

Valkó László grafikus

Másodszor rendeztek meg a Somogyi Képtárban a Dunántúli Tárlatot, melyen szerepelnek a művész művei.

Tasnádi Attila: Dunántúli művészek kiállítása Kaposvárott.
Népszava, 1976. dec. 10.

Valkó László, grafikus

Másodvízben nyílt meg dec. 2.-án a Pécsi Grafikai Műhely kiállítása, hogy anyagával számot adjon 2 éves munkájáról. A fiatal művészek művei között helyett kapott a művész munkája is.

Prokszа László: A Pécsi Grafikai Műhely kiállítása.

Dunántúli Napló, 1976. dec. 3.

Valkó Károly, grafikus

L.: Martyn Ferenc

Tamási Ervin: Művének vidéken 1.

Népszabadság, Bp. 1976. dec. 24.

Valkó László, grafikus

L. Bozsó János.

A Jelenkor krónikája — 768.

Jelenkor, Pécs 1976. júl.-aug. XIX/7-8.

Valkó-László

Egyéni ötlettel, aktuális gondolattal teli grafikai szerepelnek a tárlaton.

Tasnádi Attila: Dunántúli művészek.
Népszava, 1976. dec. 10-5. oldal.

Valkó László.

Az Utak című kiállítás, mely 1972. febr. 21-én nyílik meg az Eötvös Galériában, nyolc művész közös tárlata, melyen művével szerepel.

Meghívó, Eötvös Galéria, Eötvös József Kollégium.

- Most hallgassák meg művészeti rövidhirei
lellei Tóparti Galéria augusztusi kiállitá
grafikus , Valkó László munkáit mutatja be

VALKÓ LÁSZLÓ
grafikusművész

zös kiállítása nyíl
nius 6-án Pécsett, a városi
tanács Dérynė utcai kiál-
lítóhelyiségében.

Közös kiállitása nyilik junius 6án Pécsett
Farkas László szobrászmüvésszel.

NÉPSZAVA, 1976. junius 1.
5. oldal.

Valkó Lánló, [festő!]

L.: Simon Béla

Tüskés T.: Képzőművének 55-62

JELENKOR, Pécs, 1976. január

XIX
1

Valkó László grafikus

□ VALKÓ LÁSZLÓ grafikusművész és Farkas László szobrászművész közös kiállítása június 6-án nyílik Pécsett, a Városi Tanács Déryné utcai kiállítótermében.

– : Hallottuk

2.

ESTI HIRLAP Bp. 1976. jún. 1.

Valkó László

„Emlitmüterve" szerepel
a VIII. grafikai biennálén, Miskolcon

Kritika 1976/2
29. old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1975 DEC 1 b
Valkó László
1021

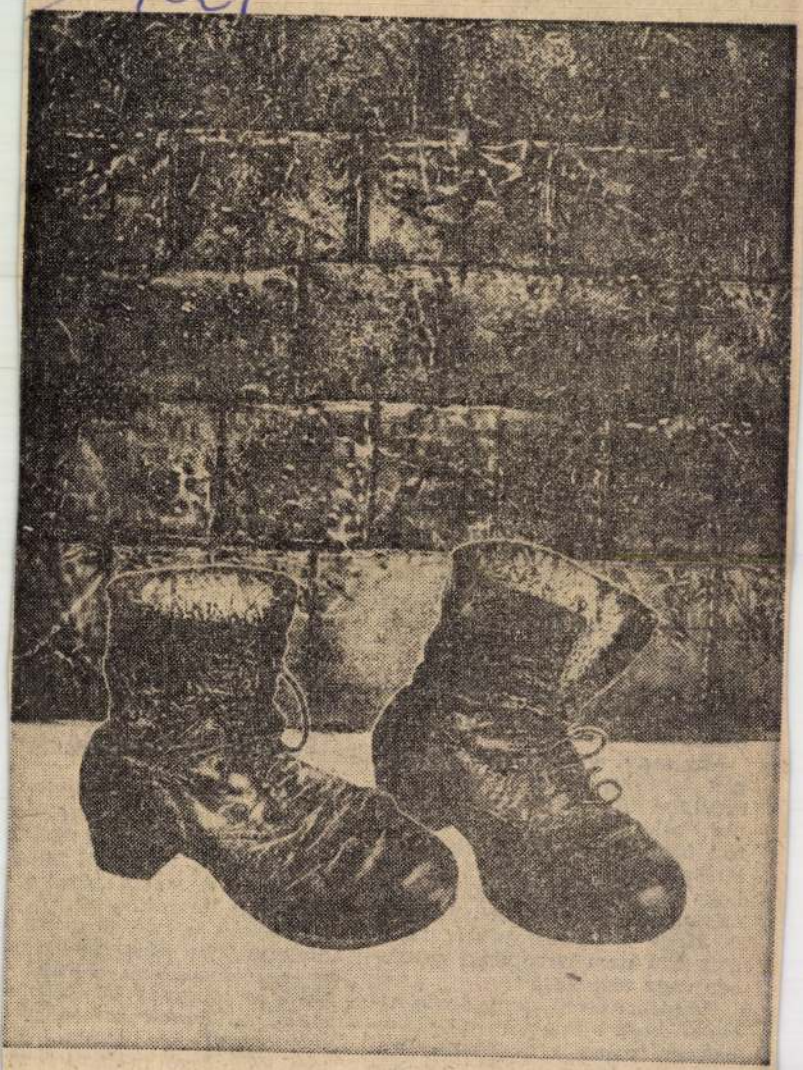

Valkó László: Cipők (Miskolci Grafikai Biennálé)

Az elmúlt években, fők
szatájban és Forrásban k
vellái most új kötetbe ren

EGY FIA

Születésnapoktájt re
lyéskedünk. Évődünk a betöltött
korról. Pukkedlizgetünk a meg-
őrzött fiatalság előtt. Álmélkod-
va nem hisszük, hogy máris...
ilyen hamar... de hiszen még...
Vagyis: hercigeskedünk.

Szíven ütött az ÉS telefonja:
írnék köszöntőt Gyárfás Miklós
hatvanadik születésnapjára. Hat-
van volna? Persze, hiszen én is,
aki tanítványa voltam (és va-
gyok), fölköszöntőből lassacskán
fölköszöntötté vénülök, ha lesz,
aki köszöntsön.

Azt írtam: tanítványa va-
gyok... Így igaz, még ha húzó-
dozva vállalja is inasságomat.
Tanár és tanítvány kapcsolata —
ha igaz és mély nevelés esett kö-
zöttük — nem szakad meg több-
bé. Az átadott ismeret, a kifej-
lesztett készség és valami sze-
mérmes szeretet (csodálatból és
irigységből, sértettségből és sér-
tésekből összekevert) zavaros, de
végzetes kötés bogozza össze
őket.

Mit tanultam tőle? Dramaturgiát tanított, de én demokráciát tanultam tőle. Türelmet, megértést, belátást, bölcsességet oktatott türelemmel, megértéssel, belátással, bölcsen. Azt tanította, hogy másnak is lehet igaza. Hogy mérlegelendő az ellenvélemény is. Hogy a véleményével túloldalt álló nem okvetlenül gazember vagy tökkelütött.

Természetesen nem demokráciából kellett felelnem (félek: elbuktam volna e tárgyból). Dramaturgiai ismereteimet azonban Gyárfás Miklósnak köszönhetem.

Még azt a csekély mennyis
fölismerést, amit egymagam
tem azóta, azt is neki tulajdo
hatom, ő nyitotta ki növend
dramaturgiai látását. Nem tét
ket, nem axiómákat, hanem
vasni tanított. Olvasni és rö
látni is az olvasottat mozgás
térben; hallani a kimondott
kimondatlan szavakat, fölfed
a figurák bölcseletét. Arra t
tott, hogy elfogulatlanul köze
jünk a drámákhoz, ne legyen
ítéletünk, ne kössük magu
szabályokhoz, azt lássuk, ami
lójában a drámában van be
de azt lássuk meg és annak
vetkezetes (művészien köve
zetes) megvalósítását követel
is meg a szerzőtől. Mindezt
natkoztathatjuk az élet dra
turgiájára is, mint tantárgyr

Legelső színibírálatom egy
lyóiratnak készítvén valan
külföldi színház vendégesked
ről: bemutattam neki. Elolv
s ennyit jegyzett meg: Mag
sokat fognak rendelni! Fülig
rösödtem. A szelíd mondat
dicséretet tartalmazott, ó n
Az bujkált benne, hogy aki il
diplomatikus készséggel rejt
valódi véleményét bírálat
lyett, az könnyen gördülhet n
előre. Az ironikus mondat c
tött: ezentúl, ha tudtam, igyel
tem jól csúszó reklámszöveg
lyett valóban bírálatot írni.

Valkó László

A Miskolci Képtárban nyílt meg a „Hódolat Michelangelónak" c. kiállítás. A Fiatal Képzőművészek Studiája által meghirdetett pályázaton részt vevő művészek munkáit látni itt. — A művész munkája szerepel.

(M—): Hódolat Michelangelónak.

Déli Hírlap (Miskolc), 1945. dec. 8.

VALKÓ LÁSZLÓ, grafikus

Valkó László: Menekülés, fekete repr. 91.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 4.sz. 1973. Bp.

Valkó László

Tanú a XX. századból, rajz.

Stúdió '74

Valkó László

Homokpart (tusrajz)

Vigilia 1972/9 641 old.

Valkó László

Vízre hajló fa (tusrajz)

Vigília 1972/7 463 old.

Valkó László festő, grafikus

A Ferencvárosi Pincetárlaton rendezett kiállításán a festőként induló művész jelenleg főként sokszorosított grafikákat készít. Újszerű technikával készült grafikai lapjait látjuk.

Pogány Gábor: Tárlatról tárlatra.
Magyar Ifjúság, 1974. márc. 22.

Valkó László

Kommunikáció? (részletek)

Typotex 1973/8 573old.

Valkó László

Keresztem 467 old.

Szfinx
A törvény } 489 old.

Vigilia 1973/7.

Valkó Károly, grafikus

Kaja: Rep.

Valkó Károly: Portré

17.7.

Népszabadság, Bp. 1972. ápr. 23.

Valkó László, grafikus

Rajz:

Kepr.

Valkó László: rajza

M. 7.

Népszabadság, Bp. 1972. márc. 26.

Valkó László, grafikus

Két metszet:

Repr

Valkó László: linóleum metszetei

M. 5.

Népszabadság, Bn. 1971. jún. 13.

Valkó Károly, grafikus

Rajz: Repr.

Valkó Károly: rajza M. 8.

Népszabadság, Bp. 1972. okt. 8.

Valkó László grafikus

Mellet:

Repr.

Valkó László: linóleum metszete M.S.

Népszabadság Bp. 1971. máj. 30.

Valkó Károly grafikus

Mehet: Repr

Valkó Károly: linóleummetszete M. 6.

Népszabadság, Bp. 1971. máj. 23.

Vallò Làyla

szerepel az "Utak" c.kiállitáson

az Eötvös Kollégiumban

Magyar Nemzet 1972 február 22 4.old.

Valkó László

Az UTAK c. kiállításon, melyet az Eötvös József kollégiumban rendeznek, nyolc kiállító szerepel. A kiállítást a Művészettörténeti Tanszék KISZ alapszervezete rendezte.

Meglúvó.

Megtekinthető 1942. febr. 21-től márc. 12.-ig.

Valkó László
grafikus

Farkas László szobrászművész és
Valkó László grafikusművész tár-
lata Pécsett a Derkovits utcai Terem-
ben június - 3 - án nyílt meg.

---: Kiállítási naptár.
Művészet, 1976. június - 48. oldal.

Valkó László

Dokumentumok

(repro)

Bán András: A tényekértelmezől.
Művészet, 1977. május — 12. oldal.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU

László Valkó

1973 JAN 22

1021

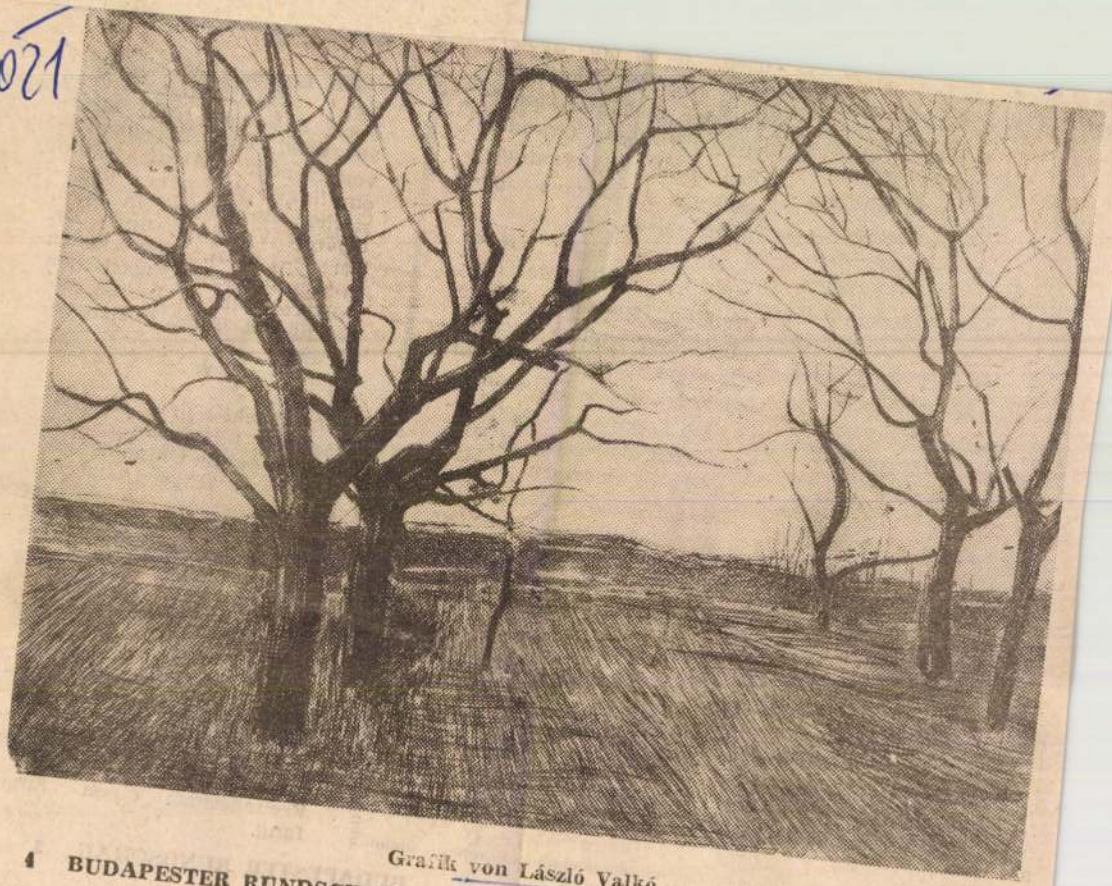

Grafik von László Valkó

sinki

ferenz sowie der Art und Weise der gegenseitigen Truppenreduzierungen nicht einig. Die sozialistischen Länder vertreten die Ansicht, daß man vor allem die Grundprinzipien der Gewährleistung der europäischen Sicherheit und der gegenseitigen Beziehungen zwischen den Ländern erörtern muß. Dies hat militärische und zugleich auch politische Aspekte. Doch ist die Schaffung der politischen Stabilität von primärer Bedeutung, die Frage der Truppenreduzierungen kann nur durch ein solches Abkommen gelöst werden. Auch beim letzten Treffen zwischen Breshnew und Pompidou betonte Breshnew, daß das

wird, wenn die Sich
heit unseres Kontine
auf der Sicherheitskon
renz auf feste Grund
gen und internatio
gültige Abkommen
stellt wird.

Alles in allem ist
also klar, daß in der
fenden zweiten Ru
Probleme zum Vorsch
kamen, die überbrückt
werden müssen. Eben deshalb können wir nicht erwarten, daß man in Helsinki in wenigen Tagen eine Lösung finden wird. Was jedoch viel wichtiger ist als die Meinungsverschiedenheiten in Detailfragen, ist die Bajahung der Sicherheitskonferenz und der Wille, diese einzuberufen. Eben deshalb können wir der soeben begonnenen zweiten Runde in Helsinki mit Vertrauen entgegensehen.

demnächst ihren Posten antreten.

★

Lü Tschi-Hsien, der Budapester Botschafter der Volksrepublik China, ist endgültig aus Ungarn abgereist. Am Flugplatz wurde der Botschafter von *Lajos Nagy*, Leiter der Protokollabteilung im Außenministerium, verabschiedet.

★

Gyula Rappai, der ungarische Botschafter in Moskau, gab zu Ehren der Delegation der Gesellschaft für Ungarisch-Sowjetische Freundschaft einen Empfang.

VALKO
54

IVÁNYOSI SZABÓ TIBOR

KURUCOK ÉS CIVISEK

A függetlenségi harcokkal való együttérzésünk miatt súlyosan elmarasztaljuk mindazokat, akik egyéni vagy csoportérdekeiket nem áldozzák fel fenntartás nélkül a valóban nagy és magasztos célok érdekében. Különösen kísért az elfogultság veszélye a Rákóczi-szabadságharc esetében, hisz a „nagyságos fejedelem" személy szerint valóban ritka emberi nagyságról és érdekeinek maradéktalan feláldozásáról tett bizonyságot. Félő, hogy szellemi és erkölcsi nagysága jobban befolyásolja a függetlenségi háborújáról alkotott képünket, mint ahogyan egykor befolyásolta katonáinak és tábornokainak eljárását. Ezért vagyunk hajlamosak túlzott áldozatkészséget számon kérni egyes társadalmi rétegektől, kisebb vagy nagyobb közösségektől. A fejedelem önzetlenségének felidézése elvonja figyelmünket arról a tényről, hogy a történelmi változások legfőbb mozgatója mégiscsak az érdek.

Valószínűleg ennek köszönhető, hogy esetenként túlzott és merev kritikával ítéljük meg civis városainknak a függetlenségi háborúban játszott szerepét.

A következőkben nem szerecsenmosdatást akarunk végezni, hanem néhány kellően nem ismert, és nem méltatott oldalról érezte a rendi-feudális igények újjáéledését, korábbi önállóságának korlátozását. A császári kamara arra kényszerítette Kecskemétet, hogy az évekkel ezelőtt megvásárolt Szentlőrinc-puszta után fizesse ki a fegyverjog-váltságot. 1703. májusában gróf Koháry István földesúr pedig önkényesen fel akarta számolni a város önállóságát, és személyes megbízottja révén kívánta ráerőszakolni a városra parancsait. Gróf Csáki László önkénye pedig megalázó módon fosztotta meg a várost 1200 forinttól.

A városi tanács az előző évszázadok során megtanulta, hogyan lehet a vele szemben álló erők ellenfeleit mozgósítani. A ravaszságukról és körültekintő eljárásukról híres kecskemétiek viszont nem téveszthették szem elől azt sem, hogy gazdasági érdekeik a Nyugatra irányuló kereskedelemhez kötik őket. Ugyanakkor többen élénken emlékezhettek még Thököly nem hívott kurucainak duhaj vendégeskedéseire, a tatár és török hadak portyáinak következményeire, a zsoldosok kíméletlen zsarolásaira. A városi tanácsban többen voltak még, akik maguk látták,

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP KFT. BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

VIGILIA
Budapest

1972 JUN

Valkó László

1021

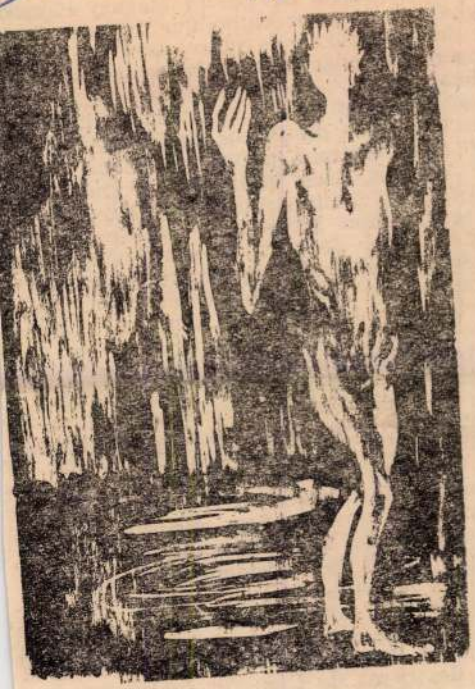

Valkó László:
Próféta
(tusrajz)

Valkó László:
Bibliai jelenet
(tusrajz)

objectivement. Avec ce nur
servir la bonne entente et l'

Vu l'importance de l'oe
de juillet, où, sous la form
prefesseur réformé, et de J
connaître certains efforts oe

Nous remercions nos coll
se déclarer prêts à collabore

L'article premier de ce numéro thématique est l'écrit intimement intoné e
témoignant une attitude profondément oecuménique du Prieur de Taizé, *P. Roge*
Schutz, „L'église, un feu qui nous brûle". *Otto Kormos*, prêtre catholique de Bu
dapest, résume l'écho du 2e Concile de Vatican, dans la littérature théologique
protestante et orthodoxe. *Feriz Berki*, protoierej, administrateur-curé doyen ortho
doxe, fait le compte-rendu détaillé de la situation actuelle de l'église orientale
orthodoxe. *Géza Boross*, pasteur réformé, directeur de l'Institut des Sciences Con
fessionnelles protestant de Budapest, présente son étude très intéressante sous le
titre: „Les points de vue contemporains de la théologie pastorale réformée." L'étu
de de *Gellért Belon*, curé catholique romain de Jánoshalma, „Pensées bibliques
sur l'oecuménisme", est une vraie confession imbue de l'esprit évangélique, trai
tant les problèmes de l'église déchirée. *Antal Ijjas*, écrivain de renommée, inter
vient dans le dialogue de l'église occidentale et orientale, avec grande érudition,
en connection du livre récemment apparu de *Imre Timkó*, professeur de l'Acadé
mie Théologique de Budapest: „Le christianisme oriental, les églises orientales".
L'étude de *Heribert Mühlen*, professeur théologique de Paderborn, „Un espoir de
l'avenir: le concile commun de tous les chrétiens", est une analyse théologique
bien approfondie des problèmes de l'oecuménisme. La série des articles traitant
les questions de l'oecuménisme, est terminée par un interview exclusif, donné à
VIGILIA par *Lukas Vischer*, le Directeur du Comité Théologique et de l'Organi
sation Ecclésiastique du Conseil Oecuménique des Églises, résidant à Genève.

Après avoir présenté les conditions et les activités de l'organisation du Con
seil Oecuménique des Églises, Lukas Vischer fait aussitôt allusion au dialogue
oecuménique, introduit entre les églises. Il constate sous ce regard que le Décret
du Concile de Vatican, traitant la question de l'oecuménisme, reconnaît le droit
des autres églises, auxquelles la réalisation des plans de Dieu fut également con
fiée; le Décret ne les indique plus comme des ensembles d'autres fidèles, mais comme
des communautés auxquelles la réalité „ecclésiastique" est justement déférée. Le Con
cile parlait dans la suite de la nécessité d'un renouveau continuel, non seulement dans

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

1975 SEP 20

Valkó László

1021

TÁJ

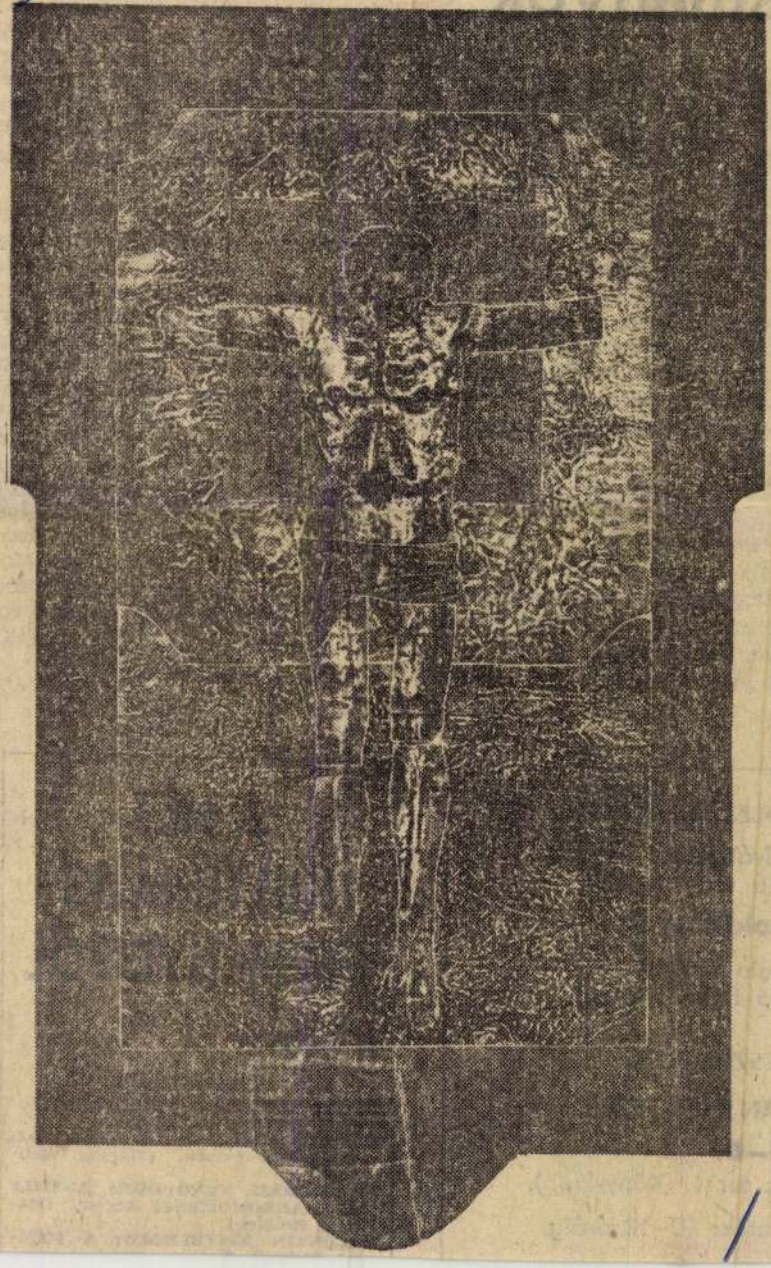

Valkó László: Töredék

peli
vasmányok

A fiúk érdeklődésének középpontjában a kaland, az izgalom áll. Lekötik őket az érdekfeszítően veszélyes harci vállalkozások, a kockázatos szituációk. A lányok inkább a mesét és az érzelmes ifjúsági regényt kedvelik. A meseolvasás csak a nyolcadikosoknál csökken a minimálisra. Elgondolkodtató észrevétele a vizsgálatnak, hogy a történelmi témákhoz a gyakrabban olvasó és jól tanuló gyerekek vonzódnak jobban. A rossz tanulók olvasmányai között viszont gyakrabban szerepelnek a „kalandos" és „indiános" történetek.

Fontos része volt a fölmérésnek egy 76 műből álló jegyzék kipreparálása. Ebből lehetett kimutatni, melyek a csepeli gyerekek körében a legnagyobb népszerűségnek örvendő gyerek- és ifjúsági művek. A *fiúk* legnagyobb arányban olvasott könyvei sorrendben így következ-

cai fiúk, Égri csillagok, János vitéz, Lúdas Matyi, Toldi, Tüskevár, A világszép nádszálkisasszony (Benedek Elek), A két Lotti (Erich Kästner).

Az alapos elemzés készítői nem mulasztják el, hogy rá ne mutassanak a megelőző olvasási vizsgálatok kedveltségi listáinak és a jelenlegi eredménynek a különbségeire. V. Kulcsár Júlia mindenekelőtt arra figyelmeztet, hogy mennyire csökkent *Verne Gyula* — tizenöt éve még örökéletűnek vélt — műveinek olvasottsága. A csepeli vizsgálat alkalmával például a Grant kapitány gyermekei 76 könyv közül nem jutott be az első negyven könyv közé. Pedig 1966-ban Gárdonyi, Burroughs (Tarzan), May, Molnár Ferenc és Cooper egy-két műve mellett öt regényével még ő volt a legerősebb író-vára az olvasásban bízó gyerekeknek.

i kottakiállítás

kiadványaiból –
űkiadó rendezésében

26—október 2.

l., Lenin krt. 49.
Szálló Pálmakertjén).

zeneszerzők

MARIAN FÉNYKÉPEI

ber 1—6.

erenc tér 1. (Könyvklub).

kinthetők: 10—18 óráig.

A HÉT KULTURÁLIS ESEMÉNYEIBŐL

Új könyvek

SZÉPIRODALOM

EUGEN BARBU: A FEJEDELEM. Regény. (Albatrosz, Bukarest)

VALERIJ BRJUSZOV: A VÁROSHOZ. Válogatott versek. (Magyar Helikon)

EPHÉSZOSZI XENOPHÓN: ANTHIA ÉS HABROKOMÉSZ. Regény (Magyar Helikon)

VALENTIN TEITELBOIM: A PAM-

Valkó László

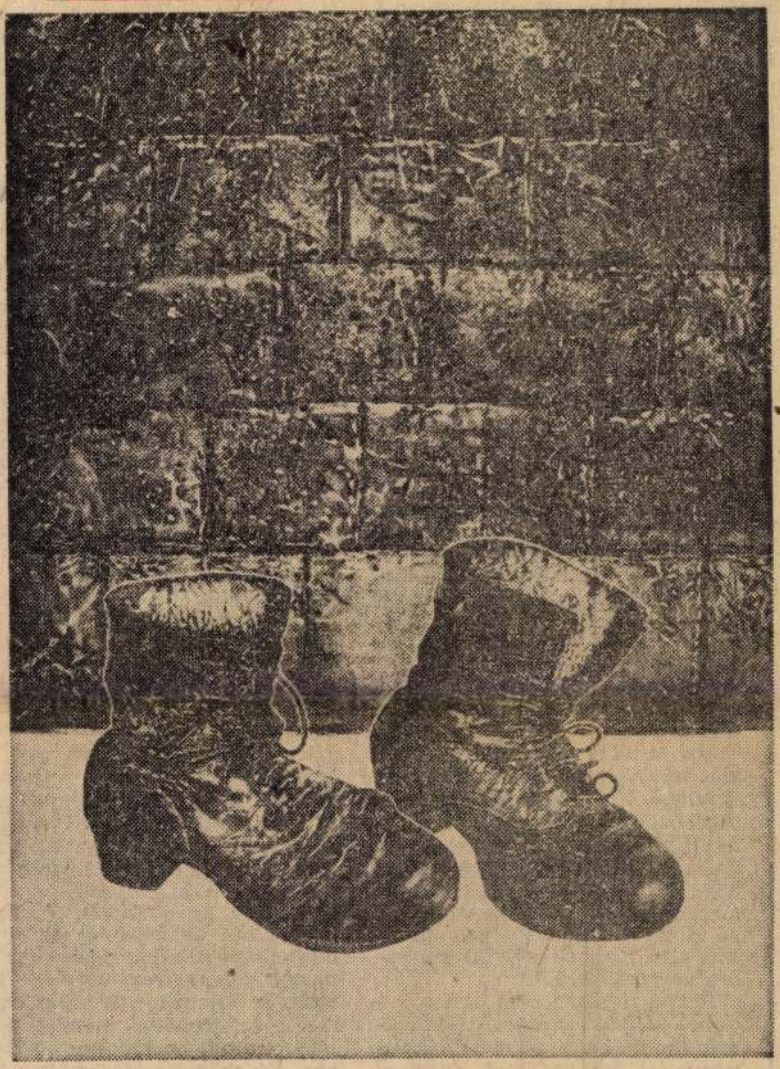

Valkó László: Cipők (Miskolci Grafikai Biennálé)

Élet és Irodalom, Bp. 1975.

dec. 6. XIX. évf. 49. sz.
9. lap.

érte el.

Az elmúlt években, főként a Tiszatájban és Forrásban közölt novellái most új kötetbe rendeződtek.

kás Kardom, keresztem című verskönyve után ez a könyv a Forrás-sorozat harmadik kötete.

Pintér Lajos

EGY FIATA

Születésnapoktájt rendre elhülyéskedünk. Évődünk a betöltött korról. Pukkedlizgetünk a megőrzött fiatalság előtt. Álmélkodva nem hisszük, hogy máris... ilyen hamar... de hiszen még... Vagyis: hercigeskedünk.

Szíven ütött az ÉS telefonja: írnék köszöntőt Gyárfás Miklós hatvanadik születésnapjára. Hatvan volna? Persze, hiszen én is, aki tanítványa voltam (és vagyok), fölköszöntőből lassacskán fölköszöntötté vénülök, ha lesz, aki köszöntsön.

Azt írtam: tanítványa vagyok... így igaz, még ha húzódozva vállalja is inasságomat. Tanár és tanítvány kapcsolata — l.a igaz és mély nevelés esett közöttük — nem szakad meg többé. Az átadott ismeret, a kifejlesztett készség és valami szemérmes szeretet (csodálatból és irigységből, sértettségből és sértésekből összekevert) zavaros, de végzetes kötés bogozza össze őket.

Mit tanultam tőle? Dramaturgiát tanított, de én demokráciát tanultam tőle. Türelmet, megértést, belátást, bölcsességet oktatott türelemmel, megértéssel, belátással, bölcsen. Azt tanította, hogy másnak is lehet igaza. Hogy mérlegelendő az ellenvélemény is. Hogy a véleményével túloldalt álló nem okvetlenül gazember vagy tökkelütött.

Természetesen nem demokráciából kellett felelnem (félek: elbuktam volna e tárgyból). Dramaturgiai ismereteimet azonban Gyárfás Miklósnak köszönhetem. Még azt a csekély mennyiségű fölismerést, amit egymagam tettem azóta, azt is neki tulajdoníthatom, ő nyitotta ki növendékei dramaturgiai látását. Nem tételeket, nem axiómákat, hanem olvasni tanított. Olvasni és rögtön látni is az olvasottat mozgásban, térben; hallani a kimondott és a kimondatlan szavakat, fölfedezni a figurák bölcseletét. Arra tanított, hogy elfogulatlanul közeledjünk a drámákhoz, ne legyen előítéletünk, ne kössük magunkat szabályokhoz, azt lássuk, ami valójában a drámában van benne, de azt lássuk meg és annak következetes (művészien következetes) megvalósítását követeljük is meg a szerzőtől. Mindezt vonatkoztathatjuk az élet dramaturgiájára is, mint tantárgyra.

Legelső színibírálatom egy folyóiratnak készítvén valamely külföldi színház vendégeskedéséről: bemutattam neki. Elolvasta, s ennyit jegyzett meg: Magától sokat fognak rendelni! Fülig vörösödtem. A szelíd mondat nem dicséretet tartalmazott, ó nem. Az bujkált benne, hogy aki ilyen diplomatikus készséggel rejti el valódi véleményét bírálat helyett, az könnyen gördülhet majd előre. Az ironikus mondat döntött: ezentúl, ha tudtam, igyekeztem jól csúszó reklámszöveg helyett valóban bírálatot írni.

Valkó László

Valkó László: Töredék

Egyezk

Kedves szokás, hogy egy-egy tévéfilm bemutatása előtt a darab dramaturgja rövid cikket tesz közzé a Rádióújságban. Rendszeresen olvasom ezeket a fülszövegszerűen emelkedett stílusú írásokat. Megtudható belőlük, hogy a szóban forgó mű mélyenszántó gondolati igényességgel közelít társadalmunk legalapvetőbb sorsproblémáihoz, emellett finoman árnyalt lélekrajzot is nyújt, cselekményét mesteri kézzel bonyolították, a stílusát pedig bölcs humor lengi át.

Ehhez hasonlóak a tévéfilmek reklámszövegei, konkrét példával is szolgálhatok. *Marosi Gyula* és *Nemere László* Az egyezkedők című filmjéről a dramaturg az alábbiakat közölte:

A darab mindenekelőtt a *„hétköznapok költészetétől ihletett”*, általa *„a képernyőre mai valóságunkat sikerült transzponálni”*. A cselekménye: *„egy fiatalember és egy másik* (miért nem egyszerűen *két* fiatalember?) *keresi a helyét az átalakulóban levő társadalomban, és a keresés során szembe kell nézniük saját magukkal, szüleik és a többi felnőtt filozófiájával, életmódjával, és választaniuk kell... sorsukban sikerül valami egyetemes emberi igényt is megfogalmazni”*.

A fent említett egyetemes emberi igényt a film a következőképpen fogalmazza meg:

Felvonul két fiatalember, és mindjárt a cselekmény legelején leisszák magukat. A továbbiakban úgyszólván szünet nélkül részegek,

Élet és Irodalom, Bp. 1975. okt. 11.
XIX. évf. 41. sz. 12. lap.

Tóth Gábor

Tóth Gábor: Roncsolás

Élet és Irodalom, Bp. 1975. okt. 11.
XIX. évf. 41. sz. 11. lap.

KOLTAI TAMÁS:

Anton Pavlovics könnyezik

Peterdi Nagy László: Csehov színháza (Szépirodalmi, 322 old.)

Ezt a könyvet két okból is üdvözölni kell. Először azért, mert az élő színház — és nem az elméletek — felől rajtol. Másodszor azért, mert rengeteg olyan dokumentumot foglal össze tömören — egyebek közt az író és a Művész Színház korántsem harmonikus kapcsolatáról —, amelyet ismertünk ugyan, de csak szétszórva állt rendelkezésünkre. A könyv legfontosabb következtetése már itt világosan kirajzolódik. Csehov, jóval megelőzve korát, a jövőnek írt. A Művész Színház viszont a közönségnek játszott — úgy, ahogy a korabeli néző elvárta tőle. A két premisszából adódik a konklúzió: a Művész Színház egy idő után nem az igazi Csehovot játszotta, mégis évtizedekig az ő szemléletük határozta meg csaknem kötelezően a Csehov-előadásokat. Egyszeregy. Ma időszerűbb, mint valaha. Peterdi Nagyé az érdem, hogy kimondta.

mellé: a „kedves és igazi musical"-nek minősített *La Mancha lovagját*.

E fölfogás legalábbis korszerűtlennek és esztétikailag megalapozatlannak látszik, ha a tárgyban magyar nyelven megjelent néhány korábbi dolgozattal vetjük össze, különös tekintettel Almási Miklós *A drámafejlődés útjai* című könyvének ide vonatkozó fejezetére, amely mint a lírai dezilluzionálás íróját, az 1905-ös forradalom előtti Oroszország társadalmi krízisének ábrázolóját elemzi Csehovot. Peterdi Nagy polémikusan utal Almási munkájának egy korábbi változatára; saját szubjektív elemző módszere viszont akkor válik kérdésessé, amikor (néha érezhető indulattal) *minden* olyan értékelést elítél, amelyik különbözik az övétől — Lunacsarszkijétől és Gorkijétől kezdve a mai magyar és világszínház számos képviselőjéig —, vagyis lényegében eltiltja a rendezőket a drámák önálló, alkotó értelmezésétől.

tesíthetik a konkrét elemzést. Az ilyen mondatok például: „...csodálkozva döbbenünk rá, hogy ez a mindeddig orosz csodabogárnak tartott Ványa bácsi tulajdonképpen a mi kortársunk, O'Neill, Williams és Albee, vagy akár Sarkadi Imre, Illés Endre, Vészi Endre hőseinek elődje. Ő a kisember, akinek munkája fenntartja a társadalmat."

Föl kell hívnunk a figyelmet néhány fogalmi és ténybeli pontatlanságra: például a kegyetlenség színháza megjelölés és a stílusfogalmak használatában uralkodó zavarra. Krejča, Efrosz és Horvai István *Három nővére* egyaránt „abszurdista próbálkozás", holott egyik sem az. Krejča Peterdi szerint „szívesen dobálózik" az antidráma és az abszurd színház fogalmával, holott ezt éppen ő teszi — míg Krejčát sohasem érdekelte az abszurd színház, egyetlen abszurd drámát rendezett, azzal is megbukott. Még képtelenebb a szerzőnek az az állítása, hogy „Az abszurdis-

Valkó László

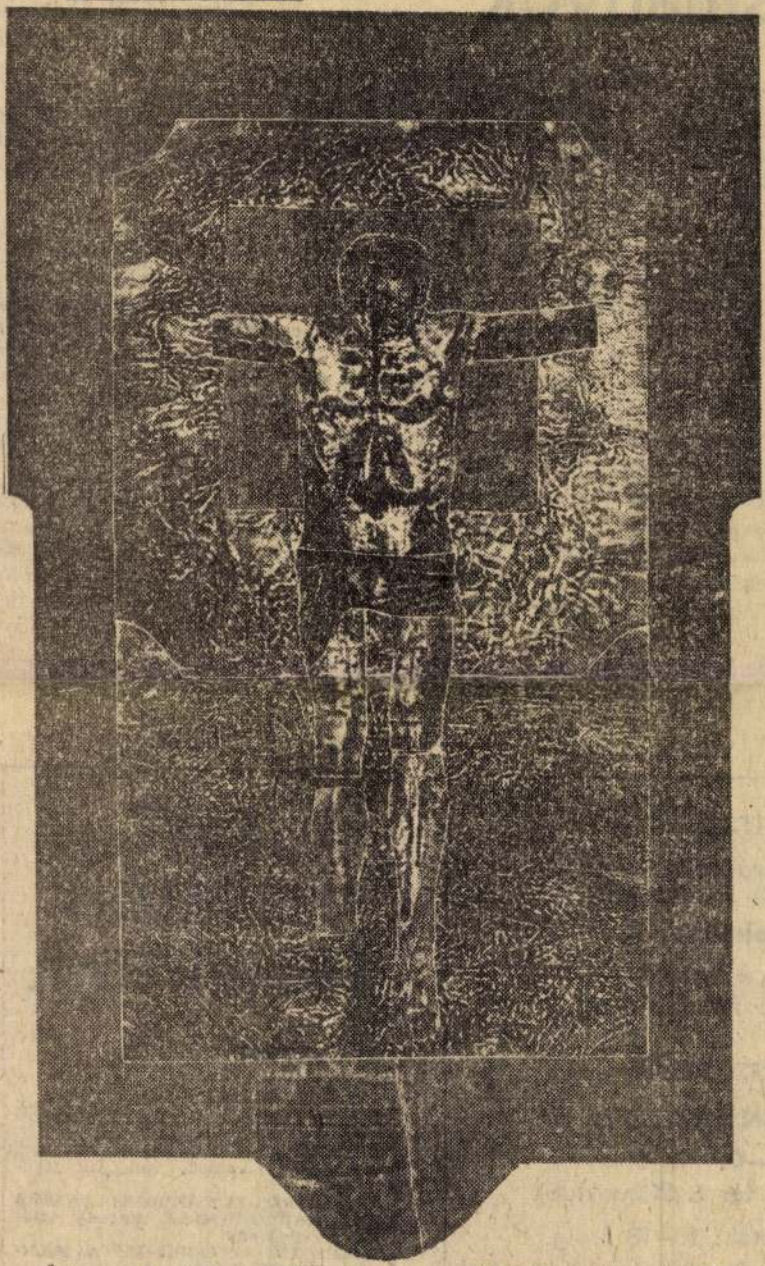

Valkó László: Töredék

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept.20.
XIX. évf. 38. sz. 7. lap.

„Nem szeretem Ausztriát"

...sepeli olvasmányok

...öbbet ...úk és ...is. A ...álta- ...yvek. ...lások ...egyéb ...elkü- ...! Az ...ortra ...lsőbe ...t ol- ...zete- ...nem ...egy- ...'' ol- ...kel- ...ntet- ...ne- ...g évi ...iránt ...lepőt ...zítők.

A fiúk érdeklődésének középpontjában a kaland, az izgalom áll. Lekötik őket az érdekfeszítően veszélyes harci vállalkozások, a kockázatos szituációk. A lányok inkább a mesét és az érzelmes ifjúsági regényt kedvelik. A meseolvasás csak a nyolcadikosoknál csökken a minimálisra. Elgondolkodtató észrevétele a vizsgálatnak, hogy a történelmi témákhoz a gyakrabban olvasó és jól tanuló gyerekek vonzódnak jobban. A rossz tanulók olvasmányai között viszont gyakrabban szerepelnek a „kalandos" és „indiános" történetek.

Fontos része volt a fölmérésnek egy 76 műből álló jegyzék kipreparálása. Ebből lehetett kimutatni, melyek a csepeli gyerekek körében a legnagyobb népszerűségnek örvendő gyerek- és ifjúsági művek. A *fiúk* legnagyobb arányban olvasott könyvei sorrendben így következ-

[illegible] Ezüst-tó kincse (May Károly), Légy jó mindhalálig, Robinson Crusoe, A dzsungel könyve. Kissé másként fest a *lányok* legolvasottabb műveinek listája: Légy jó mindhalálig, Kincskereső kisködmön, A Pál utcai fiúk, Egri csillagok, János vitéz, Lúdas Matyi, Toldi, Tüskevár, A világszép nádszálkisasszony (Benedek Elek), A két Lotti (Erich Kästner).

Az alapos elemzés készítői nem mulasztják el, hogy rá ne mutassanak a megelőző olvasási vizsgálatok kedveltségi listáinak és a jelenlegi eredménynek a különbségeire. V. Kulcsár Júlia mindenekelőtt arra figyelmeztet, hogy mennyire csökkent *Verne Gyula* — tizenöt éve még örökéletűnek vélt — műveinek olvasottsága. A csepeli vizsgálat alkalmával például a Grant kapitány gyermekei 76 könyv közül nem jutott be az első negyven könyv közé. Pedig 1966-ban Gárdonyi, Burroughs (Tarzan), May, Molnár Ferenc és Cooper egy-két műve mellett öt regényével még ő volt a legerősebb író-vára az olvasásban bízó gyerekeknek.

...özi kottakiállítás

...cég kiadványaiból –
...eműkiadó rendezésében

...er 26–október 2.

... VII., Lenin krt. 49.
...yal Szálló Pálmakertjén).

...r zeneszerzők

...N MARIAN FÉNYKÉPEI

...tóber 1–6.

...zt Ferenc tér 1. (Könyvklub).

...gtekinthetők: 10–18 óráig.

A HÉT KULTURÁLIS ESEMÉNYEIBŐL

Új könyvek

SZÉPIRODALOM

EUGEN BARBU: A FEJEDELEM. Regény. (Albatrosz, Bukarest)
VALERIJ BRJUSZOV: A VÁROSHOZ. Válogatott versek. (Magyar Helikon)
EPHÉSZOSZI XENOPHÓN: ANTHIA ÉS HABROKOMÉSZ. Regény (Magyar Helikon)
VALENTIN TEITELBOIM: A PAMPA ÉNEKE. Regény. (Európa)
PINTÉR LAJOS: FEHÉRINGES FOLYOK. Versek. (Kozmosz)
CHRISTIAN VULPIUS: HARAMIÁK KAPITÁNYA. Regény. (Móra)
LIPTÁK GÁBOR: AMIRŐL A VIZEK BESZÉLNEK. Regék, mondák, történetek. (Móra)
TAKÁTS GYULA: EGY FLOBERT-PUSKA TÖRTÉNETE. Regény. (Mó-

Valkó László

A Hatvani Galériában Mónus Sándor népi iparmüvész kiállitása május 15.-ig, a szolnoki Aba-Novák Teremben Kárpáti Éva festőmüvész kiállitása május 12.-ig, a Studió Galériában Valkó László grafikus kiállitása május 14.-ig, Swierkiewicz Róbert Muszáj Herkules c. kiállitása a Hatvani Muzeumban április 24.-ől tart nyitva, -közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovata.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. ápr. 2kx 23. XXI. évf. 17. sz. 8. lap.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1977 MAI 2 11

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Valkó László

1021

Valkó László: Arckép

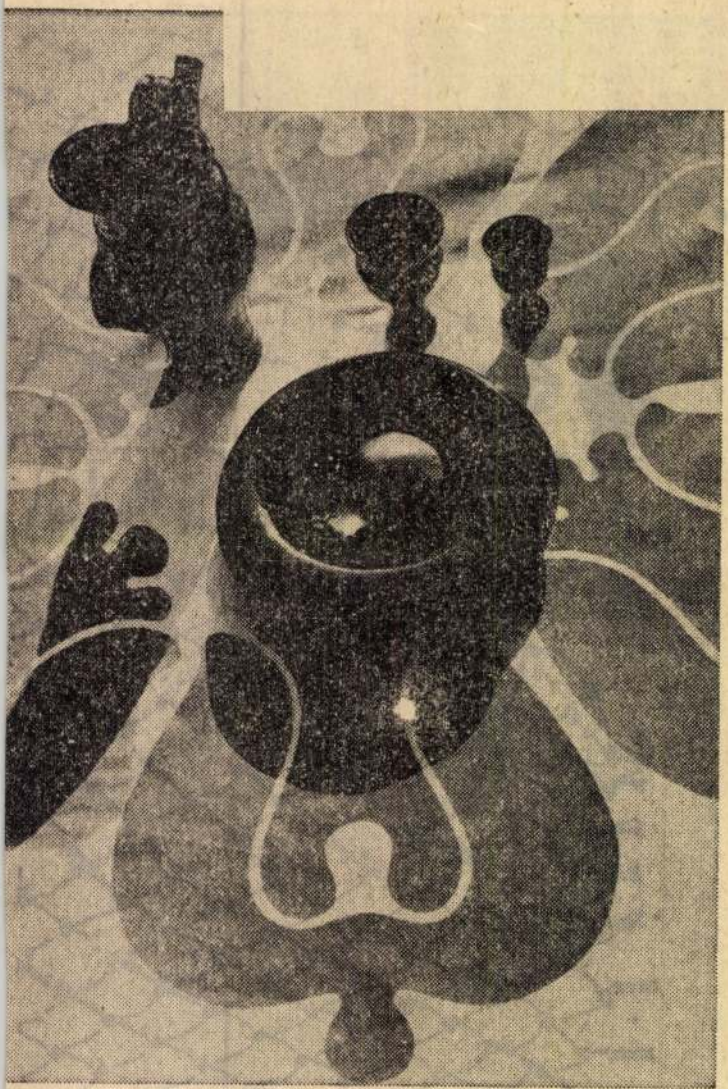

Csete Ildikó és Kun Éva kiállításáról

ÁNCSA ISTVÁN:

65 A maci minden este f

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

TOLNA MEGYEI NÉPÚJSÁG

1977 MÁJ 5

Valkó László
grafikus

1021

kulturális kaleidoszkóp

Grafika

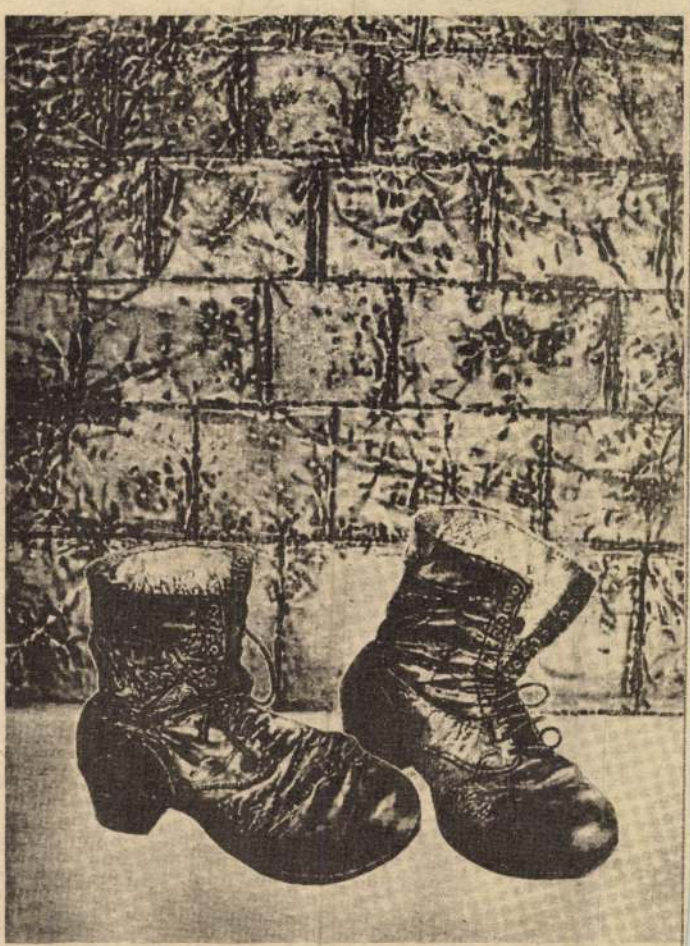

Valkó László grafikáit mutatja be a Stúdió Galéria, Budapesten. Művéről így ír Aknai Tamás művészettörténész: „... a művész eredendő kíváncsiságának arra a tájára vezetnek bennünket, ahol nem a fel-, hanem a megidézés, ahol nem a poézis, hanem a tárgyilagos és sokszor szenvtelen közlés, a szociológiai hitelű megállapítás ír körül láthelyzeteket, ezek szegmentumait." A képünkön látható Valkó-grafika címe: Emlékműterv.

ss Gyula brigádja?

az értényi hidat

A befejező munkálatokat végzi a Kiss-brigád

sze más egyéb munkaszervezési, anyagellátási gond is van, dehát mindezeket elmondták a vezetőségnek, s úgy látják, nincs változás.

Kolozs Istvánnál, a Kapos—Koppányvölgyi Vízitársulat igazgatójánál jártunk Kiss Gyula brigádjának ügyével. „Sajnos, valóban az a helyzet, hogy az emberek keveset kerestek. Bár a január, február, március hónapok fagyosak, a mi számunkra nem kedvezők, mégis többet kellene az embereknek keresni. Vizsgáljuk az ügyet, igen rövid idő múltán válaszolunk a brigádnak, rendezzük a fizetést" — mondja Kolozs elvtárs. Olyan helyzet is előállott, hogy a volt dombóvári brigádok azonos munkavégzése mellett, mint amit a tamásiak végeztek, háromszáz forinttal is többet kerestek. A normákat, a teljesítményeket, és a nyilvántartásokat — mert úgy tűnik, hogy a ceruza igazítása" után — mondotta az igazgató — személyi kérdésekben is dönteni kell, hiszen a munkaellátás, az anyagkérdés leggyakrabban a munkahelyi irányító emberek képességével függ össze...

A vízitársulatra nagy feladatok várnak az idén. Nem mindegy tehát, hogy a dolgozók elégedettek-e a keresettel, a munkaellátással, a munkaszervezéssel. A vezetőség sürgős intézkedése nyomán a brigád minden bizonnyal lemond arról, hogy munkahelyet változtat — bár kapva-kapnának utánuk. De őket, akik tizenöt-húsz éve a cégnél koptatják már a földet, kár volna elengedni. Egyébként nem is nagyon akarnak menni. Ugy véljük, hogy csak ijesztgetik a vezetőséget. Az ezer forint körüli havi kereset, meg a munka-, a dologhiány, úgy tűnik nem nagyon ijesztgeti a vezetőket... Az ügy ugyanis egyhónapos. Megérett az igazságos elintá-

Valkó László, grafikus

L.:Berda Ernő

Láncz S.:Képzőművészeti krónika 687-692.

Jelenkor, Pécs, 1977. jul.-aug. XX/7-8.

Valkó László

VALKÓ LÁSZLÓ grafikus- és Farkas László szobrászművész közös tárlaton mutatkozik be Pécsett június 6-án.

Magyar Hirlap 1976/131/6

Valkó László

„Adorno ivzenete", (Auswitz után nem lehet költészet)
akvatinta, 26 x 69 cm. (repr.)

„Táj", akvatinta, 36 x 77 cm. (repr.)
„Dokumentumok", vegyes technika, 50 x 33 cm. (repr.)

Művészet, 1977. máj. 12. old.–13 old.

Valkó László, grafikus

Második pécsi bemutatkozása ez a „Műhelynek." – Szerepel-ekben a művész műve: bocskorosai, vagy tubusai még technikai megoldásaikban is közvetlen, szinte fényképszerűen megfogható valóságok, de ezek mélységes szimbólumok. (említve) – „Emlékműtérő" c. (repr.)

Kocsogh Ákos: Pécsi grafikai Műhely.

Dunántúli Napló, 1977. jan. 9.

Valkó Sándor

Valkó Sándor grafikáit a Stúdió galériában mutatta be.

Horváth György: Valkó Sándor grafikái
Tükör, 1974. május 8 – 3 lap.

Vallio Károló

Méltatás:

Horváth György: Vallio Károló grafikái
Tiéör, 1977. május 8 - 3 lap.

Valkó László grafikusművész

a Miskolci Grafikai Biennálen szerepelnek a művész lapjai, melyek figyelemre méltóak, fonyarságukkal.

Bán András: VIII. Országos Grafikai Biennálé, Miskolc, Talócföld, 1976. 2. 25. old.

Valkó László

A Művészet c. rovatban Vadas József: "Szelíd grafikusok" címmel számol be a Miskolci Galériában rendezett, Országos Grafikai Biennáléról. Felsorolja a résztvevők nevét és ismerteti munkáikat. Uj nevek a tárlaton: Almásy Aladár, Badacsonyi Sándor, Hibó Tamás, Nagy Gábor, Rátkay György, Sarkadi Péter, Somogyi Győző, Valkó László és Wagner József. A "nagy öregek" nemzedékéből Varsányi Pál nevét említi. Bálint Endre nyomatai nem tartja olyan jónak, mint festményeit. A harmincéves nemzedék legjobbjaiként Banga Ferenc, Kovács Tamás, Szabados Árpád, Szemethy Imre szerepel a kritika szerint.

Következik a folytatás a 2.-es cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. jan. 3. XX. évf. 1. sz. 12. lap.

Valkó László

Sáros András Miklóst és Révész Napsugárt majdnem egyenértékűeknek tart az 1.-es cédulán felsorolt legjobb fiatal grafikusokkal. Megdicsőti Maurer Dóra rézkarcait és Gácsi Mihály lapjait, melyek a legjobbak között vannak. Csohány Kálmán és Feledy Gyula külön kiemelést kap a kritikában.
A fiatalok közül elmarasztalja Szentgyörgyi József, Józsa János és Pető János munkáit, hozzátéve, hogy fiatalságuk nem mentség.
A részletekre kiterjedő kritikát, "Szelid grafikusok" címmel, lásd: Gácsi Mihály nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1976. jan. 3. XX.évf. 1. sz. 12. lap.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 MÁR 2 8
PETŐFI NÉPE
1021 Valkó László

A Rákóczi-nótáról – az évfordulón

II. Rákóczi Ferenc alakjával, szerepével újabb történetírói, irodalmi és dokumentumjellegű művek foglalkoznak születésének 300. évfordulója alkalmából. Az évszázadok távolából egyre világosabban magasodik föl az 1703—1711. esztendei kuruc szabadságharc vezetőjének személyisége. A születésnapi tisztelgések természetesen felidézik a XVII. század végi, XVIII. század eleji korszakot is.

Ebből az időből a kuruckori költészet emlékei, illetve a hűséges író-kísérő *Mikes Kelemen* levelei szólnak legérzékletesebben a vezérlő, majd a száműzött fejedelemről az önvallomások és emlékiratok mellett. A szegénylegények több versben is a fejedelemhez fordultak, s „még a szabadságharc bukása után, a teljes elnyomatás évtizedeiben is keletkeztek Rákóczi emlékét idéző énekek, köztük az úgynevezett Rákóczi-nóta, mely egészen az 1848-as forradalomig a magyarság függetlenségi törekvéseit kifejező, üldözött és tiltott, de titokban annál jobban kedvelt éneke lett" — mint *Klaniczay Tibor* írja egyik tanulmányában.

A kuruc költészetből a Rákóczi-nóta jelent meg először nyomtatásban. 1849-ben látott napvilágot *Erdélyi Jánosnak* a Szabad hangok című forradalmi versesköteté függelékében. *Thaly Kálmán*, nem kevesebb, mint húsz változatát ismerte, s egyet ő is közrebocsátott az Adalékok II. kötetében. A különböző példányok — a Szádeczky Miscellaniában, Pálóczy Horváth Ádám Ötödfélszáz énekeiben, az Adalékokban, Mészöly Gedeon: Kölcsey Hymnusza és a Hymnusz Kölcseyje című tanulmányában, A kuruckor költészete című kétkötetes erdélyi kiadványban — csak stilisztikai eltéréseket mutatnak, szóhelyettesítések fordulnak elő. A mondatalkotások, fogalmi viszonyok egységes szövegre utalnak. Az első forráshely, az Erdélyi énekeskönyv szövegéhez képest némi javítással és a hatodik strófa hozzátoldásával tette közzé a Rákóczi-nótát *Esze Tamás* a Magyar költészet Bocskaytól Rákócziig című, 1953-as kiadású könyvben.

Pálóczy Horváth Ádám így írt róla az Ötödfélszáz énekek egyik jegyzetében: „Ezt a régi szomorú verset a magyarok többen is írják le maguknak, hogy ez a bús nóta sokak közt elterjedgyen". Századunkban *Illés Béla* pedig a legnagyobb elismeréssel „csodálatos erejű harci dalnak" nevezi a Kárpáti rapszódiában.

Valóban, Rákóczi neve és a szabadság, függetlenség fogalma elválaszthatatlan kapcsolatba került. Ezt fejezi ki például Petőfi: Respublica című versében a következő sor: „Ki (a szabadság) bujdosol, mint a Rákócziak". *Bródy Sándor* regényének, A nap lovagjának egyik részlete pedig arról tanúskodik, hogy Rákóczi neve — Petőfi és Kossuth mellett — gyújtó hatásúvá vált az ellenzéki beszédekben.

A Rákóczi-nóta a „nemesi barokk líra" emlékeként vonult be a magyar irodalomba. Ha most mégis néhány népies vonást hangsúlyozunk, ez korántsem vonja kétségbe a „besorolás" jogosságát, csak épp arra hívja fel a figyelmet, hogy a művet a szabadságharc bukásának igazi vesztese, a nép is alakította, formálta.

● Valkó László plakettje.

Az elnépiesedéssel függ össze egyebek között a balladai hangütés. A negyedik versszakot az ilyen súlyos, tagoló ütemek és a műfajra jellemző stilizálás hatja át:

„Özvegyek panaszolkodnak,
Árvák zokognak;
Magoknak
Siralommal ártatlanok
Halált okoznak"

Feltűnik a régi balladák elbeszélő stílusára utaló, felező nyolcas sorképlet is. Népköltészeti ihletettségre vall a *gölicze* vagy a *gyenge* szavak használata és a vissza-visszatérő choriambikus ritmus, amely — Fogarasi János megállapítása szerint — uralkodó mérték a folklór versterményében. Ugyancsak népi közelséget mutat, hogy a művet nótaként tartották számon. „A nép egy szóban nótának nevezte dalait" — írja Erdélyi János.

A kései kuruc költészetnek ez a gyöngyszeme művészi fokozásban tárja elő mindazokat a panaszokat, vádakat, amelyeket a szabadságharc bukása váltott ki a magyarságban. Mégis sokkal többet fejez ki, mint amire a siraloménekek képesek voltak. Ebben az „első nemzeti dalunkban" több rejlik a kesergésnél. A „jaj" indulatszóval kezdődő vers a maga-siratáson át eljut az utolsó strófa fohászát lezáró „dicsőség" visszaidézéséig. Igaz, ez a dicsőség már régen nem létezett az 1730-as években. Az *emiszti, közinkbe* alakú tájszavak az *i-ző* nyelvjárásra utalnak. Ugyancsak a keleti területeket jellemezték az *o*-hangváltozatú kifejezések, mint amilyen például a *magoknak*, vagy a *bánatjok*. Talán nem túlzott a következtetés, hogy a Rákóczi-nóta igen népszerű lehetett épp a Tiszántúlon, ahol ebben az időszakban fellángoltak a Rákóczi nevével indított felkelések.

„Kuruc versek születtek később is, amelyek közül néhány újra megidézte a fejedelem alakját. Sőt, *Thály Kálmán*, aki az Adalékok és a Tanulmányok című köteteiben közreadta a gyűjtését, hozzá is tett több mint egy tucatra valót a saját, múlt századvégi, „kuruckodóan hazafias" lírájából. A hamisításokra fényt derítettek a szótani, jelentéstani, hadtörténeti, összehasonlító irodalomtörténeti és mondattani vizsgálatok. A nép igazi érzését sohasem lehet meghamisítani. Akkor teszünk a legtöbbet, ha minél jobban ismerjük, azonosulunk vele.

Halász Ferenc

MÉLYFÚRÁSI szak- és mélyfúrási segédmunkásokat változó munkahelyre felveszünk. Személyes jelentkezést kérjük a szükséges iratokkal, szombat kivételével. Vízkutató ÜV. Cegléd, Rákóczi út 72. 427

OSONÓT állandó munkára és takaónőt helyettesítésre azonnal felvünk. Országos Pedagógus Gyermekthon. Kecskemét, Zója utca 9. 1161

ZONNALI belépéssel takarítónőt felsz a Fegyveres Erők Klubja. Kecsemét, Lechner Ödön u. 7. 1156

VÁROSFÖLDI Sertéshizlaló és Feldolgozó Társulás azonnali belépéssel elvételt hirdet takarmány keverőüzeli műszakvezetői munkakörbe. Maom, vagy keverőüzemi műszaki végettséggel rendelkezők előnyben. zenkívül műszaki, vagy elektrotechikusi végzettség szükséges. Jelentezés a takarmányüzem-vezetőnél, személyesen. 1158

KECSKEMÉTI Aranyhomok Szálloda felvételre keres szobalányokat, konyhai női dolgozókat, vendéglátóipari eladókat, valamint londínert. 1175

ÉPITOIPARI árképzésben és előkészítésben gyakorlott munkaerőt, építésztechnikust vagy építőipari szakközépiskolát végzett személyt felmérő technikusi munkakörbe valamint vízvezetékszerelő, bádogos, ács és tetőfedő szakmunkásokat felveszünk. Építőipari Szövetkezet, Kiskunfélegyháza. 348

A VÖRÖS Csillag Mg. Tsz. Autójavító részlege (Kiskunfélegyháza) felvételre keres autókarosszéria lakatosokat és autóvillamossági szerelőket. Jó kereseti lehetőség. Jelentkezés: Vörös Csillag Mg. Tsz. Gépüzeme, Kiskunfélegyháza. 366

ÉRETTSÉGIZETT telex-kezelő szünk. Jelentkezés helye: ÉB mű Vállalat Kecskemét, Izsá sz. munkaügyi osztály.

A DUNAVIDÉKI Vendéglátó Kecskemétre és Kiskunféle szakképzett, hosszú gyakorla delkező szakácsot illetve sz felvesz. Jelentkezés írásban mélyesen — részletes önéletrajzzal — Kecskemét, Katona J. tér 8. 388

AGROKER Vállalat felvesz F. kategóriával rendelkező gépkocsivezetőt, autódarura, nehézgépkezelői vizsgával rendelkező dolgozót 5 tonnás targoncára, hegesztői vizsgával rendelkező géplakatost TMK műhelybe. Jelentkezés: Kecskemét, Halasi út 29. Varga László üzemmérnöknél. 1106

hónap 4. napjának 0.00 órájától a hónap 20. napjának 24.00 órájáig, a hónap második felére váltott félhavi bérletjegyek a naptári hónap 19. napjának 0.00 órájától a következő hónap 5. napjának 24.00 órájáig érvényesek. Fentiek értelmében tehát az 1976. április hó második felére váltott félhavi bérletjegyek már csak 1976. április 19-én 0.00 órától 1976. május 5-én 24.00 óráig lesznek érvényesek. VOLÁN 9. sz. Vállalat Személyforgalmi és Kereskedelmi Osztály. Kecskemét. 425

letések

ol sür-
gyhá-
27355

mete-
lődni:
e, Or-
. 1176

méti 2
gáz-
csi la-
élszo-
dszín-
jel-
Ma-
1170

levő,
ti la-
OTP-
fürgő-
„Er-
ére a
Hirde-
1130

pont-
tyzet-
evele-
6 671"
Fel-
többe.
337

os I.
tti la-
rdek-
1171

étel

EPERFAFÜNKÖT veszek. Kecskemét, Lőwy Sándor utca 16. Kádármester. 1131

KÉTKARIKÁS gáztűzhely, nyomáscsökkentővel eladó, kifogástalan állapotban. Nagy Sándorné, Kecskemét, Vacsihegy 73. 1132

GYÜKERES Kocsis Irma szőlővessző eladó. Érdeklődni Vancsura Jánosné, Kecel, Malom 20. 27363

ELADÓ mély gyermekkocsi, járóka, 5 m-es üvegfal, olajkályha. Kecskemét, Kertváros I. u. 20. I. em. 8. Kovács. Érdeklődni: egész nap. 27366

VINYISZTÓ kazánt etázsfűtéshez veszek. Papp Dezső, Kecskemét, László Károly u. 18. Telefon: 11-128. 1160

RAPITOX kéthengeres bormaliga eladó. Ballószög, IV. kerület 19. szám. Diószeghy. 1154

LÓ eladó, egyéves, sodrott. Kecskemét, Bajcsy-Zs. u. 21. 1165

Vegyes

KISGYERMEK nappali gondozását vállalom. Kecskemét, Zöldfa u. 17. 1136

FIGYELEM! Piac átépítése miatt férfikalap- és sapkaárusítást Kecskemét, Hosz-

CENTRUM HÉTFŐ 20%

1976. MÁRCIUS 29-ÉN

Női bakfis ballon- és átmeneti kabátok,
Kosztümök, cipők, kötöttáruk,
NDK-szövetek, lengyel farmer-anyag.
Csak Kecskeméten: Centrum varia-edények,
gyermek szárascipők,
„MINI" Centrumban:
gyermek magasszárú tornacipők. 713

KECSKEMÉTI ÉS KISKUNFÉLEGYHÁZI CENTRUM ÁRUHÁZBAN

Tekintse meg Kecskeméten

1976. április 3—4-én a Megyei Művelődési Központban Bács, Békés, Csongrád és Szolnok megyék 18 szövetkezeti együttesének részvételével megrendezendő

VI. Országos Szövetkezeti Néptánctalálkozó területi bemutatóját

Program:

3-án szombaton

10.30—15.00 bemutatók

4-én vasárnap

Gyászhír

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy szeretett férjem, édesapánk, nagyapánk, apósunk

ADAMIK MIHÁLY

Kecskemét, Dárdaitelep V. utca 24. szám alatti lakos, életének 85. évében elhunyt. Temetése f. hó 30-án, kedden negyed 2 órakor lesz a kecskeméti köztemetőben. Gyászoló család. 1243

* * *

Fájdalommal tudatjuk, hogy

VÁLLIK JÓZSEF

volt szabómester

Kecskemét, Béke fasor 27. szám alatti lakos, életének 70. évében március 24-én elhunyt. Temetése f. hó 30-án, kedden délután fél 4 órakor lesz a kecskeméti köztemetőben. Minden külön értesítés helyett. Gyászoló család. 1246

Munkaalkalom

ÚT- és csatornaépítéshez kubikos brigádot felveszünk. Jelentkezés: MEZŐGÉP Vállalat építési üzeméhél, Kecskemét, K. Szegedi út 136. 1010

FÉMIPARI Szövetkezet, Kiskunfélegyháza, Alpári út 3. felvételre keres egyműszakos munkarendben (6—14 óráig) lakatos, hegesztő szakmunkásokat illetve állami hegesztő minősítő vizsgával rendelkező hegesztőket. Kétműszakos munkarendben marós, esztergályos szakmunkásokat. Magas kereseti lehetőség. 282

FÉMIPARI Szövetkezet Kiskunfélegyháza, Alpári út 3. felvételre keres gépipari műszaki árképzésben, kal-

Valkó László, grafikus

Ł: Kovács Tamás

Rózsa Gyula: Jó tárlat, szűk körben 7.

Népszabadság, Bp. 1977. dec. 21.

Valkó László

A IX. Országos Grafikai Biennálé-
en díjat nyert a művész.

Molnár Zsolt: A IX. Országos Grafikai Biennálé.
Dy Tükör, 1978. január 1 – 4 lap.

Valkó László

A IX országos grafikai xxixxxx biennálén részt vett, elmodosó fényképre emlékeztető csoportképpel és a Munkás ujság címlapjával idézi meg a munkásmozgalom névtelen hőseit.

Alföld 1978-2-92
Szabó Ernő:Egyenletes teljesitmények

Valkó László [ ]

Valkó László [illegible] Valkó I

Látóhatár, Bp. 1977. szeptember

Címoldal

Valkó László

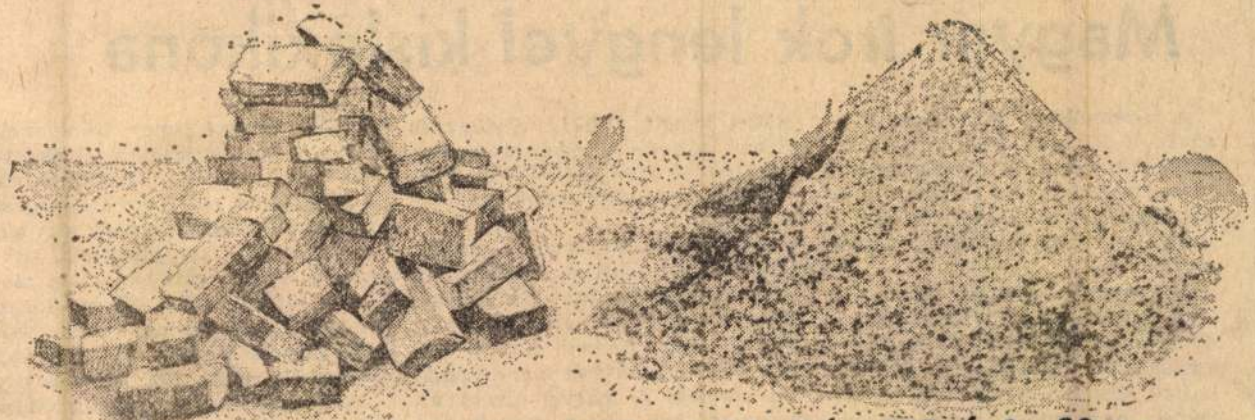

Élet és Irodalom, Bp. 1977. juli. 16. XXI.évf. 29.sz.
5. lap.

Valkó László rajza

Magyar írók lengyel kislexikona

A közelmúltban jelent meg Varsóban a *Magyar írók kisszótára.* Négy szerzője először próbálkozott meg irodalmunk történetének ilyen összefoglalásával. (Közöttük van az ismert műfordító, *Andrzej Sieroszewski* is.)

A népszerű sorozatba illeszkedő kiadvány összeállítói csaknem százhetvan írónk életének és munkásságának ismertetésére vállalkoztak. Mindenekelőtt arra törekedtek, hogy huszadik századi irodalmunkat népszerűsítsék. A kislexikon csaknem ötven élő magyar írót mutat be a varsói tudo-

cikket kapott Lukács György és Révai József. A nem elsősorban szépíróként jelentős Gyulai Pált, Kriza Jánost vagy Ignotust is bemutatják.

A számos arcképpel illusztrált kiadványban azok a címszavak a legrészletesebbek, amelyek Balassi, Vörösmarty, Petőfi, Mikszáth, Ady, József Attila, Németh László, Illyés Gyula életéről és munkásságáról szólnak. A lengyel olvasó viszonylag sok adatot tudhat meg olyan írókról és költőkről is, mint Csokonai, Katona, Madách, Arany, Eötvös, Jókai. Már Babits, Juhász

néhány kevéssé ismert írónk mellett a Lengyelországban „kétkönyves" Zalka Máté.) Rajtuk kívül húsznál több, már nem élő magyar író egy-egy regényét vagy színművét adták ki vagy játszották. Csupán a versválogatások száma alacsony még: Petőfi, Illyés, József Attila, Kassák, és mai költőink közül Weöres Sándor egy vagy két kötete Varsóban, két Ady- és egy Áprily-válogatás a második világháború alatt Budapesten jelent meg lengyelül.

Az élő magyar írók közül a len-

Valkó László

Barabás Márton, Decsi Ilona, Drózdik Orsolya, Kovács Tamás, Lacza Márta, Lukovszky László, Mezey István, Muzsnai Ákos, Orosz János, Rékassy Csaba, Sáros András Miklós, Somogyi Győző, Szabados Árpád, Szemethy Imre, Sziráki Endre vettek részt a Miskolci Képtárban rendezett kilencedik Országos Grafikai Biennálén.
Vadas József: "Vonalhálóban" cimmel számol be a tárlaton szereplő művekről s felsorolja a fentieket. Külön emliti meg zárójelben a korábban feltünteket és azokat, akiknek művészi fejlődésével kapcsolatban bizonyos eltérést lát: Almásy Aladár, Csohány Kálmán, Pásztor Gábor és Valkó László.
A részletes beszámolót lásd: Rékassy Csaba nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1977. dec. 17. XXI. évf. 51. sz. 12. lap.

Valkó

felelősei: az írásnak! Ez a dolgunk! Nekünk:
írástudó embereknek. Mert azok
agyunk: halandók. Ezért is emberek. Tudjuk ezt:
ezért is emberek.
Mert tudjuk: mi vagyunk az Egyetemes Létért
felelősek. Így vagyunk
emberek. Csak így: mi „Halálfiai".

(Új Írás 1977. 8. sz.
10—13 l.)

Valkó László: mjz kompozíció

Látóhatár, Bp. 1977. szeptember

62.

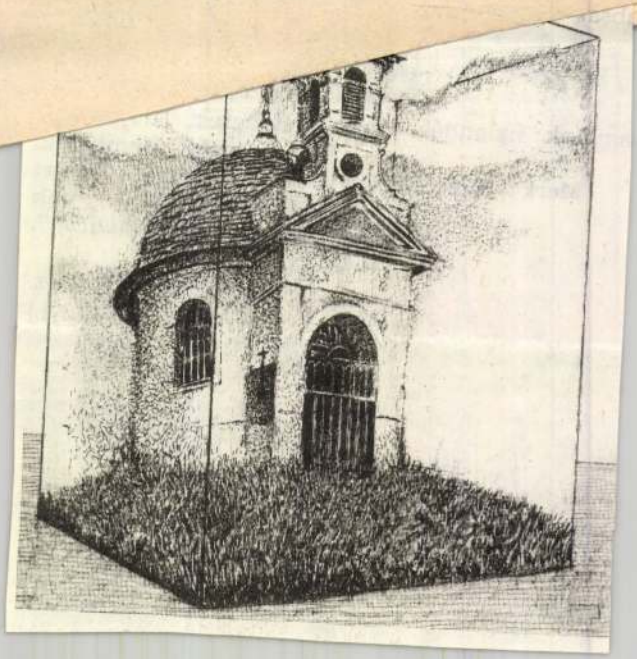

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMondó
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1977 JUL 16
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest
Valkó László
1021

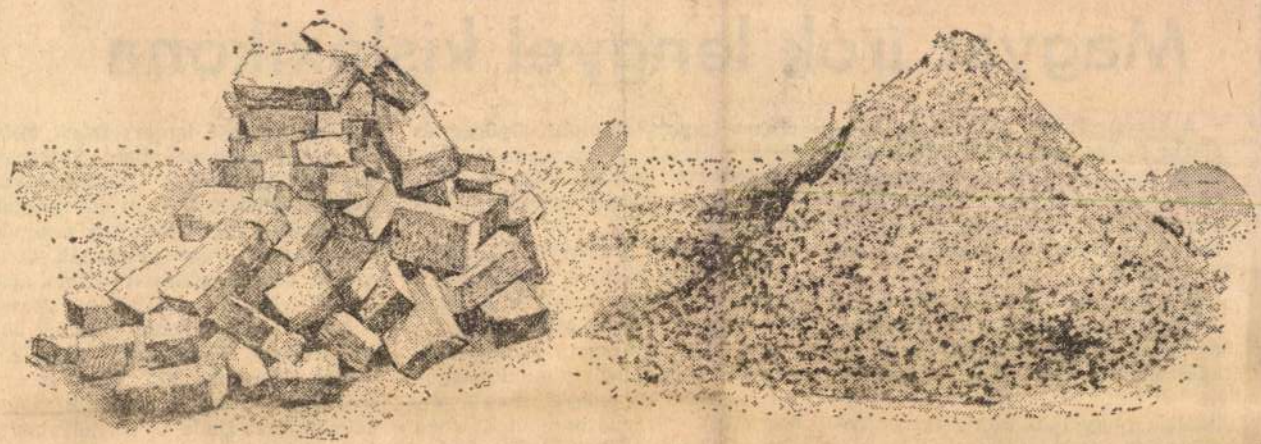

Valkó László rajza

Magyar írók lengyel kislexikona

A közelmúltban jelent meg Varsóban a *Magyar írók kisszótára.* Négy szerzője először próbálkozott meg irodalmunk történetének ilyen összefoglalásával. (Közöttük van az ismert műfordító, *Andrzej Sieroszewski* is.)

A népszerű sorozatba illeszkedő kiadvány összeállítói csaknem száznyolcvan írónk életének és munkásságának ismertetésére vállalkoztak. Mindenekelőtt arra törekedtek, hogy huszadik századi irodalmunkat népszerűsítsék. A kislexikon csaknem ötven élő ma-

cikket kapott Lukács György és Révai József. A nem elsősorban szépíróként jelentős Gyulai Pált, Kriza Jánost vagy Ignotust is bemutatják.

A számos arcképpel illusztrált kiadványban azok a címszavak a legrészletesebbek, amelyek Balassi, Vörösmarty, Petőfi, Mikszáth, Ady, József Attila, Németh László, Ilylyés Gyula életéről és munkásságáról szólnak. A lengyel olvasó viszonylag sok adatot tudhat meg olyan írókról és költőkről is, mint Csokonai, Katona, Madách, Arany,

néhány kevéssé ismert írónk mellett a Lengyelországban „kétkönyves" Zalka Máté.) Rajtuk kívül húsznál több, már nem élő magyar író egy-egy regényét vagy színművét adták ki vagy játszották. Csupán a versválogatások száma alacsony még: Petőfi, Illyés, József Attila, Kassák, és mai költőink közül Weöres Sándor egy vagy két kötete Varsóban, két Ady- és egy Áprily-válogatás a második világháború alatt Budapesten jelent meg lengyelül.

Az élő magyar írók közül a len-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1977 JUL 2

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Valkó László

1021

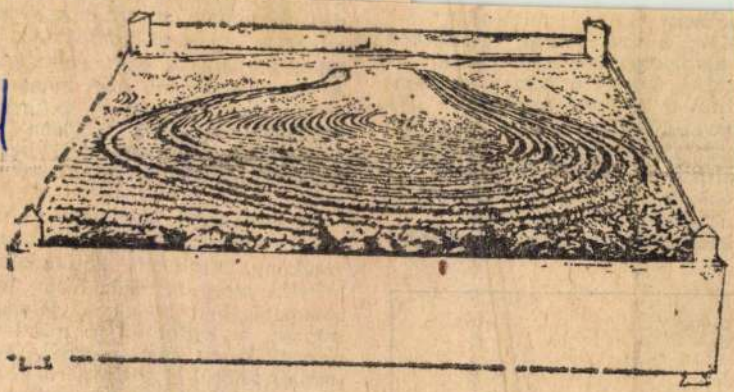

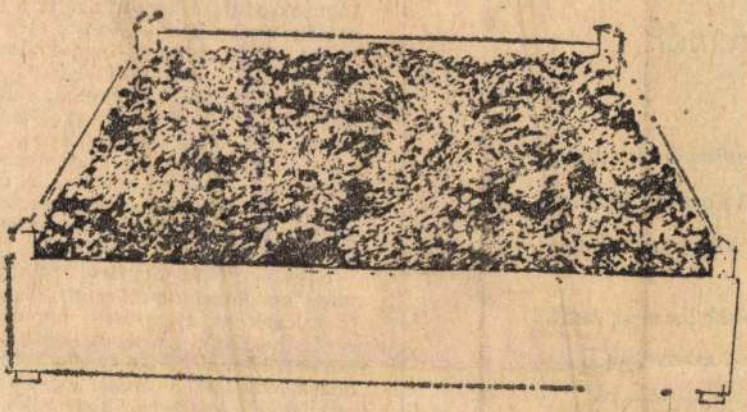

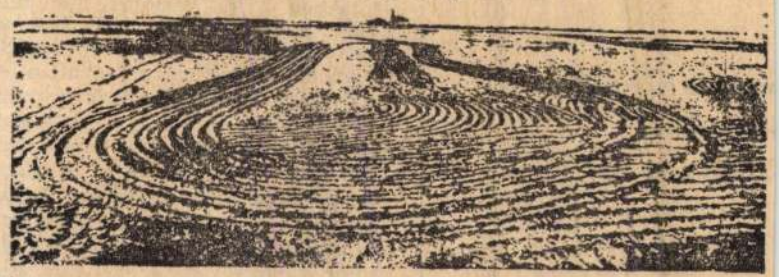

Valkó László: Föld

saihoz.
Oláh, a szó szoros értelméb
alapelemekhez lép vissza.
zletek között a semmi minde
ülmúló közönye fészkel" — ír
bevezető Közjátékban, mely
nör ahhoz, hogy a több sz
lalas mű használati utasítá
iessen; csak a könyv elolvasá
in lehet teljesen felfogni.
Hozzászoktunk, hogy egy regé

mindig a legfontosabb részleteit; ezeket kínos pontossággal, kommentár nélkül rögzíti az író. A dialógusok például híven követik a beszélők nyelvjárását. Ennyi elég is volna ahhoz, hogy a hagyományos beállítódású olvasót kielégítse. Az „első intenzitású" jelenetek, félbekezdések közé ékelődik azonban a könyv összképét meghatározó, elvont, metaforikus ön- és helyzetelemzések tömege. Mintha az élesen megvilágított, minden szegletét tisztán mutató tárgyról hirtelen a vakító reflektorba néznénk.

Nem végsőkig vitt lírai logikájuk vagy aprólékosságuk miatt fárasztóak ezek az elemzések, hanem a sűrűn használt színtelen, elmosódó körvonalú metaforák miatt. Ezt nehezen viseli el a próza. Ha az olvasó már letett arról, hogy a könyvet a műfajnál megszokott iramban és átlagos érzékenységre beállított vevőkészülékkel olvassa végig, új tempójából is újra meg újra kizökkenti egy-egy „cselekményes" oldal

A múlt mindkét megközelítési módja egy szándékból ered: a részletekben, a kis történésekben feltárni a bennük rejlő mélységet, az eseménybe — legyen az magánjellegű, elszigetelt vagy szokatlan — a fontosságot nem kívülről bevinni, hanem addig forgatni a dolgokat, amíg minden vonást és tónust tisztán nem látunk. A szerző mindenfajta megjegyzést és célzást kerül, visszautasítja a közös tapasztalatra mutatás lehetőségeit Mégis, („kellő diszpozícióval", ahogy mondani szokás) a gyermekhős életének minden mozzanatát el tudjuk helyezni a történeti folyamatban. A mindennapi apróságokban önkéntelenül, de szükségszerűen, a szerző minden célozgatása nélkül meglátjuk a lélektani és társadalmi távlatokat. Ha megvan bennünk a kellő érzék és hajlandóság.

Széky János

rcinák

nyönyörök edénye
l úgy is kínálnak
edélyt cserébe —

elük de már csak
gó szeszélye
videnciának:

vigalmi szépek,
edények —
dőnél svihákabb!

nd, a te esélyed?
rel rontanak
rösödő évek —

even anyag —
t megoldja más,
sztalás:

komán
gjaván,
cs mit magyarázz.

Valkó László, [grafikus]

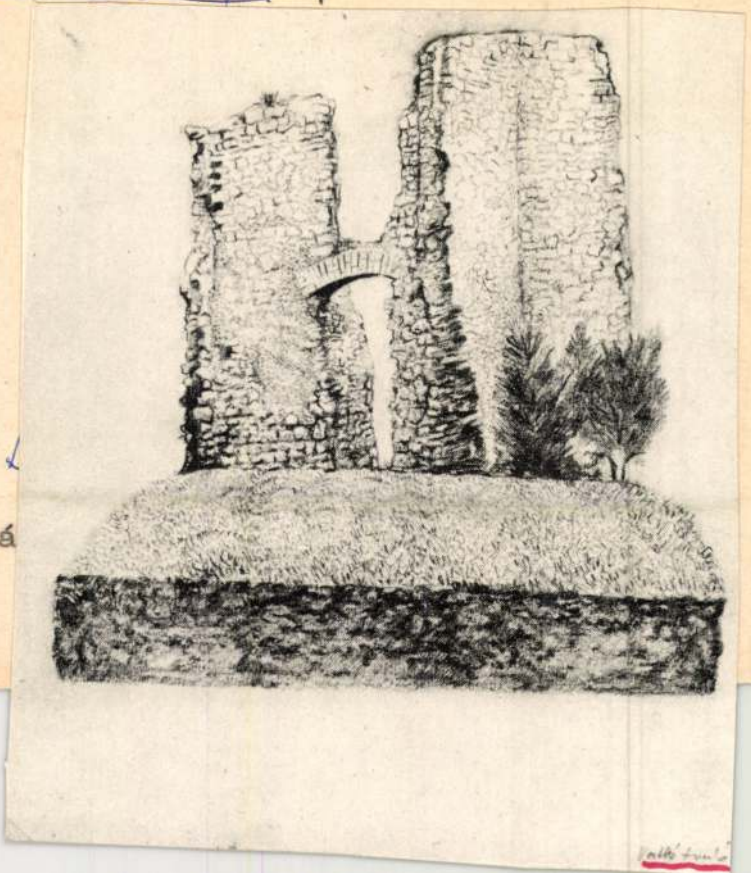

Valkó L

Látóhatá

Borító: 2.

Valkó László, grafikus

A Stúdió-galériában rendeztek meg a művész kiállítását. Valkó rézlemezre rajzolás és aquatinta sokszorosítás fárasztó festői hatásokat, eredményező technikával dolgozik. Valkó művészetének lényege a dolgoknak, a tárgyaknak a bemutatása s a nézőre bízza, mit kezd az ő tárgyilagosságával, mint pld. az „Emlékműterv"-en, ahol két agyonhavdott, kitapo-satt, deformált magasszárú cipőt állít a fal felé (említve) „Föld" – „Táj" c. (említve) ezek problematikussá válnak mez-telen tájainak hideg fényében. „Dokumentumok" c. (említve)

Sáncz Gáudor: Képzőművészeti krónika.

Jelenkor, 1977. S. 691. old.

Valkó László, grafikus

L: Gácsi Mihály

P. Lücs J.: A IX ... 20-21. –

Kritika, Bp. 1978. febr. 78/2.

Valkó László

Részt vett a IX miskolci országos grafikai tárlaton.

Magyar Hirlap 1977-3o7-6
Wagner:Stafétaváltás a grafikában?

Valkó László

kapta a Szakszervezetek Borsod megyei tanácsa
által alapitott dijat.

Magyar Hirlap 1977-286-6

Valkó László festő-tanár

az 1969/70 tanévben fejezte be szakmai tanulmányait.

A Magyar Képző- művészeti Főiskola közösségi alapján.

Valkó László

Részt vett a miskolci országos grafikai biennálén.

Valkó László ezúttal is múltat exponál a mába (*Tisztuló emlékképek, Időmetszetek*), míg *Csizmadia László* kérdőleg tekint a jövőbe: *A pillanat elszáll, a kép megmarad?*

És ezt átvitt értelemben akár a biennáléra is vonatkoztathatjuk...

Wagner István

magyar Hirlap 1979/12/30/6

Wagner: A kép megmarad?

emberiségé, amelyiknek kárhozata és üdvössége mindig a gyakorlati, véges mértékkel mérhető tevékenység marad, mert más a munkamegosztás sem tesz lehetővé számára mást. Azé, amelyik nem tud leszakni róla, hogy pillantásának házak, fák, vizek, hegyek szabjanak határt, hogy az ég akkor is kék, ha tudja, hogy nem az, és a csillagok *csillagok* — alig karnyújtásnyira —, akkor is, ha sejti, hogy megfoghatatlanul távoliak.

És emiatt talán nem is kell restelkedni.

Akkor semmi esetre sem, amikor ezt a heroikus halvitást a korabeli „koncepciós perek" (az inkvizíció tevékenysége) észbontó szövevényű „hálójával" szegezi szembe.

[illegible] a sajátos, a Benkő Attilára eddig szinte egyes-egyedül jellemző költészetünkben, hogy két olyan egymástól távoli — de egyformán egészséges — tulajdonságot egyesítenek a humor közegében, mint az infantilizmus és az erotika. Ez pedig azért érdemel heves fejbólintást mindenütt (kivéve Bulgáriát, ott az tagadást jelent — megtoldhatjuk tehát egy igenlő bolgár fejrázással), mert a politikán kívül nincs még egy területe az életnek, ahol annyi képmutatás, nevetséges felháborodás és felháborítóan nevetséges fontoskodás ismétlődne, mint a férfi—nő kapcsolatban.

mégis az öröm piros színébe öltözik, alig észrevehetően — piros a piroson — átvérzik a seb, amit az idő múlása okozott.

Gyermekies látásmódja lényegében kritikai álláspontú; a *felnőttek* szó mintájára fabrikált szójátéka — vagy inkább játék- — szava —, a *lenőttek* arról árulkodik, hogy ezt a látásmódot a költői bölcselet tudatos építkezésével alakította ki. A mesterkélt, fontoskodó felnőtt-világ fölösleges dolgainak *leépítéséről* van szó. *„Es itt a világ vége, / a halhatatlan gyerekkor / utolsó állomása".*

Alföldy Jenő

Valkó László

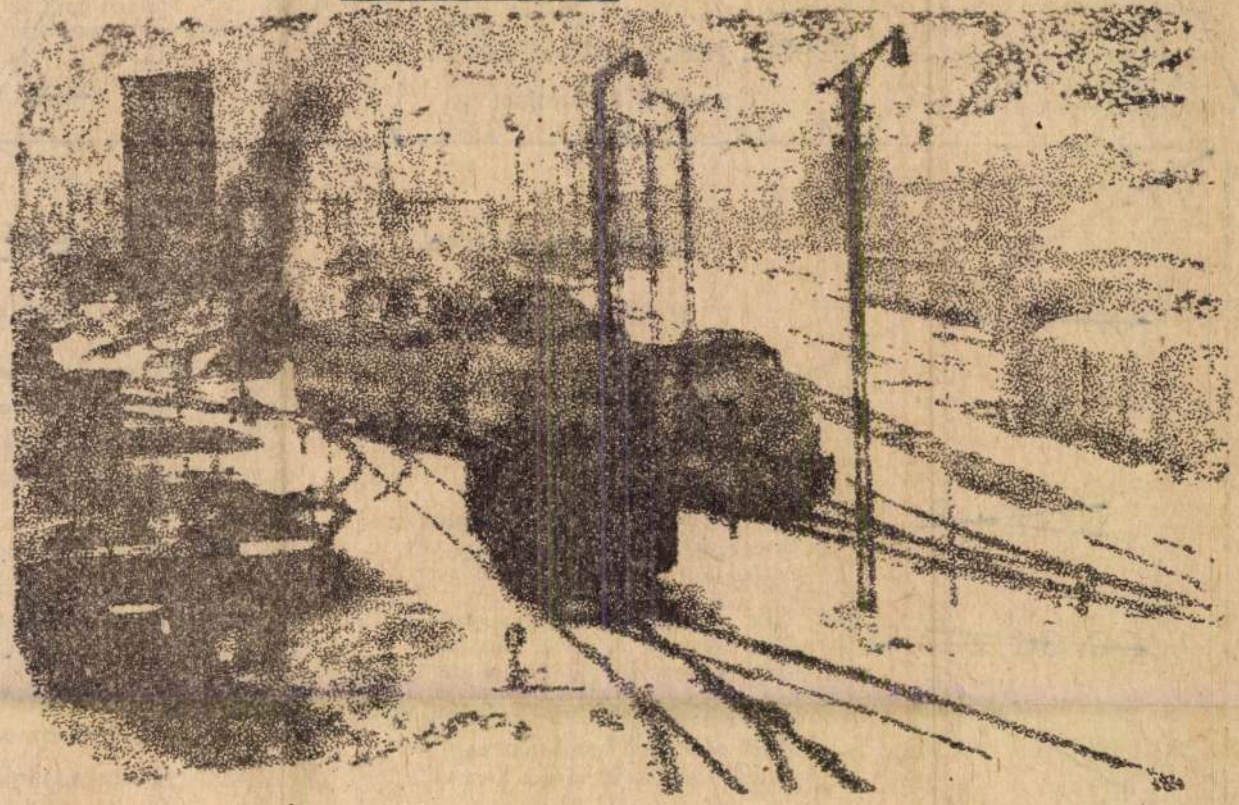

Valkó László: Téli vasút

Élet és Irodalom, Bp.

1980. JANUÁR 26.

XXIV. évf. 4. sz. 10. lap.
A tuloldalon lásd: Tettamanti Béla rajzát.

Proust magyarnak születik. ő lett volna Krúdy). Miféle szórakozottság felejtette ki ebből a szoborparkból Krúdy Gyulát? Vagy azok az illetékesek, akik elgondolták és megvalósították ezt a lélekhez szóló szoborparkot, nem tudták, hogy a magyar prózastílus legnagyobb művésze Krúdy Gyula volt?

Tudom, van Budapesten Krúdy utca (én szebb, látványosabb utcát vagy utat vagy teret adtam volna neki), itt-ott van Krúdy-emlékmű is. De a jó hétszáz éves magyar irodalom egyik törvényes örököseként sehogyan sem értem, ki felejtette ki és hogyan is felejthette ki egy magyar pantheonból Szindbád, a Vörös Postakocsi, a Napraforgó, az Asszonyok díja, a Rezeda Kázmér próza-poétáját, a XX. század európai irodalmának legmagyarabbul legeurópaibb és legeurópaibbul legmagyarabb prózaművészét?

Hadd említem meg, hogyha olyan derék hajdani bürokratának, mint a jóemlékezetű Kamermayer Károlynak van tere is, szobra is Budapest belvárosában, vajon a

Tettamanti Béla

Élet és Irodalom. Bp. 1980. jan. 26. XXIV. évf.

Tettamanti Béla rajzai

4. sz. 9. lap.

anyjának. Végre biztosan kiszabadul az óvó tekintet béklyójából; a busz továbbindul.

Most. Még mindig lopva, felállt,

— Néni...

Ez hőstett. Ez lázadás. Megcsillan előttem a jobb jövő lehetősége. Lesznek gyerekek, akik szembeszegülnek megszokott törvényeinkkel.

Csakhogy... Mire az öregasszony észrevenné, a kisfiú helyére már le is ül egy magabiztos harmincéves úr, körül sem figyelve, újságot olvas. Futólag, mintegy atyaian meg is simítja a gyerek fejét. Tamáska elvörösödik, de nem meri mondani, hogy ő nem neki, hanem az öreg néninek...

Ráérne, hiszen még három megállónyit megy, de lassan az ajtó felé sompolyog.

Most vereséget szervedett, de én továbbra is neki szurkolok.

Hogy ne sikerüljön az anyukának kinevelnie belőle ezt a lázadást. Mert az anyuka még úgyis megpróbálja; s a társadalom, az autóbusz társadalma is az anyukának segít.

~~M. Z.~~

~~TÓTH BÁLINT~~:

~~Költőnők~~,

~~parodizálva~~

~~RAB ZSUZSA~~

a nosztalgikus

Ó pápai kollégyom udvara!
Első selyemharisnya! Rózsa íze!
A zongorán a botló „Für Elise",
s a kabhegyi szalonkalos szaga.

S utána hány sivatag-éjszaka!
Majd vad grúz szablyák villogása vár,
és duruzsol egy nagy réz-szamovár,
és Vinokurov tölt teát maga.

Zord Ahmatova, édes Jeszenyin,
hadd lehessek társatok, társaim!
Mutasd meg, Ádám, költővé szeretsz-e?

Milyen vagyok? (Szólj, szurdokos Gerence!)
Kivül páncélom hordja önmagát,
s belül puha — legyintés — mint a Rák.

~~PARDI~~

a mélyé

Az iskolában sem értett
hová ragadtok immagin
arany szandálban koldu
és Szemirámisz kertjébe
csavargok,
misztikus virágok, bocs
Szoc-szürreál rózsafüzé
(de jól jönne most egy r
a férfi-meteort villantó
vagy a csontrejtő földbe
mely mélységesen mély,
mint egy cserép muskát

Valkó László grafikus

Valkó László grafikusművész és Farkas László szobrászművész kiállítása június 6-án nyílik Pécset a városi tanács Déryné utcai kiállítóhelyiségében.

Magyar Hírlap 1976. VI. 1. 4. o.

Valkó Lóniló [ ]

Valkó Lón
Lótóhata

229.

86—97. l.

AMERIKAI IRODALOM

MIHÁLYI Gábor: Az amerikai irodalom Magyarországon — amerikai szemmel. = Nagyvilág. 1977. 7. sz. 1096—1098. l.

mészet Világa. 1977. 6. sz. 249—252. l.

BARTA SÁNDOR

ACZÉL Géza: „Az ember is csak barátos vagy ellenes matéria! Barta Sándor költészetének hazai

A **Parti Galéria** szeretettel várja
1999. november 6-án, szombaton este 6 órára

Valkó László festőművész

„Kezek" című kiállításának megnyitójára.

Bencsik István Kossuth-díjas szobrászművész megnyitója után
a Grencsó kollektíva muzsikál.

7621 Pécs, Mária u. 1. Tel.: (72) 213-842

Sinkovits Péter
ÚJ MŰVÉSZET

Budapest

Bátthori 10

1054

Köszönjük a kiállítás támogatását
a Német Befektetési Társaság Rt. pécsi fiókjának,
a Városi Vagyonkezelő Kf.-nek,
a Press 2000 Kft.-nek (Budapest),
Kababik József úrnak
és Papp Béla úrnak, Pécs Megyei Jogú Város alpolgármesterének

Parti party: Polgár Pince – Villánykövesd

VALKÓ LÁSZLÓ

A SZEGÉNYEKET TÁMOGATÓ ALAPÍTVÁN

meghívja Önt és családját
1990. december 5-én 14 órára
a Magyar Nemzeti Galéria III. emeletén rendezendő
kiállítására

A kiállítást megnyitja *MÉSZÖLY MIKLÓS*
(aki a 10 évvel ezelőtti kiállítást is megnyitotta)

A KIÁLLÍTÁS KÉPEIT
1990. december 8-án 11 órakor

AUKCIÓRA BOCSÁTJUK,
melynek bevétele a SZETA számlájára folyik be.

92.	Transzponálás II. szerigráfia, 7ox5o cm	3.ooo.-
93.	Transzponálás IV. szerigráfia, 7ox5o cm	3.ooo.-

emlékeznek. Azt gondolhatjuk, Barabás képeinek „robbantott" figurái majd megkeresik fragmentum-folytatásukat, kiegészülnek és feloldódnak a pszichés zárlatból. A *Lányfej a Villa Hadriánából,* a kar nélküli *Laokoón,* a fejetlen *Párkák* és *Khimérák* ismét beszélni tudnak majd akkor. Szavakba önthetik, amit most táblakép vagy „újraértelmezett tárgy" formájuk a titkok csendjébe zár.

Részben szürreális festészet ez csupán, mert ugyanakkor magánmitológiáról is beszélhetünk, a szó avantgárd értelmében. Ez azonban nem egyéni erény. Ám van valami, ami Barabás Márton sajátja, valamiféle tudatosan vállalt, jó értelemben vett dilettantizmus. Ez pedig az az erőteljes posztmodern dekorativitás, amely egyszerre válasz egy építészeti kihívásra, ugyanakkor kétségeket is kelt. Éppen a nagy szakmai tudás teszi lehetővé, és ezzel bizton számíthat a népszerűségre. A Dorottya utcai galéria üzlethelyiség. A Dalit idéző zsiráfbútorok láttán, a *Vasarely*-féle zebrában, a nap-narancsokban és az ékszerként csillogó telefonzsinórokban ott van a műpártolók számára oly fontos kincsképző elem. A falakról lelépő kép-szobrok már az új vevőkre számítanak. Az eddig csak dollármilliomosok villáit jellemző filmdíszlet-tágasság most már némely hazai ingatlan valódi léptéke lett. A tárgyak ezekbe kívánkoznak, elvágyódnak az üzlethelyiségből.

Fel kell tennünk a látszólag bizakodó, valójában magyarul kissé szkeptikusan hangzó kérdést: Lehetséges az építészet racionális gyakorlatába szürreális elemeket szervező régi-új környezetalakítás, itt és most? Vagy a gazdasági csőd elsodor minden teoretikus álmodozást?

SZEGŐ GYÖRGY

Gyűrt tények

Fordulatot jelentett a filozófia történetében, amikor *Francis Bacon* 1600 táján sorra megjelentette műveit. Nem volt bennük új gondolati rendszer, de hangsúlyos volt az az óvatosság, miszerint általánosító szabályokat csak a *tények* hosszas és alapos vizsgálata után vonjon le a tudós. *Valkó László* festőként végzett két évtizede. Két évtizeden át mint grafikust ismerhettük. Kollázsain, szitanyomatain térből kiragadott tényeket vizsgált. Azok gyűrt felszínét simítgatta, hogy a lényeget megláthassa.

Elhagyott szatócs-üzleteket emelt ki környezetükből és tett toposzként a pusztába. A boltok szimbolikusan követték elhurcolt gazdáikat valahová a semmibe, talán az elíziumi mezőkre, az üdvözültek árnyainak tartózkodási helyére. Valkó mostani, Ernst Múzeum-béli kiállításán láthattuk: Francis Bacon sétát tett Magyarországon (1981), sőt – Pécsett gyalogosan is. Körülnézett, van-e, lehet-e festészet Auschwitz után? Eljött-e már a „rend", a „formula", a „tisztaság", a „Filum Labyrinthi" gondolata, amely összerendezi mindazt, amit a huszadik század még jobban összezavart? Nyitva áll-e a jólét, a boldogulás, az igazság kapuja, amely a „Regnum Hominis" birodalmát mindeddig elzárta? Van-e fordulat a történtek után?

Bizonyára konzultáltak, Bacon és Valkó, mert a művész még majd' tíz évet kivárt, mielőtt a „nem"-et megfestette volna. A hosszú, türelmes várakozás-vizsgálódás szenvedélyes képeket robbantott ki. Belső világokat ábrázolnak az arc-szerű *Sztélék* és sírkőszerű arcok. Csakúgy, mint a *Siratófal* címmel jelölt élő *Torzók* és a töredékes, sőt csonkolt hús-vér mértani jelek. Mintha a Panaszfal köveinek repedései közé gyűrt papír-fohászok élő húsként röppennének onnan újra elő. Úgy látszik, az Isten telítődött a panaszokkal. Az *Oszlop* című vászon csurgatott szürke felületét is asszociálhatjuk hatalmas kövekként, amelyek között a rést szinte bőr fedi. A vékony hatású hártya alatt szinte egy tömegsír csontjai kavarognak. Ez a képrész aprólékosan, finoman megfestett, mégis, éppen így érzékelteti a súlyos, elnagyolt szürkék keltette mély belső szorongást. Hasonló posztmodern olvasata lehet a *Sebzett formák* sorozatának.

Az évtizede készült gyűrt grafikák tények, élettelen preparátumok, az új, lüktető belső erőket, élő szenvedést feltáró festmények mellett. Maszk mögé láthatunk, önarcképet vélünk felfedezni. Valkó László Adorno kibővített kérdésére adott „nem" válasza ígéretes festészet. Valamiféle igen. Ez az ellentét jól kifejezi neurotikus korszakunk feszültségeit s benne a művészet korlátait és lehetőségeit.

SZ. GY.

Derkovits-exhibicionisták

Nyolc erektált péniszt számoltam meg a Derkovits-ösztöndíjasok idei kiállításán. Kiemelkedett közülük Majoros István márvány posztamensre felállított életnagyságú fallosza (*Hommage Lou Reed, avagy a Rock egyik oszlopa*), valamint Pollacsek Kálmán nagyméretű festménye, melyen egy női kéz épp ejakulációt idéz elő: hosszú, opálos csíkban valósággal kifröccsen az ondó a vászonról.

Ennyinek az Ernst Múzeum sokat látott falai között is elégnek kellene lennie a műbotrányhoz, de most nem szólnak a telefonok, nem száll ki a Köjál, a tűzoltóság – a „betiltás" hagyományos eszközei –, más idők vannak: mindössze egy feljelentés érkezik a miniszterhez. „. . . *vajon művészet-e mindez, s nem élősködnek-e Rajtunk, adófizető állampolgárokon?*" – írja a névtelen kéz a vendégkönyvben.

A Derkovits-ösztöndíjat 1955-ben alapította a népművelési miniszter. A fiatal képzőművészeknek máig ez a legfontosabb állami ösztöndíja – célja: „meghatározott számú, már önálló művészeti tevékenységet folytató fiatal művész alkotói támogatása". Érdemes lenne egyszer felmérni, hogy milyen pályát futottak be azok, akik az elmúlt harmincöt év alatt megkapták ezt a támogatást, hányan váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, működött-e (és ha igen, mennyire) a kontraszelekció? A művészi kvalitáson kívül ugyanis hosszú időn keresztül más szempontok is működtek: a pályázóknak, ha nem is vették komolyan, „ideológiai továbbképzési programot" kellett benyújtaniuk, s a Képzőművészeti Főiskola professzorai mellett (kiknek főiskolai lemondását a kiállítással egy időben követelte a diákság) még tavaly is olyan tagjai voltak az ösztöndíj-bizottságnak, mint a szabadfoglalkozású képzőművészek pártszervezetének a titkára, az MSZMP KB képzőművészeti referense, vagy a pártállam prominens műtörténésze, Aradi Nóra, kinek ÁVH-s múltjáról nemrégiben közölt adalékokat a Kapu. Lehet, hogy mindez hozzátartozott egy kommunista művészről elnevezett ösztöndíjhoz, az ideális voltaképp az lett volna, ha a pályázók között is csupa elkötelezett, „szocialista tartalmú" festő, grafikus és szobrász ifjú-párttag verseng a zsűri jóindulatáért, aki egyúttal *jó művész* is. Mivel ilyet Derkovits óta nemigen lehet találni, a bizottság folyamatosan „elvtelen" kompromisszumokra kényszerült, s az utóbbi időben már nagyjából minden tehetségesebb fiatal képzőművész megkapta az ösztöndíjat. Lehetne persze ellenpéldákat sorolni Lakner Lászlótól, Major Jánostól kezdve egészen a legutóbbi időkig – neveket, kiket a többszöri próbálkozás ellenére is kizsűriztek –, de ez a tendencia szerencsére fokozatosan elhalt, a külsőségekkel, az április negyedikei átadással, az évközi konzultációkkal együtt. Maradt az évenkénti „beszámoló kiállítás", mely az állami gondoskodás önigazoló exhibíciója helyett egyre inkább a fiatalok önálló bemutatkozásává vált, ahol mindenki azt mutathatja meg, amit épp fontosnak talál saját művészetében, ezzel egyfajta keresztmetszetét nyújtva a legfrissebb képzőművészeti törekvéseknek.

Mi az, amit az idei tárlatról érdemes megemlíteni?

Mindenekelőtt az Új Festészet hullámain felkapott ifjak kifulladófélben lévő csapata, rosszul felfeszített vásznaikkal, „spontán" festői gesztusnyomokkal telikent, üres képeikkel. Csupa *Cím nélkül* meg *Táj (1, 2, 3, 4 . . .)* című munka. Úgy tűnik, többségük képtelen túllépni az egykor sikert hozó festői modor közhelyes ismételgetésén. Jól jellemzi a helyzetet egy megkésett *újszenzibilista,* Köves Éva egyik festményének a címe: *Utószezon, pangások.* Szerencsére akadt más látnivaló is a kiállításon: néhány alig ismert, a műkereskedelem káros mellékhatásaitól még érintetlen fiatal karakteres munkái. Várnai Gyula például vesszőkből, drótokból, biciklikülsőkből állítja össze a tárgyait (*Téli örömök*). Julius Gyulának festett vízbe merülnek a bádogidomjai (*Titanic–Auróra*), Kicsiny Balázs szurokkal és rozsdás vaslemezzel dolgozik (*Szénosztályozó, Székház*). A már említett Majoros Istvánt szintén vonzzák az efemer, elnagyolt anyagok, tavaly például a Menekülő Szent Családot mintázta meg kissé obszcén helyzetben, gránittömbnek tűnő hungarocellből.

A grafikusok közül Rácmolnár Sándor szitanyomatai voltak a legkarakteresebbek. Egy-két cím tőle: *Villámsújtotta Guinness Recorder, Bonsait megfelelő formába szorítók, Vulkánjárók, Houdini szabadulásakciója hatást gyakorol a tömegek szabadságvágyára.*

. . . Szabaduló művészet.

BOROS GÉZA

Fotóilluzionizmus

Amerikai reklámfotók

Hajcsavarókra tekert frizurájú, legszebb hajnali mosolyát villogtató, a közeli XY áruház rendszeres árleszállításainak legjobb darabjaiba öltözött nő családi méretű lakókocsi előtt – szociofotónak vélhetnénk az 1982-ben készült *Lakókocsi park* című felvételt. Ám e feltevés ellen szólnak az esetleges társadalmi konfliktusokat meglágyító puha fények, a személyeseket oldó, édesdeden derengő színek. A beállításból és a kidolgozásból inkább reklámképre következtethetünk, akkor is, ha nem tudjuk pontosan, mit hirdet a kép: vajon a hajcsavarót-e, a nő nadrágjába fűzött széles bőrövet, esetleg magát a nőt vagy a városszéli olcsó parkolóhelyet. Erre utaló felirat, szöveg vagy más eligazító információ nincs. Ennyiben feltétlenül félrevezető George Holz amerikai fotósnak a Kossuth Klubban bemutatott kiállítása: a reklámcélra készített fotográfiák újságoldalakból kiemelve és csillogó üveg alá helyezve néhány pillanatig a művészet illúzióját kelthetik.

Például elmosódott kontúrjaival, lágy tónusaival, pasztellbe játszó természetellenes színei-

vel az *Atomkor asszonya* című nagyalakú színes papírkép a családias klub patinás emeleti előcsarnokának barátságos kandallója fölött már majdnem olyan, mint egy festmény, és ezt a hatást van hivatva erősíteni a kiemelt elhelyezés is. Holott, mint Holz színes képeinek többsége, ez is színtiszta technika: a női test hihetetlen árnyalatait kozmetikus festette fel a bőrre, az alak kontúrjai rugalmas fémlapról visszatükröződve lágyultak meg, a súlytalanság hatását keltő fények külön erre a célra épített tükörsátor belső faláról verődnek vissza. Ellentétben Holz képeinek többségével, ezen a felvételen a végtelenségig manipulált emberi test a főszereplő. Elmaradt róla a más képeken elmaradhatatlannak tűnő tárgy, ami cápaállkapocstól (fogászati hirdetés) különleges szabású ruháig bármi lehet.

Például természeti képződmény, táj is. Fekete-fehér beállításaiban Holz szélfodrozta tengerparti homokpadra, orgonasípforma bazaltsziklákra állítja modelljeit, alkalmanként dús drapériákkal körítve. Szívesen használ talált tárgyakat is: eldobott székrugót, tönkrement bútor vázát, az objet trouvé festészetből ismert szabályai szerint. Nagy hangsúlyt kapott a kiállításon az 1986-ban megkezdett csont-sorozat néhány szép darabja: tehénkoponya, lófejmaradvány, teknőcpáncél, szarvasagancs, hatalmas gerinccsigolyák szolgáltatnak tárgyi ellenpontot a szép női testekhez, a képek szerkesztésében is kifejezve a fotográfus erőteljes kontrasztokhoz, éles fény-árnyék hatásokhoz való vonzódását. A hangsúly ugyanis nem a – gyakorta keresett – beállításokon, hanem a technikán van: Holz elsősorban a megvilágításban rejlő lehetőségeket kutatja tekintélyes magazinokban, közöttük Andy Warhol Interview-jában is publikált képein.

Igazi terepe azonban a reklámkép. Az *Arc parfümmel* című kompozíció háromszögű kristályüvegcséjéhez rafinált elmozdulásokkal formálta ugyancsak háromszögűvé a tárgyat tartó nő arcát és kezét, a beállítást is a háromszög motívumára fűzve fel. Ugyancsak telitalálat az *Eye contact* című fél arc, amelyből szinte földön kívüli fénnyel világít ki az égszínkék pont: a nemcsak a látást megjavító, hanem a szem színét tetszés szerinti árnyalatra változtató kontaktlencse. Szintén az arc fele és az elé emelt fél kéz motívumára épül az *Arany* című ékszerreklám, amelyen a tulajdonképpeni tárgy már teljesen felolvadva saját fényében csupán önnön csábos csillogásában jelenik meg.

ACSAY JUDIT

Balassa Iván: A magyar falvak temetői

HOGY LELKÜNK ÁTMEHESSEN A JORDÁNON

Múltunk feltárása nélkül nem lehet nemzeti önismeretünk – vallotta Széchenyi. Erre az önismeretre vágyunk, felnőttségünk bizonyosságára, s vallatjuk nemcsak a régmúltat. Frissen alakult kiadók sokasága könyvek özönét zúdítja ránk, s mind ezzel a majdnem jelennel szembesít, kegyetlenül és keményen. Szükségünk van a szembesülésre. De így? Méltatlanság most is esik, nem is kevés, serdületlenségünk vaskos megnyilvánulásának bizonyítékaként. Hiába az intés: „Az ember bizony elég kevéssé szent, de szentnek kell tartania a személyében rejlő emberiséget." (Kant)

Ebben a meglehetősen rövidke időszakaszt pásztázó könyvözönben kevés a mellette megtűrt, a más témával foglalkozó. Ezek sorában is kivételes az a kötet, amellyel a Magyar Néprajzi Társaság alapításának 100. évfordulóján a Corvina örvendeztette meg az olvasókat, kezükbe adva Balassa Iván *A magyar falvak temetői* című művét.

A holtakat el kell temetni, s ha az élőnek nem is, de a volt élőnek kijár a tisztesség. Olyan parancs ez, amelyen nincs hatalma a Kreonoknak. A buldózerek korát éljük, mohó, hatalmas markuk az újnak készít helyet. Aszfalton lépdelve gondolunk-e arra, hogy ezt az utat már előttünk is sokan járták, hogy csak arra vezet ösvény, járda, út, amerre először egy ember lépte taposott? Élt. Jelet hagyott, a lába nyomát. Éltének nyoma az is, ahogy eltemette szeretteit. „És meghalt Ráchel, és eltemették az Efrátba (azaz Bethlehembe) vivő úton. És emlékoszlopot állított Jákob az ő sírja fölött. Ráchel sírjának emlékoszlopa az mind a mai napig." (Mózes I. könyve)

Kinek panteon, kinek egy földbe leszúrt fadarab. „A gazdag és a szegény közt nincs különbség a halálra nézve" – írja a Biblia. De temetkezésüket tekintve igen. Kinek milyen módja volt, aszerint adhatott végtisztességet kedveseinek. „A félnomádok téli szállásuk közelében temetkeznek, míg az állandóan vándorló népek olyan helyet keresnek halottaiknak, ahova hosszabb vagy rövidebb idő után vissza-visszatérnek. Így kívánja ezt . . . a napjainkig nagy erővel élő ősök, elődök tisztelete." (7. 1.) „Posztmodern" korunkban sincs ez másként. A helyet, hol eleink nyugszanak, a rég ismeretlenek, a valaha voltak, különös becsben tartjuk, hisz ma is az élet utáni titkot rejtik.

Balassa Iván körültekintő munkája érteni, a ránkhagyott halotti jelekből olvasni segít. „Temető szavunk a töm ige származéka, mely ‚nyílásba, üregbe belegyömöszöl' jelentéssel nemcsak a magyarban, hanem a finnugor nyelvek egy részében is kimutatható. A kutatás úgy látja, hogy szavunk nemcsak a sírba történő betemetést jelentheti, hanem arra a halomra is utal, amit a sír fölé emelnek." Az élethez a halál, a lakóterülethez a temető tartozik. „A magyar temetők egy évezred alatt három költöztetést is megértek." (9. 1.) „Az Árpád-korban a temetők a településtől keletre helyezkedtek el . . . Csaknem valamennyi ilyen temetőt a halmok, dombok déli oldalán tárták fel, tükrözve azt a türk hiedelmet, hogy az északi oldalon a gonosz szellemek húzódnak meg, melyek a halott nyugalmát háborítanák." (. . .) „Az első átfogó rendelkezést a temetőkkel kapcsolatban I. (Szent) László hozta: . . . aki nem templom mellé temeti az ő halottait: tizenkét napig vezekeljen kenyéren és vízen, kalodába zárva . . ." (10. 1.)

Miért költözött a temető? Kiket és miért közösítettek ki belőle? „Úgy temetik el, mint a szamarat, kivonják és elvetik Jeruzsálem falain kívül." Miért a dombokon, miért a határban, vízfolyáson túl jelölték ki a temetkezési helyet? Miért ültettek gyümölcsfát a sírokra? Hogyan temetkezett a gazdagabb és hogyan a szegény? A sír a halott háza. Ezt hogyan készítették? „ A nyelvtudomány arra a megállapításra jutott, hogy a koporsó szó maga honfoglalás előtti ótörök eredetű, és jelentése tok, héj, sír, láda. A mai ‚holttestet magába foglaló láda' értelme különböző török nyelvekben csak később és akkor fejlődött ki, amikor azoknak a magyarokkal már nem lehetett kapcsolatuk." (. . .) „Az elkészült koporsót a halott korának megfelelően színezték. Mezőkövesden a gyermekét kékre, a lányét virágosra, a legényét barnára festették." (35. 1.) „Az asszonnyal zsebkendőt, zsótárt, fésüt, hajat tesznek el, hogy a másvilágon le tudja imádkozni bűneit . . . Sokan pénzt tesznek, hogy a halott lelke átmehessen a Jordánon." (36. 1.)

A sírjelek leírása különösen gazdag. A fejfák, a keresztek, a sírkövek és zászlós kopják hitek örökített üzenetei. Mit jelent a körbefaragott és mit a törzsökös fejfa? „A magyar sírjelek jelképei sok mindenben különböznek a környező vagy nyugati népek sírjeleitől." (117. 1.) Nem találhatók nálunk a halál borzalmainak szimbólumai, az idő múlására emlékeztető homokóra, sem a bűnbeesés ábrázolása, amely Európában elterjedt és általános. Jellegzetes nálunk a szív, a nap, a csillag jele. „A legszebbek mégis azok a megoldások, amikor a szívből virágindák indulnak; ezek között olyanokat is találunk, melyek két ága feltehetően házastársakat vagy szerelmeseket jelképez, akárcsak a székely balladákban." (120. 1.) No és a virágok meg a szomorúfűz. „Érdemes megemlíteni, hogy a szomszédos népeknél a szomorúfűzábrázolást egyáltalán nem, vagy csak az érintkezési területeken lehet megtalálni." (134. 1.)

Mit jelentenek a betűszavak? Az A.B.F.R.A. (a Boldog Feltámadás Reménye alatt), az M.F.A.H. (Megfizetett a halálnak), az L.B.S. (Légy Boldog a Sírodban), a B.P. (Béke Poraira), a B.H. (Béke Hamvaira). No és a sírjelek költészete, köztük a „nevető fejfák" szövegeiből egy csokorra való. Szó kerül a szokásokról és hiedelmekről. „Középkori, talán még korábbi hagyatékként, szinte napjainkig éltek olyan babonák, hiedelmek és ezekhez kapcsolódó cselekmények, melyek a temető füveit, fáit, a sírjelek, koporsók, de még a halottak csontjait is gyógyításra használták fel. Ezeknek két közös tulajdonságát érdemes még egyszer hangsúlyozni: a halottak nem tiltakoztak felhasználásuk ellen, és mindig az emberek javára szolgáltak. Ezzel a halottak segítették az élőket." (159. 1.)

A néprajztudomány már egy évszázada fordítja figyelmét a temetők felé. Balassa Iván munkája kivételes közöttük olvasmányos alaposságával. Mindvégig izgalmas és érdekfeszítő. Erényeként jegyezhető, hogy állításaiban körültekintő, és bizonyosságra törekszik. Ahol nem talál a társtudományokkal is alátámasztható megerősítést, ott bátran használja a „feltételezhető" kifejezést és a feltételes módot. Sikerült neki oly jelesen és oly érdekesen körüljárnia a témát, hogy a nem szakemberek is élvezettel forgathatják a kötetet. A tudományos igényt a felhasznált irodalom bő és tartalmas jegyzéke is bizonyítja.

A könyvművészetileg is kivételes kötetet Beniczky Miklós tervezte. Értékét a 202 fekete-fehér és a 19 színes kép is emeli, köztük Korniss Péter, Olasz Ferenc, Lantos Miklós, Mózer Zoltán, Hapák József, Hofer Tamás, Kunt Ernő gyönyörű felvételei.

A most megjelenő könyváradatból kevés a jövőnek szóló. Ez a kötet tartalmában és kivitelében is a maradandók közül való. Köszönet érte. (*Corvina*)

JÓZSA ÁGNES

TEMETŐ TUDOMÁNY

Ha nem volna okunk örülni *A magyar falvak temetői* című könyvnek, nem is volna értelme tüstént azzal kezdeni méltatását, ami füstölgésre késztet, mert megzavarja örömünket. Szinte lehetetlenség manapság Magyarországon sajtóhiba nélkül megjelenni, ezt sajnos a magam szerzői bőrén is jól érzem. De hogy létezik az, hogy díszes kiadású, akár fotóalbumnak is szép és ráadásul ünnepi alkalomra megjelentetett kiadványban magát a könyv írójának a nevét írják hibásan a kolofon élén, a copyrightot megadó sorban? Hogy létezik az, hogy egy nyilvánvalóan nem százezres, de még csak nem is tízezres, tehát alacsony példányszámú és természetesen jó drága könyvet kibocsátanak a könyv-

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Valkó László, grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 FEB 25

1021

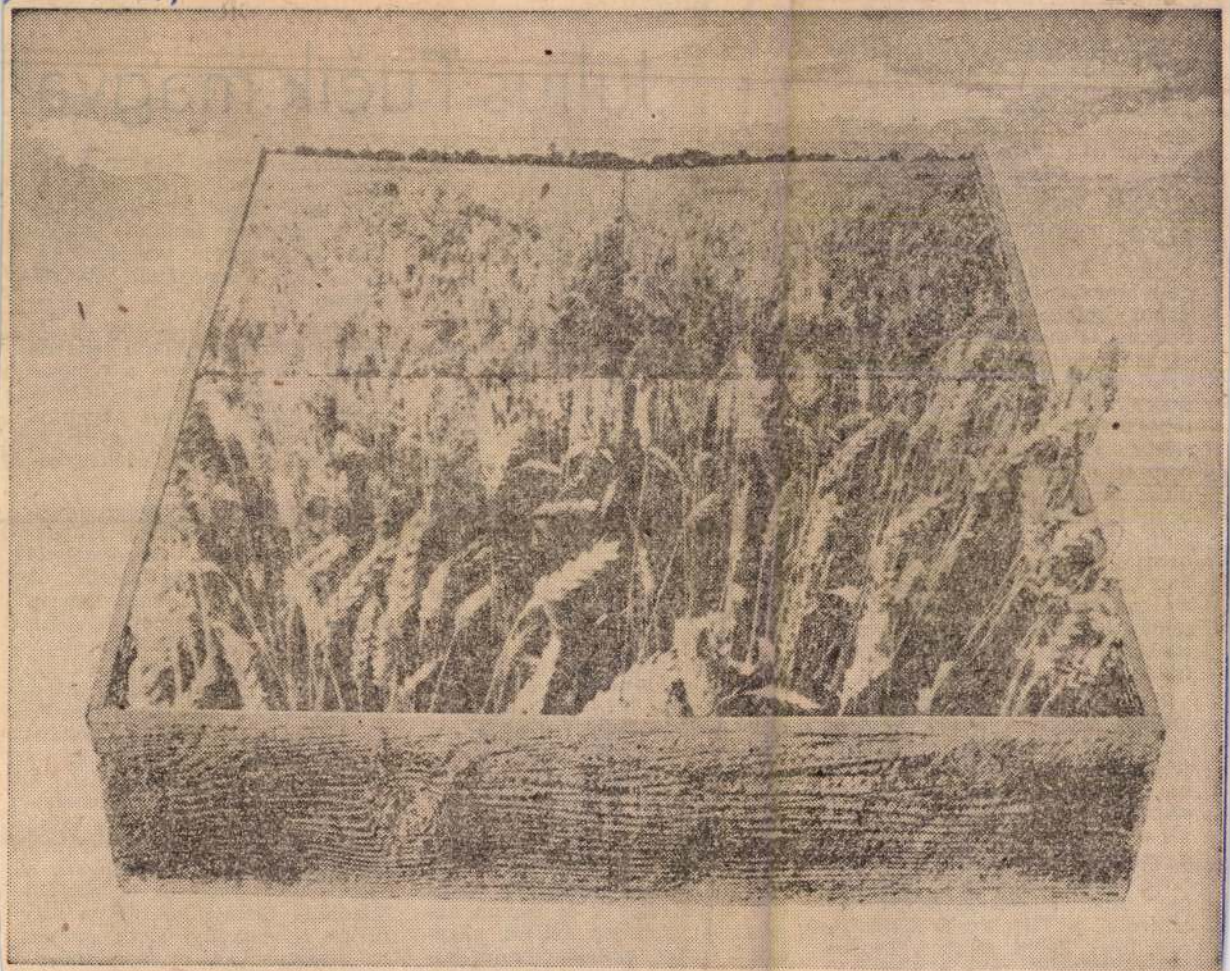

Valkó László: Táj

Julius Fučík magyar

1931 őszén Pozsonyban ülésezett a csehszlovákiai haladó magyar fiatalság szervezetének, a *Sarló*nak a kongresszusa. Vita, éles disputa próbálta tisztázni: merre, milyen elkötelezettségben haladjon tovább a Sarló. Ekkor érkezett meg *Julius Fučík*, a *Tvorba* szerkesztője, Csehszlovákia Kommunista Pártja képviseletében. Azonnal szót kért: „A cseh munkásság, s a cseh forradalmi entellektüelek üdvözletét hoztam el önöknek" — mondotta, s kifejtette: „A magyarok nemzeti felszabadulásáért nemcsak önök harcolnak, magyar entellektüelek a magyar proletariátus soraiban, a magyarok nemzeti felszabadulásáért küzdünk mi is. Munkások, prágai, brünni, hradeci, osztravai entellektüelek, s a többi elnyomott nemzet milliói. Üdvözletünk egyben ünnepélyes jelentkezés abba a nemzetközi egységfrontba, amely lépésről lépésre, ha veszteségekkel is, de győzelmesen halad a szabadság felé."

Fontos volt ez a szolidaritás, *Balogh Edgár*, a Sarló hajdani irányítója pontosan rögzítette jelentőségét: „Közelebb hozta számunkra a szocialista Csehszlovákia elérhető világát, s ezzel és ezen át a szélesebb ölelést, a szocialista országok egymásba fonódásának jövőbeni lehetőségét." Arról is Balogh Edgár emlékirata, a *Hét próba* tanúskodik, hogy Fučík, mint a Tvorba szerkesztője segítette a párt magyar nyelvű orgánumának, *Az útnak* a szerkesztőségét, hiszen publicisztika, az osztályharc logikájának világos kifejtése.

Ezek a találkozások korántsem véletlenek. *Fábry Zoltán* már 1934-ben megírta *Fučík és a magyarok* című esszéjében, hogy a cseh író tudatosan kereste az internacionalista szövetségeseket. A magyar kommunisták harca akár a Horthy Magyarországon, akár a polgári demokratikus Csehszlovákia kisebbségi viszonyai között — feltétlenül olyan események voltak, amelyek számíthattak Fučík aktív támogatására. Ám talán nem tévedés feltételezni, hogy *Fučíkot* — ugyanúgy, ahogyan a haladó cseh írókat, művészeket, s a magyarokat — nyugtalanította a mindegyik oldalon erős nacionalista uszítás.

Tudjuk, hogy ugyanebben az időben, a harmincas évek legelején és derekán talál egymásra a sarlósok által példaképként tisztelt *Bartók Béla* és *Karel Čapek*. Čapek megírja a *Lidové noviny*ban (1936 júniusában), hogy budapesti tartózkodása idején megragadta „Bartók Béla, nagy zenész és népzeneismerő, aki egyebek között ezerszám gyűjtött össze szlovák és román dalokat is; alacsony, félénk, nagyszerű ember, akinek csendes házacskájában, Pest szélén az az élményem volt, hogy meghallgattam a legszebb román doinaszorításában voltaképpen Fučík kezdeményezését értik meg és folytatják, József Attila esetében pedig ugyanúgy tudatos szocialista programról beszélhetünk, mint Fučík gesztusának értékelésében.

S ezen a ponton lehetetlen fel nem fedeznünk a rokon tendenciákat Fučík, illetve a magyar baloldali publicisztika között. *Fábry Zoltán*, *Bálint György*, Julius Fučík egymástól gyökeresen eltérő közegben tevékenykedett.

Életsorsukban és programjukban mégis található két azonosság. Sorsukban meghatározó elem volt — üldözöttségük. A veszély tudata. A személyes és közösségi veszélyeztetettség a fasizmus erői által. Fučíkot Berlin—Plöttensee-ben végezték ki, Bálint Györgyöt munkaszolgálatosként, valahol Ukrajna mezőin pusztították el, Fábry Zoltánt „csak" Illavára hurcolták, s megélhette a felszabadulást. A vállalt feladatban pedig lehetetlen nem észlelnünk, hogy mind a magyar, mind a cseh publicisták (de bízvást idesorolhatók a szlovák kommunisták is, például Vladimír Clementis, illetve Ladislav Novomesky) nem csupán az újságcsinálás, a napi eseményekre történő azonnali reagálás veszélyes mesterségében kö-

VALKÓ László

(szegő): Az idő képei : Két miskolci tárlat. = Magyar Nemzet, LIV.évf. 39.sz. 1991 febr. 15. 5.p.

Valkó László kiállitása, Miskolc, Városi könyvtár Pincegaléria, 1991

Tellinegr István, Miskolci Galéria, 1991

Valkó Lánló

grafikusművek

Nemzetközi kiállítás a Pécsi Galériában.

Dunántúli Napló
1982 jún. 26.

Almai Tamás
írta

Valló László

grafikusművén

A tiszedik ornányos grafikai biennálén Miskolcon: „Tisztuló emlékképek" „Idő metszetek" c. munkáival.

Magyar Hírlap
1979 dec. 30

Wagner István
ülle

VALKÓ LÁSZLÓ ÉRMEIRŐL*

Elhalványodott mosolya, de velünk maradt kedves, tiszta embersége, komoly, nagyértékű művészete. Most, hogy szülőföldjén éremművészetének szép darabjai Solymár lakóinak szeme elé tárulnak, el kell gondolkodnunk azon, amit Horatius úgy fejezett ki: „Multaque pars mei vitabit Libitinam" azaz magyarítva: ami életemben érték volt, túléli a halált.

Érem-művészet! Tenyérnél is kisebb korongokban emberek arcélei maradnak az utókorra. Bronzból vannak és körirat koszorúzza, amelyben meg vagyon írva, hogy kit ábrázol az érem. Valkó László nemes művészete alkalom arra, hogy elgondolkozzunk e művészet múltján, hiszen Valkó László a görög időkben kialakult dombormű mívességét folytatta.

Majd háromezer éves az érem-művészet, kezdetei a csodás görög érmekben maradtak reánk és az érem-művészet fő területe hosszú időn keresztül a fémpénz volt. E néhány centiméteres korongokban bámulatos hűséggel jelennek meg az uralkodók vagy istenek–istennők arcmásai. Mai gépesített világunkban elcsodálkozunk, ha arra gondolunk, hogyan készültek e parányi remekművek. Ha nem vésték a verőtöveket, akkor először agyagból mintázták meg, jóval nagyobbra, mint későbbi kis másuk. Aztán az agyagmintát kiszárították, kiégették, s eközben tíz százalékkal zsugorodott, aztán erről a mintáról új negatívot vettek, abból pedig agyagmintát préseltek s újra kiégették, ezzel ismét kisebb lett, míg négy–öt újraöntés után megkapták a kívánt kis méretet.

Most pedig gondolkozzunk el egy kissé az ábrázolások mikéntjén. Durván fogalmazva, olyanok e fejek, mintha középtengelyükben kettészelte volna őket egy kegyetlen sík, s ezen jelennének meg! A szobrász a testek másik oldalát is ábrázolja, nem így a dombormű. Dehát mi is így látunk! Látásunk dombormű, mert minden olyan, mintha a szemsugarunkra merőleges sík közepén kettévágta volna! Szemsugarunk képtelen körültapogatni a látvány túloldalát is! Ugy látunk, akárcsak az érmész. De nem egészen, mert látásunkban a „kettészelt" valóság erősen beledomborodik a térbe, a dombormű ehhez képest lapos! Itt lép közbe látszati csalódásunk: ha ugyanis a domború valóságot arányosan nyomjuk vissza a sík felé, akkor megmarad a valóság látszata! Tehát az érmen továbbra is a fül esik legközelebb felénk, aztán az arc-csontok, majd a szemek, a száj és az orr, majdnem belesimulva a síkba! Látszati csoda minden egyes érem – vagy akár: mindenegyes rajz! A teljesen sík rajznál az árnyalás segíti téri képzetünket, a domborműnél pedig a mélységek arányos csökkentése.

Ez volt az az eszköz, amelyet Valkó László még a görögöktől örökölt. Nézzük most kiket örökített meg ezzel a nemes eszközzel! Részben nemzeti történelmünk nagyjait: íme Dózsa György, Zrínyi Miklós, Rákóczi Ferenc, Esze Tamás, Liszt Ferenc, Bartók Béla, de az anyák megmentője, Semmelweis Ignácz is. Másrészt visszahajlott művészelődeire: Leonardo, Michelangelo, Rossini s végül kortársainak gazdag galériája mutatja széleskörű érdeklődését. Álljunk meg itt egy szóra: Valkó László ezeknek az egyéniségeknek mintázása közben magára öltve egyéniségüket – akárcsak a színészek szerepüket – hallatlanul meggazdagodott sok nemes elődjének lelkével, s egyúttal gazdaggá tett minket, akikben ércnél maradandóbban örökítette meg nemzetünk és humánumunk nagyjait.

Ezt köszönjük a most halálában is köztünk lévő Valkó Lászlónak, akárcsak életünk másik síkján Solymár történetét bátyjának. Ők ketten a szülőföld szeretetének példái, egyéni gazdagodásuk mellett így épülnek bele immár halhatatlanul Solymár múltjába. Kedves Laci, egykori barátod bámulja most érmeidet s meghatottan mondja: emléked legyen áldott!

(László Gyula)
történész, professzor

* * *

* Elhangzott Solymáron, az emlékkiállítás megnyitásán.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKÉREM KARRIERJE

A MÉE Erzsébet magyar királyné (I. Ferenc József császár és király felesége) születésének 150-ik évfordulójára ezüst és bronz emlékérmet adott ki, az Értesítő 1987/3 számában ismertetett javaslat alapján.

Az érmét Kelemen Kristóf szobrászművész tervezte, az Állami Pénzverő (Budapest) készítette 0.640 finomságú ezüstből, proof kivitelben, 36 g súllyal, 42.5 mm átmérővel, 1800 darabszámmal.

Az emlékérem 1987. decemberében készült el, az elmúlt két hónap alatt – talán nem túlzás írni – a XX. század legsikeresebb magyar emlékérme. A gyűjtők már napok múlva többszörös árat fizettek érte, a kereslet naponta fokozódik Magyarországon és külföldön.

E különleges sikerhez hozzátartozik Erzsébet királyné magyarok iránti szeretete, anyanyelvünk elsajátítása, történelmi állásfoglalása.

Tagadhatatlan tény, hogy mind az alsófokú, mind a felsőfokú oktatás utolsó évtizedeinek történelem-könyveiből hiányoztak azok a lapok, melyeknek kötelességük lett volna Erzsébet királyné országunkért tett történelmi valóságtartalmát és soha el nem múló mítoszát ismertetni.

A meg nem értés időszakában ledöntött és lerombolt szobrait a haladás eszméje egymás után felállítja, ezeket a magyar és külföldi tisztelői állandóan virággal övezik.

Életéről több országban újabb filmet forgatnak. A filmmúzeum a közel múltban Karádi Katalinnal a főszerepben bemutatta a második világháború előtt készült Erzsébet királyné filmet.

Ausztriában egymást követik az egy-egy évig nyitvatartó Erzsébet királyné kiállítások. Külön örömet jelentenek számunkra a Gödöllőn és Szegeden e tárgyban létrehozott ünnepségek, kiállítások, koszorúzások. A magyar rádió és a televízió műsort sugárzott róluk.

Szent István 950 éves közelgő jubileuma íratja le velem, hogy Erzsébet királynénk Mayerlingben örök emléket állított első királyunknak: a karmelita apácarendi templom főoltára felett Szent István és felesége, Gizella királynénk nagyméretű freskóképe látható és az egyik színes ólomüveg ablak a hagyományos magyar címert ábrázolja.

Gizella, mint bajor hercegnő Passauból indult magyar földre. Erzsébet királyné szintén bajor hercegnő volt, Gizella és a magyarok iránti tiszteletből ugyancsak Passauban búcsúzott el szülőföldjétől. Emlékét az ottani városháza falán levő dombormű örökíti meg.

A kiadott emlékérem tovább növeli szeretett királynénk népszerűségét.

Szeles László

* * *

Dugonics András emlékérem

E.: Enyhe perem és gyöngykör között szélen felirat: DUGONICS ANDRÁS EMLÉKÉREM. 1740. MÉE. SZEGED; 1818. A mezőben korabeli rézmetszetről enyhén jobbranéző férfiportré.
Jobbra FM. mesterjegy.

VALKÓ László
Értesítő : Magyar Éremgyűjtők Egyesülete, 1988/2.

H.: Hasonló perem és gyöngysorívek között felirat: 200 ÉVES AZ ELSŐ MAGYAR REGÉNY.1788.ETELKA.1988. A mezőben háromalakos kompozíció. Jobbra fent Tischler névbeírás.
ϕ 42,5 mm, 500 db bronzpatinázott lakkozott; 250 db 36 g és 50 db 72 g (835‰) ezüst, SZ.G. perembeütéssel készült. (Lapis András munkája, Szabó Géza műhelyében kivitelezett érem.)

Dugonics András (Szeged 1740—1818). Egyetemi tanár, regény- és drámaíró, piarista szerzetes. II. József németesítő törekvéseivel szemben magyarul és latinul írt és tanított. Az első nagy sikerét „Etelka, egy igen ritka magyar kisasszony" c. romantikus regényével aratta, mely 1788. szeptemberében jelent meg.
Az éremre vitt jelenet a regény második kötetének belső címképe, melyet Tischler Antal, a XVIII. sz. kiváló rézmetszője készített: Etele, a karjalai levente Árpád vezér leányának, Etelkának szerelmese párviadalban leszúrja az ármánykodó Zalánfit.

(Dr. Bóna Endre)

* * *

Az „ARADI VÉRTANUK" sorozat 2. érme

Az MÉE Gyöngyösi Csoportja elkészítette az „ARADI VÉRTANUK" sorozat második érmét, melyen Nagysándor József portréja látható.
Az érem felépítése az előzőhöz hasonló.

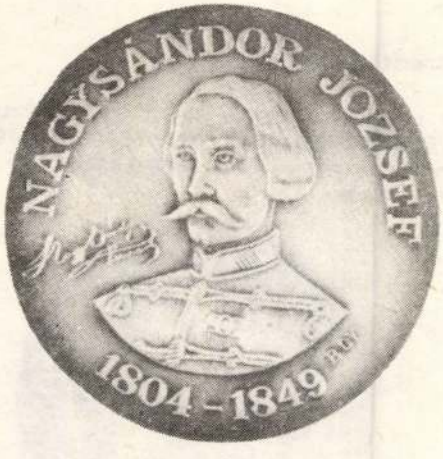

Előlapján Nagysándor József mellképe, neve, aláírása, születésének és halálának dátuma, valamint a tervező — Bognár György — névjele látható.

A hátlap a kiadás évszámának kivételével változatlan. Az érem 42,5 mm átmérőjű 640/1000 finomságú ezüstből és bronzból készült.
A sorozat 3. érmén Knézich Károly lesz. Ennek megjelenése 1988. októberében várható.

(Szepessy Tamás)

A Magyar Numizmatikai Társulat hírei

A Magyar Numizmatikai Társulat 1987. évi közgyűlését 1988. január 21-én tartotta a Magyar Tudományos Akadémia kistermében.

A közgyűlés napirendje a következő volt:

1. Fitz Jenő: Megnyitó
2. Rádóczy Gyula: Főtitkári beszámoló
3. Bíró Tiborné: A Numizmatikai Közlöny szerkesztői beszámolója
4. Torbágyi Melinda: Az Évkönyv szerkesztői beszámolója
5. Baloghné Ábrányi Hedvig: Könyvtárosi beszámoló
6. Lódi Józsefné: Gazdasági beszámoló, a t. évi költségvetés előterjesztése
7. Az Alapszabály módosításának előterjesztése
8. A gyűjtemény helyzetének megvitatása
9. A közgyűlés előtt 8 nappal beérkezett javaslatok megvitatása
10. A vezetőség lemondása
11. A jelölőbizottság javaslata alapján az új vezetőség és választmány megválasztása
12. Elnöki zárszó

Valkó Lánló

grafikusművén

Újvidéken; kis képzőművészeti szalonban állítottál

ki grafikáit

Magyar Szó

1979 szept. 8

Valkó László, grafikusművész.

A Tényes Adolf Teremben 1980. okt. 23.-án kiállítás nyílik öt grafikus műveiből, köztük a művész munkái is láthatók.

Meghívó

1980. okt. 23.

Valkó László

A hetvenes évek közepén Valkó Lászlót is az anyag és felület foglalkoztatta. 1977-es műve az „Adorno üzenete". Újabb munkáit a fotó által ihletette.

Lóska Lajos: Tények és lehetőségek
Művészet, 1981. február – 4. lap.

Valkó László, [ ]

L: Mátis K.

Goór J.: Művéntelep -- 75-89.

Forrás, Kaskemét, 1980. máj. XII/3.

Valkó László [ ]

Öt fiatal pécsi képzőművész: CSIZMADIA LÁSZLÓ, FICZEK FERENC, GELLÉR B. ISTVÁN, PINCZEHELYI SÁNDOR és VALKÓ LÁSZLÓ munkáiból rendeztek kiállítást október 23-tól november 16-ig a budapesti Fényes Adolf teremben.

*

– Öt fiatal pécsi ...

Jelenkor, Pécs, 1980. nov.

Borító 3.

XXIII/11

Valkó László munkáinak szem-
pése közben, az az érzése a ní-
zőnek, hogy erekhez a grafikákhoz
hasonlót más látott valahol.

Lóska Lajos: Egy jól fésült biennale.
Művészet, 1980. április – 10. lap.

nonja
kat atrás
szeri gráfia.

munkált formáik,
smódjuk magukra
et. Ilyen a strandoló-
regi fényképzőt készült

Lóska Lajos: Egy jól fésült biennale.
Művészet, 1980. április – 10. lap.

Valkó László

A művész a fotó naturalizmusát felhasználó stílust hozta létre művein.

Lóska Lajos: Tények és lehetőségek.
Művészet, 1981. február – 4. lap.

Valkó Lóránt, grafikus

L: Korniss D.

Lóncz. S: Képzőmű krónika 536-540

Jelenkor, Pécs, 1980. jún. XXIII/6.

Valkó. László, [ ]

L. Csiky Tibor

—: A hétvégi kult vrog 9.

Népszabadság, Bp. 1980 okt. 31

Valkó László, grafikusművész

A Fényes Adolf-teremben öt festő-és grafikusművész kiállítása látható: Csizmadia László, Geller, István, Ficzek Ferenc, Pincehelyi Sándor és Valkó László. – Hajdu István művészettörténész látta a kiállítást: Valkó Lászlótól már eddig, nem is igen látott mást, mint földsüríteseket, ládikákba összehordott, – látszólag összehordott – földet szitáz le.

(említve).

Láttuk, hallottuk...

1980. X. 24. Kossuth 17.10 (Áné).

Valkó László

D. Szücs Julianna: Álom - nem luszuskivitelben
Rajzkiállítás az obudai
Budapest Galériában

Népszabadság, 1984. X. 19.

Valkó László

Nagy Zoltán: Nemzeti társalgók - a közmúltban és ma

Művészet, 1982. augusztus

Valkó László, grafikus

a Pécsi Galíciában kudezett Baranya megyei tárlaton két grafikus – Pincehelyi Sándor és Valkó László kapott díjat.
Valkó László megérdemelten kapta a tárlat fődíját. Munkássága töretlen, felfelő ívelő.
„Csoportkép" c. (repr.)

Romváry Ferenc: Baranya megyei tárlat.
Dunántúli Napló, 1982. júl. 31.

Valkó László

Lóska Lajos: Tényképfestmények

Ottwészel, 1983. december

Valkó László

P. Szabó Ernő: Vigyázz! - Kész! - Rap!

Művészet, 1983. december

Valkó László grafikus

Lóska Lajos: Elidegenítés gyűréssel

Művészet, 1983. augusztus

Valkó László grafikus

NEMZETKÖZI GRAFIKAI TÁRLATOT rendeztek a lengyelországi Majdanekben az egykori haláltábor emlékére, amelynek egyik díját magyar képzőművész, Valkó László pécsi grafikus nyerte el. Ezentúl minden harmadik évben írnak ki képzőművészeti pályázatot Művészek a háború ellen címmel.

Népszabadság, 1985. V. 17

Valkó László

Dunántúli tárlat Kaposváron

A *Képzőművészeti Világhét* és a *Múzeumi, Műemléki Hónap* alkalmából szombaton Kaposváron, a Somogyi Képtárban *Knopp* András, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezető-helyettese megnyitotta az *V. Dunántúli tárlatot.* Százhét dunántúli festőművész, szobrász és iparművész kettőszáztizennégy művét négy helyen: a Somogyi Képtárban, a régi megyeháza nagytermében, a kaposvári galériában és az ifjúsági házban láthatja a közönség. Ebből az alkalomból adták át a megyék, városok, valamint a különböző társadalmi szervek által adományozott díjakat is.

A Somogy megyei Tanács díját *Valkó László* pécsi festőművész kapta. A Művészeti Alap díját *Tormay* Endre

Magyar Nemzet 1984. IX. 30.

Tisztelettel meghivjuk Önt

VALKÓ LÁSZLÓ

festőművész
kiállításának megnyitójára a

VIGADÓ GALÉRIÁBA

1997. január 16-án 17 órára

Megnyitja:

SZEGŐ GYÖRGY
művészeti író

A kiállítás megtekinthető: 1997 január 16-tól február 2-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től -18 óráig.

VIGADÓ GALÉRIA

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány

Valkó László

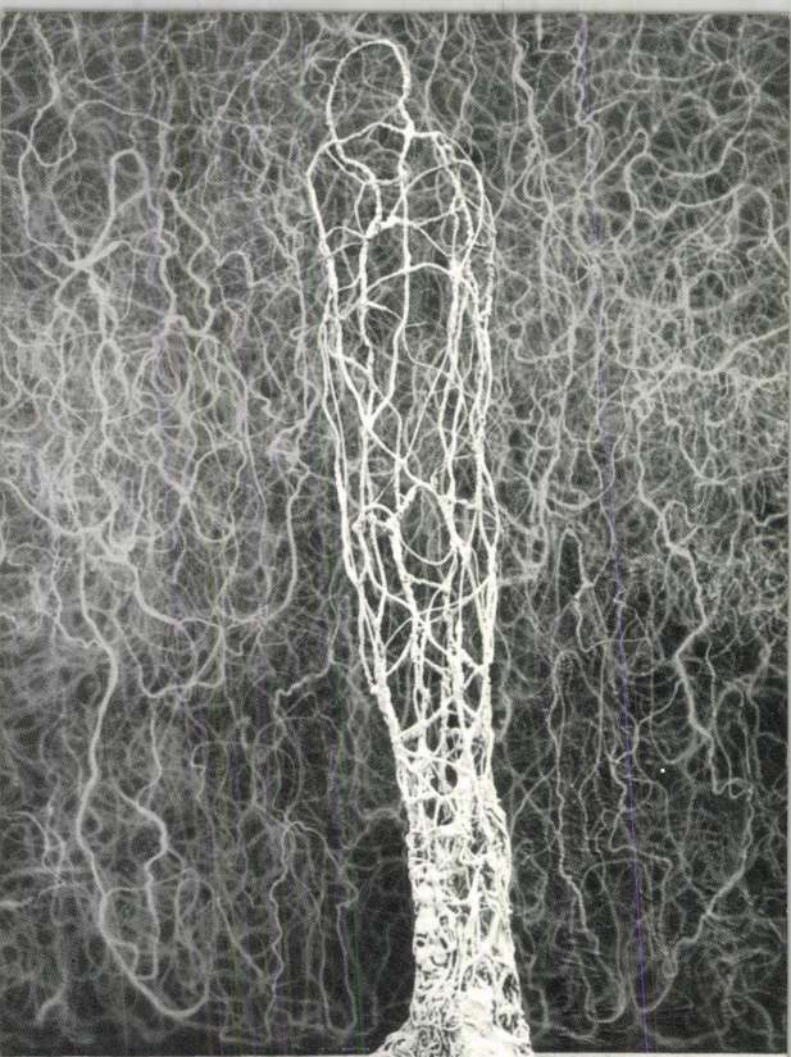

BEFELÉ 1996
olaj, vászon, spárga
200x140 cm + 170x30 cm

VALKÓ László

(szegő): Az idő képei : Két miskolci tárlat. = Magyar Nemzet, LIV.évf. 39.sz. 1991 febr. 15. 5.p.

Valkó László kiállitása, Miskolc, Városi könyvtár Pincegaléria, 1991

Tellinegr István, Miskolci Galéria, 1991

Valkó László

A Pécsi Galéria
tisztelettel meghívja

VALKÓ László

festőművész
kiállításának megnyitására
a Pécsi Galériába (Széchenyi tér)
1996. október 31-én, csütörtökön
délután 5 órára.

Megnyitja:
PARTI NAGY Lajos
író

A kiállítás megtekinthető:
1996. december 1-ig, naponta 12–18,
szombaton 10–18 óráig, kedd szünnap.

PÉCSI GALÉRIA • H-7601 Pécs • Pf. 162. • T/F.: +36 (72) 315-623

Lóska Lajos
művészettörténész

Budapest
Felsőzöldmáli u. 61-65.
1025

PÉCS

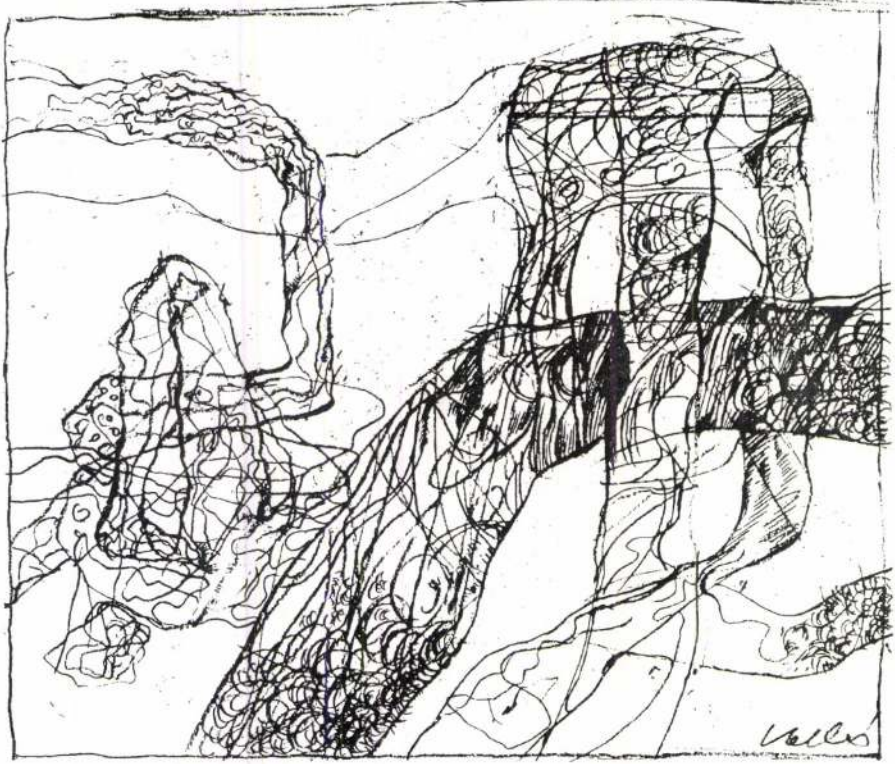

Valkó László, [ ]

L: Rátkay Endre

Lánc s: képzőmüv. krónika 931-934

Jelenkor, Pécs, 1982. okt. XXV/10

Valkó László, festő

KÉPZŐMŰVÉSZETI DÍJAK. A nyáron rendezett *Baranya megyei Tárlat* résztvevői közül a megyei tanács díját *Valkó László* festő és *R. Füzesi Zsuzsa* kerámikus, a városi tanácsét *Knoll Éva* és *J. Móker Zsuzsa* kerámikusok kapták. *Erdős János* festőnek a Pécsi Galéria, *Pinczehelyi Sándor* grafikusnak pedig a Pécsi Nyári Színház díját adták át.

*

-: Krónika

Jelenkor, Pécs, 1982. sept.

Boríték 3

XXV/9

Valkó László

Magyar Nemzet
1984. XII. 30.

Valkó László illusztrációja Csordás Gábor Kuplé az előcsarnokban című verseskönyvéhez (Magvető)

külügyet, a hadügyet és a pénzügyet intézték a két ház delegátusai — a háború után a legnagyobb háborús bűnösök perét folytatták. A hatvanas évek során elvégzett felújításkor derült ki, hogy a háború idején a dobogóba egy befulSzálasi épp

[illegible] alapján a következő napon jegyzékben hozta a szovjet és rajta keresztül a többi nagyhatalom tudomására. Erre az időre véglegessé vált a leendő fegyverszüneti küldöttség összetétele is. Több elképzelést követően — hogy

Valkó László grafikus

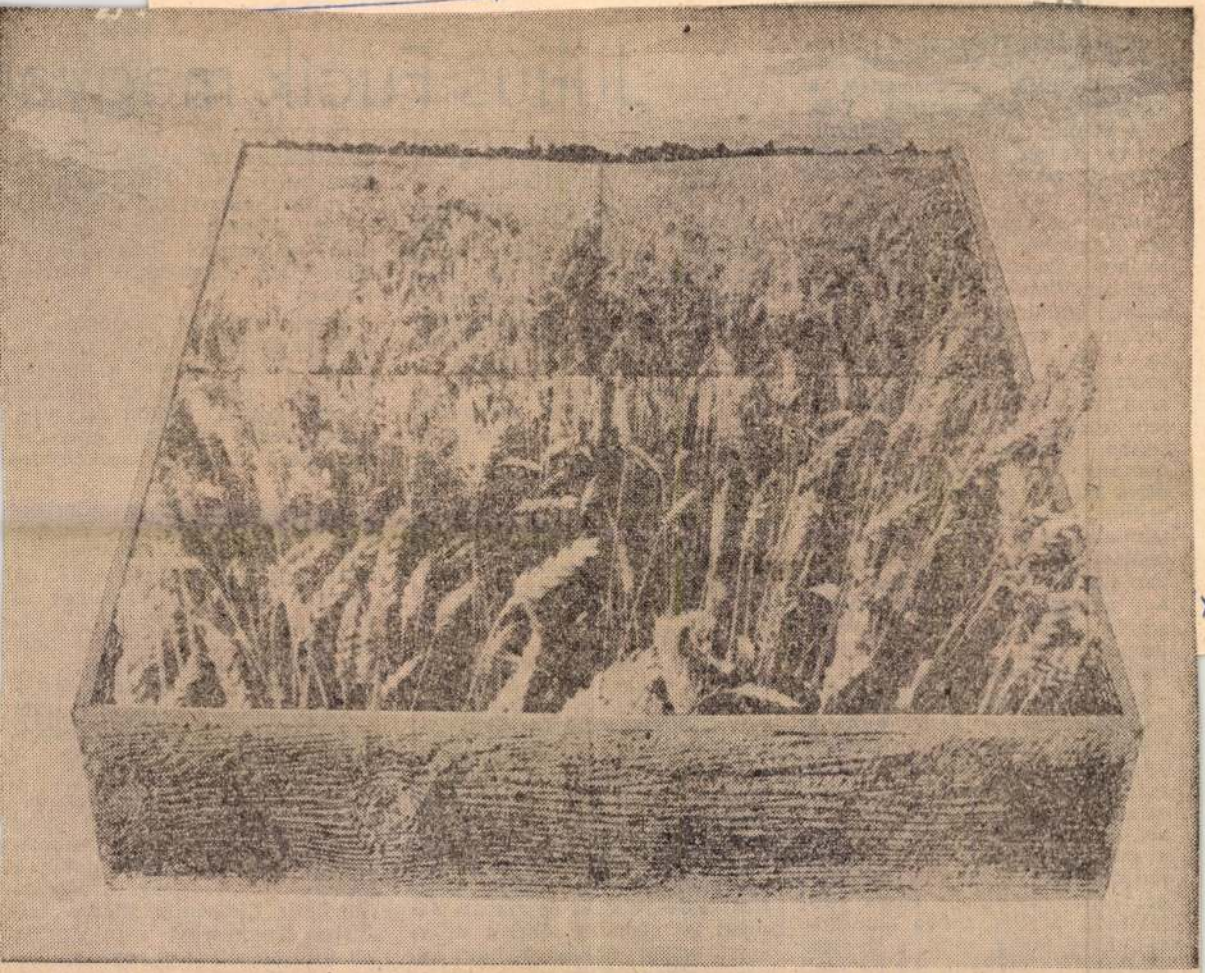

5.

XVII/8

Valkó László: Táj

halad a szabadság felé.

Fontos volt ez a szolidaritás, *Balogh Edgár*, a Sarló hajdani irányítója pontosan rögzítette jelentőségét: „Közelebb hozta számunkra a szocialista Csehszlovákia elérhető világát, s ezzel és ezen át a szélesebb ölelést, a szocialista országok egymásba fonódásának jövőbeni lehetőségét." Arról is Balogh Edgár emlékirata, a *Hét próba* tanúskodik, hogy Fučík, mint a Tvorba szerkesztője segítette a párt magyar nyelvű orgánumának, *Az útnak* a szerkesztőségét, hiszen

időben, a
elején és derekán talál egymásra a sarlósok által példaképként tisztelt *Bartók Béla* és *Karel Čapek*. Čapek megírja a *Lidové novinyban* (1936 júniusában), hogy budapesti tartózkodása idején megragadta „Bartók Béla, nagy zenész és népzeneismerő, aki egyebek között ezerszám gyűjtött össze szlovák és román dalokat is; alacsony, félénk, nagyszerű ember, akinek csendes házacskájában, Pest szélén az az élményem volt, hogy meghallgattam a legszebb román doinák-

toskent, valamint Ukrajna mezőin pusztították el, Fábry Zoltánt „csak" Illavára hurcolták, s megélhette a felszabadulást. A vállalt feladatban pedig lehetetlen nem észlelnünk, hogy mind a magyar, mind a cseh publicisták (de bízvást idesorolhatók a szlovák kommunisták is, például Vladimír Clementis, illetve Ladislav Novomesky) nem csupán az újságcsinálás, a napi eseményekre történő azonnali reagálás veszélyes mesterségében kö-
zösek, hanem

Valkó László, grafikus

Valkó László: Transzponálás

3.

aug 26 XXVII/34

VÁGI GÁBOR:

ILL
ILYEN V

7

Nem ismerem a Sárköz hajdani fővárosát, de készséggel elhiszem *Ordas Ivánnak*, hogy Decs építészeti megújulása, „modernizálása" legalább annyi silány elemet teremtett, amennyi értékeset elpusztított. (Cikke *In memoriam — Változatok a falutémára* — címmel az ÉS 31. számában jelent meg.) A

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Valkó László

ÉLET ÉS IRODALOM

grafikusművész

1980 MÁJ 31

...ket, belföldön viszont még ábécéskönyvek sem készülnek. Ho-

...gi« nacionalizmusokat". Ezt a 60-as évek végéig érezhető tendenciát utasította el Tito a JKSZ IX. kong-

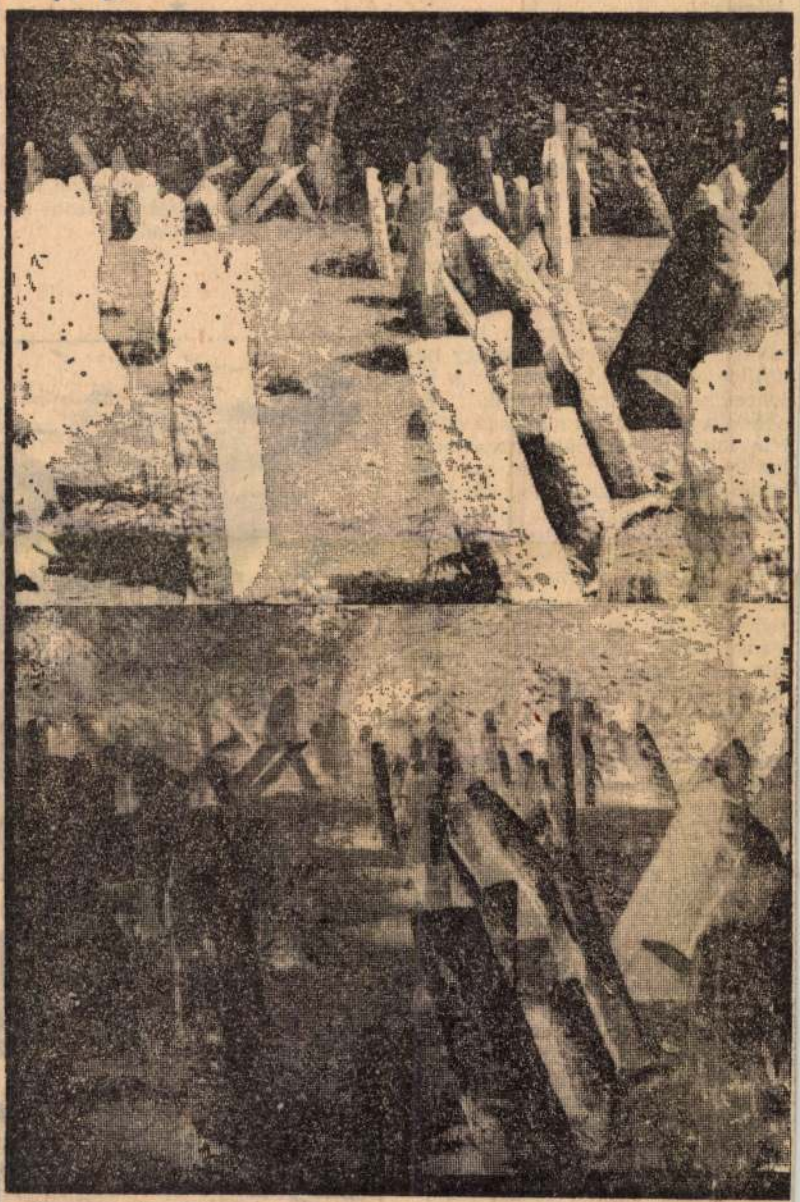

Valkó László szitanyomata

tás ügyében először ér
Komlóra, kétségbeesett
neki egy villanyosz
Könyvesboltot, ide?! I
kiknek?!

Égető ingert éreztem
laszthatatlanul megigya
fröccsöt valahol, hátha
valami használható ötlet. Be is ter-
tem a kocsmába, de azonnal félre
kellett ugranom, mert a hátam mö-
gött egy iszonyú pofon csattant.
Nem én kaptam, hanem az utánam
belépő, lesből, teljes tenyérrel. Mi-
re odakaptam a fejem, ketten már
föl is kanalazták a szerencsétlent,
és a csaposhoz támogatták. Előzőleg
ugyanis fogadtak a derék legények,
mégpedig abban, hogy a tizedik-
ként belépőnek lezavarnak egy be-
csületeset. Szóval, én voltam a ki-
lencedik, az pedig a tizedik... Én
abban a pillanatban sürgősen elhit-
tem minden legendát, visszamenő-
leg is. Addigra ők viszont már bé-
késen itták a pultnál a fogadás árát,
természetesen együtt az áldozattal.
Ez lett volna az a pillanat, amely
föllobbantotta a szerelmet?

Jó néhány év múlva, Zobákon,
egy író-olvasó találkozón megemel-
kedett ültéből egy hajdan még ke-
mény ember, hogy kérdezne vala-
mit. Azt mondjam meg neki, hogy
miért szeretem én őket? Nem tud-
tam válaszolni. Nem a kérdés szo-
katlansága vert mellbe. Hanem az
igazság ilyen fordított, épp ezért vi-
tathatatlan föltárása. Tudniillik, ha
ő úgy érzi vagyis ha *ők* megérzik
— miből? hiszen én nem vallottam
erről egyenesen soha! —, szóval, ha
mindabból, amit eddig műveltem,
ez érezhető ki, akkor ez életem
nagy igazolása: viszonzott szerelem.

A könnyebb megértés kedvéért
hadd utaljak vissza arra, ahogyan
három évtizeddel ezelőtt Pécsre ér-
keztem. Immár három kötettel a
hátam mögött, tehát nem egészen
kezdő íróként. Igen, de úgy, hogy
egyik könyvemet a háború utolsó
évében a Horthy-ügyészség tette
ártalmatlanná (koboztatta el), majd
ugyanezt másodszor — ellenkező
előjellel is —, de már az újabb két
regényemmel együtt, éppen idetér-
vedésem előtt helyezték átmeneti
háboríthatatlan nyugalomra (téve-
désből, félrehallásból vagy intrika

jon be a kör. Erről van legföljeb
szó. Ezért a búcsú nem azonos a
elválás fogalmával. Ellenségem ta
lán nem marad, egy-két barát azon
ban igen. A barátságot viszont nen
számolja föl a távolság.

VALKÓ Lóránt szobrászművész

lsd Walkó Lóránt is.

VALKÓ LÁSZLÓ

1946. május 15-én született Kaposváron.
1964-ben érettségizett a pécsi művészeti gimnáziumban, majd a Képzőművészeti Főiskola Festő Szakán végzett 1970-ben.
Jelenleg Pécsett él és a pécsi művészeti szakközépiskolában tanít.
Címe: Pécs, Kossuth Lajos u. 29—31. H—7621

Born in Kaposvár on 15 May, 1946. Passed his final examination at the School of Arts, Pécs in 1964. Graduated from the Hungarian Academy of Fine Arts, Budapest in 1970. He lives in Pécs and works as a teacher of the School of Arts, Pécs.

Díjak
Prizes

1974 „Századunk" — Stúdió — SZOT-díj
1977 Országos Grafikai Biennále, Miskolc — SZOT-díj
1980 Hatvani Tájképbiennále — Művészeti Alap díja
1981 Dunántúli tárlat, Kaposvár — Nivódíj
1982 Baranya megyei tárlat — Megyei tanács fődíja
1984 V. Dunántúli tárlat nagydíja, „A Dunántúl Művészetéért" érem
1985 Baranya megyei tárlat — a Magyar Képzőművészek Szövetsége Dél-Dutántúli Szervezetének díja; I. Nemzetközi Művészeti Triennále, „A háború ellen", Majdanek — Koncentrációs tábor múzeum díja

Önálló kiállítások
One-man exhibitions

1974 Budapest, Ferencvárosi Pincetárlat
Pécs, Meszesi Kiállítóterem
1975 Pécs, Pécsi Tervező Vállalat klubja
1976 Pécs, városi kiállítóterem
1977 Budapest, Stúdió Galéria
1979 Szabadka, Likovni Susret
Újvidék, Mali Likovni Salon
1980 Lipcse
1982 Lahti (Finnország), városi képzőművészeti galéria
1983 Boglárlelle, Tóparti Galéria
1985 Komló, művelődési ház
1986 Pécs, Pécsi Galéria
1987 Kaposvár, Kaposvári Galéria
1989 Szigetvár, Várdzsámi;
Florstadt-Staden (NSZK), Pfarrsaal

Csoportos kiállítások
Group exhibitions

1972 Budapest, Eötvös Galéria, „Utak"
1973 Budapest, Ernst Múzeum, Stúdió '73
1974 Pécs, Pécsi Grafikai Műhely
Budapest, Ernst Múzeum, Fiatal Képzőművészek Stúdiója
Szob, művelődési ház, Modern Magyar Grafika, Egrytől napjainkig (Válogatás magángyűjteményekből)
1975 Budapest, Ernst Múzeum, Stúdió '75
Szabadka, XIV. grafikai kiállítás, Likovni Susret
Miskolc, Herman Ottó Múzeum, Hódolat Michelangelónak
Miskolc, Miskolci Galéria, VIII. Országos Grafikai Biennále
1976 Pécs, Ifjúsági Ház Galéria, 100×100 cm-en
Pécs, városi tanács galériája, Pécsi Grafikai Műhely
Kaposvár, Somogyi Képtár, II. Dunántúli tárlat
Budapest, Ernst Múzeum, Stúdió '76
Frankfurt/Main (NSZK), Galeria Puth, Neue Ungarische Graphische Schule
1977 Miskolc, Miskolci Galéria, IX. Országos Grafikai Biennále
Budapest, Stúdió '77
Székesfehérvár, Csók István Képtár, Stúdió '77
California, San Francisco, World Print Competition
Szabadka, Likovni Susret, Pécsi Grafikai Műhely
1978 Pécs, Pécsi Galéria, Pécsi Grafikai Műhely
Pécs, Pécsi Galéria, Megyei Tárlat
Berlin, Berliner Stadtbibliothek, Ungarische Grafik
Szeged, Horváth Mihály utcai képtár, Szegedi Nyári Tárlat
Pécs, Baranya megyei Siófok, Művelődési ház, Művészet a művészetben
Krakkó, Galéria Pryzmat, Pécsi grafikusok
1979 Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Grafika '78
Pécs, Pécsi Galéria, A pécsi művészetiből indultak . . .
Miskolc, X. Országos Grafikai Biennále
Majdanek (Lengyelország), A koncentrációs tábor területén, Przeciw wojnie (A háború ellen)
Lipcse, Gewandhaus, VIII. Grafikbörse
Berlin, Magyar Kultúra Háza, Ungarische Grafik
Moszkva, Magyar grafika és kisplasztika
Varsó, Magyar grafika
1980 Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Új szerzemények
Budapest, Fényes Adolf Terem, Öt pécsi képzőművész
Budapest, Vigadó Galéria, Mesterségünk krónikája
Hatvan, Hatvani Galéria, V. Országos Tájkép-biennále
Pécs, Pécsi Galéria, Rajz/Drawing '80
Berlin, Magyar Kultúra Háza, Fotó a képzőművészetben
Krakkó, VIII. Nemzetközi Grafikai Biennále
1981 Pécs, Pécsi Galéria, Pécsi Grafikusok
Kaposvár, Somogyi Képtár, IV. Dunántúli tárlat
Miskolc, Miskolci Galéria, XI. Országos Grafikai Biennále
Budapest, Budapesti Történeti Múzeum, A Magyar Képzőművészek Szövetségének grafikai kiállítása
Wroclaw, Szalon Sztuki Najmoszej, Problemy i Programy (Problémák és Programok)
Wroclaw, II. Nemzetközi Rajztriennále
Baden-Baden (NSZK), 2. Biennale der Europaischen Druckgrafik (II. Európai Grafikai Biennále)
1981 Brüsszel, Maison de la Culture Namur, „Images", Printing '81
Graz (Ausztria), Neue Galeria am Landesmuseum Joanneum, XIV. International Malerwochen (XIV. Nemzetközi Festőhetek)
Basel, Kunstmesse
1982 Budapest, Műcsarnok, Országos Képzőművészeti Kiállítás
Budapest, Óbuda Galéria, Fotóhasználat a grafikában
Budapest (Kőbánya), Pataky Galéria, Hagyomány I.
Pécs, Pécsi Galéria, Rajz/Drawing '82
Salgótarján, I. Országos Rajzbiennále
Budapest, Óbuda Galéria, Szociografika
Fredrikstad (Norvégia), Norwegian International Biennale (Nemzetközi Grafikai Biennále)
Hatvan, Hatvany Lajos Múzeum, Országos Tájképbiennále
1983 Graz, Neue Galerie am Landesmuseum Joanneum, Neun Künstler aus Südungarn — Pécs (Kilenc művész Dél-Magyarországról)
Miskolc, Miskolci Galéria, XII. Országos Grafikai Biennále
Miskolc, Herman Ottó Múzeum, Pécsi Grafikai Műhely
1984 Kaposvár, Somogyi Képtár, IV. Dunántúli tárlat
Budapest, Műcsarnok, Országos Képzőművészeti Kiállítás
Budapest, Dürer Terem, Öt pécsi képzőművész
1984 Pécs, Pécsi Galéria, Rajz/Drawing '84
Pécs, Pécsi Galéria, Pécsi Grafikai Műhely 1973—1983
Leipzig, Agropark, Künstler aus Süd-West Ungarn
1985 Pécs, Pécsi Galéria, A természet — The natur
Pécs, Pécsi Galéria, Baranya megyei tárlat
Majdanek, Múzeum, „A háború ellen"
1986 Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum, Dél-dunántúli művészek tárlata
1987 Kaposvár, Somogyi Képtár, VI. Dunántúli tárlat
Pécs, Pécsi Galéria, Baranya megyei tárlat
1988 Salgótarján, IV. Országos Rajzbiennále
Budapest, Műcsarnok, Tavaszi tárlat
Pécs, Pécsi Galéria, Rajz/Drawing '88
1989 Pécs, Pécsi Galéria, Baranya megyei tárlat
Pécs, Pécsi Galéria, A pécsi képzőművészet 100 éve
Szeged, Móra Ferenc Múzeum Képtára, Szegedi Táblakép-festészeti Biennále
Miskolc, Miskolci Galéria, XV. Országos Grafikai Biennále
Budapest, Műcsarnok, Téli tárlat

Munkák közgyűjteményekben
Works in public collections

Állami Múzeum, Varsó
Állami Múzeum, Majdanek (Lengyelország)
Janus Pannonius Múzeum, Pécs
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
Neue Galerie am Landesmuseum Joanneum, Graz (Ausztria)
Nógrádi Sándor Múzeum, Salgótarján
Rippl Rónai Múzeum, Kaposvár
Szombathelyi Képtár, Szombathely

Műtárgyjegyzék
List of works

Folyamat, 1980
szitanyomat, 58×91,5 cm

Transzponáció No.2., 1981
szitanyomat, 37,5×49,5 cm

Transzponáció No.3., 1981
szitanyomat, 33,5×49,5 cm

Transzponáció No.4., 1981
szitanyomat, 40,5×49 cm

Rekonstrukció No.1., 1981
fotó, ceruza, 39,5×60 cm

Rekonstrukció No.2., 1981
fotó, ceruza, 39×59 cm

Bacon gyalogosan Pécsett, 1981
szitanyomat, 38×59,5 cm

Bacon sétája in Hungary, 1981
szitanyomat, 38×58,5 cm

Human Body, 1982
fotó, kréta, 74,5×49 cm

Önarckép-variáció No.1., 1982
fotó, ceruza, papír, 53×44,5 cm

Önarckép-variáció No.2., 1982
fotó, ceruza, papír, 52,5×41 cm

Arckép-variáció No.1., 1982
fotó, akril, 70,5×57,5 cm

Arckép-variáció No.2., 1982
fotó, akril, 70,5×57,5 cm

Arckép-variáció No.3., 1982
fotó, akril, 70,5×57,5 cm

Arckép-variáció No.4., 1982
fotó, akril, 70,5×57,5 cm

Gyűrt figurák No.1., 1983
szitanyomat, 39,5×58 cm

Gyűrt figurák No.2., 1983
szitanyomat, 43×54,5 cm

Csoportkép, 1983
fotó, ceruza, 58,5×67 cm

Munkások, 1983
fotó, montázs, 54×75 cm

Tanulmány No.1., 1984
festékfújás, szén, ceruza, 94×68,5 cm

Az apa és a fiú, 1985
vegyes technika, vászon, 150×190 cm

K. I. portréja, 1985
akril, olaj, vászon, 160×140 cm

K. Z. portréja, 1985
akril, olaj, vászon, 160×140 cm

Arc és test, 1986
akril, kollázs, papír, 83×63,5 cm

Vágohi portré, 1986
akril, vászon, 119×87,5 cm

Tanulmány No.3., 1986
vegyes technika, papír, 100×70 cm

Tanulmány No.4., 1986
vegyes technika, papír, 100×70 cm

Test, 1987
olaj, vászon, 200×140 cm

Kötelékek, 1987
vegyes technika, vászon, 170×130 cm

Oszlop, 1988
vegyes technika, vászon, 180×130 cm

Siratófal No.3., 1988
akril, kréta, papír, 68×97 cm

Gyűrt figurák No.1., 1988
akril, kréta, papír, 66×89 cm

Gyűrt figurák No.2., 1988
akril, kréta, papír, 97×70 cm

Oszlop, 1988
akril, kollázs, papír, 89,5×67 cm

Kezek, 1988
vegyes technika, papír, 70×53 cm

Kaddis No.1., 1989
festékfújás, kréta, papír, 58,5×40 cm

Kaddis No.2., 1989
festékfújás, kréta, papír, 58,5×39,5 cm

Siratófal No.4., 1989
akril, kréta, papír, 97×70 cm

Cím nélkül, 1989
akril, papír, 100×70 cm

Arc, 1989
akril, kollázs, 96,5×68 cm

Két forma No.1., 1989
akril, kollázs, 94,5×69 cm

Két forma No.2., 1989
akril, kollázs, 100×70 cm

Torzó No.1., 1989
akril, papír, 100×70 cm

Torzó No.3., 1989
akril, papír, 100×70 cm

Torzó No.4., 1989
akril, papír, 100×70 cm

Torzó No.5., 1989
akril, papír, 100×70 cm

Torzó No.7., 1989
akril, papír, 100×70 cm

Test, 1989
akril, vászon, 129,5×75 cm

Kereszt, 1989
vegyes technika, farost, 123×71 cm

Sebzett forma No.1., 1989
vegyes technika, farost, 123×71 cm

Sebzett forma No.2., 1989
vegyes technika, farost, 123×71 cm

Széttárulkozó forma, 1989
vegyes technika, farost, 123×71 cm

Fej, 1989
vegyes technika, vászon, 100×70 cm

Kaddis No.1., 1989
akril, kollázs, vászon, 160×130 cm

Kaddis No.2., 1989
vegyes technika, farost, 160×150 cm

Kaddis No.3., 1989
vegyes technika, vászon, 160×120 cm

Fej, 1989
vegyes technika, vászon, 160×140 cm

Kaddis I., 1989
festékfújás, kréta, papír, 58,5×40 cm

Kaddis II., 1989
festékfújás, kréta, papír, 58,5×39,5 cm

Sebzett test, 1989
vegyes technika, kollázs, vászon, 200×130 cm

Cím nélkül, 1990
vegyes technika, vászon, 200×140 cm

Cím nélkül, 1990
vegyes technika, vászon, 200×140 cm

Cím nélkül, 1990
vegyes technika, farost, 170×130 cm

Cím nélkül, 1990
vegyes technika, farost, 170×130 cm

Valkó László tizenöt éve, mióta kiállításokon szerepel, egyazon szorongás megfogalmazója. Korábban grafikai lapokon mérte föl e szorongás egyetemességét, ám most a festés irányváltás is: a folyamatos gyötrelem tágassága mellett annak mélységeit is föltárja.

Valkó első grafikái történeti, s köznapi jelenetek voltak: fragmentumok, amelyeket jellegzetes módon meggyűrve, fakó színekben préselt rá a papírfelületre. Megfigyeléseit rögzítette. A cselekvő nem ura tettének, a tett nélkülöz minden tágasságot, idegpályáink rángató drótokhoz kapcsolódnak, s aki rángatja, nem az egyetemes Jó, avagy Gonosz, hanem valamiféle misztikán inneni, mégis megnevezhetetlen, kollektív neurózis.

Sarokba szorultan, bénultan szemlélődött, a rángó bábokat figyelte, azt hajtogatva, nem lehet, hogy nincs önálló akarat, nincs mélység, nincs tér, hogy ilyen nyomorult lenne az idő. S hirtelen szélsőséges gesztusokkal megírt rajzokat, heves képeket kezdett készíteni, végletes türelmetlenséggel.

A jelen állapot: türelmetlenségét fegyelemre intette, riadt körbenézése után figyelme egyetlen téri kiterjedés; önmaga felé fordult. A gyűrt részlet időtlen idollá merevedett, majd — most — az idol felülete újra meggyűrődött, önarcképet sejtetve. Nem megváltást keres, minden egyes új arcképe egyben halotti maszk is, saját vonásaira rásimított-rágyűrögetett „aranyfüst". A maszk alól az arc majd kiporlad, a megőrzött-meggyötört bábarc mozdulatlan lenyomata az össze nem érő terek villanásnyi áthatása, hit és remény szorongó azonossága (egy pillanatra).

Bán András

For fifteen years, since László Valkó began participating in exhibitions, he has expressed the same angst in his works. Previously he investigated the universal existence of this angst in graphic pieces, while recently he started painting, which also marks a change in the direction of his art: in addition to revealing the range of constant angst, he explores its depth as well.

Valkó's early graphic pieces depicted historical and everyday scenes, fragments which he stamped onto the paper surface in pale colours and creased in a peculiar way. He recorded all that he recognised; that is, he who acts is not the controller of his actions and this action lacks expansivity whatsoever; our nerveous systems are joined to strings and he who pulls the strings is not the universal Good or Evil, but some kind of collective neurosis on this side of mysticism, which nevertheless, is impossible to pinpoint.

Being caught up in a corner, paralyzed, he watched the jerking puppets, repeating again and again that there is no independent will, neither depth, nor space, that time could be so miserable. And all of a sudden, he began producing drawings with exorbitant gestures, zealous pictures created with extreme impatience.

The present state of affairs warned him to be more patient. After his scared survey he focussed his attention on a single spatial expansion, that is, on himself. The creased detail has stiffened into a timelless idol, then — that is, recently — the idol's surface has become creased again, being suggestive of self-portraits. He does not seek redemption, each of his new portraits is a death mask as well, 'leaf-gold' smoothed, or creased, onto his own features. The face will later become dust underneath the mask and the preserved, tormented mask will be a motionless print of a fleeting moment of interaction between unconnected spaces: the — angst-ridden — commonality of faith and hope (for a single moment).

András Bán

Valkó László kiállítása
1990. március 21.—április 22.
Ernst Múzeum
Budapest VI., Nagymező utca 8.
Felelős kiadó: Néray Katalin
A katalógust tervezte: Pócs Péter
Angol fordítás: Szekeres Andrea
Fotó: Csonka Károly
A katalógust szerkesztette
és a kiállítást rendezte: Herczeg Ibolya
ISBN:
963—7402—74—8
90. 40001 Petőfi Nyomda, Kecskemét

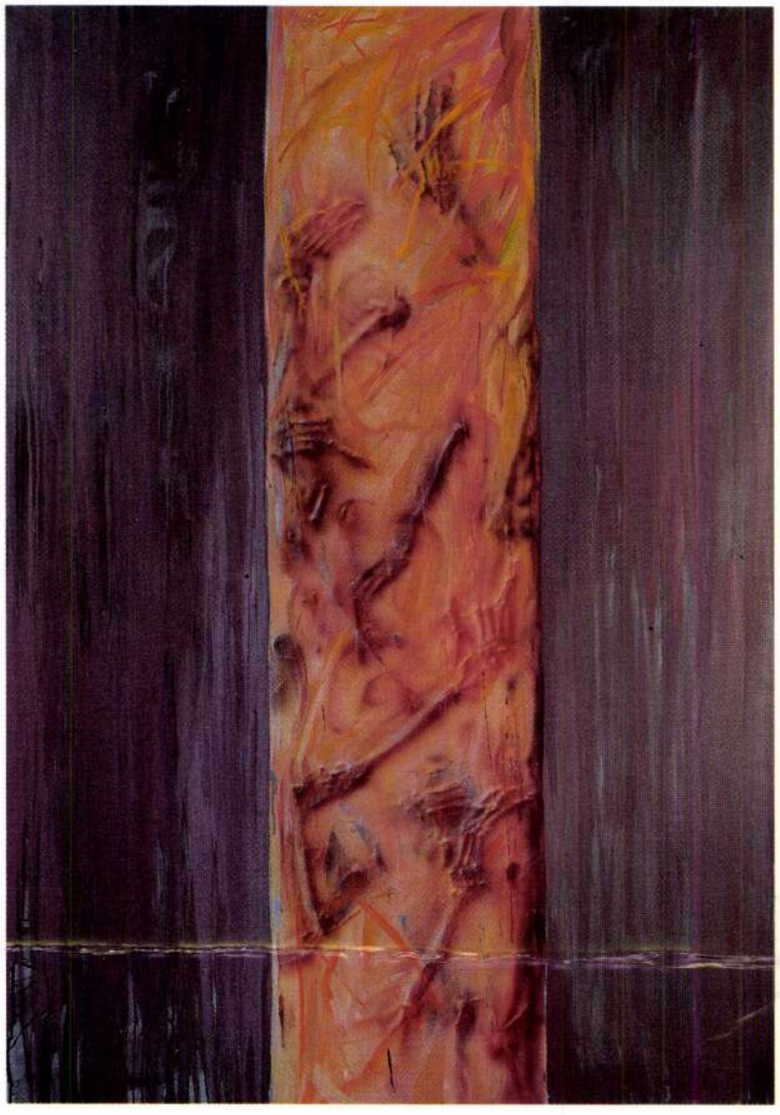

Oszlop, 1988
akril, kollázs, papír, 89,5×67 cm

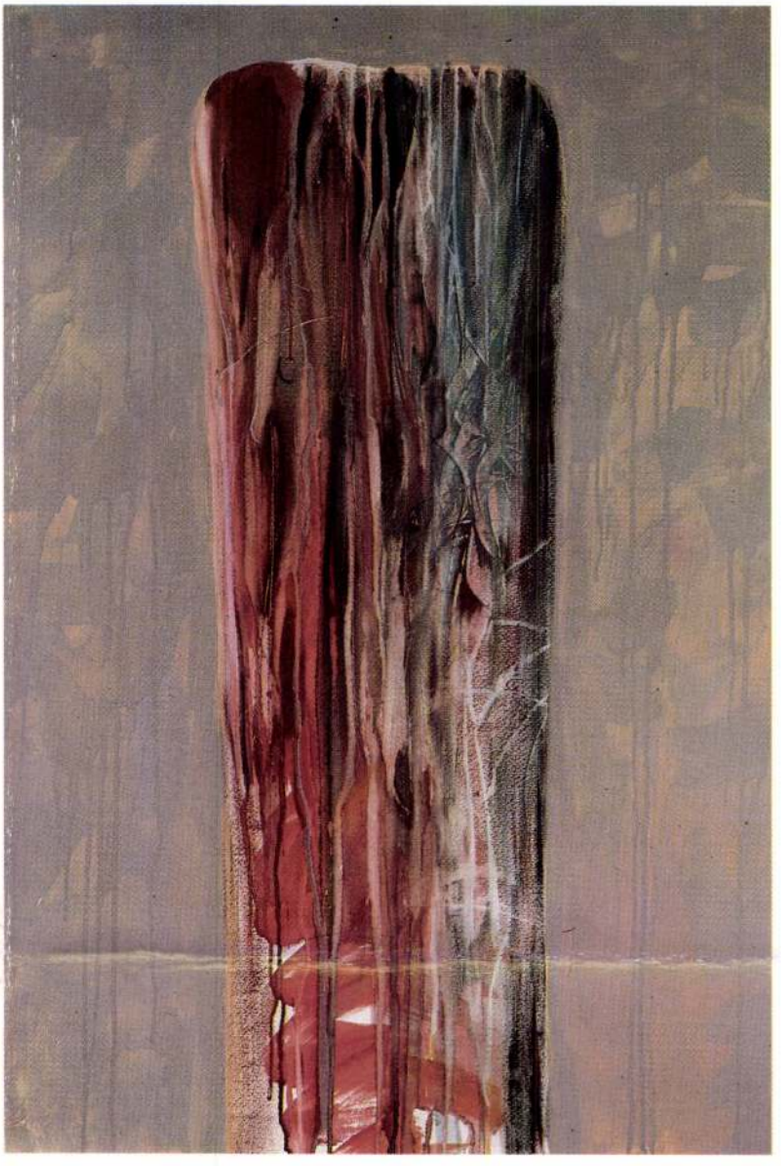

Torzó No.7., 1989
akril, papír, 100×70 cm

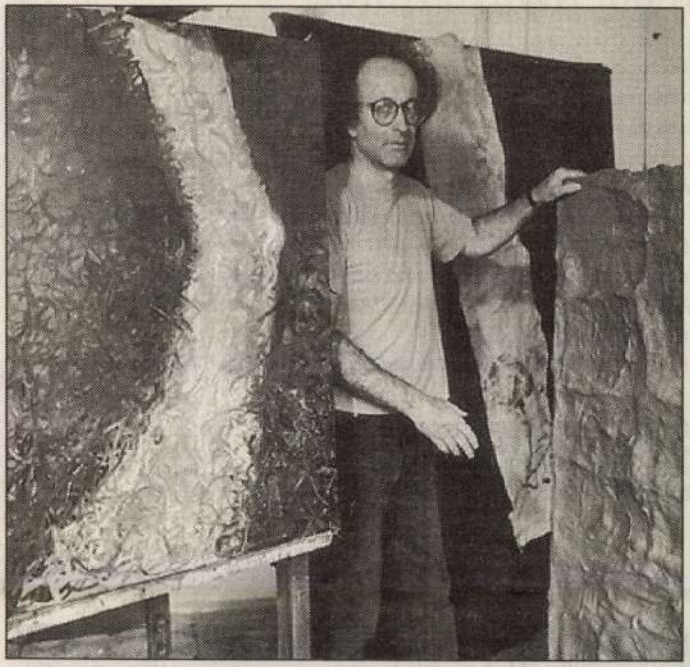

Valkó László műtermében FOTÓ: LÖFFLER GÁBOR

Pécsi nagydíjas a Vaszary Képtárban

Valamikor a húszas években rendeztek először Kaposvárott Dunántúli Tárlatot, melyen a kor legnevesebb e tájon élő és alkotó képzőművészei állították ki képeiket. Azután a hetvenes években megújították ezt a hagyományt, s 1990-ig a Somogyi Képtár adott otthont a rangos rendezvénynek.

Azóta azonban – a képtár bezárása miatt – szünetelt a tárlat, mígnem az elmúlt hétvégén az eddigi nagydíjasok – *Bartha László*, *Bernáth Aurél*, *Gábriel József*, *Giczy János*, *Szekeres Emil és Valkó László* – alkotásaiból az új Vaszary Képtár megrendezte azt a nagyszabású, április 3-ig megtekinthető tárlatot, amely talán a hagyomány felélesztését jelenti.

Valkó László festőművész, aki a JPTE Művészeti Karán a festőművészképzés tanára, 1985-ben nyerte *Kossuth utca* című művével a nagydíjat; ez az alkotás ma a Rippl Rónai Múzeum tulajdona. A *Kossuth utcá*-n kívül nyolc nagyméretű, jobbára a közelmúltban készült festményét állította ki.

Valkó Lászlónak egyébként idén októberben nyílik majd a Pécsi Galéria Széchenyi téri kiállítótermében önálló kiállítása, amely jubileuminak mondható, ugyanis a művész ebben az évben ünnepli 50. születésnapját.

Cs. L.

amac: Magyar tetők

zi kompozíció a
zenében, akkor
életessé, ha az
otívumok, elemek
ısan kapcsolódnak
z. Mint bármilyen
ház is igényli a
melyek az alkotók
össze. A Bramac
lenésükkel, kiváló
águkkal egyaránt

alkalmasak új családi házak és régi épületek tetőrendszerének kialakításához.

- 3 fajta tetőcserép
- ereszcsatorna rendszer
- kémény és falszegély
- a tetőfóliáktól a hófogórácsig, 50 féle műanyag és fém kiegészítő elem segítségével állíthatja össze tetőrendszerét. **Díjmentes házhozszállítás, 30 év garancia, 700 Bramac kereskedőnél.**

Bramac tetőrendszer: nem csak zenekedvelőknek.

BRAMAC

a már egyszer építkezik...

EMELI

Valkó László, grafikusművész

„Tanúság", akvatinta, 66 x 43 cm, 1973. /repr./

„Arcképvariációk I.–IV.", akril, fotó, egyenként 71 x 59 cm, 1982. /repr./

„Transzponálás" (Mező), fotó, vászon, akril, 80 x 100 cm, 1981. /repr./

Művészet, 1983. aug. 18-20-21-old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Valkó László grafikus
művész

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 AUG 2[illegible] 6

1021

Valkó László: Transzponálás

LÁZÁR ISTVÁN:

AMI ÉPPEN AZ ESZEMBE JUT

Cipruson fúj a szél

Cipruson nyaralni, anno 1983, különös szórakozás. Hogy mibe kerül, arról itt szó se essék, különben úgy járunk, mint akit azzal intettek le: „Kovács, maga most panaszkodik vagy dicsekszik?" Amit pedig az árért cserébe kap az ember? Egyáltalán nem azt akarom mondani, hogy nem érte meg. Ma már az árak (majdnem) mindenhol oly borsosak, hogy inkább az a kérdés, telik-e egyáltalán ilyesfajta nyaralásra, mint az, hogy az adott összegből *hol* telik. E néhány sor tehát semmiképpen nem elkésett panaszkönyvi bejegyzés. Sem rá-, sem pedig lebeszélés. Csak jelzés: Cipruson nyaralni, anno 1983, különös szórakozás.

Szállodánk, a légkondicionált, elegáns *Hotel Beau Rivage* Larnacától néhány kilométerre, közvetlenül a tengerparton fekszik, saját tengerstrandján kívül azonban külön éjjel-nappal használható, édesvizű medencéje is van. Mellette jobbról üres préri, kiégett gabonatartló. Balról ugyancsak. Három pavilonjából kettő

VÁGI GÁBOR:

ILL
ILYEN V

Nem ismerem a Sárköz hajdani fővárosát, de készséggel elhiszem *Ordas Ivánnak*, hogy Decs építészeti megújulása, „modernizálása" legalább annyi silány elemet teremtett, amennyi értékeset elpusztított. (Cikke *In memoriam — Változatok a falutémára* — címmel az ÉS 31. számában jelent meg.) A sietős és ma is zajló megújulás-

Valkó László: Folyamat, akvatinta, 48x68 cm, 1976

Valkó László, grafikusművész

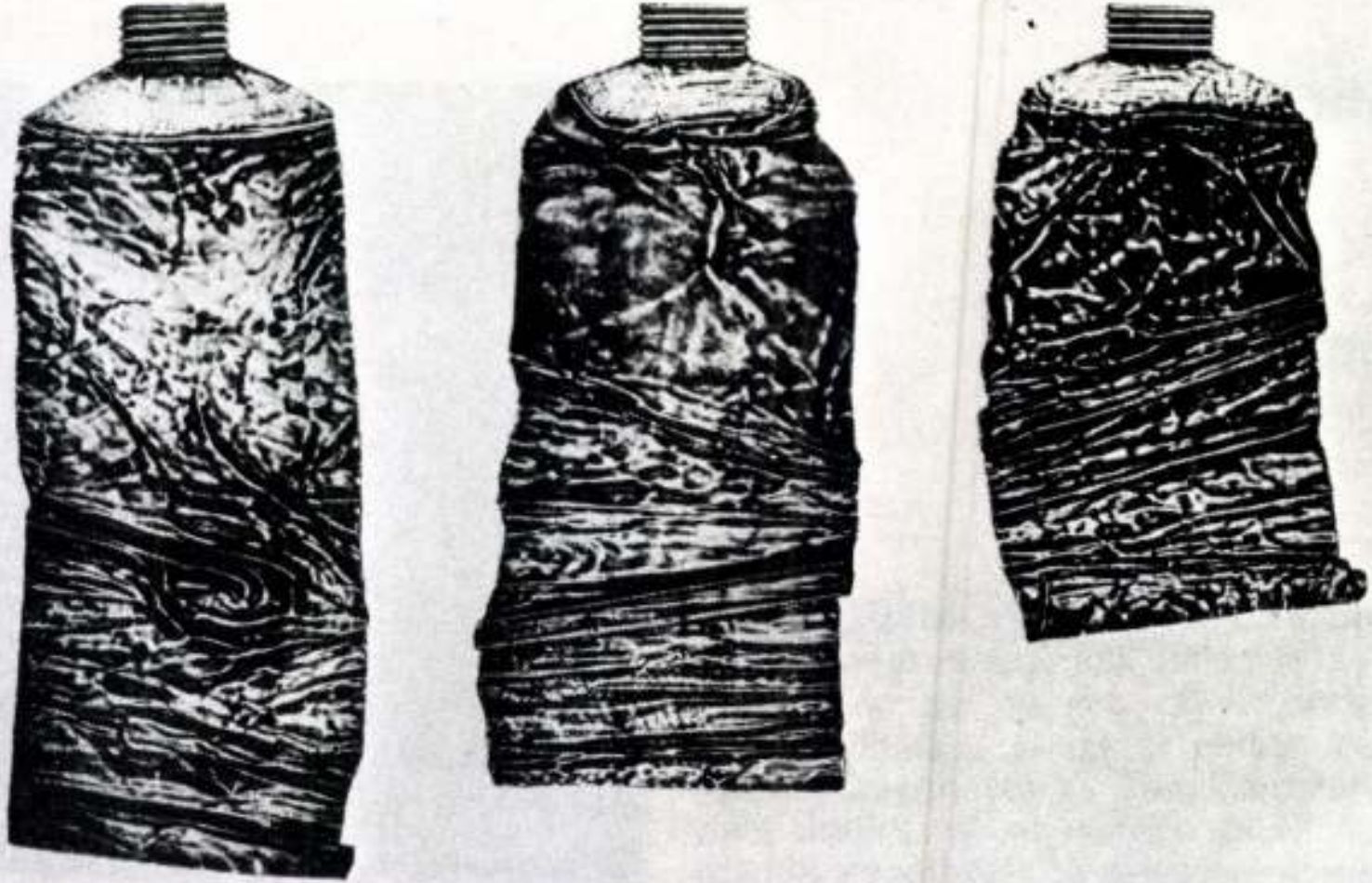

Művészet, 1983. aug., 19-old.

Műhely

elfedik a dokumentumok. Máskor pedig épp ez a célja: szerényen meghúzódik a technika, az adatok és a tárgyak mögött. Valkó lapjai is személytelenek, szenvtelenek, még az olyannyira személyesnek tűnő önarcképei is. Rajtuk nem a jellem bemutatása az elsődleges, hanem

Valkó László, grafikusművész

Valkó László: Bacon sétája Magyarországon, szerigráfia, 38,5x58,5 cm, 1981 (fotó Csen L.)

Művészet, 1983. aug.

az alig egy évtizedes pályát minősítő adatokat tartalmazó felsorolás, még inkább annak érezzük, ha tudjuk, hogy a korábbi generációk milyen magas mércét állítottak az 1970-es évek közepén induló művészek számára, s ha tudjuk, hogy az a mezőny sem volt éppen középszerű, amiben ekkoriban kellett nem csupán jelen lenni, hanem bizonyítani is.

Ma már lassan két évtized választ el bennünket attól az időszaktól, amelyet a magyar grafika fénykorának nevezünk, s az akkor született művek jelentős részének – főleg Kondor Béla életművének – értékét az idő azóta sem kérdőjelezte meg, inkább tovább kristályosította. Éppen az ehhez az időszakhoz való viszonyítás következtében tűnt úgy időnként, hogy a hetvenes évek magyar grafikája színvonalban elmaradt a korábbi terméstől. Ahogyan azonban határozottabban rajzolódtak ki a társadalmi-gazdasági életben végbement folyamatok, úgy vált egyre egyértelműbbé a tény: a hetvenes évek grafikájának bizonyos tendenciái éppen úgy tükrözték az adott kor társadalmi

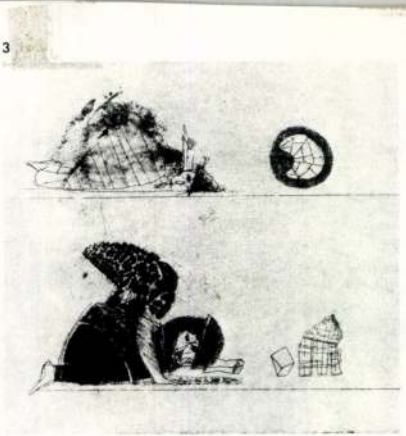

1 Püspöky István: Romantikus lapok I, rézkarc, 17x18,5 cm, 1978
2 Püspöky István: Romantikus lapok II, rézkarc, 19,5x19,5 cm, 1978
3 Püspöky István: Romantikus lapok III, rézkarc, 17x18,5 cm, 1978

Művészet, 1983.
aug. ~~18~~ 19 – old.

„Pozitív-negatív," szita,
71.5 x 48.5 cm, 1978.

Valkó László,
grafikusművész

és megváltó ez a félmeztelen, ormótlan bakancsot viselő alak. A nyomat jellegét meghatározó nyugtalan, összeráncolt felületek is a szenvedést hangsúlyozzák. A gyűréses technika már említett közkedveltségéből következik, hogy a figura faktúrájában, de némileg formájában is felidézi Maurer *Pompej*-sorozatának összezsugorodott, összeégett alakjait.

A *Folyamat* (1975) három felpöndörödő aljú kinyomott tubusa ars poetikája is lehetne a tárgyakra koncentráló, banalitásukat és fontosságukat egyaránt hangsúlyozó szemléletnek. A papíron megjelenő ráncos tubusok szinte az eredeti tárgyak lenyomatai, kétdimenziósak, mégis tolakodóan valósághűek. A bennünket körülvevő tárgyakat dicsérik, amelyek sokszor zavarnak, kellemetlenek, de már nem tudunk és nem is akarunk nélkülük élni. A *Kesztyűk* (1976) is e szemlélet illusztrációi. Ikonográfiai érdekességük pedig az, hogy az ember ősi jelére, tenyere lenyomatára emlékeztetnek. A használt kesztyűkön is, mint a tenyereken, ott láthatók a bőrfelületet beborító vonalak nyomai. De ez mégsem a kéz direkt lenyomata, az elhordott és félredobott kesztyű csupán egy tárgy, nem helyettesítheti, csak utalhat tulajdonosára, így a lapon csak áttételesen van jelen az ember.

Valkó is, mint általában generációjá-

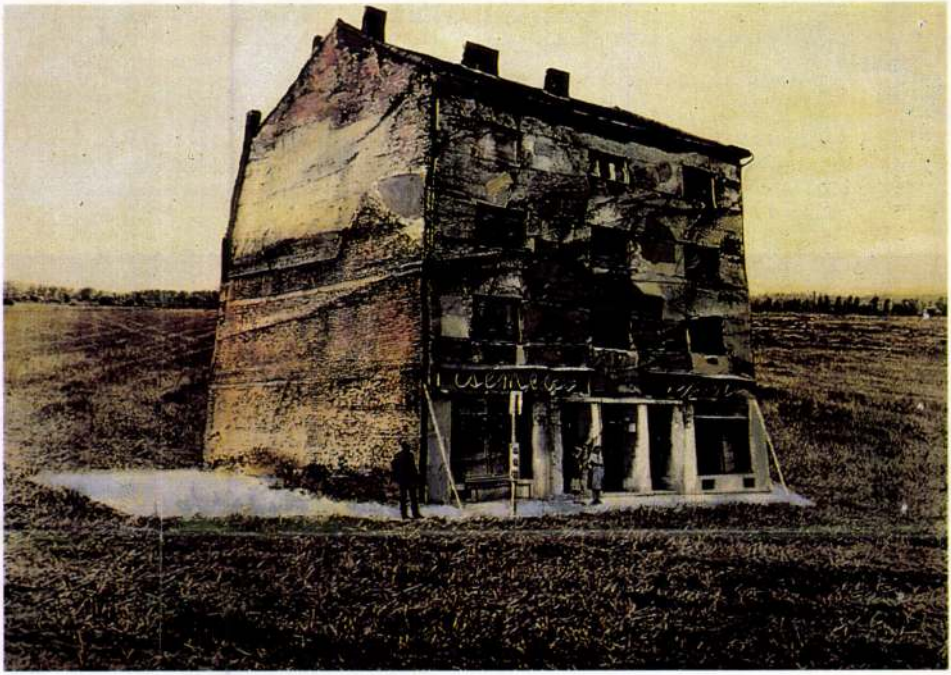

Valkó László, grafikusművész

a Hatvani Galériában rendezték meg az országos portrébiennálet „Arcok és sorok" címmel. — Valkó László fotókísérletekre emlékeztető arcképvariációi a tárlaton a legújabb törekvések képviselője. /említve/.

Mucsi András: Arcok és sorsok.
Hevesi Szemle, 1984. márc. 2-5-old.

VALKÓ LÁSZLÓ

említve ld. Lacza Márta

Aczay Judit: Szociografika. Óbuda Galéria

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 43. sz. 3. o.

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek me

3. A dijazás számitásánál alapulvett mun

4. A jogviszony tartama:

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes eng

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jö
levonásra.

Budapest, 197.....

.....

megbizott

VALKÓ LÁSZLÓ

emlitve ld. Benosik István

Husz Mária: Dél-Dunántuli művészek vására. Boglárlelle, Tóparti Galéria

UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 31. sz. 4. o.

Valkó Lánló

festőművén

„Tájkép tengervízzel" (repr.)

Népújság (Heves)

1982 XII. 4.

UJ TÖKUR 1983.XX.6v2. 37 cm.
3.4.0.

VALKÓ LÁSZLÓ GRAFIKÁI
Bóglárlelle, Tóparti Galéria

Meglepetés a javából: egyike azok-
meg magyar grafikában, akik Kon-
életműve

leszül, vergődik a vonalak izzó feszültségében, deformált véglegességükben. A végeredmény tompított dráma, elnyelt sikoly, mely már groteszk mosollyá alakul. Akkor is, ha Grünewald emlékének, kálváriájának szentelt hódolat. Újdonságainak ezért oly bő az irodalma, elismerése, mert erős a gondolati háttér. Valkó művészetének jellemző vonása egyrészt a sorozatra törekvés, másrészt a fotóból való kiindulás. Ebből adódik, hogy folyamatokat tud érinteni és analizálni, legyen önarckép vagy egy pusztában elhelyezett ház, vagy amolyan képzelet szülte esemény, mint „Francis Bacon gyalogos sétája Pécsett". A formálás tökéletessége mintha elfedné a művész érzékenységéből fakadó sebeket; ugyanolyan „profi módon", mint amilyen nagyvonalúak eszmesűrítő grafikai-festői alakzatok, a gyűrt figurák és a földből kinőni látszó emberek. A gondolkodás választékos szigorúsága társul itt a műgondhoz, a leleményhez, a hiánytalan felkészültséghez, melyben az erőfeszítés erőteljes műben ér céljához. *(Képünkön a Grünewald-hódolatok egyike)*

Losonci Miklós

...ja, mely ama ..., amikor — mint azt olykor Törökországban hallani — „mi, törökök és magyarok *együtt kormányoztuk* Magyarországot", számomra a fő olvasmányt a Teleki Pál halála „rejtélyét" bogozó hozzászólások, tanúvallomások adták. Az ötlet, hogy Telekit német tisztek puffantották le az ágyában, sőt netán maga Keitel marsall, saját kezűleg, a mostanság felkapott „vadkan-történetekhez" mérten is túl vadromantikus. Mégsem baj, hogy ez az ötlet fölmerült, még sajtót is kapott. Megmozdított ugyanis többeket, akik Teleki haláláról, öngyilkosságának körülményeiről és lelki motivációiról új tényeket és momentumokat mondtak el. Ám az ilyen, dokumentumértékű közlésekkel különösen ügyelni kell. Egy olvasó talán mindennél perdöntőbb anyagot vitt be a lapnak: Teleki háziorvosa, barátja, Bakay Lajos sebészprofesszor (1880—1959) naplóját. Bakay látta először a halottat, s egyik aláírója a halálról kiadott hivatalos orvosi jelentésnek. A kulcs-

A zenészek úgy érezték, nem telhet el több másfél évnél két albumuk megjelenése között. A személyi változások azonban hátráltathatták az együttes munkáját, lerövidíthették az alkotási időt; mindez nagyon is érződik a legújabb felvételeken. Hiába a jó hangszerelés, Pataky Attila egyénien csengő érces-vékony hangja, a vendégmuzsikus Kegye István szaxofonkísérete, a félig meg-

Valkó László

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Grafikus művei

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
1982 DEC 4.

1021

Területfejlesztési díj

Vadál Béla

Vannak szebb falvak, gazdagabbak is, de kevés fejlődik olyan átgondolt koncepció alapján és pontos menetrendszerűséggel, mint Szabadszentkirály.

„Ha minden, ami elindult befejeződik, akkor együtt lesz a tsz is, a falu is. Meglesz minden, ami az embereket ide kell, hogy kösse" — mondja *Vadál Béla*, a termelőszövetkezet elnöke. A falu fejlesztésében végzett munkásságáért ő kapta meg az idén a Megyei Tanács területfejlesztési díját.

Nem szentkirályi. Tíz éve vette át a tsz vezetését, amikor az 15 milliós veszteséggel a mélyponton állt. „Nem nagyon akartam én jönni, measzorítottak." Előtte 22

Márton János, a Baranya megyei Állami Építőipari Vállalat kőművese. Csokonyavisontán született, nőtt fel, s járt általános iskolába. Szülei a mezőgazdaságban dolgoztak, de ő valamilyen iparosmunkát szeretett volna választani. S ebben a véletlen játszott közre.

– Engem húzott a kőművesszakma. A szomszédságunkban egy maszek kőműves lakott, én már kisgyermekkoromban ott téblábóltam körülötte. Látta az érdeklődésemet, s mondta, ha kijárom az iskolát, maga mellé vesz tanulónak. Így is történt,

Valkó László

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

grafikus művész

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1982 DEC 4

1021

A Jelenkor decemberi számában megjelent rajzok Valkó László művei

nevelés és Sport Kiváló
zója kitüntetésekkel is-
el. Megkapta a Ma-
Sportlövő Szövetség ju-
i jelvényét is.
lmúlt évtizedeknek min-
kadtak emlékezetes, si-
szakaszai. Az ötvenes
első felében a futó-
slövők — a mostani fu-
övők elődei — voltak a
bak. Kocsis és Kovács
yében ketten is eljutot-
z 1956-os Melbourne-i
ára. Abban az évben a
r válogatott Pécsett
borozott, hiszen a pé-
alkották a válogatott
t. A hatvanas évek
a kisöbű sportpuskások
ltek, csapatban és
en is nyertek országos
ágot. Most a standard
gpuskások a legjob-
n országos bajnoksá-

puska csapat és a
dard puska össz
nyében Veszelj S
tott a dobogó le
fokára. Az MHSZ
olimpiai pontot
össze, három feln
lyú és tíz ifjúsági
nyes minősítéssel
nek.

— 1973-ban
mentem és azó
időm a lövészeké
— A szövetségünk összetéte-
le megfelelő és a fiatalok sze-
retik ezt a sportágat. Számta-
lan kezdőnk van, csak az a
gondom, hogy ezekből a fiúk-
ból és lányokból kevesen ma-
radnak meg a sportágnak,
mert nagy kitartásra van
szükség. De talán ezen is le-
het segíteni, csak még jobban
oda kell figyelnünk.

L. L.

gyelműben igazán neki való
feladatot kapott, s ez a tö-
rékeny, kapkodó *Miskin* her-
ceg egyszerre világhíressé
tette. A következő évben for-
gatott, botrány-árnyékolta *A*
test ördöge csak fokozta
népszerűségét. Egycsapásra
sztár lett. A gimnazista fiú
szerelmi drámáját *A párnai*
kolostor követte, majd *Az*

1981. december 8. Televizió 2o,55 Vgné

1021

Studió 81'— Valkó László grafikusművész

- A héten a XI.Országos Grafikai Biennálén jártunk Miskolcon. Ugy tünik, a hatvanas és hetvenes évek nagy magyar grafikai sikerei után, a nyolcvanas évek elejére a magyar grafika pegazusa egy kicsit ugy járt, mint Centaur, Orosz István kiállitott munkáján. A megrepedezett Piadesztára kivülve, várakozik. A fotó, amely egy-két évtizede megtermékenyitően hat a grafikára, Képi Ádám, Valkó László, Pásztor Gábor és mások munkáin, alapelemként tünik fel. A hetvenes években hóditó, az egy központi gondolat köré szerveződő alkotásokat lassan felváltotta a mivesség. Lacza Márta, Sáros András Miklós, Rékási Csaba és Szemeti Imre munkái, változó szinvonalon ugyan, de komoly rajztudásról tanuskodnak.
A XI.Grafikai Biennálé ujdonsága, hogy a szentendrei műhely kollektiv tárlaton mutatkozik be. Az idősebb nemzedék Barcsai Jenő, Kornis Dezső, Bálint Endre, Szántó Piroska, és a középnemzedék, Beim Pál, Keserü Ilona és a többiek mellett, ott vannak a fiatalok is, F.Zámbó István és Vahon András.
Az idei Biennálé nagydiját, Sfierkijevic Róbert kapta.

VALKÓ LÁSZLÓ

repr.Transzponálás
emlitve ld. Bors István

Rideg Gábor: A Dunántul művészete.
UJ TÜKÖR ,981/XVIII/40.sz.24-25.o.

.....

.....ig.

ai alapján irandó munkáinak
rtára részére megküldeni szi-

VALKÓ LÁSZLÓ grafikus

Hírek: Valkó László pécsi grafikusművész tárlata július 30-án nyílik meg a boglárlellei Toposzti Galériában. A szeptember 6-ig látogatható kiállításon az alkotó új műveivel ismerkedhetnek meg az érdeklődők.

Népszabadság 1983. VII. 26.

KÁLMÁNDY P. Ferenc
KISMÁNYOKY Károly
LANTOS Ferenc
RÁDÓCZY F. László
VALKÓ László

VALKÓ László

A PÉCSI GALÉRIA
tisztelettel meghívja a
„VÁLOGATTA: AKNAI Tamás"
kiállításának megnyitására
a Széchenyi téri kiállítóterembe
1994. szeptember 1-én,
csütörtökön délután 5 órára

Megnyitja:
Dr. PÁVA Zsolt
Pécs Megyei Jogú Város
alpolgármestere

A kiállítás megtekinthető
szeptember 25-ig, naponta 12–18,
szombaton 10–18 óráig, kedd szünnap.

PÉCSI GALÉRIA • H-7601 Pécs • Pf. 162. • T/F.: +36 (72) 315-623

Ly Művészet Szerkesztősége
Sinkovits Péter

Budapest
Báthori u. 10.

1054

III

VALKÓ László festő

10. 25.-re Triptichon (Pakri képtár)

ÚI Művészet 1992

A **Parti Galéria** szeretettel várja
1999. november 6-án, szombaton este 6 órára

Valkó László festőművész

„Kezek" című kiállításának megnyitójára.

Bencsik István Kossuth-díjas szobrászművész megnyitója után
a Grencsó kollektíva muzsikál.

7621 Pécs, Mária u. 1. Tel.: (72) 213-842

Lóska Lajos
művészettörténész

Budapest
Felsőzöldmáli u. 61-65
1025

Köszönjük a kiállítás támogatását
a Német Befektetési Társaság Rt. pécsi fiókjának,
a Városi Vagyonkezelő Kf.-nek,
a Press 2000 Kft.-nek (Budapest),
Kababik József úrnak
és Papp Béla úrnak, Pécs Megyei Jogú Város alpolgármesterének

Parti party: Polgár Pince – Villánykövesd

VALKÓ LÁSZLÓ

Új művészet

1997. dec.

21.o.

VALKÓ LÁSZLÓ

Új művészet

2002. okt.

44.o.

VALKÓ LÁSZLÓ

Grafika F.F. 2001

grafikai

kiáll.

294.o.

Valló Lánló

Morgó V. 2004/17

zelje, hogy képviselheti valamennyiüket. Jelenleg az izraeli kormány az identitását abból vezeti le, hogy az összes zsidónak anyaországa, ezzel azonban tovább erősíti a zsidók elkülönülését. Engem például nagyon zavart, amikor egy isztambuli zsinagóga előtti öngyilkos merénylet után a zsidó áldozatok temetésén megjelent az izraeli külügyminiszter. Hiszen azok az emberek nem izraeliek voltak, hanem török állampolgárok, akik zsidók. Ha a jeruzsálemi rabbi megy oda, az rendben van, de az izraeli külügyminiszternek ehhez nem lehet közvetlen köze. Izrael mint a zsidó állam abból indul ki, hogy egyenlő a világ zsidóságával, de ez nem így van, nem egyenlő, ők nem a világ zsidósága! Aki Izraelben akar élni, izraeli állampolgár akar lenni, lehessen az, élhessen ott, ez nagyon jó dolog, de aki máshol akar élni, más országot tart a hazájának, önmagát nem zsidóként határozza meg, azt Izrael ne akarja képviselni, ne tartsa a magáénak. Én például zsidó származású vagyok, mert zsidó származású családba születtem. Annyiban tartom magam zsidónak, hogy a nagyszüleimet meggyilkolták Auschwitzban. Hiszem, hogy az ember szabadnak és egyenlőnek születik. Nekem az őseimmel szemben felelősségem van, és vannak gyökereim, amelyeket szeretek, vagy éppen problémáim vannak velük, és megpróbálom továbbadni a gyerekeimnek, amit tudok, amit tanultam róluk, de természetesen nem csak azt.

– Nem vállalja a zsidó identitást?

– Csak mint egyet a sok közül. Több identitásom van, abból az egyik identitás a zsidó. Tízből egy. Az ember identitása bonyolult kérdés. Többfelé tartozunk, és ezeknek a kötődéseknek a fontosságát és erejét nem lehet egymással összemérni, egyiket a másik ellenében kijátszani, a másik rovására abszolutizálni.

– Most ismét az a korábbi, Schiff Andrással folytatott beszélgetésem jut eszembe, aki akkor bizonyos szerzőkkel kapcsolatos érzelmeiről is beszámolt. Azt mondta, sosem lenne képes például Wagnert játszani, mert bizonyos benne, hogy rossz ember volt, és ezzel persze nemcsak bizonyos személyiségjegyekre célzott, sokkal inkább a Wagner-operák történeti utóéletére, a 20. század történetében játszott „szerepére", filozófiai és politikai összefüggéseire. Ön, aki most fogja negyedszer vezényelni Bayreuthban a Ringet, és aki szinte családi örökségként kapta a Wagner-zene iránti szeretetet, mit gondol erről?

– Most Muszorgszkij jut eszembe, akinél elfogultabban, előítéletesebb módon aligha lehet a lengyelekről beszélni... Hajaj! Hát a Borisz Godunovban a lengyelek mind részegek, mindenkit megerőszakolnak, számomra az egész lengyel jelenet zeneileg erről szól. De visszatérve Wagnerhez: ami Hitler előtt történt, azt nem lehet összemosni azzal, ami utána. És Wagner zenéje – mindentől függetlenül – nagyon nagy zene, amit természetesen nem lehet a kortól függetleníteni, a Ring ideológiája például egy tisztán kapitalizmusellenes ideológia. Arról szól, hogy a hatalomért folytatott harc és a pénz utáni hajsza milyen veszélyes, és ezzel a gondolattal alapjában véve mindenki egyetérthet. Ráadásul tudjuk, a Parsifal első karmestere a zsidó Hermann Lévi volt, amit a „wagneristák", a hívei meg akartak akadályozni, mondván, nem lehet, hogy a Parsifalt az ősbemutatón egy zsidó karmester vezényelje. És Wagner azt mondta, hogy Hermann Lévi fogja vezényelni, mert ő a legjobb. Szóval egyáltalán nem biztos, hogy Wagner is olyan antiszemita volt, mint egyes wagneristák. Az pedig, hogy Hitlernek tetszett Wagner zenéje, nem kell, hogy azt jelentse, hogy nekem nem tetszhet. Ez egy elragadó, csodálatos, fantasztikusan nagy zene.

A tárgyak lélekvándorlása

(© Tóth Árpád)

Egy viseltes kesztyű elég ahhoz, hogy asszociációk sorát indítsa el. Három viszont sok belőle: meg kell magyarázni. Háromszáz már egy emlékmű. Háromezer vagy több – nem kesztyűgyári környezetben – úgyszólván elviselhetetlenül szürreális látvány.

Ez a szöveg is úgy íródik, mint a Valkó-féle kesztyű-, zokni-, rongykollázs. Soksok megbicsaklás, javítás, áthúzás teszi egyre megviseltebbé a felületet. A papírét is és azt is, amit **Valkó László** évtizedek óta gyűr, ráncol, mintha nem tudná elfogadni a feszes síkot és egzakt formát, az egyértelműséget és állandóságot. Nem is akarja. A gyűrt sík részletei, töredékei úgy torlódnak egymásra, mint zajló folyón a jégtáblák, amelyek a szüntelen mozgás közben egymást is deformálják. Másképp sűrűsödik bennük az erő, mint a kimért vagy a feszültségtől duzzadó formában.

Régebben Valkó az intakt látványba különböző grafikai és mechanikai eszközökkel avatkozott be, hogy apróra tört cserepeiből alkossa újra az optikailag torz, de pszichikailag hiteles tükröt: a műalkotást. Legújabb képein hozott anyagból dolgozik. Eleve gyűrt tárgyakat halmoz egymás mellé és fölé. Ezek a „gyanús" eredetű, néha meghatározhatatlan anyagi minőségű szereplők nem talált tárgyak, mert ennyit nem lehet találni, csak *kitalálni*. A ráción túli mennyiség legalább olyan fontos képalkotó tényező, mint e szereplők gyötrelmes leharcoltsága. A kettő együtt adja azt a nyomasztó ambivalenciát, amit a kesztyű változatos létformái önmagukban is sugallnak. A levetett kesztyű éppúgy képes kifejezni a fáradtságot, a munkában megtöretettséget, végső soron a *sorsot,* mint Heidegger gyönyörű interpretációjában Van Gogh parasztcipői. De legyünk óvatosak, sokféle kesztyű van: hideg elleni, munkavédelmi, orvosi, laboratóriumi s a sor végén ott a direkte antropomorfizált változat, a kesztyűbáb is. A Valkó képein feltűnő egyéb ruhadarabokról, zoknikról, pólókról, véres/festékes rongyokról persze nem mondható el ugyanez. A képek felülete azonban (nem a faktúrájuk, hanem az arcuk) hasonló. A gyűrött, barázdált felszín tumultuózus kavargása konkrét és elvont képzeteket generál a dermedő lávafolyam „bőrétől" az agyvelő tekervényein át a panaszfal málló vájataiig. „Országok rongya, könyvtár a neved!" – mondta Vörösmarty a famentes papír innét nézve békebelinek tűnő korszakában. A papír gyűrése azonban minden gyakorlati megfontolás (újrahasznosítás) ellenére sokkal egyértelműbben metaforikus tartalmú, mint a rongyé. Összegyűrt papír = megszegett szerződés, megcsúfolt írás. A sokszorozás, a dolgok rendezetlen vagy épp rendezett ismétlődése pedig önmagában is alkalmas az áldozat elvont fogalmának megidézésére. Lásd „h"-nál a lexikonban, hekatombától (eredetileg „százökör-áldozat") holokausztig. Ezért válik különösen hideglelőssé az az egyértelmű, perspektivikus forma, amibe Valkó mint valami keretbe, „Tározóba" bezárja elgyötört formáinak abszurd vanitas-csendéletét. Az egyik képen az alig észlelhető eltérésekkel ismétlődő kompozíciót felülről egy szál dróton függő csupasz villanykörte világítja meg. „Demonstráció" volna? Egyáltalán, mik ezek a téglány alakú csatamezők: terepasztalok, műtő-, netán boncasztalok, a szenvedés nagy, egyetemes turkálójának pultjai? Nem csoda, hogy nem tolong körülöttük senki.

„Az emberkép és hiánya" – így szól a pillanatnyilag legjobb 20. századi magyar művészettörténeti összefoglalás egyik frappáns fejezetcíme. És valóban, Valkó képeiről eltűnt az emberi figura. Rongyok virágoskertje és kövek tízezrei helyettesítik, s mindez mintha feltartóztathatatlanul áramlana felénk, valahonnét az üres térbe vesző horizontról. Új ikonográfiai adalék az ember igazi képéhez. Tájkép csata, merénylet, népirtás (lehet választani!) után.

Várkonyi György

Valkó László munkái

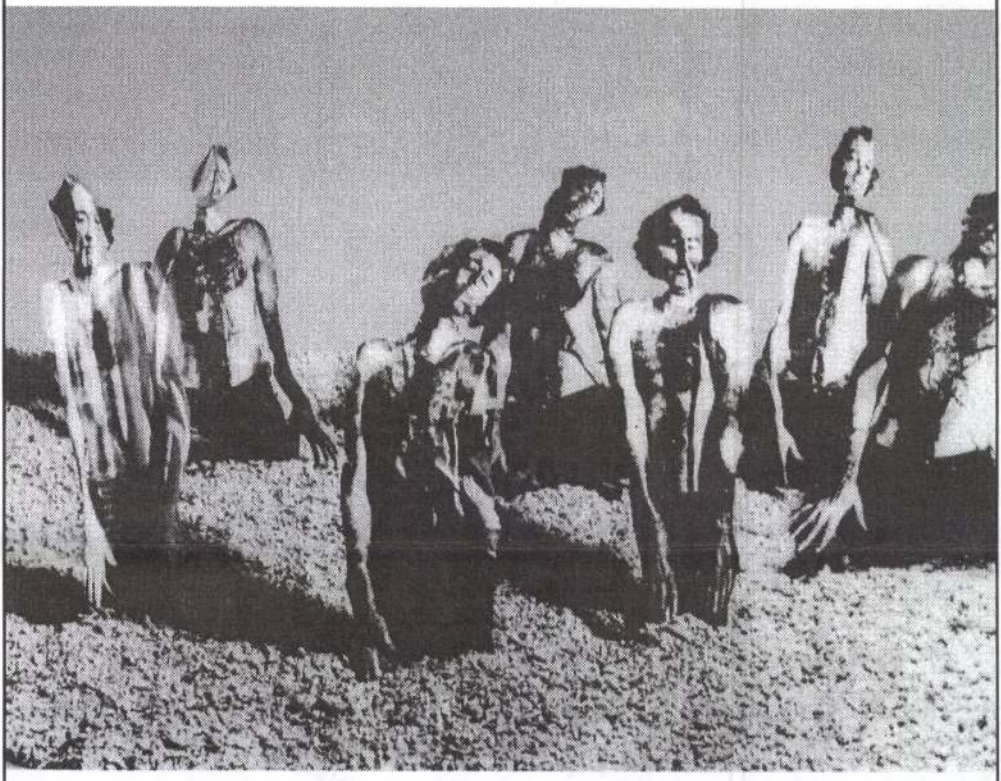

Gyűrt figurák

Kezek

Földkesztyűk

Kősivatag

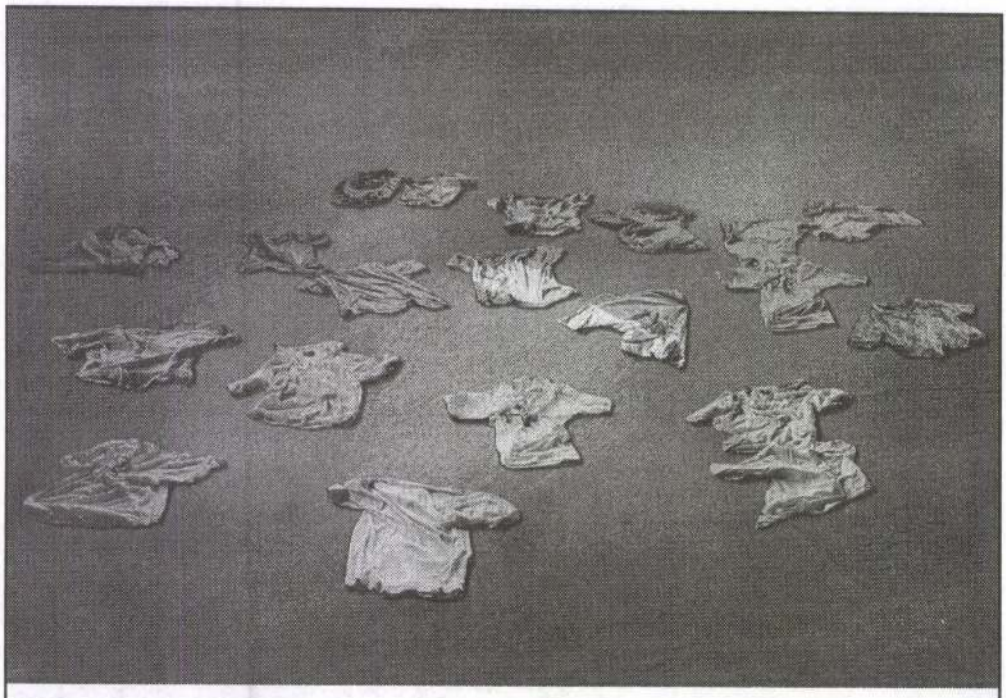

Éjszaka

Kesztyűdomb

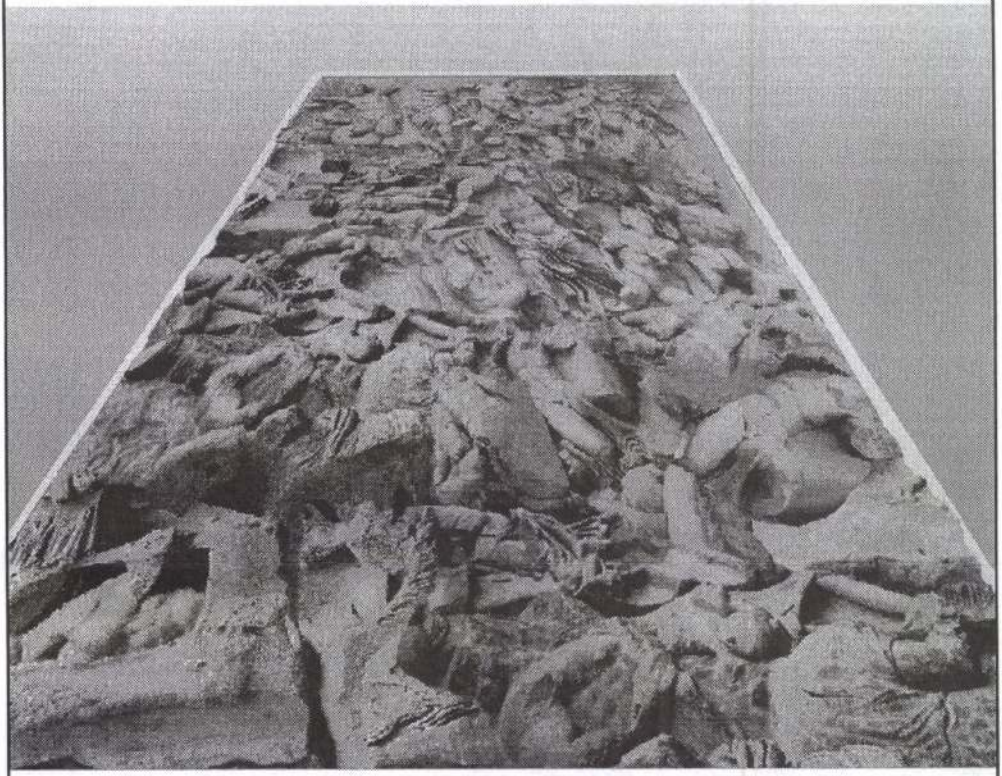

Művészetmező

Tározó II.

VALKÓ LÁSZLÓ

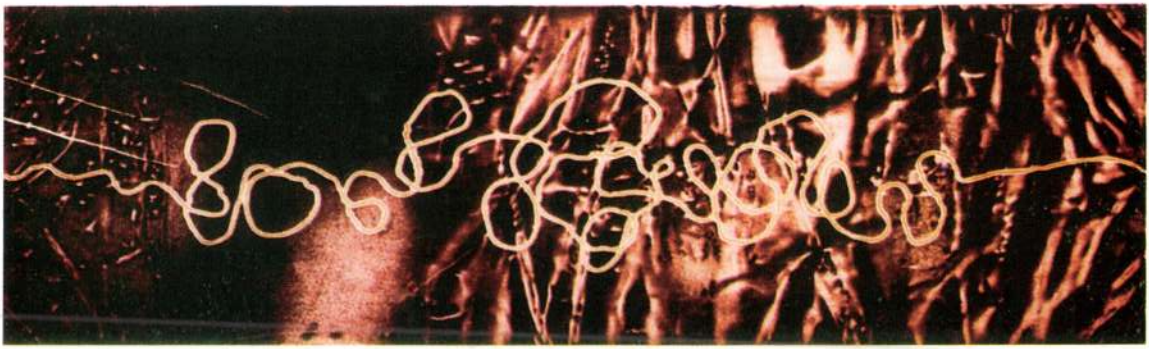

Valkó László (1946–)
Gyűrt és csavart 1973
akvatinta 80×45 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Valkó László (1946–)
Fényben 2003
vászon, olaj 140×100 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

VALKÓ László graf.

Munkácsy-díj 1999

szet 1992(2)66

kola szobrász-szakán.
k tagja.

képzőművészetről, Művészet 1987(7)2-5.

zője. Fürdőszoba- tárgyakat és dekorvariációkat tervez.

Tisztelettel meghivjuk Önt

VALKÓ LÁSZLÓ

festőművész
kiállításának megnyitójára a

VIGADÓ GALÉRIÁBA

1997. január 16-án 17 órára

Megnyitja:
SZEGŐ GYÖRGY
művészeti író

A kiállítás megtekinthető: 1997 január 16-tól február 2-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től -18 óráig.

VIGADÓ GALÉRIA

A kiállítás létrejöttét támogatták:
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány

VALKÓ LÁSZLÓ

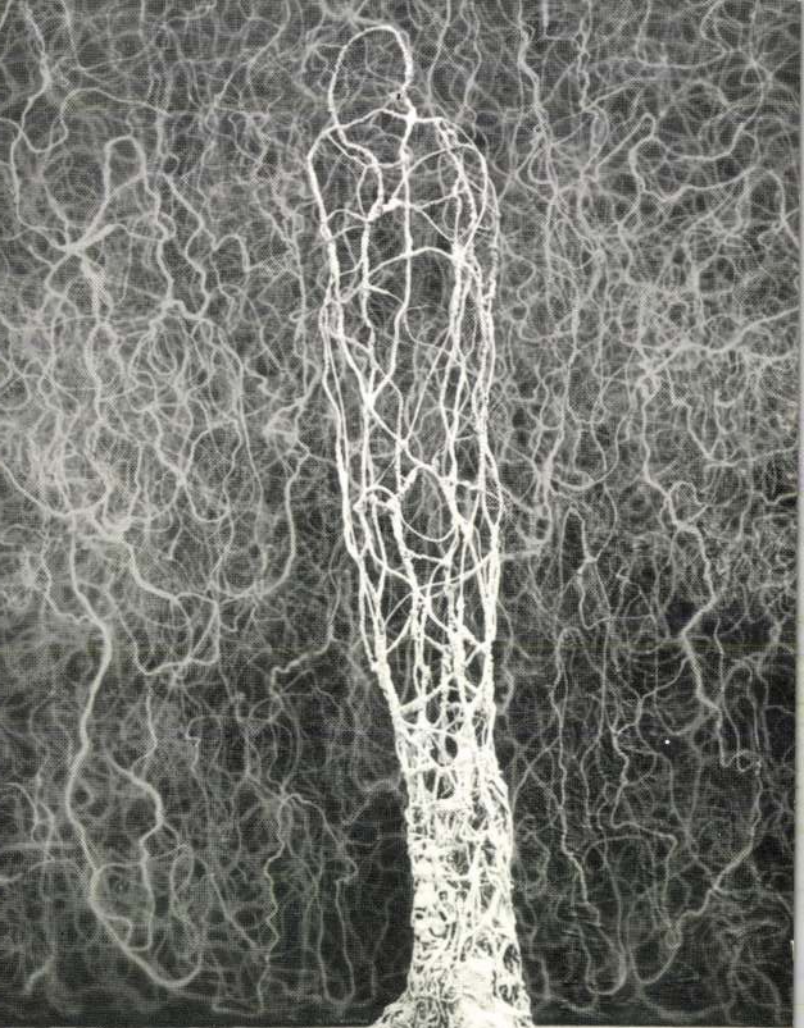

BEFELÉ 1996
olaj, vászon, spárga
200x140 cm + 170x30 cm

A Pécsi Galéria
tisztelettel meghívja

VALKÓ László

festőművész
kiállításának megnyitására
a Pécsi Galériába (Széchenyi tér)
1996. október 31-én, csütörtökön
délután 5 órára.

Megnyitja:
PARTI NAGY Lajos
író

A kiállítás megtekinthető:
1996. december 1-ig, naponta 12–18,
szombaton 10–18 óráig, kedd szünnap.

PÉCSI GALÉRIA • H-7601 Pécs • Pf. 162. • T/F.: +36 (72) 315-623

Sinkovits Péter

Új Művészet Szerkesztősége

Budapest
Báthori u. 10.
1054

III

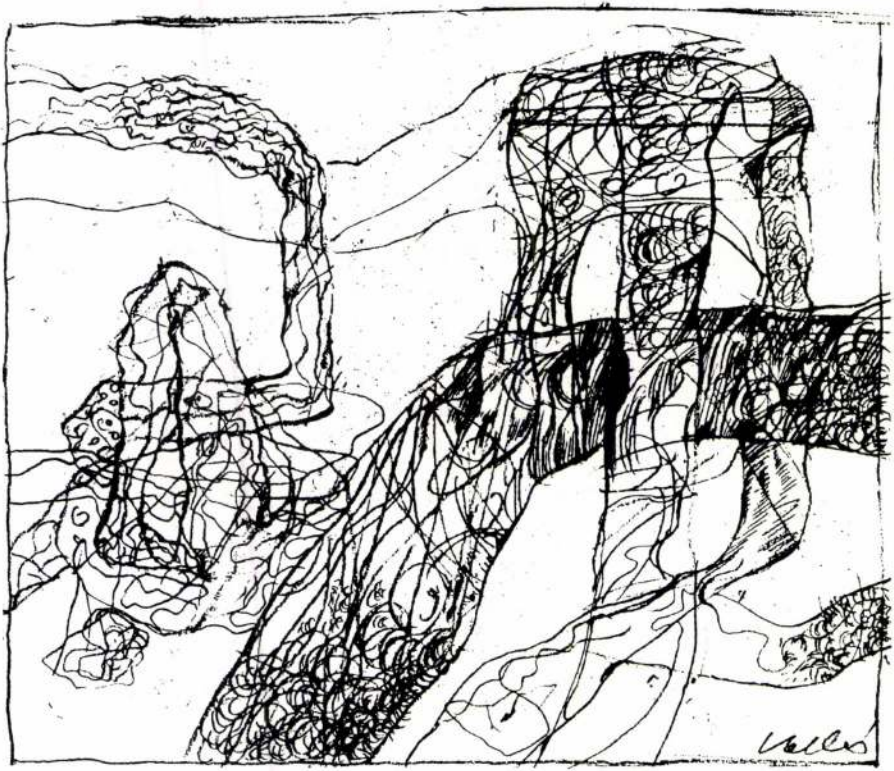

VALKÓ László

Pécsi Kirgaleria 2003/2004

Fejős Miklós: A „reszet" mitológiája.
Valkó László Tiállítása =
Ech., 2004/1. 39-40. ill

ájékoztató

nét, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség
nájú pályázatokat hirdette meg.

emlékek védelmére

kező muzeális intézmények — elsősorban a
ények biztonságát, állagvédelmét, megőrzését
sára.

tulajdonban lévő muzeális intézmények

muzeális intézmények
enység, ill. ezek eszköz- és anyagellátásának

javítására,
ek (magyar és idegen nyelvű) közzétételére,

ek javítására, rendezvények, programok lebo-
özös európai örökséghez tartozó értékek

eruházásra, felújításra, állandó fenntartási és

d" cím és a vele járó díj el

VALKÓ LÁSZLÓ

Új Művészet
2004. márc.
XV. évf. 3.

27. old.

0) &

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1982 DEC

JELENKOR
Pécs ...

E számunk illusztrációit VALKÓ LÁSZLÓ készítette. A festőművész 1946-ban született Kaposváron, 1964-ben érettségizett a pécsi Művészeti Gimnáziumban, majd a Képzőművészeti Főiskola festő szakán kapott diplomát 1970-ben. Számos hazai és külföldi tárlaton vett részt. (Önálló kiállításai: Ferencvárosi Pincetárlat 1974, Pécs, PTV-klub 1976, Pécs, Városi Tanács kiállítóterme 1976, Budapest, Stúdió Galéria 1977, Szabadka 1979, Újvidék 1980, Lipcse 1980, Lahti 1982.) A Művészeti Alap és Képzőművészeti Szövetség tagja. Pécsett él, az itteni Művészeti Szakközépiskola tanára.

1021

VALKÓ László

12,— Ft

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1982 FEB 5

VALKÓ LÁSZLÓ

1021

Valkó László: Bacon sétája Pécsett

VÁZSONYI ENDRE:

FELEKI LÁSZLÓ:

ANTENNA

Rettenetes álmom volt. Tudom is, mi volt ennek a lidércnyomásnak az alapja. Előző este a tévében valamilyen szóvivő *atommentes* övezetekről beszélt. Álmomban megvalósult ez a követelés. El sem tudom mondani, milyen kínos helyzetbe kerültem. Még a világűr, a csillagközi tér sem tökéletesen atommentes. Köbcentiméterenként itt is található egy-két hidrogénatom. Ez a legcsóróbb atomfajta, még neutronja sincs és egy szál árva elektron kering a mag szerepét ellátó proton körül, de a semminél mégis jobb. Ha még ez sincs, az már csőd. Legalább éter töltené ki a teret, de azt Einstein úgy kipenderítette az Univerzumból, hogy a lába sem érte a földet.

Mivel itt valamit tenni kell, felkérem a béke minden lelkes hívét, hogy ne atommentes, hanem atom*fegyver*mentes övezeteket követeljenek. Ne legyünk maximalisták, mert csúnyán ráfizethetünk.

Rossz ember tehát már nem lehet. Nem is értem, miért nem adták ki eddig magyarul *Johannes Mario Simmel* azonos című regényét. Ezt a könyvet csak harsogó nevetéssel lehet olvasni. Ritkaság az ilyen humorú antifasiszta könyv. Mellékesen megjegyezve: a cím értelmetlennek tűnik, de a regényből kiderül: nem az. *Josephine Baker* jegyzi meg, amikor nehéz körülmények között bújtat egy francia ellenállót: *„Nem kell mindig kaviár!"*

★

Már postám is van. *Tihanyi Vera* budapesti olvasónk arra figyelmeztet, hogy *Stefan Zweig* nem német, hanem osztrák író. Tökéletesen igaza van, köszönöm a figyelmeztetést.

Bojár Sándorné a Zola-filmre tér vissza, s velem együtt remekműnek tartja. *„Érezhető volt belőle Zola nagysága, jósága minden gyalázkodás ellenére is. Nem is-*

Az északi irodalom két klaszszikusának egy-egy darabját mutatták be Budapesten, csaknem egy időben: *Gerhardt Hauptmannét*, a *Naplemente előttet* a Várszínházban és *Ibsenét, A vadkacsát* a Játékszínben. S ha tudom is, hogy a két alkotó — két szuverén világ, e két darabot mégsem csak a „ködös Észak" ködös szellemföldrajzi fogalma kapcsolja össze. A két előadást pedig nemcsak az a tény, hogy a premierjük közt mindössze néhány nap telt el. Polgári darabok ezek a szó legtisztább értelmében, és sikerületlen előadások.

Polgári darabok, nem csupán a miliő okán, melyben játszódnak, hanem elsősorban azért, mert az értékrendszer, amelyre a drámai eszme és a cselekményváz alapul — a polgárságé. Nehéz ma Magyarországon ilyen művet színpadra állítani. Hiszen mindaz, ami a szerzőket és hőseiket motiválta, számunkra végérvényesen idegen.

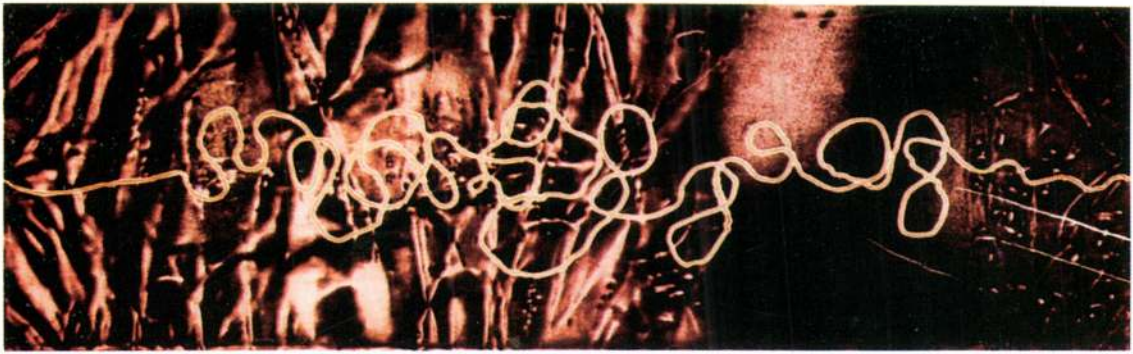

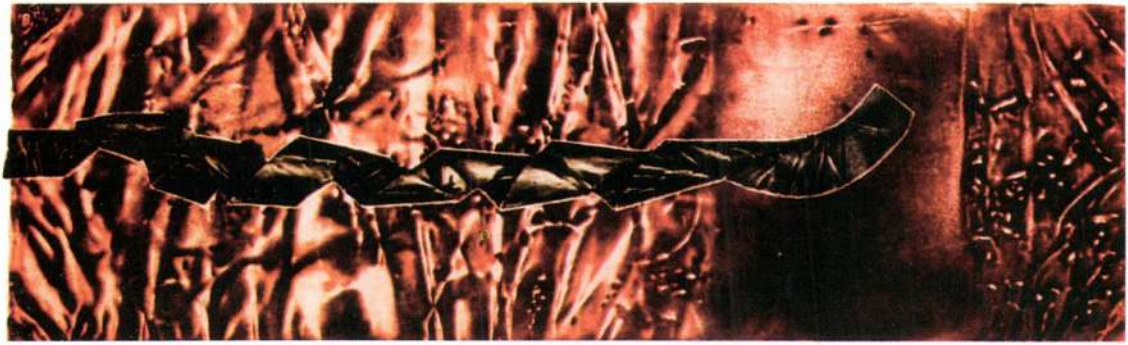

Valkó László (1946–)
Gyűrt és csavart 1973
akvatinta 80×45 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

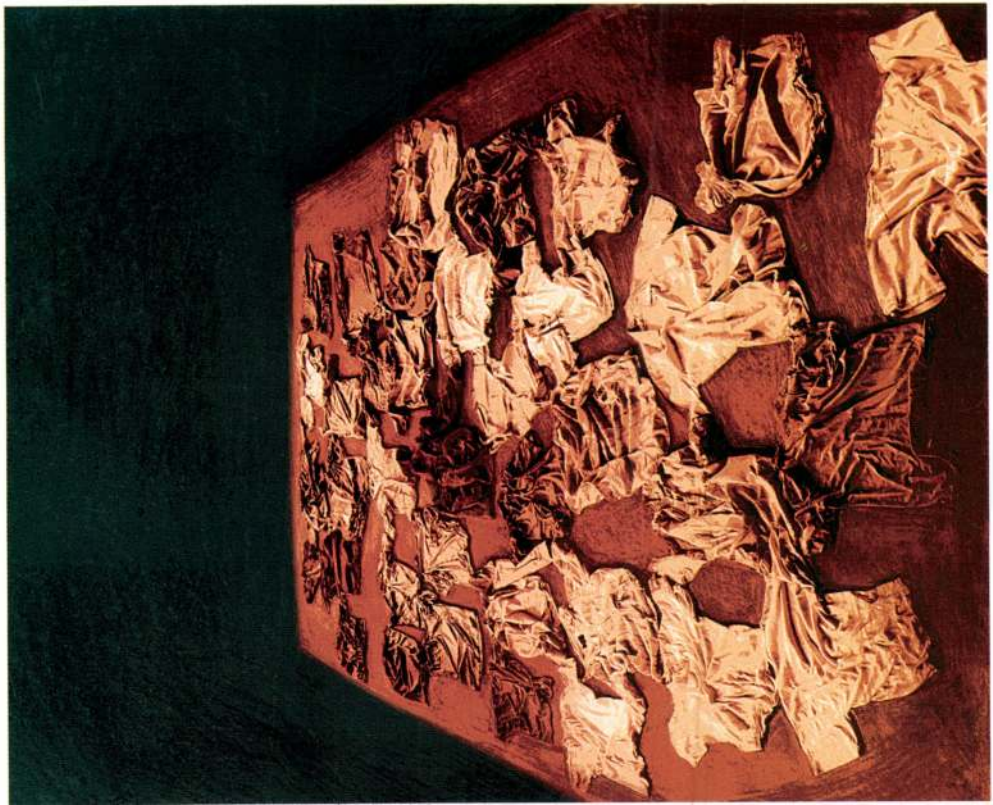

Valkó László (1946–)
Éjszaka I. 2003
digitális nyomat 59,5×47,5 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Valkó László (1946–)
Fényben 2003
vászon, olaj 140×100 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

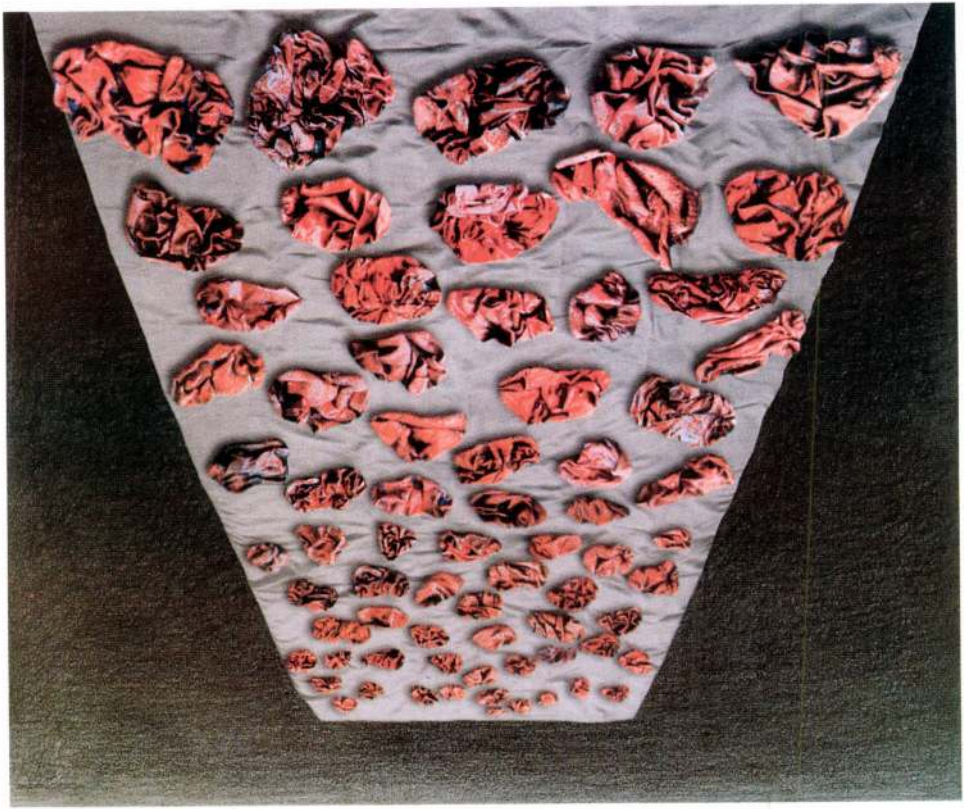

Valkó László (1946–)
cím nélkül 2003
digitális nyomat 60×72,5 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

VALKÓ Margit galériái

91 5. 54

Knoll Galéria

Új Művészet

Új Művészet

Vallá Ödön

65 éves korában elhunyt

Magyar Nemzet 1968 szept 10.

— Halálozás —

MDK

Valkó Gödök, épülő

Meghalt 65 éves korában.
A Farkasréti temetőben
temetik IX. hó 19-én.

– : Halálozás

11

Népszabadság, B.u. 1968. szept. 10.

Valkó Sándor grafikus

„Föld" akvatinta 76x53 cm

szerepelt a Studió 1978-as kiállitásán
-Katalógus a könyvtárban-

VALKÓ Zoltán épitész M.A.K.

"Sport" csónakház, bp. Római-part. / 1958-59/ repr.

Társtervező: Jánossy György
Ép. vez. Lévay Ádám

Magyar Épitőművészet 1962/2. 22-23.l.

Valkóné MDK

márványmunkák

Műcsarnok 1925. Iparművészeti Társ. Jubiláris kiállítása

Vaikó Péter

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR HÍRLAP SEP 15

A TECHNIKA HÁZÁBAN hétfőn hirdették ki az Építőipari Tudományos Egyesület diplomadíj-pályázatának eredményét. Összesen 32 fiatal építész- és építőmérnök vett részt a pályázaton. A háromezer forintos első díjat Vaikó Péter építészmérnök kapta a metróvégállomásról és üzletközpontról készített tervéért.

A FÜLÖP-SZIGETEKEN VÉGIGSZÁGULDÓ GEORGIA TÁJFUN halálos áldozatainak szá-

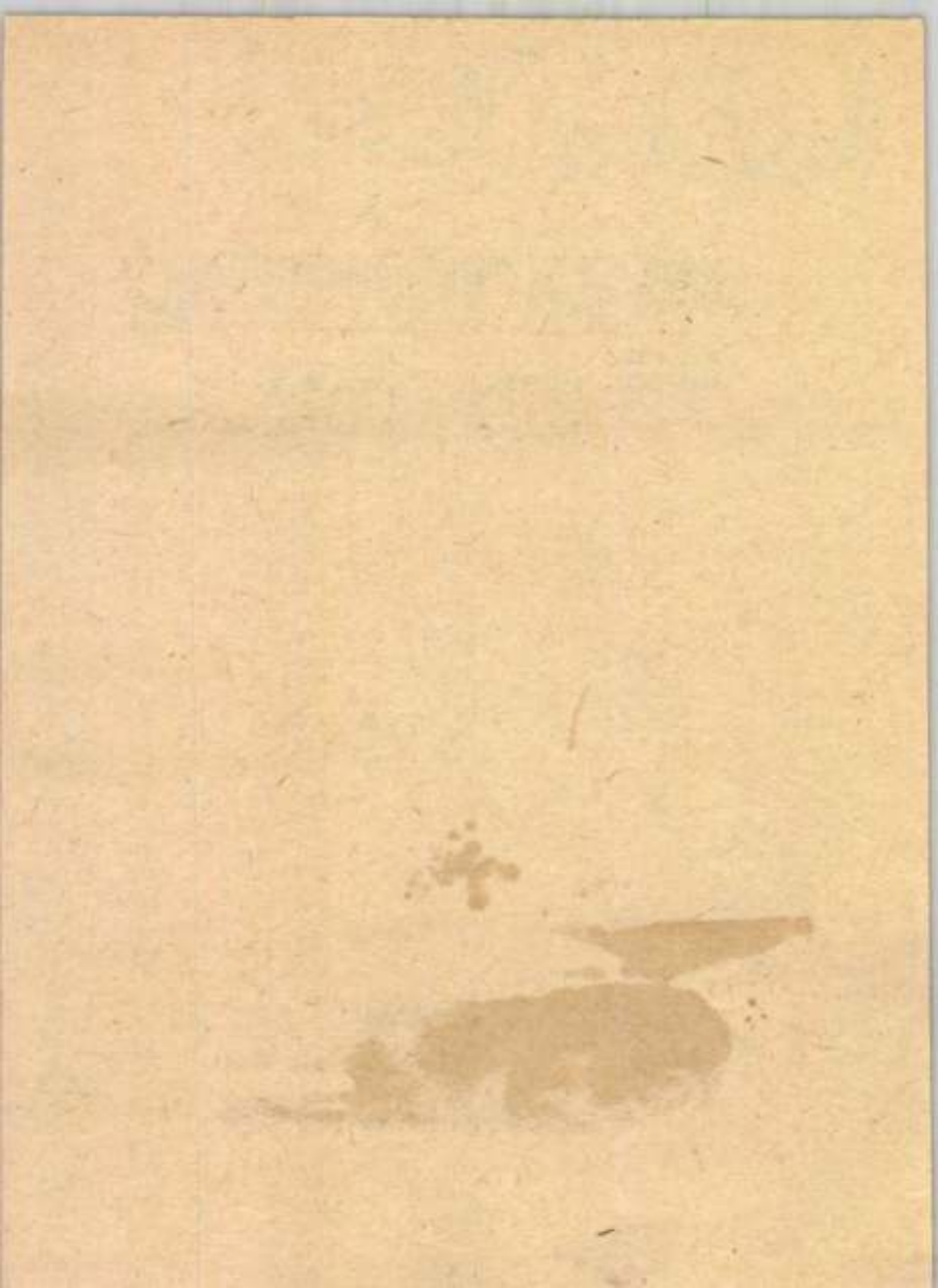

1983 NOV 0 6
Valló Viktor
szobrán műni
MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
MAGYAR HIRLAP
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Pest m. Hírlap

1021

Üvegfúvók

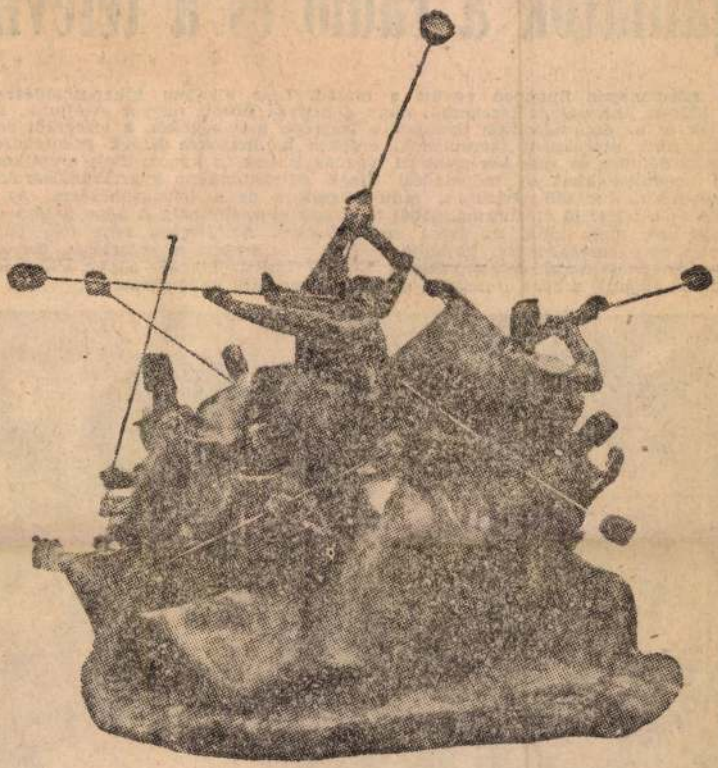

Valló Viktor szobra

jánlatok

A háromnapos ünnepe
jó időben érdemes felke
ndék ez az őszi napsüté
nyar. Akik szórakozni s
árnap délután és este k
bb produkcióikkal. A
kisebbeket. Jut idő olv
ádió és a televízió műsor
máló erő, mely kihat az egész személyiségre. Az értékes zene fogékonnyá
bert a szép befogadására, formálja az ízlését és emberi magatartását. Gazdag a
az ünnepnap zenei eseményekben, Kodály Zoltán szavait éppen azért idéztü
ıdolatai sugallja a zene szeretetét, az igényes muzsika hallgatását.

Valkovits János

szegedi szürszabó
1855-ben az ottani
céh tagja

Hilf. III. l

Valkovits Zoltán

Szerepel a 24. megyei Ezi tárlatom
Hajdúnánáson

N.N: ha nyílik a megyei Ezi
tárlat

Hajdú Bihari Napló 1969 XI. 30

Valkovits Zoltán

Kerepel az alábbi Táklaton

Dr. Tóth Ervin: A pedagógus
Képzőművészek V. orsz. kiállításáról

Hajdú-Bihar megyei Napló 1969 VI. 6.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Valkovits Zoltán

Szerepel a debreceni Gyi. Távlatok

Tóth Béla: A debreceni Gyi. Távlatról

Alföld 1969 I. n. 75 old.

Valkovits Zoltán

Szerepel a pedagógusok tárlatán
Debrecen ben

Dr. Tóth Ervin: A V. országos kiállítás

Pedagógusok Lapja 1969 VI. 16

Valkovits Zoltán

Szerepel az őszi tárlaton a Déri Múzeumban

N.N.: Megnyílt az őszi tárlat

Hajdú Bihar megyei Népujság 1968 XI. 26

M.D.K.

Valkovics Zoltán festő

nevét a Bíró Lajos köré-
hez tartozó fiatal művészek
közül említi Kádár Zoltán:

A Hajdú-Bihar megyei képző-
művészet XXII. őszi tárlata.

ALFÖLD, Debrecen, 1967. XVIII. évf. 1. sz. 85. old.

Valkovits Zoltán
'96. aug. 2.
Kelet-Magyarország

TÁRLAT

Valkovits Zoltán festményei

Ideológus

Valkovits Zoltán festőművész kiállítása a Nyírbátori Alkotóházban a nyár egyik jeles kulturális eseménye volt. Az eredetileg debreceni művész — képzőművészeti főiskolai tanulmányok után — 1968 óta szerepel különféle csoportos, megyei és országos kiállításokon. Az ország tizenegy városában volt már egyéni kiállítása, köztük Debrecenben és Budapesten több is.

Tanyai, falusi, városi általános iskolákban, középiskolákban és a műszaki főiskolán tanított, ezután került a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola rajz tanszékére.

A művészeti — vizuális — esztétikai nevelést hivatásnak tekinti, csakúgy, mint a képzőművészeti szakkörök vezetését.

Csendélet kávédarálóval

Temetőcsősz

Választó *Elek Emil reprodukciói*

yhért alkotásai

másnak adják a vendégek, és télen se hűlne ki a víz a csövekben... Szeretnénk, ha ez a szép szellem, mely bekéredzkedett, mint egy szülőszobába, hogy világra hozza magzatát, nem szégyenülne meg hitében és reményében. — írta Tiszai Nagy Menyhért egyik segélykérő levelében. Van hely ahonnan válasz sem érkezett, nemhogy biztató szó.

Az alkotóház súlyos anyagi nehézségekkel küzd. A községtől már nem kapnak támogatást. Nincs miből fizetni a számlákat, nem tudni lesz-e pénz téli tüzelőre, s a művészmunkához szükséges alapanyagokra. És T. Nagy Menyhért már senkitől semmit nem kér. Időnként sikerül eladnia áron alul egy-egy képét, s abból fedezi költségeiket.

Ebben az alkotóházban töltöttem két napot. T. Nagy Menyhért énekelt népdalokat, virágénekeket, zsoltárokat, s közben gitárral önmagát kísérte. Az énekszóval teli mély, sötét falusi estét csak kutyaugatás és harangzúgás törte meg. Minden valami varázslatos nyugalmat, békét, szeretetet árasztott. Mert olyan hely ez, ahol az idő lelassul, a lélek lecsöndesül, olyan hely ez, ahol a művész alkotni kényszerül.

S. Dálnoki Erzsébet

vándora

még jelenleg is itt él, szállítórepülő-fők korában pedig jó néhány Nyíregyházi végzett pilótát vettek át a hadsereg-

A nyíregyházi sportrepülés elkötelet támogatója is. Az itteni repülőklubk nyújtott nagy segítséget köszönte ég a megyei közgyűlés azzal az Emkplakettel, amelyet az elmúlt héten ütörtökön vehetett át az ünnepélyes egyei közgyűlésen.

— A főcsoportfőnöki tisztséget 1995. december 1. óta töltöm be, ám sajnos az új szolgálati törvény miatt szeptembertől 1-től már nyugdíjas leszek, s akkor ismét a sportrepülők következnek az életemben. Szomorú vagyok a búcsúzás miatt, ugyanis nem érzem magam még nyugdíjasnak.

A családban azonban lesz olyan, aki átveszi tőlem a stafétabotot, a fiam ugyanis a szolnoki repülőtiszti főiskola harmadéves hallgatója. A családom egyébként annyira közel került a repüléshez, hogy valamikor régen a leányom s a vadászpilóta hivatást szerette volna választani, ám nagy sajnálatára nem lehetett az, végül a pedagógusi pályát választotta. Jó a kapcsolatom a szolnoki repülőklubbal, s mivel közelebb van Budapesthez, talán természetes, hogy gyakrabban fogok ott repülni, mint Szabolcs megyében.

Remélem, mindezek ellenére Nyíregyháza nem fog kitagadni.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Kajdiósági Munkás
66 (nov. 23.

Valkovics
1021 Zoltán

A képzőművészeti kiállításon Fenyvesi Sándor mondott megnyitó beszédet

A képzőművészeti kiállításon

Vállalatunk képzőművészeti szakköre, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 49. évfordulója alkalmával kiállítást rendezett a kultúrház tanácstermében. Bemutatták a szakköri tagok legszebb munkáit.

A kiállítás megnyitóján részt vett a megyei népművelési tanácstól *dr. Varga Gyula* és *Kapros Márta*, valamint ott volt *Valkovics Zoltán* rajztanár, a szakkör vezetője, továbbá sok vállalati dolgozó is.

Fenyvesi Sándor szb-titkár mondott megnyitó beszédében méltatta a szakkör egyéves működését. A megnyitó után az összegyűlt dolgozók megtekintették a dicséretet érdemlő szép munkákat. Valamennyien sok elismeréssel nyilatkoztak a látottakról. A képek közül néhány eljutott már a gyáron kívüli tárlatokra is. A Vasas képzőművészeti körök Salgótarjánban megrendezett országos kiállításán *Szabó Mária* (műszaki rajzoló) festménye IV. díjat nyert.

Bíró Lajos festőművész értékelte a kiállított képeket. Javaslata alapján a zsüri a következő sorrendet állapította meg: 1. *Szabó Mária*, 2. *Csepregi Oszkár*, 3. *Kalmár Irén*, 4. *dr. Tasi Istvánné*. Értékes jutalmat kaptak.

L. Z.

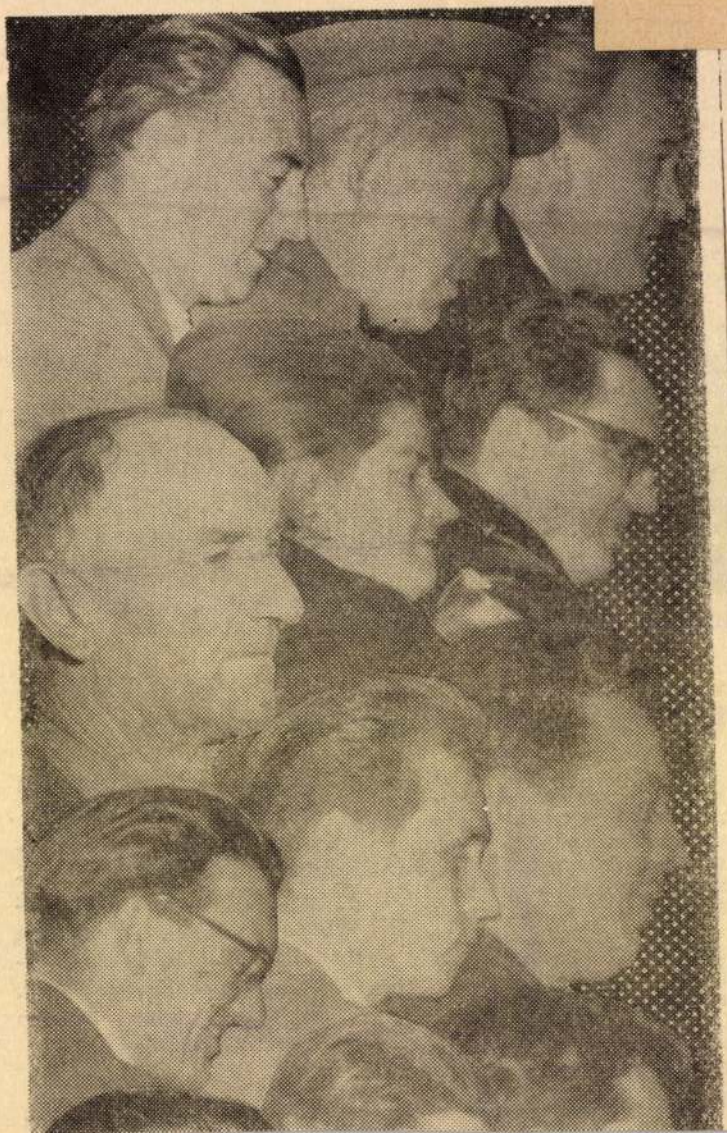

HAJDÚSÁG

A H

III. évfolyam 22. szám

...KONY Károly építész

Fiatal szegedi építészek. = Magyra Építőművészet,
83,1992,
55.p. é sill.

MDK.

Valkovics Zoltán

Kiállitási kritika

Hajdubiharmegyei Népújság 1966 dec.4.

Valkovics Zoltán

Szerepelt a XXI. debreceni tárlaton.

Alföld 1966. jan.

A debreceni képzőművészet válaszúton. Új Kerék

M.D.K.

Valkovics Zoltán, festő

mély tónusu temperáiról a XXI. debreceni őszi tárlatos ugyanazt állapitja meg beszámolójában Szij Rezső, mint Biró Lajósról: „a gömbszerű koronák csak jelképszerűen utalnak fákra, a hid íveit elnyelik a mélyen tartott sinek..."

ALFÖLD, Debrecen, 1966. XVII. évf. 1. sz.

71. old.

Valkovics Zoltán

Szerepel a Hajdú-Bihar megyei képzőművészeti őszi tárlatán.

H-B. megyei Néplapja 1966. nov. 22.

Valkovics Zoltán

Szerepelt a Hajdú-Bihar megyei Képző-
művészek őszi tárlatán.

Alföld 1967. jan.

Valkovits Zoltán MDK
/püspökladányi/

Festményekkel szerepelt aképzőművészeti körök VI. országos kiállitásán./Bp. Rózsa Ferenc Művelődési Ház 1963 nov. 7-21/

Kürti Katalin: A képzőművészeti körök legfőbb feladata az izlésnevelés.
Hajdubiharmegyei Népujság. 1963 ~~nov.~~/7/ dec. 7.

Valkovits Zoltán

Valkovits Zoltán festőművész és Margócs Erzsébet keramikus népi iparművész kiállítása április 2-án nyílik meg a Fáklya Klubban

Magyar Nemzet 1985. III. 30.

VALKOVITS

A Városi Művelődési Központ
és a Szoboszlói Kulturális Közösség
szeretettel meghívja Önt és barátait
1995. szeptember 22-én, pénteken
17.00 órára a Szoboszlói Kisgalériába a

Városi Művelődési Központ Képzőművész Körének

kiállítás megnyitójára.

Művésztanár:
Valkovits Zoltán festőművész

A kiállítást megnyitja:
Bacskay Csabáné tanár

A kiállítás megtekinthető
1995. szeptember 30-ig
naponta 10-12 és 15-18 óráig.
(Vasárnap zárva!)

•Fk.: Kovács Gábor, VMK • terv: Reklám Műhely • nyomda: Nyomdaipari Vállalkozás •

HAJDÚSZOBOSZLÓ
95 IX. 20

MAGYARORSZÁG
014
FORINT

Szoboszlói Kisgaléria
Hajdúszoboszló
Szilfákalja 2.

Mj Művészet Szerkesztőséje

Budapest
Báthori u. 10.

1 0 5 4

Valkovits Zoltán

A megnyílt 25. Debreceni Őszi Tárlaton művel részt.

Magyar Vilmos: Őszi Tárlat, 1964.
Hajdú-Bihar megyei Képújság, 1964. dec. 14.

Valkovits Zoltán
festő.

A művész eredményesen kísérle-
tezik az absztrakt festészettel.

Tóth Ferenc: Marosmenti művésztelep Makón.
Művészet, 1971. december 14. oldal.

Valkovits Zoltán, festőművész, rajztanár

„Rózsaszín táj" c. [rejt.] 141. old.

Szövényi Zsolt: a főiskolai rajztanárok első kiállítása.
Szabolcs-Szatmári Szemle, 1984. 2., 135-143. old.

Váll Károly

Győr 1722

l.

Jankó Ötvös-apródok

8-l-

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Váll Zoltán ,festö
szül. 1922

/Szerepelt 1947,Paris:"Groupe des Beaux-Arts"
kiállitáson is."

236.sz. Fek kréta

Stockholmi grafikai kiáll. 1948.April.
Nemzeti Muzeum/Stockholm/ Katal. 32.1.

Valla

l.

Lykanomzromantika
Σ18.l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest V

Vallási vk. templom

(Görög egyházmegye)

Restauráltak

1881–82

Velics 1894

72. l.

7. Sz.

7. Toscan festő.

A XIV—XV. századból.

Jelenetek a szt. remeték életéből.

A kép hegyes vidéket ábrázol tengerrel, a melyből szirt emelkedik ki tetején várral. Három csolnak közlekedik a vizen, a hol öt ördögöt és két tengeri szörnyet is látunk. A partot kolostor és a hozzátartozó külsőség foglalja el. Középütt ravatalra terített piros szőnyegen egy szent holtteste nyugszik. Körülötte remeték és szerzetesek csoportosulnak és egy pap a tetemet szenteli be. Jobbról a vörösre festett ház udvarán, két szerzetes ül és a kertben ugyanannyi dolgozik. Közelükben a hegyekről lejövő remeték láthatók, kik szamáron, szarvason és oroszlán-fogaton vagy mankóikra támaszkodva gyalog érkeznek s a kiknek egyike, sziklára akasztott szent kép előtt imádkozik, míg a szamarat behajtó szolgán innen, két barát ül a földön és ájtatoskodik. A hátteret képező hegyeken kolostorok és remetelakok vannak, honnan épen úgy, mint a fekvő oroszlán mellett elhaladó úton, szarvason, talyigán, hordozható székeken és gyalog, a meghalt szentnek hívei közelednek. Egy részök a beteget, ki őket megáldja, imádkozva fogadja.

T. 437.

MDK

Valla
fametszö

a 40es evekben

Stalla M: Morelli G. fametszö müvészünk
Lalála

Grafikai Szemle 1909 évf. 4 sz. 75 l.

Valla József

pesti fametsző-műhelyének tevékenységét /1848 után/ említi

Rónai György: Gondolatok művészetnevelésünk intézményesítésének centenáriumán.
Művtört.Ért.1971.3.sz.2o4-212.l. 2o8.l.

Walla József

Vas. Lap. 1880. 44. l.

Walla József, ki Benczur «Vajk keresztelése» festményét fára metszette, Münchenben lakó hazánkfia, s egyike a N[illegible]

[illegible] Alkalmunk lesz legközelébb több metszvényét bemutatni.

Ad Fi 48.

MDK

Valla József Bp.

Uj tagok a M. Ipm. Társ. Magyar Iparművészet, 1901. 291. l.

Valla József MDK

Hazafelé, Fametszet Marais festménye után

Szabaditsátok meg Barabást! fametszet Müller Ch.L. festménye után

Mücsarnok 1894/95. téli kiáll.

Valla József

MDK

Kihallgatás napja, fametszet Zimene Aranda festménye után

Műcsarnok 1894/95. téli kiáll.

MDK

Valla József, fametszö

XVIII.sz.

történeti munkákat fába vésett, közösen dolgozott Mihaloviccsal.

Tóth Ervin:A régi magyar fa-metszö müvészet története Debreceni Szemle. 1940. 317-324.l.

Valla József fametsző M.D.K.

A Zsolnay Viktor szerkesztette: Hovéd album -ban Benczur és Munkácsy 2-2 rajza után készült metszet nevével van jelezve.

Batakyné Molnár Zsuzsa: Morelli Gusztáv 148. l.

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. sz. Bp. 1963.

Valla József fametsző M.D.K.

A Petőfi diszkiadás /1879/ illusztrációinak metszője Morelli mellett,

részt vett a munkában Poldlák is

Papatakyné Molnár Zsuzsa:Morelli Gusztáv 148.1.
A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei IV. sz. p. 1963

Valla József Jertő

Budapest. Hirlap. 1882 V. 4

122 r. 2. o. Melléklet

Magyar művészek kulföldön

Vallachy Jan

l. Kalmund

69-l.

II. Lajos:

Mellig, hétnyolczad j
gyöngyök díszítnek, hajá
s szemöldöke, bajusza s ritka
alól korczbaszedett fehér inge
s szegése rókaprém. A háttérb
szavak olvashatók:

„LVD. REX. V

Olajfestés, fára, méretei 4
Megrendelésre ~~[illegible]~~ másolta Bezr J. K. 189
Bartel Beham után ~~[illegible]~~
Ára 175 frt (108/93). ny. sz. 109/9
Eredetije a münchenni Pinakothek
1896. III. 3. az ezredéves Kia
1896. XII. 28–29. érkezett vissza (41
Elszámoltatott 1894. VI. 28-án
a 3135 szvsz. levrattal. (121/94).

MDK

Vallacher György

Dunántuli tav. tárlat. Képzőművészet, 1932. 51.sz.
136 l.

MDK

Vallacher László festőm.

Vidéki centrumok. Képzőművészet, 1929.25.sz.
238 l.

Szombathely

MDK

Genthon: A magy.festőműv.tört. A Szépműv. könyve, Bp.1940.

MDK

Vallacher László, Szekszárd

Dunántuli tav. tárlat. Képzőművészet, 1932. 51.sz. 136.l.

Vallachy Jenő

1872/73 – 1876/77

Ferképzőmfoiskvk

144. l.

Kath. Ágoston pk.
Prot. Ágoston

CSÜTÖRT.

29

Kath. K. sz. J. fejv.
Prot. Erneszlin

Izr. 30. Ros Khodes

PÉNTEK

30

Kath. L. sz. Róza
Prot. Rózsa

Izr. 1. Elul R. Kh.

SZOMBAT

31

Kath. Rajmund
Prot. Erika

Izr. 2. S. Softim 6. P.

Wallandt P.D.vésnök.

Allgem.Handlungszeitschrift.1835.márc.11

80.l.

M.D.K.

Vállas Antal, fényképész

1840. aug. 20.-án a Tudós Társ. ülésén két általa készitett képet mutatott be, majd felvette a Dunapartot és a Várat. 246.o.

Fejős Imre: A magyar fényképezés kezdetei 24[illegible].o.

Folia Archaeologica. IX. köt. 1957.-Bibliotheca Kiadó. Bp. 1957

Vallay István
építész

Szolnok, a város 900 éves történetének emlékére felállítandó szobrászati, építészeti emlékmű-tervpályázatáról vett részt.

– : Képzőművészeti pályázatok.
Művészet, 1974. március – 48 oldal.

Vellay István építész

1972. májusban pályázatot hirdetett a 900 éves Szolnok emlékmű felállításra. A pályázat jeligés volt. A terveket 1973. szept. 7.-én bírálták el. Díjazták „Jászkun" jeligés tervet, Kiss István szobrászművész és Vellay István építész tervét.

Szolnok Megyei Hírlap, 1975. aug. 19.

Vallé, festő

Művészet, IV., 1905. 277.

Adatok művészetünk történetéhez

Valle, Philippo

nobrân

l.

Csat-Frey Öst Kunsth

XXIV.K.

120.l

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
506.

Gyárfás István. Őskeresztény mü-
emléki tanulmányok.
Bpest, 1887.

f.

id.

VALLENTIN Balthasar bécsi rézmüves legény. Egerben 1768-ban mint az egri rézmüves céh legidősebb segédje emlittetik --+ Schajrer rézmüves mester mellett.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Vallentin, Balthasar, bécsi ötöltésű rézmüves

neve szerepel Egerben 1768-ban, mint a rézmüves „kompania" legidősebb segédjée.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 265. old.

MŰ K

Vallleshausen Zsigmond, festö

Önarckép, of.

Az Alkotás Művészház XXXII. kiállításának katalogusa.
"A Művész Két Arca." 1947.III.9-26.

VALLENDORF JÁNOS, pénzverő

Említve:.-41.-1738.Az adókimutatás a Nagypénzverő utcában említi.-1745."Circulus Fori.Wallendorfer János pénzverő." 67.old.

SZÁSZ KÁROLY: Adatok a nagybányai pénzverőház alkalmazottairól /1660-1829/ 61.old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY,LX-LXI.évf. 1961-1962. Akad.Kiadó,Bpest. 1962

V a l l m a n Jakab János
aranymüves/Kassa, 1805./

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
283.
"Kassán polgárjogot nyert müvészek"

Vallmuth Frigyes

a Békés Megyei Népújság, Szekszárd szer-
kesztősége kamarabemutató – sorozatá-
nak keretében megnyitatta Meskó anna és
Póka György grafikusok kiállítását,
szerdán.

Békés Megyei Népújság, Békéscsaba, 1973. jan. 19.

Vallmuth-Friggyes képzőművész

a Dél-Békés megyei Tz-Szövetség úvódy-kitüntetésben részesült, a tíz éves Körös-táj c. Békés megyei Népújság kulturális mellék-letének megjelenésekor.

Békés Megyei Népújság, 1972. jún. 4.

Vallner János

ötvös

1824 Zágráb

„Styrus"

Kapumagyarországi ötvösök 47 l.

Zsumberák.

Az előtérbeli magas he
balra szőlő terül el és a mel
vezet, a hol katona halad lefe

középütt: [illegible]

jobbra az irány

alól középütt: 325.
jobbra: P.R. fec.
a lap hátán német nyomtatás o

Rm., mér. a vk. 11.5: 15

Vallo Béla

Várallyai Sándor

Vittay György

építészek

tovább
=

Borb-Fabr. 56.l.

Vízjáépítés tervezői

Valló Béla

Fülöp Imre: Házgyárak. - Statikusok: dr. Bosri Béla, Dunai Árpádné, Farkas Endréné, Galiyas László, Nagy Perge Zoltán, Pikler Éva. - Épületgépészet: Katona Lajos, Kadosa Gyuláné, Skublics Viktor, Valló Béla. Közmű: Koposay Gábor, Zsigó László.

Magyar Ép.műv. 1971.4.sz. 25-29. l.

Vallo Béla

MDK

Valló István dr.

Valló I.dr.: Győr város a magyar kulturáért.
Szépművészet 1943. 146.l.

Valló István: Győri képeskönyv. Bp.1942. 24.l.
Officina.

Valló István: Győri képeskönyv. Bp.1942. 24.l.
Officina.

MDK

Valló István: Győri képeskönyv. Bp.1942. 24.l.
Officina.

MDK

Valló István [építész]

Borbíró Virgillel megszerkesztette Győr 1703. évi helyszínrajzát az 1703. évi telekkönyvi felvétel alapján. (repr.)

Borbíró - Valló: Győr, Bp. 1956. 139. l., 2. sz. mell.

MOK

Valló István [építész]

Borbíró Virgillel együtt írta a
„Győr városépítéstörténete" c.
könyvet. Megj. Budapest 1956.

Borbíró – Valló: Győr, Bp. 1956. 3. l.

MDK

Valló Istvám [építész]

Borbiró Virgillel az 1617. évi telekkönyv alapjám megszerkesztette Győr 1617. évi helyszínrajzát. (repr.)

Borbiró - Valló: Győr, Bp. 1956.
135-136 l. 1. sz. mell.

Vallman Jakab János

ötvös

1805. Jacobus Joannes Vallman aurifaber uxoratus aug. confess. addictus e civitate Russica Revall oriundus fidejubente domino Daniele Szathmáry die 26. Junii.

Kemény Lajos: Kassán polgárjogot nyert művészek. Művészet. 1913.

283. l.

gr..emiali.

—479 KEMÉNY LAJOS

Valman (Vallman) Jakab János

ötvös

1805 + 1810 Kassa

„ ex Russia, civitate Reval."

Kapmagyarornötvösök 47 l.

T. 6552.

térrajzon a Theys Fl. innenső
za szemlélhető az ostromló
működésével, a háttérben a
figyelmünket, az előtérben
ta:

acht be"y Zenta.

nyomtatás olvasható.

cm.

Vallmann Jakab Janis

Ohr -

laid

Arch. Erst

1909. 435

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrhölgynek

BUDAPEST,

ifj. Kellner E. Bpest.

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Valmuth Frigyes

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1972 MÁJ 7

Béla Ottó:

EGY ÖTVENES

1021

Volimuth Frigyes rajza

Minden relatív. Az öröm égő. A koszos lánc[illegible]

zínes
thet-

:: —
atona
vas-
nnak
ocsil
52-es
axi a
toná-
etileg
degy,

thely
szerre
azért
. Ar-
sit is
vál-
kis
ékjo-
nuta-
kezé-
kor-
karja
ig és
Ek-
éles
t ve-
telen
ap, a
rokba
a, de
resztő
ló fa-
ia ol-
ersegő
za az

léjük. Kirantja a
kocsiból, a többi nem fontos. Elérik a patakot, amit már láttak a kocsiból is, két oldalt fák, ezek fedezete alatt futnak. Jobbra egy majorhoz vezet az út, eléggé nyílt terepen. de erre fordulnak rá, mert pár száz méterre előttük a patakon két lovas határőr léptet át...

...A két szombathelyi vadász Egressy Tibor és Csizmazia Jenő hazafelé tart. Azért kanyarodtak csak errefelé, mert valami lövést hallottak az erdőből. Biztosan orvvadász. Már be is fordulnának az erdő felé vezető útra, amikor az árokban észreveszik a Warszawát. Karambol történt — de hol a vezető? Kiterített a térkép az ülésen. A kormány véres. Egressy. a kocsi gazdája, ezt mondja: — Ez több, mint gyanús. Töltsd be a fegyvered és menjünk utánuk. Messzire nem juthattak... Az előbb még láttuk a kocsit, ahogy Búcsúból kikanyarodtak.

m
k
né

ét
a
uln
Az
abá
fel
De Csizmazia
hátrafordul, a
elhaladnak. —
alacsonyabbnak
ra. Álljunk m

Egressy is k
puskáját, amik
es távcsöves
— Ti vagytok a
csival? — A fiú
Róbertet ezútta
lékonysága. Az
orrát tapogatja.
is az újabb ké
jöttök? — Ro
Messziről. — Ta
határoznád meg
ről. — Megp
utolsó lehetősé
megyünk a ma
lefonáljunk ko
Társával a vad
tást vált: — In
telefonálunk, h
tek. — Na, ülje
partra. — Be
fegyvert. Társ
— Szólj a rend
Majd én vigyáz

Vallóth Bálint

bécsi udvari ékszerész

1688-ban

lásd

Uj Magyar Sion

1880. 886. l.

BUDAPEST
935 MÁR.-7 19
62 sa

Valloth Bàlint

bècsi ötvös 1688

l.

Lepesztergknics 29. l.

Valloth, Valentin

becsi ötvös 1688.

lásd

Lepesztergkunst 14. l.

15. l.

Valner János

épitőmester Holczapfel Antal pallér-
jával épitette a miskolci volt minorita
templomot 1767 körül.

Dercsényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál,
Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem,
1969-70. Budapest, 1972

3328

Valner János építőmester

a miskolci volt minorita tpl. Ny.-i
traktusának építését vezette, pallérja
Holczapfel Antal volt. (1767)

Magyar Műemlékvédelem 1969-70
Bp. Akadémiai Kiadó 1972
332. old.

Valpek József

egri kőművesmester 1754-ben Egerben.

Voit Pál szb.: Heves megye műemlékei II. köt.
Magyarország műemlékei topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

267 p

Valner József

egri kőművesmester Egerben 1754-65.

Voit Pál. stb.: Heresmegye műemlékei II. köt.

Magyarország műemléki topográfiája VIII. köt.

Budapest, 1972.

2651

VALNER József diósgyőri kőművesmester. Edelényben 1763-ban a kastély becsüseként szerepel. /OL.Dessewffy lltár./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

M.D.K.

Valner József, kőművesmester

... származása, atyafisága sem ismeretes. Kiterjedt munkatsága nyilvan szervező hozzégével fogott össze, ami növelte irigyei számát. Különösen, mikor 1753-ban, a tőrögjékeres egrinek számító Pichler János Györgyel szemben ő került a céhmesteri székbe. Az egri kéz-műveseknek Barhóczy ellen tett panaszai miatt először Pichlert zárták ki a céhből, de 1756-ban

./.

Heves megye müemlékei I, irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

156 old.
+ 414 . "

-3-

M.D.K.

Valner József, kőművesmester

...a pór végertével, Valnerner is menekülnie kellett. Javait elhobortár. Valószínűleg azonos a diósgyőri kőművesmesterrel, aki 1763-ban az edelényi kastély becsüsekent szerepel. Az Adattárban számtalan rávonatkozó adat található, a nála foglalkoztatott legényes neveivel és neki tulajdonítható építkezéseivel

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

414. old.
+ 160. "

M.D.K.

Valner József, kőműves mester

és a többi céhtagok Mária Teréziához intézett panaszlevele rendkívül érdekes kultusztörténeti dokumentum: a püspök nemcsak hogy idegeneket részesít előnyben, de a helyi mestereket nem fizeti ki, a város pénzét saját költséges építkezéseire fordítja stb. stb. Barkóczy, egyben mint Heves megye főispánja, a pört teljhatalmulag intézi el, sokakat börtönte vetet, meghinosztat. Körben az egész perlekedés a két legnagyobb egri kőműves mester, Fichler és Valner körötti rivalitássá fajút.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

156 - 157 - old.
+158 - 160. "

VALNER József 1750-ben Egerben a kőműves céh jegyzőkönyve szerint az ács-,kőműves-és kőfaragó céh céhmestere. Az 1753-56. évi összeirásban a város IV. negyedének 4.fertályában vagyontalanként irják össze, mint kőművesmestert, majd telek vásárlásáról értesülünk. Egyik legtöbb legénnyel dolgozó egri kőművesmester a 18. századi Egerben. Egy fönnmaradt kimutatás szerint 1755-ben az alábbi legényeket foglalkoztatta:

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

--+ Liczky, --+ Jencs, --+ Pründl, --+ Funk,
--+ Liczky M., --+ Polczhoffer, --+ Juráme,
--+ Polyák, --+ Schneider J., --+ Promberger,
--+ Princz, --+ Suszter J., --+ Mözlinger,
--+ Schauffler J., --+ Vashoffer A., --+ Pilvein,
--+ Niedernovszky, --+ Kälermann, --+ Janek,
--+ Schmidt János, --+ Miller, --+ Kohaida,
--+ Mundl, --+ Falk János, --+ Klement, --+ Prükl,
--+ Pék, --+ Haring, --+ Räuschel, --+ Fogler,

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

--+ Mizel, --+ Englizki, --+ Strelitzer,- Valner legényeit is felsorolja az összeirás, azokat „akik elmentek". --+ Strochayr, --+ Fielberger, --+ Pentzinger, --+ Strumm, --+ Springer János, --+ Lorber, --+ Puher, --+ Rittermayr, --+ Friezupauer, --+ Leblich, --+ Zahuber. Valner József kőmüvesmester épiti 1750-ben a felsőtárkányi templomot, /amelyet utóbb/a 18.század végén/ lebontottak/ Barkóczy

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

püspök számára --+ Wildinger áccsal együtt. 1751-ben építi a szikszói hidat, a megyének. 1755-ben - az egri kézmüves lázadás elfojtása után - javaslatára --+ Pichler Györgyöt kizárják a céhből. Valner ekkor ismét az egri kőmüves céh mestere.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

M D K

Valner Vincentius, Nova Villa.

festő

Kaposssy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. Műv. Ért. 1952. 1.sz. 139 l.

Valnicek Béfia

l.

Ernst Mur. kiáll.

124. n. 15. C.

– 1932

3688. Szinyei-Merse Pál.

Sz. Szinye Ujfalun 1845 jú

Gesztenyefa.

Az előtérben balról
~~nyolc~~ diszlik, ~~míg~~ kissé
mely árnyékát a virányos
térben jobbról és a hátt
Jelzése alól balra: »Szin
19

Vászon, mér. 100:12
Vétetett az 1908. fe
ján a Magyar Impressionis
tásából 6000 Kán. (302-90

L, de középütt,

A derült égbolt kör

Vét. 11970-908

Valnicsek Ferenc
Autorterverő
1908

Éimisk 1930
89. l.

tt

. . . . . .P

számu kiadási csekkszámla terhére

2930. évi szeptember..hó .6.... án.

M.kir.vallás- és Kö

340 - 11 szám.

29 - 1930.

Schulek János műépitész
utiszámlája.
melléklet száma:

A Müemlékek Országos Bizottságának,

Budapest.

Folyó évi junius hó 30.

259. szám alatt kelt felterjesztésére tudomás és további eljárás

MDK

Valogh László

Tájkép, of.

Arv.Közl. 1929.jun. 4.rk.sz. 15 l.

Valori, Filippo

MDK

Ficino mester egyes dolgozatait
sajátkezüleg lemásolta s igy küldte Mátyásnak.

18.o. v.o. 20.o.

Fraknói Vilmos - Fógel József - Gulyás Pál - - Hoffmann Edith: Bibliotheca Corvina. Mátyás király budai könyvtára. Bp. 1927. 172 l. 30 k.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPTÓ, BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
Pécs

1969 NOV 11.

Udvardy János

1021

A lemezben benne van a kép, csak észre kell venni

Ujjai alatt megelevenedik az erdő

A háromkerekű rokkantkocsi végig pöfög az udvaron, s aztán nagy ívben bekanyarodik az előszobába. Lépcső, küszöb egyetlen egy sincs a házban: esténként az ágy mellé is odaállhat. A kipufogógáz és a benzin édeskés szaga már beleivódott az előszoba bútoraiba: reggel kilenctől este hétig itt, a kiselejtezett — s időközben munkaasztallá alakított — konyhaszekrény előtt áll. A fiókokban apró kis fűrészek, gyaluk, a sarokban gondosan kötegelt lécek, lemezek. Rajztáblája a kihúzható gyúródeszka.

— *Először mindenről skiccet csinálok, sokszor nem is egyet...*

Néhány „lépéssel" arrébb gurítja a kocsit: íme, ez a fiók ilyen rajzokkal, ötletekkel van tele. Modern uránvárosi látkép, földbesüllyedt öreg ház, hinta, komor fenyves, ragyogó arcú anya — gyerekkel a karján. És aknatornyok.

— *Ez Széchenyi-akna.*

Felesége, aki a szobára nyíló ajtóban áll, zsebkendő után kutat: hiába, akárhonnan is indul a beszélgetés, mindig ide lyukad...

— *Azt mondja: ha most újra kezdhetné, megint csak odamenne...*

Kissé ingerülten nyikkan a kocsi.

— *Miért ne? Ki tehet arról, ami történt?*

Már kilenc éve. Az újságok is megírták akkor. Széchenyi-akna egyik ereszkéjében kaparóbeépítés közben életveszélyes sérülés érte Válovits János bányalakatost. Egy nyolcvan kilós kő gerincét törte. A kórházba szállítás után — heteken át — élet és halál között volt.

— *Mos már csak a lábaim emlékeztetnek arra, ami történt.*

A lábai, melyek olyan gyengék, vékonyak lettek, mint egy kamaszfiúé.

— *Hát ezért kellett az intarzia, hogy ne magam elé nézzek mindig.*

Öt évvel ezelőtt, egy doboz volt az első. Az asszony mutatja: ügyes, de igen nehéz.

— *Ezt nézze, ez a múlt héten készült.*

Modern vonalú, világos, stilizált virágokkal. És könnyű, mint a pille.

— Kitől tanulta?

— *Szinte mindenre magamtól jöttem rá. Famunkát sosem csináltam én azelőtt: elvégre esztergályos, meg lakatos voltam.*

— De rajzolni rajzolt?

— *Sose.*

A falon képek; tájak, épületek, emberi alakok — mesterien megkomponálva. Legkedvesebb témája a ház. Az egyik képen összezsúfolt, egymásra kúszó épületek állnak — s ha hosszasan nézi az ember, úgy érzi: rémült, egymásra utalt élőlények.

— *Ez milyen fa?*

— *Ez mahagónia, de a többség kőris.*

Lemezeket vesz elő, s mutatja: egyszerű dolog ez az intarzia, a lemezben tulajdonképpen benen van a kép, csak észre kell venni. Ez a hárs például olyan fehér és olyan sima, hogy nem is lehet belőle más, mint fehér uránvárosi panelfal. Ez a diófa meg olyan, mint egy tó. Hullámzik, tarajokat futtat a part felé. A diófagyökér egyébként furcsa jószág. Itt, Istenáldás-völgyben más mint Arany-hegyen, s Komlón megint más mint arra Rácváros felé. Attól függően, hogy hol nőtt fel a fa, más a színe, más a minta...

Minden kép, minden doboz egy-egy lépés előre. Most már könyvei is vannak, külföldi szaklapok.

— *Ez is szakma, tanulni kell.*

Az asztalkán közben gyűlik az anyag: minden szobából hoz néhányat az asszony. A Lenin-protré a szekrényből, a tisztaruhák közül kerül elő.

— *Megismeri?*

— *Meg.*

Könyvnagyságú portré, csak a legfontosabb vonásokkal.

— *Szomorú...*

— *Inkább komoly.*

— *Ön szerint milyen ember volt?*

— *Szerintem sokszor érezte: a hegyeket is nehéz elmozdítani, de még nehezebb az embereket megváltoztatni...*

Elmerengve néz. A ház magas dombon áll, az ablakon át messzire látni. A fák összekuszálódott ágai, mintha egy hatalmas, örökké változó test lüktető vérerei lennének. Az őszt szerette a legjobban, ilyenkor hosszú délutánokat töltött az erdőben. Most itt van az erdő az asztalán. Aprócska, hozzá nem értő ujjakkal meg sem fogható ágakkal, levelekkel. Órákon át építi, rendezi a tájat, s aztán mikor kész — újrakezdi. Negyvenkét éves.

Békés Sándor

Dunántúli napl

következő öt év programja:

r új személygépkocsi

snáltautó-kereskedelmi
t — Három év múlva
lik a piac

sára, kibocsátására létesítenek MERKUR-kirendeltséget. Változtatnak a kínálat, az eladás módszerein is. Az árusítás, a szaktanácsadás, a különféle autótartozékok, ápolási cikkek eladása, az autószalonok feladata lesz. Budapesten 1971—73 között hármat, Miskolcon, Debrecenben, Győrött, Szegeden és Pécsett 1972—1975 között egyet-egyet nyitnak.

A használt gépkocsipiac javítására 1971-ben befejezik a Röppentyű utcai telep rekonstrukcióját; ennek során kétszeresére bővítik, vizsgáló-javítóműhellyel, forgalmi épülettel is ellátják. Az első vidéki használt autókereskedelmi telepet Pécsett vagy Kecskeméten építik meg.

Ifjúsági nagygyűlés Sellyén

Sellye község KISZ-bizottsága tegnap délután tartotta meg küldöttválasztó gyűlését, amely után ifjúsági nagygyűlést rendeztek. A DIVSZ megalakulásának 24. évfordulója alkalmából Sellyére érkezett a DIVSZ két titkára és végrehajtó bizottságának tagja: Aboubacar Colombo szomáliai és Antonio Meza venezuelai mozgalmi vezetők. A nagygyűlésen Antonio Meza beszélt a DIVSZ tevékenységéről, feladatairól, és megemlékezett a közel negyedszázados évfordulóról. A külföldi vendégekkel együtt érkezett Varga János, a DIVSZ budapesti irodájának képviselője.

Vezet a

Tizenháromféle
forgalomban — L
a N

Gyógyszeriparunk fejlődé sét bizonyítja, hogy a felsza badulás előtti kétmillió dol lár értékű termeléssel szem ben ma már mintegy 2(millió dollár termékeinek é téke. Gyógyszeriparunk szi te teljes mértékben kielég a hazai szükségleteket, lehet termelési értékének n gyobb részét, több mint k harmadát exportálja.

Az elmúlt két évtizedb a lakosság gyógyszerfogya tása hétszeresére emelkede Az 1951. évi 567 millió rinttal szemben 1968-ban 36 az idei év első felében pe már 2043 millió forint érté gyógyszer fogyott. Lényeg sen megváltozott több jele tős gyógyszercsoport forg mának alakulása. Altatókt az elmúlt évben 146,3 mil tablettát fogyasztottunk ez az előző évhez képest százalékos csökkenést jele Csupán a Noxyron forgalr

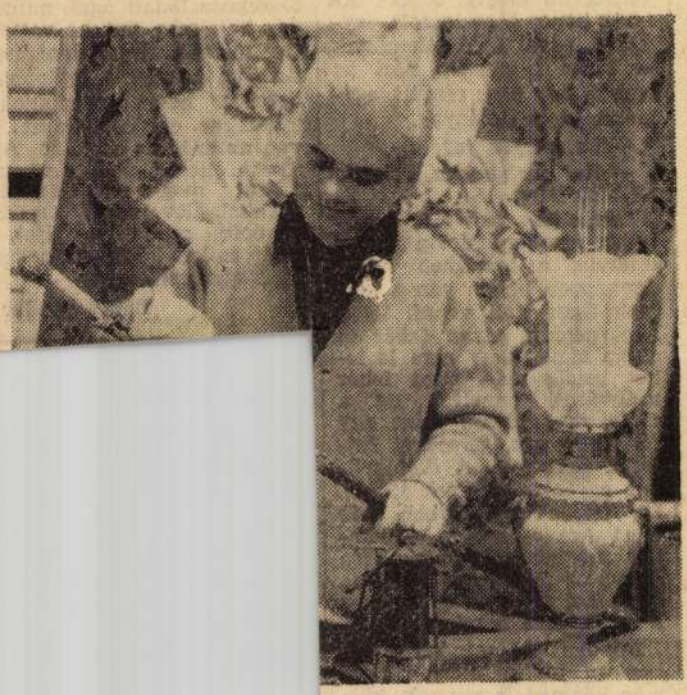

a kiállítás anyaga

ás készül
szabadulásáról

még a múzeum tudomására nem jutott emlékek, dokumentumok is előkerülnek addig, s ezekkel gazdagítani lehet az anyagot.

Mi lesz majd a kiállításon? Az első rész nagyrészt hadtörténeti jellegű lesz, a Baranya felszabadításában

Havazás,
ónoseső helyett:

Villámlás, záporok, jégeső

Az idei ősz mindenképpen „rendhagyónak" bizonyul. A száraz, derült októberben egész hónapban mindössze 27,4 mm csapadék esett. A már megszokott enyhe időt azért lassan felváltotta a hűvösebb, őszies időjárás, és november első napjaiban bemutatkozott a típusos „őszi eső" is.

Tegnap reggel aztán újabb furcsaságokkal hívta fel a figyelmet magára az időjárás. Az évszaknak megfelelő 3—4 fokos hőmérséklet helyett 12 Celsius fokot mértek a meteorológusok. Ezt a váratlan felmelegedést a Kárpát-medencében megrekedt meleg levegőtömeg okozta, amely délről érkezett az ország területe fölé. A reggeli órákban Dél-Dunántúl területéről záporokat jelentettek, melyeknek valósággal nyárias jelleget adtak a kísérő jelenségek — a villámlások, dörgések. A záporokat egy Ausztria felől beözönlő hideg, de

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MECSEKI ÉRCBÁNYÁSZ

1971 MAR 19

1021

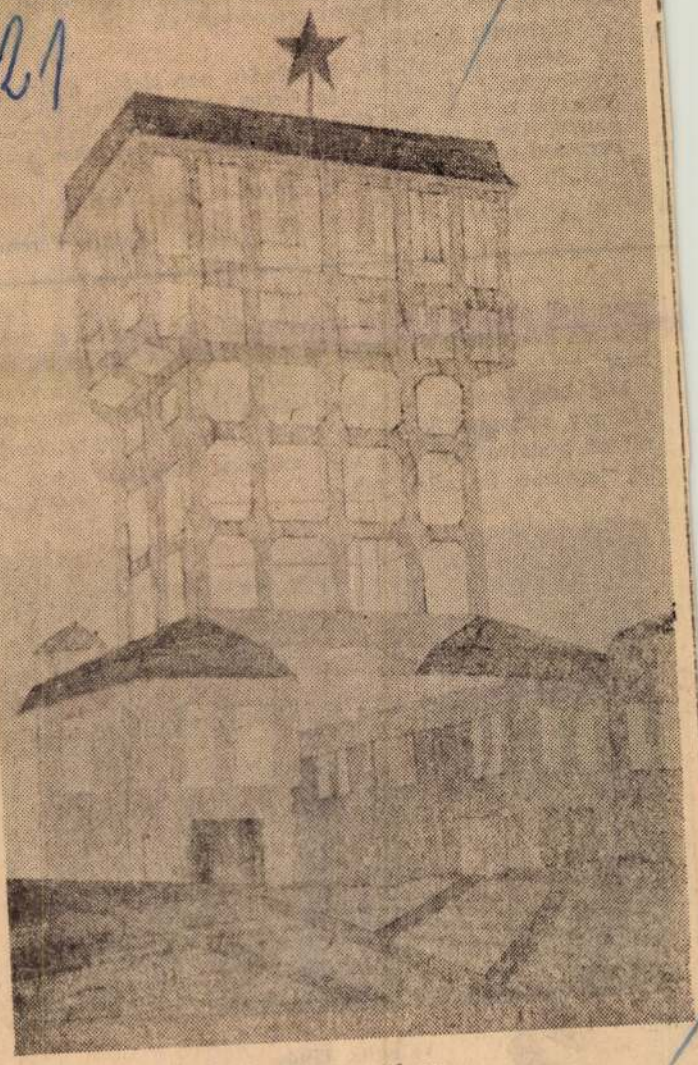

Válovits János

SZÉCHENYI-AKNA *(Intarzia)*

kereket oldott. Mire

A vizsgálat után
got, hogy férjét a ker

Huszonöt év telt e

Anna már nem si
nyírfavesszőt, amelyet
átültette a sírra. Ma
vessző. Alatta pedig az
betűkkel ez áll:

„Itt nyugszik Grisa

Csikós Ferenc

gyan kell alkalmazkodnia az intarzia készítőnek az anyaghoz.

Míg beszélgetünk, két misekönyv nagyságú kötet kerül az asztalra, benne a világ legszebb intarziái, fafaragásai. A könyveket, rövid időre Budapestről kapta kölcsön, mert az intarzia készítőnek is az a célja, hogy minél szebb és tökéletesebb műveket készítsen.

— k —

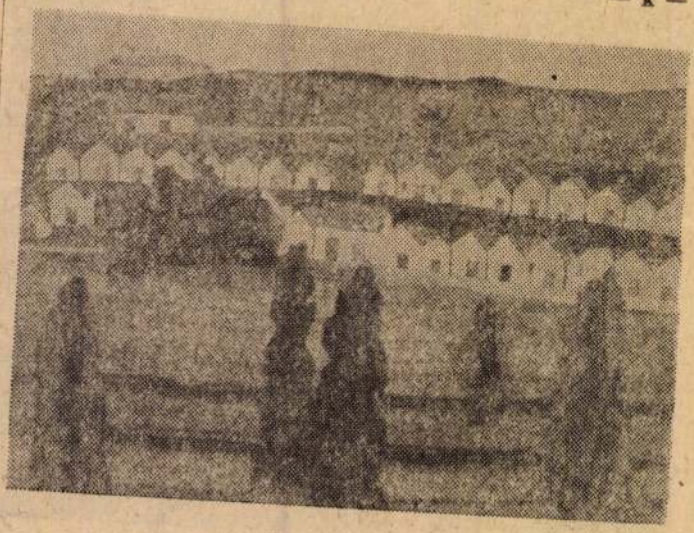

Válovits János
VILLANYKOVESDI PINCESOR *(Intarzia)*

VALOVITS László
Magyarlápos, 1945. május 28.
IA Képz. Főisk. Kvár, festő és grafikus

Banner Erdély

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MECSEKI ÉRCBÁNYÁSZ

1971 MÁR. 9.

1021

Válovits János

Válovits János

Életünk során sokszor kerülünk megoldhatatlannak látszó feladatok elé, a véletlenek néha gyökeres változásokat követelnek életünkben, és ilyenkor elcsodálkozunk: mi minden van egy emberben? hányszor tudunk újjászületni?

Válovits János hosszú évekig dolgozott a föld alatt Széchenyi-aknán, mikor egy lehulló kő, oly súlyos sérülést okozott neki, hogy felgyógyulása után is kénytelen tolószékben maradni. Az állandó munkához szokott ember azonban addig nem tudott megnyugodni, amíg megfelelő elfoglaltságot nem talált magának. Ekkor kezdett el faragni, majd intarziákat készíteni. Nyáron pedig, mikor a nap nagyobb részét a szabadban tölti, a tolószék sem akadályozza, hogy fogók és kalapácsok segítségével a vasba formálja bele elképzeléseit.

Keskeny ösvény vezet Pécsbányáról az Istenáldás-völgy aljában álló Válovits-ház, a gazda által kovácsolt vaskapujáig. Csak a Mecsekről lezúduló széltől mozgatott gyümölcsfák törik meg az üvegcsendet. Az óriás üvegablakokon keresztül szinte benyúl a szobába a téli kert. A falakat körben intarziák díszítik: Széchenyi akna harmonikus betontörzse, a pécsbányai bányászkolóniák szűk sikátorai, az országoshírű villánykövesdi pincesor, a siklósi vár, a szigeti városrész új lakótelepe, Pécs történelmi városrészei. Az asztalokon pedig fantázia-virágokkal díszített fadobozok állnak.

A házigazda valósággal tűzbejön, mikor a különböző falemezek természetéről esik szó. — *Van amelyik azonnal engedelmeskedik, a másik konokul ellenáll minden kísérletnek, csak nagy erőfeszítés árán adja meg magát* — mondja Válovits János. Aztán sorban elmondja, hogy mi az előnye a hársnak, miért szép a dió és mahagóni, hogyan kell alkalmazkodnia az intarzia készítőnek az anyaghoz.

Alkotóműhelyben:

Látogatóban Válovits Jánosnál

Míg beszélgetünk, két misekönyv nagyságú kötet kerül az asztalra, benne a világ legszebb intarziái, fafaragásai. A könyveket, rövid időre Budapestről kapta kölcsön, mert az intarzia készítőnek is az a célja, hogy minél szebb és tökéletesebb műveket készítsen

— k —

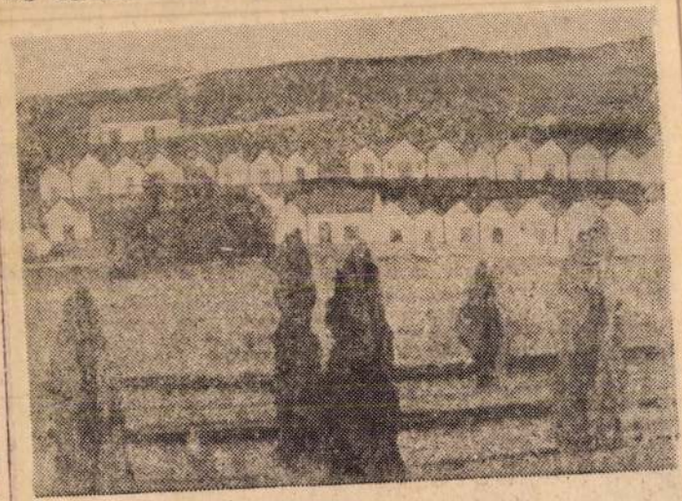

Válovits János
VILLÁNYKÖVESDI PINCESOR (*Intarzia*)

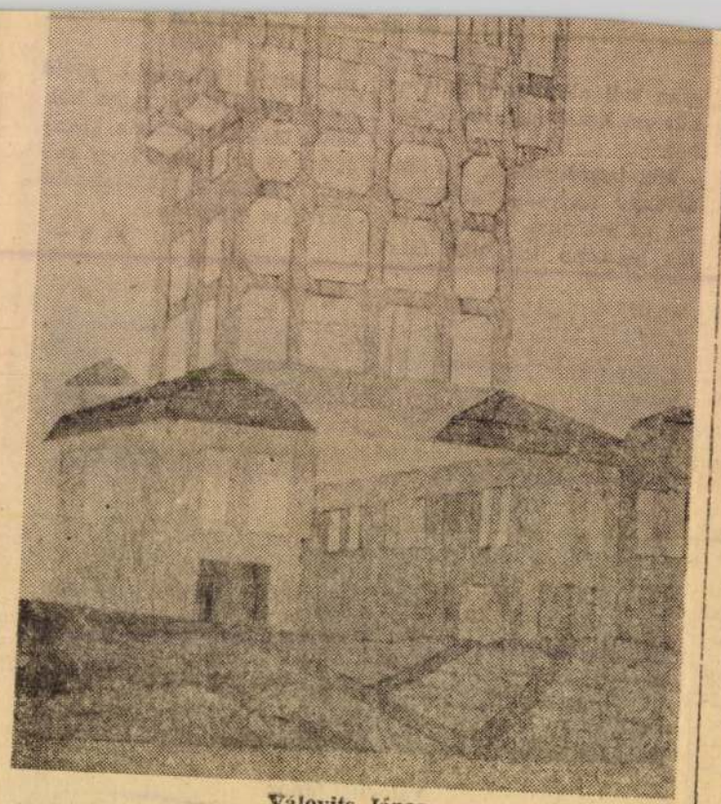

Válovits János

SZÉCHENYI-AKNA *(Intarzia)*

A délelőtti órákban furcsa ostrom indult a frissen épült erődök ellen, romhalmazzá vált az alma, a narancs és a répavár. Záporoztak a hagyma- és burgonyagolyók, rengett az egész épület. Bumm-bumm, zumm-zumm — hallatszott a szomszédos falak mögül, egy káposzta elvesztette a fejét és futásnak eredt, a többi utána.

Mire a zellergumók mögül a pirinyó rádió delet harangozott, az üzlet csatatérré lett, a szomszédos fal mögötti zaj mint egy elkeseredett végső küzdelem.

— Mi volt ez Annuska? — kérdezte a pultnál támaszkodó asszony.

— Átalakítás, a szomszédban — sóhajt fel megkönnyebbülten az eladónő.

Ajtónyikorgás. A belépő ötvenes forma, festékes munkaköpenyében olyan, mint egy absztrakt kép. Dörzsöli a kezét, közelebb lép a kályhához, feltolja sapkáját, csak azután szólal meg:

— Három csemegeuborkát.

— Azonnal, egy pici türelmet kérek ...

— Ráérek, ebédidő van ... .

— Szép szőlőt kaptunk ...

— A férfi ránéz — *Azt hiszi, megeszi az a kurva kölyök? Összerágja és kiköpi. Nem mintha sajnálnám tőle, megveszem én februárban is. Tegnap is neki vittem a narancsot, meg csokoládét, mindent ...* — *letompítja hangját és úgy löki maga elé a szót: egy zabigyereknek. Kicsit hallgat, mosoly bujkál a bajusza alatt, amikor újra kezdi —*

— Furcsa, saját unc

lyök, — *bök neki szót a*

— Mondom, hogy z

— Hát aztán?

— Úgy szerezte a

maga elé.

A csendben úgy tű

tékfolt s mint apró színes halak lengik körül.

— Azt hittem, viccel — **riasztja meg a csendet az eladónő.**

— Komoly ez kérem, de nem adnám semennyiért — *rántja meg a vállát a festékes — nem szégyenlem én, a lányom dolgozik, majd felneveli. Dobtam volna az utcára?*

Feleletet nem várva csapódik be mögötte az ajtó, a szivárványszínek úsznak utána.

A zellerek mögül új sláger erőlködik, az eladónő lekapcsolja a rádiót.

— Ismeri?

— Nem, azt hittem maga, a maga ismerőse. Várjon én is megyek ebédelni.

Az utcán télűző szél suhant el mellettük s végigsöpörte a bóbiskoló hókupacokat. A maradék víztócsák teliszájjal nevették a tegnapot.

FEKETE ISTVÁNNÉ

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 133-068, 337-748, 340-726

MECSEKI ÉRCBÁNYÁSZ

1971 MÁR. 9.

1021

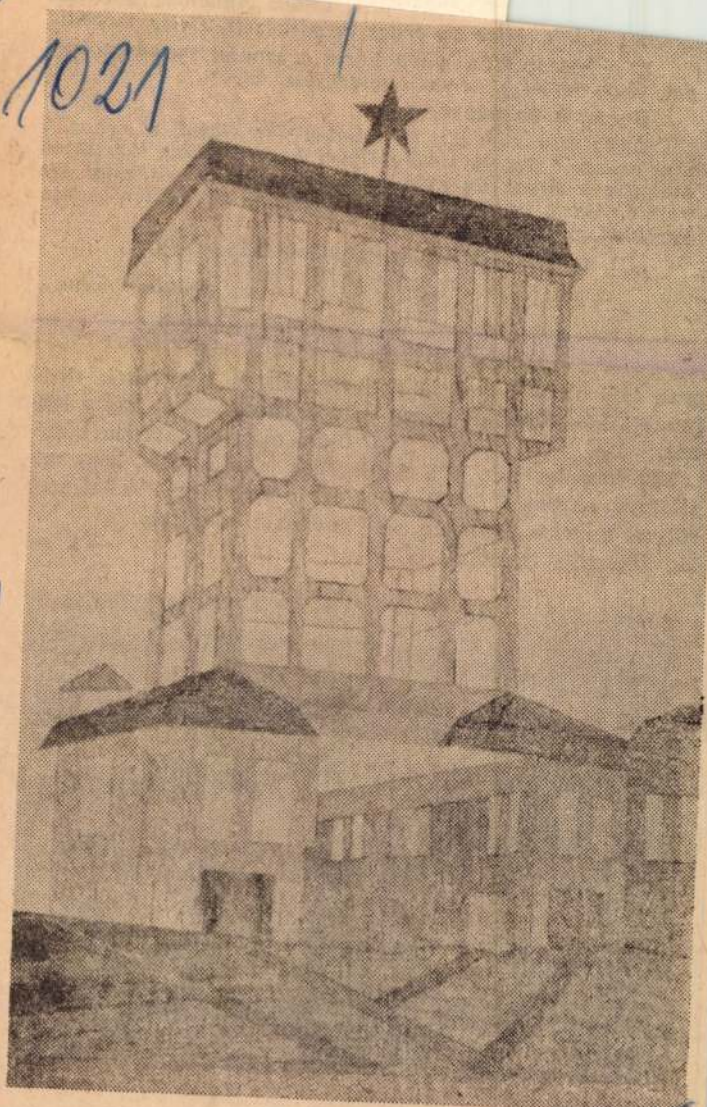

Válovits János

Válovits János
SZÉCHENYI-AKNA *(Intarzia)*

kereket oldott. M

A vizsgálat u

got, hogy férjét a

Huszonöt év t

Anna már ne

nyirfavesszőt, ame

átültette a sírra. A

vessző. Alatta pedig

betűkkel ez áll:

„Itt nyugszik G... az egyetlen drága férfi."

Csikós Ferenc

---

gyan kell alkalmazkodnia az intarzia készítőnek az anyaghoz.

Míg beszélgetünk, két misekönyv nagyságú kötet kerül az asztalra, benne a világ legszebb intarziái, fafaragásai. A könyveket, rövid időre Budapestről kapta kölcsön, mert az intarzia készítőnek is az a célja, hogy minél szebb és tökéletesebb műveket készítsen.

— k —

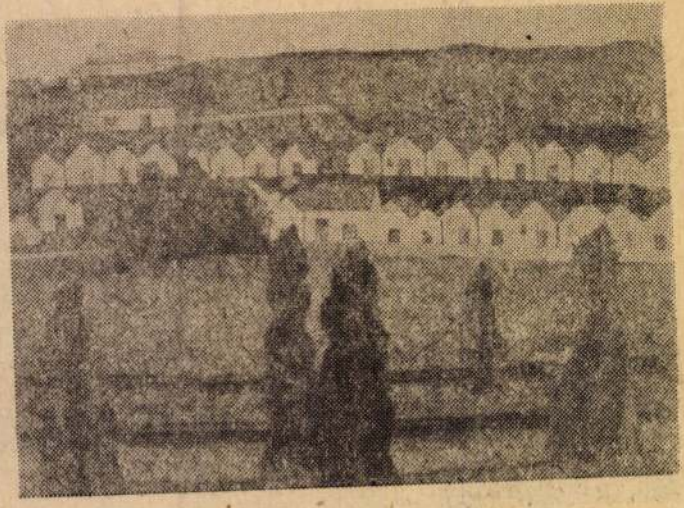

Válovits János
VILLANYKÖVESDI PINCESOR *(Intarzia)*

Szíj Rezső szemléje

Bordás Sándor szobrai a Vármegye Galériában

Az erdélyi műveltségű, illetve az erdélyi irodalomban, népköltészetben, mesevilágban otthonosan mozgó ember tudja, miben rejlik a székely góbéság. Kinek ne jutna eszébe Tamási Áron Ábele, aki mellé még soksok irodalmi góbét sorakoztathatnánk föl.

Melléjük kívánkozik a kolozsvári szobrász Bordás Sándor. Jóhumorú székely góbéság jelenik meg kisplasztikai eszközökkel megmintázott, változatos élethelyzetekben megmintázott alakjain.

A népi humor kifogyhatatlan az ötletekben, s ugyanez elmondható Bordás alakjairól is. Művészetét darabos, rusztikus formaképzés jellemzi. Alakjai minden esetben remekül, derűsen tükrözik helyzetük fonákságát és lelkiállapotukat. Művészete sajátos és pontos megjelenítése a tréfáskedvű erdélyi, népies humornak, ami éppúgy hozzátartozik történet- és életszemléletünkhöz, mint a tragédiákkal átszőtt székely népballadák mélyben megkonduló harangzúgása. Így válik teljessé az élet, a történelem, amelynek vidámabb oldalát Bordás Sándor remekmívű kisplasztikáiban szemlélhetjük.

Valovits László kiállítása a Gellért Szállóban

A kolozsvári festőművész-grafikus igazán nem panaszkodhat; egymást érik kiállításai fővárosunkban. Kitűnő festő, akár olajjal, akár ceruzával oldja meg föladatát női és férfiportréiban, a szenvedélyesen vonagló fatörzsekben, gyökerekben, vagy lombtalan fák nyugalmat árasztó és elmúlást idéző ábrázolásában. Bartók Béla, Kodály Zoltán, Szilágyi Ferenc, Tibori Szabó Zoltán arcmásai mellett lányának, feleségének portréi láthatók. Mindegyiken lélekláto nagy jellemző és a kifejezés gondossága érvényesül.

Legújabb képei megszínesedtek, festményei lágy, finom színekkel gazdagodtak. Grafikáiban a korábbi kiegyensúlyozott szemlélődés kiegészül szenvedélyesebb érzésvilággal, s ebben élénk színei is segítik.

Noha kiállítását jóformán semmi sem harangozta be, a megnyitó fényét nagyszámú közönség emelte. Mindez köszönhető Rubovszky Andrásnak, aki mint a Gellért Szálló igazgatója, évek óta bizonyítja, hogy művészetszeretete nem egysíkú. Az elmúlt évek során a képzőművészet szinte minden ágának bemutatta jeles képviselőit, s ennek következtében jóízlésű törzsközönség jelenik meg a megnyitókon. Bizonyítéka annak, hogy a rendező fél részéről igenis lehetséges olyan áldozat, amely megéri a vele járó költséget, mintegy igazolásául annak, hogy a maradandó értékű művészetre, kulturális termékekre érdemes, ha úgy adódik, akár "ráfizetni" is.

A kiállítást Gerzson Pál festőművész nyitotta meg.

Nagy Éva Bécsből

Aki nem jelentkezik, az nincs – mondta nekem bölcs tanítóm, a páratlan ízlésű Keleti Arthur, a maga példájával bizonyítva megállapításának igazságát. A Bécsben élő Nagy Éva azért ismeretlen a hazai műértő közönség előtt, mert alkatánál – no meg körülményeinél fogva, ritkán tudott hazai kiállításokon mutatkozni. Még azoknak is nehéz jelenlétüket tudatosítani a művészeti közvéleményben, akik rendszeresen kiállítanak, hát még annak, aki határainkon kívül alkotó művész, még ha Bécs nem is esik oly messzire.

Nagy Éva képeivel a Lőrinci művelődési házban találkoztam. Kamara jellegű kiállításán ismételten meg kellett állapítanom, hogy az ún. korszerűség (modernség) és a divattól mentes maradandóság iránti igény nem ellentétei egymásnak. Látványra visszakacsintó festményei nem részletezik a tárgyi elemeket, sőt, lendületesen elvont formái megmozgatják a néző képzeletét, nem egyszer még próbára is teszik. Burjánzó, nyüzsgő növényei, jelképszerű alakjai, dús kolorizmusa, a világos és mély színek váltakozó használatával sejtelmes hangulatokat idéző képei éppúgy lekötik a nézőt, mint a valóság fölött lebegő elvont, nem egyszer mértanias elemeket fölhasználó képei.

Egy vérbeli festő bizonyította e kiállításával, hogy értékes munkáival helyet érdemel a kortárs magyar művészetben.

Bordás Zoltán vízfestményei

Ritka műélvezetben lehetett része annak, akit Bordás Zoltán várpalotai rajztanár-festőgrafikus festményei fogadtak a sok kétesértékű kiállítást látott Nagy Gyula Képtár falain.

Persze csak az tudta méltányolni a tárlatot, aki tisztában van a vízfestmény (akvarell) jelentőségével. Hányan tudják, hogy a legnehezebb, legkényesebb műfajok, technikák egyike, s hogy – mást ne mondjunk – az angoloknál a vízfestmény áll a legnagyobb becsben. Érzékeny, igényes mivolta sorolta a legelőkelőbbek közé, mert a vízfestmény nem tűr léhaságot, lelkiismeretlenséget, fölületességet, "nagyvonalúságot". Ha valaki csak arra használja, hogy bemaszatolja vele az értékes fehér papírt, önmagát leplezi le még az előtt is, aki azt hiszi, hogy a bepacsmagolt papírfölület "műalkotásnak" számít, mert napjainkban ez a divat.

Bordás Zoltán képei láttán az ember igazolva látja, hogy a művész születik. A tehetség vagy adatik a születéssel, vagy ha nem, azt semmilyen erőlködés nem pótolja. A tehetség – ha nem herdálják el – megszerzi a szükséges mesterségbeli tudást. Követelmény az értelmes szerkezet, a színek összhangja, a foltok párbeszéde és egyensúlya. És ha a festő ráadásul vérbeli kolorista – mint Bordás – ízléssel él a színskála változatosságot kínáló gazdagságával, nyújthat-e többet a művész, kívánhat-e többet a jóízlésű műbarát?

Kolorizmusa a színek bőségével, a tónusok gazdagságával méltán hívja föl magára a figyelmet és elégíti ki a festői látás és kifejezés korszerű követelményeit.

A magyar vízfestészet állja a versenyt a világszínvonallal. Ezzel mérve Bordás művészetét, megítélésünk szerint méltán foglal helyet vízfestőink élvonalában.

A műkritika nyelvéről

Dicsérnivaló is akad. Feledy Balázs, a Magyar Demokrata szeptember 18-i számában "Életrekelt művek a No 1. csoport kiállítása"-it ismertető egész oldalas cikkében mindössze 8 fölösleges idegen szót használat. Pedig nem könnyű megszabadulnunk a belénk ivódott, magyar szavakkal kitűnően helyettesíthető – éppen ezért fölöslegesen használt – idegen szavaktól. A "hommage" szó föltűnési viszketegségből, idegenimádó rongyrázásból terjedt el a magyar tisztelgés, tiszteletadás stb. helyett. A megszokás miatt Feledy sem vette észre, s már ki is csúszott ujja hegyé-

ből gépírás közben az erózió, a kollekció, az identitás, a fragmentum, a protestálás, holott mind-mind helyettesíthető kitűnő magyar szavakkal, csak figyelnünk kell fogalmazás közben.

De ismételjük, ha egy egész oldalas cikkben csak nyolc fölösleges idegen szó akad, ezt manapság bíztató jelként könyvelhetjük el.

Kodály Zoltánra emlékeztek

az elmúlt hetekben a zeneművészet hívei és intézményei. Ide kívánkozik sok hasznos intelme közül az, amely szerint nem elég magyarnak születni, a magyarságot meg is kell tanulni! Ezen belül meg kell tanulni a magyar nyelvet is, amiből következik, hogy a képzőművészet magyar nyelvezetét is. Ha meggondoljuk, hogy az olvasó egy év folyamán legalább egymilliószor találkozik – csak a napi, heti sajtótermékekben – fölösleges idegen szavakkal, akkor Kodály intelme nagyonis megszívlelendő.

Árverések

Igyekszem elkerülni a nagyképűséget, az "európeérkedést", ezért használom az árverés szót aukció helyett. Remélem, olvasóim egy része még tudja, mi értendő képárverésen. Ha valaki figyelemmel kíséri az árakat, bizonyos kijózanodást vél fölfedezni azokban. Miről van szó? Az egyes képek esetében elért magas árakról, melyek csak a kispénzű embereknek tűnnek magasnak. Akiknek azonba havonta fél, egy, vagy akár többmilliós jövedelmük van, azok egy-két év alatt annyi pénzt takaríthatnak meg, – főleg ha ráadásul részben közköltségen élnek, (utazás, napidíj, stb.) igazán kiadhatnak egy-egy nekik tetsző képért időnként akár 4 milliót is. De tulajdonképpen mi történik, amikor egy kép az árverésen új gazdára lel? Egyszerű helycsere. Az ilyen magas áron elkelő képek sem a műtárgyállomány, sem a gyűjtők számszerű gyarapodását nem jelentik. Valaki kényszerből elad egy képet, valaki – mert teheti – megveszi, csak helycsere történt tehát, a műtárgyállomány mennyisége nem változott. Egyik eladta, mert rákényszerült, mert szegényedik, a másik megveszi, a végeredmény egy:egy.

Más a helyzet, ha ma keletkező műtárgy lel gazdára, de a kortárs művészek képeit ritkán viszik árverésre.

Észlelik a megfigyelők, hogy egyre több külföldi műtárgy jelenik meg a hazai árveréseken. Érdemes ennek okain elgondolkodni. Valószínűleg az a bizonyos "maroknyi vevő", aki pénzzel bírja, nem talál kedvére való tárgyat az árverések hazai anyagában, ezért jelentkezik külföldi áru – milyen úton-módon? – a hazai árveréseken.

A hamisításokról

A hamisítványok a művészetek hajnalán már megjelentek. Amióta létezése – a hajadonkorban – tudatosult, azóta – hogy korszerűen fejezzem ki magam – az érdekeltek együtt élnek a hamisítványokkal.

Amikor a Magyar Nemzeti Galéria egy nagyszabású Mednyánszky kiállítást rendezett, a Galéria egyik szakemberével néztem végig a képeket, aki sorban megmutatta, hogy – szerinte – melyik kép hamisítvány. Rámutatott azokra az ismertetőjegyekre, melyek alapján – szerinte – kétségtelenül meg lehet állapítani a kép hamis voltát.

E sorok írója megkérdezte Keleti Arthurt, a legnagyobb Gulácsy szakértőt, hogy miért nem rukkol ki a Gulácsy-hamisítványok kérdésével. Ő szinte rémülten hárította el a kérdést, mint aki az életét félti, s szinte hallja az érte jövő titkosrendőrség lépteit a folyosón. Titoktartás mellett neves politikusokat, egyetemi tanárokat nevezett meg, akiknek birtokában általa jól ismert Gulácsy-hamisítványok voltak. Ha ő nyilvánosságra hozná a hamisítványokat bizonyító adatait, mondta, talán az életével fizetne. Sírjába vitte a tanusítványokat!

J. n. = Jelzet nélkül (1)

Ha egy műtárgyon a művész jelzetével, aláírásával, szignójával nem találkozunk, ezt az előbbi két bötűvel jelezzük. Magyarán ez azt jelenti, hogy a mű alkotója ismeretlen. Vajon ilyen esetben hogyan alakulhat a kép sorsa?

Tudunk olyanokról, akik jelzet nélkül, tehát ismeretlen eredetű képeket gyűjtenek, amikoris nem a név számít, hanem maga a mű, ennek értékes volta. Elismerésre méltó szempont.

Hány nagy hírű művész életművében találkozunk silány darabokkal, s megfordítva, hány közepes, másodvonalbeli művész kezéből származó művek között találunk elismerésre méltó, kitűnő műveket. Erről egyelőre ennyit.

De visszatérve a j. n. művekre, keletkezésük idejét aránylag megközelítő pontossággal megállapítja a szakvizsgálat (anyag, stílusirányzat, iskola stb.), a kortárs művészek esetében más a helyzet. A mi korunkban is hatnak egymásra a kortársak, igen gyakran egy-egy kép, szobor stb. megtévesztésig hasonló külső jegyek alapján – alapos vizsgálat hiányában – akár több művész életművébe is besorolható.

Amikor az 1920 utáni csehszlovákiai magyar művészetről szóló munkámon dolgoztam, találkoztam a Rimaszombaton született Mátrai Makovics Jenő festőművész nevével. Budapesten özvegyénél megleltem munkáinak igen jelentős mennyiségét. Valamennyi festménye jelzet nélküli volt. Kérdésemre azt a választ kaptam, hogy "az én uramnak az volt az álláspontja, hogy műveit a stílusáról ismerjék föl". Nos, ilyen egyéni stílusjegyekről a képek nem árulkodtak, a képek értékesíthetetlenek maradtak, pedig az özvegynél voltak, tehát kétség nem férhetett ahhoz, hogy a férj eredeti munkái.

Mi a helyzet akkor, ha egy jelzet nélküli képről egészen bizonyosan megállapítható, bebizonyítható, hogy ki festette?

Ha közvetlen tanúk igazolják az eredetét, látták a képet már a műteremben, a művész nevén szerepelt kiállításokon, katalógusban is megjelent, minderről akár írást is adnak. – Mi kell még? – ha mondjuk a képet a Kossuth-díjas, érdemes művész, az aránylag korán elhunyt, nagynevű kolorista, Szentiványi Lajos festette, akiről Pogány Ö. Gábor már 1947-ben azt írta, hogy a magyar kortársművészetben senki nincs, aki a tónusok gazdagságában felülmúlná.

Tehát gyűjtők, tanítványok, hiteles személyek és írott bizonylatok tanusítják, hogy a mű alkotója valóban az, akinek a fönti tanúk állítják.

Aki hamisít, az a művész nevét, aláírását nem hagyja le a képről. Persze ritkán jelzet nélküli hamisítvány is megjelenhet a piacon, de a hamisításból élők profi módon hamisítják az aláírást is.

Ha a képet a mester tanítványai festették, mint pl. Rubens műtermében, ha a Mester aláírta, az ő munkájaként senki nem vitathatja. Hátha még – amint éppen Rubens magyarázta egyik képét – még ő is belefestett imitt-amott.

(Folyt. köv.)

Valóriba László

A Magyarok Világszövetsége
(Budapest, V. ker. Semmelweis uca 1/3.)

tisztelettel meghívja

Valovits László

kolozsvári
festő- és grafikusművész
kiállításának megnyitójára

1996. január 15-én, 16 órára.

A kiállítást megnyitja:
Dr. Szíj Rezső

A vándorkiállítás a Vármegye Galéria támogatásával kerül megrendezésre.

VALOVITS László

LÁSZLÓFFY Aladár : Valovits László
fái = Korunk,
1989/5.
380. il.

XX. sz. 45. u / Munkás

A Magyarok Világszövetsége
(Budapest, V. ker. Semmelweis uca 1/3.)

tisztelettel meghívja

Valovits László

kolozsvári
festő- és grafikusművész
kiállításának megnyitójára

1996. január 15-én, 16 órára.

A kiállítást megnyitja:
Dr. Szíj Rezső

A vándorkiállítás a Vármegye Galéria támogatásával
kerül megrendezésre.

VALOVITS László

VALOVITS László

ÚMo 1995. nov. 14.

● Valovits László kolozsvári képzőművész portréiból nyílik kiállítás ma délután 5 órakor Budapesten, a Független Kisgazdapárt Belgrád rakpart 24. alatti székházának kiállítótermében. A tárlatot Gerzson Pál egyetemi tanár, a Magyarországi Képzőművészek Szövetségének elnöke nyitja meg.

Valpó Prandau-

Kastély

Csikós Béla rajza.

Repr.

Om. VIII. 52. l.

CSESZNEK

Városom

Kéne VV 1856, 456 l.

Valser Ferenc

pesti harangöntö 1864-ben nyra öntötte a gyulai anyatemplom egyik harangját, ei öntötte az okjani magyar kápolna nagyobbik harangját.

Scherer

II. 160. l.

VALTEIN kőfaragó l. Unger Bálint

Valtein

Valsolin

l. Valsolin

M.D.K.

Valtelin, Balthaser, bécsi rézműves-legény

nevét Egerben, mint a rézműves céh legidősebb legényét említik 1768-ban - Schajrer rézműves mester mellett.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 414. old.

M.D.K.

Valtelina

1555 okt.24-én Valtelina mestert egyik kőművese leszúrja. Halála után kőművesei elmennek és bérüket Bécsben az udvarnál kérik.

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri var épitkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 178.o.

Az Egri Múz Évkönyve. I. Eger, 1963

M.D.K.

Anthonius Valtelina mester

Az 1554.márc.22-én kelt megbizólevele megmaradt. I.Ferdinánd épitőmesternek fogadta fel.2 palléra és 10 kőmüvese van Márton nap után nem szabad visszatartani őket.

Détshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között.I.közl.182.o.

Az Egri Múz.Évkönyve.I.Eger,1963

M.D.K.

Joannes Antonius de Valtelina

1553 elején a vár helyreállitására Egerbe jön mint mester. Két pallért és 11 segédet hoz.

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 177. o.

Az Egri Múz. Évkönyve. I. Eger, 1963

M.D,K,

Antonius Valtelina

1554 márc.28-án új emberekkel vissza jön.

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 177.o.

Az Egri Múz-Évkönyve. I. Eger, 1963

Valtelina, Antonius kőmüves M.D.K.

1554-től dolgozik a vár épitékezésén

Détshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között 177.1.
Az Egri Muzeum Évkönyve I. 1963.

Valtelina, Anthonius kőmüves-mester M.D.K.

1555-ben halála után kiderül, hogy csoportjáb a fogadott Florianusnak kevesebbet fizetett , mint amennyit munkája után kapott.

Bélahy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között

Az Egri Muzeum Évkön ve 1964. I. Eger, 1964 . 183.1.

Valtellina. Anthonius Krmavos-mester M.D.X.

1555-ben halála után kiderül, hogy csoportjuk a fo-
gadott Florianusnak köszönhet tizedet, mint amely-
nyit munkája után kapott.

1854.1.

Valtelina, Antonius kőmüves-mester M.D.K.

1554. márc. 22-én kelt megbizólevele eredetiben ránk maradt .

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között
Az Egri Muzeum Évkön ve 1964. I. Eger, 1964 . 182.1.

Valtelina /Veltlin/ , Bartholomeus kőmüves M.D.K.

Származási helyük , az Adda folyócska melletti Valtellina torzitását láthatjuk nevében.

Détshy Mihály :Munkások és mesterek az egri vár építkezésein 1493 és 1596 között

Az Egri Muzeum Évkönyve 1964 . I. Eger- 1964. 180.l.

Veltelina /Veltlin\ , Bartholomeus Schuyves M.D.K.

Bachmaster Holyk , as Adda Polydoeka mollett Veltellina

torzitherk Jathurjuk novoben.

VALTELINA, Joannes Antonius de építőmester

Eger, 1553

Koppány T. – Studia Agriensia 17. 157, 158

ezetés

a következő néhány oldal olvasó-
a kialakított maszkokról. Kérem
kialakításakor legyen tekintet-

ártörténeti adatbázisok képzésé-
eretnénk megoldani. Ezért szeret-

égi könyvanyagot
seit
ányműveltség jegyzékszerű emléke
)

ányműveltségre vonatkozó töredék

etkező lépésként kiegészülhetnek
ozó Publikációk felsorolásával, s
a XVI-XVIII. századi könyvtártör-
nak elkészítése is.
aszkjait igyekezem úgy kialakíta-

64) is elvégezhetők legyenek be
munkák, mint pl. egy-egy jegyzék
rétegződésének összehasonlítása,
ló feladat elvégzése
egyszerre valamennyi adatbázisra
ltenni (pl. az érdekel, hogy
an kolozsvári unitárius asszony,
alamely dialógusa bázeli kiadás-
ranyozott metszetű, és van-e erre

fogás merül fel a maszkokkal kap-
lene ez, vagy az a rovat, akkor
zást nyer. Kérem valamennyi masz-
epel-e valahol.

M.D.K.

Valtelina, Joannes Antonius de kőmüves

1553-ban az ostrom altti megrongálódások helyreállitásán dolgozik

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1593 és 1596 között 177.l.
Az Egri Muzeum Évkönyve I. 1963.

M.D.K.

VALTEN ötvös

Selmecbányáról 1514-ben Stanislaus Varsinek híres krakkói ötvösnél 5 évre felvétetik tanoncnak

Művért. 1955. 1. sz.

Divéky Adorján: Magyarországi ötvösök Lengyelországban A XIV-XVII. században 53.l.

Valther mester

M.D.K.

A csanádi vagy a fehérvári püspökség ének-magistere.

Öszmüveltség és középkori kultura I.
Bartha Dénes: A magyar zenetörténet első fejezete. 6181.

M.D.K.

VALTER A. ácsmester

A budai ferences-kolostor kibővítésénél dolgozott (1835-36)

Tervező: Kiminach Lajos

Budapest müemlékei I1. Bp 1962. 234. l.

Valter épitész
és budai várgróf
1265 – 1279

1 –

Horváth budai köf

34. l.

VALTER Ferenc fazekasmester. Gyöngyösön 1827-ben az általános összeiráskor találkozunk nevével, majd a --+ Rabl Károly által helyreállitott tarnaméraí rk.plébániaház kályháit készíti 1836-ban.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

Valter Ferenc, farcsas mester M.D.K.

neve 1827-a Gyöngyösön az általános összeiraskor fordul elő. 1836-ban a Rabl Károly által helyreállitott tarnaméraí r.k. plébániaház hályhait készíti.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 414-415. old.

VALTER Ignác kőmüves segéd. Nyirábrányban 1752-ben mint --+ Pichler György egri kőmüvesmester legénye dolgozik.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

Valter Ignác, kőműves. M.D.K.
seged

Nyirábrányban 1752-ben, mint Pichler György, egyi kő-
művesmester legénye dol-
gozik.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 415. old.

K.D.L

VALTER, Ignaz szobrász rajztanár

1778. Buda, nemzeti „schola principia"-hoz rajztanárának nevezik ki évi 300,– forint fizetéssel mint bécsi „magistro statuario és Academiae Delineatoriae aggregato membro"-t

Apphdry: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 122, 292.

tároljuk, Óbudán pedig egy ideiglenes raktárunk van, ahol elsősorban gazdasági iratanyagot őrzünk. A törvény másik fontos rendelkezése volt, hogy állami tulajdonná nyilvánította a *Magyar Dolgozók Pártja* és a *Magyar Szocialista Munkáspárt* iratanyagait, és a központi pártszervek, valamint a budahatályukat vesztik. Az Alkotmánybíróság kötelezvénye szerint azonban addigra meg kell alkotni az új titokvédelmi szabályokat. Tudomásom szerint a Belügyminisztériumban már előrehaladott állapotban van az új titokvédelmi törvény előkészítése, a művelődési minisztériumban pedig az új levéltári *Kereskedelmi Bank* –, iparvállalatok és szövetkezetek iratai ide kerültek. A törvénytervezet szerint az országos jelentőségű állami vállalat privatizáció előtti iratanyaga az Országos Levéltárba kerül majd. A nagy magáncégek legfontosabb iratai, ha nem kerülnek is a levéltár raktáraiba, de védetté lesznek len városi levéltár, a fővárosi levéltár működött csupán. Azóta Székesfehérváron, Győrben és Tatabányán alakult önálló városi levéltár. Az önkormányzati törvény szerint levéltár létrehozására bármelyik településnek joga van, azonban ez csak akkor szerencsés, ha a körülményeket biztosítani tudja. Épület, szakegyeztetünk, hogy mely anyagot próbálja a könyvtár és melyiket a levéltár megszerezni magának. Túlzás lenne azt követelnünk, hogy minden irat levéltárba kerüljön, hiszen a magániratoknál hagyomány van, hogy könyvtári kézirattárakba helyezik el őket.

– Hogyan tudja az Ország-

tudunk könyvvásárlásra fordítani, de ennyi ma már lényegesen kevesebbet ér. Nem szeretek vészjósló kijelentéseket tenni, de hangot kellett adniuk a nemzeti intézmények vezetőinek, hogy aggódnak a rájuk bízott intézmények működéséért, színvonaláért. Fontosnak tartottam azt is elmondani a parlelhető iratokat mikrofilmen beszerezzük, és így utazás nélkül kutathatóak legyenek ezek a források itthon is. 1989-ben és 1990-ben erre a feladatra nagyobb összeget sikerült szerezniünk, amivel akkor nagyot léptünk előre. Azóta pénz hiányában sajnos lelassult ez a munka.

Rosdy Tamás

Diákok segítettek feltárni

Az első ciszter apátság romjai Bátaszéken

Köztudomású, hogy a bencés rend képviselői települtek először a keresztény hitre téri Magyarországra. Nem sokkal ezután, a premontreiekkel szinte egy időben alapították meg hazánkban az első ciszterci monostort, amelynek romjait tavaly találták meg Bátaszéken, dr. *Valter* Ilona régész vezetésével, aki 1964 óta kutatja a ciszterci rend történeti emlékeit. Az ásatás eredményeiről beszélgettünk a régésznővel.

– Oklevelekből ismert, hogy Magyarország első ciszterci apátságát, a – ciszter szokás szerint – *Boldogságos Szűz* tiszteletére szentelt cikádori monostort 1142-ben alapította *II. Géza király* – tudtuk meg Valter Ilonától. – Cikádorba az osztrák heiligenkreuzi apátságból települtek szerzetesek. A Bécsi-erdőben fekvő Heiligenkreuzot *III. (Szent) Lipót* alapította 1133-ban, de az alapkőletétel csak három évvel később, *III. Lipót* halálának évében történt. Ekkor annyira rossz helyzetbe kerültek az oda költözött ciszterek, hogy első apátjuk, *Gottschalk* át akart települni Magyarországra, amit *II. Béla király* is pártolt volna 1137-ben. Akkor ez nem sikerült, mert Szent Lipót fia, *IV. Lipót* herceg birtokokkal ruházta föl Heiligenkreuzot, amely így fejlődésnek indult. 1142-ben jutottak odáig az osztrák–magyar kapcsolatok, hogy *II. Géza király*, *II. Béla* fia, aki 1142-ben vette át apjától az országot, uralkodása első esztendejében megalapíthatta az apátságot. A király ekkor mindössze tizenkét éves volt. Nyilván helyette kormányzó édesanyja, *Ilona*, az erélyes királynő szorgalmazta, hogy teljesüljön a meghalt király akarata. Az apátság helyét a Tolna megyében – a mai Bátaszéken – jelölték ki, amelynek környékén tizenöt kilométeren belül már létezett három, királyi alapítású bencés kolostor. Szó sincs tehát arról, hogy lakatlan környékre települtek volna a ciszterek, mint ahogyan ez a rendben szokásos volt. II. Géza helyválasztásában nyilván az is szerepet játszott, hogy maga is e tájon született, a Tolnai várban.

– Mit tudhatunk az apátságról?

– A monostorról a XIII–XIV. századból bőven maradtak fönn oklevelek, amelyek jórészt belső életéről tanúskodnak. Tudjuk, hogy a ciszter apátoknak akkoriban minden évben Franciaországba kellett utazniuk nagykáptalangyűlésre. A mindenkori királyok éppen azért kedvelték a ciszterieket, mert kitűnő diplomatának bizonyultak, hiszen az ilyen találkozók alkalmával az egész világról szereztek információkat. A cikádori apátot is gyakran bízták meg diplomáciai ügyek intézésével. Egy 1347-es oklevélből kiderül továbbá, hogy az apátság a tatárdúlás alatt porrá égett, és száz évvel alatt sem sikerült helyreállítani. *Tötösi* László pilisi ispán és visegrádi várnagy, a cikádori apátság szomszéd birtokosa száz budai márkát és a méneséből tizenkét lovat adományozott a rendnek, amely lehetővé tette, hogy a monostort „minden haszonvételével", tehát a kerengővel és más szükséges épületekkel együtt helyreállítsák. Cikádor a XV. században fokozatosan kicsúszott a ciszterek kezéből. 1411-ben a rendi nagykáptalan megengedte a heiligenkreuzi apátnak, hogy egy bizonyos ferences szerzetest, aki megszállta a monostort, elmozdítson, és a saját szerzetesei közül válasszon apátot. Ez csak ideiglenes megoldást jelentett, mert 1421–54 között egy Imre nevű bencés apát foglalta le Cikádort rendje számára. A következő években még csak nem is bencés szerzetesek, hanem világi papok álltak az apátság élén, és 1478 után már semmi említés sem található a monostorról, amelynek időközben a pontos helye is feledésbe merült.

– Hogyan bukkantak a monostor nyomára?

– A múlt század végén neves szaktekintélyek azt feltételezték, hogy a Tolna megyei cikói templomrom azonos Cikádorral, és hogy a Cikó név Cikádor összevonásából származik. *Békefi* Remig, a ciszterci rend történetírója – és 1912-től zirci főapátja – 1873-ban ásatást végzett a cikói templomdombon. Az ő kutatásai szerint a cikói rom nem lehet azonos a cikádori monostorral, hiszen nincsen mellette kolostorra utaló nyom. Inkább egy falusi templom lehetett, amely az oklevelek alapján Széplak falu plébániatemplomával azonosítható. Békefi úgy vélekedett, hogy a cikádori apátság Bátaszéken keresheto. Több oklevélben ugyanis a cikádori apátot széki apátnak is nevezik. *Thuróczi* és *Bonfini* is azonosítja a két helységnevet. Mindezek ellenére a Tolna megyei helytörténészek még tavaly nyáron is a cikói templomromot akarták velem az első ciszter apátságként elfogadtatni. A ciszterci rend generális apátja, dr. *Zakar* Polikárp, aki már egy évtizede szeretne Cikádor nyomára bukkanni, négyszázezer forintot ajánlott fel a próbaásatás megkezdésére 1994 nyarán… Az ásatások előzményeihez azt is tudni kell, hogy a mohácsi vész után Ferdinánd király a monostort várrá alakíttatta, amelyet 1529-ben százötven évre lefoglaltak a törökök. Evlia *Cselebi* török utazó 1663-as leírásából tudjuk, hogy a régi nagy templomot a törökök mecsetté alakították. A török idők után, 1718–1754 között barokk templom épült a középkori romokra, amelyet 1903-ban, a mai neogót plébániatemplom építésekor bontottak le. Az 1903–1904-ből származó újságcikkekből sok adatot nyertünk a korábbi templomról. *Sümegi* József helyi gimnáziumi igazgató összegyűjtötte a helybéliek visszaemlékezéseit a templomtéren valaha folyt munkákról – ezekből is merítettünk. A *Szekszárdi Megyei Múzeumban* két leletmentési jelentést találtunk 1959-60-ból. Az egyiket *Andrásfalvy* Bertalan írta, aki a szekszárdi múzeum gyakornokaként érkezett a helyszínre, és azonosította a piactéren előkerült falakat. E leírások alapján kezdtünk kutatni. Megtaláltuk a barokk templom hajófalait, amelyet ráépítettek a középkori ciszterci templom falaira. Találtunk egy XIV. századi falazott téglasírt is, amelyben – meglepő módon, mivel ciszterci templomba világiak ritkán temetkeztek – egy magas fiatal nő maradványai hevertek. Feltehetően az adományozó Töttösi család egyik tagja lehetett. A ciszterci templom több lényeges részletét feltártuk. Meghatároztuk a főhajó, valamint az északi és déli mellékhajók szélességét, megtaláltuk a déli mellékhajó és a kereszthház sarkát, és itt, a kerengőfolyosóban nyolc középkori sírt tártunk föl. A ciszter templomoknál a főszentély többnyire egyenesen záródik. Itt is előkerült a négyszögű főszentély déli-keleti sarka és a mellékszentélyek keleti fala. Egyszer csak kerek téglaépítményre bukkantunk, amelyet a főszentély sarkához építettek. Nem kevés fejtörés után jöttünk rá, hogy ez török kori minaret lehetett. A 1347-ben átépített ciszterci templomot (amelynek szép, gótikus téglapadlója sok helyen megmaradt) vastag, török eredetű pusztulási réteg fedi. Az 1142-es korai falakat két méter mélyen találtuk meg.

– Hol tartanak most a kutatások?

– A felmérési anyagot és a régészeti dokumentációt átadtam dr. *Guzsik* Tamás építészettörténésznek, a *Műegyetem* docensének, aki kiszerkesztette az alaprajzot. E régészeti pontok alapján szerkesztett alaprajzra rárajzolta a cisztercieknél használatos szerkesztőhálót, és megnyugodva vettük tudomásul, hogy tökéletesen illik rá. Kiderült, hogy az első magyar ciszterci templom, a cikádori, latin kereszt formájú, háromhajós, pilléres bazilika volt. Összehasonlítottuk az anyaapátság, Heiligenkreuz templomával, és az az örömteli felfedezés ért bennünket, hogy a heiligenkreuzi templom 1140 körüli hajója centiméterre megegyezik a cikádori hajóval. Ha feltárjuk a cikádori teljes szentélyt, megismerhetjük a heiligenkreuzit is, amit a gótikában átépítettek. Az ásatás eredményeiről rövid, német nyelvű tanulmányt készítettem, amely Rómában, az *Analecta Cisterciensia* című évkönyvben jelenik meg.

– Mikor és hogyan tervezik folytatni az ásatásokat?

– Jó néhány fontos pontját – például a nyugati végét – nem ismerjük még az apátságnak. Érdekes eredményeket hozhat a török palánkvár feltárása is. Ebben munkatársam dr. *Gaál* Attila megyei múzeumigazgató és *Pusztai* Tamás régész. Bátaszéken is nagy az igény az ásatások folytatására. A helyi önkormányzat kétszázezer forintot szavazott meg a munkálatokra, és úgy tűnik, a török anyag kapcsán a megyei múzeum is tud adni százezer forintot. Így is hiányzik legalább kétszázezer forint, amit nem tudom, honnan fogunk előteremteni. Az *Országos Műemlékvédelmi Hivatalról* nem várhatunk támogatást, hiszen elegendő gondot jelent a már álló műemlékek fenntartása is. Újabb műemlékek feltárására, romkertek létesítésére nem vállalkozik. A *Művelődési és Közoktatási Minisztériumhoz* is nyújtottunk be pályázatot, hogy a nyáron folytathassuk a munkát. Rendkívül jó hangulatú volt tavaly az ásatás, mert a helyi gimnázium igazgatója a történelem iránt érdeklődő diákokat jól felkészítette és fellelkesítette a ciszter irodalomból. Június 13-án fejeződött be a tanítás, tizennegyedikén már kezdtük is az ásatást, és augusztusig dolgoztunk. Ezt jó lenne most is így csinálni.

László Dóra

M. Nemet 1995. március 11. 19.

Valter. Hona

dr Valter Ilona, [ ]

L. Bende Lóránd

kilágyi Zhán: kentgott hárd 800 éves .61

Magyar
Építőművészet, 1983 83/6.

dr. Valter Ilona, végész

Árpád-kori templom helyreállítása, Boldva. Építész: Harsányiné Vladár Ágnes, építész munkatárs: Váldi Gyula (OMF).

Régész: dr. Valter Ilona,
Belsőépítész: Teleki Katalin
Statikus: dr. Vándor András
Kerttervező: Kiss József
Kőrestaurátor: Szakál Ernő, Rákos Péter, Faragó János, az OMF Sapromi Kőrzobrász-restaurátor Csoportja.

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 46-old.

Valter Ilona, régész

Boldva, római katolikus templom régészete
Valter Ilona.

Magyar Építőművészet, 1984. 2. sz. 40-old.

M.D.K.

VALTER János festő

1786 Nagy-Ecsen, a pannonhalmi bencések egyik házában lakik mint bérlő

Garas XVIII. sz. 258. l.

MDK

Valter János, épitőmester
1802-ben lett mesterré
1806-ban Eszékre kötötzött

Schoen Arnold: Budai épitőmesterekről töredékek, vázlatok.
Müv.Ért.1957, VI.évf. 4.sz. ~~297~~ 302 l.

MDK

Valter János épitőmester XIX.sz. eleje

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok II.A budai épitészet mesterei Mária Terézia uralkodásától a Szépitési Bizottság megalakulásáig 1740-1808 Művért 1957.VI.évf.4.sz.301.

VALTER József kőműves. Egerben az 1785-i adó-összeírás említi és ugyancsak hasonló nevü kőművest irnak össze 1800-14 között is.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

VALTER Lajos gyöngyösi fazekasmester. 1836-ban a katonai kvártélyház kályháinak igazitásáért vesz föl pénzt, ahol ugyanezen munkáért 1845-ben is fizetik.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Valter Lajos, ácsmester

Gyöngyösön 1836-ban a katonai kvartélyház kályháinak ácsmunkáiért vesz fel pénzt, s ugyanezen munkáért 1845-ben is fizetik.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemlékei topográfiája VII.köt.
Szerk.: ercsényi Dezső.
Bp- 1969. Akadémiai Kiadó, 415. old.

Valter M.

Arvereri Cranisk aukcio kat.

32. n. 1926. äpt.

Csatt csontból X. 47

mikalikot megkérdezni

Vályi

térképrajzoló?

Magyar tőldképe emlitve.

A XIX. század elején élt.

J. Tudományok Encyklopaediája rövid rajzolatban.
Tud. Gyűjt. 1818. I. 27. l.

VÁLYI György térképe

1785 után

FODOR Ferenc: A magyar térképirás.
Bp. 1952-1954. 1-3. kötet
143.

Vály Imre okl. mérnök

Tér és Forma

1935. 72. l. 73. l.

(Dr Böles Gyula nyaralója Siófokon, képekkel.)

Terverte fenti:

XXIV.

Siófok

?

Váły Imre, myaraló épitk.

Tér és Forma, 1935 VIII. 69

Vály J ános "megyei épitő directer " M.D.K.

a kaposvári tömlöv falainak pusztulásáról

tesz jelentést 1810 körül.

Zádor Mihály: Kaposvár, Bp. 1964. 120.1.

Ifj. Vály László I. díjat nyert tömörgumi állatfigurái

ZÖVET

e-öltönyre

80,— Ft-tól 211,—Ft-ig

241,—Ft-tól 550,—Ft-ig

160,—Ft-tól 400,—Ft-ig

KONAI" KÖNYVESBOLTJ
A MAGYAR HANGLEME
GYÁRTÓ VÁLLALAT,
KISZ MEGYEBIZOTTSA
AZ ADY ENDRE MÜVEL
DÉSI OTTHON ÉS A T
NOVEMBER 21-ÉN, SZE
DÁN DU. 6 ÓRAKOR
ADY MÜVELŐDÉSI HA
BAN, (VÖRÖS HADSER
ÚTJA 28/C, SZÍNHÁZTERE

A HEGEDŰ M

C
T
É
N
R
B
A
H
L

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NŐK LAPJA

1962 NOV 24.

1021

Szépet és olcsón

Az ország kiránduló- és üdülőhelyein nyaranta kontárok kínálgatják a külföldi turistáknak emléktárggyá előléptetett kacatjaikat. Az effajta giccselők leküzdésére az idén ötödször hirdette meg az Iparművészeti Vállalat ajándéktárgy-pályázatát. Ennek érdekessége, hogy a részvevőknek figyelemmel kellett lenni az ötven forintot meg nem haladható árra, hogy mindenki megvásárolhassa a művészi emléktárgyakat. Rengeteg tárgy érkezett zsűrizésre. Közülük 354-et fogadott el a szakbizottság sokszorosításra, illetve terjesztésre, s 15 tárgyat külön jutalmazott. Kiemelkedő teljesítményt ifj. Vály László iparművész ért el, aki az I. és az egyik II. díjat vitte el újszerű felfogásban készített tömörgumi állatfigurával.

A modernvonalú kerámia-, fa-, fém-, bőr-, műanyag, gumi és habszivacs ajándéktárgyak már koranyáron megjelennek a kontárok boszszúságára és a szép kedvelőinek örömére. Képeinken néhány ízléses dísztárgyat mutatunk be a pályázatra érkezett művek közül. **D. E.**

Milos József (Fény-Szöv) felv.

VÁRADI ERNŐ:

Mese a kis orsóról és a fényes csizmáról

or réges-régen,
fáktól eltakart
uvégén állt egy
meszelt házikó.
y özvegyasszony
benne két fiacs-
nagyobbik fiú
ek volt. Élénk,
itul csillogott, ha
ák tetejéről egy-
gy fiókát leszed-
mutatta öccsé-

ez a mai zsák-

egdorgálta, de a
vegyes büszke-
almas« bátyjára.
volt a kis Tibi-
gyszemű cicája,
zott naphosszat,
és halk dorom-
en álomba szen-
Anya szaporán
font, font késő
udta kis család-

l tudta, de még
noz nem szabad
a elromlik, ab-
ostanában még
orsó. Sok pénzt

nagy szakértelemmel fölé hajolt, kalapácsot, csipeszt kért.

— Gyere, kölyök, megcsináljuk.

Néhányperces »javítás« után az orsó felborulva, törött kerékkel hevert a földön.

— Nem kellett volna — szipogta Tibi. — Most elromlott és vége a fényes csizmának is.

Erre már Gyurinál is eltörött a mécses, pedig nem szokott sírni a »kölyök« előtt. Nagy-fölényesen csak így nevezte két évvel fiatalabb öccsét.

Anya haragosan kikergette a »haszontalan« cicát, aztán sokáig nézte szótlanul a törött orsót, majd pillantása a csomagra tévedt.

— Jók voltak az én fiaim? Megérdemlik a szép ajándékot? — szólt.

— Hát igen. Jók voltunk — mondta Gyuri, kissé akadozva.

Tibi torka összeszorult. Arca lángvörös lett, amikor édesanyjára nézett.

Előkerültek a kis csizmák ragyogó-fényesen és eljött a pillanat, amikor lábukon a tükrös csodákkal a fiúk végigsétálhattak az utcán. Szótlanul ballagtak, ügyet sem vetve a gyerekek bámész pillantására. Egyikük sem akarta kimondani, hogy ez így mégsem az igazi öröm. Tibi törte meg a csendet:

— Te Gyuri, forduljunk vissza! Én le akarom tenni ezt a csizmát! Rettenetesen ég a lábam.

— Hülyeség — mondta Gyuri, tettetett fölénnyel. — Ostoba kölyök vagy! De jó, nem bánom, menjünk haza!

Már tizenegyet ütött a falióra. Anya és Gyuri régen aludt, de Tibi ...ndig nem jött álom.

ÜVEGMOZAIK-FRIZ.

TERVEZTE VALUSKA JÓZSEF.
TANÁR SÁNDOR BÉLA.

Magyar Iparművészet
1905. 309. l.

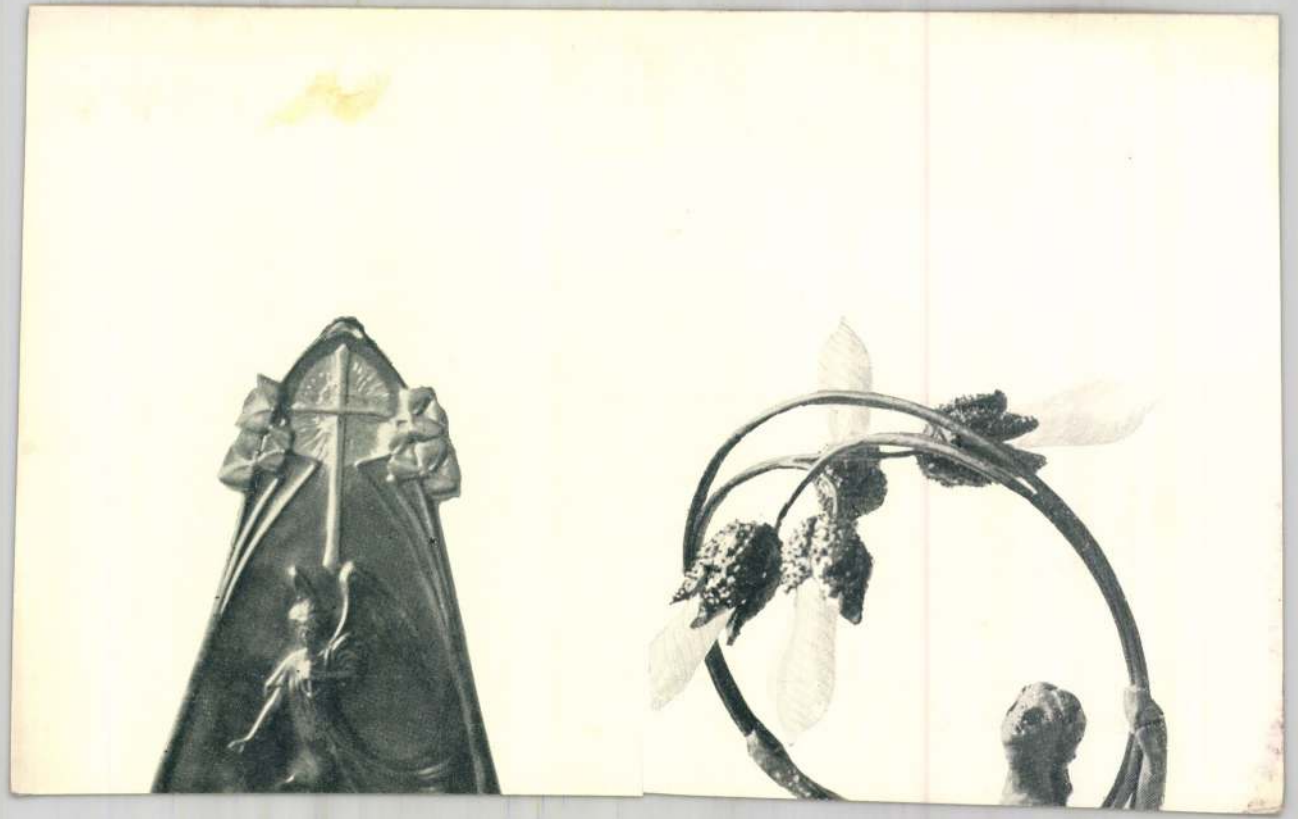

M. D. K

VALVASSONI hadmérnök

újjá

Szigetvár egyik építője ~~1688~~ 1689 után

Gerő: Magyarországi várépítészet Bp, 1955.

371.

Valuska János

Könyvkötő

lásd

Budkönyvkötők

7. l.

Vaslaratok kulcscsal VII. 248.

Valuska Janos

könyvkötőmester

1937. évi orsz. kézmű

vesipari kiállitáson

aranyhoszom

Pesti Hirlap Naptára

1938. 277. l.

archéppel

~~1780~~

1738

2

Valuska János

Valuska János könyvkötő-mester (VI., Rózsa-u. 57) négy évig volt az iparművészeti iskola növendéke, két évig pedig bőrszobrászatot tanult. Cégének több mint **30 éves fennállása óta sok dicsőséget szerzett szakmá-**

jának. A kitünő hirnevü és elsőrangu keresettségü, a bőrkötő iparművészeti díszműáruk mestere eddig 7 értékes kitüntetést szerzett gyönyörü munkáival. Az idei tárlaton remek iparművészeti könyvkötéseket, garniturákat stb. állitott ki. A szép kiállitás minden egyes darabja oly művészi izléssel készült, amilyeneket a magyar kisipari tárlaton még nem láttunk. A birálóbizottság Valuska mester gyönyörü teljesitményét aranykoszoruval dijazta, ami a szakmában osztatlan örömet szerzett.

Pesti Hirlap.

1937. szept. 26. (Harminchárom uj aranykoszoros mester.)

Méltóságos Uram !

Második Rákóczi F

fágjának Sztehlo Ottótól

Valuska János

Valuska János aranykoszorus
könyvkötő és bőrdiszműkészítő, VI
Rózsa-u. 57. 221-057
Lakása, II. Gábor Áron-u. 55.
351-977

Bptávb 1940 szept.

Szolnok.

A Wir N.N. Zech-Meister, u
czéhlevél felső részén látjuk a
vó karfás hidjával, a Tiszán ped
Magyarország koronás czimere me
dalt a város pecsétei képeznek
Sam. Lehnhardt sc. Pest.

Rm., mér. a rl. 19.7: 52.

Szn. 127-9
426-901-

Ye feliratokkal: SIGILUM.OPPIDI.
REGII.SALIS. OFFICII.SZOLNOKIEN

Valuska János

Valuska János könyvkötőmester (VI., Rózsa-utca 57.) Ez a kiváló képzettségü mester négy évig volt az iparmüvészeti iskola növendéke, két évig pedig bőrszobrászatot tanult. A több mint 30 éves fennállása óta sok dicsőséget szerzett szakmájának. A kitünő hirnevü könyvkötő az iparmüvészeti és diszmüáruk mestere, eddig hét értékes kitüntetést szerzett gyönyörü munkáival és az idei tárlaton remek iparmüvészeti könyvkötéseket, garniturákat stb. állitott ki. A szép kiállitás minden egyes darabja oly müvészi izléssel készült, amilyeneket még nem láttunk magyar kisipari tárlaton. A birálóbizottság Valuska mester gyönyörü teljesitményét aranykoszoruval dijazta.

Látogatás az új aranykoszorus mesterénél

Magyarság

1937. sept. 26.

MDK

Valuska János

Bőr, könyvmunkával résztvett az alábbi kiállitáson

Karácsonyi vásár akadályokkal. Magyar Iparművészet 1937. 247.l.

Valuska János

MDK

bőr, könyv.

Az Iparművészeti Társ.Karácsonyi Vására.kiáll.
Magyar Iparművészet 1937. 247.o.

MDK

Valuska János könyvkötő

Országos Kézművesipari Kiállitás. Pesti Napló 1937. szept. 22. 4.l.

 m. d. K.

Volucky Károly, festő, 1750 körül szü-
letett, meghalt 1785 körül.
Klasicizáló stilusban megfestette
a régi kassai szinház függönyét,
Olymposi jelenetekkel. A függöny-
höz készült váztat jelenleg a
kassai muzeumban van. Első
említés működéséről a „Zipser Au-
zeiger" II, 13. 8. 1864 ben történik.
Anna Petrová-Pleskova: Slovenské
výtvarné umenie obdobia narodného
obrodenia.
Bratislava, 1966.

21-22. és 76. old

- 24 -

M. D. K.

Volnecky Károly festő szül 1750 körül meghalt 1785 körül.
Ötletős, szatirikus freskokat festett a Sáros megyei nagymihályi kastélyban, rokoko ~~rokoko~~ szellemben. Dolgozott a Sepességben, Liptóban és Kelet Slovákiában.

Anna Petrova-Plesková: Slovenské výtvarné umenie obdobia národného obrodenia.
Bratislava, 1966

21-22 és 67. old.

Valtholin

l. Voltolin

Valtinyi László

Könnyűfémmű, Székesfehérvár /Spiró Éva, Bada József építészek, Kovácsy László belsőépitész, Valtinyi László kerttervező, Szinte Gábor képzőművész./ - Müszaki Tervezés, 1968.2.sz.13-15.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.l.

156.l.

Valtolinus, Antonius, építőmester MDK

1555. febr 23. visszatartott járandóságait ki kell fizetni.

Kapossy János, Művészettörténeti regeszták a királyi határozatokból és rendeletekből. I. xvi.sz. (Közzéteszi Bánrévi György)
Müv. Ért. 1956. V. évf. 1 sz. 47-53.

50. o. 67. adat.

1553 május óta az egri vár kőmüveseinek "előljáró mestere"(vorgesetzter Meister és ceteris muratoribus supremus).
1556 tavaszán meggyilkolták.
U.o.

M.D.K.

Valtolinus (Waltelina), Antonio

egri főpallér

neve 1552-1555 körött többször, fordul elő az egri vár építhetésével és 1554-től restaurálásával, kapcsolatban, mely utóbbi munkára Ferdinánd király 1554. márc. 22-én fogadja fel. 1555. okt. 24-én egyik hőnüvesen leszúrja.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp- 1969. Akadémiai Kiadó, 415. old.

VALTOLINUS, Antonius egri főpallér /magister muratorum in Agria/. Egerben 1552 február 13-án és 23-án a vár épitésénél iutatható ki --+ Veza Mapheus, --+ Menazio de Gregorius és --+ Tirano Bartholomeoval együtt. /Kaposy M.E.1956.p.5o./

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

VALTORINUS egri fő

NYVÉT

KÍVÁNATRA
HIVATAL

Váley Csaba

Katedrális sz. linó
34x45 cm

XIII. Szegedi Nyári Tárlat
1972. jul.-szept.

VÁLYI Csaba graf

XVI. Orsz. Akvarell Biennálé, Eger, 1998

M. Virfertől Tanulmányi díja

1256. Pápai Éva

LOSONCI Miklós: Pápai Éva domborművei Nü
ill. {tm "Pápai Éva 1256:"}{tm "Losonci N

1257. Parádi Károly

NÍVÓDÍJAS építészek, 1986. Parádi Károly.
78-79.

P. K. [PARÁDI Károly]: 16 tanulócsoportos
Építész: Parádi Károly. = Magyar Építőmű
"Parádi Károly 1257:"}{tm "zzzBudapest IV

1258. Pátkai Ervin

EMBER Mária: Pátkai Ervin emlékére. = Új

SCHÉNER Mihály: Pátkai Ervin szobrászművé
1985. jún. 18., Párizs. = Új Auróra, 1987
1258:"}{tm "Ember Mária 1258:"}{tm "Pátka

1259. Pátzay Mária

HEITLER László: Megőrzött hagyomány és új
= Művészet, 28, 1987, 1. 12-15. ill. {tm
Mária 1259:"}

1260. Pátzay Pál

Vályi Csaba
rajza

Katedrális

Magyar Hírlap 1973/75 111. old

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Magyar Hírlap

Vályi Csaba

1021

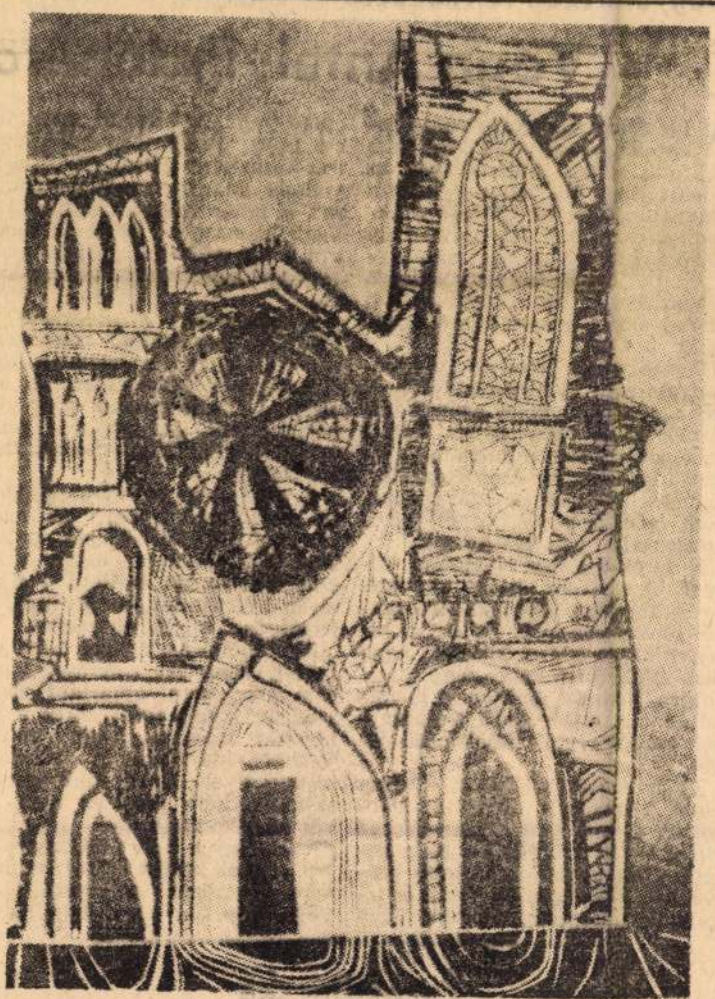

Katedrális – Vályi Csaba rajza

Magyarország felfedezése

Végh Antal: Erdőhátor

A Magyarország felfedezése sorozatot heves viták közepette indította annak idején útnak az írószövetség. Fel lehet-e fedezni Magyarországot az 1970-es években, pontosabban fel tudja-e fedezni egy író? Nap mint nap „felfedezik", helyi funkcionáriusok, közgazdászok, szociológusok. Mi marad akkor a szociográfus írónak?

Persze, akad feltárni való bőven. De csak az olyan alkotónak, aki egyesíti magában az írói ábrázolóerőt, a tudományos kutató képességét és a publicista közéleti hevületét. Az a szociográfus, akiből e képességek hiányoznak, csak félsikereket érhet el ma a szociográfia mesterségében.

A sorozat eddig megjelent kötetei bizonyítják, hogy akadnak ilyen komplex alkotóképességekkel rendelkező írók. De azt is bizonyítják az eddigi kötetek, hogy nem minden író képes erre a feladatra. Vannak, akik ha el is vállalták a „felfedezést", voltaképpen csupán regisztrálják a tényeket.

Végh Antal Erdőháton, Nyíren című könyvének olvastán fokozottan el kell gondolkoznunk az előbb vázolt problémán. Ez a kötet indult ugyan a legjobb esélyekkel, a legnagyobb viták és izgalmak közepette. Hiszen Végh csakugyan „felfedezte" a szabolcsi falut, Penészleket. E folyóirat-közlemény ráirányította a figyelmet „Magyarország Szicíliájára", a fehér foltokra e hazában. Végh konstatálta és le is merte írni, hogy előfordul még Magyarországon szegénység, elmaradottság.

A penészleki szociográfia az írástudók egyértelmű rokonszenvét vívta ki és nem véletlen, hogy olyan író és közéleti ember állt mellé — nem csupán személyes presztízsével, hanem írói tettel és műalkotással is —, mint *Darvas József*.

A penészleki riport megjelenése szerzőjének sikere az egész szociográfiai vállalkozás próbaköve volt. Mutatta, hogy — becsületes szándék mellett — nincs olyan írói munka, amely meg ne jelenhetne Magyarországon.

Az Erdőháton, Nyíren többi darabját, riportját azonban jómagam már nem olvastam olyan szellemi izgalommal, mint a penészleki riportot. Nem mintha Véghből hiányozna a felfedezés szenvedélye. Nála jobb szemű, szókimondóbb riporter igen kevés akad nálunk.

Csakhogy a riport többnyire újsághoz kötött műfaj; minden nappal veszít időszerűségéből. Végh riportjai négy évig feküd-

Észak-Bácska

Már a borítólap színes felvéte- be esik azzal a körzettel, amit

Vályi Gaba

Bemutatott művei:

„Katedrális", színes línó, 44x34 cm;

/: reprodukció :/. „Műterem", színes línó,

18x24.5 cm; „Zsoldosok", színes línó, 24.5x17.

Katona László: VI. Miskolci országos grafikai

biennálé, Miskolc, 1971

Váli Gabi

Katedrális repr.

6. Miskolci Országos Grafikai
Biennálé 171

Vályi Csaba

Zsoldosok lincó 24x17

6. Miskolci Országos Grafikai
Biennálé '71

Váli Csaba

1. Katedrális linó 44x34
2. Műterem —"— 18x24

6. Miskolci Országos Grafikai
Biennálé '71

Váleji Csaba

Műterem lívómetszet

18,5 x 23,5

XII. Szegedi Nyári Tárlat

Váleji Csaba

Architektúra ciukkare 9,5x31,5

XIV. Szegedi Nyári Tárlat
1973. jul. 22 – szept. 16.

Vályi Csaba

A művésszel országos és regionalis tár-
latokon már találkoztunk. Ezuttal
8-10 alkotását jellemezte Sorger Sán-
dor vro a művek színes diavetitett
szemléltetése kapcsán a Metró Klub
kupolatermében. A bemutatást és is-
mertetést ankét követte. A közönség
kérdéseire Mór Tamás és Kőhegyi Gyula
válaszolt.

Pálffy Zoltán: „Diavetitett" tárlat.

Raptanitás 1970/1-2 49 old.

Vályi Csaba
grafikus

"Katedrális" - át mutatta
be a találon

Borbély László: A VII. miskolci országos ~~biennálé~~ grafikai
Művészet, 1972. június - 45 oldal

VÁLYI CSABA festő, grafikus
Budapest, 1937

Tanulmányait 1962-ben fejezte be a Képzőművészeti Főiskolán; mesterei Kmetty János, Hincz Gyula és Domanovszky Endre voltak. 1963 óta szerepel az országos tárlatokon, a Studió kiállításain és más csoportos bemutatókon. - Művészi felfogása természetelvű, de munkái megfogalmazásánál konstruktiv szerkesztésre s bizonyosfoku dekorativitásra törekszik. Tematikája változatos, erős figyelemmel van napjaink aktuális emberi-társadalmi kérdéseire.

Művészéletrajzok 1975

MDK

Vályi Csaba

Csendélet olajtempera 60x80

Fiatal Képzőművészek Studiója IV.Kiallitasa
Ernst Múzeum 1963.Június. Kat. 25.1.

Vályi Csabáné, Boronkai Márta

MDK

"Tájak"
"Fejek"

szerepelt a "Felvonójavitó" dolgozóinak önálló képkiállitásán.

Ilkei Csaba: Munkáskezek müvészete.
Épitők Lapja, 1962. nov. 12.

VÁLYI GÁBOR

161 Női portrait gipsz 500.—

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1934

Beestőhivatal, bécsi IV. 87.

VÁLYI *Gábor*, szobrász, * Káposztásszentmiklós 1899. Orvosi egyetemet végzett s azután katonaorvos volt Kecskeméten. Leszerelése után mint autodidakta kezdett a szobrászattal foglalkozni. 1933 önportréjával szerepelt először a Műcsarnokban. 1934. készítette Medgyessy Ferenc szobrász portréját és Önaktját.

E. G II. 564 P

biztositására .....

9./ A diósgyőri vár munkála

10./ Müemléki lajstrom készi

11./ Előre nem látható és ve

Vály Gábor

nobrász

Műcs. kiáll, 1933 tól

Pipics 122 l

BUDAPEST, IX., HOGYES ENDRE-U. 10.

.....szám

Vgs. Dr. Szentiványi Gyula
titkár úrnak

Budapest. IX.

Lágymányos-u.

Vályi Gábor

Műcsarnok

szobrász

1933. szept. Fiatal művészek

Kiáll. 230

Vályi Gabó

festő Lehel u. 14

1937. nemz. képzm. Kiáll. 155, 254

Fachenetti Lajos

Mellig, hétnyolczad balra
cza leberetvált. Lehajtott su
úja hasitott s jobb vállátó
palagcsokor van. Felirata
„Excell^mus D^nus Lua
ex Marchionibus Fach
S. Caes. R.qz Maiest.
nell. con. Turcas 159
s legalól jobbra: „68".
Rézkarc, méretei a v
Metpette: M. v. Som
Türckische und Ungarische
berg. Bey Paulus Fürsten

8431

1405 ?

Váli Gábor

Thieme Becker
XXXIV. 90. l.

Ugyancsak a XVI. századból szár
«Passamezzo ongaro» czím alatt Strassbur
XVI-ik században európaszerte dívott más
a kiállított ilynemű gyűjtemények közül, m

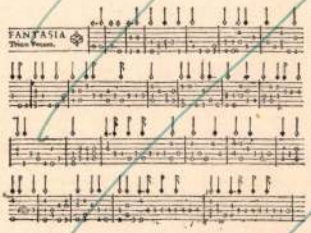

498. ábra. Részlet Bakfark Bálint 3 szólamú fantáziájából. Kiállította: Gróf Apponyi Sándor.

magyar születés
Musicarum in u
(Antverpiae, 156
mellett három, E
nak legkiválóbb
BAKFARK
Thesaurus
Besardum Veso
Theatrum m
ség állított ki.

Figyelmet érdemel továbbá egy, sz
orgonatáblázatos írásmódja után itélve, val
fugák, dalok, tánczok, mint az Allemanda,
darabot is tartalmaz, melyeknek egyike, n
magyar tánczzene egyik legrégibb feljegyzé

A magyar tánczzenének legintensiv
szoros kapcsolatban LAVOTTA JÁNOS, CSERN
oroszlánrésze minden kétségen kívül LAVO
tősgyökeres magyar érzéssel írott nagyszán
a magyar népies irányú zeneszerzők ezen

, hogy hazánkban a sok idegen, többnyire
mellett, a magyar színművészet is tért

gybekötött színielőadások hazánkban csak
ején honosodtak meg, még pedig több, a
ak kedvelő, de anyagi áldozatok árán is
kik a színművészet emelésére tetemes össze-
ajnos ugyan, hogy az Esterházyak, Károlyiak,
ok által építtetett magánszinházakban több-
ónösen olasz, német és angol színtársulatok
szabad kicsinyelnünk azon előnyöket sem,
él sokkal fejlettebb külföldi színművészet
saját művészetünkre háramlottak. Másrészt
dható, hogy a nagyobb pártfogásnak örven-
sulatok között a zsenge korát élő magyar
a életfeltételeit feltalálni és tényleg csodál-
ttörők lelkesedését és szívósságát, kik ily
a német színészettel folytatott harczban ki
igazságos ügyüket győzelemre nem vitték.
század elején a magyar színészet ügye még
mutatott. Pesten és Pozsonyban állandó
ott fenn, hol igen jó operaelőadásokat is
a közönség érdeklődését és áldozatkészségét
maguk felé terelték, míg a magyar szín-

Vályi Gaba

Tájkép fametszet 13 x 13,5

II. Miskolci Orsz. Grafikai Biennale, Miskolc 1963.
Herman Ottó Múzeum. kiáll. kat. Ber.: Bereph
Ákos

Vályi Csaba

Műterem ~~[illegible]~~ sarok linó 24,5 x 18 cm

Zsoldosok " 17 x 23 "

Studió '70. Kiáll. kat. Bev.: Bereczky Lóránd
Ernst Múzeum Bp. 1970.

VÁLYI CSABA /

Tájkép fametszet 13x13.5

II. Miskolci országos grafikai biennáló Kat. bev. Kocsogh Ákos Miskolc, 1963.

MDK

Vályi Csaba

Festő-asztalka, o.paszt.

9. szegedi nyári tárlat. Móra F. Muz.

1968. aug.

Vályi Csaba

Szerepel a Fiatalok Studiója

Kiállításán az Ernst

Múzeumban

Magyar Ifjúság 1963 VI. 1

MDK

Vályi Csaba

Csendélet, o.temp.

Fiatal képzőművészek szemléje. Ernst Muz.
1963. jun.

MDK

Vályi Gábor

Önarcmás, gipsz

Fiatal müvészek kiáll. Mücs. 1933. szept.
27 l.

Vályi Gábor

MDK

Önarcmás , gipsz

Mücsarnok 1933 Fiatal Müvészek kiáll.

MDK

Vályi Gábor

Önarcmás , gipsz

Műcsarnok 1933 Fiatal Művészek kiáll.

Vályi Gábor MDK

Liptárk Pál, gipsz

Műcsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Vályi Gábor

szobrász

Magyar Képirók kiállitása - Müterem helyiségében - radimentéris,de jelentős plasztikai erőt sejttető szobrocskával szerepel.

U j s á g
1935.IV.4.

Vályi Gábor

szobrász

Magyar Képirók kiállitása - Müterem helyiségében - szoborral szerepel. Az Erdélyből jött fiatal szobrász közel áll ugyan felfogásban mesteréhez, Medgyesyhez, de Madách szobrába sikerült egyéniségéből a formatömörség mellett a poézist is beleszőni.

Nemzeti Ujság
1935.IV.14.

Vályi Gábor MDK

Dr. Tersztyánszky Jenő, gipsz

Mücsarnok 1934.Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Vályi Gábor MDK

Medgyessy mester, gipsz

Mücsarnok 1935 III.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

MDK

Valyi Gábor

Medgyessy mester. Patinázott gipsz.

III. Nemzeti Képzőművészeti Kiállítás. 1935. Márc. 24.-Máj. 15. Műcsarnok. Kat. 16.1.

MDK

Vályi Gábor. szobrászm.

a kiállitás erössége a portrait-szobrászat.
müvével ö is hozzájárul.

Dénes Tibor:.Nemzeti Kiállitás. Mücsarnok. VII-IX.
Képzömüvészet. 1934. 116.l.

MDK

Vályi Gábor, szobr.

/A fiatal szobr.nemzedék munk.-ból.
Dp.szív.gyüjt./

Madonna. Márvány.

Műcs.-GMKT.Őszi Tárlat. 1943.okt.2.-nov.1. Kat. lo.1

Vályi Gábor szobrász

Önarcmás

Fiatal Művészek Kiállitása katalógusa.1933.
Műcsarnok

Vályi Gábor

MDK

Madonna, márvány

Műcsarnok 1943 Őszi tárlat

Vályi Gábor szobrász

Szerepel a Nagy-Balogh János Társ.kiáll.-án.

Ujság, 935. III. 30.
N.U. 935. III. 31.

Vályi Gábor
szobrász

Magyar Képirók kiállitása - Kossuth Lajos utca 12. alatti müteremben - szoborral - ~~xxxxxxx~~ - szerepel. Gipsz és terrakotta szobrok.

Magyarság
1935.IV.14.

Vállyi Gábor

szobrász

Harmadik Országos Képzőművészeti Kiállítás - Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Ujság
1936.III.25.

Vályi Gábor

Gond, gipsz

Nagy Balogh János Városi Kiáll. 1959. márc.
Miterem.

MDK

Vályi Gábor

Apám, gipsz

M. Képirók kiáll. Műterem. 1935. ápr.

MDK

Vályi Gábor

Ősmagyar

Attila

M. Képirók kiáll. Müterem. 1935. ápr.

Vályi Gábor

Csongyár

Attila

1. Képjegyek kiállí. Miskolc. 1975. dupr.

MDK

Vályi Gábor

Magyar nyilas

M. Képirók kiáll. Műterem. 1935. ápr.

Vály Gábor szobrászmüvész

Ujházy György szinházi iró mellszobrát készíti.
A lap bemutatja a müvészt, a modellt és a készülő szobrot.
Repr.

Délibáb, Bp. 1935. szept. 14. IX. évf. 38. sz. 9. lap.

MDK

Vályi Gábor

Önportré, gipsz

Budai Szépművészeti Társ. kiáll. 1934. ápr.

M. D. K.

VÁLYI Gábor szolnósz

szül. 1899. –

1784. Nőc Rémás Ltsz.: 56.785-N.

1785. Madách Ltsz.: 56.695-N.

1786. Leányter Ltsz.: 56.696-N.

A M. N. Galéria állagjegyzéke T./B. rész

Bu. 1959. 268. l.

MDK

Vályi Gábor, szobrász

z

155. Dr. Terstyánszky Jenö . Gipsz.
254. néhai dr. Lipták Pál. 13.1. "

Kp.Műcs. - OMKT. Kenz.Képzőműv. Kiáll. 1934.ápr. 29.
jun.17.

Kat. 9.1., 13.1.

Vályi László dr

Biedermann, kiáll. 1937.

Benicskyné Bajza
Lenke archépe:
Másolat Györgyi
Alajos kéje után

ovagló puttó szines tapéta-darab, re-
neszánsz stílű. 25 × 42 cm. Olasz, XV sz.

Vály László

festő

Műcs. kiáll, 1921 tól

Pipics 122. l.

Vály László dr

wód

z

Radocsay Dénes:

A régi műalkotások orvosai nehéz és felelősségteljes munkájukról beszélnek.

Nemzeti Ujság

1972. ápr. 19.

Vály László dr

vród

Esti Ujság

1940. jul. 29.

(Feszty - körkép.)

Véleménye a

körkép állapo-

táról -

m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterté

187/1940. szám.

A Műemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének,

Budapest,

IX. Hőgyes Endre-utca 10.

Hivatalból.
szolgálati ügyben
)íj átalányozva.

Vály László dr

cred

Uj Magyarság

1940. jul. 28.

(Fesztyi körkép.)

Véleményt mondott

állapotáról.

Budajenő, r. k.

44

Vály László dr.

Cvód

Nemzeti Ujság

1940 jul. 28.
(Veszélyben a Feszty-
körkép.)

Fenti mint nakerto
nagelt ez ugyben

Budapest, r. k.

43

Vály László

ród –

Csíkvári Abaúj

149. l.

Viselet.

Női ruha.

A balra fordulva álló h
di inget himezve, csokros táb
veres szegélylyel visel. Feli

HÁZI ÖLT
Melléklet a Divatcsa
Alter Antal div

alól jobbra: Ny. Rohn A. Pest

Kny., mér. 21.8: 21.5

Vály László

Részlet a gödöllői
fácánosból c.
Nagy repr.

Művészet (Kende)
1939. 30 sz
125. l.

75 x 170 cm.

92 x 65 cm.

120 x 165 cm.

81 x 100 cm.

ek iránti nemes áldozatkészségre késztette,
rzületbe ment át és minden téren érvénye-

pítésének terve, mely már régebben felmerült
haj által erősen támogatva, tényné vált és
győzelmét immár kétségtelenné tette.
meg a Grassalkovich Antal herczeg által e
bokrétaünnepélyt, melynél Földváry Gábor,
se-

zeti
ray
nyi-
se
öt
con

got
a
tak

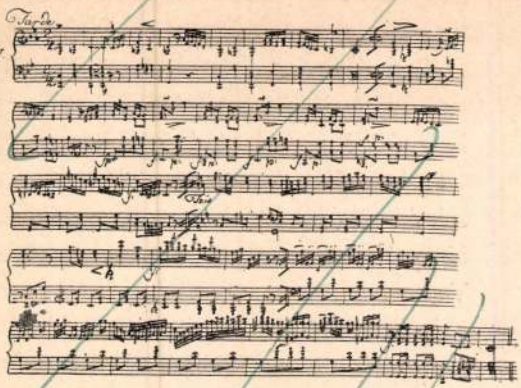

501. ábra. Csermák Antal kézirata. Kiállította a Nemzeti Zenede.

Thieme Becker
XXXIV. 90.2.

tott és a híres Czinka Panna által terjeszte

A magyar népies zenének ezen ki
tése mellett a XVIII. század a klasszikus
hazánknak: HAVDN JÓZSEF (1732—1809), a s
ország határain belül született ugyan, de
leggazdagabb szakát (1761—1790) hazánkb
Esterházy herczegek zenekari igazgatója,
javarészét, mi által a művelt világ figyelmét
irányította.

Kiállításunkon több kézirata volt
Madrigal és két Symphonia (503. ábra). Ki

A XVII. és XVIII. század nemcsak
haladást hozott létre hazánkban.

A XVII. század elején ugyanis má
tok kezdtek működni, a mi a színműirodal
tárgyait most már az életből és a történelem
Tragoedia, az egyik ismeretlen szerzőtő
a hasonló régibb eredetű művekhez képes
Az erdélyi származású FELVINCZY GYÖRGY
való fejlesztése körül még sokkal nagyobb
zésére vállalkozott, mely czélra I. Lipót cs

ifjabb Vályi László
fedeles kupaját szívesen láttuk a Bu-
davári Palotában a Centenáriumi
ajándéktárgyak bemutatón.

Bojár Iván: Kiállitaszól kiállitásra.

Magyar Ihólap 1972/282 10 old.

Vákyi László

az 1972. évi ÁTV-RÉSZ Diplomadíj-pályázaton II. díjat nyert.

Nagy. Ap.ip. 1972. 11-12.sz. 603-607.l.

Ifj. Vályi László iparművész

1021

Ifj. Vályi László iparművész, Eger

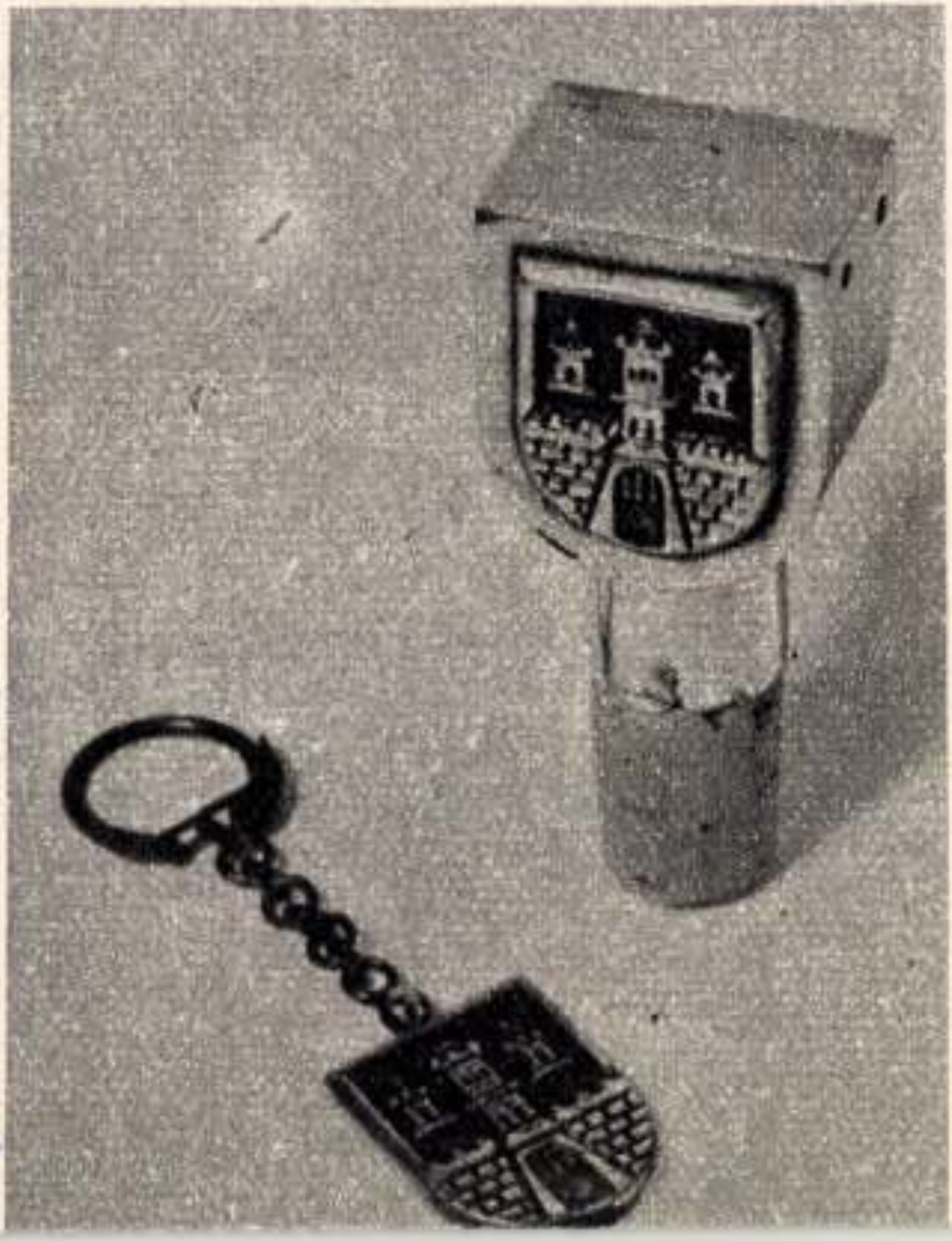

Iparművész, 1974. márc.

✦

Az NSZK-beli Suhlendorfban malommúzeumot nyitnak meg. Hatezer négyzetméteren 36 szél-, vízi- és motorosmalom-makettet állítanak ki. A múzeum alapítója a 49 éves Horst *Wrobel*, aki maga készíti a malmokat 1:20 arányban. A gyűjteményt további példányokkal akarják bővíteni.

✦

Szabolcs-Szatmár megyében, *Fehérgyarmaton* 12 millió forintos költséggel épített szálloda nyílt, melyet a megye folyójáról *Hotel Szamos*nak neveztek el.

Id.VÁLYI NAGY ISTVÁN,szücs

Cömöri eredetü,Bükkábrányban dolgozik.A téli idényben egyszerü festett irhájú ködmönöket készit István fiával val együtt,de a diszmüvességhez ma is értenének. 101.o

LAJOS ÁRPÁD: Szépmives szücsök Bükkábrányban 101.old

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÉVKONYVE,II.1958.Miskolc

Ifj.VÁLYI NÁGY ISTVÁN,szücs

A család gömöri ere detü.Bükkábrányban dolgozik István apjával együtt.A téli idényben egyszerü festett irhajú ködmönöket készitenek,de a diszmüvességhez is értenének. 101.old.

LAJOS ÁRPÁD: Szépmives szücsök Bükkábrányban 101.old

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÉVKÖNYVE,II.1958.Miskolc

Ifj. VÁLYI NAGY ISTVÁN, szücs. Gömöri eredetüek. Bükkábrán

VÁLYI NAGY JÓZSEF, szücs

A Vályi családból V.N.Istvánnak csak egy testvére folytatta a mesterséget. 103.oldVályi Nagy József.

LAJOS ÁRPÁD: Szépmíves emlékek Bükkabrányban 101.old

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÉVKÖNYVE,II.1963.Miskolc

VÁLYI NAGY KÁROLY, szücs

A Bükkábrányhoz közeleső Sály falúban született 1891 ben, mint 12 éves árva fiú került Celejre, e hires szücs falú ba szakmát tanú lni. Vankucz Gyula volt a mestere. Bükkábrányba került, ott nősült és utódai közül két István itt folytatta diszmüvességet. 101.old

LAJOS ÁRPÁD: Szépmives szücsök Bükkábrányban 101.old

A HERMAN OTTÓ M+ZEUM ÉVKÖNYVE, II. 1958. Miskolc

Vályi Mari

festőnő

lásd Petiné Vályi M.

Eötvös - pusztai telek VI. 125.

MDK

Vályi Gábor

Korsós nő, gipsz

Nagy Balogh János Vár.kiáll. 1955. márc.
Műterem.

MDK

Vályi Gábor

Madách

M. Képirók kiáll. Műterem. 1935. ápr.

MDK MDK

Vályi Csaba

Tájkép, fam.

III. Miskolci országos grafikai biennale

Herman O. Muz. 1963.

MDK

Vályi László dr.

Számos nagyértékü festmény megy tönkre...
Pesti Hirlap 1944. máj. 31. 5.l.

Vályi László M.D.K.

Müve a kiállitáson

figurás dugóhuzók

G.J.: Nyolcszáz művészi emléktárgy az Iparművészeti Vállalat kiállitásán

Magyar Nemzet 1966. nov. 9. 7.l.

MDK

Vályi Vörös László

Aktok, vf.

Arckép, of.

Pedagógus szakszerv. I. képzőm. kiáll. 1947. máj. 7. l.

Vállyi Árpádné Teleki Blanka gr.nő

Amarillis, olaj

Magy. képzőművésznők egyesülete VIII. kiáll.
N.Szal. 1916. márc. 24 l.

Vállyi Árpádné
Teleki Blanka grófnő

1914. MKE Kiáll. Nemzeti Szalon
Szegfűk, pasztell.
Dent du Midi, olaff.
Magnóliák, olaff.
1916 MKE Kiáll. u. o.
Amarillis, olaff. 100.–

Urbino l. n. III. 153.

Vállyiné Teleki

Blanka gr

Lad

Bende 1916

166. l.

Fehér Gyula dr. VIII. 60

VALYON János festő

hűvesen a Móricz Zsigmond Művelődési Házban a Képzőművészeti Világhét alkalmából szept. 25. -okt. 8. között Valyon János festőnek, okt. 20-tól Györki Árpád festőnek volt kiállitása.

Hevesi Szemle 1989.4.sz. 86. .

5/17

ACTA BIOLOGICA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE Bp. - 24 om.

Egységár: köt. 160.--
szórv. 60.-

MDK

Vauban, francia mérnök

A XVII. sz. elején a várfalak előtt Vásebb erődök sorát építette 305 old. Győrben

Gazdag László: Győr város térképei. 295.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1965
Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr

VAMBEL PÁL, gombkötőinas

29.-Simonics Ádám gombkötő műhelyében tanult:Scheindl Ferdinand,1730.júl.9-1734.aug,24.-Vambel Pál,felsz.1731 okt.2.-Schwarcz Albert,1732,jan.6-?.-Kaszner Mátyás, 1737.jún.9-?.-fia Ignác,felsz.1745.dec.24. 401.old

SZOVENYI ISTVÁN: Kőszegi gombkötőmesterek és műhelyek keletkezésétől megszűnéséig 395.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

Vámberszky

~~A Mihárab 1922.~~

Nagybányai Kiatt.

Eat - 1912

81.

~~Bronzfejne, naiwnas VII 157.~~

oktatásügyi Miniszterium.

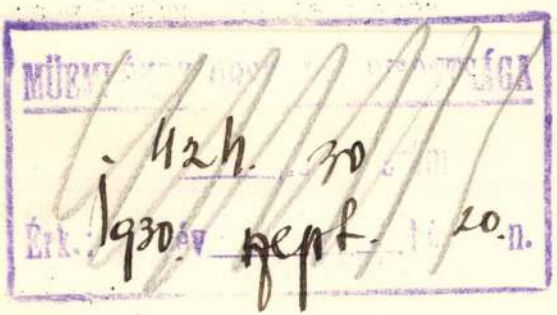

A m. kir. vallás- és közo
és ügyszám alatt a keb. s
rendeletének másolata:

'asitom a
. vitéz L á c z a y F r .
részére /:lakik: . Budapes
. Budapest-Mátraverebély é
utazása alkalmával felmer
kiállitott és számvevőség
alapján /:. 33.40 ...:/ . H
. 40 . . fillért a 127.689
utaljon ki.- Budapest, 19
A miniszter rendeletéből:

MDK

Vámbérszky,

1905-ben az iskolában dolgozott.

A szabadiskola ideje. /1902-1912./ 81.l.

M. D. K.

VÁMBÉRSZKY lestó

1905-ben Nagybánya a Szabadiskola növendéke

Pesti Napl. 1954. 326. l.

MDK

Vámbéry

Türkomán rabló-kapitány. (Vambéry rajza után.) Repr.

Vas.Ujs. 1866. 492. lap

Vámbéry Ármin orientálista (1832-1913).

Velecsényi Gábor: Literáti Nemes.

A budapesti egyetemi ifjúság hatvanos bizottság 1876-ban elhatározta, hogy Abdul Kerim basa török főhadvezérnek díszkardot küld a szerbeken Gyuniszhál aratott győzelméért. A díszkard pengéje gyanus volt – régi keleti pengének vélték – szakértői véleményt kértek Vámbéry Armintól: „A penge nem keleti készítmény, a rajta lévő írás meg ügyetlenül pingált arab jelek értelmetlen habaréka, egyetlen értelmes szót sem lehet belőlük kivenni."

Nem volt mit tenni: „egy Mária Terézia korabeli, apostoli keresztes törökverő pengéből csináltatták meg. Furcsa volt az is, de legalább nem együgyű hamisítványal tiszteltük meg a basát."

Budapest folyóirat, 1988., 6., 38-old.

Vámbéry Ármin

Vasárnapi Ujság XIV.
1867. VIII.4.- 383.l. Zakariás

H adzsi Bilau, tatár zarándok. Fametszet Vámbéry ~~Busztom~~ rajza után.

Ármin

Vámbéry Rusztem, Prof. jogász (1872–1950), ~~1.) Folytatás~~
Magyar Jövő, Hungarian Daily Journal. New York, May 1, 1945.
a „Debreczen" magyarországi ujság legfrisebb szama.

Károlyi, Vámbéry, Bartók és Bölöni a Nemzetgyülésben. – a magyar haladás külföldön élő négy kiváló képviselőjét a Magyar Nemzetgyülés tagjaivá választották.

Prof. Vámbéry nyilatkozik a Magyar Jövőnek

Prof. Vámbéry Rusztem, a nagynevü magyar tudós, abból az alkalomból, hogy az uj demokratikus Magyarország Nemzetgyülésének tagjává választották, a következőkben nyilatkozott a Magyar Jövőnek:

— **Örömömet fejezem ki és megtiszteltetésnek tekintem azt, hogy a Nemzetgyülés tagjává választottak.**

Arra a kérdésre, hogy haza fog-e menni, Prof. Vámbéry kijelentette:

— **Amikor lehet és az ország érdeke ugy kivánja, haza fogok menni.**

Az uj. demokratikus Magyarországra vonatkozóan ezeket mondotta Vámbéry professzor:

— **A magyarországi társadalom szerkezete komoly átalakuláson megy keresztül, a mi nélkül egyébként nem is lehetne demokrácia Magyarországon.**

A Magyar Jövő a legszivélyesebb örömét és üdvözletét fejezte ki Vámbéry professzornak a megválasztása alkalmából.

Budapest folyóirat, 1988., 7., 35 – old.

Rman

22 - 4/7

mdk

Vainfaluti mester

irókástál, szőlőkeresztel, ivesperemmel 19. sz második fele

38. ábra

Soproni Olivér: Bizánci hatások a felsőtiszai kerámiában

Néprajzi M. Évkönyve 1959, 129. l

mdk

Vámfalusi mester műve

vámfalusi-tál öblében sgraffitó. Koronás magyar címerrel, szakaszos peremmel. „Ősi elgondolás: a címer maga az életfa." 50. ábra

Soproni Olivér: Bizánci hatások a felső-tiszai kerámiában

Néprajzi Muzeum Ev...

mdk

Vámfalusi mester műve

irókás-tál „temető" motívummal,
pénzes perennel. 19. sz. második fele
(Középen keresztkétoldalt nőalak.)
49. ábra

Soproni Olivér: Bizánci latások a felsőtiszai
kerámiában

Néprajzi Muzeum Évkönyve 1959 136-137. l.

mdk.

Vámfalusi mester műve.

irókás-tál női alakkal, szakaszos peremmel 19. sz. második fele. Asszony fején keresztes korona. Derekából 3 levelű tulipán nő ki. Kultikus jelkép. Életfa és asszony összekapcsolása. 47. ábra

Soproni bliver: Bizámi latások a felsőtiszai kerámiában

Néprajzi Múzeum Évkönyve, 1959 136-137. l

mdk.

Vámfalusi mester munkája

írókás-tál, nőialak szőlős perem 19. sz. második fele. Az asszonyt rozetlák övezik

48. ábra

Soproni Oliver: Bizánci hatások a felsőtiszai kerámiában

Néprajzi Múzeum Évkönyve, 1959, 136-137. l

mdk

Vámfalusi mester munkája

Irókás-tál madárral, koszorús peremmel. A madár virágot csipeget. 19. sz második fele (46. ábra)

Soproni Olivér; Bizánci hatások a felsőtiszai kerámiában.

Néprajzi Muzeum Lokönyve, 1959, 135. l

mdk

Vainfolusi mester munkája

irókástól, életfával, istenszemű

peremmel 19. sz második felé.

42. ábra

Sopron Olivér: Bizánci hatások a felsőtiszai kerámiában. 132. l

Neprajzi Muzeum Évkönyve 1959.

mdk.

Vámfalusi mester munkája

irókástál, lófusszal hullámvonalas

peremmel 19 sz. második feléből

31. ábra

Soproni Olivér: Bizánci hatások a felsőtiszai kerámiában

Néprajzi Muzeum Évkönyve 1959, 122. l.

mdk

Vámfalusi mester munkája

vámfalusi-tál öblében sgraffitós madarral, sima perennel. 19. sz második fele. Madar szárnya a nyakból festve mitikus jelkép. (45. ábra)

Soproni Olivér: Bizánci hatások a felső-Tiszai kerámiában

Néprajzi Muzeum Évkönyve 1959, 135. l

mák

Vámfalusi magyar mester

műve lelet egy Beszterce Naszód megyéből származó tál. Öblében életfa, alsó ágain szőlőfürtök stb. Habán hatás Erdélyen át.

Soproni Olivér: Bizánci hatások a felsőtiszai kerámiában
Néprajzi Múzeum Évkönyve 1959, 128.l

A XVIII. SZÁZAD VÉGE. Ha nem ismernők az előzményeket s valaki hirtelen elénk tárná a régi térképeket, bizony nagyon elcsodálkoznánk ennek a területnek a maitól annyira elütő képén. Mindenfelé hatalmas, nagy erdőségek. A Nagyberek egyetlen óriási kiterjedésű ingovány, melyet messze elkerülnek az utak. De a patakvölgyek is járhatatlan mocsarak, melyek egyhangúságát legfeljebb a mesterségesen felduzzasztott malomtavak szakítják meg. (9). Mai szemmel nézve, hihetetlen rablógazdaságnak tetszik, hogy a malmok, meg a szegényes halászat kedvéért a völgyeket teljes szélességükben elgátolták s néhol a 2 km. hosszú mesterséges tavak egész sorozatát teremtették. A völgyeket ennek következtében az utak messze elkerülték, kivétel nélkül a hátakon vezettek. Minden forgalom rajtuk bonyolódott le, ez az oka a sok csárdának, ami szintén feltünő jelenség ezen a térképen. Sokszor még a legelésző marha sem közelíthette meg a völgyeket. Csak télen változott meg a helyzet, amikor a szilajmarhát ráterelték a jég hátára, hogy lelegelje, amit talál. Ez volt egyúttal a nádszüret ideje is.

Ami nem volt mocsár, bozót, rét, annak túlnyomó részét erdő borította. Aránylag szőllőkert is sok volt; így szántóföldnek csak nagyon kevés terület jutott. Sajátságos, hogy

6. A vámosi árpádkori templom romja.

[1]) Főként turopoljei nemesek, kik valamikor magyarok lehettek.

malomiparnak. Az 1715—20. évi összeírás szerint területünkön 20 malom volt, melyek közül némelyik tekintélyes jövedelmet biztosított gazdájának. A XVIII. sz. vége felé már 60 volt a malmok száma. Ez az ipar számos embernek biztosított megélhetést.

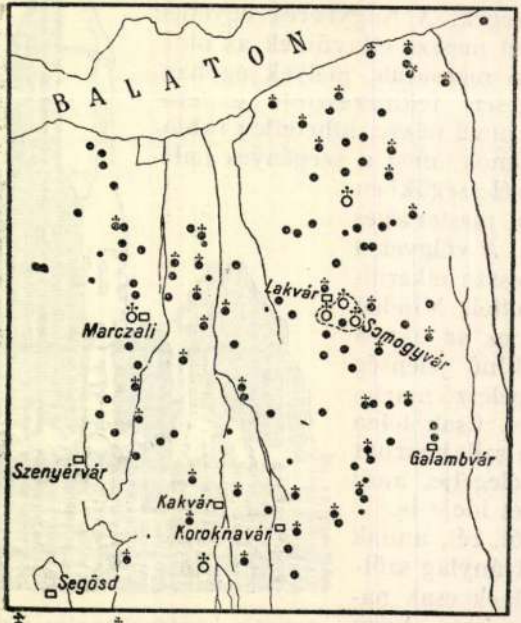

Város. Falu plebániával, plebánia nélkül. Vár

7. Középkori települések.

1720-ban kb. 5500 ember élt ezen a területen, az 1785. esztendőben már kb. 22.000 (**10**). A rohamos növekedést itt is elősegítette az idegenek letelepítése; a nagybirtokosok erre az ősi magyar területre is hoztak idegenből jobbágyokat. Somogyvárt még a török időből maradtak rácok (iflákok), később németeket telepítettek ide. „Tót", illetőleg sokác lakossága volt Tótgyugynak, Tótszentpálnak, Lengyeltótinak, Buzsáknak, Varjaskérnek, Táskának, Boronkának, Osztopánnak, Pusztakovácsinak, Gadánynak, Kisberénynek. Németek kerültek Marcaliba, Bizére, Mesztegnyőre, Vámosra, Gadányba. Csaknem valamennyi megmagyarosodott, csupán Hács német még

Vámos

Gálfalvi ref. templom

aranyozott czüst
fedeles kancsó 1674.
s ezen kívül több czüst
és ónegyházi edény
a XVII—XVIII. századból
Hímzések, fejfák.

Debreczeni László 1933

120. l. – 121. l. – 123 l.
124, 125. l.

MDK

Vámos Attila

Kiállitási kritika

Kisalföld 1968 juni 9.

MŰVEK JEGYZÉKE

1. Fiatal munkás, 1958.
2. Arab fej, 1955.
3. Cifrainges fiú, 1958.
4. Matróna, 1951.
5. Bánatos asszony, 1943.
6. Fejkendős leány, 1958.
7. Bizalmatlan öreg, 1958.
8. Veterán, 1954.
9. A kukta, 1955.
10. Szürkekendős leány, 1956.
11. Vak öregasszony, 1954.
12. Derült öreg, 1957.
13. Mosolygó öreg ember
14. Kalapos öreg I., 1957.
15. Kalapos öreg II., 1958.
16. Fiatal leány, 1948.
17. Északi zsidó típus, 1954.
18. Hosszúfejű öreg, 1958.
19. Fehérruhás asszony, 1957.
20. Baluba, 1958.
21. Mosolygó leány, 1958.
22. Rhodésiai néger, 1958.
23. Vörös kendős asszony, 1957.
24. Borongós öreg ember, 1955.
25. Öreg főnök, 1958.
26. Fiatal leány, lila kendővel, 1956.
27. Fázó öreg, 1957.
28. Fiatal asszony, 1958.
29. Kisleány, 1951.

Felelős kiadó: Luzsicza Lajos
1958. XI. 500 — 587061 Pátria ny. F. v.: Földi V.

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK
KIÁLLÍTÓTERME

VÁMOS ERNA

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSA

1958. NOVEMBER

Ez a kiállítás messze földre vezeti a látogatót — Afrikába. Vámos Erna hosszú éveket töltött az egyenlítő vidékén, a francia gyarmatokon és Belga-Kongóban. Képei, etnográfikus ismereteken kívül művészi élményeket is szolgáltatnak és életszerű közelségbe hozzák az egzotikus földrész egyszerű embereit. Ez a körülmény tette indokolttá, hogy a Kulturális Kapcsolatok Intézete és a Műcsarnok kiállítást rendezzen műveiből. E kis gyűjtemény, szerény méretei ellenére is, hű képet ad a művésznő munkásságáról s emellett — tárgya révén, értékes hozzájárulást jelent ahhoz a munkához, amelyet a Kulturális Kapcsolatok Intézete végez a nemzetközi kulturális együttműködés érdekében. A kiállítások sorába, — amelyek hol a távolkelet, hol éppen közeli szomszédaink életébe engednek bepillantást, vagy a nyugati országokról adnak híradást — beleillik Vámos Erna gyűjteménye is.

Vámos Erna 1904-ben született Budapesten. Tanulmányait a budapesti Iparművészeti Főiskolán végezte. 1925-ben Párizsba ment. Párizsi éveiben iparművészeti munkákkal és textiltervezéssel is foglalkozott. 1930-ban (orvos férjével) utazott Afrikába. Először a Francia Egyenlítői Afrikában élt — itt készítette első tanulmányait a fekete emberekről. Később, (1938-ban) Belga Kongóba költözött. Összesen húsz esztendőt töltött Afrikában. Első kiállítását 1942-ben rendezte Elizabeth-hillben. Ezt követően még tizenhét sikeres kiállítást rendezett Belga Kongó és a Dél-Afrikai Unió nagyvárosaiban. (Leopoldville-ben, Cape-Town-ban, Johannesburgban stb.) Budapesten most láthatjuk először munkáit.

Az itt bemutatott művek túlnyomó többsége tanulmány. Studium-jellegük kompozíciójukban s az előadások módjában is kitűnik. Ugyanakkor szemléletes az is, hogy a metódus, amit Vámos Erna követ, nem csupán az iskolás gyakorlat szokott metódusa. Többre törekedik mint amennyit a tárgyias ábrázolás szokványai előírnak. Modelljeit nem tekinti lélektelen tárgyaknak, meglátja bennük az eleven, érző embert s szellemiségük sajátos alkatát is megpróbálja felderíteni. Nem egyszer mély szomorúság árad fényesbőrű néger emberei arcából, másutt éppen a férfias elszántság vagy jellemszilárdság karakterisztikumait igyekszik megragadni. Nem a furcsát, az afrikai emberfajta sajátságos különlegességeit hangsúlyozza képein, hanem azokat a vonásokat emeli ki, amelyek általános érvényűek, velünk közösek, s testvéries közelségbe hozzák, egyenrangú társainkká teszik a feketebőrű embereket. Nemes és emelkedett emberiesség sugárzik alakjaiból.

Sokan vannak a művészek között is olyanok, akik műveikkel küzdeni igyekeznek a faji előítéletek ellen s a legváltozatosabb módon, dramatizált megfogalmazásban, vagy illusztratív eszközökkel alakítják ki mondanivalójukat. Vámos Erna — minden tematikai segédlet, minden jelenetezés nélkül is szemléltető hatásokat kelt műveivel. A rokonszenvet és együttérző barátságot, amit modelljei iránt maga is érez, a nézőből is kiváltja — holott nem is tesz egyebet, csak híven reprodukálni igyekezik a látottakat. A képalkotás szokott követelményeit, a festői fogalmazás kialakult eredményeit is figyelmen kívül hagyja — arra törekedik elsősorban, hogy pontos, természethű beszámolót kapjunk a látottak minden részletéről. Mégsem csupán a fényképezőgép tárgyilagosságával számol be a tapasztaltakról — szemmellátható igénye van a száraz objektivitáson felülemelkedő szemléletre. Még szebbé — a valóságosnál is szebbé — igyekezik tenni az ábrázolt embereket. A formákat kisimítja, gömbölydedségüket hangsúlyozza, itt-ott megcsillanó fényeket alkalmaz, ismerős meleg színeket válogat össze stb. — egyszóval minden módon tetszetőssé, kellemessé teszi a látnivalót. A pasztell — ez a könnyen engedelmeskedő lágy anyag, meghatározott, de változatos színskálájával, ügyesen kezelhető tónusaival, árnyalatgazdagságával nagyon megfelel Vámos Erna művészi alkatának. A belső feszültségeknek a nehezebb-veretű festői mondanivalóknak az emberábrázolás mélyebben fekvő drámai problematikájának közvetítésére nem is lenne alkalmas ez az anyag. Abban a világban viszont, amelyet Vámos Erna kiválasztott magának — jól betölti funkcióját. Nem is érzünk semmi kettősséget a művészi mondanivaló és a technika között. A szerényen vállalt feladatokat teljesíti s ezért rokonszenves lehet még azok előtt is, akik a képzőművészet más szféráiban, más célokkal és másféle eredményekkel munkálkodnak. Törekedése, szorgalma is megbecsülést érdemel.

A kiállításlátogató közönség bizonyára örömét leli ezekben a képekben s elismeréssel veszi tudomásul, hogy a művész igyekezete nem volt hiábavaló: a tanulmány-sorozat sokáig megmaradó élményt szolgáltat, közvetlen módon, szeretetteljes művészi előadásban tár elénk egy távoli világot.

1794. BALDACHINOS ÁGY, tölgyfa
mit gewundene Säulen. XVII.

1795. KÉTAJTÓS NAGY RUHASZ
sarkokkal. Magyar, XVIII. sz.
in Bandintarsia, die Ecken ab

1796. ÁGY, diófa, barokktagozással
lierung. XIX. Jh.

1797. IRÓSZEKRÉNY, diófa, gazdag
század. — Schreibschrank, Nu
Italienisch, XVIII. Jh.

1798. NAGY LÁDA, diófa, tagozott
holz, auf der profilierten War

1799. LÁDA, diófa, faragottdiszü ho
die Stirnplatte mit Schnitzere

1800. KESKENY EMELETES SZ
Schmaler Etagenschrank. Eich

1801. SZALONBUTORKÉSZLET, fa
két karosszék, két szék és egy
goldet, mit geblumtem Aubus
ovaler Tisch. Louis XVI. förn

kódiszü számlappal. Barokkstilus. — Standuhr, Nuss-
n Rokokodekor. Barockstil.

Magyar, Louis XVI. — Tisch, Birnholz, viereckig.

ét kétajtós, faragott hermával. Olasz, XVII. sz.-i
nit Aufsatz, je zwei Türen und geschnitzte Hermen.
h.

disszel. XIX. sz. — Viereckiger Tisch, Nussholz, mit

t Louis XVI. diszitéssel. Olasz, XVIII. sz. m. f. —
schnitztem Louis XVI. Dekor. Italienisch, zw. H.

nderfa, rózsa- és jávorfaberakással. Olasz, XIX. sz.
rholz, mit Rosen- und Ahornintarsia. Italienisch,

fa, faragott disszel, lenyiló lappal. Olasz, XVII. sz.
t Schnitzerei, herabklappbarer Platte. Italienisch,

akokkal és fejekkel. Olasz, XVII. sz. — Kommode,
XVII. Jh.

A

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE

ÉS A

MŰCSARNOK

MEGHÍVJA ÖNT

VÁMOS ERNA

FESTŐMŰVÉSZ

AFRIKAI TANULMÁNYOK

CÍMŰ

KIÁLLÍTÁSÁNAK

MEGNYITÁSÁRA

1958 NOVEMBER 13-ÁN DÉLI 12 ÓRAKOR

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:

GÁDOR EMIL

FESTŐMŰVÉSZ

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE BUDAPEST, V. DOROTTYA UTCA 8

FK. PALÁSTINÉ 9194 M MINŐSÉGI-NY. FV. DRASCHITZ R.

Vámos Ferenc

épitém

ivód

Csaba Rezső

Micit... Hajlék

1937. I. cf. 1. r.

MDK

Vámos Ferenc

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig. MMÉE Közl. Havi Füzetei 1926. III. évf. 9-12. sz. 127-150. l.

Ave Maria gratia plena Dominus tecum
Virgo serena
Ave cui gabriel nuntiavit
Assumens hoc nomen Eva
Fundata pace firmans vocabula
Solvens vincula
Profer lumen cecis
Mala nostra pelle
Bona cuncta posce
Monstra te esse matrem
Sumat per te preces
Qui pro nobis natus
Tulit esse tuus
Virgo singularis
Inter omnes mitis
Nos culpis solutos
Mites fac et castos
Vitam presta puram
Iter para tutum
Ut videntes jesum
Semper colletemur
Sit laus deo patri

Budapest

Magyar Művészet, 1927

52-53. o.

Vámos Ferenc: (építés) Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig.

UJ PARASZTHÁZ VAN SZÜLETŐBEN

(Az alábbi sorok egy inditvány alapgondolatát tartalmazzák, amely a „Magyar Épitőművészek Társasága" választmányi ülésén hangzott el s amelyet a a választmány egyhangulag magáévá tett.)

A magyar parasztházról beszélünk és — véleményünk szerint — nevezetes dologra hivjuk fel a figyelmet.

A magyar paraszthház épitésében évszázadokon keresztül nem állott be változás. A kialakult tipus nagyon igénytelen. Hosszukás háztest, középen konyha, kétoldalt egy-egy szoba, a konyha mögött kamra. A ház mellett oldalt, végig: keskeny tornác. Alápincézés nincs. Izoláció nincs. Az egyik szoba kemencéjének a konyha tűzhelyével közös a kéménye. A másik szoba fütetlen, tehát télen lakatlan. S igy az egész család télen az egyik szobában él.

Nem valami kitünő tipus. Sem használhatóság szempontjából (a tornác mily keskeny!), sem egészség szempontjából. De meg esztétikai szempontból sem nagyon: az a probléma, hogy a tornác bejárója miként oldassék meg — az eresz aszimetrikus kiugrásával, a csatlakozó keritésfallal kapcsolatban, stb., — sokféle módozatban került elénk. Jól megoldva talán sehol.

Mégis: a paraszthház igy épült évszázadok óta. Legfeljebb romlott még a háboru előtti időkben. Amikor a városok külterületén félnyereg lett a nyeregtetőből, tűzfal ágaskodott az egyik oldalon. Amikor a primitiv, kulturátlan ház — a kedélyességét is elvesztette, anélkül hogy alapjában javult volna meg.

*

A nevezetes dolog pedig ez:

A háboru utáni paraszthház — nem a régi többé. Vagy legalább is: nem mindig a régi.

Sokféle ok játszik közre. Vegyük elsőnek: a nagy szegénységet. A házhelyen épitők takarékoskodnak, amennyire csak lehet. De nem ez a legfontosabb. Fontosabb ez: a paraszt, a kisgazda, a házhely épitője a háboru kitörése óta sok mindent látott, sok mindent tanult. Látott idegen vidékeket. Tanult épiteni, — barakkokat, fedezékeket stb. A háboru vége táján és utána a batyuzó konjunktura idején: megvette a városi nép mindenféle cókmókját. Zongoráját. Harisnyáját. Szóval: igényei időközben valahogy megnövekedtek. Viszont: anyagi eszközei megcsappantak, nagyon. Az eredmény: fejtörés. Kisérletezés. A mai falusi házak mindegyikén rajt a nyoma annak: jobbat próbál épiteni a paraszt, — szerényebb eszközökkel.

Nézzünk körül — bárhol is. A tanyákon, a falvak végén, a városok határában: izegmozog az épités, próbálgat, kisérelget mindenfelé. Sátortető alá fogni, tömöriteni a házat. Négyszögü terraszt csinálni a tornác hosszu sávja helyett. Kamrát épiteni a tornác két végébe, miáltal loggia lesz a tornácból. Nagy ablakot csinálni, jobban helyezni el a kéményt, stb. stb.

Nem mondjuk: máris jó, amit csinálnak, máris jobb a réginél. De feloldódott a jég, megmozdult a dermedt tipus, ötletek burjánzanak, — készül valami.

*

Ez pedig nagyon, nagyon fontos dolog. Szociális, művészeti szempontból egyaránt.

Mert lehet ugyan, hogy a mozgolódásból semmi se lesz. Hogy maholnap minden marad a régiben. Hogy visszatérnek ahhoz, ami volt. Még inkább leromolva, mert lerongyolódva...

De lehet más is. Lehet, hogy ebből a mozgolódásból megszületik az uj, a jobb paraszthház. Az uj, a jobb falu. Mely a réginek jó tulajdonságait épségben tartva — haladt a korral.

Erről van szó. A lehetőség megvan, az alkalom megvan. Hosszu évszázadok óta először.

*

Már pedig ezt a próbálgatást a magyar épitésznek tétlenül nézni nem szabad. A parasztot ebben a munkájában magára hagyni nem szabad. A modern hygiene kivánalmait, a modern technika lehetőségeit: mi ismerjük jobban. Uj ötleteket találni, megoldásokat uj problémák számára: nékik, a parasztoknak pillanatnyilag felvetődő szükséglet, nekünk állandó hivatás.

Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy szóljunk bele erőszakosan ebbe a végtelenül fontos kisérletező munkába, hogy próbáljuk rádiktálni a parasztra a magunk irodai gondolatait. Nem vezetne célhoz, hiszen van a parasztban ugyis már elég megvetés a városi, a tanult épitésszel szemben. Az ilyen eljárás csak még jobban elidegenitené tőle.

De ha másképen kezdjük, ugy, hogy tanult ember létünkre tisztelettel közeledünk az egyszerű ember ösztönös munkájához, szeretetteljes kiváncsisággal figyeljük meg előbb a tapogatódzó kisérletezést, ha kezdjük ugy, hogy beleéljük magunkat a házhelyépitők gondolatvilágába, akkor több siker reményével foghatunk munkához. Nagy perspektiváju, messzi horderejü, fontos munkához. Ahhoz, hogy serkentve, tanácsot adva, irányitva odaálljunk a csendes, névtelen, de jelentős tevékenység mellé, amely az országban mindenfelé ma már folyik és amelynek végső célja, miként mondottuk, az uj magyar ház, az uj magyar falu kialakitása.

A későbbi tennivalók mindenféle formája rajzik szemünk előtt. Vándor-előadások országszerte, melyek célja: felvilágositani, oktatni. Dijak, dicsérő oklevelek a legszebb uj házak számára, melyek célja: felpiszkálni az épitő paraszt hiuságát. És — legfőként: tervekkel teli füzetecskék, brosürák a jegyző, a biró, a tanitó, a kerületi orvos stb. részére, amelyekből minden épiteni szándékozó dijtalanul kiveheti magának azt, ami neki éppen megfelel. És igy tovább. De mindez, mint mondám, későbbi teendő.

Az első, legsürgősebb, legfontosabb: anyagot gyüjteni. Az ország minden tájékáról beszerezni azokat az adatokat, vázlatokat, fényképeket, amelyek révén beleláthatunk a ma folyó kisérletezésbe. Elsősorban, hogy megismerjük a problémákat, amelyekről szó van; másodsorban,

Tér és Forma
1928. I. évf. 3. sz.

hogy megismerjük azt is: merre tapogatódzik a paraszt a megoldás utján. Könnyen meglehet, hogy a tapogatódzás gondolatokat ébreszt műszakilag képzettebbek agyában. Könnyen meglehet, hogy egy dunántuli kisérlet, párositva egy tiszántuli ötlettel, alkalmas arra, hogy megoldást jelentsen mindkét helyen.

Nyár elején vagyunk. Sokan utazni fognk midenfelé. Hazájába jár el, vagy munkahelyére, vagy üdülni megy. Sokfelé elkerül, sokfélét lát. E sorok célja konkrét kérelem az épitészekhez: adatokért, vázlatokért, fényképekért. Amelyek a fent leirt mozgolódásról adnak hirt. És amelyek ősszel — ez lenne a második lépés — egységesen feldolgozandók.

E sorok irója és néhány társa már megkezdték ezirányu munkájukat. Nagyon kérik kartársaik segitségét.

Ligeti Pál.

MEGJEGYZÉSEK AZ ERZSÉBETVÁROS PROBLÉMÁJÁHOZ

Az utóbbi hetekben az épitészek és irók egy csoportja nemes igyekezettel rátapintott Budapest város tervének egyik régi sebére. Ligeti Pál pedig, mint e nagyjelentőségü kérdésnek egyik fölelevenitője a Tér és Forma 1. számában összegezte nyilván az emlitett egész épitész- és irócsoportnak okfejtését, amelyben a régi Erzsébetváros sürgős ujjáépitését indokolta meg.

Megkisérlem, hogy ehhez a szőnyegen lévő kérdéshez félig történeti, félig általános szempontok szerint szóljak hozzá. Ugy hiszem, ez nem lesz felesleges. Hiszen Budapest városterve a hibáknak olyan tömkelegével van telitüzdelve, hogy aki a hibákra ránéz, könnyen elragadtatja magát, ha a hibáknak mindig csak egyik részletét nézi.

Ligeti Pál cikkében is — véleményem szerint — tulteng ez az egyoldaluság. Ő Budapest város rettenetes sebei közül kiválaszt egyet, rámutat egyre, mondván: ime a seb, amely szégyenfolt. És ugyanekkor elfordul a sebeknek egész sorozatától, amelyek pedig legalább éppannyira szégyenfoltok, fekélyek Budapest város térképén, mint amennyire az a régi Erzsébetváros is.

Már pedig sebek rendetlen rendszerének gyógyitása nem történhetik egynek kiragadásával, hanem kellő előkészités után, rendszeres eljárással.

A helyzet az, hogy a főváros még a háboru előtt kidolgozta az Erzsébetváros szóbanlevő részeinek rendezésére irányuló terveket. Ligeti maga is megemliti, hogy ha nincs háboru, ezek a tervek ma már régen a megvalósulás állapotába kerültek volna.

Közbejött azonban a háboru és benne hosszu esztendők keserves küzdelmeinek eredményei, előtörni akarásai sülyedtek el. Most pedig, a háboruból ránkzudult szerencsétlenség-tengernek lassu levonulása nyomán, örömmel látjuk, mint lesznek ismét láthatókká, korallszigetekként ennek az elsülyedt világnak egykori ideáljai.

Igy van ez rendjén bizonyára. Annál is inkább, mert a háboru előtti Budapestnek gyönyörü szabályozási tervezgetéseiben nem voltak különcködések. A szükségletek gondos mérlegelése az anyagi lehetőségek leszámitolása mellett történt.

Ezt a körülményt hasznos megfontolni ma, mikor pedig sokan — sajnos, Ligeti Pál is — a háboru *előtti* főváros ideáljait a háboru *utáni* főváros szintjére igyekeznek visszacsavarni. Hasznos lesz megfontolni, hogy a főváros városszabályozási szükségleteiről semmiképen nem dönthet egy ad-hoc szűkkörü társaság ankétje, amikor a szükségletek valószerüségét a háboru előtti fővárosi élet, kiváló szakférfiak véleménye alapján, egyszer már megállapitotta.

Sulyos hibába esik, aki Budapest mai gondjait véglegeseknek fogadja el és ilyen kiindulás alapján igyekszik a főváros városszabályozási kérdéseihez hozzászólni, aki a főváros mai anyagi helyzete dacára az Erzsébetváros szabályozási ügyét éppen most kivánja lezárni, jobbanmondva elalkudni e városrész nagyvonalu és *az uj városházzal kapcsolt* rendezését.

Rossz? Szégyenletes? Hibás? Visszataszitó? a mai Erzsébetváros? Bizony igaz. Ám mindez mindaddig nem vigasztalan, amig a nagyvonalu javitásnak lehetősége fennáll. „Sehol másutt nem oly kilátásos, nem oly szükséges az épitkezés"? Bizony ez is igaz. Ám sehol másutt a belső városokban nem kinálkozik még a főváros számára oly kedvező, oly kilátásos beavatkozási lehetőség, mint itt. Mert, amig el nem rontjuk véglegesen az Erzsébetváros ügyét, addig nincs baj. De hogy az Erzsébetvárosnak a főváros mai kritikus gazdasági helyzetében való szabályozásából csakis a kérdésnek végleges elrontása fog következni, az bizonyos.

Miért kell éppen az Erzsébetváros visszataszító voltát kipécéznünk a főváros annyi hibája közül? Hiszen a József- és a Ferenc-körut déli háztömbjei mögötti nagy városrészek, a Dunapart mögötti Viziváros, a Tabán, a Rókus-kórház, a Nyugati pályaudvar által kettészelt Lipótváros stb., stb., legalább oly mértékben megszüntetendő sebei Budapestnek, mint az Erzsébetváros.

Bármilyen furcsán hangzik, mégis való, hogy a városépitő feladata a háboru utáni Budapesten éppen abban rejlik, hogy olyan helyekre terelje az épitkezéseket, ahol különös közbeavatkozás szüksége nem áll fenn és hogy ennek megfelelően elodázza a belvárosok szükséges rendezési problémáit, hogy ezek megoldását egy boldogabb kor részére tarthassuk fenn.

Mert ma Budapest: szegény. Jövedelmeit és pénzét a háboruban elmaradt halaszthatatlan befektetések veszik igénybe. *Városrendezésekre pedig, melyek igazán méltóak e névre,* sajnos egyelőre nem lehet gondolnunk.

Olyan városrendezésekre pedig már a példák sorozatával szolgál Budapest története, melyeknek városszabályozási tevékenysége csupán abban merült ki, hogy rendre kimutatta azt, mire nincs és soha nem is lesz szüksége Budapestnek. Ilyen városrendezésekre nincs szükségünk.

Ligeti Pálnak már a kiindulása is hibás. Abból indul ki: „Budapest tulságosan nagy fővárosa ennek a megcsonkitott országnak. Amig ilyen kicsinyek vagyunk, időszerűtlen igyekezet, sőt könnyelmüség még terjedelmesebbé épiteni."

Ne számoljunk most ez állitás egyéb hibáival, csupán azt gondoljuk meg, hogy, ha az Erzsébetváros óhajtott „kitakaritása, rendbehozása" tényleg, megtörténne, megszünne-e vajjon egyszersmind a külterületeken való „időszerűtlen, sőt könnyelmü" épitkezés is? Ugyebár ez alig hihető. A külterületeken nem azért épitkeznek, mert az Erzsébetváros városrendezési kérdései elintézetlenek, hanem, mert a kevésbé tehetős tőke nem birja megfizetni a belvárosi telkeknek a külvárosiaknak sokszorosába kerülő árát.

Ligetinek tehát ez a kiindulási érve nem állja meg a helyét, ha csak arra nem gondol, hogy a főváros az Erzsébetváros, illetve a beltelkek szabályozása után megtilthatná a Jászberényi-uti, Németvölgyi-uti stb., stb. külvárosi épitkezéseket. Nyilvánvaló azonban, hogy idáig nem szabad vetitenünk Ligeti érvelését.

Oldjuk meg a belterület függő kérdéseit? Helyes. De mi történjék külterületeinkkel? És vajjon a belterület kérdései csupán az Erzsébetváros kiragadott részére szoritkoznak-e?

Budapest gazdálkodása gondokkal terhelt. Fővárosunk anyagi helyzetét külön súlyossá teszi az a körülmény, hogy — mint a multban, ugy jelenleg is — aránytalanul ráhárul az országos kiadások tetemes része is. Ripka Ferenc mondta a minapi felsőházi beszédében: „Magyarország fővárosának nagy és nemesen érző szive van." Mindenekelőtt igy van ez tényleg az ország teherviselése és Budapest teherképességének viszonya szempontjából. Bizonyos, hogy ezzel a ténnyel számolni kell annak, ki éppen a legóriásibb befektetéseket megkövetelő városrendezésnek kérdéseit feszegeti. De csak Budapest szegénysége miatt mégsem indulhat ki másodrendű feladatokból, az elsőrendű feladatokra való figyelés nélkül. Mert állitom, hogy az Erzsébetváros problémája — bármily fájdalmas is ez az ottani telektulajdonosokra — fontosságában mégis másodrendű a pályudvarok kihelyezésének fontosságához képest. (Mellesleg megjegyzendő, hogy a nyugati pályaudvarnak mintegy hatvan éve huzódó kitelepitésére, Trianon szomoru alkalma nyomán, sohasem volt ily alkalmas időpont, mint a mai.) Vagy itt van a Rókus-kórház ügye, a Tabán, az Andrássy-ut csonka része, a Hungária-körut kiépitése és az ezzel összefüggő kérdések, az épitendő uj hidakkal kapcsolatos nagy feladatok, amelyekre vonatkozóan Bethlen István gróf és Szekfü Gyula lapjában, a Magyar Szemlében, Vámossy Zoltán oly sok hasznos témát vetett fel. E kérdések fontossága vetekszik az Erzsébetvároséval.

A feladatok óriásiak, szétágazóak és majdnem lebirhatatlanok.

Pénz pedig nem áll rendelkezésre.

Ilyen körülmények között, azt hiszem, ma még nem érkezett el az ideje annak, hogy az oly régóta tervezett uj városháznak olyan részletkérdéseiről, mint amilyenek az uj városháznak tornya, rizalitjei, beszélhessünk, melyekről Ligeti és nyomában Forgó Pál pedig oly részleteséggel emlékeztek meg.* Nagyon hosszu ut meg-

* Megjegyzem, hogy Forgó Pálnak a volt Invalidus-kaszárnyának lebontására vonatkozó inditványát feltétlenül elvetendőnek tartom. A mai Belváros patinás tradicióihoz a rokkantak háza épp ugy hozzátartozik, mint a Vármegyeháza. Sőt az előbbi Pestnek csaknem egyedül maradt barokk-emléke. Nézetem szerint a mai városháztömb, a Városház-utcára néző rokkantak háza kivételével, valóban lebontandó, anélkül azonban, hogy ujból beépitenők. Sőt a városszabályozás legközelebbi 100 évének programmjában igen kivánatos lesz visszatérni ahhoz a mult századeleji tervhez, mely a rokkantak házát a mai Petőfi Sándor-utca felől is térrel — a Szerviták mai temploma és rendháza, továbbá a főposta helyén — akarta szegélyezni.

tétele lesz szükséges, amig ezek a kérdések időszerűekké válnak. Ma egyelőre azok a témák időszerűek, mindenekelőtt, mely a főváros szabályozásának általános kereteit ostromolják.

E témák homlokterébe — nézetem szerint — mindenekelőtt a pályaudvarok rendezését kell állitani. E kérdés elintézése az, mely nem tűr halasztást és amelyet, ha tovább is aludni engedünk, ugy ez feltétlenül egész nagy városrészek bénulásával fog együtt járni.

Tehát mégegyszer: Budapest tennivalói a városrendezés tekintetében oly sok irányuak és sokfélék, hogy ezek — a feladatok egyikének kiragadása helyett — csak fokozatosan, hosszu évtizedekre beosztott kategóriákban lesznek megoldhatók. Ha igy fogjuk fel a dolgokat, vitán felül áll, hogy az egyes kategóriák megvalósitása csakis fontosságuk rendjében következhetik egymásután.

A városrendezésnek tehát első feladata, hogy évtizedekre előre tekintve megállapitsa e kategóriákat. Az egyes kategóriák megállapitása után pedig megvalósitásuk sorrendjét kell leszögezni.

Ezek alapján kell kialakitani a főváros városrendezési politikáját, melynek komolyságát és erélyét megfelelő pénzügyi megalapozással kell alátámasztani. Évenként, előzetesen egy évszázadra elosztva, tetemes pénzösszegeket kell áldozni a fenti kategóriákból következő városszabályozásokra. *Egy városszabályozási alapot kell létesiteni,* melyben akkumulálni kell a Beszkárt, az Elektromos-Művek és Gázgyár jövedelmének száz évre terjedően kihasitandó részeit és a fővárosnak egyéb — e nagy célra eleve lekötendő jövedelmeit.

De előbb a célokat kell leszögezni. E célokon belül pedig a feladatokhoz idomuló telekpolitika kereteit kell kitüzni.

E telekpolitikának, mint az elkövetkező városszabályozás legfontosabb előmunkálatának oda kell irányulnia, hogy a főváros a visszájára forditsa az egész XIX. századon keresztül folytatott hibás telekpolitikáját és hogy visszavásárolja a könnyelmüen eladogatott belvárosi telkek közül azokat, amelyekre a szabályozások során szüksége lesz. E telekpolitikának kell érvényesülni az Erzsébetvárosban is.

Igy látom én a főváros szabályozásának nagy ügyét. Szegény a főváros. De szegénységéből nem az következik, hogy félre tegyük az elénk tornyosuló feladatokat, sem az, hogy elhamarkodottan lemondjunk a már kitüzött célok megvalósitásáról.

Csodákra nem várhatunk.

Ezért a mi nemzedékünknek, előreláthatóan az lesz a kötelessége, amennyiben tényleg az a célunk, hogy mai halálos dermedtségéből előrelenditse Budapest városképének nagy ügyét, hogy egyrészt az ábrándok hajszolása, másrészt a szükségletek elalkuvása helyett, megfelelő előmunkálatokkal, helyes telekpolitikával előkészitsük a talajt, fenntartsuk a monumentális javitások és szabályozások lehetőségét az utánunk jövő nemzedéknek.

Csodákat nem várhatunk. Budapest városa legnagyobbrészt Budapest polgárságának alkotása, sőt ennél több: remekműve. De egyszersmind az egész magyarságnak méltán legnagyobb büszkesége is. És mégis magára van hagyatva óriási feladataival, nagy gondjaival, melyeknek pedig az egész magyarság feladataivá és gondjaivá kellene egyetemesedniök. Csodát csak akkor várhatunk, ha véget érne a mindenkori kormányoknak a főváros kialakitásának kérdései iránti érzéketlensége. Ha Bethlen István gróf ott folytatná, ahol nagy elődje, idb. gróf Andrássy Gyula működött. Magyarország miniszterelnökei közül Andrássy volt talán az egyetlen, ki Budapest sorsát szivén viselte és aki az Andrássy-ut és a Nagykörut kiépitésével örökre beirta nevét Budapest történetébe.

Budapest szabályozásának sorsában csakis akkor várható örvendetes javulás, ha a kormány felismeri és igazi mivoltában méltányolja a főváros kiépitésének országos és nemzeti jelentőségét.

De, amig ez be nem következik, Budapestnek magának kell gondoskodni magáról és főleg pénzről, továbbá a maga elé tűzendő célokhoz és szakavatott elvekhez társitott és az erőszakosságig menő álhatatosságról. *Vámos Ferenc.*

Vámos Ferenc

Budapest város képének átalakulása József nádor korától napjainkig c. műve ismertetve

MAGYAR MŰVÉSZET

1927. 52. l

Függő aranyból, római V. 186.

Vámos Ferenc

építész, író.

4 7

MAGYAR MUVESZET

1928. 461-462

KRISZTIAN SÁNDOR szobrás
műterem : VI. KMETTY-UTCA. 20. Telefon 24—

TÉGLAGYÁRTÓ GÉPEK
es teljes
keramiai berendezések

Elsőrendű referencia

MMÉRÉVK
1934 253 l.
Vámos Ferenc
mérnök

özöltetnek. Házak és lakások évi jókarbantartása olcsón elvállaltat

g és fogház tüzifa
90 k-val, összesen

gyás végett felter-
télőtáblához.
üzifecskendők
, Lentő, Madácsi,
ve községek részére
endő szállitását az
ban junius 16-án
r István budapesti
A következő buda-
g: Budapesti
ár r.-t., Walser
rsa, Sternberg
án Miksa, Pethe

i készités.) A
cskereki és makói
letében elhelyezett
lveendő pénzügyőr
elkészitése iránt a
tóság junius 7-én
ttek: Beck Vil-
8 k, Budapesti
l és termelő
Holczer S. és
mer Antal és tsa
.-ként.
i parosok hitel
zete nyerte el a

én és tüzifa
kereki kir. törvény-
az 1909. évben
és 900 mm. pir-
kereki kir. törvény-
-án árlejtést tartott.

er Imre 9·25 k

Nagyobb asztalosmunka gyárb

hosszu évekig önállóan müködött i
vezető, teljes szak- és irodai képzet
gel ugyanily gyárhoz **műszaki gyárv**
:: :: **vagy igazgatónak** ajánlkozik.

Szives megkereséseket „**Gyárve**
jelige alatt a kiadóhivatal továbbit.

Kordésok és talicsl
kubikosok

nagy számban tartós munkát kapl
Kutina (Horvátország) vasutál
közelében, a **Lonja-folyó** 582—706
közt most megindított, alaptól k
uj védtöltés épitésénél. A munkára j
kezhetni lehet Kutinán, vasutállon
Lonjavölgyi-vasut Dugoselo-Novska
nalán, vagy a munka szinhelyén :
Lajos mérnök urnál. Bővebb felv
sitást adnak : **Deutsch Emil és Lipö**
tési vállalata **Szegeden**, és Grimn
mérnök-vállalkozó **Budapesten**
Wesselényi-utca 18.

Eisner Emi
Lonja-szabályozás é

MDK

Vámos Ferenc építész

Egyleti közlemények. MMÉEKözl. 1929. IV.14. 105 l.

Vámos Ferenc, mérnök M.D.K.

viszonválasza Bierbauer Virgilner érdekes, kor történeti dokumentuma annak, hogy a rosszulértelmezett magyarság milyen éles- és személyeskedő vitává tudott fajulni. Jellemző Lechner Ödönre vonatkozó megállapítása, hogy ő „már harcok nélkül is ott trónol a magyar kultura legmagasabb Olimpuszán... nem azért, hogy bálványként imádjuk, hanem, hogy bibliává avassuk tanításait."

Vámos F.: Széljegyzetek dr. Bierbauer Virgil válaszához.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1929. 63. kötet. 119-122. old.

Vámos Ferenc, mérnök

M.D.K.

naglélegzetű előadása, ill. tanulmánya azért érdemel figyelmet, mert Bierbauer Virgil elleni heves szembefordulásával jellegzetes képet ad a helytelenül értelmezett „magyarosság" konok és makacs követelőséiről, melyek az uj áramlatok születésének idején is az Azsia felé kacsintgató, turániaskodó és Lechner Gdön nyomdokain haladó „magyar építőstilust" tartották követendőnek.

A magyar formanyelv építészetünkben

A Magyar Mérnök - és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1929. 63. kot. 53-63. old.

MDK

Vámos Ferenc

Lechner Ödön-emlékünnep. Képzőművészet 1931. 42. sz. 161.l.

Vámos Ferenc

építész

véd

Padányi Gulyás J.:

Nyílt levél Vámos

Ferencher. Vállal-

kozók Lapja. 1928.

febr. 22.

alor ker ham mentem.

A hivatalos máso

igazg

Vámos Ferenc

MEGHÍVÓ

A
MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
és a
MAGYAR RÉGÉSZETI MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT

1954 június 3-án, csütörtökön délután fél 5 órakor
az 1. sz. Iparterv (Budapest, V, Deák Ferenc-u. 10) kulturtermében

GÖRÖG TEMPLOM — ÉPÍTETT TÁJ

címmel VETÍTETTKÉPES ELŐADÁST tart

Előadó: VÁMOS FERENC építészmérnök

Vitavezető: Dr. CSEMEGI JÓZSEF építőművész

MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
Budapest, VII., Rumbach S.-utca 15.

Szentiványi Gyula dr.

Budapest
Lágymányosi u.10.sz.

F. k. Marosi Lászlóné — 6435. Minőségi ny. F. v. Draschitz R.

A kiadvány hiteléül:

min. iroda s.tiszt

felmerült utiköltségeiről és napidi-
evőségem által érvényesitett utiszámla
0 f-t, azaz Tizenhat pengő és 50 fil-
ből: Dr. Kisfaludy Kálmán s.k. min.

A hivatalos másolat hiteléül:

min.iroda s.tiszt

Masereel képes regényei

Irta: *Benedek Marcellné*

A Nap! Beragyog a dolgozószoba ablakán, elálmosítja a kis fatáblák, fametsző kések közt merengő művészt; ledől, elalszik, álmodik: röpül a nap felé, ki a nyitott ablakon, lezuhan a kövezetre; embercsődület. De ő nem lát semmit, csak fenn az égen a napot. Utána! El kell érni! Fel lépcsőkön, háztetőkön, kéményeken át. De hiszen ez őrült, le kell fogni! Nyomában a tömeg, lefogják, a hatóság elé hurcolják. Kiszabadul s rohan tovább a fény felé, amely ott ragyog a könyv lapjain, a megfeszített Krisztus feje körül, a szerelemben, de közelről látja, hogy mindez nem az igazi nap, az igazi ott fenn ragyog az égen. telegráf póznáról, papírsárkányról, magas fák csúcsáról, madarak szárnyán, templom tornyáról, villámhárítóról, hajó árbocáról, emelődaruról, repülőgépről, de mindig visszahull a földre, a tengerbe, a pokolba. Végre felszabadulva, minden eszköz nélkül, puszta vágya beleröpíti a napba, őrült öleléssel öleli magához és elvakulva, tűzbe borulva, visszahull oda, ahonnan elindult: a fametsző művész asztalára, aki riadtan ébred álmából.

Moziképek pergő változata, szövegnélküli könyv: Frans Masereel, a Nap című képesregénye.

Másik: a férfiszerelem története. Sóvárgó, olthatatlan vággyal kívánja a leányt. Szóval, ajándékkal, ékszerrel, pénzzel próbálja megnyerni. Dolgozik érte, komédiázik. Bolondot csinál magából. A leánynak nem kell. Fenyegetőzik, öngyilkos akar lenni s akkor végre, végre megkapja a leányt. Az övé az elérhetetlen, akire feltette az életét. Összeforrnak egy ölelésben, egyetlen egyben, boldogsága a csillagokig ér. De mi ez? A kielégülés: kiábrándulás. Nem kell az elért lény. Kiábrándultan, unottan, sírva hátat fordít neki. A férfiszerelem lélektana fametszetekben, ez Masereel másik képes regénye; a szavak nélküli történet.

Magába mélyedve áll az író. Milyen régen nincs egy gondolata! Fejét kezdi beszőni a pók. De egyszerre megvilágosítja agyát a mennyei szikra, megszületett az Eszme, mezítelen nő képében pattan ki fejéből. Az író öleli, csókolja, dédelgeti, imádja, most még az övé. De tudja, meg kell válnia tőle, sírva borítékba teszi a meztelen Eszmét, kiküldi a világba. Otromba levélhordó viszi a szent, szűzi Eszmét, viszi a csőcselék közé. S mi lesz szegénykéből? Mindenekelőtt ruhát húz rá a hipokrizis, a törvény fogdmegei felöltöztetik. De az Eszme letépi a ráhúzott ruhát s ragyogó meztelenségében veti magát egyetlen megértője keblére. Szűzi meztelenségéért most szerelmese lakol, bebörtönzik, kivégzik. De az Eszme bosszút áll. Befurakodik a házak közé, besurran a nyomdába, belefekszik a könyv lapjai közé, autón, telefonon, fényképező masinán, távírógépen át repül, száll az emberek szívébe. Csaholó, lihegő tömeg a nyomában, nem tud megpihenni sehol, visszaröppen alkotója szobájába. De jaj! Az már új eszmét dédelget, új eszmét küld ki a világba s a megcsúfolt régit tisztelő áhítattal függeszti szobája falára.

Egy ember passiója. Az ember: a proletár. Megszületik a törvényen kívül, felnevelődik az utca porában, csak bűnt lát maga körül s már suhanckorában lecsukják lopásért. Mikor kiszabadul s szétnéz a világban, minden élvezet a henye polgáré, a szegény élete a munka s még az sem jut mindig. Fellázad és lázít. Az utca népe vele, a puskacső ellene. Lefogják, halálra ítélik, agyonlövik. Ez volt Masereel képesregényei közül az első, ezzel vált egyszerre világhírűvé.

A honfoglaló magyarság építőműveltsége

VÁMOS FERENC művészettörténeti író,
a Magyar Mérnök- és Építészegyletben erről a kérdésről igen érdekes előadást tartott

A magyar történettudomány eddig a honfoglaló magyarság sátorkultúrájának történeti tényéből nem vonta le azokat a mély tanulságokat, melyek e sátorkultúra lényegéhez hozzátartoznak. A magyar történettudomány eddig nem vette számításba azt a körülményt, vajjon milyen épületszerkezet, milyen szerkezeti tudás, milyen anyagokkal való szerkezeti elbánás tartozott a magyarság középkori és főként a nomádélethez idomult építőműveltségéhez. Sőt az eddigi történeti felfogás rendszerint hallgatagon elismerte a magyar építőműveltség másodlagosságát, a szlávságé mögött. Vagy pedig tudományos megalapozottság nélkül, egyszerűen a tagadás álláspontjára helyezkedett, a szláv építőműveltség javára szóló eddigi állásponttal szemben.

Most Vámos Ferenc, akinek előadása egyébként csupán része az e kérdésről írott nagyobb tanulmánynak, a honfoglaló magyarság épületszerkezeti tudásából vonja le a nomád és félnomád magyarság építőműveltségének irányára és értelmére vonatkozó következtetéseket. Ezen a réven jut el azoknak a társadalmi-megtartó erőknek keretéhez, melyek a népi kultúra konzervativizmusával őrizték azokat a formákat és szerkezeteket, melyek a sátorkultúra legsajátosabb megnyilvánulásaihoz tartoztak és tartoznak máig is, Ázsia mai nomádkodó népeinél. A tanulmány gerince a honfoglaló magyarság sátorszerkezetét igyekszik tisztázni.

A magyarság sátortípusa, az előadó kutatásai szerint, az oszlopos összetett sátor volt, melynek csúcsát oszlopokra támaszkodó fagyűrűre váltották ki. E sátor szerkezetisége egészen más műveltségkeretben, más épületanyagokkal való bánás között, más társadalmi szinten fejlődött, mint az egykori szlávság háza. Ehhez képest más és magasabb épületszerkezeti szintet képvisel amannál. E meggondolások révén, melyek magasszintű épületszerkezeti és formai kultúrára mutatnak, a honfoglaló magyarság építőműveltsége az eddigitől egészen eltérő képet fog nyerni.

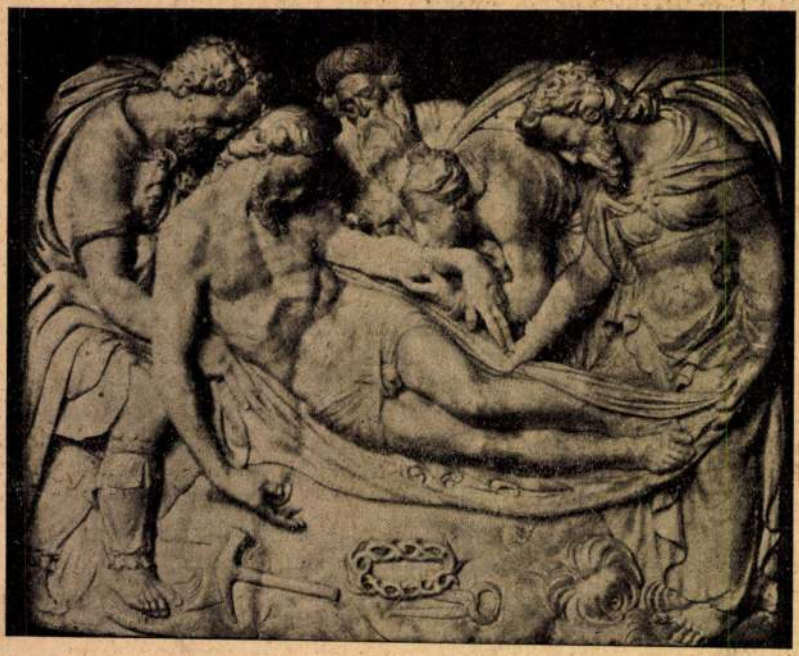

Krisztus sírbatétele. Fehér márvány dombormű. Németalföld. XVI. század. Faragó Ödön tulajdona

A Műgyűjtő 1930

Vámos Ferenc

cikkei

lásd

A magyarság
nyíregyh. I. K.
216. l

ttel felkérem Nagyméltóságodat,

sen intézkedni méltóztassék.

augusztus hó 31-én.

számv. igazgató.

MDK

Vámos Ferenc

Bierbauer V.dr.: Vámos Ferenc: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig. Bp. 1926. - Magyar Művészet 1927. 52.l.

Vámos Ferenc

tervét a budapesti pályaudvarokkal
kapcsolatban említi..

Bronts Lajos. Elgondolások és
tervek. – Budapest, 1970. 2. sz.
30. l.

MDK

Vámos Ferenc

Budapest városképe. Magyar Iparművészet 1927. 72.l.

MDK

Vámos Ferenc

Bierbauer V.dr.: Válasz Vámos Ferenc "A magyar formanyelv épitészetünkben" c. cikkére. MMÉEKözl 1929 márc. 17. 75-78.l.

MDK

ismertette az alábbi munkát

Benedek Marcellné Győry Lujza: Az empire épitészet Pesten./Vámos Ferenc/ MMÉEKözl 1929. máj. 12. 122.l.

< Vámos Ferenc >

< > A honfoglaló magyarság építőmű-veltsége. Előadás a mérnökegyletben 1930 ápr. 7.

MMÉE Közl
1931. 204 l.

Vários Fscuc

iso

l.

E. G II. 564 l

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

< Vámos Ferenc >

cikke

< > Melyik pályatervet
szerint épüljön föl
az új községháza. I.
A magyar építészet
fejlődésének értelme.
Mezőkövesdi Hírlap

1928. ápr. 8.

~~3850. Szlányi Lajos:~~
~~Sz. Pesten 1869. augus~~

3850. Fürdő fiúk.

A kissé hullámzó Bal
Kézen ~~fürdeni~~ ~~készülő fiú~~ van
ták. Az egyik hátrafordultan
vizben levőket nézik, kik kö
részben úszva [illegible]
[illegible] a gyepes területen túl, k
[illegible] szűrt viselő ha
közt a közeli hegyek kéklene
zése alól jobbra: Szlányi La

L hálót

Fa, méretei 34.2:44.9
Vétetett az 1908. nov
ján 400 K-án (1812-908).-- K
(104-909).

Vét 123157-908

Vámos Ferenc

Fenti beadványa Budapest polgármestéréhez a főváros ostroma alkalmával tönkrement Vigadó belső architekturájának tönkretétele tárgyában. E beadvány másolatát megküldte a MOB-nak is.

MOB irattár
164/1945. sz

<Vámos Ferenc>
építész könyve

<> Hagyományok a máglyán. A magyar történetírás válsága. Bp. é. n. (1941?)

A könyv végen fenti irodalmi működése 1940-ig.

A FASISZTÁK ÁLTAL ELHURCOLTAKAT
SEGÍTŐ BIZOTTSÁG

ENG. SZ. 130.713/1945. B. M.

Segíts az el

Minden magyar, minden igaz
az ártatlanul deportáltak meg
Nézd, mennyire megnyomorít
Nézd, mily éhesen, betegen,
néhány, aki megmenekült a náci-ny
Nincs se ruhája, se cipője.
Nem találja sem családját, sen
Kihez menjen, kitől kérjen?
Tőled vár segítséget, eml
Te adj neki pénzt, cipőt, ruha
Adj, amit csak tudsz, a legjob
Ezt várja tőled a magyar nép
Nemzeti Segély közös szerve.

< Vámos Ferenc >

Különny

<> Budapest város-
képének átalakulása
József nádor korától
napjainkig.
Bp. 1926. 26 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Vámos Ferenc

építész

előadása.

Az Ujság 1925. ápr. 21.

(Fesel Frigyes és Eora.

Előadás az Építész és

Mérnök-Egyesületben.)

Érkezett 1905 dec. 11.

1096/1905 sz. (Kassa. 1905 dec. 9. 312 sz. a.)

Mihalik József kéri, hogy a bártfai münz. rendezési kiadásai a bártfai münz. nagy áll, segélye terhére bocsátassanak rendelkezésére. (Válasz. XII. 11. 1071 sz. a.)

Vámos Ferenc

ivód

Mühlápiród

588. l.

Vámos Ferenc
épitész
1937-ben a Hajlék
c. épitészeti folyó-
irat főmunka-
társa.

A MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁTÓL
BUDAPEST, VI., ARÉNA ÚT 41. SZÁM.

1933 szám.

ntetes

Frank József Urnak

Vámos Ferenc

U. 4090

Szód

Magyarság

1925. ápr. 21.

(Feszl Frigyes és Erna.

V. előadása a Magyar Mérnök és Épitész Egyletben.)

A MŰGYÜJTŐ

MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI
HAVI FOLYÓIRAT SZERKESZTI:
SZILÁRD VILMOS

Der Kenner

Monatsschrift für Kunst & Kunsthandel Redigiert von
Wilhelm Szilárd.

(Vámos Ferenc)

cikke

( ) A Balatonvidék népének építészete. Padányi Gyula és Tóth Kálmán (Bp. 1936) könyvének ismertetése. Hajlék 1937. I. évf. 1. sz. 53—56. l.

2958

18 E. Schleich:

Sz. Haarbachban (Landshut) 1812.

Tájkép hazatérő tehen

A ábrázolt tá
kikanyarodó s jobbra
borjut terel hazafelé.
az elmaradzat a leány
ingvállának ujja könyök
nyája piros. Balra a
házak látszanak bekerítés
egyikének kéménye pistöl
~~[illegible]~~ vesz, az udvaron szalm
innen, az árkon rozoga
-térben hegyek hullámza
vése alól balra: „Ed. Sc

Vászon, méretei 85
~~Vétetett 1871. ben.~~
~~M. Képt 266.~~
~~Ujsz. 187.~~
~~V: 18.~~

V: 250.

〈Vámos Ferenc〉

cikke

( ) A városrendezési törvény.

Hajlék, 1937. I. évf.

1. sz. 40–44. l.

1250. Jacopo Robusti il Tintore
Sz. Veneziában 1518

Farizeus. + ugyanot

L mellig,

A balra fordul, (tan. de) teljes arcz
és ájtatosan lefelé néz. Szemöl
Sötétpiros palástjának bélése v
ingének kézelője kissé kilátszi
égbolt felhős.

Vászon, méretei 59.7:48
Vétetett 1895: VII. 19-
Elszámoltatott 1895: VI
Az elszámolásra nézve 1

904: IV. 25.

〈Vámos Ferenc〉

cikke

〈〉 A parasztház
„szabadkéményé"
az ősi magyar ház
fedélszerkezete.

Hajlék. 1937. I.
évf. 1. sz. 34–39.
képekkel.

1249. Ferrarai iskola a XVI. sz

Krisztus a keresztfán. (M

A keresztre feszitett Kri
pül, dicsfénynyel körülvett feje
hato és testét derekán kendő öve
ria tartja átölelve, a földön fu
Mária, Jakab és József anyja ke
telő szt. János mutat mondatszal
ról pedig Mária Magdolna emelte f
olvas a lévő könyvből.
a püspöknek lábainál, ki pá
A háttérben a kereszt alatt két
felhős.

Fa, méretei 104: 69.3 cm.
Vétetett L. Resiminitől 1
Elszámoltatott 1895: VI
Az elszámolásra nézve 1.

serleggel

nála

904:IV.27

< Vámos Ferenc >

cikkek

< > Miről van szó?

Hajlék. 1937. I

évf. 1. 24.

mElismerés

1/.1932-ben Budapest főváros munkásságát a Ferenc József-dijjal jutalmazta,Genthon Istvánnal és Péter Andrással együtt. A dij pénzjutalmát Genthon I.kapta,a fővárosi tanácsnak azzal a megjegyzésével,hogy Péter András,Genthon István és Vámos Ferenc tudományos munkássága egyenértékü.

2/. A Szinyei Merse Társaság 1946-ban tagjává választotta.

II. Könyvismertetések:

28. Adolf Behne. Der moderne Zweckbau. Megjelent MMÉEK. 1926 1930
29. Strzygowski: Die Altslavische Kunst. Ungarische Jahrbücher. Berlin.
30. Strzygowski: Spuren indogermanischen Glaubens in der bildenden Kunst. Néprajzi Értesitő. 1937.
31. Bierbauer Virgil;a Magyar épitészet története. Megjelent uo.
32. Zakariás G. Sándor:Budapest müemlékei. Müvészettört. Értesitő. 1961.
33. Kismarty Lechner Jenő: Lechner Ödön. Magy. Épitőmüvészet. 1961.
34. Rados Jenő:Magyar épitészettörténet. Müvészettört. Ért. 1962. 3.

III. Etnológiai tanulmányok:

35. A magyar szür. Felolv. Magyar Néprajzi Társaság. 1932. Kiadatlan.
36. A magyar paraszti körházak etnológiai jelentősége. Néprajzi Ért. 1936. 48-73. o.
37. A szabadkémény. Hajlék. 1937.
38. Az épitőmüvesség növényföldrajzi összefüggései. Magyarságtudomány. 1936. 41-53. o.
39. Magyar faépitészet. uo. II. évf. 2. sz. 1939. 141-153. ol
40. A magyar összehasonlitó háztörténet feladatai. Ethnographia./
41. Kozmosz a magyar mesében. I. A térelképzelés. 1943. Kecskemét. 1-196. önálló kötet.
42. A paraszti boltozásmüvesség. A "boglyaalaku" jelző értelmezéséről. 1963. Megjelenik 1964-65.
43. A keleteurópai ház tipológiája. 1938-1940. Még kiadatlan.

IV. Házarcheológiai tanulmányok

44. Attilas Hauptlager und Holzpaläste. Seminarium Kondakovianum. Prague. 1933. V. köt. 132-148. o.
45. Nomadenzelt und Magyaren. Ungarische Jahrbücher. Berlin. 1933. 229-59.
46. Görög templom -- épitett táj. Előadta a Magyar Épitőmüvészek Szövetsége és a Magyar Régészeti Társulat együttes ülésén. 1955. Széleskörü kifejtése önálló kötetben ezután következik.
47. Az épitészet természetrajzáról. Kiadatlan. 1962.
48.

28a/. móric Pogány = Träume eines Baumeisters gelüftet v. Max Reinhardt. Wien. és. MMÉEK. 1928. Havi Füzetes 1-2. 12. 32. o.

V. Az uj épitészet történetéhez

48. Bartók: a századelejü magyar épitészet forradalmában. Előadta a Magy. Épitőművészek Szövetségében. 1956. februárban.
49. A szecesszió. Magyar Épitőművészet-ben jelent meg. 1960.
50. Minőségi változás az épitészetben: a szecesszió. 1964. Kiadatlan
51. Felvilágosuló épitészettörténet. 1962. Kiadatlan
52. Uj épitészet, Bauhaus és szecesszió között. Előadás a Magyar Épitőművészek Szövetségében. 1960. Kiadatlan.
53. Jegyzetek az európai és a magyar szecesszió történetéhez. Kandidátusi Disszertáció. Opponensek kijelölése folyamatban. 1-200.o. 1962.
54. Lajta Béla művészete. Megjelenik angolul Acta 1964. II. sz.-ban.
55. Épitészeti folyamatok a századelőben. 1963. Megjelenik a Művtört. Értesitő egyik következő számában.
56. Az Uj Nemzeti Szinház elhelyezésének kérdéséről. Emlékirat az MSzMP Központi Bizottságához. 1964 ápr. végén.
57. Lechner Ödön c. cikkemet a Magyar Nemzet közölte, Lechner halálának 25-éves fordulójára, 1929. nyarán.
58. Milyen titkokat árul el a magyar paraszthaz? Bajcsy Zsilinszky Endre egyik cikkére irt kiegészitéseimet teljes oldalon közölte a Magyarország. 1939. aug.

VI. Forditások

59. 1921-ben a Pantheon Kiadónál jelent meg Albert Einstein: Über die spezielle und die allgemeine Relatitivitätstheorie. Megjelent, 1921-22-ben három kiadásban.
60. Strzygowski egyik cikkét a Magyar Művészet számára forditottam 1930-ban jelent meg.

A 47-57. alatt közölt tanulmányok egy összefoglaló kötetben fognak megjelenni, az uj épitészet történetéről.

---

61. Az Einstein-forditást uj forditásban kiadta a Gondolat Kiadó 1963-ban. Novobátzky Károly akadémikus jegyzeteivel és Maróti Lajos utószavával.
62. Jelenleg irom: Az uj Nemzeti Szinház épitészeti problémái. c. tanulmányomat.

1964 április vége.

Vámos Ferenc

MDK

Megvétel

Vámos Ferenc

A Péti Nitrogénművek Rt.3000 vagon befogadóképességü szaktárának tervpályázata. Tér és Forma 1947. 4.sz.

ropai rangját méltányolva 1962-ben a Munka Érdemrend aranyfokozatával tüntették ki. Több képe van a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában (Nagy kalapács, Látogatás a nagy kohóban, Kohóépítés, Szüretelők, Halas csendélet, Dinnyés csendélet), a Budapesti Történeti Múzeum pedig a „Kohászok"-at őrzi. Annak idején került Amsterdam Múzeumába az „Apám képe" című szénrajza és a „Szoptató anya" tusrajza.

Amit Pap Gyula életéről és művészetéről elmondtunk, azt nem kizárólagosan egy kerekszámú születésnap ürügyén tettük, hanem elsősorban is az egyetemes és a magyar művészetben elfoglalt helye, megbecsülést kivívott életműve miatt.

Ecsery Elemér

:k — oldottabb
an még így is
nelyről találóan
tott tehát, ami-
almától, a XX.
a szónak eszté-

lezett kiállítást.
rágcsendéletek.
ás, a lelki béke,
tti csodálat friss
tásából, csupán
rzéseket mond-
alkotójukat kö-
ott szépségtől,
gus először
művészet alap-
ntóbbi, 1968-as

ból szembetűnő
látogatásunkra
etének feltölté-
osított erőteljes
t élniakarásuk-
akkurátus ren-
Nem véletlen,
ok is áthatják;
nt aki a messzi
tüze lehet ez,
ölelik. Fizikai
kintett művei
lképén a szer-
„Casa Rosa"

VÁMOS FERENC (1895—1969)

A magyar építészettörténet kiváló kutatója hunyt el Vámos Ferencben, olyan valaki, aki szívvel-lélekkel elemezte nagy építészelődeink munkásságát, fáradhatatlan odaadással igyekezett megadni építészeti hagyományainknak a megszolgált tiszteletet. Különösen Feszl Frigyes, Lechner Ödön, Lajta Béla életművében kereste a maradandó tanulságokat, de reformkori építőművészetünket is méltó helyére próbálta tenni a sok félreértéssel, hamisítással szemben. Gyakran foglalkozott a művészet elméleti kérdéseivel, remek elgondolásai voltak az új épületek megalkotása kapcsán a festők, szobrászok, keramikusok, textilesek közreműködéséről.

Dolgozatai tele voltak termékeny elgondolásokkal, inspiratív következtetésekkel. Észjárását nem kívánta protokoláris nézetekhez idomítani, nem vette át a dogmatikus funkcionalisták, a régebbi szocrealisták divatos tételeit. Mivel nem fújt egy követ a szakmán uralkodó véd- és dacszövetség korifeusaival, méltatlan mellőzésnek tette ki magát. De mert nem kellett senki előítéleteihez igazodnia, megmaradhatott hiteles történészként, akinek azért volt igaza, mert ragaszkodott a tényekhez, ezekhez a makacs dolgokhoz. Kezét nem kötötte le a tudománypolitikai klikkekhez való alkalmazkodás, de vállalva a nemtelen retorziókat, utalni merészelt az egymás előtt hajbókoló nívótlan akarnokságra.

A frakciós elfogultságokból majdan kiszabaduló szellemi élet sokat meríthet életművéből, mely a kozmopolita uniformizáltság idején is keményen érvelt a művészet nemzeti jellegzetességeinek ereje mellett, amellett, hogy e jellegzetességek nélkül se az egyetemesség rangját, se a hazai köztudat aktivizálását elérni nem lehet. Vámos Ferenc munkássága a magyar művelődéstörténetet összefüggéseiben vizsgáló elméknek mindig is üdítő forrás lesz kutatásaik folytatására. Személyében a „Művészet" folyóirat olyan szerzőjét vesztette el, akinek írásait szenvedélyes igazmondás, mélyreható lényeglátás jellemezte.

B. T.

vall. Ermeiben e két mű jellemzői szerencsésen keverednek. A római pénzek domborművességét idéző klasszikus éremművészetünk folytatását ígérő munkák legemlékezetesebb darabjai a *Kőfejtő*, a *Röpítés* és a *Csónakban* címűek.

Kligl Sándor Forrás c. ülőfigurája, valamint Szabolcs Péternek a mozdulat pillanatát megragadó buja terakotta alakjai csakúgy Medgyesy-Ferenczy Béni szellemiségét idézik sajátos fogalmazásukban is, mint Kutas László *Petőfije*, vagy Demjén László aktja.

Szabolcs Péter expresszív telítettségű reliefjéről külön kell szólni. A fél négyzetméternyi rézdomborítás közepén egy leendő anya fekszik az őt glóriaként körülvevő és tartó sugárzó férfi tenyéren . . . A gyermekrajzok puritánságával, férfias szűkszavúsággal fogalmaz vizuális élménnyé olyan vallomást, amit nem bízhatunk lejáratott hitelű szavakra.

A térformálási igény szellemes ötleteit kapjuk Gáti Gábor *Kiáltó* és Tóth Vali *Heverő* c. kavicsra piedesztált szobrain.

Szabó Gábor már említett munkái mellett Asszonyi Tamás és Ligeti Erika plakettjei hívják fel a figyelmet reneszanszát élő éremművészetünkre.

Ligeti friss szellemiségű játékossága minden témát meghitt bensőséggel emel a néző élményévé. Mókás *Hippy*-je, kultikus bubát idéző *Menyasszonya*, a virágénekek szimbolikáját újrafogalmazó *Tavaszi szél vizet áraszt*-ja, az intim *Álmod őrzöm*, mind más-más mikrovilágot teremt s e mikrovilágok a maguk teljességében zártak, mint egy klasszikus dráma, s harmonikusak, mint a klasszikus drámákat konkrétan eszünkbe juttató *Színház* c. plakettje.

Asszonyi Tamás a markánsabb, dinamikusabb fogalmazás felé fejlesztette azt, amit Ligeti Erika női érzékenysége megteremtett.

helyett a vállak emelkednek maga
hirdetik minden brutalitás felett
a hetedik hiánya érzékelteti. (Lás
nyét.) A gerenda szélén ott kiál
valakit, aki sohasem fog odaker

Forradalmi sor c. mahagóni
harcainak, hősi bátorságának s
kompozíciós zártsággal faragon
drámai epizódot szimbolizál
tábla felső felében a zászlóba
zem direktnek, Rétfalvi transzfo

Bocz Gyula szobrain érződik
gondolkodik. Sajátos vonalú, ö
emlékképek után kutat, így azt
szakolják az övét. Ám ha saját
ből indulunk ki, elkerüljük e

Első látszatra nonfigurálisnak
indítékúak. Az inspiráló jelen
vumrészeket őriz meg, formái
leges részlettől. Szobrai önálló
felismert formák a láthatatlan
buknak ismét felszínre. A form
beri léptékű marad minden
anatómia arányaira, mint az
Munkái az építmény tisztasá
nyai szerint építkeznek. Ahogy
ber arányaiból teremtette meg

Jávor Piroska: Variációk I. – Variation I – Вариации I
R. Fürtös Ilona: Hajnal – Aube – Заря *Szabados János: Tárgyak I.*

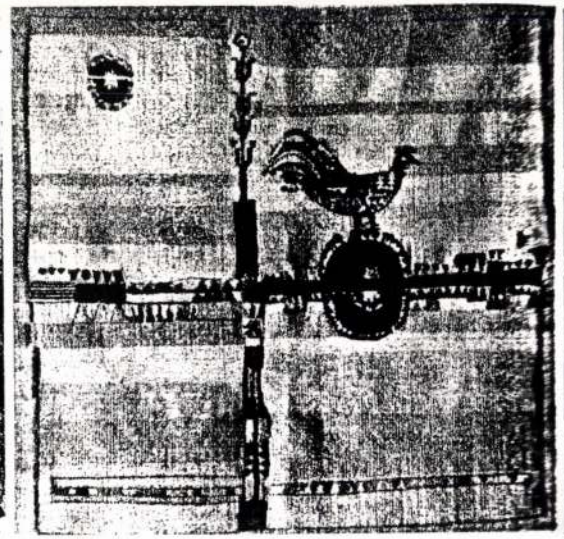

VÁMOS Ferenc művészet

1969. 11. Művészet

19—20 szám. LXIII. kötet. Budapest, 1929 május 12.

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET KÖZLÖNYE

A BUDAPESTI MÉRNÖKI KAMARA HIVATALOS LAPJA.

Mellékletei: „A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyének Havifüzetei", a „Technika és Közgazdaság", „Tüzeléstechnika" és az „Ipari Szabványosítás". Hozza a „Magyar Ipari Szabványosító Bizottság" hivatalos közleményeit és szabványtervezeteit.

TARTALOM: Felelet Vámos Ferenc: „A magyar formanyelv építészetünkben" című cikkére. *Ligeti Pál.* 117. l. — **Válaszom Ligeti Pálnak.** *Vámos Ferenc.* 118. l. — **Széljegyzetek dr. Bierbauer Virgil válaszához.** *Vámos Ferenc.* 119. l.

SZAKIRODALOM: Könyvismertetések, bírálatok. Rovatvezető: *Dr. Lósy-Schmidt Ede*, egyleti könyvtárnok. Az empire építészet Pesten. Írta: *Benedek Marcellné, Győri Lujza.* Ism.: *Vámos Ferenc.* 122. l.

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK: A Comité permanent internationale des architectes működése 1897—1925. 122. l. — Személyi hír. 125. l. — A geodéziai szakosztály új vezetősége. 125. l. — Szolnoki osztályunk avató közgyűlése. 125. l. — Vasöntő-mérnöktovábbképző tanfolyam. 125. l. — A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Szolnoki Osztálya II. közgyűléséről, 1929 március hó 23-án. 125. l. — A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet 1928/29. évi kispályázatának programmja. 126. l. — Felhívás. Nemzetközi fotogrammetriai kongresszus. 126. l. — A Magyar Fotogrammetriai Társaság megalakítása. 126. l. — Az út-, vasút- és hídépítési szakosztály április 4-én tartott ülése. 126. l. — A mű- és középítési szakosztályok üléseinek jegyzőkönyve. 1929 április hó 8-i ülése. 127. l. — Van den Eynde Hector kitüntetése. 127. l. — Az Országos Testnevelési Tanács aranyérmével kitüntetett gyárigazgatók. 127. l.

A BUDAPESTI MÉRNÖKI KAMARA KÖZLEMÉNYEI: A Budapesti Mérnöki Kamara választmányának 116. üléséből. 128. l. — A Kamara új tagjai. 128. l. — Hirdetés tagfelvételről. 128. l. — A Kamarából kilépő tagok. 128. l. — Elhalálozott tagok. 128. l. — Név- és szakcímváltozások. 128. l. — Helyreigazítás. 128. l.

Felelet Vámos Ferenc: „A magyar formanyelv építészetünkben" című cikkére.

LIGETI PÁL.

Szeretem a vitát. Nem önmagáért, hanem azért, mert eredményt várok tőle. Azt, hogy a szubjektív álláspontok, melyek a vita folyamán találkoznak: egymást megismerve, egymást megértve — lassanként közös, *objektív* állásponttá egészítsék ki egymást.

De a vita eredményességének alapfeltétele az, hogy valóban igyekeznünk kell teljességében megérteni azt, amit a másik mond. És semmiképp sem szabad a másik érveléséből egy-egy foszlányt kiragadni, csak arról venni tudomást. Az ilyen vita meddő marad.

Nagyon kérem azért Vámos Ferenc kollégámat: ne *egyetlen* érvemmel hadakozzék máskor, ha én többet mondtam. És ne állítsa be szubjektív kijelentésnek azt, amit — miként jól tudja — írásban, korábban, egy egész történetfilozófiai koncepcióval támasztottam alá.[1]

*

A mérnökegylet vitáján elmondott érveimből Vámos Ferenc csak egyre felel. Arra, hogy: a tudatosan keresett magyar építés — csak magyar póz lehet. Feleletként Vámos rámutat arra, hogy milyen nagy szerepe van a művészetben a tudatosságnak.

Igaz, elismerem. Minden műremek az ösztönös érzésnek és a tudatos mérlegelésnek gyönyörű együttműködéséből származik. Sohasem tagadtam.

Valóban: mérlegelni, rendezni, komponálni lehet tudatosan. De csak olyan anyagot, melyet *ösztönös* érzés termett. Jaj annak a művésznek, kinek érzésanyaga is szándékolt, tudatos. Ebből póz lehet csak, legjobb esetben szentimentális érzés, nem igazi művészet.

A művészetben tehát lehet szerepe a tudatosságnak, — a művészet érzelmi tartalmában nem. S minthogy a magyarság — nem magyarság kérdése: érzés dolga, tehát, aki tudatosan magyart akar: magyarkodást fog kapni csupán. Nem ösztönösen, őszintén magyart.[2]

Aminthogy Lechner kezdeményezése, követőinek próbálkozásai, minden jelentőségük és érdekességük mellett sem termettek, véleményem szerint, magyar művészetet.

Amit csináltak, az, erőfeszítéseik ellenére, a szecesszió magyarországi változata csupán. Jobb a külföldinél, de mégis csak az. És mondjuk ki kereken: jobban hasonlítí a külföld egyidejű szecessziós produktumaihoz, mint bármely régebbi magyar épülethez.

Ez így kimondva, állítás csupán. Felajánlom a bizonyítást. Felkérem Vámos Ferencet, mutasson magyar épületet, mellyel a Lechner stílusa rokon. Parasztházat, kúriát, palotát, templomot: mindegy. De értsen meg: *magyart* mutasson, nem perzsát, nem indust. És *épületet*, nem varrottast, nem subát.

Ezzel szemben felajánlom a magam részéről, hogy mutatok külföldi szecessziós házat, nem egyet olyat, mely a Lechner épületeihez igen nagyon hasonlít.

Ez az egyik, amit mondani akartam.

A másik ez:

Ne fogjuk egy kalap alá mindazt, ami Magyarországon 1900 és 1914 között termett. Fejlődés volt az, több stáció, nem egy. Izgalmas fejlődés, melynek érdekes az útja, még érdekesebbek a tanulságai. Ez a néhány év elegendő volt, hogy építészeink forrongó kísérletezés közepette — eltávolodjanak a Vámos Ferenc imádata tárgyától. Attól a Lechner-féle iránytól, melyet ma, oly buzgón, oly későn propagál. Nézze meg jól, hová jutott el 1912—1913-ban és 1914-ben a magyar építést kereső művészek legjava, élükön Lajta Bélával. És azt is nézze meg, hová jutott el ebben az időben, a mester, Lechner Ödön. A Ferenc József jubileumi templom terve — nem lechneres többé. Síma, cikornyátlan, dísztelen. És szavamra mondom: nagyszerűbb minden régebbi Lechnernél. Építészet, végre igazi építészi (nem festői) építészet.

Nagyon kérem Vámos Ferencet: ezentúl ne *egy* Lechnerről beszéljen. És ne a *Lechner követőiről* általában. Hanem beszéljen Lechner I.-ről és Lechner II.-ről. És Lajta I.-ről és Lajta II.-ről, Pogány és Töry I.-ről és Pogány és Töry II.-ről stb. stb. Arról a Lechnerről, aki kígyódzó cikornyákkal kezdte — s arról, aki monumentális egyszerűséggel végezte.

És egyáltalán: foglalkozzék több szeretettel az 1912—1914. év termésével. Szorgalmát hasznosítsa abban az irányban, hogy ezeknek az épületeknek csináljon propagandát. Megérdemlik. Mert igenis: itt valóban függetlenítettük magunkat a külföldtől, itt megelőztük a külföldet. Itt 1914 előtt megcsináltuk azt, amit pl. Hollandia 1915 után kezdett. S a többi ország folytatott.

Ha ezzel a néhány jelentős évvel fog behatóbban foglalkozni Vámos Ferenc: kénytelen lesz megváltoztatni sok, eddig hangoztatott nézetét. Észre kell majd pl. vennie, hogy mindaz az egyenesvonalúság, egyszerűség, puritán erő, melyért ma lelkesedünk — nem a háborús szegénység okozta kényszerhelyzet szülötte, hanem benső ösztön termése, mely már a háború előtt jelentkezett. És hogy nem a külföld majmolásáról van itt szó, hanem igenis: bekapcsolódásról azokba az eredményekbe, melyet honi építészetünk, a külföldet megelőzve, már 1914-ben elért.

De még ha nem is tudnánk rámutatni a honi elődökre, ha az 1912—1914. évek építményei nem állanának előttünk: mai programmunk mégse volna más, mint amit a Mérnökegylet vitáján elmondtam.

Az építészet világáramlat volt mindig, nem egy nemzet ügye. Világáramlat, akár a vallás. Nincs német stílus és francia. De volt román, gót, reneszánsz, barokk világáramlat. És minden nemzet, bekapcsolódva a világáramlatba, akarva, nem akarva, megalkotta annak honi

[1] Ligeti Pál: Új Pantheon felé. Athenaeum, 1926.

[2] Lásd Schauff János megrendítően nevetséges nemzeti oszloprendjét 1790-ből.

ízű, nemzeti jellegű variánsát. A francia románt és a németet, a francia gótot és a németet. A francia barokkot és a németet...

Örüljünk annak, hogy itt van, virul, tűzként terjed az új építés világáramlata. Kapcsolódjunk belé, nem gondolva másra, mint arra, hogy jót, szépet és mindenekfölött őszintét alkossunk.

Törhetetlen a hitem, hogy így, a közös áramlatba kapcsolódva, meg fogjuk csinálni azt az építészetet, mely korszerű is, magyaros is és — építészet is.

Nem csipke, nem suba, nem varrottas.

Válaszom Ligeti Pálnak.

VÁMOS FERENC.

Sok kérdést érint Ligeti Pál, hozzám intézett válaszában. Ezek közül ehelyütt csak azokhoz igyekszem hozzáférkőzni, melyekkel — terjedelemben — röviden végezhetek. A többire adandó választ pedig, a hozzájuk fűződő félreértések tisztázásának fontosságánál fogva, és mert szeretem állításaimat tényekkel is bizonyítani, kénytelen leszek legközelebbi, remélhetőleg még ebben az évadban tartandó előadásommal kapcsolatosan elmondani.

Ligeti Pál — állítása szerint — elismeri az ösztönös és tudatos elem együttműködésének jelentőségét a művészi teremtésben. De ehhez hozzáfűzi azt a különös feltételt, hogy a művészi alkotás mérlegelhet, rendezhet, komponálhat ugyan tudatosan, de csak olyan anyaggal, melyet *ösztönös érzés termett*. Ligetinek ez a különválasztása olyan térre téved, mely sikamlós, mert a tudat és ösztön együtteséből hajlamos kilúgozni az egyiket, a másik rovására, holott az emberi lélekben a kettő csak együttesen képzelhető el, úgy, mint az erő két komponense közül nem manipulálhatok csak egygyel, hogy ennek külön önálló jelentőséget juttassak. A léleknek tudattá és ösztönné kategorizálása fikció, éppúgy, mint az az erőnek két komponensre való bontása is. A művészi teremtésben mindig, minden esetben jelen van a tudat *is*, és az ösztön *is*. Az emberi lélekben az ösztön és a tudat összeolvadottan, együtt és egyidejűen munkálkodik. Lehetetlenség tehát az *érzésanyagot*, ezt a Ligeti felfogásában majdnem hogy kézzelfoghatónak hitt emberi fikciót, szinte a valóság talaján, kétfelé szakítani: tudatos és ösztönös érzésanyagra, még pedig úgy, hogy az egyiket kilöki a művészi teremtés való energiái közül. Önkényesség, a kettő közé tilalomlécet állítani, holmi: Vigyázat! tudatos érzésanyag! felírással. *Tudat és ösztön elválaszthatatlan egységbe olvadottan munkálják és minden előzetes feltétel nélkül, az emberi lelket, tehát ennek legemberibb gyöngyét, a művészetet is.*

Hogy milyen sikamlós az az út, melyre Ligeti eltévedt, ezt kitűnően szemlélteti ez a következtetése: „A művészetben tehát lehet szerepe a tudatosságnak, a művészet érzelmi tartalmában nem."

Ligetinek ez a szofisztikus kijelentése, mely két kategóriaként említi a „művészetet" és a „művészet érzelmi tartalmát", érthetetlen, mert semmit sem mond. A két kifejezés nyilvánvalóan egy és ugyanannak a lénynek kétféle elnevezése. A művészet az emberi lélek legmélyebb mélyében születik, épp az emberi lélek, az érzelem dús kifejezéseként. Nincs a művészi alkotás anyagában olyan tényező — akár a tudatra, akár az ösztönre legyen visszavezethető —, mely nem a művészet érzelmi tartalmának gazdagítására, sokrétűségének, sokértelműségének gyarapítására szolgál. A művészetnek és a művészet érzelmi tartalmának olyan különválasztása, hogy míg az előbbiben lehet szerepe a tudatosságnak, de az utóbbiban nem, képtelenség. Az emberi lélekből, de csak az előbbi módon és csak bizonyos analitikai célok érdekében, kettéválasztható a tudat és az ösztön. A művészetben is. Ligeti Pál is így cselekszik. De ő ezt a fiktív eljárást mintha a valóság talaján végezné, mintha a művészet tudatos és ösztönös elemeit valósággal a művészet tudatos és ösztönös elemeit valósággal kézenfogva vélné elénk állíthatni. Holott a művészetben — legkisebb atómnyi elemében is — a kettő, tudat és ösztön, együtt, egymástól elválaszthatatlan egységben és egymást kiegészítve áll. A művészetben nincs külön tudatos elem és érzelmi tartalom, csak Művészet, mely maga: a Tartalom. Ebben azonban nemcsak az ösztön játszik szerepet, hanem benne ösztön és tudat kémiai vegyületbe zárkózott.

Érthetetlen és lehetetlen tehát Ligetinek az az eljárása, hogy a művészeti tevékenység egészéből a tudatos elemet, mint a művészetet szinte destruáló tényezőt kívánja kirekeszteni. Ha módszerbeli okok vezették őt erre az útra, akkor csak zsonglőr-mutatványt végzett. Ha pedig ismeretelméleti meggondolásokból jutott ehhez az eredményhez, akkor a művészet alaplényegét értette félre. Azt hiszem, a művészet érzelmi tartalmának és a művészetnek ilyen különös kettéválasztásához őt az a harmadik és a priori cél vezette, hogy, reá támaszkodván, a legtermészetesebbnek látszó matematikai levezetés útján, more geometrico, jelenthesse ki: „A művészetben tehát lehet szerepe a tudatosságnak, a művészet érzelmi tartalmában nem. — S minthogy a magyarság, nem magyarság kérdése érzés dolga — tehát, aki tudatosan magyart akar, magyarkodást fog kapni csupán. Nem ösztönösen, őszintén magyart." Egy baja van ennek a matematikainak látszó következtetésnek: elemei nem függenek össze sem egymással, még kevésbbé a művészet lényegével. Mert — mint rámutattam — hibás volt a kiindulása és szubjektív a végkövetkeztetése. Ligeti Pál felfogásában a tárgyi, a tények beszédére figyelő történetszemléletnek nyomát sem találom. Előttem úgy tűnik fel, hogy ahelyett, hogy a tényekből áradó való körülményekkel számolna, a maga lelkének vonzalmait vetíti rá a problémára, amelyről ítél.

Tudom, Ligeti Pál újból azt fogja szememre hányni, mint most, hozzám intézett válaszában is, hogy egy-egy foszlányt kiragadok érveiből. De hogy most válaszából ezt az egy érvet „kiragadtam", ezt joggal tehettem, mert hiszen ő erre az egy érvre építi fel egész válaszát, amikor elismeri ugyan a tudatosság nagy szerepét a művészi alkotás létrejöttében, de — merész huszárvágással — kártékonynak is deklarálja.

Az is igen jellemző Ligeti szubjektivizmusára, hogy Lechner I.-ről és Lechner II.-ről, Lajta I.-ről és Lajta II.-ről tesz említést és a jövőben tőlem is e kettéválasztás keresztülvitelét kívánja, még pedig úgy, hogy emellett „Lechner I."-nek és „Lajta I."-nek csak mellékes szerepet juttat. Ez a szemlélet a háború előtti magyar építészetet úgy tünteti fel, mint olyan futballjátékot, amelyben mintha két Lechner és két Lajta játszott volna és amelyben mintha ők váltakozva, egyszer egyik, máskor a másik kapuba lőtték volna a labdát. De aki az igazi Lechnert úgy keveri össze a Ferenc József-templom pályázati feltételeihez kipányvázott Lechnerrel, mint aki ezzel egész korábbi csodálatos pályáját mintegy expiálta volna, az a történet való tényeit — előítéletes felfogása kedvéért — nem szereti tekintetbe venni. Bizonyos, hogy Lechner Ödön virtuóz művészete nem jött zavarba semilyen kívülről rárótt előírással szemben sem. Bizonyos, hogy Lechner értett hozzá, hogy még olyan művészi feladatnál is, melyet szigorúan előírt hivatalos keretben kellett teljesítenie, megkeresse azt a megoldást, mely mellett mégsem kelljen eltérnie apostolsága útjáról, mely — a magyar formanyelv útján — keletre mutatott. Innen magyarázható a Ferenc József-templomterv kétkupolás keleti román rendszere. Azt a körülményt azonban, hogy e templom homlokzati tervein a románika hagyományosan dísztelen nyelvezetét követte, semmiként sem szabad úgy tekinteni, mint amelyhez Lechner mintha önszántából, művészeti fejlődésének sodrán érkezett volna el. Lyka Károllyal az élén Lechner Ödön barátait hívom tanukul, annak igazolásául, hogy Ligeti Pál, ha ennek ellenkezőjét állítja, vagy félreérti, vagy félremagyarázza a történelem tényeit. Lechner a Ferenc József-templom terveinek készítésénél — barátai előtt — minduntalan célzott arra,

hogy csak a templom kivitele megnyeréséért és ellenségei gáncsoskodásainak hatálytalanításáért adott oly egyszerű, „síma" külsőt a templomnak. De ismételten ki is jelentette Lyka Károly előtt — Lyka Károly a tanu rá —, hogy a templom, ha majd megépülhet, a tervektől egészen eltérő és igazi Lechner-formát és tartalmat fog nyerni. A Ferenc József-templom tehát nem Lechner Ödön szívének vágyait tükrözi, hanem a felülről irányított művészeti ízlés előtt meghajolt mester kényszerhelyzetét.

*

„Az építészet világáramlat volt mindig, nem egy nemzet ügye", írja Ligeti. Ahhoz, hogy áramlat szülessék, erő kell, mely az áramlást szüli és közeg kell, melyben az áramlás terjed. A világáramlattá lett építészeti akarások mögött mindig volt egy alaperő, mely magva volt a világáramlatnak és amely, mielőtt világáramlattá lett, csak szűk határú, szűk eredésű mozgalomként élt. Még pedig határozottan „egy nemzet ügyeként". Nemzeti, sőt faji művészet volt az ógörögség művészete, az olasz renaissance éppúgy, mint a középkori művészet is, mielőtt világáramlattá lett volna, elhatárolt talajba esett magból terebélyesedett világmozgalommá. Azt pedig szintén nem szabad figyelmen kívül hagynunk, ha már felvetettük ezt a szempontot, hogy valamely nemzeti művészet széles területekre hömpölygő szétáradásának ténye sokkal inkább az áramlás mögötti magnak válik dicsőségére, mint azoknak a kultúrköröknek, melyek e magnak irányítására rezdültek. A művészet legmélyebb értékeit nem ezek az inkább hatalmi körök ízlése révén irányított „világáramlatok", hanem a vérben és rögben gyökerező, alulról felfelé irányulóan fejlődő művészeti mozgalmak teszik. Ilyen volt az ógörög, ősmagvában a román művészet, de ilyen volt — végső értelme szerint — a Lechner Ödön törekvése is. Ligeti Pál „világáramlat"-felfogása ebben különbözik az enyémétől. Mert — nézetem szerint — amint az alaperő világáramlattá nőtt — közben akármilyen nagy értékeket is hozott légyen felszínre —, már másodlagos szellemi mozgalommá vált. Ezzel az okoskodással csupán arra akarok rámutatni, hogy az emberi kultúra értékeit bajosan lehet akár a „stílusokhoz", akár a „világáramlatokhoz" való viszonyuk szerint megítélni. Lehet álláspont a Ligetié, mely megelégszik a „világáramlatok" „honiízű", „nemzeti jellegű variánsaival", mégis a magyar kultúra legfőbb és ami mindennél fontosabb: évszázados multtal a magyar vérbe és talajba mélyült ideálja: gyökeréig nyúló, elszigetelt nemzeti művészetnek ösztönünk és tudatosságunk minden energiájával való kimunkálása, ha lehet, együtt a korszerű világáramlatokkal, de — ha kell — egyenest szembe is helyezkedvén velük, aszerint, amint ösztönünk és tudatosságunk megkívánja.

Széljegyzetek dr. Bierbauer Virgil válaszához.*

VÁMOS FERENC.

Furcsa helyzetben vagyok, mikor dr. Bierbauer Virgilnek „támadásomra" írt rapszódikus válaszához hozzáfűzöm a megjegyzéseimet. Furcsa helyzetben vagyok, mert Bierbauer Virgil részben messzire kerüli mindazt, ami ellene irányuló „támadásom" lényegét tette, mert javíthatatlan szubjektív lélek és mert — mint ilyen — sem a tulajdon, még kevésbbé a magam személyét nem képes különválasztani azoktól a problémáktól, melyeket én pedig szigorúan tárgyi szempontokkal igyekeztem vele megláttatni. Annak, aki történeti értékelő munkát végez, minden rendű és rangú személyes vonatkozást messzire kell kerülnie. Hogy Bierbauer mennyire képtelen ilyen irányban beállítani gondolkozását, mennyire aprioritásokkal túltelített a gondolkozása, arra semmi sem jellemzőbb, mint hogy műtörténeti megállapításaim értékét nem hajlandó elválasztani attól az itt csupán egészen mellékes ténykörülménytől, vajjon milyen iskolai bizonyítványok alapján keresem a kenyeremet. Egyre keserűbb fintorral szemléli műtörténészi működésemet és azt hiszi, hogy mérnöki oklevelem örökös felhánytorgatásával egyszersmind el is intézheti érveim, okfejtéseim súlyát. Azt hiszi, hogy azokat a kérdéseket, melyeket vele szemben felvetettem, személyem, mérnök-voltom körül forgatott „lélektani problémává" lehet kisebbíteni. Minő tévedés! Bierbauer Virgil már ismételten fordult ahhoz a kényelmes állásponthoz, hogyha velem való vitáját el akarja intézni, velem, a „mérnökkel" szemben — nyilván építészi oklevelének a Lechner Ödönével való azonossága révén szerzettnek vélt joggal —, egyszerűen odaül Lechner Ödön ércalakja mellé, hogy kicsinylő vállvonogatásokkal onnan mint „alkotó építész" szónokoljon felém, árván a porban hagyott, „kívül álló" „mérnökhöz". Nem vitatkozom Bierbauerrel. Még azzal sem kérkedem, hogy magam is, hat éve, tervező építész mellett dolgozom. Ha Bierbauer abban a kellemes tudatban él: az iskolai bizonyítvány mindenekelőtt, enélkül minden érvénytelen, nem célom őt e hitében megzavarni. Annyit mégis meg kell azonban jegyezni, hogy — nézetem szerint — az iskolai bizonyítvány, még ha főiskolai is ez, minden esetben csak elegendő, de semmi esetben sem szükséges feltétele lehet valamilyen esetleges fejlődésnek. De képtelenség egyszerűen az iskolai bizonyítvány birtoka jogán, fennhéjázó gőggel, hirdetni rosszaló ítéletet valamiről szinte csak azért, mert bizonyítványtalanul jött napvilágra.

Azzal kezdi Bierbauer Virgil a hozzám intézett válaszát, hogy valótlanoknak jelent ki olyan dolgokat, melyek — részemről — soha nem hangzottak el úgy, mintha azokat Bierbauer mondta volna, de amelyekről — széjjelboncolván tanulmányát — megmutattam, hogy implicite benne vannak tanulmányának állásfoglalásában. Például félreérthetetlenül azt bizonyítottam, hogy Bierbauer azzal, hogy kárhoztatta Lechner Ödön tudatosságát, mellyel ez a mesterünk a magyar formanyelv kialakításának szentelte művészpályáját, azzal, hogy csupán az öntudatlan, ösztönös érzésektől várja a „magyaros" építészetet, kikapcsolni akarván építészetünk fejlődéséből a tudatosan munkáló energiákat, egyszersmind — lehet, akaratlanul — igenis, a véletlenek játékának veti oda a magyar építészet fejlődését, igenis, kizárja a művészi alkotás lehetőségeiből a Lechnereknek szándékaikban tudatos nemzeti törekvését.

Nem megyek bele abba a témába, hogy szemléltető ismertetését adjam Bierbauer harcimódjának, hogyan torzítja el cikkem bőven idézett részleteit, annyira, hogy szinte még véletlenségből sincs egyetlen hűen idézett hivatkozása. Ilyesmit olyan szubjektív lélektől, mint Bierbauer, még csak rossz néven sem veszek.[1]

* M. M. É. E. Közlönye 1929., 75—78. o.

[1] Szavaim félremagyarázásának csupán legkitűnőbb példáját iktatom ide. Bierbauer, válaszának egy helyén, ezt írja: „Persze mint építész és mint az építészettörténet ismerője, nem eshettem abba a naivságba, hogy, miként Vámos Ferenc, azt higyjem, hogy a magyar építőstílus megteremtése egy nagy igyekezet, napok és hetek, avagy ha mi építészek lassan dolgozunk, úgy hónapok, de legfeljebb évek kérdése, úgy, hogy Vámos Ferenc mérnök felszisszen, hisz így „csak évszázad mulva fog elérkezhetni a magyar építőstílus". Ezt az utóbbi hét szót azonban Bierbauer oly okfejtésből ragadta ki, mellyel éppen azt bizonyítottam, hogy amikor ő Lechnernek vélt felületdíszítő építészeti eljárása helyett a „magyar térérzés" kifejlesztésével látja lehetségesnek „a magyar építőstílust", hibás felfogást vall, mert így „ő (Bierbauer) egyszerre a problémaoldás végpontján akarja megkezdeni azt a fejlődést, mely — *nyilván csak évszázad mulva fog elérkezhetni a Bierbauer által megkezdendőnek vélt fokozathoz*". Tehát, egész érthetően, arra figyelmeztettem Bierbauert, hogy egyszerre nem kerülhetünk egy nyilvánvalóan évszázados fejlődés végéhez: a magyar térérzéshez. De hol itt az a „felszisszenés", mit Bierbauer belém magyarázni törekszik? Amikor semmi egyebet sem tettem, mint csak azt hangoztattam, hogy egy kultúrfejlődésnek fokozatai vannak és hogy nem lehet

Mint „alkotó építész" „tiltakozik" Bierbauer az ellen, mintha „építészeinknek nem lehetne más tennivalója, mint Lechnert követni". És ez ellen, mint az én „kategórikus utasításom" ellen „tiltakozik". Szomorúan veszem tudomásul: Bierbauerrel szemben hatástalan ama dogmás tévhit ellen harcoló műtörténészi működésem, mely, amint Lechner nevét hallja, azonnal csak művei külsőségeit látja maga előtt, mihelyst Lechner követéséről kerül szó, ennek egyetlen lehetőségeként, azonnal csupán Lechner formáinak másolására bír gondolni. Hogy pedig dr. Bierbauer is ezek közé tartozik, ennek ő már többször félreérthetetlen bizonyítékát szolgáltatta.

„Lechner Ödön magyar útját nem találom a magamének, napjaink útjának", írja hozzám intézett válaszában. Amíg Bierbauer dr. csupán annyit állapít meg, hogy Lechner magyar útját nem találja azonosnak a maga felfogásával, addig az egyéni szabadság megtámadhatatlan művészeti elvének alapján áll. De amint az egész mai és a jövő magyar felfogásnak szócsöveként állítja oda magát, amint mint ilyen tagadja: mintha „Lechner Ödön magyar útja" „napjaink útjává" válhatna, a művészeti szabadság legelemibb jogait tiporja. Egyik elferdítetten idézett mondatom után ő maga írja: „művészettörténelmi megismeréseim egy végleges formában való hitet lehetetlenné tesznek". Íme, mégis lehetséges számára az a „végleges formában való hit": Lechner magyar útja nem válhatik napjaink útjává. Íme, ő, aki a magyar formanyelv jövő sorsát, úgy látszik elválaszthatatlanul, a maga építészeti pályájának sorsával érzi egybefűzöttnek, így vitatkozik saját magával.

Más helyütt pedig, regényírói fantáziával, azt állítja rólam, mintha Lechner mondását: „a nemes lelkületnek ne legyen elég a célszerűség, hanem párosítsa vele a szépet", úgy értelmezném és ez „reám nézve felette jellemző!" lenne, hogy a „célszerűhöz hozzá kell tenni valami díszítőt, hogy a célszerű így széppé váljék".

S a felhőt az a Cél kergeti,
Mely itt tapos a lelkeinkben

— mondja Ady.

Bebizonyítom, hogy itt Bierbauer ismét csak magamagával vitatkozik. De úgy, hogy régi, de most fokozatosan feladott felfogását az én terhemre igyekszik írni. Négy évvel ezelőtt, amikor először kerültünk szembe egymással, még Lechner törekvésében ő csupán azt látta, hogy ez „olyant akar, olyant keres, ami Európában idegenszerű, ami az európai kultúra szempontjából véve legfeljebb csak etnikai kuriózum lehet". (M. M. É. E. Közl. Havi Füz. 1925, 36. o.) Akkor a M. M. É. E.-ben, rövid felszólalásban, Feszl Frigyes és kora című előadásom után két héttel, már figyelmeztettem Bierbauert arra, hogy Feszl-Lechner-Lajtáék mozgalmának jelentősége sokkal mélyebben rejtőzik annál, mintsem csak „etnikai kuriózumnak" tekinthetnénk. Mult évi Népművészetünk és Lechner Ödön c. tanulmányomban ezt, a művészettörténet tudományos módszereivel — úgy hiszem kivédhetetlenül — be is bizonyítottam. (Megjelenik a Magyar Művészet Lechner Ödön-emlékszámában.) Ugyanezt az előadásomat követő felszólalásában Bierbauer azt igyekezett bizonygatni, velem szemben, mintha Lechner Ödön „tragikuma" lett volna az a tévedése, hogy csak a felületen kereste a magyar stílust, csak felületi díszítés módján. Legutóbbi felolvasásomban, mint már sokszor, ismét szembeszálltam ezzel a tévedéssel: „Vajjon lehet-e, szabad-e Lechner Ödön művészetének jellemzését ebbe az állításba felöltöztetni: ornamentikus építés?", írtam. (M. M. É. E. 1929, 61. o.)

Már most ilyenek után nem mulatságos-e, hogy hozzám intézett válaszában Bierbauer Virgil dr., mindennek ellenére, *most mégis velem szemben,* mint az én álláspontomat, *ítéli el azt az álláspontot, mely Lechnerben csak felületdíszítő építészt lát?* Ezt teszi ugyanakkor, amikor általam kifogásolt előadásában (M. M. É. E. Közl. 1928, 325. o.) a „magyarkodás" gúnyszavát hányta Lechner szemére, és amikor a „külön fejezetben", melyet a „magyar építőstílus nagy kérdésének szentelt", még mindig (hivatkozván az „etnikai kuriózum" kifejezést magában foglaló, fent idézett 1925-i tanulmányára), így érvelt: „erősen magyarnak érezzük a jáki templom ósdi tornyát, *bár nincsen rajta tulipán, avagy galamb*" (a dűlt betűs szedés tőlem való), és amikor — hozzám intézett válaszában — újból megismétli: „Az ő (Lechner Ödön) szerkezetileg felette modern épületeit, napjai általános művészi alaphangulata értelmében, a magyaros, népies textiliák, faragások, kerámiák díszítő elemeivel igyekezett magyarossá tenni".

Íme, hát nem-e éppen Bierbauer az, ki változatlanul még mindig „tulipán-, avagy galamb"-díszekhez tapadtan látja Lechner Ödön művészeti jelentőségét? Mégis velem szemben harcol, mintha mindez a tévedés az én véleményem lenne.

*

Bierbauer Virgil szembeszáll azzal a felfogással, mely Lechner „magyar útját" szabja a magyar építészet elé követendő például. De Lechnerrel szemben — mégis felfedezi a magyar paraszthéz művészeti levegőjében való sütkérezés szükségét. Nem látja azonban, hogy ez is Lechner Ödön „magyar útja". Nem látja, hogy a magyar paraszthézhoz már Lechner tanítványai is, Lechner hatására és a Lechnerével teljesen egyező művészeti törekvésektől eltelten fordultak.

Nem-e játék a szavakkal: egyik oldalon Lechner „magyar útjának" nagyhangú tagadása, sőt tiltakozás is ellene, a másikon pedig Lechner útjának, tanításainak követése? És vajjon hogyan egyeztethető össze Bierbauer Virgil dr.-nak immár, ugyebár, *tudatosan* a magyar paraszthézhoz forduló vonzalma azzal a kurtafurcsa felfogással, mely ugyanezt a tudatosságot elítéli Lechner Ödönnél? (M. M. É. E. Közl. 1928, 325. o.)

*

Bierbauer Virgil dr. — tanulmányommal szemben — védelmül hozza fel, hogy a szerkesztésében megjelenő Tér és Forma ez évi 1. száma kitűnő szakemberek írásait közölte a magyar paraszthézról és hogy ő maga is minden alkalmat megragad, hogy kifejezze „elismerését" Lechner Ödönnel szemben.

Erre vonatkozóan megjegyzésem a következő: a Tér és Forma januári számát az előfizetők — közöttük magam is — a tanulmányom felolvasásának január 28-i napját követő valamelyik napon kaptuk meg. Előadott tanulmányomban tehát, melyet jórészben még mult év december közepén, Bécsben írtam, már ezért sem lehetett tekintettel a Tér és Forma e tanulmányaira. De meg különben is, én Bierbauer mult év november 5-én felolvasott tanulmányának felfogásával és a felolvasást követő vitázásban megnyilvánult érzülettel szálltam szembe, nem pedig Györffy István és Viski Károly általam is nagyrabecsült etnográfiai munkáival. Ugyanilyen alaptalan Bierbauernek az a szemrehányása is, mely felolvasott tanulmányomnak időszerűtlenségét azzal is bizonyítani igyekezett, hogy ő Capri építészete című felolvasásában, melynek időpontja azonban hetekkel az én felolvasásom utánra esett, a népművészet kultuszának jelentőségére is kitért. De — Bierbauer Virgil dr. is tanu rá — sajnos, csak „mérnök" lévén, nem tudhattam *előre* — próféta módján — vajjon mit fog Bierbauer mondani egy hónap multán, még akkor sem, ha Bierbauer Virgil hökkentő méretű ingadozásánál sokkal határozottabban haladna útján.

Ami pedig Bierbauernek azt a hivatkozását illeti, hogy ő egyik alkalomból „három és fél oldalból egy egész oldalon", „tíz képből két képen", sőt az általam bírált tanulmányában „bizony — úgymond — a magyar építőstílus nagy kérdésének külön fejezetet szen-

a fejlődést annak végpontján elkezdeni. Mégis Bierbauer félrebillenteni igyekszik érvelésem gerincét és egyszerűen beleugrik az én érvelésemben, de úgy, hogy az én érveimmel harcol ugyan, de — ellenem.

telt", minderre vonatkozóan megkísérlem, hogy — eltérően Bierbauer Virgil mennyiségi kimutatásától — kijelentéseit minőségi vizsgálatnak vessem alá.

Válaszában arra hivatkozik, hogy ő már 1927-ben elmondotta: a postatakarékon „miképen csendül fel az új, a megszületö modern konstruktivitás, az új építészeti logika", hogy „ez az épület a magyar építészettörténet világtörténelmi pillanata". Így állott a helyzet nála 1927-ben. Így kezdett ő 1925-i már idézett és Lechner törekvésében hibásan csupán „etnikai kuriózumot" látó felfogása, egészen helyes vágányba kerülni. Viszont 1928 november 5-én tartott (M. M. É. E. Közl. 1928, 325. o.) és általam bírálat tárgyává tett felolvasásában, még pedig éppen „a magyar építőstílus nagy kérdésének szentelt külön fejezetében" mégis ezt azt álláspontot vallotta: „Akiben a nemzeti lélek él, magyarul, magyar szellemben fog alkotni, mint a száz év előtti nagy mesterek. S ez az öntudatlan, de nem akaratos, hanem ösztönös magyarosság *értékesebb, mint a kényszerüen vállalt tüntető és külsőséges irányú magyaroskodás.* (A szöveg ritkított szedése nem tőlem, hanem Bierbauertől ered.) A külsőségeket az egészen kívül álló, magyartól távol álló természetnek is könnyen sikerül magára öltenie, mint az egyes esetek szembetünően bizonyítják. Erre azonban aligha vágyódunk". Kétértelműségek lehetőségének kizárásáért Bierbauer pontosan lokalizálta is, vajjon kire-mire gondolt, amikor „egyes esetekre" hivatkozván, a „magyarkodás" súlyos vádját elsütötte. Az „egyes esetek" földrajzi koordinátáit, körültekintő gondossággal, az idevágó „jegyzet" rovatban adta meg, ahol szóról-szóra ezt a megjegyzést tette:*

„V. ö. Czakó Elemér elnöki beszédét az Etnográfia 1928. évf. 69. old. Az Iparművészeti Múzeum belső díszítéséről ezeket mondja: *Akként dekorálta ‚magyarosan' ez épületet, hogy egy müncheni szobafestő kezébe adta Huszka könyvét, aki azután a német reneszánsz indák közé behelyettesitette a magyar subamotivumokat.*" (A ritkított szedés nem Czakótól, nem is tőlem, hanem Bierbauertől ered.) A teljesség kedvéért, mert Bierbauer az idézett mondatból éppen csak az alanyt hagyta ki, ami viszont az általa is hivatkozott Etnográfia 1928. évf. 69. oldalán közölt eredeti mondatban természetesen benne van, a magam és annak igazolásául, hogy érveim sem alaptalanok, sem rosszindulatúak nem voltak, a mondat első felét is, különösen pedig az alanya kedvéért, leközlöm. E mondat első fele az Etnográfiában így hangzott: „Lechner Ödön, aki a delhii indóház mintájára megépítette a magyar stílusúnak nevezett iparművészeti múzeumot, akként dekorálta, ‚magyarosan' stb." (l. fent).

Nyilvánvaló tehát, hogy Bierbauer igen szabatosan és félreérthetetlenül Lechner Ödönre lokalizálta a „magyarkodás" vádját. De nehogy mégis félreértés eshessék, Bierbauer folytatja ugyanitt a földrajzi helymeghatározást. Ignotusnak egyik félreértésektől duzzadó cikkére is hivatkozik azzal a céllal, hogy reáalapozhassa ezt a másik kijelentését: „azzal, hogy az általános európai szabású építészetünkre a hazai díszítőművészet részleteit felhordjuk, komoly építészi értelemben vett magyar építőstílust nem teremthetünk." Itt ismét a „jegyzet" rovatban hivatkozott forrása az, melyben Bierbauer Virgil újból felvilágosít arról, hogy hát kicsoda is az az építész, ki eltévedt volna — legalább is ő szerinte — annak a rögeszmének dzsungeljében, hogy „a hazai díszítőművészet részleteinek" „európai szabású" épületre való „felhordásával" akarja a „komoly értelemben vett magyar építőstílust" megteremteni? Hát bizony ismét csak Lechner Ödön az, akiről Bierbauer Virgil, most már Ignotus tévedéseinek segítségével, igyekszik leszedni magyarságát.

Mindezt pedig Bierbauer a hozzám intézett válaszában nagybüszkén hivatkozott és a „magyar építőstílus nagy kérdésének szentelt külön fejezeben" írta meg. (M. M. É. E. Közl. 1928. 325. old.)

Most már azt kérdem, *lehet-e homlokegyenesebben ellenkezőt állitani ugyanarról a mesterről: Lechner Ödönről, mint Bierbauer Virgil tette?* Hogyan lehet Lechnerről egyszer azt írni, amit Bierbauer írt a hozzám intézett válaszában, hogy a postatakaréktól „kezdve lesz önálló a magyar építőművészet számottevő világtörténelmi viszonylatban is", máskor pedig kritikátlanul, tapsoló tetszéssel hivatkozni a Lechner állítólagos magyarkodását — legalább is szerinte — igazoló állításra, továbbá egy cikkre, melynek csattanója, hogy Lechner tévedett, művei, „sem a Geológiai, sem az Iparművészeti Múzeum, sem a Postatakarék nem tudott igazán ház és igazán magyar lenni." (Ignotusnak Bierbauer idézte Nyugatbeli 1928 okt. 16-ki cikkének végkövetkeztetése 563. o.)

Mindezt nem azért irtam meg, mintha rosszallanám a Bierbauer gondolkozásában végbemenő üdvös változást, hanem mert lehetetlen módszernek tartom, hogy ő most, miután rájön korábbi tévedéseire, egykori felfogásai ellen, mint az enyéméi ellen, harcoljon.

*

Bierbauer olvasmivel is védekezik, hogy nem sokat törődött azzal, hogy tanulmánya a tudományos vizsgálat próbáját kiállja. Ő — úgymond — nem művészettörténeti szemlélődésnek szánta általam kifogásolt cikkét, hanem „művészetpolitikai cselekedetnek". Véleményem szerint a művészetpolitikai cselekedet a való körülmények számbavétele és történeti megalapozottság nélkül, olyan, mint az élet, levegő nélkül.

Nem lehet művészetpolitikai magaslaton mozgó álásfoglalás az, mely Lechnert elintézett problémának tartja csak azzal, hogy őt „a történelem művészettörténetünk nagyjává avatta". „Ma csak műveit látjuk", írja Bierbauer. Ez az ő nagy baja. Előbb már rámutattam, hogy Bierbauer nem képes különválasztani Lechner műveinek külső formáitól azt a mély értelmet, ösztönző erőt, formái fejlődésének útját, melyeket pedig a látó szem, az érző lélek művei mögött meglát. Aki „csak műveit látja", annak számára lehetetlen Lechner Ödön igazi jelentőségének megértése. Csak ha művei mögé is tekintünk, láthatjuk meg azokat a tényezőket, melyek Lechnert a magyarság egyetemes vágyaival, nemzeti törekvéseivel kapcsolták egybe. Csak ha művei mögé is tekintünk, láthatjuk különválni műveitől azt a halhatatlan valamit, ami még Lechner Ödönnek is felette lebegett, aminek még Lechner Ödön is alávetette lelkét.

De, úgy látszik, amíg fiatal építészeink felfogása ide fejlődik, harcokra van szükség. És dr. Bierbauer Virgil ne aggódjék, fejcsóválva, a Lechner Ödön körül elcsitult harcok új fellángolásától. Ha ez a harc nem személyek, hanem eszmék harca, akkor építészetünknek csak hasznára lesz. Megmásíthatatlan meggyőződésem, hogy *Lechner művészetének megismerését, sem megismertetését nem szabad csak Lechner művészetének öncélú kérdésévé tenni. A művészettörténet eredményei nem szolgálhatják csupán a halottkultusz ünnepélyességeit.* Itt keresendő ellenfeleim afeletti aggodalmainak alaptalan volta, mellyel műtörténészi működésemnek egyenest káros voltát igyekszik megállapítani, mihelyst ez nemcsak az elmult eseményekre vonatkozik, mihelyst ez a művészettörténelem tanuságait építészetünk jelen és jövő állapotaira is rávetíteni igyekszik.

Lechner Ödön harcát megharcolta Lechner Ödön. Ő már, harcok nélkül is, ott trónol a magyar kultúra legmagasabb Olimpuszán. Bizonyára nem azért, hogy bálványként imádjuk, hanem hogy a magyar építészet bibliájává avassuk tanításait.

Ezeket a kérdéseket igyekeztem meg-megragadni „A magyar formanyelv építészetünkben" c. tanulmányomban.

Ha Bierbauer Virgil dr. meg nem értette ezeket a problémákat, ha egész tanulmányomban csak személye

* Újból kénytelen vagyok ebbe az idézetes szövegbizonyításba belemenni, mert hozzám intézett válaszában, Bierbauer Virgil dr. csodálkozóan hivatkozik „ellene irányuló támadásom" érveinek alaptalanságára, méltatlanságára. Sőt rosszhiszeműségemre is szelíd célzást tesz.

ellen való „támadást" tud látni és ha ezért — visszavágásul — érveim és okfejtésem helyett, csak személyemmel hadakozik, ne csak rám, hanem magára is vessen.

Szakirodalom.

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgyszintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: IV, Reáltanoda-u. 13—15. sz. II. em. küldeni.)

Az empire építészet Pesten. 1800—1849. Írta: *Benedek Marcellné, Győri Lujza.* H. és é. n. (Budapest, 1927.) Kis 8°, 46 l. A füzet végén 8 mellékleten 18 fényképpel. Dante Könyvkiadóvállalat kiadása.

A XIX. század magyar építészetének első felét, Pest területére lokalizáltan szándékszik megmutatni ez a könyvecske. E feladat fontossága fokozottá válik azáltal, hogy általában az építészettörténettől nagy távolságokban levő olvasókörökhöz törekszik hozzáférkőzni. A könyv e kétségtelen érdeme mellett meggondolandó azonban, hogy aki ilyen feladat megoldásához fog, annak sokszoros elővigyázattal is kell eljárnia, nehogy az eddigi tévedések további elmélyítésével a tévtanok tovább való elburjánzását mozdítsa elő.

A magyar építészettörténeti kutatás évtizedekkel előbb, már a magyar klasszicizmus életkörülményeinek vizsgálatával indult útjára. Azóta is csak igen nehezen lehet rábírni arra, hogy kutatásának eszmekörei tekintetében állandóan lépést tartson a magyar építészet mestereinek a XIX. század elejétől a XIX. század végéig folyton bővülő képzeletvilágával.

B. Győri Lujza könyvének történeti értéke ezen a kérdésen fordul meg. Mert ha valaki egy történeti korszakot pusztán magában a szóbanforgó korban bennúszva akar leírni, akkor ilyen határú vizsgálódásainak eredményeit is csupán mint ilyeneket szabad továbbvetítenie. B. Győri Lujza építészetünk klasszicizmusát ilyenformán képzeli egységes keretbe foglalni irodalmunkkal: „*Mikor nemzeti és irodalmi életünk a legnagyobbat produkálja, ugyanekkor éli a magyar architektúra is legnagyobb korszakát.*" Nagy elfogultság kell ahhoz, hogy valaki ily megnyugtató szavakkal bírja egy kalap alá vonni XIX. századbeli nemzeti és irodalmi életünknek és Pollák Mihályék formaművészetének egymással oly élesen szembenálló, egymásnak homlokegyenest ellenmondó világát. Oly tévedés ez, mely tagadhatatlanul szerves hibája e könyv különben lelkes elgondolásának. A magyar építészet az egész mult században egy folyton fejlődő organizmus, melynek a magyar klasszicizmus azonban csupán közbenső állomása volt. Ez oly tényadat, melyet az 1800—1850 időközt követő 1850—1900 félszázad története igazol. Abban az inkább odavetett, mint átgondolt állításban, mintha a pesti empire-építészet „*a magyar architektúra legnagyobb korszaka*" lett volna, egyszersmind bennfoglaltatik az empire *utáni* egész építészetünk értékelése is. De az ilyen értékelés hibás, mert olyan módszerből adódott, amely XIX. századi építészetünk századvégi kiterebélyesedett törekvéseiről a századelő tükrében ítélkezett.

Az ilyen egyoldalúság nem kis mértékben abból a másikból következett, mely a klasszicizmusban az embernek a vallásossággal egyenrangú „ősi érzését" látja.

Ha majd B. Győri Lujza a klasszicizmus értékét arra a sokkal mélyebb értékszintre szállítja le, amely a nagy alkotó tetteket csupán másodlagosan utánérző klasszicizmus igazi jelentőségét fedi, akkor egészen másként és máshol fogja látni a pesti empire-kor jelentőségét is.

Vámos Ferenc.

Egyleti közlemények.

A Comité permanent internationale des architectes működése 1897—1925. Mióta a XI. nemzetközi építészkongresszus 1927-ben Amszterdamban meghozta azt az elvi határozatát, hogy 1930-ban Budapesten tartja meg legközelebbi ülésszakát, azóta sokat hallani a Comité permanentről. Éppen azért szükségesnek tartottam, mint a nagytekintélyű testület magyar osztályának titkára azt, hogy e nemzetközi bizottság negyedszázados munkájáról összefüggő képet nyujtsak a magyar építészvilágnak. Az alábbiakban a Comité permanent évente kiadott jelentései alapján fogom ismertetni a róla tudnivalókat.[1]

[1] Congrès internationeaux des architectes. Fascicule I—XVI. Paris 1904—1927 és Bruxelles 1928.

A nemzetközi építészkongresszusok sorozatát az 1878. évi párizsi kongresszus nyitotta meg. A negyedik kongresszust 1897-ben Brüsszelben tartották meg, s ekkor határozták el, hogy az építészek közös érdekeinek gondozására nemzetközi állandó bizottságot alakítanak. Azonban a megalakulás elhúzódott, úgyhogy a bizottság először 1904-ben jött össze Párizsban s felállította a bizottság szervezeti szabályzatát. Az első érdemleges gyülését 1905-ben tartotta meg és a londoni nemzetközi építészkongresszus előkészítésén kívül egy igen nagyjelentőségű kérdéssel foglalkozott, nevezetesen a hágai békepalotával. Mint ismeretes, Carnegie vállalta a békepalota felépítésének költségeit. A hollandus építészek látván a helyzetet, a comité permanenthoz fordultak: járjon el olyan értelemben, hogy e nagyjelentőségű építkezés terveit nemzetközi nyilvános pályázat útján szerezzék be. A comité permanent az ügyet magáévá tette s négy hét alatt sikerült elérnie, hogy az alapítványi igazgatóság pályázatot hirdessen és pedig nem az eredetileg tervbe vett módon, minden nemzet két kiküldött építészének tervei alapján, hanem egészen nyilvános felhívással.

Ebben az időben a comité permanentben a következő nemzetek foglaltak helyet: Ausztria, Belgium, Kanada, Dánia, Északamerikai Egyesült Államok, Franciaország, Hollandia, Mexikó, Nagybritannia, Németország, Olaszország, Oroszország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Törökország. Csak természetes az, hogy Magyarország sajnálattal látta, hogy a monarchia külügyeinek képviselete folytán ebből a névsorból kimaradt. A londoni kongresszuson *Nagy* Virgilre várt az a feladat, hogy hazánknak képviseletet szerezzen a comité permanentban.

A londoni kongresszus 1906 júliusában zajlott le. Vele párhuzamosan tárgyalt a Comité permanent. Az ügyrendi vitának egyik igen érdekes pontja volt az olasz tagok felszólalása. M. Cannizzaro előadta, hogy őket a kongresszus választotta be a comité permanentba, s ezt ők nem tartják megfelelőnek! *Ők az olasz építészeket csak akkor képviselhetik, ha azok küldik ki a comitéba őket.* Az ülésen felhívták Nagy Virgilt, hogy adja elő a magyar építészek felvételi kérelmét. Miután ez megtörtént, a comité elhatározta Magyarország felvételét. A második ülésén határoztak a tagsági helyek száma felett. Pompinel főtitkár, tekintve azt, hogy a kongresszuson 28 magyar építész vett részt, három tagságot ajánlott, bárha Magyarország 6 helyet kért, amennyije Ausztriának is volt. Végül is a comité a főtitkár javaslatát fogadta el. Arra a kérdésre, hogy e három helyet ki fogja elfoglalni, Nagy Virgil azt a választ adta, hogy e felett az építészeket magukban tömörítő magyar egyletek fognak határozni.

A comité permanentnak határoznia kellett afelől is, hogy az 1908-as kongresszust hol tartsák meg. Ausztria magának kérte a kongresszust, s Nagy Virgil azonnal bejelentette Magyarország illetve Budapest igényét is.

A tárgyalások igen érdekes pillanata volt, mikor az idb. Cuypers (Hollandia) formai okokból tiltakozott a hágai békepalotapályázat zsűrijének döntése ellen, amely, mint mondotta, a kiírás két pontjába ütközött. A comité permanent nem tartotta magát illetékesnek arra, hogy a zsűri döntését felülvizsgálja. A zsűri egyik jelenlevő tagja, Nénot párizsi építész erre előadta, hogyha az építési költségek előrelátható túllépését a pályatervek alapján nem lehet megítélni, ez nem lehet formai kifogás. (Ez a jelenet 1927-ben úgyszólván szóról-szóra megismétlődött, mikor a belga tagok ugyanígy léptek fel a Népszövetségi palota pályázatának döntése ellen — de akkor Nénot díjat nyert volt.)

A londoni kongresszus tíz határozatot hozott, a következő kérdésekről.

1. Nagyszabású állami építkezéseknek állami építésztiszviselők által való elkészítése.
2. Az építészeti művek művészi tulajdonjoga.
3. Vasbetonépítmények és szerkezetek.
4. A közönség nevelése az építészet megértésére.
5. Építészi cím és oklevél.
6. Az építész ipari képzésének szükségessége.
7. Utcák és városi terek elrendezése.
8. A tervező építész, mint a többi művész vezetője az épületen.
9. Az államok felelőssége a műemlékek védelmében.
10. Nyilvános nemzetközi pályázatok rendje.

E tárgyalások közül a csak a 4, 7. pont alattiak nem vezettek határozathoz, a többi határozat eredményes keresztülvitelével a comité permanent a következő években foglalkozott, nevezetesen 1907. évi ülésszakában.

Ezzel az alkalommal a tárgyalások elején Nagy Virgil bejelentette a magyar tagok neveit, magán kívül *Bobula* Jánost és *Fittler* Kamilt. Az olaszok a maguk tagjait a kormánnyal egyetértésben jelölték, hogy így annak támogatását biztosítsák.

Vámos Ferenc

Magyar Iparművészet

1927. 72. l.

BUDAPEST VÁROSKÉPE. *Vámos Ferenc*, aki két előadást tartott Budapest városképének átalakulásáról a Mérnök- és Építészegyletben, e két előadását az egyesület hivatalos lapja különlenyomata gyanánt ki is adta. Az alig huszonnégy oldalas füzetben egy vastag kötetre való anyagot szorított össze a rendkívül szorgalmas író. Vámos Ferenc Feszl Frigyes, Pollák Mihály és Lechner Ödön tanulmányozásán át jutott a hetvenes évekbeli városszabályozás, majd az utánakövetkező idők városalakulásának mélyreható boncolásához. Imponáló adatkészség, szigorú logika, tiszta látás és őszinte igazmondás vannak ebben segítségére. Elmondja az első városszabályozási pályázatnak (1870) eredményeit s tisztán állítja szembe a pályanyertes Lechner Lajos munkájának kicsinyes, takarékos szellemét a második díjat nyert Feszl Frigyes hatalmas lendületével. Ez a nemzetközi pályázat lesújtó eredménnyel járt s részben oka lett a mai fővárosi szörnyű utca- és térelrendezés bűneinek. A József nádor-korabeli rendezés, melyről Vámos csak futólag emlékezik meg, sokkal nagyobbvonalú és átfogóbb volt. Ezeket a hibákat a Bárczy-féle korszak s annak jeles építészgárdája ki akarta küszöbölni. Különösen a Rákóczi-út sivár és zürzavaros egyenesét, vigasztalan perspektíváját kellett volna korrigálnia. Erre valók lettek volna a Warga László nagykoncepciójú tervei és Palóci Antal terveinek is ilyen szerepük lett volna. Amde a szerencsétlen háború és a pénzügyi nyomorúság ennek a törekvésnek jó hosszú időre eltolta a lehetőségeit. Vámos szerint az állam is sokszor gáncsot vetett a főváros egészséges törekvéseinek és például a nyugati pályaudvarhoz való makacs ragaszkodás, vagy pedig Lóverseny-tér felparcellázásával útjába szegődik a helyes fejlődésnek. Munkája második részében a régi budapesti paloták átépítésével s az úgynevezett „emeletráépítések"-kel kapcsolatban mond a szerző érdekes ítéleteket, úgyhogy egészben a mai Budapest esztétikai megítélésének tömör — talán túlságosan is tömör — helyzetképe ez a jeles munka.

(I.—III.) Eberhard salzburgi érsek pénzei 129.—131.
Egger-cég éremárverései 15.—17. 25. 145.
Elefántcsont medália 17.
Ellenjegyek: magyar pénzeken 142. — Rákóczi pénzein 89.—90. 137. — római császári pénzen 78. — római köztársasági pénzen 77.
Engelbert karinthiai herceg pénze 130.
Eperjesi szükségpénzek 90.
Eravisci 62. 63.
Erdély 13. 16. 24. 64.—65. 69. 70.
Erdélyi múzeum 93.
Érdy János 37. 42. 45.
Érem- és könyvvásár 25.—26. 69.—70. 110.—111. 144.—146.
Érembélyegek (kelta) 47.—50. 56.—58. — vésése az ókorban 57.
Éremgyüjtemények: Mahr P. 24. — régi magyar 43. 44. — Weszerléé 40.—43.
Éremkedvelők egyesülete 15. 23. 68. 137. 138.
Éremleletek a következő helyekről: Agárd 60.—61.

úgy a lépcsőház és az azt körülvevő háromnegyedkör-alaprajzú csarnok képezi az épület legérdekesebb részét. A csarnoknak a földszinti ívek közti nehéz pilléreit a félemeleten lisénákkal tagozva folytatódnak

s így ez a híres bizánci körtemplom magyar és, mindjárt hozzáteszem, meglehetős szerény utánzata, valószínűleg szintén a XII. század elején épülhetett. Mert kizártnak tartom, hogy egy ilyen minden rendes formától elütő alaprajz másképpen, mint az építtető saját tapasztalata és kifejezett akarata — mintegy viszaemlékezés alapján — épülhessen. Ezt a visszaemlékezést pedig Szent László és fia Könyves Kálmán dalmáciai hadjárataiból könnyen megmagyarázhatjuk. Mindenesetre jellemző, hogy Dalmácia középkori építészete különösen méretek dolgában sokkal közelebb áll hazai viszonyainkhoz, mint a környező országok bármelyike s így egyes centrális építményeinkre elsősorban itt kell analógiák után kutatnunk.

Amint Magyarország eddig felvett és ismertetett emlékeinek taglalásából meggyőződtünk, árpádkori *román* építőművészetünk a XI. században *olasz* és *bizánc*, a XII. és a XIII. században pedig *francia* nyomokon halad. A *német* befolyás ebben a korban inkább csak a felvidéki kisebb templomoknál mutatható ki. Az *apátsági templomok típusa* pedig az olasz kereszthajónélküli bazilikából kiindulva, a francia rendtagok révén tornyokkal és keresztboltozattal bővül és a XII. század folyamán mind alaprajzilag, mind alakilag olyan szerves, életerős és egyéni építménnyé fejlődött, melynek a román építészetben mása nincs[17] és ezért egészen jogosan mint *magyar típus* szerepel a műtörténetben.

Csak a tatárjárás után, az ország elszegényedése és elnéptelenedése következtében szakadt vége ennek az életerőtől duzzadó nemzeti művészi fejlődésnek és a IV. Béla hívására letelepedett német vendégek és a szegénységet prédikáló koldusbarátok, a *dominikánusok, ferencesek* és *minoriták* révén terjedt hazánkban a *kijózanodás* stilusa, a *német gótika*.

Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig.

VÁMOS FERENC.*

Resumé. I. La régularisation de la ville de Budapest au XIX siècle se divise en trois périodes. La première était celle du *Palatin Joseph* qui a reconnu déjà en 1805 l'importance de la question surtout par rapport à Pest. Mais les bonnes intentions conçues ont été empêchées par les efforts de la nation hongroise faits contre l'absolutisme de l'Autriche et ont pris fin par la guerre de liberté de 1848—49. La deuxième période est celle de *l'absolutisme*, de 1849 jusqu'à 1871, pendant laquelle toute idée d'une régularisation de la ville a été ensevelie. La troisième, de 1871 jusqu'à nos jours est la vraie période de la *régularisation*. Malheureusement le plan de régularisation de la ville était rétrécie pendant le XIX siècle dans des limites fausses. Malgré des propositions reçues par un concours international en 1871, la ville à maintenu et suivi avec des vues rétrécies le dévéloppement du temps où on l'avait arrêté et on a vendu les places et les terres-plein dans le centre de la ville.

II. Les styles qui se sont suivis si vite dans le dernier siècle, comme: le classicisme, le romanticisme, la néorenaissance, la secession, ont cherché de donner leur cachet sur les façades des maisons à l'occasion des reconstructions, sans aucun rapport au style primaire du bâtiment.

Depuis la guerre on voit un heureux changement à cet égard. Les architectes cherchent de pénétrer dans l'esprit du premier constructeur et de dévélopper son art s'il doivent agrandir une maison par des étages.

I.

A mai Budapest alapjait a két város történelmi fejlődésének tendenciáit felismerve és azokat a jövő szükségleteinek előreérzésével egyesítve, a XIX. század legelejének nemzedéke rakta le. Ez volt az a nemzedék, mely Budapest város képének kialakításában oly nagyvonalúan véste rá művészi akaratának bélyegét fővárosunk későbbi száz esztendejére. Abban a megítélésben, amely szerint e tanulmányban tekintettel voltunk Budapest történetére, fővárosunk mult századi fejlődésében más-más szükségletet érző és a különböző városrendezési szükségletekre másféle módokon reagáló három korszakot kell megkülönböztetni.

I. *József nádor kora*, mely kitermelte magából — egyelőre csak Pestre elszigetelten — a jövendő magyar főváros fejlődésének lehetővé tételéhez szükséges eszméket és Hild János várostervében megállapította a fejlődés részleges kereteit. Ez a kor a nyílt színen láthatóan csak 1805-től 1849-ig tartott, de hatása, minden közbejött akadály ellenére, máig is érezhető.

II. *Az abszolutizmus kora* 1850—1871-ig, mely a magyarságra zúdított ostorcsapásokkal mesterségesen elfelejttette Pest-Buda polgárságával az előző kor városrendezési törekvéseit.

III. *A tulajdonképeni városrendezés kora*, mely 1871-től napjainkig tart és amely szükségszerűen ott kezdte el Pest-Buda egységesítését, rendezését, hol József nádor kora a szabadságharc elbukásával abbanhagyni kényszerült.

József nádor kora Pest és Buda újabbkori történetének talán legegyöntetűbb kora volt. Egyöntetűsége a sokoldalúságában nyilatkozott meg. Ez a kor egyképen tudott lelkesedni kitűnő tehetségű építészekért, áldozatkészségével felépítette a Lánchidat, a világnak azóta is legszebb hídját, megalapította a nemzeti nyelv védelméért a Magyar Tudományos Akadémiát, megvetette a műszaki tudományok azóta is egyedül maradt főiskolájának alapjait, fokozódó figyelemmel fordult a magyar színművészet istápolása felé, életre keltette a Magyar Nemzeti Múzeumot, előidézte irodalmunk rohamos kifejlődését. De miért e felsorolás? kérdezzük, mire nem nézett ez a kor aggódó féltéssel, amitől a nemzeti kultúra továbbfejlődését, a magyarság nemzeti művelődésének előhaladását hacsak mákszemnyi sikerrel is remélhette? A nádor ,az arisztokrácia, a köznemesség a néppel egyforma lelkesedéssel és áldozatkészséggel dolgozott a magyar jövő kialakításáért. Ez áldozatkészség és lelkesedés közös célja már akkor is Pestnek és Budának együttes fejlesztéssel az ország fővárosává való tétele volt. Hiszen a két város már 1849-ben kimondta az egyesülést. Ezért érthető, hogy József nádor nagyvonalú magyar kultúrpolitikájának sarkalatos pontjává tette, 1849-et már évtizedekkel megelőzően, Pest város szabályozását. Ez a városszabályozás a belvárosok utcáinak kiegyenesítését és kiszélesítését, valamint a Lipótváros utcáinak kikövezését, feltöltését és szabályozását tette programmjává. A József nádor készíttette Hild János-féle várostervben nem volt különösebb nagyvonalúság. Jobbára inkább csak a Lipótváros rendezésére szorítkozott. Mégis e tervben bennszerepelt már sok olyan elgondolás, melyekkel Pest és Buda egybeforrasztásának kivitelével bajlódó tervpályázók hét évtizeddel később, de a Hild Jánosénál már összehasonlíthatatlanul nehezebb körülmények között, vívódtak. Hild János várostervének az a veleje, hogy József nádorral egyetemben már 1805-ben bizonyos kezdeményező irányítást akartak és a Lipótváros terjedelméig bírtak is adni. Nem rajtuk múlott, hogy a Lipótváros alaprajzán kívül e tekintetben más emlék nem maradt utánuk.

A városszabályozás elé táruló feladatok, az emberi tudást szinte túlszárnyaló bonyolultságaikban, általában olyan kúszáltak, hogy az ilyen feladatok megoldása rendszerint csak hosszú emberöltők egymásután következő, de együttes és azonos akaratnak alárendelt munkálkodásából kristályosodhatnak ki.

A gótika városai csigalassúsággal nőttek, mint nemzedékek évszázados munkálkodásának emlékei. A középkor polgárvárosai éppúgy, mint a renaissance- és barokk-kor fejedelmi székvárosai, egyetlen kulturális

[17] Már *Eitelberger* a pécsi részletekről szólván, őszintén bevallja, hogy a magyar domborművek és díszítmények *egészen külön* állanak és igazi analógiáit csak Magyarországon találjuk.

* Felolvasta a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak 1926 nov. 22. és dec. 6-i ülésein.

hatalom parancsszavai alatt fejlődtek. A modern város fejlődése, a városszabályozási terv keretein belül is, többnyire központi irányítás nélkül ment végbe. A modern kor városainak fejlődésénél egyöntetűen nagy hiba volt, hogy a modern kor türelmetlensége a városszabályozás nagy művét is a maga gyorsult életének iramához kényszerítette. Budapest típusa az ilyen modern városnak. Hogy ennek így kellett történnie, annak legfőbb oka az volt, hogy mikor József nádor 1847-ben meghalt és az 1848—49-i szabadságharc elvesztésével Magyarországra a bukás gyászos következményei zuhantak, itt senki városszabályozási problémákkal nem foglalkozhatott, sőt éppen József nádor korának minden szép gondolata, törekvése veszendőbe ment az alatt a negyedszázad alatt, mely a szabadságharctól a kiegyezésig eltelt. Mert az építkezések Pesten a szabadságharc utáni években is viszonylag nagy erővel folytak, a Hild-féle városterv gondolatait azonban közben nem fejlesztették tovább az új szükségleteknek megfelelően, hanem az megmerevedett, mert a hivatalos körök akkor nem is vették már komolyan. 1861-ben megszűnt József nádor áldásos működésű szépészeti bizottmánya és Pest város építési ügyei felett ezután a teljes szakértelmetlenség vált úrrá. Ez a szakértelmetlenség kénytelen-kelletlen egészen a gazdasági pangás és Pest város akkori rossz pénzügyi viszonyaihoz idomította a város ügyeit elannyira, hogy mellőzték a szabályozási kérdéseknek még csak felvetését is.

Ez után az általános bevezetés után kísérjük végig főbb részleteiben az eszméket és az általuk felkeltett törekvéseket, melyek Budapest várostervének kialakításáért megszülettek, felsorakoztak a tettek küzdőterére, megkísérelték valóraválásukat, hogy végül a nyárspolgári szellem, többnyire kivihetetlennek nyilvánítván, az elfeledettség fátyolával vonja be őket.

József nádor 1804 november 16-án kelt leirata közölte Pest város tanácsával azokat a programmpontokat, melyeknek megvalósítását Ferenc császár a város fejlesztése és szépítése érdekében tartotta szükségeseknek. *Gárdonyi Albert* főlevéltáros, a fővárosi levéltár vezetője, egy rövid tanulmányban fejtegette Pest-Buda történetének ezt az érdekes időszakát (Pest-Budai Almanach, 1919). E tanulmányban közölte, hogy József nádor e leirata a Belvárosban, az utcák szabályozásán, kiszélesítésén, kiegyenesítésén, csatornázásán kívül, a Károly-kaszárnya homlokzatának érvényrejuttatásáért a szerviták templomának és rendházának lebontását kívánta. Ezt már II. József elhatározta; már II. József köztérré akarta alakítani a szerviták temploma, kolostora, udvara és kertje által elfoglalt területeket. De mikor József nádor II. József e tervét Hild János tervében meg akarta valósítani, Ferenc császár már nem engedte meg e templom és kolostor lebontását, s csak a szerviták kertjének és udvarának köztérré való alakításához járult hozzá. József nádor és Hild János tervében figyelemreméltó az is, hogy a Lipótváros kialakításánál a Dunapartra sétatér létesítését tervezte. Egyébként Hild Jánosnak ez a városszabályozási terve csak a Lipótvárosra vonatkozott, ezért nagyvonalúnak nem nevezhető. Azonban a dunaparti sétány terve és a szerviták ingatlanaira vonatkozó terv, ha megvalósulhatott volna, Budapest belvárosának képe sokkal nagyszabásúbb lehetett volna a mainál. De Pest fiatal polgársága előtt akkor nem volt jelentősége az oly nagyvonalú fejlődés megvalósulásának, mint amelyet József nádor tervezett Pest város számára.

Hogy József nádor halála és a szabadságharc elbukása után egészen 1871-ig, a városszabályozás nagy kérdéseit mennyire figyelmen kívül hagyták a főváros hatóságai és szakközegei, ez több példával bizonyítható.

1862-ben a Harmincad-hivatal telkeit beépítették. Utána a Gizella-teret is be akarták építeni, hajszálon múlott, hogy ez meghiusult. Erről alább bővebben.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár hegyesszögű alaprajzú palotáját 1868-ban az Egyetem-utca régi, XVIII. századbeli vonalába építették meg.

1865-ben a Lánchíd-téren, Budán a Budai Takarékpénztár palotáját építették fel és ezzel a Lánchíd budai hídfőjének levegős kialakítása lehetetlenné vált.

A Szervita-téren II. József és József nádor tervében oly nagy szerepet játszó Szervita-teret 1870-ben beépítették. 1851-ben az Újvásárteret, a mai Erzsébet-teret, a német színházzal építették be, miután még 1846-ban ugyanezt a teret az Országházzal akarták beépíteni.

1851-ben volt a lipótvárosi templom alapkőletétele. De erre való tekintet nélkül 1854-ben felépítették Wieser Ferenc tervei szerint a Pichler-féle házat a Nagykorona (ma Wekerle Sándor)-utca és Szent István-tér sarkán. 1852-ben pedig (Versch. Arch., 17.308. sz.) a Váci-út, ma Vilmos császár-út és Szent István-tér sarkára építették a Kasselik-féle házat. Ezzel kezdetét vette ennek a nagy antik elemekből komponált centrális templomnak a házak kalitkájába való beépítése, miután a Vademberhez felírású palota már előbb felépült. De ebben főként Hild József hibáztatható, mert neki kellett volna kiharcolnia, már az 50-es években, a templomához illő tér kialakítását. Már az 50-es évek előtt is, meglehetősen a jövőre való tekintet nélkül, az 1837-ben épült Rákóczi-úti Vigyázó grófi palota, illetve az 1838-ban épült Nemzeti Színház falsíkjai határozták meg a mai Rákóczi-út és Múzeum-körút szűk kereszteződését.

1869-ben elhatározta Pest közgyűlése, hogy az 1860 szeptember 10-i határozat szerint a Nemzeti Színház céljaira már 1834-ben felajánlott dunaparti 481 négyszögöl nagyságú telket a Thonet-testvéreknek adja el. Az ebből befolyó összeget azután a néhány évvel később építésre kerülő Operaház költségeihez való hozzájárulásra fordították. Ezzel indult meg a Mária Valéria-utca és a Dunapart között fekvő városi területek beépítése és József nádor szép dunaparti sétatérterének céltudatos eltemetése. De erről majd később.

Ezzel a néhány példával Pest-Belváros mai legkirívóbb hibáinak forrásaira akartam rámutatni. Láthatjuk ezekből, hogy az abszolutizmus éveivel Pest város központi területének beépítése felett a tervszerűtlenség vált úrrá. Ennek oka leginkább az volt, hogy egy nagyvonalú városrendezési terv kialakításával az abszolutizmus éveiben nálunk senki sem törődött. Az osztrák államhatalom abszolutisztikus uralmának, centralisztikus célkitűzésének, mely Magyarország államiságát megszüntette, nemcsak hogy nem volt szüksége Magyarország fővárosának széppétételére, sőt valószínűen minden téren igyekezett a magyarság erre irányuló törekvéseinek gáncsot vetni. Pest az abszolutisztikus évek alatt ezért csak tovább élte vidéki kisváros-életét.

Az abszolutizmus évei alatt Budapest fejlődéstörténete az ugyanekkor káprázatosan kivirágzott Béccsel szemben nagy különbséget mutat. Bécs Ferenc József 1857 nov. 20-án kelt adományozó levelében ajándékba kapta az erődövek mentén elhúzódó hatalmas területeket. Az adománylevél kifejezetten kötelezte a várost arra, hogy városszabályozás céljaira használja fel ezeket a területeket.

Bécs városa, ugyancsak császári intézkedésre, pályázatot írt ki a várostervnek az erődövezet területével egybekötött megoldására, azzal a föltétellel, hogy az erődövezet területén széles Ringet, továbbá nagy tereket helyezzenek el. E pályázaton van der *Nüll* és *Siccardsburg*, a bécsi operaház zseniális mesterei nyerték az első díjat. A tervpályázat javaslatai alapján 1862—63-ban *Semper Gottfried* irányítása mellett hajtották végre Bécs város szabályozását. A Ring tehát már 1862—63-ban készen várta a neorenaissance tevékenységét, mely alapos önbizalommal vállalkozott arra, hogy a Ringen, ezen a telivér modern útvonalon, támassza fel a régi korok ízlésvilágát. Ám a Ringet a régmult koroknak ez a száraz hajtása sem ronthatta el. A Ring monumentalitása legyűri, eltünteti a neorenaissance hűvösségét...

Mikor Bécs, megérezvén a várostervprobléma megoldásának szükségességét, a császár szeretetteljes gondoskodásával karöltve, teljes erejével a ma előttünk álló utcahálózatának kereteit szabta ki — ugyanekkor Pes-

ten még híre-hamva sem volt annak, hogy a városrendezés szükségességét fölismerték volna. Pest ekkor még az abszolutizmus viharaiban didergett és csak tíz esztendő múltán indult el az az építkezési láz, mellyel szemben a kiegyezés után intézkedő hatósági szervek, sajnos, tehetetlenek voltak.

Pest-Buda ekkori gyors és lázas fejlődésének a fényoldalak mellett árnyoldalai is voltak, melyek ma mind jobban és jobban éreztetik szomorú következményeiket. Világítsunk rá ez árnyoldalakra.

A kiegyezés következménye mindenekelőtt az volt, hogy az alkotmányát visszanyert Magyarországnak méltó főváros kellett. Ezért Buda és Pest már 1849-ben kimondott egyesítésének megvalósítását az új alkotmányos kormány főfeladatának tekintette. 1871-ben nov. 4-én került a képviselőház elé a Pest, Buda és Óbuda egyesítéséből alkotott főváros külön szervezetéről szóló törvényjavaslat. De már ezt megelőzően az 1868 : LVI. t.-c.-kel a kormány, a főváros fejlődését előmozdítandó, Buda és Pest területén a kisajátítási eljárást szabályozta, majd amikor e törvény hatása nem volt összhangzásban a fővárosnak remélt fejlődésével, a kormány, hogy a fővárosnak az országhoz méltó fejlődését elősegítse, az 1870. évi X. t.-c.-kel megalakította a fővárosi közmunkák tanácsát. A közmunkatanács szervezete szerint az elnököt és alelnököt, továbbá a 18 rendes tagból 9-et a kormány nevezi ki, 6-ot Pest, 3-at pedig Buda választ. Az első elnök gróf Andrássy Gyula, az első alelnök pedig Tisza Lajos volt. Hivatását a közmunkák tanácsa 1870. évi jelentésében abban látta, hogy „az ország fővárosa — Budapest, — mely folyton szaporodó népességnek örvend, mely az ipar és kereskedelem terén naponkint új vívmányokat mutat fel és az egész nemzet értelmi és szellemi életének központjává kezd kialakulni, valóban nagy várossá fejlődhessék, oly várossá, melyben a kézmíves, iparos és kereskedő éppúgy, mint a főúr és tőkepénzes, amaz a biztosított munka és kereset, emez a nyujtandó fény és külcsin folytán letelepedni ingert érezzenek, — oly várossá, mely a 15 millió lakosú magyar állam tekintélyéhez és befolyásához méltó helyet foglaljon el a művelt nyugat fővárosai sorában". „Ezek kellékei azonban a fővárosban vagy egyáltalán nem, vagy csak hiányosan vannak meg s csak folytonosan kombinált munkásság útján lesznek előállíthatók. Ha elegendő pénzerővel rendelkeznénk is, mindezek egyszerre, rögtönzött keresztülvitelére hiányoznék a szellemi és anyagi nyerserő, hiányoznak az előföltételek. És mégis a működésnek minden téren egyszerre kellett és kell megindíttatnia, mert különben hiányoznék az összetartás." (Főv. Közm. Tan. 1870. évi jelentése.

A fővárosi közmunkák tanácsának megalakításával kezdetét veszi Budapest történetében az az időköz, melyet *Gárdonyi Albert* az állami támogatás korának nevezett el. (Gárdonyi A.: Ötven év Budapest székes-főváros történetéből.) Hogy azonban milyen őszinteségig terjedt az állami támogatás, majd később látjuk. Tény, hogy a főváros fejlesztésének nagy nemzeti fontosságát a kiegyezést követő magyar kormány, élén gróf Andrássy Gyulával, nemcsak fölismerte, hanem nagy gondot is szeretett volna fordítani arra, hogy az a rendkívüli arányú fejlődés, melyet fővárosunk a kiegyezés után felmutatott, egységes irányítás alá kerüljön. Sokan azt a felfogást vallják, hogy a közmunkatanács a József nádor 1808 és 1861 között élt szépészeti bizottmányának jog- és szellemutódja volt a 70-es években. Ezzel szemben, az alább következők alapján, történeti tényként megállapíthatjuk, hogy, bár a fővárosi közmunkák tanácsának meg is adták mindazt a jogot, mely a szépítőbizottmányé volt, mégis a közmunkák tanácsa, hivatásával ellentétben, teljesen szabadjára engedte az építési spekulációt és a főváros utcáinak sem alaprajzi, sem homlokzati kiképzésének felülbírálásában, éppen mikor erre a legnagyobb szükség lett volna, nem tudott feladatának magaslatára emelkedni. A közmunkatanács 1870. évi jelentése számol arról be, hogy mennyire fontosnak tartotta a köz- és magánérdek összeegyeztetését. Ezt a mindenképen szükséges, de a városrendezés végrehajtásánál semmiképen sem elegendő föltételt a közmunkatanács a túlzott egyoldalúságig vitte. Ennek természetesen oka volt az, hogy máról-holnapra alakult meg, a bekövetkezett építési láznak legforróbb időszakában, mikor a kellő előkészítés hiányában tevékenységét néhány év alatt nem tudta úgy kifejteni, miként az feladata lett volna.

A közmunkatanács legelső feladatának kellett megállapítania természetesen azt, hogy eleget tegyen az 1870. évi X. t.-c. 14. §-ának, mely előírta az egyesített Budapest városrendezési szabályozását. Ennek alapján a háromszögelési és szintezési fölvételek befejezése után 1871 március hóban ki is írta a nemzetközi pályázatot Budapest városrendezésére, ugyanez évi november hó 1-i beadási határidővel. A hivatalos programmot 71 pályázni szándékozó kérte ki, de 1871 november 1-ig csak 10 pályamű érkezett be, amelyeket november 12-től 26-ig a Tudományos Akadémia nagytermében állítottak ki. November 29-én kezdte meg a bíráló-bizottság a tervek átvizsgálását. A zsűri tagjai a *kormány részéről* gróf Szapáry Gyula, Steindl Imre és Reitter Ferenc, a *közmunkatanács részéről* gróf Szapáry Géza, báró Podmaniczky Frigyes és Hofhauser Lajos, *Pest város részéről* Széher Mihály polgármester, *Buda város részéről* Házmán Ferenc polgármester, az *ipari és kereskedelmi testület részéről* Eichleiter Antal, a *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet* részéről Hieronymi Károly, a *magyar orvosegylet részéről* dr. Markusovszky Lajos és két külföldi szakértő, Leon Lalanne (Párizsból) és H. Dallmann (Hamburgból) voltak. A zsűri december 3-án hozta meg döntését, melynek értelmében a 20.000 frankkal díjazott első díjat Lechner Lajos, a közmunka és közlekedésügyi minisztériumba beosztott királyi főmérnök *Veritas* jeligéjű munkája, a 10.000 frankos II. díjat Feszl Frigyes, a pesti Vigadó mestere, az 5000 frankos III. díjat pedig F. S. Klein és Fraser Sándor londoni mérnökök nyerték.

A bírálati jelentés kimondta, hogy „a tervek egyikét sem vélte ugyan a bíráló-bizottság minden egyes részleteiben a kivitelre ajánlhatónak, azonban a pályázat célja mégis eléretett, mert a beérkezett tervek sok eszmét és bő anyagot nyujtottak a véglegesen megállapítandó terv készítésére, mellyel a műszaki bizottság és a műszaki osztály bizattak meg" (a Főv. közm. tan. hiv. jel. az 1870—71-i működéséről). A közmunkák tanácsának 1874. évi jelentése már a *végleges* tervek elkészítéséről szól.

Anélkül, hogy a városszabályozási nemzetközi pályázat részleteinek tárgyalásába bocsátkoznánk, meg kell említeni azokat a különleges feladatokat, melyeket a pályázat hivatalos programmja a pályázók számára megoldandóknak írt elő.

1. A bel- és külvárosok, valamint az utóbbiaknak egymás közötti kapcsolatát biztosító útvonalak megállapítása.
2. Terek kijelölése.
3. Az Újépület, a Valeró-kaszárnya, a szekérraktár és a hajóhivatal épületeinek a polgári hatóságok részére való átadását is küszöbönállónak hirdette a pályázati előírás. Ezért kívánta a programm az ezek kitelepítése által felszabadult telkek rendezését is. Kívánta végül a programm Újpest, Palota, Kőbánya, Kispest, Rákos, Erzsébetfalva, Promontor, Svábhegy, Lipótmező, Rózsadomb, Óbuda, Pest-Buda szabályozásával egyidejű olyan rendezését, hogy általa a jövő fejlődés kerctei kijelöltessenek. Kívánta ezenkívül a pályázati kiírás a Pest-Buda teljes egybeolvasztásához szükséges javaslatokat.

Az utak és utcák kiegyenesítését csakis a főútvonalakon kívánta, illetve azokon az egyéb útszakaszokon, melyek egyes városrészeket határolnak és jellemeznek.

A középületek mikénti elhelyezését eleve előírta a pályázati programm. Mind e programmpontok előzetes hivatalos keretét képezték az ekkor már építés alatt lévő Nagykörút és az Andrássy-út. Ez utóbbi építését már 1870-ben, a közmunkatanács megalakítása előtt, el-

határozták. Megépítését 4 alternativa közül választották ki a mai nyomvonalára. Az első változat az Ó-utcán, a második a Lázár-utcán, a harmadik a Révay-, a negyedik pedig a könyök-utcai vonalon vezette az utat. A végleges kiépítésre a könyök-utcai változatot fogadták el, a kisebb költségek, az Erzsébet-térig való betorkolás és a helyes, egyenes vonalú vezetés miatt.

A pályázatra beérkezett 10 pályamunka az ötletek, eszmék, tudományos érvek, városgazdasági, várospolitikai, közlekedésügyi, egészségügyi, mérnöki, építészi, kertészeti gondolatok egész halmazát tartalmazták. Fájdalom, azonban a főváros számára ezeknek csak egy egészen csekély töredékét hasznosították. Mielőtt a pályázat elvi kritikai mérlegelésébe belemélyednénk, mindenek előtt arról kell megemlékezni, hogy már a pályázati kiírás is súlyos hibában szenvedett. Mert a városrendezési feladat homlokterébe a város körül írandó koncentrikus körökön elhelyezett körutak rendszerét helyezte, de ezzel szemben elhanyagolta a koncentrikus körutak legfőbb kiegészítő részét alkotó és azok éltető ereiül szolgáló sugárutak rendszerét. Ez oly hiba, melyet már Hild János is elkövetett tervén. A hibát talán innen vette át a közmunkatanács és hibás programmja révén valósággal reászuggerálta csaknem valamennyi pályázóra. A programm e hibáját egyedül a II. díjat nyert Feszl Frigyes ismerte fel, talán egész határozottan. Ő volt az egyedüli, ki céltudatosan törekedett a körutak rendszerének egyoldalúságát egy a várost hosszában átszelő úttal egyensúlyozni. Rajta kívül ugyanezt az útvonalat tervezték a III. díjat nyert londoni mérnökök is. Míg ők csak röviden említették ezt a kérdést, addig Feszl hosszú oldalakon keresztül és gondosan kiegyensúlyozott okfejtéssel foglalkozott ezzel a szerinte legfontosabb kérdéssel.

A városépítő tudatos munkásságát attól az időponttól számíthatjuk, mikor a középkor plasztikus épülettömegeinek külön élete megszűnt és megkezdődött az építménynek a tér életével társult közös élete. Amikor a tömb a plasztikus tömeg jelentőségében háttérbe került a tértest mögött. Ebben látja a városépítőművészet történetírója, *A. E. Brinckmann* a gótika és renaissance építőmódja között beállt fordulópont jelentőségét. (Brinckmann Stadtbaukunst 1925, 52. o.) Ez a jelentősége annak a zárt városalaprajz-típusnak, mely először az olasz renaissance-ban kezdett kijegecesedni, a gótikus város derékszögű utcahálózatával szemben és amelynek jellemzője az egy pontból sugárirányban szétfutó úthálózat volt. Brinckmann ebben találóan az olasz renaissance-nak a centrális építmény iránti rajongását látja. Antonio Averulino, művészi nevén Filarete, jellemzi elsőnek ezt a várostípust az 1468-ban Piero de Medicinek ajánlott művében. Filarete után a francia és német irodalomban már korán mindenfelé felüti fejét ez a várostípus. Ebből a típusból alakult ki később a sugárutak rendszere, mint amilyent a barokk Róma az akkori Róma bejáratától a Piazza del Popolo-ból nyíló Via di Ripetta, Via Flamina és Via del Babuino esetében meg is valósított. Ez az elv érvényesült Nizzának 1682-ben tervezett új városrészében. Ezt az elvet igyekezett, más formában, megvalósítani Christopher Wren London 1666-ban leégett belvárosának tervezett, de meg nem valósított újjáépítésében. Ide tartozik azonban Karlsruhe is a XVII. században. Ennek a típusnak a francia szellemen továbbépült művészi továbbfejlődése volt Versailles, majd a XVIII. században J. F. Blondel geniális terve Strassburg rendezéséhez 1768-ban, melyben Blondel azután egy széles, a város nyugati és keleti kapuját összekötő átszelő utat alkotott hossz- és sugárirányban fektetett csatlakozó úthálózattal. Blondel e tervében Brinckmann szerint már minden modern városépítő gondolat, beleértve a Haussmann által Párizs rendezése alkalmából keresztülvitt átlós útrendszert is, megtalálható. És most, ha ezt összehasonlítjuk Feszlnek a *főáthasító* úttervében mutatkozó rendszerével, feltűnő az elvi hasonlatosság az ő terve és Strassburg, Blondel által 1768-ban tervezett rendszere között.

A fő átszelő utat Feszl Frigyes az Üllői-út, Kálvin-tér, Kecskeméti-, Egyetem-, Koronaherceg-, ma Petőfi Sándor-utcától a Vörösmarty-téren, Dorottya-utcán, Ferenc József-téren, a Lánchidon keresztül akarta vezetni, részben Buda főutcájára, részben az alagúton át a budai belső körútra. Mindezt természetesen az utcák megfelelő szélesbítésével. Ennek az útvonalnak gócpontjait pedig a Kálvin-téren, Egyetem-téren, a Ferenciek-terén, a Vörösmarty-téren monumentális terekké képezte volna ki.

Feszl azzal okolta meg ez *áthasító főútvonai* megépítésének szükségességét, *hogy ezáltal a nagykörúton belül is a forgalomnak megfelelő tágas közlekedési erek nyittassanak.* A londoni Klein és Fraser mérnökök pedig arra hívták fel a figyelmet, hogy a tervezett *főátjáró út Pest-Buda legrégibb közlekedési vonala.* Feszl Frigyes meg így okolta meg főátszelő útjának vonatkozó javaslatát.

> „Ezen áthasító főútvonal a Széna- (ma Kálvin-)térnél a belső körutat is átmetszi és ezáltal a közlekedést a város északi része felé is közvetíti. Továbbá fölveszi ezen útvonal magába a barátok (ma Ferenciek) terének végén a Hatvani- (ma Kossuth Lajos-)utcának a Kerepesi- (ma Rákóczi-)útról jövő forgalmát, a Színház- (ma Vörösmarty-)téren a Király- és Deák Ferenc-utcáról jövő közlekedést és a Ferenc József-téren a Fürdő- és Marokkói- (ma gróf Tisza István-)utcán a Fősugár- (ma Andrássy-) útról jövőket.
>
> A budai részen ezen főútvonal a vizivárosi főutcával és az Albrecht- (ma Hunyadi János-)úttal találkozik, továbbá a Krisztinavárosban a nyugati főutat, a vidékről és a hegyekből jövő forgalmat veszi föl magába és ennélfogva mindezeket a budai körúttal érintkezésbe hozza. Másrészt kiágazásai vannak ezen főútvonalnak a Fehér hajótól egy szinte megnyitandó új utca által közvetetlenül a Lipótvárosba, a Ferenc József-térről az Akadémia-utca által a felső Dunával."

Nincs helyünk itt arra, hogy Feszl Frigyes monumentális várostervének részleteit feltárjuk. Budapest város képének átalakulását választotta e tanulmány tárgyául. Ezért csakis a tárgy történeti igazságot kívánó kifejlesztéséhez szükséges mértékben vonhatjuk e tanulmány keretébe Budapest mult századbeli városrendezésének történetét. Ezért hagyjuk egyelőre el Feszl várostervét, hogy az I. díjat nyert Lechner Lajos tervével összehasonlítsuk.

Lechner várostervpályázata egyoldalúan *csak Buda* rendezését kívánta. Ő egész Pest alaprajzát változatlanul akarta hagyni, mert szerinte nagy változtatásokat csak a Vár és a Gellérthegy kíván. Hogy az *Újépület* terének szabályozásával bővebben foglalkozott, ennek az volt az oka, hogy ezt a pályázati felhívás határozottan előírta. A belváros szabályozásának kérdését teljesen fölöslegesnek tartotta, a körút és sugárutak kérdéséhez egyáltalán nem szólt hozzá. Idevágó álláspontját a sétaterek kérdésének tárgyalásánál azzal okolta meg, hogy *„a Duna-folyam, mely a két városnak mintegy tengelye és melynek szélessége átlag 1200 láb, továbbá, amelynek iránya csak kis szög alatt tér el az uralkodó széliránytól, olyan szellőzési főcsatornát nyit,* mint amilyenre a legszélesebb utak sem képesek". Lechner Lajos a széles utakat a város szellőzése szempontjából tartotta legfőképen szükségeseknek. Ez volt az a szempont, mely véglegesen halálos döfést adott a pesti Duna-partok Mária Valéria-utcáig terjedő szélességének, melyet Pest városa a felső Dunasoron már 1862-ben, az Akadémia-palota elhelyezése révén, elejtett. Lechner Lajos a dunaparti sétányt a széles Duna miatt fölöslegesnek tartotta. Hogy ilyen naivságok ellenére hogyan nyerhette el Lechner Lajos a közmunkatanács nemzetközi pályázatának I. díját, — titok. De tán nem is az volt a legnagyobb baj, hogy ezt Lechner Lajos nyerte, mert hiszen a közmunkatanács úgy vélte, hogy a végleges rendezési tervet valamennyi pályatervből fogja kialakítani. Sokkal nagyobb baj volt az, hogy Lechner Lajos a pályanyertessége után már nem mint

királyi főmérnök működött, hanem rövidesen a székesfőváros középítési igazgatójává lett és mint ilyennek, döntő szerep jutott a város végleges szabályozási tervének elkészítésében, valamint keresztülvitelében. Így már érthetővé válik, ha a közmunkatanácsnak 1873. évi jelentésében ezt a szomorú következményű kitételt olvashatjuk. *„A városból kivezető fő közlekedési sugárutakat illetőleg a fővárosi közmunkák tanácsa azon a nézeten van, hogy a már fennálló váci, kerepesi, kőbányai, üllői és soroksári főutakon kívül több elsőrendű sugárirányú út előállítása még a legtávolabb jövőre terjesztett gondoskodás által sem indokoltathatnék.“* Az ilyen elvek mellett érthetővé válik azután, hogy a belváros szabályozása, Lechner Lajos ellenzései miatt és a sok költségtől való félelemből elmaradt. A mit csináltak, az csak egészen jelentéktelen utcaszélesítésekből állott. Csupor József, a főváros pénzügyi tanácsnoka mondta a főváros e koráról találóan egyik előadásában: *„a tervek többnyire áldozatul estek a megegyezésnek, amely abból állott, hogy a költségvetésből fokozatosan kimaradt minden, ami nem a közigazgatás, adósságtörlesztés és a közoktatásügy vissza nem szorítható igényein kívül esett. Ha most, fél század mulva* — mondá Csupor tanácsnok — *visszatekintünk és elgondoljuk, hogy a jelen adóözönének csekély töredékével micsoda hatalmas eredményeket biztosíthatott volna a törvényhatóság, valóban soha vissza nem térő alkalmak elmulasztását kell fájlalni.“*

A külső szabályozásban főrésze lett Feszl Frigyes tervének. Itt is közbeszúrandó, hogy t. i. ott, ahol ezt a nagy költségek nem akadályozták, a belsőben pedig Lechner Lajosének. A Feszl-féle főátszelő útból pedig nem lett semmi.

Pedig milyen előrelátóan és egyszersmind mennyire előreérezve, már a pályaműve kidolgozásakor, a pályázat és Budapest város rendezésének sorsát írta Feszl Frigyes a pályamunkájában:

> *„Bármily elismeréssel viseltetünk is a meglévőket fenntartani igyekvő kegyelet iránt, mégis odairányul a véleményünk, hogy a belváros felette tömör csoportozatainak áttörése a fővárosi szabad közlekedésre és közegészségügyi viszonyaira való tekintettel elkerülhetetlennek mutatkozik.*
>
> Hogy régi városok keletkezésének idejében szabálytalan és rossz, tehát hiányos beosztást és csoportosítást nyertek, azt csodálni éppen nem lehet, ennek okai az akkori társadalmi és politikai viszonyokban, valamint abban könnyen föllelhetők, hogy hajdan a nyilvános és magánélet egészen más alapokra támaszkodott, mint az ipar és kereskedelemnek, a szellemi haladásnak jelen korszakában. De egy oly várost, mint a legszebb jövőre hivatott Pest-Buda, csupán helytelenül alkalmazott takarékosságból jelen állapotában meghagyni csakugyan barbárság és önmagunk, mint művelt nemzedék iránt kötelességünknek megbocsájthatatlan elhanyagolása fogna lenni. Azon gyakran hallatott kifogással, hogy *az nem megy*, lehetetlen a kor szellemének megfelelő művet alkotni. Görbe utcák, ferde terek, szűk és kimenet nélküli átkelések, nem maradhatnak meg, ha Budapest világváros akar lenni, mire teljes hivatottsággal bír. A régi, kegyeletteljes tétlenség és elégtelen palliativák szűkkeblű alkalmazása helyett higgadt, de erélyes működésnek kell teret nyitni s ha ezt őszintén akarjuk, még mindenütt lehet valóban jót és szépet alkotni.
>
> Végül még különös figyelembe ajánlandónak tartjuk azon körülményt, hogy mi, habár a jelen viszonyokat és igényeket, amennyire tőlünk kitelt, számításba vettük, mindazonáltal tervezetünket mindenkor magasabb szempontokból tekintettük, — szemünk előtt egy távolabb jövő képe lebegett. Valamint hogy nagy hazánk valóban nagynevű tehetséggel és rendíthetlen hazafisággal megáldott férfiak geniális vezetése mellett egy új, szebb jövőnek néz elébe, mind a művészetben, iparban és kereskedelemben, mind a tudományokban és általános művelődésben magának ismét a nagy népcsaládban őt megillető helyet vívván ki; úgy óhajtjuk mi fővárosunkat is, mely a hazát minden tekintetben méltán képviselni hivatva van, oly módon átalakítani, hogy az a nemzet büszkeségének és az idegen bámulásának tárgya legyen s hogy utódaink az általunk megkezdett művet hasonló buzgalommal felkarolván, annak lelkesedéssel leendő folytatására magukat serkentve érezzék. Oly óriási mű, mint az ilyen, fővárosunk átalakítása, egy emberélet tartama alatt nem fejezhető be, dacára az újabb technika és művészet folytán rendelkezésünkre álló hatalmas eszközöknek. Mi csak az alapot tehetjük le, tegyük le tehát úgy, hogy utódaink ne kényteleníttessenek megkezdett műveink alapjában elkövetett hibák miatt ismét nagy és költséges átalakításokat eszközölni, ne pedig úgy, hogy netalán túlságosan korlátolt szempontból megvetett alap miatt hajdan a kellő kifejlődés akadályoztassék.“

Milyen bölcs, milyen előrelátó és ma is friss gondolatok ezek. Mennyire értetlenül hallgatták 1871-ben a főváros szabályozását intéző körök Feszl okfejtését. Ezt mutatja nemcsak az a tény, hogy az egész szabályozást Feszl szavainak figyelembevétele nélkül megvalósítandónak határozták el, hanem az, hogy a belvárosban 1871 után is tovább folytatódott és még nagyobb mértékben a városkép átalakítása, a terek beépítése tekintetében.

Bizonyos, hogy a közmunkatanács óriási munkát végzett, nagy feladatokat valósított meg aránylag nagyon rövid idő alatt. A közmunkatanács érdemei azonban inkább egyoldalúan a Nagykörút és Andrássy-út kiépítésére, csatornázási és vízvezetéki hálózatnak kiépítésére szigetelődtek.

Történetileg azonban indokolt az a szemrehányás, amely egyoldalúsággal vádolja meg a főváros e korszakát. Ez az egyoldalúság legfőként — mint már említettük — a főúthálózat kialakításában vált szembetűnővé.

A sugárutak és terek hiánya, a Belváros szűk, sokszorosan törtirányú utcáinak változatlanul hagyása, az a nagy mulasztás, melyet a főváros a pályatervek egyikében-másikában oly ellenállhatatlanul hangoztatott javaslatok figyelmen kívül hagyásával elkövetett.

A történész és a dolgokat mai szemmel nézők előtt megmagyarázhatatlan a szűkmarkúságnak az a mértéke, mellyel az intéző körök Budapest városrendezésének oly fontos ügyeit intézték. Érthetetlen a követett politika annál is inkább, mert a XIX. század rendkívül sokat tett a városrendezés terén. Egyik német szakíró a városépítészet történetében a *nagy, egyenesvonalú áttörések korának* nevezte a XIX. század közepét.

Ebben a korban vitte keresztül ez időnek nagymestere, Haussmann, Páris város grandiózus rendezését. Bécs város rendezői is Haussmann munkásságát vették mintaképül és nem méltatlanul, ha nem is konzseniálisan. Pest városszabályozói azonban nem láttak egyebet Páris és Bécs rendezésében, mint egyedül a boulevardok, közutak, terek puszta létezését. Csak külszínesen követték városépítőink Haussmann, Semper mintáit, — áldozatkészség nélkül. Páris és Bécs városalaprajzának kiépítői az utak és terek területeinek kiméregetésénél a jövőt látván maguk előtt, nem akarták ismerni a takarékoskodást. (Hogy a mi városrendezésünk mennyire alatta maradt József nádor korának, erre jellemző képet nyerünk, ha a József nádor kora által kialakított Vilmos császár-út, Károly király-út, Múzeum-körút széles, levegős útvonalait összehasonlítjuk a Nagykörút, Vámház-körút, szűk, száraz, tikkasztó, sehol egy kicsiny, még oly csekély nyugalmat nyujtani nem tudó vonalával.) Pest városrendezői nem tettek egyebet, mint mindenben követték Pest tervszerűtlenül kifejlődött alaprajzát, a városépítő erélyes kezdeményező irányítása nélkül. Innen van az, hogy Pest alaprajzában az 1871-i városszabályozás a város belterületén az utak szélesbítésén kívül nemcsak hogy mélyreható változást nem hozott magával, sőt ellenkezőleg, a szabályozás után

már mintegy hivatalosan is szentesítve, továbbvitte Pest belterületének tervszerű beépítését. Lechner Lajos, aki pedig Budapest városszabályozási tervének elkészítése után, 1880-ban, Szeged városszabályozását oly nagyvonalúan oldotta meg, Budapest esetében 1871-ben nemcsak hogy nem állott feladata magaslatán, hanem a maga gondolatszegénységének megfelelően, még József nádor 1805-i és Feszl Frigyes, továbbá Klein és Fraser pályanyertes műveinek minden szép gondolatát is teljesen figyelmen kívül hagyta.

Természetes, hogyha történeti szempontok szerint ítélünk, meg kell néznünk az érem másik oldalát is. Nem szabad elfeledkeznünk az állam és város nagy szegénységéről sem. Az állam támogatni iparkodott volna Budapestet, de ezt, illetékes közegeinek szakértelmetlensége miatt, inkább csak morzsákkal tette, mint nagyvonalú, évtizedekre elosztott pénzügyi és műszaki politikával. Éppen Pest-Buda szabályozásának legforróbb éveiben egész Közép-Európán pénzügyi válság söpört végig, megfelelő összegű kölcsönökről akkor nem lehetett szó. Pedig a városrendezéshez rengeteg összegek mozgósítása szükséges. Párizs állami támogatással tudta csak lebonyolítani az I. Napoleontól megindított és a XIX. század végéig tartott, rendkívül méretű szabályozását. Bécs városa szintén az államot és a császárt tudhatta maga megett, mikor a Ringet lefektette. Buda-Pest városa azonban nem részesült az állam igazi és céltudatos támogatásában és nem számíthatott e tekintetben az udvar támogatására sem. Hiszen Bécs városa 1857-ben a császár egyetlen gesztusával ajándékba kapta az erődök mellett elterülő 1½ km széles, 4½ km hosszú és mintegy 400 kat. hold területű sávot, melyen — a császár intézkedésére — a Ring és a mellette ölelkező hatalmas terek és parkok épülhettek ki, alapját adva Bécs világvárosi jelentőségének. Ezzel szemben Pest városának csak igen nehéz és hosszas tárgyalások után sikerült a katonai kincstártól 1889-ben a Károly-kaszárnyát 5,600.000 forintért megvásárolni. Az Újépület hasonló megváltása pedig csak 1867-től 1894-ig húzódó tárgyalások után sikerült, amikoris az Újépületet, a József- és Flórián-kaszárnyákat és a Gellérthegyi erődöt, az új kaszárnyák részére a főváros által leltári áron átadandó megfelő nagyságú nagy telkek egyidejű ellenszolgáltatása mellett, a kincstártól 6,400.000 forint készpénz lefizetése ellenében bírta csak a főváros megszerezni magának. Figyelmen kívül hagyva a főváros által a kincstárnak egyidejűen szolgáltatott területek értékét, — a Károly-, József- és Flórián-kaszárnyák és az Újépület megváltásáért, a természetben szolgáltatott területeken kívül is, készpénzben is 12,000.000 forintot kellett a főváros polgárságának a kincstár részére kifizetni. E hatalmas összeg akkori értékére világot vet az a tény, hogy a kormány az Andrássy-út kiépítésekor 3 millió 395.909 forinttal támogatta a fővárost. (Gárdonyi Albert: Ötven esztendő Budapest székesfőváros történetéből, 1925.)

Mindezen kívül növelte a főváros pénzügyi helyzetének sivárságát az, hogy az állam egész adópolitikáját főként a főváros adójövedelmeire alapozta. Erre a helyzetre jellemző az a felirat, mellyel a főváros közgyűlése 1874. évi december 2-án a képviselőházhoz fordult.

> A főváros közigazgatási, gyámhatósági, adóhivatali kiadásainak fedezetét, sőt ezenkívül az államrendőrség fenntartási költségeit is házipénztárából teljesíti, ezenfelül az állam összes egyenesadójának terhét majdnem egytized részben viseli. Ellenben a megyei törvényhatóságok az utóbb említett egyenes, állami adónak a fővároséhoz képest aránylag csekély mértékben viselésén kívül, az előbb felsorolt adózási terheket egyáltalán nem ismeri, hanem az állampénztárból nyert fedezés által, tehát a főváros által egytizedrészben viselt egyenesadóból is, az összes közigazgatási, gyámhatósági, adóhivatali és rendőri költségeiknek fedezésére tetemes javadalmazásban részesíttetnek.

(Idézve Gárdonyi Albert: Ötven esztendő Budapest Székesfőváros történetéből, 22. oldal.)

Mindez csak egy-két példa, az érem másik oldalaként, ama mostoha elbánás megvilágítására, melyben a főváros az államtól részesült. Ha Budapest város alaprajzának fejlődéstörténetét vizsgáljuk, nem szabad elfelejtkeznünk e fontos hatóokokról, melyek ismerete nélkül Budapest történetének a főváros jövő fejlődése szempontjából is rendkívül tanulságos e meddőségét megérteni nem tudjuk.

A kiegyezés után a főváros polgársága, csakúgy, mint a kormány, a megérdemelt boldogulás felé nagy léptekkel elinduló Magyarországhoz mindenképen méltó fővárost akartak kialakítani. A szándék megvolt minden tényezőben, de mikor arról volt szó, hogy a szükséges áldozatot is meghozzák a cél megvalósításáért, akkor a kormány, a főváros vezetősége, polgársága egyféleképen állig begombolkoztak. A főváros, kormány, polgárság egyféleképen áhította a nagy, szép és Magyarországhoz méltó főváros megteremtését, de nem volt senki sem, aki a főváros emez akaratának jelentőségét, nagy nemzeti fontosságát való értéke szerint számba tudta volna venni, aki átlátta volna a főváros monumentális kiépítésének nemzeti jelentőségét és erélyes kézzel, kíméletlenül ledorongolta volna a szakértelmetlenség, kishitűség, szűklátókörűség és szűkmarkúság aggodalmaskodóit. A történetíró tárgyilagos kritikájával mindenképen meg tudja érteni, hogy 1804-től 1871-ig minden városrendezési gondolatot eltemetett itt a köznemességnek és a polgárságnak kénytelen-kelletlen, egyoldalúan a politikai harcokban elmerült közéleti szereplése. Hiszen ekkor a nemzet minden energiáját a politikai harcok emésztették fel. 1871-ben azonban végre elérkezett volna az az időpillanat, mikor az államnak és fővárosnak egyesült erővel kellett volna nekiindulnia a hét évtizeden át elkövetett hibák egyetemleges és nagyvonalú kiküszöbölésére. Nemzetközi pályázaton hívták fel javaslataik megtételére a hozzáértőket, Pest és Buda egybeforrasztásával egybefüggő városrendezéséhez. Ám az egész nagy igyekezet csak szalmalángszerű lobbanás volt, melynek a város belterületén egyetlen eredményeként áll előttünk az Andrássy-út és a Nagykörút, továbbá az utcák részleges bővítése. Igaz, ez is óriási eredmény volt akkor. Mert nem becsülhető le semmiképen az ezzel elért teljesítmény. Az Andrássy-út Budapestnek legszebb, legnagyvárosibb útvonala. A Nagykörút nélkülözhetetlen lenne, ha meg nem volna. De hogy a Nagykörút kiépítéséhez elválaszthatatlanul hozzátartozó sugárutak és a terek kérdésében mennyi minden, a város kereskedelmének, iparának, általában vérkeringésének épp ilyen és épp ennyire nélkülözhetetlen kérdését hagyták figyelem nélkül e *városrendezés* kapcsán, arra ma csak szomorúsággal és fájdalommal gondolhatunk. Pedig mennyi mindent lehetett volna még megvalósítani akkor aránylag olcsón és a város szükségleteinek igazán megfelelően és kifogásolhatatlanul. Annál szomorúbb ez, mert a városrendezési nemzetközi pályázat a problémák fölvetésében éppen nem hagyott hiányt. A beérkezett pályázatok öntötték a városszabályozási javaslatokat. Feszl Frigyes *főáthasító* útja a Deák Ferenc-, Kálvin-, Ferenciek-, Egyetem-, Ferenc József-teret bővítő szabályozása, a Vörösmarty- és József-terek egyesítése a *Schneider-Viereck* lebontása mellett, a Várhegy monumentális kiépítésének terve, a Gellért- és Várhegy alján végighúzódó nagy sétány, a pesti Dunapart sétateresítése, a budai nagykörút, melyek mind Feszl elgondolásai voltak, a második díjjal való jutalmazás után minden további meghallgatás nélkül maradtak.

Bizonyos, hogy ha az utólag bekövetkezett fejlődés oldaláról nézzük Feszl tervét, ebben is találunk kisebb-nagyobb hibákat. Ugyanez mondható az összes többi pályatervről is. De a pályázók felelősségét teljesen tisztázza az a körülmény, hogy hibáik főként a hivatalos előírások hibás kereteiből adódtak. Az államvasutak befutó fővonalai, az összekötő vasút, a pálya-

udvarok minden előrelátás nélkül való elhelyezése adták a városfejlődés és városszabályozás első acélbilincseit, a Nagykörút és Andrássy-út pedig a másodikat. A sugárutak hivatalos elhanyagolása pedig a harmadikat. Ebben is, mint láttuk, Feszl terve volt a legelőrelátóbb. Az Üllői-úttól a Ferenc József-téren keresztül Buda körútjáig vezetett főátszelő útja tulajdonképen a hivatalos rendezési felfogás rendszerének nagyvonalú áttörése volt. A sugárutaink (Soroksári-út, Üllői-, Rákóczi-, Andrássy-, Váci-utak) egyike sem vezet a város szívéig. Feszl koncepciójának ez volt az előrelátó gondoskodása. Fájdalom, úgyszólván az összes pályatervek összes javaslata, melyek sokszor az igazi városépítő kezdeményező gondolatmenetéről tettek tanuságot, meghallgatás nélkül papírkosárba kerültek. Szinte azt mondhatnók, hiábavaló lett volna itt akár ha Haussmann, Páris új városrészének nagymestere, vagy van der Nüll, Siccardsburg és Gottfried Semper, Bécs mai városrészének megalkotói, Páris és Bécs városrészével konzseniális tervvel vettek volna is részt Pest-Buda város rendezésének nemzetközi pályázatán. Ekkor is Lechner Lajos győzött volna, azért talán, mert Feszl Frigyes, meg a többi pályázó nagy koncepciói felett Lechner Lajos tervének az a tévesen felfogott nagy előnye volt, hogy terve minden koncepció híján szűkölködött s éppen ezért keresztülvitele csak minimális költségekbe került. A városépítő próféta kell hogy legyen, aki ki tudja tapintani a város várható fejlődésének tendenciáit, irányát, mértékét. A városépítő feladata, hogy a város jövőjének megérzésével fektesse le azokat a kereteket, melyek mellett a város fejlődését előmozdíthatja. Nem állíthatjuk, hogy a Budapest városszabályozását 1871-ben intéző körök nem lettek volna tisztában azzal, hogy mi a városépítő feladata. De azt állíthatjuk, hogy egyrészt nem tudták kitapintani a főváros vérlüktetésének várható nagyarányú feltornyosodását. És nem bírták összeegyeztetni a város akkori anyagi helyzetetét annak jövő kialakulásával. Mindent egyszerre és pénz nélkül akartak megoldani. Tehát összezsúfolták a főváros utait, házait, tereit, ahelyett, hogy a végleges megoldást fenntartották volna a jövő számára, megfelelő intézkedésekkel. E helyett helytelen diagnózis után helytelenül és kapkodva állapították meg fővárosunk alaprajzának kereteit. E keretek lehetetlenségeit illusztrálandó, nézzük meg, hogyan alakult Budapestnek a városszabályozás után megvalósult alaprajza? És hogyan viszonylott az új alaprajz a régihez? Erre a kérdésre legjobban úgy válaszolhatunk, ha terepszemlét tartunk Budapest képének kialakulása felett.

E tanulmány elején közöltünk már egyes adatokat, amelyek az egységes városrendezési terv hiányáról tanuskodtak. Az alábbiakban látni fogjuk, hogy a városrendezés legnagyobb veszélye: a terek beépítése folytatódott az 1871-i rendezés után is.

1859-ben, mint említettük, a Pest város tulajdonába visszajutott harmincad-háztelket, a mai József-tér és Vörösmarty-tér között lévő épülettömb által elfoglalt területeket Pest város tanácsa elárvereztette. (1. ábra.) Előzőleg azonban a harmincad-telkeket, a környező utcák terhére, megnagyobbította és négy részre osztotta. Az árverésen a legtöbbet ígérők: Eisele József szabómester, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Lyka Anasztáz bőrkereskedő és Kovács Sebestyén Endre sebészorvos voltak. A vételár összesen 340.840 forint 73 kr. volt. (Fővárosi Levéltár: Vigadóépítési iratok.) Ezt az összeget azután teljes egészében a Vigadó építésének fedezésére fordították. De éppen Feszl Frigyes volt az, aki az 1871-i városszabályozási pályatervében, a már említett főátszelő útja érdekében, azt kívánta, hogy ezt az épülettömböt, melyet időközben a pesti polgárok kedves humora Schneider-Viereknek nevezett el, a város a József- és Gizella-terek egyesítése miatt sajátíttassa ki és bontassa le. Azt is említettük, hogy 1862-ben Pest város ügyeit intéző körökben egyes polgárok a harmincad-telkek sikeres eladása után a Színház-tér eladását és beépítését is kívánták. E terv végrehajtása akkor szerencsére meghiusult, ám 1872-ben ugyanezt a tervet a közmunkatanács is újjáélesztette (Közm. Tan. 1872. évi jel. 4. old.), ekkor viszont a főváros ellenezte mindenképen e terv megvalósítását. Két évig tartott a harc a főváros és a közmunkatanács között, míg végül 1874-ben a közmunkatanács meghátrált és elejtette álláspontját (Közm. Tan. 1874. évi jel.). De Pest város pénzügyi politikájában ezután is, *a*

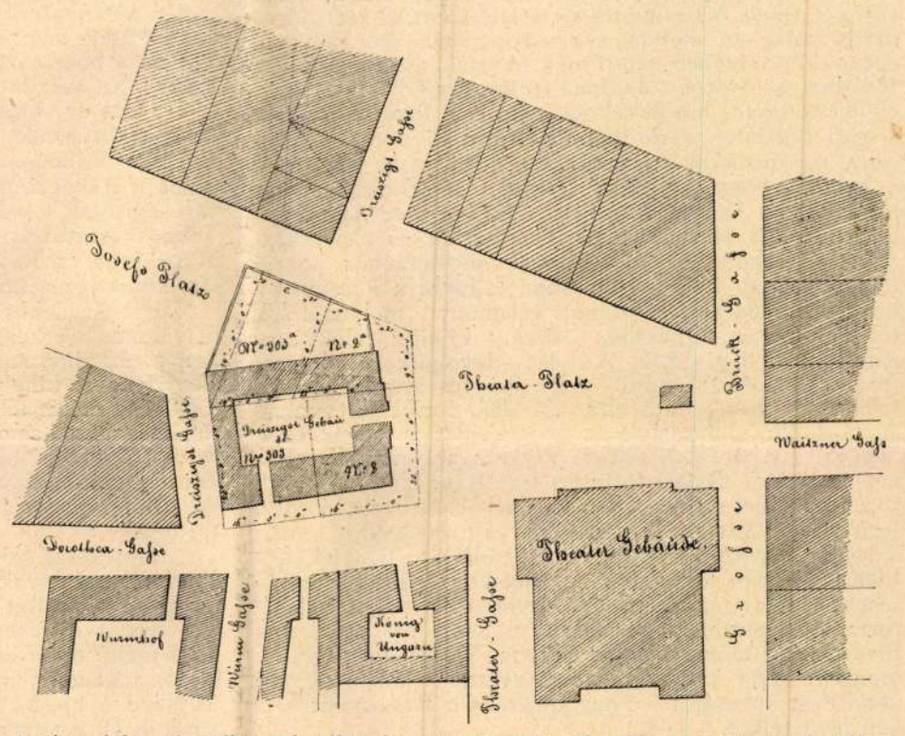

1. ábra. A harmincadhivatal telkének a környező József- és Vörösmarty- (egykor Színház-) terek részeinek felhasználásával 1589-ben véghezvitt átalakítása. Fővárosi levéltár.

városrendezés után is, állandósult az a törekvés, amely abból állott, hogy ha a fővárosnak pénzre volt szüksége, Budapest város tanácsa kivonult az ingatlanpiacra és áruba bocsájtotta mind a Belvárosban, mind a Lipótvárosban, valamint a külvárosokban lévő telekingatlanait. A városnak ez a pénzügyi politikája már II. József alatt a Lipótváros elárverezésével kezdődött, ekkor adott túl Pest városa 1789 június 9-én (Schoen Arnold: Pest-Budai Almanach 1919, 60. old.) a Kemnitzer-féle ház területének vonalaiba eső nagy telektömbön. József nádor is 1804-ben felhívta Pest városát a Só-tér, Dohány-tér és Hajóhivatal-tér eladására, a Hild János-féle városszabályozás költségeinek fedezése céljából (Gárdonyi Albert: Pest-Budai Almanach 1919, 80. old.). A városszabályozások után beépítették a szervitáknak József nádor által sétatérnek fenntartott udvarát és kertjét. Jellemző a közmunkatanács kicsinyes és nem a dolgok velejét megfogó gondolkozására, amit a közmunkatanács 1870. évi jelentése 28—29. oldalon ír:

> A Servita convent építési engedélyérti kérelme alkalmából felmerült egy igen fontos szépészeti szempont. Az építési engedély kiadása ellen a fővárosi közmunkák tanácsa nem tehetett ugyan

észrevételt, mert a bemutatott terv egyrészt a fennálló építési szabályoknak minden tekintetben megfelelt, másrészt magának a Servita-tér szabályozásának kérdése az általános szabályozási és beosztási terv által volt megoldandó, de mégis át volt hatva, hogy ha az épület felemeltetik, úgy miként eleinte tervezve volt, a Fehér Hajón át nyitandó utca a becsében még növekedő Servita-teret szépségi szempontból örökre megöli. Kívánta ennélfogva, hogy a convent épületének homlokzata a templom homlokzatával harmoniába hozassék és e végett felkérte a városi közönséget, miszerint a cél eléréséhez segédkezet nyujtani s az illetőkkel tárgyalásba bocsájtkozni szíveskedjék.

Pest város hatósága felfogta a kérdés fontosságát s azt melegen felölelve, tetemes községi adómentességet engedélyezvén, s így egyenesen anyagi áldozathozatallal a conventtel új tervet készíttettek, mely a szépészeti igényeknek megfelelt s ezzel a Szervita-tér harmoniáját sikerült megmenteni.

1870—74 között és részben már előbb eladta a főváros a Mária Valéria-utca és a Dunapart között fekvő városi telkeket, melyeket a városszabályozás pályázói egész szélességében sétatérnek akartak megtartani. Az 1897-ben a főváros tulajdonába jutott és lebontott Újépület területét házhelyeknek adta el a főváros, csupán a régi Újépület udvarából alakította ki a ma oly kicsiny és utcákkal át- meg áthasított Szabadság-teret, a helyett, hogy az egész Újépület telekkomplexumát téralakításra hagyta volna meg. 1875-ben az Andrássy-úton elterült Hermina-teret beépítették az Operaházzal. A Hermina-tér beépítésének történetéhez hozzátartozik, hogy 1873 márciusában felhívta a kormány a közmunkatanácsot, mondjon véleményt, melyik telek felelne meg az Operaház számára kijelölt telekváltozatok közül legjobban. Az első idevonatkozó alternativa a Deák-téri Kemnitzer-féle ház és a vele határos telektömb volt, ennek ára 1,700.000 forint lett volna. A második alternativa az Operaházat a Váci- és a Sugár-út sarkán lévő telekre kívánta helyezni. E telek ára 1,200.000 forinton tartották. Harmadik változat az Operaháznak a mai elhelyezése volt, 400.000 forintos telekárral. A negyedik változat pedig a mai Tőzsde helyére tervezte az Operaházat. E telek ára 1,000.000 forint lett volna. A minisztertanács természetesen a Hermina-téren lévő legolcsóbb telket választotta. A népszínházi bizottság, melynek ezt a telket a főváros már előbb odaajándékozta, 500.000 forintért lemondott erről a telekről és megvette 1875-ben ugyancsak Pest városától a Nagykörút és a Rákóczi-út sarkán lévő telket.

A mai Rákóczi-úton áll az ú. n. Luther-udvar udvarán a tót templom, Diescher Józsefnek egy igénytelen és még 1857-ben épült műve. Ez a kis templom a Luther-udvar építéséig kis tér közepén állott. A főváros 1894-ben engedélyt adott e telek beépítésére, a helyett, hogy megváltotta volna és lehetővé tette volna a Rákóczi-útnak, ennek a szörnyű kőrengetegnek, ennek a teretlen, perspektivátlan, végnélkülinek látszó sivár útnak szellősebbé tételét. A budai Döbrentei-térnek a Gellért-hegy lábára épített házsorát is Budapest kapkodó, célnélküli telekpolitikája hívta életre, a helyett, hogy Feszl Frigyes tervének megfelelően legalább ezen az egy helyen létesített volna a főváros egy a hegyekből a Dunapartra húzódó nagy sétateret.

Szóljunk-e még a pesti Városház-tér beépítéséről (2. ábra), azokról a hibákról, melyekről Budapest jellegzetességeinek, a Duna-hidaknak parti részeit, a Margit-híd mindkét parti részét, a Ferenc József-hídnak a Központi Vásárcsarnokkal agyonnyomott pesti oldalát, a Lánchíd budai oldalát beépítette.

Szóljunk-e az Erzsébet-híd elhelyezésének torz perverzitásairól, melynek a Rózsa-tér, Sebestyén-tér, Halter és Városház-tér estek áldozatául. Szóljunk-e arról, milyen rideg célokkal tudta a főváros is, a közmunkatanács is magát a régi Pest legrégibb, legintimebb tereinek a lerombolására elhatározni. Különös és érthetetlen, hogyha már nem tartották szükségesnek, az 1871—76-ban újonnan megépített főútvonalaink nagy terekkel való kiképzését, legalább miért nem gondoskodtak már meglévő tereinknek ez új főútvonalakkal való kapcsolatbahozataláról? Miért nem gondoskodtak arról, hogy a mai Szabadság-teret a mai Vilmos császár-út felé egy széles sétányszerű úttal összekössék, miért nem törekedtek arra, hogy az Erzsébet-teret, a Marokkói udvarnak és a hozzátartozó épülettömbnek megváltásával, a Vilmos császár-úttal kötötték volna össze, egybekapcsolva ezt az Andrássy-út és a Szent István templom tér megoldásával? Miért nem gondoskodtak arról, hogy a Tisza Kálmán- és a Szegényház-teret kinyitották volna a Rákóczi-út számára? Miért nem gondoskodtak városépítőink a város főútvonalain az Andrássy-út és Vilmos császár-út, a Nagykörút és Podmaniczky-utca, Nagykörút és Rákóczi-út, Nagykörút és Baross-utca stb. keresztezéseknek terekkel kombinált megoldásáról.

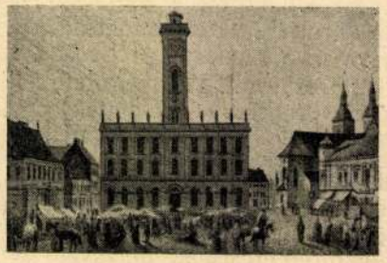

2. ábra. A Városház-tér. Fővárosi Múzeum.

Nagyon érdekes az is, hogy a nemzetközi városterv-pályázatra beérkezett valamennyi pályázat a mai Nyugati p. u., mint amely a város központjának fejlődését akadályozza, kihelyezését tartotta szükségesnek. 1874-től—77-ig mégis felépítették a Nyugati p. u. szép épületét, még azzal sem törődve, hogy a Nagykörút jellegzetes főforgalmi pontját ezáltal minden szükséges térképzés mellőzésével és az ugyanitt épített Máv. üzletvezetőségi és igazgatósági épületekkel valósággal megfojtották.

A Vigadó-tér előtt a főváros a közmunkatanács engedélye alapján beépítette, illetve befásította a Vigadó előtti teret, ezáltal lehetetlenné téve az egész XIX. század építészettörténetében szigetként egyedülálló Vigadó méltó érvényesülését. A főváros csak néhány évre kérte, a közmunkatanács pedig csak néhány évre adta 1870-ben a kioszk engedélyét. A kioszk mégis 56 esztendeje áll zavartalanul a helyén. (Közm. tan. 1870. é. jel. 28. o.) Ugyanez az eset a halcsarnok Deák-téri épületével, valamint a földalatti vasút hozzáépített két fedett lejárójával.

Ha összevetjük Pest városrészeinek e könnyelmű beépítése körül megnyilvánult tradició híján való törekvéseket, az ugyan e korban az építészetben megnyilvánult törekvésekkel, feltűnő ellenmondást fogunk találni. Ott Pest régi városképének műemlékszerű részeivel szemben viseltettek nemtörődömséggel, itt pedig az idegen stílusok minuciózus utánzása jelentkezik. A városkép hazai emlékei iránt tanusított kegyeletnélküliség, az idegen történelmi stílusok merev és egyoldalú utánzásával állott szemben.

A közmunkák tanácsának 1872. évi jelentésében olvassuk (4. o.), hogy a váciutcai Újvárosház előtt a közmunkák tanácsa egy a Molnár-utcáig terjedő teret akart iktatni. Természetesen ez a terv is csak terv maradt mind a mai napig.

Hogy pedig az 1871. évi városszabályozásnak milyen kevés volt az eredménye az utak vonalzása tekintetében is, ezt a következő példák bizonyítják:

A Nyugati p. u. felvételi épületének nagykörúti falsíkját valósággal rádobták az akkor épülő Nagykörútra. A Szent István-tér hasonló esetét már előbb említettük. Az Egyetem-utcában a Franklin-társulat a XVIII. századbeli, de a XIX. század közepén emeletráépítésen

keresztül esett palotájának, továbbá a XIX. században épült gróf Károlyi-palotának vonalába épült 1868-ban az Ybl Miklós építette Pesti Hazai Első Tkp. palotája az Egyetem- és Reáltanoda-utcák sarkán, szinte az Egyetem-utca húsába mélyedten. A 70-es évek utólján épült Egyetem-könyvtár palotáját már ettől a vonaltól visszaugratták ugyan, ám a Ferenciek régi kolostorának vonala elé helyezték. (3. ábra.) Ezt a régi és új vonalat ma a Ferenciek templomának főhomlokzati vonala mutatja. Mekkora fejetlenséget árul el ez az eset! Ahelyett, hogy az új utcavonal kitűzésénél elfogadták volna a XVIII. századi műemléktemplom elsőbbrendűségét, az új utcavonalat a templom főhomlokzati vonala elé lökték mintegy 5—6 méterrel. Ugyanígy járt az Egyetem-utcának a Váci-utca felé eső oldala is. Itt a Pálosok nagyszerű templomára való tekintet nélkül fektették le a Papnövelde-utca és Egyetem-utca vonalát. E példák mellett még csak a Rákóczi-út *szabályozását* említjük. Feszl Frigyes 50-es években épült Glosz-féle házának, illetve a régi Nemzeti Színház 1838-ban megállapított vonalára helyezték a Rákóczi-utat. Most mindehhez vegyük hozzá az Andrássy-út torzon maradottságát, az új sugárutak elmaradását, a nagykörutak architekturátlanul hagyott térnélküli sívárságát, szűk voltát és azt hiszszük, hogy betelt mérték. Pedig a példákat vég nélkül folytathatnánk. *Itt azonban mindezeket a főváros telkeinek és köztereinek beépítése szempontjából igyekeztünk elősorolni.*

Mikor az 1871-i városrendezés nagy hibáit kezdték észrevenni, a főváros alaprajzán a belterületek főkereteinek állapota már reménytelennek látszott.

Ne gondoljuk azt, mintha a közmunkatanács és a főváros hibás intézkedéseiket ellenzék nélkül bonyolíthatták volna le. Ennek az ellenzéknek legtevékenyebb tagja Palóczi Antal volt, kinek igen nagy érdemei vannak abban is, hogy a hivatalos körök lassankint tudatára ébredtek az elkövetett hibáknak. Palóczi Antal törte az utat, hogy végre a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet, átlátván a helyzet komolyságát, az 1903. év február 18-án tartott választmányi ülésén előterjesztést tett arra nézve, hogy a főváros részére új nagyarányú városrendezési tervpályázatot írjanak ki. Ez az előterjesztés az 1871-i szabályozási tervekről úgy emlékezett meg, hogy az *pongyola a szó szoros értelmében általános, hozzávetőleges tájékoztatásnál nem is volt egyéb.* (Budapest új szabályozása. 1903 4. o.) Ugyanennek az előterjesztésnek figyelemreméltó észrevétele volt az a szemrehányás, mely az 1871-i városrendezés nagy hibájaként rója fel, hogy nem használta ki a Pesten 1870—1880 közötti építési

3. ábra. A Ferenciek templomának és kolostorának egységes homlokzata (a mult század végén 5—6 méterrel a templom homlokzati síkja elé építették az Egyetemi könyvtár és a Ferenciek bérházának falsíkját).

kedvetlenség tíz esztendejét az 1871-i rendezési tervek kiegészítésére. Felsorolja ez a nagy lelkiismerettel készített előterjesztés, hogy az 1874-től 1899-ig eltelt 25 év alatt Pesten 1.000,000.000 korona fordíttatott építkezésre. Ez összeg 70%-ából kizárólag lakóházak épültek. Hogy mely években volt ez az építkezési láz a legnagyobb, az kitűnik abból, hogy míg a 70-es években az építkezésre fordított összegek *évi átlaga* 14 millió korona volt, addig ez a 80-as években 27 millióra, majd a 90-es években 65 millióra növekedett.

Ezt az arányaiban imponáló építkezési mozgalmat csak ideiglenes építőrendszabállyal, tehetetlen városrendezési politikával, átható városszépítő elvek, minden biztos irány, körültekintés és az elvi határozatok állandósága nélkül *vezették*. Ez jellemző arra, hogy mekkora felkészületlenség közben érte a fejlődésnek 70—80—90-es évekbeli ijesztő mértéke az illetékes hatóságokat. Hiszen a tulajdonképeni építési szabályzat csak 1894-ben lépett életbe.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet előterjesztése szerint

> „már a 80-as évek második felében általánosan érezhetővé vált a nagy diszharmónia *az óriás építtevékenység* és *a városterv* szűken mért kerete között. Egyre szaporodva újabb és újabb szabályozási kérdések merültek fel és sürgették megoldásukat, melyekről kitűnt, hogy az általános szabályozó és rendező terv róluk még elvi értelemben sem emlékezett meg!
>
> „Az új országháznak hováhelyezése, ennek megtörténte után pedig az új épület területének szabályozása, a kaszárnyák kitelepítése, a dunai hidak megépítésével a Belváros szabályozása, a Károly-kaszárnyának városházzá való átalakítása, kiállítási állandó terület kijelölése, a képzőművészeti csarnok, a Szépművészeti Múzeum, a Műegyetem elhelyezése stb., stb. mindezekről a kérdésekről az általános szabályozási és rendezési tervben semmi sem volt feltalálható, éppúgy mint az időközben létesült helyiérdekű és közúti vasutak hálózatára sem lehetett akkor előre gondolni."
>
> Így ezek megoldásáról csak esetről-esetre, minden kérdésben külön kellett eljárni. *Ma* — írta végül a M. M. É. E. előterjesztése 1903-ban — úgyszólván csak részleteket rakunk egymás mellé, ahelyett, hogy az összkeretből azokat egyenként kifejtenők."

Hogy azonban az a kor is, melyben a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet ez előterjesztése készült, menynyire hozzáértés nélkül nyúlt városrendezési kérdésekhez, kitűnik az Országház-tér rendkívüli rossz alakjáról, melyet a Kossuth-szobor odahelyezésével kapcsolatban dr. Lechner Jenő és Rerrich Béla tervei szerinti tér-átalakítással most igyekeznének türhetőbbé tenni. (Dr. Ybl Ervin: A Kossuth-szobor elhelyezése, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 1926. aug. 1-i számában.) De kitűnik a XX. század eleji városszabályozás hibája az Erzsébet-híd elhelyezésével kapcsolatos tradició híján való vandálizmusban is, mellyel Pest legrégibb részeire jellemző egész városrész tűnt el.

A helyzet csak akkor kezdett megváltozni, mikor végre a főváros hivatalos programmjaként Bárczy István polgármester 1907 március 2-án, a főváros törvényhatósági bizottságában előadott beszédében először hangoztatta azt a hatalmas városszabályozási programmot, mely az erzsébetvárosi új sugárút szükségességének hangsúlyozásában csúcsosodott ki. (4. ábra.) A terv nagyszabású megoldását Warga László, Budapest városrendezésének ma meghívott szakértője szolgáltatta. (5. ábra.) Ez a terv volt hivatva mindazt a hibát jóvátenni, amit az 1871-i városszabályozás elvégezni elmulasztott. Az Andrássy- és Vilmos császár-utak összetorkolásának kérdésével, a Szent István templomterének az Andrássy-út felé való részleges kinyitásával, valamint az Erzsébet-térnek a Vilmos császár-úttal való részleges egyesítésével, továbbá a Deák-térnek a Központi városházával egybekapcsolt rendkívüli nagyszabású megoldásával erőteljes és bátor programm lépett előtérbe, mely egyfelől tökéletes rendezését adta volna Budapest központjának, másfelől a belső körutat — egyéb nagyszabású rende-

zési tervek révén és mindezek csúcspontjaként az új Központi városház tengelyében kiépítendőnek tervezett Erzsébet-sugárúttal — Budapest legszebb útvonalává avatta volna. Mert minde programmponton kívül is a belső körút vonalát egyéb szerencsés szabályozó intézkedések alkalmazásával is kiszándékozott ez a programm építeni. Bárczy István polgármesterségének koráról elmondhatjuk, hogy ekkor és legalább a belső körút rendezésének kérdésében a főváros és az állam dícséretes módon összedolgozott. A belső körút előbbi rendezésével kapcsolatban ez útvonal két fontos pontjának egyidejű szabályozása, a háborút közvetlenül megelőző időszakban, már-már a megvalósulás állapotába került. A Kálvin-tér erőteljes kiemelése volt e tervek egyike: a fővárosi könyvtár palotájának odahelyezésével kapcsolatosan. Ezt a nagyvonalú térrendezést a háború, majd utána Lajta Béla korai halála, hiúsította meg. A belső körút másik nagyarányú térrendezését pedig a főváros és az állam együttesen akarták megvalósítani, a Rákóczi-út és a Múzeum-körút torkolatában, a régi Nemzeti Színház telkén felépítendő új Nemzeti Színházzal kapcsolatban (6. ábra.)

E térrendezés lényege az volt, hogy a két főútvonal egyesítését a régi állapothoz képest oly értelemben kívánta átalakítani, hogy a színházépítésre megbízatást nyert Tőry Emil és Pogány Móric a Színházépületet a Rákóczi-úti falsíkjával a Rákóczi-úti házak nyomvonalára helyezte. De csak részben, hogy a házak mai falsíkjának irányát vegye át és csak addig, hogy ezáltal a Rákóczi-úton egy hatalmas rizalitet nyerjenek és kitűnő gondolattal az épület alaprajzának Múzem-körút felé eső Rákóczi-úti részén a Rákóczi-út térszerű kibővítésére szolgáló 11 *m* mély területrészt szerezzenek. Ugyanennek a téralakításnak mását kívánták a Rákóczi-úti torkolat másik oldalán lévő Vigyázó grófi palota helyén is. A múzeumkörúti homlokzat színházvonalát pedig ugyanezzel a meggondolással hét méterrel a mai mögé helyezték, míg a Tudományegyetem, illetve a Pannonia szálló mellett külön utcákkal tették szabaddá a színházat. A Pannónia szálló és a színház közötti utcának pedig külön folytatását kívánták nyitni a Dohány-utcáig.

Nem tekintve azt, hogy az új Nemzeti Színháznak ezt az elhelyezését követelte a város központjában való elhelyezés szükségessége, ezt az elhelyezést követelte a városrendezés minden egyéb szempontja is. Mert a Rákóczi-út mai sivárságának modern felfrissítése, a Rákóczi-út rettenetes tömeg- és vonalzavara, valamint középületnélkülisége, feltétlenül megkövetelte és megköveteli a Múzeum-körútba torkolás pontjára helyezett ilyen monumentális Cäsurát.

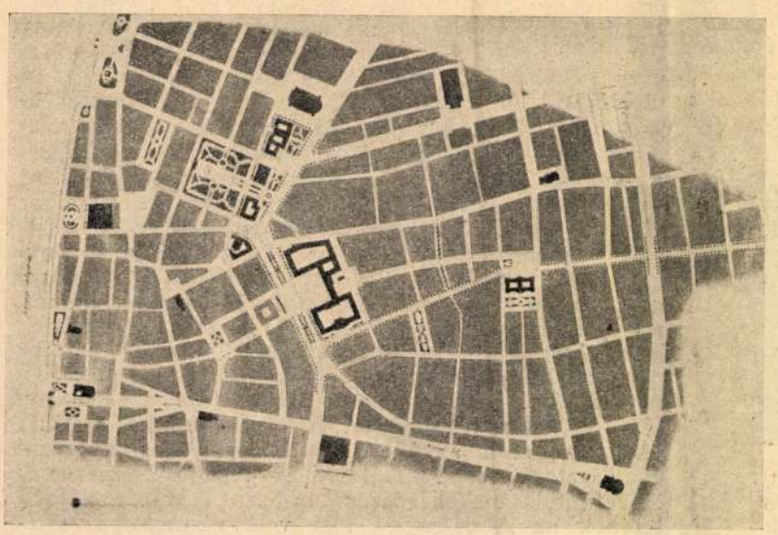

4. ábra. Az új városháza elhelyezése, a VII. kerületben nyitandó új főútvonal és az Andrássy-út torkolata. Warga László terve.

De végül mindezen kívül a belső körút Warga László-féle nagyszerű rendezésének valamikori megvalósítása és megvalósításának sikere el nem képzelhető anélkül, hogy a Rákóczi-út és a Múzeum-körút kereszteződését

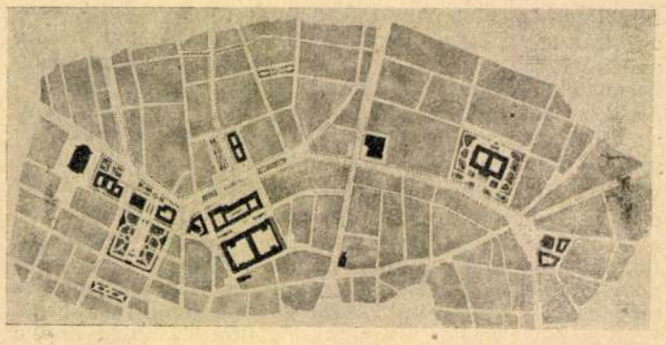

5. ábra. A pesti belső körút rendezése, az Erzsébet-téren a Vilmos császár-útba nyíló elfogadott betorkolásával. Warga László terve. 1916.

ne egy olyan tömegében és súlyában kiváló palota uralja, mint amilyen a Tőry Emil és Pogány Móric terve. Reméljük, hogy nincsen messzi az idő, mikor a belső körút rendezésének nagy és szükséges kérdése éppen a Nemzeti Színház megépítésével fogja kezdetét venni.

Míg a háború a fővárosban a Bárczy István polgármesterségével meginduló hatalmas és a főváros jövője szempontjából rendkívüli fontosságú rendezési tervek megvalósítását akadályozta meg és éppen a pesti oldal központjában, addig a budai oldalnak a Nap-hegy és Gellért-hegy közötti részében még 1907-ben elhatározott városrendezés nem állott meg a tervezésnél, hanem már a háború kitöréséig legalább a nagyarányú rendezés kereteit megállapították, sőt az új budai körúttal kapcsolatos kisajátításokat is elvégezték és hogy a Tabán helyére tervezett villaváros meg nem született az új rendezés irányítása mellett, azt csak a világháború akadályozta meg. A Tabán e rendezését is Warga László tervezte. (7. ábra.)

Mikor a háború utáni években nyilvánvalóvá vált, hogy a főváros pénzügyi viszonyai miatt — egyelőre — lehetetlenné vált a főváros háború előtti terveinek megvalósítása, Warga László mégsem nyugodott a helyzetbe bele, hanem teljes erejével a külső városrészek rendezéséhez látott. Így születtek meg az alsórákosi rétek rendezési tervei és ilyen módon folynak most az Andrássy-út külső, Alagig terjedő meghosszabbításának munkálatai.

Warga Lászlónak Budapest város rendezésével kapcsolatos érdemei elmúlhatatlanok. Nemcsak azért, mert — mint láttuk — munkálkodásának erőtől duzzadó nyomait immár kitörölhetetlenül rávéste a jövő Budapest térképére, hanem azért, mert olyan időben, mikor városszabályozási tervekkel itt kishítűségből senki sem akart, sem nem mert foglallalkozni, ő megcsinálta a lehetetlent és bölcs előrelátással vagy kitapogatta a várható legközelebbi fejlődés irányait és ezeknek megfelelően olyan nagyvonalú kereteket szögezett le, amilyeneket az igazi, a modern nagyváros megkövetel, vagy pedig ahol a jövő fejlődés jeleit nem leshette el, ott az igazi városépítő kezdeményező érzékével diktálta a jövő fejlődésének irányát.

Sajnos, egy ember minden telhető lelkesedése vajmi keveset ér, ha mindazok a hatósági tényezők, kiknek az állam és főváros érintkezési felületeinek csiszolása és őrzése a feladatuk, nem rendelik magukat alá a főváros fejlődésének zavartalanságát biztosító városrendezési szervnek. A pályaudvarok kérdé-

sének végleges megoldását intéző körök határozatlansága, a pályaudvarok kérdésének már hét évtizede húzódó bizonytalansága élénk világot vet arra, hogy az állami tényezők tényleg nincsenek áthatva a főváros

tése. Tudjuk, hogy 1923—24-ben megtörténhetett, hogy a Berlini-térnek az államvasutak tulajdonát képező, de talán már századok óta köztér céljait szolgáló telekrészeit a Magyar Királyi Államvasutak egyrészt

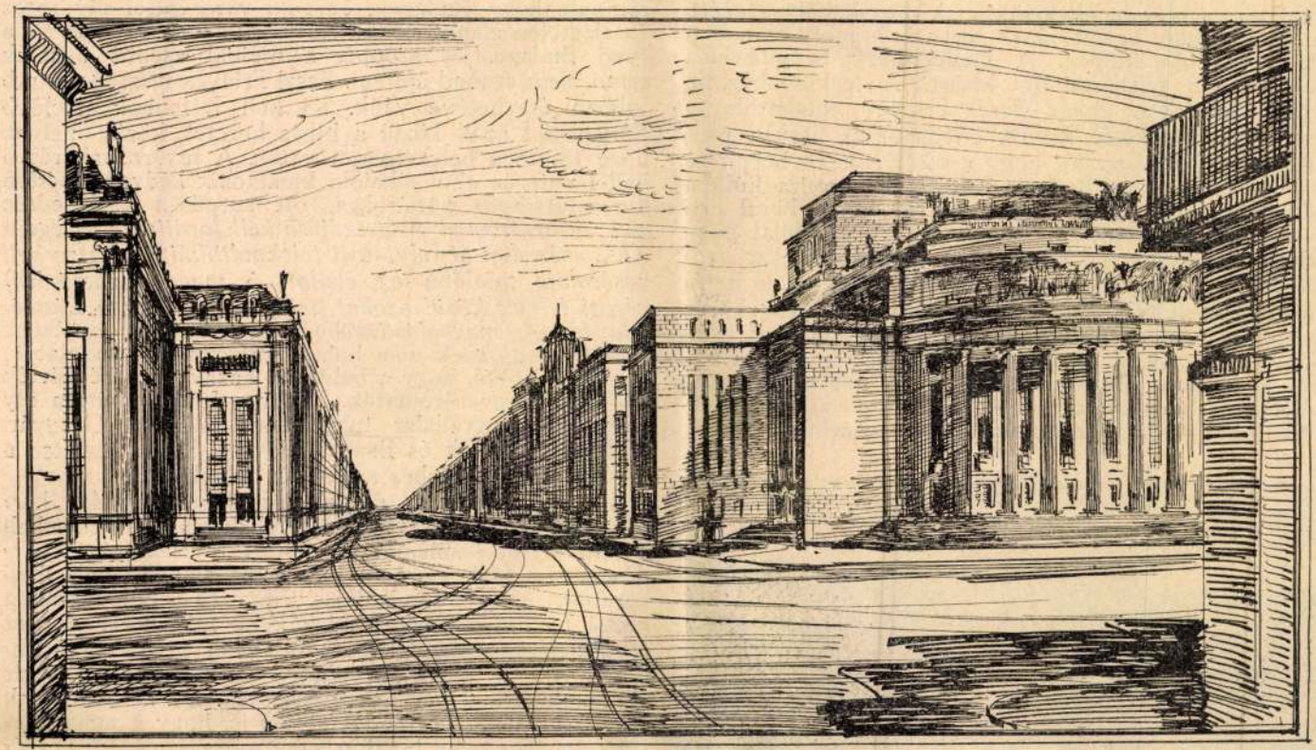

6. ábra. A Múzeum-körút és Rákóczi-út torkolatára helyezett új Nemzeti Színház pályanyertes homlokzatának vázlatrajza. Tőry Emil és Pogány Móric terve. 1913.

fejlődésének, nagy nemzeti érdekeinek megértésétől és tiszteletétől.

Mind e bajokat növeli még az is, hogy azon a meddőség jellemezte másik vonalon, melynek az egész mult századon áthúzódó árnyékát szándékozott ez a tanulmány megmutatni, különös módon folytatódnak azok a hibák, melyek eredménye az volt, hogy Budapest a legkönnyelműbben eltékozolta a városalaprajz legféltettebb vagyonértékeit: a köztelkeket és a közutereket.

E tekintetben a legutóbbi években a főváros gazdálkodásának szinte vaskövetkezetességű törekvése ismétlődött meg. A Berlini-tér beépítéséről van szó. Ne kutassuk itt most azt, hogyan történhetett meg a városgazdálkodásnak ez a szégyenteljes megtévelyedése. Itt csupán a megtörtént tényt rögzítjük. Mindnyájan tudjuk (8. ábra), mert mindnyájan láttuk, hogyan ment végbe Budapest e legélénkebb átszelő forgalmát lebonyolító kis térnek az állam egyik hivatalos tényezőjének segédlete mellett való eléktelenítése. Tudjuk, hogy 1923—24-ben megtörténhetett, hogy a Berlini-térnek az államvasutak tulajdonát képező, de talán már századok óta köztér céljait szolgáló telekrészeit a Magyar Királyi Államvasutak egyrészt egy azóta tönkrement banknak, másrészt egy vállalkozónak adta bérbe, a bérlők által vállalt beépítés kötelezettsége mellett. (9. ábra.) Ugyanígy dobta oda egy a Nagykörúttal a Jókai-utcába átvezető pázsitos utcáját az államvasutak egy filmszínháznak. Itt talán nem az a fontos, hogy ez épületek közül az ú. n. *Westend-ház* mennyire undorító megcsúfolása mindannak, amit architektúrának hívunk, itt mindenekelőtt azt kell kérdezni, megengedhető-e a főváros tereinek beépítése, ha mindjárt a Magyar Kir. Államvasutak is a telek tulajdonosa? A főváros számára a válasz csak élesen tagadó lehet és a fővárosnak még ma is köve-

7. ábra. A Tabán elfogadott városrendezési terve. Warga László terve.

8. ábra. A Berlini-tér régi állapota.

telnie kell városszépészeti okokból a Berlini-teret különösen sértő Westend-ház legalább a szinte a nyugati pályaudvar érkezési oldalára ráépített részének kíméletlen lebontását.

A Berlini-tér alaprajzának önkényes és a városren-

dezés nagy érdekeinek homlokegyenest ellentmondó megváltoztatásán kívül van egyéb ilyen törekvés is. Templomot akarnak építeni az Erzsébet-tér egyik részére. Jellemző a városrendezés érdekeinek semmibevevésére, hogy a Képzőművészeti Főiskolának komolyan kell birkóznia a terv megvalósításának megakadályozásáért. A Gellért-hegy beépítésének terve is komoly formákat ölt az utóbbi időben. A Gellért-hegy beépítésének kérdése már félszázad óta kísért. A legkülönbözőbb tervek készültek ehhez Feszl Frigyes Magyarország ezredéves emlékétől kezdve Medgyaszay István pantheonjáig. Nyilvánvaló, hogy a Gellért-hegy beépítése oly nagyarányú és Budapest képének annyira húsába és vérébe vágó problémája, hogy ha eddig Feszl Frigyestől kezdve minden még oly kitűnő gondolat megvalósulása is csak tervben maradt, nem szabad azt megvalósítani a mai gazdasági helyzetünknek szűk határai közé szorultságában sem. Az Üllői-út és Nagykörút kereszteződésének helyére pedig, miután már ide egy mozgóképszínházat építettek, a helyett, hogy ezt a telket a főváros utólagos térképzésre vásárolná meg, ismét nagy palotát fognak építeni. Mindezeknél is elrettentőbb példát sorolhatunk elő a közelmultból. A

9. ábra. A Berlini-tér 1923—24-ben megváltoztatott állapota.

Földbirtokrendező bíróság az új lóversenytér környékén, a Zuglóban, a főváros által kertvárossá kiépítendőnek határozott 200 katasztrális hold terjedelmű területet, a főváros körömszakadtáig vitt ellenzése dacára is, felparcelláztatta és kiárusíttatta.

A felsoroltak alapján nyilvánvalóan helyes az az álláspont, mely főként a fővárosnak az egész XIX. században követett hibás telekpolitikáját okolja a főváros várostervének hiányosságaiért. De mikor ezt a tételt állítjuk, nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az állam volt az, mely a főváros szépítése körül tanusított részvétlenségével belekényszerítette a fővárost e hibás telekpolitika követésébe. Hibás az állam, mert nem sietett 1871-ben a főváros erőteljes gazdasági támogatására a városrendezés keresztülvitelénél. Hibás az állam, amiért eltűrte, hogy a nemzetközi városrendezés tervei, javaslatai elbukjanak a kellő pénzügyi segítség hiányában.

A hibák egy másik csoportját állam és főváros együtt követték el. Ha az államnak palotái részére telekre volt szüksége, magánterületeknek kisajátítása helyett többnyire a főváros tereit vette igénybe. Példák erre a főposta elhelyezése a szerviták köztérré kiszemelt kertjében, az 1843—46-i első országház elhelyezésének terve a mai Erzsébet-térre, az Operaház elhelyezése a Hermina-térre, stb. Az állam hibás volt azért is, hogy a fővárost belevitte ezekbe a művészietlen megoldásokba, a főváros pedig hibás volt azért, mert tűrte az állam ilyen beavatkozását.

Sötét képet rajzoltunk Budapest város képének kialakulására. Ezenközben legfőbb feladatunknak azt éreztük, hogy vázoljuk a sok mulasztást és ennek révén a jövőre váró azt a sok tennivalót, melynek kötelessége lesz majd mindannak pótlása, kiküszöbölése, kiépítése, aminek elvégzését Budapest 1871-ben elmulasztotta. Ki kell részleteiben fürkésznünk azokat a hibákat, melyek Budapest mai képén mutatkoznak. Be kell látnunk, hogy Budapest 1871-iki városépítői oly rossz és elégtelen alapot raktak le, melyen nem lehet és ha a jövő Budapestjét széppé, a mainál szebbé akarjuk tenni, nem szabad építeni. Feszl Frigyes igazsága mindjobban érezhetővé válik. Ki kell fejtenünk mielőbb Budapestet azok közül a hibás keretek közül, melyek közé 1871-ben belekényszerítették. A fővárosnak résen kell lennie és ahol alkalom kínálkozik kedvező módon keresztülvihető pótlásokra, ott sürgősen cselekednie kell. *A fővárosnak a visszájára kell fordítania az egész XIX. században át folytatott telekpolitikáját, visszsza kell vásárolnia mielőbb az eladott és megszerezhető belvárosi telkek közül azokat, melyekre a Warga László-féle tervek megvalósításához majd egyszer szüksége lesz.* És hogy ezek nem holmi fantasztikus gondolatok, kiviláglik abból, hogy a belvárosi házak ma a békeérték 40%-áért megvásárolhatók. Mikor a főváros három oly nagy mammutvállalat tulajdonosa, mint a Gázgyár, Elektromosművek és Bszkrt, elő kell hogy teremtse a jövő városrendezéshez szükséges telkek árát.

E telkek tulajdona alapján az államvasutakkal karöltve új, nagy, egységes városszabályozási terveket kell készíteni, felkészülendő az építési tevékenység feléledésére. Le kell szögezni a főváros alaprajzának jövő kereteit, úgy, hogy ahhoz semmiféle földi hatalom hozzá ne nyúlhasson. Az üzérkedő magánszemélyeket és társulatokat megfelelő távolságban egyszersmindenkorra el kell zárni attól, hogy üzérkedésük érdekeit városunk érdekeivel keresztezhessék. De a fővárosnak meg kell találnia a módot ahhoz is, hogy a maga illetéktelen tényezőit távoltartsa a városrendezési kérdésekbe való beleszólástól. A közelmultban láttuk, mint tették politikai kérdéssé a Kossuth-szobor elhelyezésének kimondottan művészi és műszaki kérdését ezek a tényezők.

Tegnapi határainkon, tegnapi ellenségeink és barátaink, tegnapi kisvárosokból igyekeznek nagyvárosokat kiépíteni.

Budapestnek résen kell lennie, hogy minden ilyen igyekvés dacára is az élen maradhasson.

II.

A városalaprajz — mint láttuk — a belvárosok tekintetében József nádor korától nemcsak visszafejlődött, hanem a városalaprajz további fejlesztésének problémái, a kisebb jeletőségű kérdések tömkelegében, azonkívül, hogy néhány csakis e kérdésnek élő szakember szívét-lelkét foglalkoztatják, szinte eltűntek a látóhatárról. Építészetünk esetében, a régi épületek átalakításánál is, mint majd látni fogjuk, a magas színvonal mindvégig megmaradt. Igaz, hogy építészetünk is ideigóráig a tévedések játékszerévé lett, építészetünk színvonala mégis soha nem devalválódott, sőt néhányszor már a legmagasabb művészi magasságokba lendült.

Az épületátalakítások természetesen minden időkben és mindenütt, hol az építészet fejlődése szakadatlan életfolyamként hömpölygött, kiváló fontosságú szerepet játszottak. Ezek szerény, de annál jellegzetesebb képet öltöttek a XIX. századbeli magyar építészetben, egészen napjainkig. Mielőtt a kornak, melyben benn-élünk, ilyen ténykedéseit rendre vennénk, hogy témánk legalább a magyar építészettörténet oldaláról illő történeti mélységet nyerjen, kíséreljük meg előbb rendszerbefoglalását a magyar építészet XIX. századbeli ilynemű teljesítményének.

Egyik kitűnő német építészíró, Werner *Jakstein* írta a minap nagyon sok igazsággal: *„A műalkotások lényegét rendszerezés fel nem fedheti. Mégis a művészi jelenségeknek minden tanulmányozása rendszerezéshez vezet. A rendszerezés így tehát tulajdonképen másodlagos valami. Csakhogy ez egyáltalában nem jelentheti a rendszerezés értékének tagadását.“*

Hogy a művészettörténeti vizsgálatban valamely ábrázolás tudományos értékű legyen, ehhez elsősorban a megtörtént és vizsgált jelenségek egybefoglalása szükséges. Szükséges pedig ez mindenekelőtt ama szempontok alapján, amelyek az egybefoglalás tényéből önmagukból adódnak. Bizonyos, hogy a rendszerezés utána kullog az eseményeknek. De csak egy ideig. Mert a rendszerezés lényegéből folyik, hogy a vizsgálat tárgyává tett eseményektől időben többé-kevésbbé eltolódva kezdheti csak munkásságát. A kutató mérlegel, boncol, ítél, irányokat keres, feltűnésüket, leáldozásukat fürkészi, majd mikor szétválasztotta ezeket, igyekszik belemélyedni az őket előidéző erők feltárásába. Mindez a munkája egyideig csak utána kullog az előtte esetleg már évszázaddal előbb elindult eseményeknek. De ha okozatosan halad a kutatás, ha a melléktekintetek csábításaitól nem vezetteti félre magát, ha csak a kutató által látott nagy célnak rendel alá minden mást, akkor szükségszerűen elő kell állnia annak az esetnek, mikor az egyideig csak a jelenségek után haladó rendszerezés nemcsak utóléri a történetet, hanem elébe is vág az eseményeknek, sőt mitöbb, már ellentmondást nem tűrően mutatja a további fejlődés nagy eredményeket ígérő útját. Ezért kell a mult tanulságait kutatnunk, hogy a jövő számára hasznosíthassuk.

Ha most a mult század építészettörténetének közös vonásait mérlegeljük, mindenekelőtt azt látjuk, hogy a XIX. század általános közös vonása az volt, hogy úgyszólván évtizedenként változtatta ízlésbeli meggyőződéseit. Kialakult a történeti stílusok dogmája, mely valósággal káprázat alatt tartotta az építészetet. A művészi alakítás szabadsága egészen feledésbe merült, a művészek egészen alávetették magukat a történeti stílusok iránti egyoldalú rajongásnak.

A neoklasszicizmus, neogótika, neoreneszánsz, neobarokk vonal egy és ugyanannak a felfogásnak változó kicsengése volt. Maga a klasszicizmus végeredményben szoros összefüggésben volt a XVII. században útnak indult szellemi áramlatokkal. Brinckmann az intellektualizmusban látja a szellemi áramlatok mai monstruózus kijegecedését. E folyton fejlődő intellektualizmusnak talán legelső édes gyermeke pedig a művészetben jelentkezett: a klasszicizmus képében. Természetesen a művészet folyamatában is a már évszázados fejlődés mindig hűlő produktuma volt a klasszicizmus. A reneszánszkornak az antik iránti és mindig egyoldalúbbá való rajongása évszázadokon keresztül ültette az okokat, melyek a XIX. század klasszicizmusában vetették felszínre okozataikat. A XIX. századi klasszicizmusnak szinte évtizedenként egymásra következő különböző alakjai okozták, hogy ezek az évtizedenként egymásután következő *korok* az épületátalakításnak egy ugyanarra a problémájára annyira különböző módon reagáltak.

A klasszicizmus a barokk emlékeket klasszicizálta, a romanticizmus pedig a klasszicista homlokzatokat romantizálta, a neoreneszánsz a barokk és a klasszicista reneszánsz emlékeket reneszancizálta, a középkori purizmus önbizakodottan minden középkori emlékeinket a maga merev purista felfogásának megfelelően *restaurálta*, miközben a későbbi korok minden, mégoly művészi kiegészítő építkezését is lebontotta. A szecesszió ismét a maga képére igyekezett idomítani a barokk emlékeket, csakúgy, mint a klasszicizmusból ránkmaradt homlokzatokat. Mindegyik esetre megfelelő példával világíthatunk rá.

Barokkori emlékünk klasszicizálására legkitűnőbb példa a régi, 1710-ben épült pesti egyemeletes barok városháza, melyből Kasselik Ferenc, az ismert tősgyökeres klasszicista kétemeletes városházát építette 1842-ben (dr. Lechner Jenő: Budapest műemlékei József nádor korától a főváros egyesítéséig, 186. old.) Hild József 1863-ban további emeletet épített itt. Kitűnően megoldotta a témát, melyet Kasselik ütött meg. Persze Hild számára ez nem volt nagy feladat. A klasszicista formáknak ő igazán nagy mestere volt. Kasselik kétemeletes, régi, végighúzódó pilléreit megtartotta és ezekbe keretezte az új emeletsort is, megnyujtva és megszélesítve a félpillérek hosszát, szélességét, az épület tömegének az emeletreépítés révén előállott átalakulásának megfelelően. A tömegeket az ő finom érzéke úgy mérlegelte ki, hogy a toronynak az emeletráépítés által elvesztett magassága észre sem vehető, sőt a ráépítés határozottan előnyére vált a Kasselik homlokzatának.

A hatvanas évek romanticizmusának szép ilynemű emléke látható nálunk: a Hatvani-, ma Kossuth Lajos-utcai Horváth-, ma gróf Pálffy-féle ház. Ezt az eredetileg kétemeletes palotát Pollák Mihály építette kétemeletesre, amint dr. Bierbauer Virgil vizsgálataiból kiderült.

1852-ben Wieser Ferenc épített rá (V. A. 17.172. sz.) emeletet. Wieser romanticizmusát és az antik elemek iránti szeretetét a külső homlokzat elsőemeleti erkélyét hordó kariatidek, az ablakok különleges és a Pollákénál bizonyára súlyosabb szemöldökpárkányai, a homlokzatra alkalmazott elrománosított antik dekorációk és az új főpárkány hirdetik.

A középkori elemeknek a Pollák által már előre megadott antik elemek közé való bevonulása a legérdekesebb tanubizonyság a romanticizmus bátorságára és erejére. A Pollák oly szép köralaprajzú és félköríves fülkékkel gazdagított vesztibulumjában Wieser a Pollák Mihály boltozatán egyes bordák szellemes közbeiktatásával a késői középkor csillagboltozatának benyomását szuggerálja a nézőre. Lehet ugyan ma kifogásolni az anyagszerűség elve alapján az ilyen megoldást, de mindenesetre a romanticizmusra és Wieser Ferenc erős művészi akaratára semmiféle érvelés által el nem homályosítható bizonyságot ad ez az eset. A romanticizmus művészi erejére még további bizonyítékot szolgáltat a Ferenciek temploma toronysisakjának 1863-ban történt építése. Ez a torony egyszersmind Wieser Ferenc mesterműve, valamint Wieser művészi sokoldalúságának, meggyőződésének, tudásának egészen egyedülálló emléke. A négyszögű barokktorony és a gúlaszerű toronyvégződés közti átmenetet egy a vertikális irányú bordák révén nyolcszögűnek hangoztatott hengerszerű építmény közvetíti. Ez az elve ennek a toronysisak kompozíciónak. Ami ezen a kereten kívül van, a dekorációanyag rendkívüli művészettel való összehangolása a barokk és középkori elemeknek. A négyszögű toronyra állított hengerszerű testet hangsúlyozó függélyes bordák, melyeknek díszítő anyaga egyébként egészen barokkeredetű, magassági méretei, közel egymás mellett vezetett vonalzása egészen gótikus jellegűek. Wieser Ferenc ezzel a kicsinyterjedelmű művével olyan művészi magasságba lendült, melynek révén neve a magyar építészettörténet legkitűnőbb mesterei között kell, hogy helyet foglaljon. Ez a toronysisak olyan kitűnő továbbfejlesztése volt a Ferenciek XVIII. századbeli barokktemplomának, mely amellett, hogy megtartotta a templom barokk jellegét, díszére válik a romanticizmusnak. A romanticizmusnak még egy egész kitűnő ilynemű művére mutathatunk rá, s ez a Sas-utca 3. sz. alatti ház, mely az 50-es vagy 60-as években egy vagy két emelet ráépítésen ment keresztül.

Dr. Bierbauer Virgilnek, Pollák Mihály homlokzatainak vizsgálatából levont elemzései nyomán, nem is kell nagy képzelőtehetség ahhoz, hogy megelevenítsük a ház eredeti homlokzatának képét. A homlokzatból azt a meggyőződést meríthetjük, hogy a palota eredeti állapotában Pollák Mihály alkotása lehetett. Az első emeleti ablaksor, az ablakok és a falfelületek méreteinek viszonya mintha ezt bizonyítanák. Ezt annak ellenére állíthatjuk, hogy a klasszicista mesterek egyéniségének egymástól elkülönítő vonásait nehéz a klasszicizmus egyenruhás külsőlegességeiből egy-egy mesterre elszigetelni.

Az emeletráépítő építészt nem zavarta a klasszicisztikus ablakritmus. Ezt folytatta az új emeleten, a két rizalittal együtt. De megváltoztatta a falfelületek méreteit az ablakokéhoz képest. Ezt úgy érte el, hogy a klasszicizmus antik kereteit leszedte a homlokzatról

és rájuk aggatta az új elemekből alkotott új kereteket, de úgy és olyan finomsággal, hogy sehol sem veszélyeztette a primér építésznek a falfelületek és az ablaktömegek közötti arányosságban hangoztatott monumentális elveit. Ez a palota a mult századbeli építészetünk magas színvonalának egy egészen külön álló emléke. A palota emeletráépítő mestere ezideig ismeretlen. Véleményünk szerint két mesterünk — Feszl Frigyes, vagy Wieser Ferenc egyikét sejthetjük az átalakítást tervező neve mögött. Sajnos, a szépítő bizottmány irattárában nincs nyoma a műnek. Wieser Ferenc szerzőségét valószínűvé teszi az a tény, hogy a ház akkori tulajdonosa, Munk Móric pesti kereskedő a nagymezőutcai házát az 50-es években, amint erről a fővárosi levéltár szépítőbizottmány iratai (17.223. szám) tanuskodnak, Wieser Ferenccel építtette.

Az épületátalakításoknak ugyanebben a csoportjában megemlítendő még a 60-as évek legmonumentálisabb épületátalakításaként az Aman-Pollak-féle Vigadó, Feszl Frigyes által történt átépítése. Mert átépítés volt ez is bizonyos mértékben, ha Feszl teljesen el is vetette a homlokzat előző alakját. Az alaprajzban mégis alkalmazkodnia kellett az eredeti Aman-Pollak-féle alaprajzhoz.

Ha most egy lépéssel tovább megyünk, a romanticizmust követő reneszánsz épületátalakító törekvéseit fogjuk látni. A klasszicizmus még a barokkot klasszicizálta, a romanticizmus a klasszicizmust romanticizálta, ugyanígy a neoreneszánsz a barokkor és a klasszicizmus emlékeit reneszánszizálta. Ide vágó példák a következők: A barokkhomlokzatú Szerviták templomának szabályos renaissance köntösbe való öltöztetése, Hild József mai Szent István-téri *A vademberhez* felíratú házának emeletráépítéssel kapcsolatos reneszánszizálása. Ugyanígy járt a mai Vadászkürt szállónak Pollák Mihály által 1815-ben Kovács Mojzes számára épített palotája is. (Dr. Bierbauer Virgil, Pollák Mihály palotái. Magyar művészet 1925. 9., 10. szám), melyben ma már csak az előcsarnok hirdeti Pollák Mihály emlékét. De legigazibb hirdetője a XIX. század tiszavirágéletű ízlésváltozásainak a Hild József lipótvárosi Szent István templomának Ybl Miklós által történt átépítése. Ybl a ráépítés folyamán legkevesebbet változtatott természetesen a templom alaprajzán. A homlokzatot azonban az északi és déli oromfalakon kívül teljesen a reneszánsz ízlésnek megfelelően építette át. A templom átépítésének impulzusát Hild József kupolájának 1867-i beomlása adta. Ybl Miklós azonban nem elégedett meg csak a kupola újjáépítésével, hanem Hildnek korintusi oszloprenddel alkotott porticusát és a két keleti tornyot lehordatta, a két nyugati tornyot pedig egész külső megjelenésében, egyoldalúan az olasz reneszánsz felé fordított formanyelvben építette újjá.

Ugyanide tartozik még a Nemzeti Múzeum lépcsőházának Schickedanz Albert által való elreneszánszosítása. Amennyire lehetségesnek mutatkozott, ezt most a legutóbbi hetekben Lechner Jenő műegyetemi tanár helyezte vissza művészien és Pollák Mihály emlékéhez mindenképen méltóan eredeti állapotának hangulatába.

A neoreneszánsz egyoldalúan a történeti hagyományokat fogadta el a művészi alkotás apriori alapkövének. Ez a túlzott egyoldalúság okozta azután, hogy a neoreneszánsz ellenfelei a neoreneszánsszal szemben folytatott küzdelmeik között elvesztették az alkotáshoz mulhatatlanul szükséges tiszta ítéletüket és elvakultan a másik véglet egyoldalúságaiba estek. A szecesszió az, amiről szólunk. Ez, hogy szabaduljon a történeti formáktól, minden történeti formát el akart ejteni.

A szecesszió is végzett épületátalakításokat. Egyike ezeknek a Hild József átépítette egykori Karagyorgyevics-palotának a szecesszió által elszecessziósított Arany János-utca 31 alatti, ma a Magyar Pamutipar Rt. székházát képező palota. További példák az ugyancsak Hild József késői, Vörösmarty-téri, ma Gerbeaud-féle, eredetileg pedig a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank rendelésére 1862-ben épített palota szecessziós emeletráépítése. Egy másik ilyen kiegészítő építkezése volt a szecesszió felfogását valló kornak az, amely Hauszmann Alajos Erzsébet-téri kioszkjához építette egyrészt rá, másrészt hozzá a század első éveiben a Nemzeti Szalon kiállítási helyiségeit. A történelem ez utóbbi esetben megismételte magát. Feszl Frigyes még egészségben élt, mikor a főváros a vele tiszteletdíj kérdésében durcáskodó mester mellőzésével 1871-ben Linzbauer udvari építésszel építtette meg a Vigadó hátsó kiegészítő szárnyát. Linzbauer felszínesen, tudatlanul és lelkiismeret nélkül végezte feladatát. Hauszmann Alajos még szintén java férfikorában volt, mikor a Nemzeti Szalon helyiségeit a magyarországi szecesszió-nak akkor két legrajongóbb építésze, Vágó László és Vágó József építették az Erzsébet-téri kioszkhoz. Így született meg a mai Nemzeti Szalon, mely sokatmondó és hű képe a szecesszió és a történelmi tradició között kiéleződött ellenséges viszonynak. Igen tanulságos a neoreneszánsz nemrégen elhúnyt mesterének e finom műve mellett és szinte rajta a neoreneszánsz által éles reakcióként életre keltett szecessziónak a neoreneszánsz formalizmusától felgyujtott egyoldalú formátlanító tendenciája. Lechner Ödönnek a 70-es évek elején épített korcsolyacsarnoka a Városligetben is így járt. Lechner Ödön legjobb férfikorában építtette át a Korcsolyázó-Egylet a mester által még késő öregségében is különösen nagyra tartott művet. Az átépítés folyamán pedig Lechner Ödön műve egészen eltűnt, megsemmisült. Lechner Ödön nevének említésénél kell idézni, hogy — amint erre legutóbb Lechner Ödön régi irodájának egyik érdemes tagja, Beck Antal építész figyelmeztetett — a Damjanich-utca 10. számú kis francia barokk-palota a jellegzetesen franciás *entre cour et jardin* elhelyezésével szintén egy emelet ráépítésének köszönheti létét. 1883-ban a hároméves franciaországi tartózkodása után lovag Kempszky Mihály rendelésére építette Lechner Ödön ezt a bűbájos kis remeket egy földszintes régi házból, a szegedi városháza építésének utólján. Maga a szegedi városháza is ilyen monumentális épületátalakító munkája volt a fiatal Lechner Ödönnek.

Mint súlytalan, de mégis idetartozó példát csak éppen megemlítjük, a terézvárosi plébániatemplom külső képén 1885-ben Czigler Győző által eszközölt átalakítást, melynek folyamán helyezték el a templom ablakait ma díszítő szobrokat. Mielőtt ezekután áttérnénk az utóbbi évek épületátalakításában rejlő művészi teljesítmények megítéléséhez, foglaljuk egybe a mult század ilyen-irányú munkáiban megnyilvánuló jellegzetességeket, hogy majd rámutathassunk az újabb ilyen munkálatoknak ezektől élesen különböző vonásaira.

A neoklasszicizmus nálunk a mult század elejének három évtizedén át tartott. Követte ezt az egyéniség törekvéseit szabadjára engedni igyekvő romanticizmus. Ezt nálunk 10 évig tartó uralom után a neoreneszánsz váltotta fel, melyet negyedszázad után ismét a szecesszió igyekezett lehengerelni. Ezt azután a háborút közvetlenül megelőző években újból az antik elemek űzték el a porondról, míg a háború utáni évek ismét a szecesszió formaromboló törekvéseit a *Zweckbau* elnevezés mellett hozták vissza. A mult század művészeti nézete tökéletes megtestesülése volt tehát annak a matematikai törvényszerűségnek, melynek képét a hullámvonal jelképezi. A hullámvonal egyik tetőpontját a történelmi formák 100%-ig való elfogadása, a másikat pedig ezeknek 100%-ig való elvetése jelentette. Az átalakító építkezések tekintetében a XIX. század oly sűrűn egymásután következő irányai egyféle elv szerint jártak el. Ez a jelenség is teljesen megokolt. Klasszicizmus, romanticizmus, neoreneszánsz, neogótika, neobarokk, mint *Feszl Frigyes és kora* című tanulmányban (Magyar Művészet 1925, 6—7. szám) igyekeztünk kifejteni, természetszerűen egy és ugyanannak a kornak egy és ugyanazt a szellemét mutatták. Az lett volna csodálatos, ha nem így történt volna. Mert amint a fenti irányok néhány évtized alatt követték egymást, ezért egyikük sem jöhetett a kor

szívéből, lelkéből. Hiszen csaknem egy és ugyanaz a generáció termette ki valamennyit. Természetes tehát, hogy, mert mindegyik iránynak azonos burka volt, nem sikerülhettek divergáló célkitűzéseik, hanem a kor szelleme, az intellektualizmus mindegyik célkitűzéseikre rányomta egészen egyformán azonos bélyegét. Az olyan kivételek, mint Feszl Frigyes Vigadója, vagy Wieser Ferenc Ferenciek-templomának toronysisakja, csak a szabályt erősítik. És, hogy ez a kor, különböző irányai ellenére, olyan egyformán járt el épületátalakító munkálatainál, e körülmény is a különböző irányok mögött rejtőző azonos törekvésre vet világot. Az említett és egymást követő irányok mindegyike az előttük fennállott felfogást megváltoztatta. De mindegyik a maga rövid ideig élő törekvésének képére alakította az épületet. A klasszicista Kasselik a barokk városházát, a romantikus Wieser a Pollák Mihály klasszicista palotáját, a neoreneszánsz a szerviták barokk templomát, a neoreneszáncista Ybl Miklos Hild József klasszicista templomát, a szecesszionista Vágó testvérek Hauszmann Alajos neoreneszánsz kioszkját, mind egyformán a maguk helyesnek vélt ízlésére alakították át. Azt hiszem, e tény mögött az is kiolvasható, hogy az egymás után következett formai felfogások az előzőket helyteleneknek tartották a maguk formai felfogásával szemben.

A háborút követő évek emeletráépítő tevékenysége a XIX. század épületátalakitásaival szemben elvi különbséget mutat. Az új épületrészekben mai korunk építészei a zenei előadóművészekhez hasonlítanak. Azt a művet, melyhez ráépítő célzattal közelítettek, a műben megnyilvánult szellemhez való közeledés jegyében építették tovább. Nem a minden áron való egyéniskedés volt a törekvésük, hanem hogy tovább fejlesszék a primér művész gondolatvilágát. Ezt sem formai szempontból, utánzásból tették, hanem azért, mert az építész gondolatát, kinek művével szembekerültek, elég súlyosnak tartották ahhoz, hogy azok átalakításuk után is, elvegyítve rájuk a szekundér építész gondolkodását, erőteljesen hirdessék az épület eredeti szellemét, és mert a gazdasági szempontok is megkövetelték, hogy a régi épületrész lehetően változatlanul maradjon meg. Ehhez kellett hozzáhangolniok az új épületrész architektúráját. Ha most hozzákezdünk a legutóbbi évek emeletráépítőműveinek rendszerbe foglalásához történeti sorrendben haladván, legelőbb azokat az épületeket szedjük rendbe, melyeket klasszicista mestereink építettek. Ezek egyike Pollák Mihálynak ma az Angol Osztrák Bank tulajdonában levő, a gróf Tisza István- és Nádor-utcák sarkán álló palotája (10. ábra). Annál is inkább megérdemli a sorban az első helyet, mert eredetileg Pollák Mihály saját palotája volt, és mert ez a palota a nyolcvanas években átesett már egy emeletráépítésen, anélkül azonban, hogy fennebb a XIX-dik század emeletráépítései között megemlítettük volna. A 80-as években egy emelettel toldották meg ezt az épületet, a háború utáni években pedig további három emeletet építettek rája, Jónás Zsigmond tervei szerint. Ezzel az épület homlokzati felülete az eredetiéhez képest több mint 100%-al nőtt meg. Mi következett a homlokzati felület ilyetén óriási megnövekedéséből? Az épület tömegei, homlokzata, teljes mértékben hirdetik mindazokat a gondolatokat, sőt úgyszólván Pollák Mihály egész eszejárását, éppúgy, mint eredeti állapotában. Sokan ellentmondást érezhetnek ebben a kijelentésben, azt állítván, hogy a klasszicizmushoz tartozó mű méreteinek egészen a mélységig terjedő elcsúsztatása, amely mértéket a primér mester alakított és mérlegelt ki, rendkívül veszélyezteti a mű előbbi hatásának megóvását a finom és rendkívüli érzékenységű intellektualizmussal kimérlegelt arányok olyan művészeinél, mint amilyen pl. Pollák Mihály is volt. Pollák Mihály mint dr. Bierbauer Virgil művészeti analiziseiből láttuk, az egész művön végigmenő arányossági szabályokon belül alkotott. Úgy, hogy egy és ugyanazt a planimetrikus és kubikus arányt különböző mértékben ismételte. Ez volt a komponáló bázisa már a késői reneszánsznak is. De egyben ez vezetett a késői reneszánsz olyan megmerevedéséhez, mint Palladio példája mutatta. A barokk öntudatos alkotótevékenysége nem tűrte az ilyen puha és túlságos arányossági szabályokat, hanem a mindig valamilyen felszínességet és hűvösséget jelentő túlzott arányosság helyébe, amint ezt Wölfflin olyan szépen jellemezte, az arányoknak a mélységbe húzódott feszültségét az, *eldugott arányosságnak* nevezett mozgalmasságot hozta. Ha igaz az, amit Wölfflin a történeti stílusok epidermisén látható elemeknek ez a finom kimérlegelője írt, hogy minden művészi mű egy megformált organizmus, leglényegesebb jellegük: a szükségszerűség, hogy rajtuk semmi sem változzék, semmi el ne tolódjék, akkor ez a klasszicizmus mestereire, Pollákra és Hildre

10. ábra. Az Angol-Osztrák Bank rt. gróf Tisza István utcai palotája. Pollák Mihály műve. A 3. emeletet a mult század 80-as éveiben építették. A 4—6. emelet ráépítést Jónás Zsigmond tervezte. 1923/24.

feltétlenül igaznak látszik. A művészi mű zártsága *nebántsvirág*szerű sérthetetlensége el nem vitatható. Mégis a háború utáni évek építészete az ellenkező tendenciával indult, de szinte azt mondhatjuk, hogy építészeink bebizonyították, hogy a lelkiismeretes művészi munka még a legnagyobb nehézségek felett is győzhet. A magyar architektura kiváló mestereinek palotáit építészeink az emeletráépítéseken keresztül is megtartották utcáinkon. Jónás Zsigmond a gróf Tisza István-utca 6. szám alatti emeletráépítésén kitűnően igazolható ez az állítás. Sikerének titkát abban kell látnunk, hogyan, mekkora eréllyel tudta hangsúlyozni Pollák Mihály vízszintes irányba vetült homlokzattömegeit a palota átalakítása folyamán is. Az új emeletsorok ablakritmusánál átvette a régi emeletekét, de úgy, hogy az új emeletsorokat külön-külön Pollák Mihályos finomsággal kiegyensúlyozott vízszintes párkányvonalakba kényszerítette. A homlokzatkialakításnak ez az elve természetesen azt vonta maga után, hogy a gróf Tisza István-utcai homlokzat lapos pillérarchitekturája, nagyon helyesen, nem nyerhetett további életet az új

emeletsorokon. A Pollák Mihály-féle homlokzat jövőbe való átmentésének teljes sikerét kockáztatta volna Jónás Zsigmond, ha, mert Pollák az eredetileg két emeletes homlokzatának magassági és vízszintes arányaihoz is már túlságosan lapos félpilléreit a hatemeletes új homlokzatra is ki akarta volna terjeszteni. Ehelyett Jónás Zsigmond bölcsen és finoman, megértvén Pollák szándékait, az új emeleteket, itt helyénvaló egyoldalúsággal a vízszintes iránynak rendelte alá. És hogy ez az akarata minél határozottabban, szándékosabban érvényesüljön, a vízszintességet még balusztrád sorozattal is hangsúlyozta. Az eredmény az, hogy bár a műben

11. ábra. A Salgótarjáni kőszénbánya r.-t. palotája a Sas-utcában. Hild József műve. A 3—5. emelet ráépítését Wellisch Andor tervezte. 1924—25.

rejlő eredeti arányosság a ráépítés révén felbomlott, mégis a mű arányossági rendszere, legalább látszólag, egészen megmaradt.

Ha a Hild József homlokzatait átépítő építészeink épületátalakításait vizsgáljuk, nem fogjuk ott megtalálni Jónás Zsigmond e nagyvonalúan véghez vitt alkalmazkodó koncepcióját. A Hitelbanknak a Nádor- és Zrinyi-utcák sarkán épült egykor Döring-féle házáról másrészt a Salgótarjáni kőszénbánya r.-t. tulajdonát képező és az Arany János és Sas-utcák sarkán álló palotájáról van szó. Mindkettő sarokház, mindkettőt Hild József építette és mindkettő kompozicióját azonos elvek szerint alakította ki. A sarokházak mindkét homlokzatát egy-egy hatalams középrizalittal hangsúlyozta. A Döring-féle ház két közép rizalitjét pedig még az első és második emeleten átmenő koryntusi félpillérrenddel is díszítette. Mindkét palota ráépítését tervező építész, a Nádor-utcainál Jónás Dávid, az Arany János-utcainál pedig Wellisch Andor, szinte azonos módon járt el. (11. ábra.) A középrizalitet nem vitték végig a ráépített emeletek valamelyikén, hanem az első ráépített emelet után visszatértek az eredeti falsík vonalára. Ezt tette már a mult század végén az ugyancsak Hild József-féle Gerbaud-palota ráépítője, Fellner Sándor is. Mi következett ebből? Hild József nagy középrizalitjai már eleve erőteljes függélyes vonalakat szólaltattak meg a homlokzatokon. A rizalitek e függelyes tagozatait Hild József még tovább is szerette pengetni, a rizalitek ablakai közötti pillérarchitektúrával. E pillérrendnek, ha csak látszólag is, antik módra gerendázathordás volt a célja. A primér építész bizonyos művészi szándékokat akart megvalósítani ezek révén.

Már most abból, hogy az emeletráépítők a középrizalitet csak az épület eredeti alsó részén hagyták meg, a felső új részeken pedig visszatértek az eredeti falsíkhoz, az következett, hogy nemcsak a Thierschi proporcionalitás bomlott fel, szükségszerűen és láthatóan, hanem miután a rizalit oszloprendjén alkalmazott gerendázat e ráépítés után vízszintes és magassági értelemben csak a rizalit tömegére lokalizáltatott, ez a klasszikus gerendázattal összefüggő antik pillérrend a rizalit magassági végződésére helyezett vázák, rácsok hordására degradálódott. Ez az oszloprend így, bár még mindig utánozta a konstrukciót, puszta dekoratív szerepre maradt meg. Másik jellegzetessége a két homlokzatnak, hogy az alsó, megmaradt és egy-egy oszloprendbe zárt középrizalit és a körülötte lévő falfelületek az ezekben a magassági értelemben kisebbedő emeletmagasságok és ablakméretek révén, melyek az épületet felfelé emelni szándékoznak, ellenkező tendencia nélkül bizonyos szétágazó ellenmondásba kerültek egymással. Meg kell említeni, hogy ezek az okoskodások csupán az új homlokzatok és a Hild Józsefi hagyományok között fennálló különbözőségre igyekeztek a figyelmet felhívni, de azt is meg kell említeni, hogy nem tekintve ezt, mindkét új homlokzat egészen kiváló önálló építészi mű, melyek ellen éppen csak egyetlen egy szempontból emelhető kifogás, ha nem is művészi, csak történeti értelemben, hogy t. i. szakított a Hild-Józsefi tradiciókkal. Bizonyos, hogy ahol a zárt kompozició átkomponálására vállalkozik valaki, felfoghatja azt a maga egyéniségén át, de mégis egyéniségét a primér mű előírásai által adott béklyók közé kell szorítania, különösen ha primér mester a magyar építészetnek olyan robosztus erejű mestere volt, mint Hild József, az egri, az esztergomi és lipótvárosi templomok tervezője. Nem arról van szó, hogy a létrejövő új mű épp olyan tektonikus legyen, mint az átalakítás előtt volt, de kell, hogy rejtett törvényei nyilvánvaló rokonságban legyenek a primér művel, az abban megnyilvánult gondolattal. Az említett két ráépítés révén a kétemeletes házakra további négy emeletet építettek. *E körülményben keresendő az oka annak, hogy ez a két emeleti ráépítés nem sikerülhetett a Hild József szándékai jegyében.* Az épület ilyen nagymértékű felemelésén és Hild József középrizalitjain szükségszerűen meg kellett hiusulnia annak a szándéknak, mely a Hild József-féle gondolatok megtartására célzott.

Ennek bizonyságát szolgáltatta Jónás Dávid a József-tér 8. számú és a Georgia r.-t. tulajdonában levő épület emeletráépítésén. (12. ábra.) Ebben a munkájában Jónás Dávid kiváló példáját adta az emeletráépítés művészi megoldásának. Az épület eredeti állapotában valamely klasszicista mester műve lehetett. Az ablakritmus, az udvar vasrácsai és a kapubejáró kazettás dongaboltozata tanuskodnak erről. A 80-as években ez az

12. ábra. A Georgia r.-t. József-tér 8. sz. palotája az emeletráépítés előtt. Ismeretlen építész műve.

épület is keresztülment az elreneszánszosító célú átépítésen. Az utcai homlokzatot az olasz reneszánsz ablakkeretezéseivel ekkor teljesen kiforgatták eredeti állapotából. Jónás Dávid ezeket a reneszánsz kereteket lehordatta és a klasszicizmus legjobb példáin táplálkozva építette fel erőteljes új homlokzatát. (13. ábra.) Igen érdekes itt megfigyelni, hogyan vándorolt emeletráépítéseinknél a klasszicizmus homlokzat-komponálásából elmaradhatatlan oszloprend felfelé. A gróf Vigyázó-palota homlokzatán a Rákóczi-út és Károly király-út sarkán, valamint a Pénzügyminisztérium régi budai, már lebontott homlokzatán az oszloprend még a járdaszínen nyugszik. De már Pollák és Hild kora felhelyezte az első emelet padlóvonalára. A legutóbbi emeletráépítések pedig felcsúsztatták a második emelet padlóvonalára. Ez természetes velejárója volt az épületek felemelésének. Ezt cselekedte Jónás Dávid is. Ő az alsó egysíkban elterült homlokzatot az új emeletrészeken két oldalrizalitba és a középső lapos félpillérrend által hangoztatott középrizalitba bontotta fel. Ez oldalrizaliteket azonban csakis 2—2 kapcsolt ablakkal emelte ki. Ez által az egész homlokzat megőrizte az alsó rész síkszerűségét.

Wellisch Andor is sokkal erőteljesebben ragadta meg a problémáját a Magyar Francia biztosító r.-t. az Árpád-utca és Nádor-utca sarkán lévő palotájának rá-

építésénél, mint a Salgótarjáni kőszénbánya r.-t. Arany János-utcai palotájánál tette. Ugyancsak itt kell megemlíteni Quittner Ervin főleg egyszerűségével ható szép Árpád-utca 7. sz. emeletráépítését is.

13. A Georgia r.-t. József-tér 8. sz. palotája az emeletráépítés után. Tervezte: Jónás Dávid. 1924.

14. ábra. A belügyminisztérium székháza. Frey Emil és Kauser Lipót műve. Az emeletráépítést tervezték Töry Emil és Pogány Móric 1924.

A klasszicziztikus épületek emeletráépítései közé tartozik a Frey Emil és Kauser Lipót által épített és manapság a belügyminisztérium székházát szolgáló kétemeletes palotának Töry Emil és Pogány Móric által tervezett emeletráépítése is. (14. ábra.) Az épület utcai traktusa egy új emeletet, az udvari pedig két új emeletet nyert. Az udvari és utcai traktusok közötti magasságkülönbség révén az utcai fronton mutatkozó falfelületet egy vízszintes balusztrádsorral díszített attikával zárták le az emeletráépítők úgy, hogy ebbe a balusztrádsorba iktatták nagyon szellemesen az eredeti homlokzatba valósággal belógó kémények szemetbántó sorozatát is. Az emeletráépítés során még gondoskodni kellett a belügyminisztériumba befutó telefonhálózat támasztására szolgáló két toronyról is, amit Töry és Pogány finoman komponáltak bele a palota új architekturájába. Az emeletráépítés eredménye itt az volt, hogy a hosszához eredetileg túlságosan alacsony homlokzat magasságának felemelése a homlokzatot középülethez illően monumentálissá tette.

Az építészet romanticizmusából ránkmaradt homlokzatok közül a Feszl Frigyes környezetéhez tartozott Máltás Hugó két homlokzata alakult át emeletráépítés révén. Az első volt a Vilmos császár-út 22. számú, jelenleg a Spódiumgyár tulajdonában lévő szép Máltás-homlokzat, melyet Komor Marcel és Jakab Dezső építettek át (15. ábra), a másik pedig a József-tér 5. sz. egykori Kovács Sebestyén (16. ábra), jelenleg pedig a Forgalmibank r.-t. tulajdonában levő palota emeletráépítése, melyet dr. Barát Béla és Novák Ede tervezték (17. ábra).

Mind a két palota csak egy-egy új emeletet kapott és mind a két átalakítást olyan kiváló műgonddal vitték keresztül tervezőik, hogy szinte észrevehetetlen az emeletszaporulat rajtuk. Érdekes és figyelemreméltó, hogy a József-téri palota emeletráépítői éppúgy, mint a Vilmos császár-útéi, egyező rendszert követtek tervezéseiknél. Dr. Barát Béla és Novák Ede éppúgy, mint Komor Marcel és Jakab Dezső, részletekbe merülten ügyeltek arra, hogy az eredeti homlokzatokon a ráépítés során semmi sem változzék. Ezért mikor a József-téri házon is és a Vilmos császár-útin is eltávolították a főpárkány konzolait, hogy azok az egy emelettel feljebb helyezett és egyébként változatlanul maradt főpárkány jelentékeny részeit alkossák, egyrészt a József-téri házon az oldalrizaliteken lévő, de ott tulajdonképen a főpárkány kiegészítő részét alkotó körfrizpárkány részeket másrészt a Vilmos császár-úti házon a főpárkány konzolai közötti fülkék díszítő elemeit eredeti helyükön változatlanul hagyták. Mindezt oly természetes módon hajtották végre, hogy az említett díszítő részek eredeti helyükön, de az emeletráépítés révén már új környezetben is, úgy hatnak, mintha eredeti mesterük helyezte volna el őket ilyenformán.

Ugyanígy járt el a Bécsi-utca 8. sz. alatti eredetileg Baich báró, ma Kohner Adolf báró tulajdonát képező neorenaissance eredetű palota két új emeletének ráépítésénél Quittner Ervin is. (18. ábra.) Itt is a homlokzat eredeti része egészen változatlan maradt, az új emeleteken pedig a palotát építő mester gondolatvilágába merült szemlélődés adta ennek az emeletráépítésnek kitűnő hatását. Ugyanitt kell megemlíteni az Andrássy-út 86. számú, ma Fleissig Sándornak az Angol Magyar Bank alelnökének palotájára épített új emelet ráépítését is, bár ez az épület az előbbi példáktól elütő különbséget mutat. (19. ábra.) A palota eredeti része a ráépítés során ugyan itt is változatlanul maradt, csakhogy a ráépített rész architekturájával az átalakító építész, Nay Pál, nem követte az eredetileg sivár neoreneszánsz palota előírásait, hanem attól egészen elütően tervezte az új negyedik emeletet a meglévő harmadik emelet fölé. Még az eredetileg három emeletes palota főpárkányát is az eredeti helyén változatlanul meghagyta és e fölé egy igen finom franciás manzard födélbe komponálta az új emelet ablaksorát. Ez a ráépítés kitűnő példája annak, hogyan lehet egy-egy elegáns gondolattal kiemelni a hétköznapiság unalmassá-

gai közül valamely homlokzatot. Külön megemlítendő az a kiváló belső architektura is, mellyel Nay Pál itt a IV. emeleti lakást főúri otthonná avatta.

A Nay Pál ráépítette Fleissig-féle palota lehet most számunkra az a híd, melyen át két olyan példához térünk, melyeken az erős akaratú művészi törekvés az új felsőhomlokzatrésznek tudta alárendelni az alacsonyrendű alsó részt. Ennek kitűnő példáját láttuk már Jónás Dávid József-tér 8. sz. alatti ráépítésén. Itt azonban mégis a primér homlokzatrész adta a témát, melyre a klasszicista mesterek dallamaiból táplálkozó építész építette a maga nagytudású variációit. A most következő két példán olyan új emeleteket fogunk látni, melyek nagy erejükkel, mint a szappanbuborékot tudták szétrepeszteni a régi homlokzat minden szétrepeszthető részét. Egyike e homlokzatoknak a fővárosnak Tőry Emil és Pogány Móric által kiegészített szigetutcai iskolapalotája (20. ábra), melyen egy vehemens lendületű közbenső főpárkány mint egy hatalmas súlyt adó vízszintes tömeg kényszerítette az architektura törvényei közé a különben erőtlen és szürke eredeti homlokzatot. Olyan hatású itt ez a főpárkány, mint a zenei formák szonátatételének úgynevezett codarésze. Ahogy ez kiegyenlíti a szonátatétel ide-oda viharzó modulásait, ugyanúgy vezeti a szemet ez a főpárkány a primér homlokzat jelentéktelenségéből az igazi építészet rendjébe.

Még figyelemreméltóbb az, amit Román Ernő és Miklós ráépítés révén a Szövetség-utca 41. sz. a rendőri gyermekbíróság átmeneti gyermekmentő otthona épületén végeztek. (21. ábra.) Az eredeti egyemeletes épület kilenc ablaktengelyét hármasával összefogva ismételték felfelé az új két emeleten is. Az új emeletek hármas kapcsolt ablakméreteit egyrészt a falfelületekkel hangolták össze, másrészt felfelé csökkentették ezek méreteit. (22. ábra.) A hatás egészen azonos azzal, melyet — mint ezt Lechner Ödön művészetéről tavaly tartott előadáson megmutattuk — Petschaher Gusztáv az Andrássy-út 88, Rauscher Lajos a képzőművészeti főiskola Andrássy-úti székházán, Hauszmann Alajos az Eszterházi-utca 4. számú és Schmahl Henrik a Vilmos császár-út 55. számú palotákon a korai reneszánszban gyökerező páduai Loggia del Consigli homlokzat építésének elveit tovább vetítve megvalósították. Nagy kár és zavarólag hat a II. emelet 3-as ablakainak külön összefoglaló keretezése. Most még egy példával térjünk

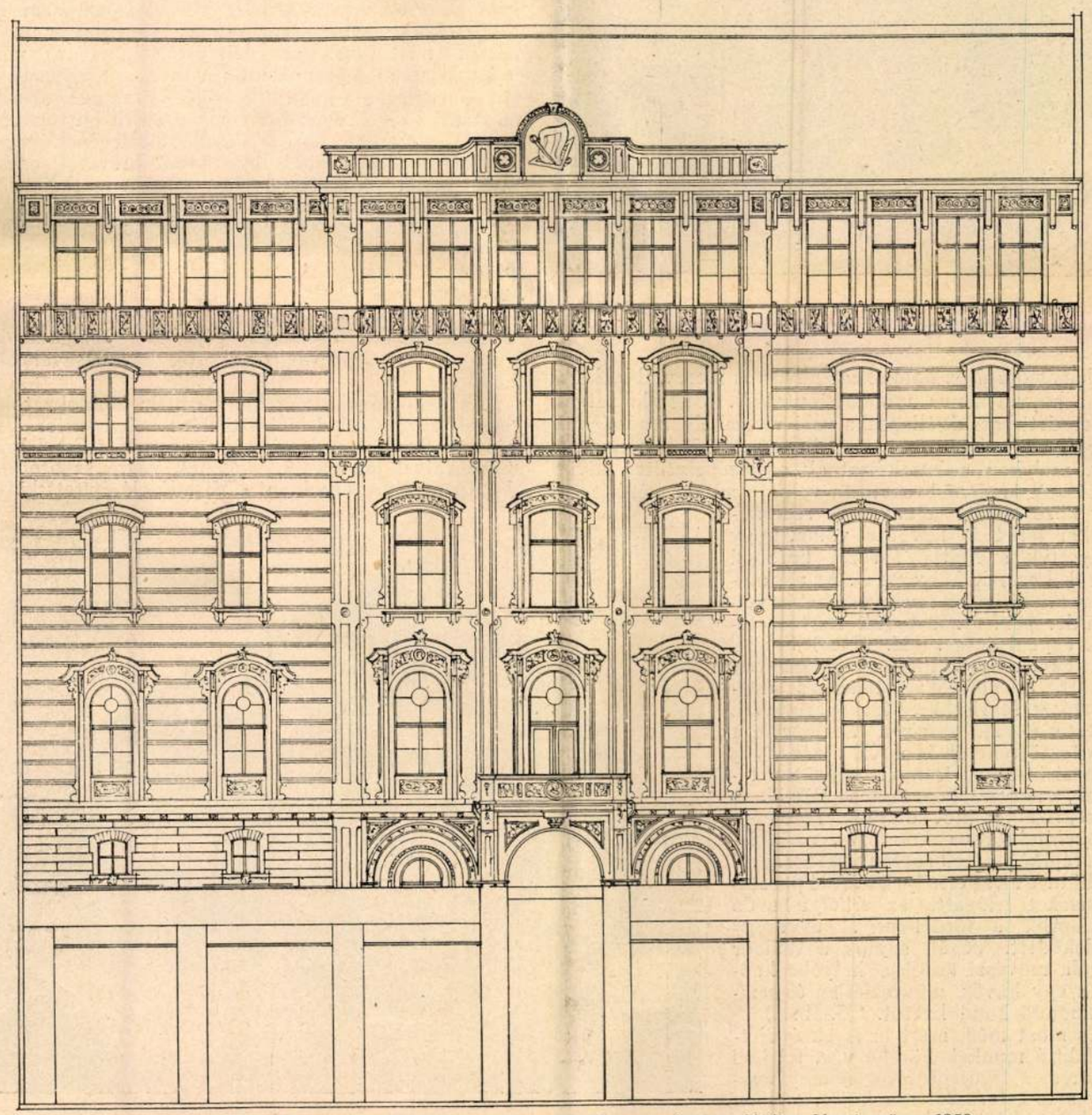

15. ábra. A Spódiumgyár r.-t. Vilmos császár-út 22. sz. palotája. Müller Hugó műve. 1859.
A 4. emelet ráépítését tervezték: Komor Marcell és Jakab Dezső. 1924.

vissza a XVIII. század közepén épített és a XIX. század elején klasszicisztikus átalakuláson átment herceg Batthyány Dísz-tér 3. sz. palotájának igen érdekes és tanulságos esetére. A palota boltozatai és egyéb nyomok barokk eredetire mutatnak. (23. ábra.) Viszont a homlokzat néhány évvel előbbi állapota a héttengelyű

16. ábra. A Forgalmi bank r.-t. József-tér 5. sz. palotája az emeletráépítés előtt. Máltay Hugó műve. 1862.

és háromosztásos homlokzat hűvös és merev ablakkeretei a klasszicizmus nyomait mutatták. E homlokzatnak az eredeti barokk állapotba való visszahelyezésére Wälder Gyula műegyetemi tanár készített 1922-ben egy tervet, melyben a homlokzatnak a középprizaliten kívüli falrészeit is tovább osztotta volna a szélső két-két ablak közé huzott lizenával. A régi ablakkereteket is leszedte volna, hogy helyettük a Mária Terézia korabeli barok kereteit helyezze el. Az új homlokzaton kitünően érvényesülhetett volWälder professzor barok művészetének egyéni izása. (24. ábra.) Sajnos azonban, a helyzet időközben megváltozott. A homlokzatátalakítás megbizatását Marischka bécsi iparművész nyerte el, aki egészen félreértette a palota történetét és a XIX. századvég klasszicisztikus irányát pengette tovább, a művész hozzáértése nélkül. A középprizalitet indokolatlanul lapos pillérarchitekturába keretezte, az ablakok régi kőkereteit száraz olaszossággal alakította át, az erkélyt határoló posztamenseket lelógatta az erkélyt hordó oszlopról, a főpárkánnyal ugyanígy cselekedett. Végül, sajnos, a Wälder Gyula művészi barokja helyébe kaptunk egy hűvös, művészietlen és semmitmondó homlokzatot. (25. ábra.)

És most még, mert ez is az épületátalakító munkák körébe vág, fel kell említeni a legújabb idők néhány úgynevezett tatarozási munkáját, melyek közben a háztulajdonosoknak inkább hozzá nem értéséből, mint kegyeletnélküliségéből folyó hibákat követtek el. A Múzeumkörút 7. számú Schmidt Unger-féle ház Ybl Miklósnak egyik fiatalkori munkája volt Budapesten, az egyetlen mű Ybl Miklós romantikus korából. Már ezért is méltó arra, hogy kegyelettel őrizzük a XIX. századbeli neoreneszánsz e legzseniálisabb mesterének fiatalkori művészetéből reánk maradt emlékét. A mult hónapokban véghezvitt tatarozása alkalmával ez is a mai kor általános frőcskölési mániájának lett áldozatává. Nem tett a tatarozás különbséget itt falfelület és ornamentum között, hanem mind a kettőt egyformán iparszerűen s ostobán elektelenítette. Ugyanígy járt Feszl Frigyesnek két ifjúkori műve is. A budai kapucinusok templomának ezelőtt oly szép és Feszl fiatalkori törekvéseit oly elevenen hirdető főhomlokzata. Rajta a romanticizmus középkori ornamentikáját, finom kőszobrát, ma valósággal romhalmazzá tette az utóbbi évek frőcskölési dühe. Kevésbbé jól járt Feszl Frigyes Oszvald-féle háza, mely ma az Országos Központi Hitelszövetkezet székháza (Nádor-utca). Itt még idejében az intézet vezetőségéhez juttatott kéréseim, sajnos, csak annyiban találtak meghallgatásra, hogy legalább Feszl ornamentikáját, részben megkímélték a befrőcsköléstől. Egyébként sem az épület színére vonatkozóan, sem egyéb részletekben adott tanácsaimat egyrészt nem hallgatták meg, másrészt félreértették. Igaz, viszont, hogy kérésem legfontosabb része mégis teljesült és a két oldalrizalit csipkefinomságú kőfaragványait kihámozták az előző évek befrőcsköléseinek börtönéből. Ez is eredmény ott, hol a Vigadó mesterének éppen a Vigadó szempontjából oly fontos művéről van szó. Talán annál inkább eredmény, miután a tragikus életű Feszl Frigyesnek csak nagyon kevés művét sikerült megvalósítania. Feszl Frigyes művészetének még egy sérelméről kell szólnunk. A főváros a Vigadó nagytermében az akusztika javításának hangoztatásával igen művészietlenül és önkényes találgatással a szőnyegek zűrzavarával aggatta tele falait, ahelyett, hogy e terem akusztikájának problémáját végre a próbálgatások helyett az erre hivatott szakkörök bevonásával oldaná meg.

A Vigadó további sérelme az utcai homlokzatok loggiáinak évtizedekkel előbb történt beüvegezése. Ezt is, mint amelyre semmi szükség nincs, de a Feszl Frigyes szándékaival ellenkezik, meg kell végre szüntetni. De el kellene végre távolítani a Vigadó elé épített kioszkot

17. ábra. A Forgalmi bank r.-t. József-tér 5. sz. palotája az emeletráépítés után. A ráépítést dr. Barát Béla és Novák Ede tervezték. 1924.

is, melynek ideiglenessége 56 esztendő után igazán lejárt már.

Meg kell még külön emlékeznem arról, hogy vannak Budapesten olyan háztulajdonosok is, akik nemcsak tisztában vannak házaik művészi becsével, hanem nagy anyagi áldozattal gondoskodnak fenntartásáról is.

18. ábra. Báró Kohner Adolf (egykor báró Baich) palotája. Ismeretlen építész műve. A 3—4. emelet ráépítését Quittner Ervin tervezte. 1923.

Így Szőnyi Oszkár óriási áldozatokkal olajjal mázoltatta be a Sas-uca 3. sz. ház egész utcai homlokzatát. Ugyanezt tette Hatvany-Deutsch báró is Pan József-nek, a budai Karácsonyi-palota építőjének, Nádor-utca 3. sz. ház homlokzatával.

Mikor Budapest város képének 100 év alatti átalakulásáról beszélük, el nem mulaszthatjuk, hogy röviden meg ne emlékezzünk az eddig bekövetkezett átalakulások után, némely oly eddig be nem következett átalakulásról is, melyek Budapest város képének művészi átalakulásához hozzá kell, hogy tartozzanak. Ezért fővárosunk utcaképének néhány igen fontos kérdéséről is kell szólnunk éppen az épületátalakítások kapcsán. Az utca képének arról az elrútításáról, mely éppen a mult század építészetének *mindent szabad* irányzata révén szakadt ránk. Az építőszabályzat minden utcára, fővonalra vonatkozóan csak a legnagyobb főpárkány magasságot írta elő. Az Andrássy-út volt e tekintetben az egyetlen kivétel, ennek a Vilmos császár-út és Oktogon közötti szakaszán csak négyemeletes ház, az az Oktogon és Körönd között csak háromemeletes ház, a Köröndön túl pedig csak előkertes villaszerű házak építését engedvén meg. Még itt is

19. ábra. Fleissig Sándor palotája. Andrássy-út 86. Ismeretlen építész műve. A 4. emelet ráépítését Nay Pál tervezte 1924.

csak határozott emeletszámoknak betartását írta elő, nem pedig egy határozott főpárkánymagasság végigvezetését. Ennek következménye volt azután a csupasz tűzfalaknak és a főpárkányoknak az a káosza, mely Budapest utcáinak rendjét felborította. Következménye

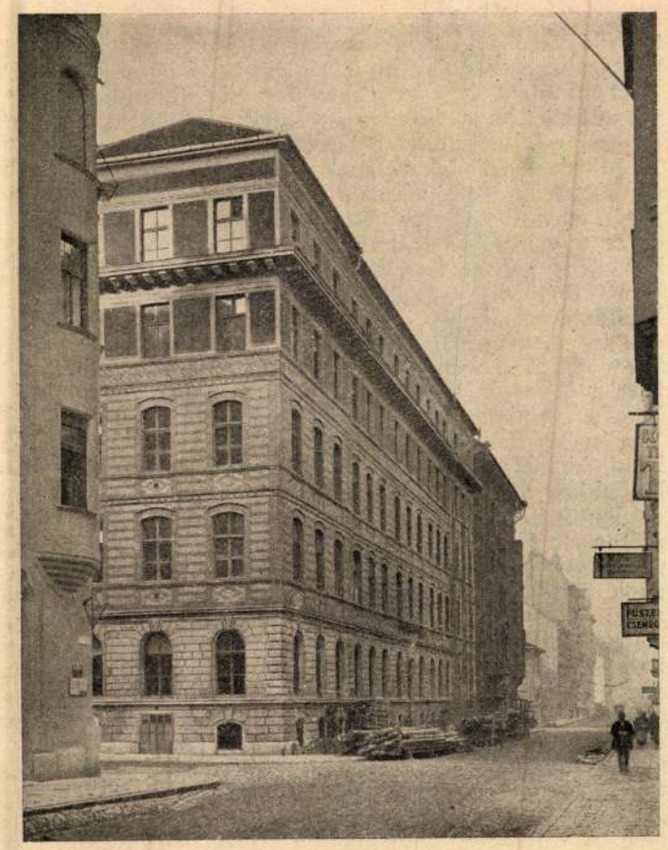

20. ábra. A székesfőváros Sziget-utcai népiskolája. A 3—4. emelet ráépítését Tőry Emil és Pogány Móric tervezték. 1926.

volt pedig ez annak a Pálfordulásnak, mely az építésügyi szabályzatban a József nádor szépítőbizottmányának szigorúan előírt főpárkánymagassága elejtésével bekövetkezett. A Rákóczi-út, az Attila- és Logody-utcák, a pesti Dunapart Erzsébet- és Ferenc József-híd közti szakaszának tűzfalrengetege a legnyugtalaní-

21. ábra. A rendőri gyermekbíróság átmeneti gyermekmentő otthona Szövetség-utca 41. sz. háza az emeletráépítés előtt.

tóbb idevágó példák. Ehhez jött még az is, hogy az építési szabályzatunk az erkélyek és zárt balkonok tekintetében túlzottan engedékeny lett. Ez az engedékenység tetőzte be a főváros utcáinak rendjében a 80-as évektől kezdődően bekövetkezett rendetlenségét. A dolgok ilyen alakulásának kísérete volt azután még az üzletek kirakatainak szörnyű hangzavara is. A Budapest képén ilyenformán felsorakozott hibák eltüntetése, ha ez ugyan még egyáltalán lehetséges, a jövő feladata kell, hogy legyen. E feladatok megoldásáért pedig kart karba téve kell összefognia a hivatalos köröknek, a háztulajdonosoknak, a kereskedőknek és az építészeknek egyformán. Örömmel számolhatunk itt be arról, hogy ebben a kérdésben is építészeink már eddig is kezdeményezők voltak. Tanuskodik erről az Angol Magyar Banknak a Vilmos császár-út, Arany János-, Vadász- és Bank-utcák által határolt telkén lévő különböző időben, különböző főpárkánymagasságokkal és különböző emeletmagasságokkal épült házaira átmenő módon épített új emeleteknek tervezésénél megnyilvánult szellem. Nay Pál még 1917-ben a különböző főpárkánymagasságokból szinte főpárkány; mondhatnánk tűzfal akadályversenyre indította el ezeket a házakat. A verseny pedig azzal végződött, hogy valamennyi ház közös főpárkánymagassághoz érkezett el. Ezt a kísérletet követte a Tőzsde mögötti Schenker-féle házaknak egy tömegbe való összefoglalása. Azzal, hogy oly házakat, melyek semmi közöset nem tartalmaznak és amelyek a legkülönbözőbb közbenső emelet és főpárkány magasságokat képviseltek, mégis erőteljesen összefoglaljunk egy közös akkordba, ezzel nagyon fontos városépítészeti törekvést valósíthatunk meg. A városépítő ilyen módon utólag nemzedékek hibáin javíthat. Bizonyos, hogy több épületnek az egységes városkép hatása kedvéért véghezvitt egybefoglalásában van valami erőltetettség. De a cél szentesíti az eszközt. Werner Hegemann, egyik kitűnő berlini építész-író, legutóbb felvetette azt a gondolatot, hogy a 80—90-es évek Berlinjének a budapestiéhez hasonló építészeti bűneit a mai nemzedék a homlokzatok utcánként való ilyen átalakításával állítsa helyre. Budapesten ebben az értelemben rendkívül sok tennivaló van hátra. De mindezek csak most kezdenek aktuálissá válni, mikor a háztulajdonosok bérjövedelme ismét erőteljesen emelkedőben van az aranyparitás felé. Az utóbbi években oly általánossá vált tatarozások során kell ezeket a tennivalókat a háztuladonosokkal elvégeztetni.

A szecesszió gipszdekorációinak tengerét, valamint az egymást túlkiabáló tornyok indokolatlan és túlambiciózus harcát a mai lehiggadt építészetünk ízlésével össze nem egyeztethető tagozatokat, erkélyeket, meg kell szüntetni és le kell vakarni a homlokzatokról. Ilyen munkát végzett az Andrássy-úti Oktogon egyik palotájával (amelyikben az Abbázia-kávéház van, Andrássy-út 49) Körösi Albert. Nemcsak *tatarozott*, hanem Skalniczky Antal reneszánsz szemöldökpárkány-rengetegében igazi nagytakarítást is végzett. Munkájának építészi értékéről mindenki meggyőződhetik, ha összehasonlítja az Oktogon többi egyforma házát az azelőtt szintén velük egyforma, de most már átalakított homlokzattal.

E munka folytatására kell buzdítania építészeinknek a háztulajdonosokat. Meg kell értetniök velük, hogy a tatarozásnál nem elégséges a homlokzat minden áron való befröcskölése, hanem az építész útmutatásával kell egyszersmind megszabadítania azokat a mult évtizedek tévedéseitől is.

Amit itt elmondottunk, szóról-szóra áll a kereskedők kirakataiban megnyilvánuló zűrzavarra is. E téren az állapotok egészen tűrhetetlenek. Amíg a műegyetemet végzett építésznek tervet kell készítenie minden változásról, amit valamely fővárosi épületben készül megvalósítani, a kereskedőnek elég ha odaadja az asztalosnak rendelését. Van ugyan hatósági ellenőrzés, ám ez inkább csak névleges. Leginkább a kirakatot készítő asztalostól függ kirakataink sorsa. Hiszen hatósági beavatkozás ellenére is Budapest utcáinak díszét alkotó épületeit is úgy éktelenítették el derék asztalosaink, ahogyan *ízlésük* ezt jónak látta. Így történt, hogy Ybl Miklós Múzeum-körút 7. szám alatt lévő Unger-féle házát, továbbá ugyancsak Yblnek Múzeum-körúti báró Dániel-féle palotáját, továbbá Feszl Frigyes Rákóczi-út 16. szám alatti, Quittner Zsigmond, Andrássy-út 12. szám alatti, Lajta Béla, Rákóczi-út 18. szám alatti, a volt Erzsébetvárosi takarékpénztár palotájának homlokzatain az asztalos-iparos és a kereskedő eltévelyedett ízlése derékban törhették ketté legkiválóbb építészeink művészi szándékait.

Ebben a tekintetben is végre rendet kell teremteni. Nem arról van szó, hogy a kereskedő reklámozási jogát nyirbáljuk meg. Ez halvaszületett gondolat. De a reklámot művészi mederbe kell terelni. A kereskedőknek és a nagyközönségnek meg kell érteniök, hogy a reklám kívánt hatása sokszoros, ha azt a művész akarata önti formába. Lehetetlen és tűrhetetlen állapot, hogy a fiatal Ybl egyetlen romantikus pesti épületének földszinti nyílásai feletti sárkányok csak fejükkel pisloghassanak ki az üzletek kirakatszekrényei alól. Lehetetlen és tűrhetetlen, hogy néhány házzal odébb, Ybl Miklós oly szép, Múzeum-körúti báró Dániel-féle palotájának alsó, egészen az első emeletig terjedő márványoszloprendjét a kirakatszekrények kettőbe hasítsák. Lehetetlen és tűrhetetlen állapot, hogy Lajta Béla oly monumentális, Rákóczi-út 18. számú palotahomlokzatának legigazibb egyéniségét adó hosszú oszlopsorát egy kereskedő eltévelyedett és tudatlan ízlése a legutóbbi időkben oly visszataszítóan kiforgathatta légyen eredeti állapotából. Ugyanez az eset Feszl Frigyes Rákóczi-út 16. sz. házával. Szomorú, hogy e tekintetben nem csupán hatóságaink okolhatók. Nagyobb baj a háztulajdonosok és a nagyközönség közönye. Sajnos, a háztulajdonosok legnagyobb része nem is ismeri

házaik esetleges művészi értékét. És mert érzéketlenek az ilyen szempontokkal szemben, nem veszik észre a kárt, mit saját maguknak is okoznak, mikor érzéketlenül segédkezet nyujtanak házaik elrútításához. Ha nincs más mód a javításhoz, illetékes hatóságainknak kell résen lenniök és ha kell, a legteljesebb eréllyel kell rendet teremteniök e téren. A Kossuth Lajos-utcai Flóris-cukorkaüzlet kirakatának néhány év előtti leszedését kíméletlenül soron kell követnie a többinek.

És most befejezésül térjünk vissza a főtémánkra, miután végigvonultattuk néhány példán át építészetünk történetének egyik különleges fejezetét.

Láttuk, hogy a mult század építészetének oly sűrűn, egymás után változó ízlései az épületátalakításoknál az előző ízlést türelmetlenül tagadva, a maguk változott ízlését kényszerítették rá minden más homlokzatra. Ez eljárások egyik végletét talán a Nemzeti Múzeum meket műveli előszeretettel. Ez az előszeretete azonban még sem vitte olyan egyoldalúságokba, mint a mult századot a történeti stílusok iránti formarajongás. Ma már érthetetlennek és egyben megengedhetetlennek tartják, hogy valamely épületátalakítás eltüntesse az eredeti homlokzatot és ez a felfogás a helyes. Nem azért, mintha az ellenkező mód megengedhetetlen volna. Hiszen a tiszta művészet csak egy lehetőséget ismer: a mindent szabad elvét, feltéve, hogy a művész képességei ezt megengedik, ha az átépítés nem marad csak a külső formák színvonalán, hanem mélyebbre merül, odáig, hol a művész munkája kezdődik. Az olyan eset, mint Árkai Aladárnak az Aréna-út és Andrássy-út sarkán épült Babochay-villájának Kozma Lajos általi átépítése, melynek során ez a villa, lábazatának és kerítésének Lechner Ödönös hullámvonalait kivéve, sajnos, eltűnt, hogy egy klasszicisztikus homlokzatnak

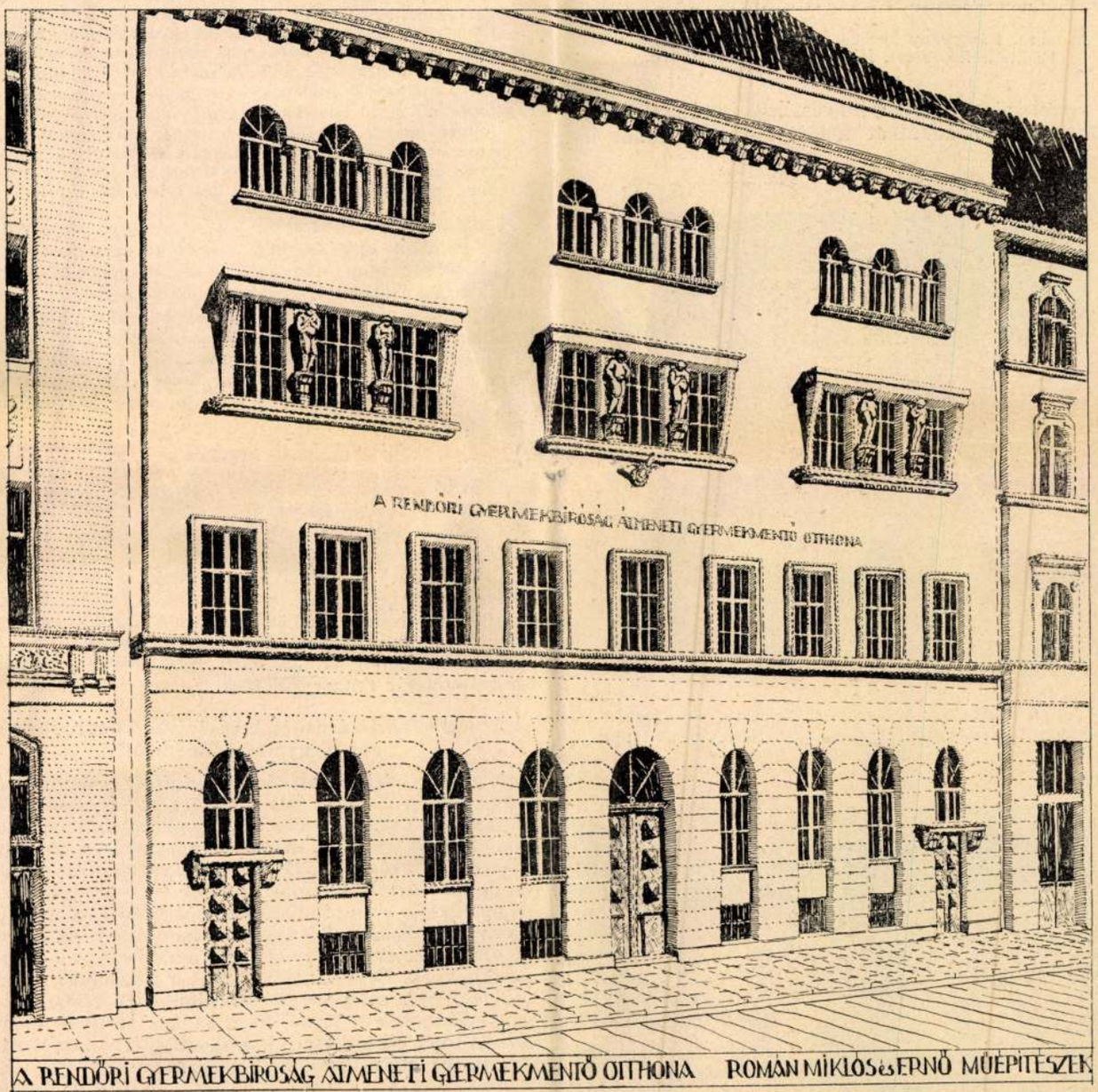

22. ábra. A rendőri gyermekbíróság átmeneti gyermekmentő otthona Szövetség-utca 41. sz. háza az emeletráépítés után. Román Miklós és Ernő terve. 1925.

empire lépcsőházának Schickedanz-féle elreneszánszosítása, a másik végletét pedig az Erzsébet-téri kioszk elszecessziósítása adta.

A háború utáni évek hasonló példái ezekkel szemben éles különbséget mutatnak. Pedig mai építészetünk a szecesszió eltévelyedésein túl, különösen az antik eleadjon helyet, tán egyedüli kivétel volt. *Az egyes korok mindig úgy láttak, ahogy akartak*, írja valahol Heinrich Wölfflin. Építészeink emeletráépítéseik problémájában azt látták, hogy el kell merülniök a magyar építészettörténet kiváló mestereinek műveiben. Áhítattal, alázattal nyúltak mestereink gondolataihoz. Olyan

időkben, mikor itt egy rettenetesen összetörött nemzet szenvedett, amikor a háborút követő évek gazdasági viszonyai csak ilyen, művészileg, építészetileg egyaránt szerény feladatokat tudott nyujtani, akkor ők, egész tudásukkal láttak hozzá ezen évek e különleges problémáinak megoldásához. Küzdésük eredményei pedig, mint láttuk, sokrétűek és kiválóan példázzák építészetünk rangját. Méltó ez az építészet a szeretetünkre.

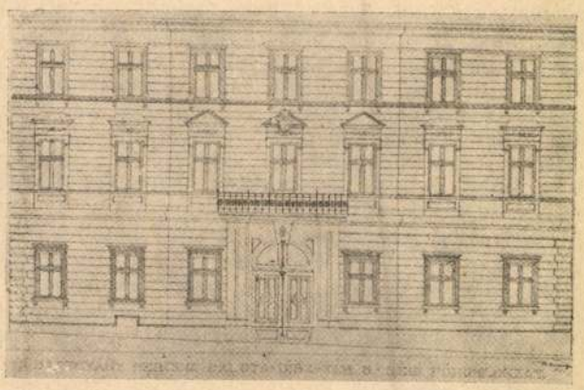

23. ábra. Batthyány herceg Dísz-tér 3. sz. palotája. az átalakítás előtt. Ismeretlen építész műve.

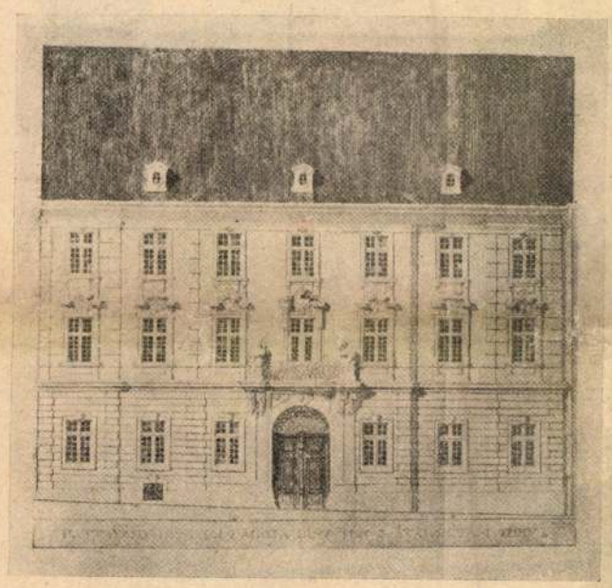

24. ábra. Batthyány herceg Dísz-tér 3. sz. palotájának restaurált homlokzata. Wälder Gyula műegyetemi tanár terve. 1922.

25. ábra. Batthyány herceg Dísz-tér 3. sz. palotájának átalakított homlokzata. Tervező: Marischka bécsi iparművész.

Állami és községi lakásépítési tevékenység a külföldön.

Dr. Ing. BIERBAUER VIRGIL.

Résumé. Par conséquence de la guèrre la construction des logements, montre en tout l'Europe une grande stagnation. La situation difficile, aussi provenue, obligea partout la communauté à mettre en train un mouvement grandiose pour la construction des logements. Une fois c'était la communauté même qui laissait bâtir, une autre fois aidait aux gens privés. Mais jusqu'à présent la satisfaction parfait de l'exigance subsistente ne récessissait pas du tout. — L'ingérence de la communauté est encore toujours inévitable. Comme nous apprenous par quelques 'comminations de la presse, le gouvernement hongrois, ainsi que notre métropole Budapest s'occupent des plans différents sur cette quéstion. Comme leur activité, developpée jusqu'à présent fut critiquée fort aiquument, nous avons prétendu, que ce serait nécessaire, de analyser ce problème, et étudier l'activité des pays voisins, qui luttent aussi aves des crises identiques.

A háború következtében egész Európában elmaradt az új lakások építése. Az így előállott nehéz helyzet a közösséget igen nagyarányú építő mozgalom megindítására késztette. Majd maga a közösség építkezett, majd pedig segélyezte a magánosokat. Mindezideig azonban nem sikerült a fennálló szükségletet kielégíteni. A közösség beavatkozására továbbra is szükség van. Mint a sajtó egyes közléseiből tudjuk, a magyar kormány, valamint a főváros is különböző idevágó tervvel foglalkozik. Eddigi ily irányú tevékenységét erős kritika érte. Ezért szükségesnek tartottuk a kérdés behatóbb tanulmányozására a szomszédos, hasonló gondokkal küzdő országok tevékenységének megismerését. E tanulmányok eredményét, nevezetesen a bécsi város- és lakásépítési kongresszuson, valamint Berlinben és Olaszországban szerzett tapasztalatainkat az alábbi hasábokon közöljük. A bécsi kongresszus a bécsi községi lakásépítő tevékenység nagyértékű nemzetközi kritikáját is meghozta. Béccsel szemben Berlin az egyéni építő tevékenység egészséges támogatására nyujt példát. Velencében a kommunális építkezés egy igen érdekes módozatát tapasztalhattuk.

A) A nemzetközi város- és lakásépítési kongresszus 1926. évi tárgyalásai Bécsben.*

A nemzetközi város- és lakásépítési szövetséget az elmult évben New-Yorkban rendezett ülésszakán Bécs városa meghívta, kérvén, hogy legközelebbi ülésszakát falai között tartsa meg. A kongresszus a meghívást örömmel elfogadta, mert hiszen Bécs megszámlálhatatlan műkincseivel és vendégszeretetével mindig vonzza az idegeneket, s ezenfölül különösen csábítóan hatott az ottani nagy lakásépítő akció is, melynek híre az egész világra elterjedt. A meghívás különleges indítóokai közelfekvőek. Bécs város tanácsát a lakásépítő akcióból kifolyóan ellenzéke a legmesszebbmenően támadta s így igen kellemes lett volna, ha a tanács az ilyen nemzetközi testület elismerésére hivatkozhatott volna, mintegy igazoltatva eljárásának helyességét.

A kongresszuson 1400 szakember vett részt, 18 nemzet delegátusai tartottak előadásokat, 18 nemzet küldte be a kongresszussal kapcsolatos gazdag kiállítás anyagát. A Secessio *Wien im Bild der Kunst* jeligéjü kiállításával járult a témához.

A kongresszus szeptember hó 14-én nyilt meg s a

* Előadta szerző a Magyar Mérnök-Építész-Egylet mü- és középítési szakosztályának 1926. évi október hó 24-én tartott ülésén.

vallásos téma is, az asszonyoknak a szenvedő, ifjú szent felé boruló tevékenységében, a komoly és súlyos concepciójú *Delacroix*-t mutatja, ugyanazt, aki pedig rajongott Mozartért és testvérien szerette Chopint.

A Kelet színe, fénye poétikus, könnyed mivoltában jelenik meg *Guys* egy vízfestményén. Az „Algíri nők", aquarell, a gyöngyház meseszerű színeiben, álmatag, délibábos világítású. Vázlatszerűségében sejtelmes *Decamps*-nak egy, kivételesen nem keleti tárgyú, „Tájkép"-e, régi templom felé menő két alakjával, mint egy románc. Színeiben rendkívül gyengéd, selyemre festett legyező-tervén, *Lami*, a térdnadrágos udvaronc-jelenetek poézisének tolmácsa.

Romantikáért azonban nem kellett sem keletre, sem a messze multba menniök. A forradalmak, harcok, dicsőségek idejének siroccója már a gyermekkor lelkét elkapta. Valamennyien históriát éltek, népek, hadseregek megmozdulásait, az egyének életéig kihatóan; érzelmileg: a tragoediától a líráig. Akitől pedig nevét kapta az empire, voltaképpen egészen a romantikáé lett: Napoleon. Ez természetes is. A még szinte életében legendássá vált alak, páratlan lendületű karrierjével megihlette kora művészeit, de a romantikusokat talán nem is annyira a gloire, mint a bekövetkezett tragikum, a szenvedés révén. A császár katonáit harcaikban és intímebb, szívhez szóló genre-jelenetekben, rajzszerűen puha litografiáin, őszinte bensőséggel ábrázolja *Charlet*, az igazi napoleoni krónikás. *Horace Vernet* és *Raffet* művészetének főtémája szintén a francia császár katonája és természetes, hogy az elesett hős költészete is megszólal. Kétségtelen, hogy Napoleon pályafutása és sorsa, végig, nemcsak megfelelő témául kínálkozott, de megtermékenyítette és fejlesztette a romantikusok emelkedett és lelkes érzésvilágát, *Tassaert*, 1814 április 20. eseményét megörökítő színes krétarajzában, „Napoleon fontainebleaui búcsúja a gárdájától", nincs semmi tragikum, csak szelíd líra. Mozgalmasság sincs; az akció egy csók a zászlóra s az érzelmi súlypont nem is a császár, hanem a harcokban edzett, zokogó grénátos.

A táj és az egyén lelki alaptónusának kompromisszumából születtek a hangulati tájak. Kifejezési eszközeinek teljes mértékben ura *Huet*, midőn „Vihar a Mont Dorén" mezzotinto lapját készíti. Az időjárást is bevonja a tájjellem megszólaltatásába *Dupré*, aki „ Alençoni tájkép"-ét hangulatilag individualizálja, vagyis „couleur locale"-t ad a tájnak; „Angolországi látkép"-e Constable hatást mutat. *Isabey* a terhes levegőjű tengerparti hangulatok mestere. „A hat tengeri kép" oldalra dűlt hajói, Pierre Loti költészetével egy tőről fakadtak. A litografiát festői módon kezeli. A tengeri szellő üdeségét viseli vitorláin *Hoguet* aquarellje, a „Halászbárkák érkezése". Érdekes, hogy *Valerio*, magyarországi tájaiban és alakjaiban megfogta azok jellemét. „A Vármegye háza előtt" dacos magyarsága impozáns, ha meggondoljuk, hogy idegen fajtából való szem és lélek megfigyelése.

Théophile Gautier, midőn elsiratja a harminchét éves *Chassériau*-t, azt írja: „Un charme secret nous attirait vers lui et souvent l'on nous à accusé de partialité à son endroit, partialité, qui n'était qu'une avance de justice et dont nous sommes fier aujourd'hui comme d'une divination". Lényének varázsa, nobilis race-ból került alakjaiban visszatükröződik. Ő is Shakespeare felé fordul, hogy „Othello"-t, a legfestőibb milieu-ban lejátszódó, legnagyobb szerelem legboldogtalanabb elomlását illusztrálja. Mesteri készségű rézkarcain az események nem extatikus mozgásban jutnak kifejezésre, sugár embereinek relációit azonban, belsejükben végbemenő, nagy lelki történések motiválják. Desdemonája, a magasra fölszökött irisz, valamelyest angol, sőt praeraphaelita, de az utóbbiak áttetsző, képzeleti lényeivel szemben, *Chassériau* alakjai valóságos húsból és vérből valók. Csupán igen nemes vonalúak. Túlkarcsú asszonyai *Ingres*éitől származnak le és *Puvis de Chavannes* felé mutatnak. Szépségükben, szerelemre termett lényükben, mégis elvonatkozottan tiszták és lelkiek.

Egész más *Diaz* szerelmi romantikája. Könyomatainak szénrajzszerű technikájával, a természetből ellesett fényjelenségekkel, poétikusan alkalmas tájmilieut teremt pajzán jelenetei számára. Az athmosphaerikus megfigyelések révén, a tájábrázolás történetében is jelentős.

Germán ősköltészet, keleti mese, vallási jelenés, ez a tárgya, Wagner, Schumann zenéjén keresztül, *Fantin-Latour* könyomatainak. A képzelet valószerűtlen terében és levegőjében lebegnek jelenségei. Zenei ihlettségűek, hamvasak és művészien szépek.

A romantika zászlóvivőjéül tekintett *Victor Hugo*-nak három szépiarajza van a kiállításon. A nagy költővel, mint rajzolóval külön tanulmányban foglalkozunk majd e folyóirat hasábjain. A kiállításon lévő, álmokba ábrándozó, messzenéző szemű, szép „Victor Hugo arcképe" *Devéria* műve.

Bodmer és *Millet* lapjainak tárgya a fehérek és indiánok harcai. A létért való bravúros küzdelemben már inkább realisztikusan kalandosak, mintsem regényesek.

Az illusztrált Faust-on kívül, még néhány, fametszetes és könyomattal kísért munka példázza a tartalom és ábrázolás stílusbeli találkozását és korszerűségét.

A nyomtatott vezető, dr. Hoffmann Edith tollából, compendiuma e kor művészet- és művésztörténetének.

Sokféle tárgy, sokféle föjfogás. Fölszabadulás a lenyűgöző egyöntetűség alól, ez éppen a romantika.

Vikár Vera

Magyar Művészet
1927.

MODERN PLAKÁTRAJZOLÓK. A Studio 1926-os őszi különszáma, a „Posters and Publicity" az utóbbi évek legjelesebb plakátművészeinek van szánva. Mint valami tarka álarcosmenetben vonulnak fel előttünk feketefehér és színes képei. Vonatok s autók robognak fenyvesek közt, tengerpart és fürdő nők, cigaretta, film, parfüm, likőr, gyümölcs és villanylámpa, oceánjáró és világítótorony, sőt itt-ott bizony néha — könyv is egy kevés. Témailag szerfölött érdekes nemzetközi karnevál. Valaha ősforrás lesz a kor erkölcs- és gazdaságtörténetéhez. Képeskönyv egy világból, melyben az utca minden: szórakozóhely, sétatér, párharc színtere, nevelő és képtárlat. Benne van az 1920—1925-ig terjedő vigalmas és siralmas évek minden kábítószere, álma és erőfeszítése, mint egy nagyoknak való mesékönyvben. Témailag azonban sokkal érdekesebb, mint művészileg. Technikailag sokkal jelentősebb, mint grafikailag. Látjuk, mint virul fel a plakát színszóró képessége a nagyszerű német festékchemiai eredmények miatt. Látjuk, mint népszerűsödik a litográfiai eljárás a könnyű és gyors offsetgép hatalmas előbbretörésével. Látjuk, hogy a nagyvilági élet lobogó örömei mily könnyűvé s fürgévé teszik a rajzolók kezeit, akik hit, bensőség nélkül, de sok jókedvvel nyúlnak témáikhoz. A plakát az utca melódiája. Balgaság lenne tőle klasszikus áriákat kívánni. De ha az ember a modern plakát első művelőire, Chéret-re, Steinlenre, Penfieldre gondol, mégis úgy érzi, hogy az ötven év előttiekben valami nagyszerű jókedv volt. Offenbach-muzsika. A mostaniak inkább holdfényes, érzelmes valcert vagy — charlestont fütyülnek. Feltűnik mindenekelőtt, hogy a plakát mennyire kilépett az úgynevezett „plakátstílusból". Széles, árnyéktalan, absztrahált vonalak, erőteljes színfoltok helyett, mint az élet szolgálója naturalista képeskönyv-ábrázolást nyujt. Van egy angol-amerikai ízlésvonala, mely még mindig veszedelmes rokonságot tart a Gibson-girls-féle édeskés anzikckártya-stílussal. De van egy osztrák-német-svájci iránya is s ez szerencsére síknak fogja fel a plakátot, okos oeconómiával rakja rá foltjait, elsősorban a lényeget ragadja meg s jelképezi egy figurán vagy díszítménycsoporton s végül a világító betűk glédájával ad neki biztos tartást. Ebből a szembeállításból is kiviláglik, hogy nincs külön plakátkultúra egy-egy országban, mely minden egyébtől függetlenül fejlődnék. Hanem van egy-egy országon belül bizonyos iparművészeti átlagkultúra, az ízlések bontonja, amely épúgy felvillan egy költeményeskötet címlapján, mint egy filmszínház fényszóróján. Semmi kétség tehát, hogy ma ebben is, a plakát- s könyvművészetükben, a kis nemzetek nyujtják a legjobbat, azok, melyeknek ódon házai s modern lakáskultusza a művészi érzések folytonosságának hirdetői. A dán Sven Brasch plakátjai amellett, hogy közelmaradnak a plakát konstrukciós feltételeihez, csapongó frisseséget, sőt technikai bravurosságot árulnak el. A svájciaknál Laubi, Nizzoli és Stöcklin nagy mesterei e műfajnak. Elegáns formaközlés és az Offset-technikának bizonyos papirokon való üdítő színvarázsa teszi őket biztossá. Mint minden egyéb iparművészetben, úgy ebben is jelesek az osztrákok. Kimeríthetetlenek az új tehetségek fölfedezésében. Két évvel ezelőtt merült fel egy esti tanfolyamukon a nyomdászsegédből lett Binder József, ma plakáttervezőik élén halad. Klinger iskolájához tartozik, de elbűvölő színeivel (a Meinl-féle szerecsenfej nálunk is ismeretes), lapidáris összefogó-erejével túlhaladja őt. A franciák Lepape kecses, divatlapfinomságú, mille-fleur-ornamentikájú asszonyait szeretik, a lyoni selymek és a mérges festékek színhatásaival váltakozva. A németek legnagyobb erőssége még ma is a húsz év előtti Gipkens, akinél a betűből nő ki és lobog fel az egész élőkép. Amerika újsághirdetéseiről legföljebb az üzleti könyvek bevétel-rovataiban érdemes beszámolni, de erős törekvés látszik Kanadában a reklám ízléses formái irányában. Maguk az angolok szerényen beérik a Studio évkönyvében is a francia-barátság kétes értékű bizonyítékaival. A magyarok közül *Pólya Tibor, Kozma, Galambos Margit* s *Kún Mihály* szerepelnek az évkönyvben egy-egy üzleti grafikai munkával, melyek plakátiparunk mai sivárságában valóban többet s jobbat nyujtanak az utcáinkon megszokott átlagnál.

VÁMOS FERENC: BUDAPEST VÁROSKÉPÉNEK ÁTALAKULÁSA JÓZSEF NÁDOR KORÁTÓL NAPJAINKIG. Budapest, 1926. 24 oldal 25 képpel.

Munkatársunk e címen tartott előadása nyomtatásban is megjelent s így nagyobb közönségnek vált hozzáférhetővé. Kívánatos, hogy e tanulmány minél szélesebb rétegek kezei közé kerüljön — úgy a fővárosban mint a vidéken. Elsősorban azért, hogy minél többen tudják meg, hogy mik a következményei *a szabályozási terv hiányának, a városépítési kapkodásnak és nemtörődömségnek* — mert hiszen ennek történetét írja meg a szerző. Másodsorban pedig, hogy a régi épületeket miként lehet megmenteni a magunk és a későbbi kor számára — ez ugyanis a tanulmány második fejezete. Nem akarunk e rövid sorokban kivonatot adni, csak reá akarunk mutatni e tanulmánynak jelentőségére, mely Budapest számára már talán örökre későn jött lelkiismeret-vizsgálat, de *számos vidéki város számára, mely a nagyobb, modern várossá fejlődés kritikus évtizedeinek elején áll,* igen jó útmutató lehet. Kevesen értik meg, hogy egy épület fölépítése, vagy adminisztratív szempontból tekintve, egy épület fölépítésének engedélyezése a jelen, de az utókorral szemben

is milyen felelősséggel jár az azt jegyzőre; de még sokkal kevesebben gondolták át azt a tényt, hogy egységesen átgondolt, nagyvonalú, művészileg jelentős tartalmú, a meglevővel és az élettel, a növekvéssel és folytonos fejlődéssel számoló városterv hiányában viszont a legnemesebb szándékkal sem lehet e kívánalmaknak eleget tenni. Vámos tanulmánya iskolapéldaszerűen világítja meg mindezeket a kérdéseket, amelyekkel a közel jövőben a legbehatóbban kívánunk foglalkozni, hiszen ezzel országos érdeket, nemcsak a mai napét, hanem a jövőét is szolgáljuk.

Dr. Bierbauer Virgil.

GOTHEIN, MARIE LUISE. GESCHICHTE DER GARTENKUNST. Mit 637 Abbildungen. 2. Aufl. I—II. Bd. Jena, Eugen Diederichs, 1926.

Gothein monumentális két kötetes művének első kiadása, mely 1914-ben jelent meg, két év óta teljesen elfogyott s a könyvaukciókon az eredeti árnak háromszorosát-négyszeresét szívesen fizették. Indokolt volt tehát, hogy egy újabb kiadás által lehetővé tegyék a kertművészet iránt érdeklődőknek a mű megszerzését.

A kertművészetet tárgyaló, irodalmi becscsel bíró művek az újabb időben örvendetesen szaporodnak. A megjelent művek legtöbbje egyes országok kertművészetével vagy a kertművészetet érintő speciális kérdésekkel foglalkozik. Ez a mű áttekintést nyujt a kertművészet történeti fejlődéséről. Az első kötetben Egyiptom, Nyugat-Ázsia, Görögország, a római birodalom, Bizánc és az izlám, a középkori keleti kertekkel, Itália, Spanyolország és Portugália renaissance kertjeivel foglalkozik, a másodikban tárgyalja a francia, angol, német, németalföldi, XV. Lajos-korabeli kerteket, a keleti kertek utánzását, Kína és Japán kertművészetét, az angol kerteket s a XIX. század főirányait a kertművészetben. Másfél évtizedre terjedő szorgalmas kutatásnak eredménye ez a hézagpótló munka, mely a kertekről szóló irodalmi termékek, leírások, akták, szétszórt számadások, festmények, rajzok és metszetek lelkiismeretes felhasználásával, egyes kiváló tudósok útbaigazítása mellett készült s a berlini kir. építészeti akadémia támogatásával jelent meg.

Szerző a kertek fejlődéstörténetére veti a fősúlyt s tudományos módszerrel a típusok keletkezéséről, fejlődésmenetéről és elterjedéséről igyekszik lehetőleg kimerítő képet nyujtani. Az egyes korok szelleme, erkölcse, életmódja, társadalmi élete, politikai vonatkozásai mind visszatükröződnek a kert művészetében. Minden nagyobb szellemi áramlat a kertet is érintette, hatást gyakorolt rá s a világtörténelem nem egy nagy alakja, mint kertgondozó és fentartó jelenik meg gyakran új megvilágításban. Különös szeretettel foglalkozik a kertművészet periódusaival, a kerteknek úgyszólván archaeologiájával s ezért annál nagyobb elismerés illeti a szerzőt, mert alig akad mű, mely ezt tárgyalná. Itt természetesen sok még a felderíteni való, sűrű még a homály, melyet sem az ásatások, sem a korunkra maradt régi följegyzések nem tudtak eloszlatni. A kertművészetet mindenütt az építészettel és a kertek díszítésére szolgáló szobrászattal kapcsolatosan tárgyalja.

Egyiptomban *a sík terület, az erdőben való hiány* adott impulzust arra, hogy a kertek művelésére, gondozására, a virágok kultuszára gondot fordítsanak s így az egyhangúságba életet öntsenek. Az építészetben megnyilvánuló szigorú szimmetria a kertművészetben is éreztette befolyását. A babiloni kertek ellentétben állanak az egyiptomiakéval. Itt a virágkultusz helyét a fák kultusza foglalja el.

Különösen magas művészi szinten állanak a római kertek, melyekről a pompeji falképek és ifj. Plinius leírásából szerezhetünk adatokat. A ház és a kert közt való összhang, a pompás kilátásra való törekvés s egyáltalában a kertművészetben elért eredmények a későbbi korokban is érezteték hatásukat. A római kertek pompájával vetekszenek a nyugatázsiai kertek továbbfejlődéséből keletkezett bizánci, perzsa és mór kertek. Itt is látjuk a szigorú tagozást és a szoros kapcsolatot a kertművészet és építészet között. A kertudvar föllépése s ezzel hatalmas vízművek, terraszok létesítése, bár ezek a nyugaton sem voltak egész ismeretlenek, színes ornamentikával ellátott építészetük meseszerű pompát kölcsönöznek a kerteknek. A spanyolmór kertművészetnek egyik legszebb példánya a granadai Alhambra. A középkor ridegebb világnézetével, állandó villongásaival nem kedvezett a kertművészet föllendülésének. Középkori kertekkel leginkább klastromok és zárdák udvaraiban találkozunk. Erre a korra nézve fontosak azok a képekben gazdag kéziratok, melyek a kerteknek virágokkal, vízmedencékkel, kutakkal, gyepágyakkal, lugasokkal, labirintusokkal való díszítését tüntetik föl.

A fejlődés művészi fokát mutatják a renaissance kertek, melyeknek igazi hazája Olaszország.

A palotaépítészet virágzásának korában a dombos, lejtős terep szeretete, a kilátás pompájának kívánalma érdekes terraszok létesítésére vezetett. A terraszok támfalai, a lépcsők, lugasok, barlangok vízesésekkel és figurális díszekkel párosulva adták a tagozás architektonikus elemét, melybe a lakóház illeszkedett. A palota és a palotakert teljes összhangban vannak egymással s mint egykor Nyugat-Ázsia fejedelmei, úgy a renaissance nagyjai is inkább díszkertükben tartózkodtak, mint palotáikban. A kertművészet legbuzgóbb ápolói közt a fejedelmek és a pápák foglalják

el az első helyet. Az olasz renaissance kertművészet mestere Pierre Ligurio, kinek művészi tehetségét alkotásainak egész sora tanusítja. A szökőkutak, vízesések s egyéb vízművek sokasága az olasz barokk-renaissancenak egyengette az útját, melynek legkiválóbb képviselői a Fontana testvérek.

Az olasz renaissance befolyása alatt létesültek francia, angol, németországi és németalföldi renaissance kertek is s ezek természetesen a különféle helyi, klimatikus stb. viszonyok szerint más és más jelleget mutatnak.

A XVII. és XVIII. század díszkertjeit Közép- és Nyugat-Európában különösen a fejedelmek tartották fenn. A kor építészete, mely meglepő nagy arányokban nyilatkozik, irányt szab a kertek fejlődésének is. Le Nôtre nagyarányú terveinek kivitelében XIV. Lajosban talált pártfogóra. Alkotásainak fénypontja a versaillesi kert. Óriási dimenziók, szimmetrikus elrendezés, az építészetnek a természettel való harmóniája, az ügyesen elrendezett szobrok, szökőkutak és mesterséges tavak mély és fenséges hatást biztosítanak neki.

A kínai és japán kertek tárgyalásánál a szerző utal arra a káros befolyásra, melyet ezek Európa északi és nyugati részére gyakoroltak. Anglia és Franciaország szakítottak elsőben ezzel az iránnyal, de utóhatásaitól nem egyhamar tudtak szabadulni. A kertművészet ebben a korban elvált az építészettől s a festészet hatása alá került. Ez jellemzi főképpen a helytelen irányt.

A XIX. században s az újabb korban, mikor a megváltozott viszonyok az építész elé más feladatokat tűztek, a kertművészet, mely az építészettel többnyire párhuzamosan haladt, új irányt vett. *A kertvárosok létesítésére irányuló mozgalmak a kertművészetnek új lendületet adtak, városi parkok, ligetek, temetőkertek keletkeztek a nyugati nagyvárosokban, főképpen Angliában. Az újabb időben a családi ház és a házi kert ad bő alkalmat az építésznek és a kertművészetnek új feladatok megoldására.*

Az alapos készültségről tanuskodó munkát archaeologusok, a művészettörténészek és a kultúrhistórikusok is haszonnal fogják forgatni s ösztönt fognak nyerni a részletkutatásokra. A kertkedvelők és kertépíttetők pedig a mult nagy mintáiból sugallatot meríthetnek az új alkotásokhoz. Ezért reméljük, hogy Gothein művének gyümölcsöző hatása a jelenkor kertművészetében is fog érvényesülni. *Sz. L.*

ROME: Past and Present. „*The Studio.*" London. Special Spring Number 1926. 27. old. szöveg és CXLIV. tábla ábrákkal.

Egy könyv, amely képeivel főként és elsősorban az építészetről szól s amelyben nincs egy fényképfölvétel sem! 144 kép Rómáról, a nürembergi krónika fametszőjétől kezdve napjaink festő és grafikus művészeiig, felölelve mindazokat, akik 500 év alatt Rómáról maradandó képeket hagytak reánk, dolgoztak legyen akár tűvel és savval, ceruzával, avagy vízfestékkel és olajjal. A kötetbe kiválasztott lapok mindegyike nem csak hű képét adja az örök város egyik jellegzetes sarkának, hanem azonfelül mindegyik a maga korának jellegzetes vizióját közvetíti. S ezáltal ezt a könyvet a művészettörténet — s nem csak az építészettörténet — egy különleges nemének is lehet nevezni. Ugyanis bemutatja, hogy a különböző korok miként látják ugyanazokat az objektumokat: ez pedig roppantul tanulságos! Hiszen a mai kor — s valószínűleg minden kor és kultúra szentül meg van győződve a maga ábrázolási módszereinek egyedül helyes mivoltáról! Ki lenne képes egy vérbeli kínai művésszel elhitetni, hogy az ő perspektívája nem helyes, sőt a szerintünk igaznak ellentétje? S bizonyos mértékig hasonló a helyzet Európában is, mert a renaissance kora előtti piktorok látása elvileg más, mint az utána következő koroké. Az előttünk fekvő kötet kitűnően szemlélteti ezt a helyzetet: az első lap a nürembergi krónikából kivett fametszet: Róma úgy, ahogy azt a gotikus fametsző látta· középütt a hullámzó Tiberis, az előtérben kusza egymásmellettiségben a Colosseum, a Pantheon, a Trajan oszlop fantasztikusan torz és minden léptéken kívüli képe, a dioscurok és néhány síremlék — a folyón túl az angyalvár tömege. S e nagy emlékek között néhány apró gyermekesen megrajzolt kaliba jelzi a várost. A kép nem adja, de nem is akarja adni Róma összbenyomásának képét, nem akar egy festőien összefoglalt meglátást adni, hanem felsorakoztatja azokat a nagy benyomásokat, amelyeket a rajzoló innen magával vitt. Látása és ábrázolási módja tisztára intellektuális s nem sensuális mint az újkori emberé, mert nem az érzéki benyomásait igyekszik visszaadni, hanem az egyes nagy benyomásokat, amelyeknek főként szellemi értelme van számára. S így természetes, hogy azok nem oldódnak fel egy festői visió összességébe, hanem megtartják a maguk plasztikus önállóságát. Természetes az is, hogy ez egyes emlékek részletformái s csak egymáshoz viszonyló nagysága sem fontos az ő számára. A mintegy száz évvel későbbi Antoine Lafrery metszeteit is ez jellemzi még, például mikor Róma hét nagy templomának képét örökíti meg egy lapon. Viszont mikor ez a francia mester az egyes nagyobb emlékeket egy-egy külön lapon mutatja be: akkor már érzékileg egységes képet ad azokról, például a Belvedere kertről, ahol a háttérben a még befejezetlen szent Péter templomot pillantjuk meg. (1575.) Még ötven év s Etienne du Pérac 1627-ből való lapjai Róma egyes részleteit festőien romantikus felfogásban szemléltetik: a romok varázsa kezdi érdekelni az embereket. Nem a monumentumok plasztikus egyénisége, hanem azok élete a természetben, a téma. Vincenzo Scamozzi ugyan-

Vámos Ferenc

Vámos Ferenc ismerteti Beke László - Varga Zsuzsa: Kozma Lajos c. könyvét.

Művtört.Ért. 1970.3.sz. 241-244. l.

Vámos Ferenc

Czagány István: Búcsú Vámos Ferenctől.
Művtört.Ért. 1970.3.sz. 223-224. l.

Vámos Ferenc
építész

A magyar építészettörténet
kiváló kutatója hunyt el.
Gyakran foglalkozott az mű-
vészet elméleti kérdéseivel is.

B.T.: Vámos Ferenc
Művészet, 1969. november - 24 lap

Dávnos Ferenc

cikke: A Nemzeti Színház tervpályázata 1912-ben.
- Magyar Építőművészet, 1966. 15. évf. 3.sz.,
4-5.l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Írt. 1969. 3.sz. 243-283.l./
250. l.

Vámos Ferenc építész MDK

Az Erzsébet hid egy jó építésre tett indítványát a M.É.Sz. műemléki bizottsága 1956. jun. 19-én tárgyalta.

Műemlékvédelem, I. évf. 1. sz. 1957.
620.

Vámos Ferenc

Jegyzetek az európai s a magyar szecesszió történetéhez. - Kandidátusi értekezés tézisei. - Bp. 1965. - MTA sokszor.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1969. 3. sz. 243-284 l./

282. l.

Vámos Ferenc

Vámos Ferenc: Triest nép a „Rózsavölgyi ház"? (Egy bécsi és egy budapesti ház párhuzamairól.) - Művészet, 1967. 8. évf. 8. sz. 21-23. l.

Vámos Ferenc: Lechner Ödön emlékezete. Uj Irás, 1967. 7. évf. 1.sz. 109-113. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

75. l.

Vámos Ferenc

cikke:
Miért nép a Dózse-palota? - Művészet,
1966. 7. sz. 8. n. 3-4. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969.3.sz. 243-284.l./

275. l.

Vámos Ferenc

cikke: A századelő ontrák mesterei (Otto A. Graf: Otto Wagner Das Werk des Architecten (1841-1918.) kiállításról. Wien, Darmstadt, 1963.) – Művtört. Ért. 1966. 15. évf. 1. sz. 63-65. l.

Az 1966. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 1969.3.sz. 243-284.l./

277. l.

Vámos Ferenc

vasútmérnök 1930-ban átfogó tervet készített a pályaudvarok ~~elhelye~~ elhelyezése és önmekapcsolására.

Siklós László: Pályaudvarok. - Budapest, 1969.1o.sz. 4-7. l.

7. l.

MDK

Vámos Ferenc

Ligeti P.: Felelet Vámos F.:"A magyar formanyelv épitészetünkben" c. cikkére. MMÉEKözl 1929.máj.12. 117-118.l.

MDK

Vámos Ferenc

Vámos F.: Válaszom Ligeti Pálnak. MMÉEKözl. 1929. máj. 12. 118-119.l.

MDK

Vámos Ferenc

Vámos F.: Széljegyzetek dr. Bierbauer V. válaszához. MMÉEKözl 1929. máj. 12. 119-121.l.

MDK

Vámos Ferenc

Vámos Ferenc: A magyar formanyelv épitészetünkben.
MMÉEKözl. 1929. márc. 3. 53-63.l.

Vámos Ferenc

a Szinyei Társaság
meghívott tagul
választotta meg.

A Műgyűjtő
(Magyar Művészet)
1948. III. f.

porcellán, naturalisztikus szinezéssel. — PAPAGEI, Porzellan, mit naturalistischer Bemalung.

448. **Ülő kinai,**

porcellán, mozgó fejjel és kezekkel, kinai ízlésű virágokkal diszitett ruhában. — SITZENDER CHINESE, Porzellan, Kopf und Hände beweglich, bunt bemalt mit chinesischen Blumen.

449. **Két tányér,**

porcellán, rózsás diszitéssel. XIX. sz. m. f. — ZWEI TELLER, Porzellan, bemalt mit Rosen in Bunt. Zw. H. XIX. Jahrh.

450. **Szoborcsoport,**

szines fajánsz: két kezével madárfészket tartó fiú, kinek karjába kisebb fiúcska kapaszkodik. Jegy H./39 Strassburg 1770 tájáról. — BUNTE GRUPPE, Fayence. Knabe ein Vogelnest mit beiden Händen haltend, an seinen Arm klammert sich ein jüngerer Knabe. Marke H./39 Strassburg, um 1770.

451. **Tálca,**

fajánsz, szines diszitéssel. Hullámos peremén levélfüzérekből átfont arany arabeszk-disz, középen kikötőtájkép, felette cimer Jelezve: levélkoszorúban LILLE/1767— TASSE. — Fayence mit bunten Bemalung. Auf dem gewellten Rand von Blatt-guirlanden umwundene Goldornamente, im Fond eine Hafenlandschaft und Wappen. Signiert: LILLE/1767. in Blattkranzumrahmung.

Vámos Ferenc

Borsos László ismerteti Vámos Ferenc: Lajta Béla c. könyvét.

Magyar Ép. műv. 1971. 3.sz.

62-63.l.

Vámos Ferenc

cikke: Quo vadis, Architectura? - Művészet 1968. 9. n. 3-9. l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt. 1971.2.sz. 149-182. l.

153. l.

Vámos Ferenc

cikkei: Az újabbkori magyar építészet periodizációjáról. - Századok, 1968. 3-4.n. 614-617.l.

„Egzotikus" emlékek az újabb magyar építésetben. - Művtört Ért. 1968. 3-4.n. 250-256. l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz. 149-182. l.

153.l.

Vámos Ferenc, építész

Megjelent posztumusz monográfiája: a Lajta Béláról írt műve másfél évtiredig hányódott.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti könyvnemle 162-165. oldal.

JELENKOR, Pécs, 1971. Jelenkor

XIV/2.

Vámos Ferenc

Czagány István ismerteti Vámos Ferenc: Lajta Béla c. könyvét.

Mivtört.Ért.1971.1.sz. 6o-66. l.

Vámos Ivanc

hasadékának egy részét
megszerezte az újonnan megalakitott Épitészeti Múzeum.

Beszámoló az Országos Müemléki Felügyelőség 1968-1969-ben végzett munkáiról.

Müemlékvédelem . 1970.4.sz. 193-201. l.
197.l.

Vámos Ferenc, építész

1927-ben kétkötetes könyvet írt Lechnerről.
1964-ben érdeklődött a Lechner-terv felől: nem maradt-e meg Pécs város tervtárában. Akkor nem sikerült nyomára bukkanni, most (1971) azonban a levéltár egyik szobájában sikerült rábukkanni Lechner Gödön és Pártos György sajnára.

Tüskés Tibor: Képzőművészeti krónika 811-816.

JELENKOR, Pécs, 1971. September XIV/9.

MŰVEK JEGYZÉKE

1. Fiatal munkás, 1958.
2. Arab fej, 1955.
3. Cifrainges fiú, 1958.
4. Matróna, 1951.
5. Bánatos asszony, 1943.
6. Fejkendős leány, 1958.
7. Bizalmatlan öreg, 1958.
8. Veterán, 1954.
9. A kukta, 1955.
10. Szürkekendős leány, 1956.
11. Vak öregasszony, 1954.
12. Derült öreg, 1957.
13. Mosolygó öreg ember
14. Kalapos öreg I., 1957.
15. Kalapos öreg II., 1958.
16. Fiatal leány, 1948.
17. Északi zsidó típus, 1954.
18. Hosszúfejű öreg, 1958.
19. Fehérruhás asszony, 1957.
20. Baluba, 1958.
21. Mosolygó leány, 1958.
22. Rhodésiai néger, 1958.
23. Vörös kendős asszony, 1957.
24. Borongós öreg ember, 1955.
25. Öreg főnök, 1958.
26. Fiatal leány, lila kendővel, 1956.
27. Fázó öreg, 1957.
28. Fiatal asszony, 1958.
29. Kisleány, 1951.

Felelős kiadó: Luzsicza Lajos
1958. XI. 500 — 587061 Pátria ny. F. v.: Földi V.

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK
KIÁLLÍTÓTERME

VÁMOS ERNA

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSA

1958. NOVEMBER

Ez a kiállítás messze földre vezeti a látogatót — Afrikába. Vámos Erna hosszú éveket töltött az egyenlítő vidékén, a francia gyarmatokon és Belga-Kongóban. Képei, etnográfikus ismereteken kívül művészi élményeket is szolgáltatnak és életszerű közelségbe hozzák az egzotikus földrész egyszerű embereit. Ez a körülmény tette indokolttá, hogy a Kulturális Kapcsolatok Intézete és a Műcsarnok kiállítást rendezzen műveiből. E kis gyűjtemény, szerény méretei ellenére is, hű képet ad a művésznő munkásságáról s emellett — tárgya révén, értékes hozzájárulást jelent ahhoz a munkához, amelyet a Kulturális Kapcsolatok Intézete végez a nemzetközi kulturális együttműködés érdekében. A kiállítások sorába, — amelyek hol a távolkelet, hol éppen közeli szomszédaink életébe engednek bepillantást, vagy a nyugati országokról adnak híradást — beleillik Vámos Erna gyűjteménye is.

Vámos Erna 1904-ben született Budapesten. Tanulmányait a budapesti Iparművészeti Főiskolán végezte. 1925-ben Párizsba ment. Párizsi éveiben iparművészeti munkákkal és textiltervezéssel is foglalkozott. 1930-ban (orvos férjével) utazott Afrikába. Először a Francia Egyenlítői Afrikában élt — itt készítette első tanulmányait a fekete emberekről. Később, (1938-ban) Belga Kongóba költözött. Összesen húsz esztendőt töltött Afrikában. Első kiállítását 1942-ben rendezte Elizabeth-hillben. Ezt követően még tizenhét sikeres kiállítást rendezett Belga Kongó és a Dél-Afrikai Unió nagyvárosaiban. (Leopoldville-ben, Cape-Town-ban, Johannesburgban stb.) Budapesten most láthatjuk először munkáit.

Az itt bemutatott művek túlnyomó többsége tanulmány. Studium-jellegük kompozíciójukban s az előadások módjában is kitűnik. Ugyanakkor szemléletes az is, hogy a metódus, amit Vámos Erna követ, nem csupán az iskolás gyakorlat szokott metódusa. Többre törekedik mint amennyit a tárgyias ábrázolás szokványai előírnak. Modelljeit nem tekinti lélektelen tárgyaknak, meglátja bennük az eleven, érző embert s szellemiségük sajátos alkatát is megpróbálja felderíteni. Nem egyszer mély szomorúság árad fényesbőrű néger emberei arcából, másutt éppen a férfias elszántság vagy jellemszilárdság karakterisztikumait igyekszik megragadni. Nem a furcsát, az afrikai emberfajta sajátságos különlegességeit hangsúlyozza képein, hanem azokat a vonásokat emeli ki, amelyek általános érvényűek, velünk közösek, s testvéries közelségbe hozzák, egyenrangú társainkká teszik a feketebőrű embereket. Nemes és emelkedett emberiesség sugárzik alakjaiból.

Sokan vannak a művészek között is olyanok akik műveikkel küzdeni igyekeznek a faji előítéletek ellen s a legváltozatosabb módon, dramatizált megfogalmazásban, vagy illusztratív eszközökkel alakítják ki mondanivalójukat. Vámos Erna — minden tematikai segédlet, minden jelenetezés nélkül is szemléltető hatásokat kelt műveivel. A rokonszenvet és együttérző barátságot, amit modelljei iránt maga is érez, a nézőből is kiváltja — holott nem is tesz egyebet, csak híven reprodukálni igyekezik a látottakat. A képalkotás szokott követelményeit, a festői fogalmazás kialakult eredményeit is figyelmen kívül hagyja — arra törekedik elsősorban, hogy pontos, természethű beszámolót kapjunk a látottak minden részletéről. Mégsem csupán a fényképezőgép tárgyilagosságával számol be a tapasztaltakról — szemmelláthatóan igénye van a száraz objektivitáson felülemelkedő szemléletre. Még szebbé — a valóságosnál is szebbé — igyekszik tenni az ábrázolt embereket. A formákat kisimítja, gömbölydedségüket hangsúlyozza, itt-ott megcsillanó fényeket alkalmaz, ismerős meleg színeket válogat össze stb. — egyszóval minden módon tetszetőssé, kellemessé teszi a látnivalót. A pasztell — ez a könnyen engedelmeskedő lágy anyag, meghatározott, de változatos színskálájával, ügyesen kezelhető tónusaival, árnyalatgazdagságával nagyon megfelel Vámos Erna művészi alkatának. A belső feszültségeknek a nehezebb-veretű festői mondanivalóknak az emberábrázolás mélyebben fekvő drámai problematikájának közvetítésére nem is lenne alkalmas ez az anyag. Abban a világban viszont, amelyet Vámos Erna kiválasztott magának — jól betölti funkcióját. Nem is érzünk semmi kettősséget a művészi mondanivaló és a technika között. A szerényen vállalt feladatokat teljesít s ezért rokonszenves lehet még azok előtt is, akik a képzőművészet más szféráiban, más célokkal és másféle eredményekkel munkálkodnak. Törekedése, szorgalma is megbecsülést érdemel.

A kiállításlátogató közönség bizonyára örömét leli ezekben a képekben s elismeréssel veszi tudomásul, hogy a művész igyekezete nem volt hiábavaló: a tanulmány-sorozat sokáig megmaradó élményt szolgáltat, közvetlen módon, szeretetteljes művészi előadásban tár elénk egy távoli világot.

Vámos Ferenc

Több eser oldalas lézirator anyaga, melyben fölig lajta Béla és Fessl Frigyes lorára találunk értéles adatokat.

Magyar Építőművészet 1975/5
61. old.

Vámos György

„Hegesztőmunkás" szobor

Képzőművészkörök Országos Kiállítása a Nemzeti Szalonban (Péter Imre) Művelt Nép 1952. dec.

mdk

Vaimos Györgyné

rajzolt u. n. szücsös surcokat kötényeket

Dajaszászyne Dietz Vilma: A mezőkövesdi kuzsu.

Néprajzi Muzeum Évkönyve, 1956. 81. l

Vámos Ignác épitész M.D.K.

A kaposvári kórház ujabb bővitésének terve Schol Gyula Erikkel 1898. kivitelező: Gáspár Gyula,

Zádor Mihály: Kaposvár, Bp. 1964. 178.l.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

TISZATÁJ

1973 AUG -8

Vámos Ibolya

1021

1021

VÁMOSI IBOLYA MUNKÁJA

solva, hogy egy boldogabb korba lépek, amely hasznos szolgálatot tehetek. Azt gondolva, hogy amit a balsors rám mért, ezt az évet tűztem ki gott rám a szerencse, hívogatott az elmaradásra, szülőföldem eszembe jutottak, megvetettem, len futottam előle.

Anyám nádtetejű gunyhójában boldogabbnal legbájosabb belvedere kertjében. A távolban, ha valamit hallottam Szegedről, vagy csak e tájról, remegve hallgattam. Hogy mi vonzott annyira, magam sem tudtam, csak hogyha országomból a távolban magyaros öltözetű embert láttam, messze utána futottam, hogy megkérdezzem: hová való? Micsoda titkos sugallat lehet az, ami az embert annyira a hazaszeretetre unszolja? Talán a történelem, mely följegyezte őseink dicső tetteit, vagy a rokonok szeretete, vagy talán a gazdagság? — ez utóbbiról nálam szó sem lehetett —, mert hiszen szegények voltunk, mint a templom egere. Nem találtam hon egyéb gazdagságot, mint szegény anyám ölelését és forró csókjait, testvéreim szívesen látását...

A március 15-e itt sem maradhatott el. Harmadnapra, mint egy titkos szellemtől mindenki fülébe be lett súgva, hogy: „szabadság, egyenlőség, közös teherviselés" stb., még sok következett. Én sem voltam különb a Deákné vásznánál, én is csak úgy rajongtam, mint a többi.

A huszonhatodik évemben jártam, már meglehetősen öregesen gondolkoztam, minden mendemondának nem hódoltam. Midőn az első népgyűlés volt, a városház udvarában bent — már akkor ki volt kövezve — egy nagy asztal állt a kövezeten, rajta sok háromszínű szalag. Szép, finom kezű kisasszonyok szabdalták széjjel, egy részük feltűzögette a férfiak bal karjára. Egypár fiatal ember engem is a nők asztalához vonszolt, a finom kezek feltűzték nekem is a kötelező jelvényt; mert akik

Vámos Ignác, kelmefestő

A Pécsett müködött legjelentősebb kisiparosok adattára. 1898-ban szabadúlt Bonyhádon. Mint segéd Németországban müködött. 1904-ben alapitja kékfestő és vegytisztitó üzemét. Villany és gőzmotorral felszerelve. 165.old

B.Horváth Csilla: Mozaikok a pécsi kisipar történetéből az 1930-as években 149.old

A Jan.Pann. Múz. Évk. XIX. [illegible] 1974. Pécs

Vámos Imre
építész

Tér és Forma

1944. 4. sz. (Hétvégi ház Budapesten; képekkel. — Kisla-kásos bérház Budapesten, képpel és alapvajzokkal.)

Vámos Imre

épitész

Sul. Budapest 1891

oklevelet nyert 1913

Névjegyzmüegyetem 21 l.

Bethlen Gábor.

Mellig, jobbra, forgós kalpa
mentében, faragott keretű tojásdad
melyből patkót tartó szárnyas emel
merrel. Felirata a kere[illegible]ten:

ILLVST: BETHLEM GABOR REX HVNG
VALACHIAE TRANSALP. ET S. R

a talapzat elején: The most renowm
Prince: Bethlen Ga
Grace of god K: of
of Transiluania Mo
and Valachia.
alól balra: are to be sold by Comp

Rm., mér. a rl. 18: 12 cm.

Sz. n.

Vámos Imre

Vámos Imre okl építészmérnök,
építőmester, II. Batthyány-u. 10.
152-461

Bptávb 1940 szept.

Vámos Imre

Vámos Imre okl. építészmérnök,
építőmester (Vámos Tibor) VIII.
Baross-u. 102. 137-535

Bptávb 1940 szept.

Sziszek.

A bástyákkal és köröndök
alatt diszes kert van ábrázo
LANKEN czimerével és jobbról
pipázik. Felirata fölül a táb

SISSEK.

és a kép alatt két hasábosan:

Sittig blühte j
An dem vollen B
Unter Unkraut u
Doch am Dufte w
Der Gärtner nah
In seine Pfleg
So wird oft das
Das sich den Fe

Rm., mér. a vk. 14.5:
Szn. 5
112-98

V. Ámos Imre

az alábbi építkezés tervezője és statikusa volt

Tér és Forma.
1941. 144-146. l.
(Béhár a Váci-utcában, rajzokkal.)

U. o. 1941. 147, 148. l.
(Béhár a Pozsonyi-úton, rajzokkal)

Weisz József és Varga Alajos

ÉPÜLET- ÉS DÍSZMUBADOGOSOK
GÁZ- ÉS VÍZVEZETÉKSZERELŐK

Készítenek mindennemű bádogosmunkát, vállalnak gáz- és vízvezetékszerelést, fürdőszoba- és egészségügyi berendezések készítését, központi fűtés, melegvízberendezések, gázkályhák, autógeiserek javítása. Házak évi jókarbantartását vállaljuk.

BUDAPEST, VIII., BAROSS-UTCA 96.

Telefonhívó: József 324—79

Vámos Imre

Tér és Forma

1940. 103, 104. l.

(Családi ház iskolával
a Stefánia-úton,
képekkel.)

Terverte fenti

Vámos Imre

Cród

Tér és Forma

1942. 4. l.

(Bérház a Hollán-utca 51. sz. alatt. Képpel.)

tervezte fenti.

U. o. 1942. 12. l.

(Bérvilla a Torockó-közben; képekkel.)

Tervezte fenti.

Szolnok-dobokamegyei Történelmi, Tört. és
Ethnographiai Társulat IX. 67.

Vámos Imre

építész

tervezte az alábbi bér-
házakat.

Tér és Forma

1943. 3. sz. - 50. l.

(Bérház Budapesten a
Visegrádi - utca 58/b.
alatt, képekkel.)

U. o. 1943. 3. sz. 57. ~~sz~~. l.

(Bérház Budapesten a
Visegrádi utca 57. sz.
alatt, képpel.)

(NYÁRI EGYETEM) III. ÉVEROL

(Budapest) 4·74 k,
ybecskerek) 4·90 k,
k-val mm. ként
a u é
e i n i

i f a
árásbi
séhez
om. tü
sbirós
h e i
e el k
: Fr
elyi c

det

tulaj
kitásb
alos,
melye
rlejtés
hogy
aján
léluta
eltéte
k.
us 1.

Vámos Imre
épitész
l.
AMMÉEÉVk
1934.253.l.

fedocserepegető lángkeme

rdetés.

ulajdonát képező s
megfelelően átalaki-
déglői helyiségét

BÜHLER ÉS DRÖSSLER

TON 26—79. **Budapest, VI., Andrássy-ut 51.** TELEFON 26—79.

Körkemencék,

téglagyárak, cserépgyárak, cement-, mész- és gipsz-gyárak, szintugy magnezitgyárak, szénbriquetgyárak, **kavicszuzó telepek,** állathullahamvasztó kemencék teljes felépitését, berendezését és üzembehelyezését elvállalja

Gedeon és Kont

műszaki iroda

Budapest, V., Lipót-körut 13.

Legelső referenciák. Legrégibb hazai vállalat e szakmában.

Prospektusok bérmentve és dijmentesen.

Saját kisérleti és anyagvizsgáló telep.

Beton keverő

Modern szerkezetek!

Vámos István, grafikus

Vámos István: Alvóbaba

Vámos

16.

Élet és [illegible] 1963. jan. [illegible]

XXVII/1

Vámos István

szürszabó

Sárd

l

Görffyszür

203. l

Vámos István

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Graf Zsuzsa

IFJÚSÁGI MAGAZIN
Budapest

1980 JAN

na itt az ősz,
merre?
meddig?

1021

VÁMOS ISTVÁN RAJZA

TÓTSZEGI TIBOR

Zsoltárok

„Zöld erdő harmatját
Piros csizmám nyomát
Hóval födi bé az tél"

1.

magam mögött lépve
magam elől futva
beköltözöm télbe
béöltözöm búba

2.

előled indulnék
utánad érkeznék
testedtől gyógyulnék
csak hozzád vétkeznék

3.

menekülve tőled
csak hozzád osonok
futásom előled
vállalod-e mondd

VÁMOS Viktória

vigilia

PÁZMÁNY PÉTER EMLÉKEZETE
Török József és Hargittay Emil

PÁZMÁNY PÉTER versei

JÉKELY ZOLTÁN elbeszélése

AZ ÉLŐ PILINSZKY
Kiczenko Judit, Erdődy Edit és Czigány György

Szentmártoni Mihály
VALLÁSOSSÁG ÉS LELKI EGÉSZSÉG

HAZÁNK, EURÓPA
Keresztury Dezső és Christopher Dawson

Balassa Péter esszéje

Jánosy István, Nagy Gáspár és Rapai Ágnes versei

1985/10

vigilia 50. ÉVFOLYAM, OKTÓBER

Kedves Olvasónk! ... 769
TÖRÖK JÓZSEF: „A lett és múlt dolgok emlékezése" Pázmány Péternél ... 771
PÁZMÁNY PÉTER versei (Tóth István fordításai) ... 776
HARGITTAY EMIL: Pázmány Péter hiteles jellemzése Kemény János *Önéletírásá*ban ... 778
NAGY GÁSPÁR: Tiz, Még boldog és alszik (versek) ... 784
JÉKELY ZOLTÁN: Ilze (elbeszélés) – Györi János jegyzetével ... 785
JÁNOSY ISTVÁN: Álomvers ... 790

Az élö Pilinszky
KICZENKO JUDIT: Egy figyelem önarcképe ... 793
ERDÖDY EDIT: Pilinszky János: A mélypont ünnepélye ... 800
CZIGÁNY GYÖRGY: Pilinszky János zenéi ... 803

*

RAPAI ÁGNES: Beavatás, Hasadás (versek) ... 809
SZENTMÁRTONI MIHÁLY: Vallásosság és lelki egészség ... 810

Hazánk, Európa
KERESZTURY DEZSÖ: Egy vivódó európai magyar ... 818
SCOTT, CHRISTINA: Christopher Dawson Európa-szemlélete ... 821
DAWSON, CRISTOPHER: A vallás és Európa (Tüskés Tünde fordítása) ... 822

Mai meditációk
BALASSA PÉTER: Meghivás közben. Részletek egy naplóból ... 826

Krisztus a kereszten
KOVÁCS PÉTER: Ferenczy Béni: Feszület ... 831

Élö világegyház
Húszéves a II. Vatikáni zsinat
Az egyház a mai világban (L. L.) ... 833
Kivándorló kereszténység – Törökországban (T. M.) ... 835

Hit és élet
Kikapcsolódni vagy bekapcsolódni? ... 838

Napló
Irodalom Jánosy István: A nagy kaszás (Körösi Zoltán) ... 841
Tudomány Szentmártoni Mihály–Benkö Antal: A lelkiélet lélektanához (Tringer László) ... 843
In memoriam Sáfrán Györgyi (Körmendy Kinga) ... 845
Búcsú Harag Györgytöl (Szakolczay Lajos) ... 846
Visszhang Reflexiók az iskolatörténetirásról (Mészáros István) ... 847

A címlapon Vámos István Pázmány-portréja, a hátlapon Ferenczy Béni: Feszület

Föszerkesztö: LUKÁCS LÁSZLÓ

Laptulajdonos: ACTIO CATHOLICA Felelös kiadó: MAGYAR FERENC

Szedte: Szent István Társulat, felelös vezetö dr. Ákos Géza igazgató
Készíti: Pannon Nyomda Veszprém, felelös vezetö: Danóczy Balázs igazgató
Táskaszám: 85/51993 Index szám: 26 921 HU ISSN 0042–6024

Szerkesztöség és kiadóhivatali ügyintézés: Budapest V. Kossuth Lajos u. 1. Telefon: **173-933, 177-246.** Postacím: 1364 Bp. Pf. 111. Elöfizetés, egyházi terjesztés és templomi árusítás: Vigília Kiadóhivatala. Utcán át árusítja a Magyar Posta. A Vigília csekkszámla száma: OTP 37–343–VII. – Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hirlap Külkereskedelmi Vállalat, H–1300 Bpest, Pf. 149. Ára 23,– USA dollár, vagy ennek megfelelö más pénznem. Átutalható a Magyar Nemzeti Bankhoz (H–1850 Budapest) a Kultúra 024–7. sz. csekkszámlájára, feltüntetve, hogy az elöfizetés a Vigíliára vonatkozik. Elöfizetési dij 1 évre 320,– Ft, 1/2 évre 160,– Ft, 1/4 évre 80,– Ft egyes szám ára 26,– Ft. Megjelenik: havonta

dologban szétosztja kinek a bánatot, kinek az örömöt. És minden annyira jó ott a közelében, hogy az angyalok örvendeznek, szárnyukkal csapkodnak és szünet nélkül zengik neki: Dicsőség Néked, Úristen, Dicsőség Néked! Ő pedig, kedveském, csak mosolyog reájuk, mintha mondaná: jól van ez így!... – Istenről, a mennyről, az angyalokról beszélve, lassan egészen kicsi és szelíd lett, arca megfiatalodott, nedves szeméből különösen meleg fény sugárzott. Én kézbe vettem nehéz, atlaszszerű hajfonatát, nyakam köré csavartam, és mozdulatlanul figyeltem véget nem érő, de soha unalmassá nem váló meséit. – Az Úristent látni embernek nem adatott meg, meg is vakulna Tőle, csak a szentek tekinthetnek reá tágra nyílt szemmel. De angyalt, azt már láttam én is, az angyalok akkor válnak láthatóvá, ha tiszta a lelkünk. Egyszer ott álltam a templomban a hajnali istentisztelet alkalmával és íme, látom, amint az oltáron áthalad kettő, akár a felhő, és teljesen átlátszóak, fényesek, nagyon fényesek... Amikor én megláttam őket, szinte megbénultam az örömtől, a szívem hangosan vert, könnyeim csorogtak, óh milyen jó is volt! Hej, Lenyka, drága galambocskám, az Úristennél a mennyben minden nagyon jó..." (Radó György ford.)

Aki ki tudja alakítani magában ezt a szelíd derűt és a Gondviselés iránti bizalmat, annak Szent Mihály hava az isteni oltalom biztonságának a hónapja lesz.

Tarjányi Zoltán

SZENT MIHÁLY HAVÁBAN

A Szentírás szerint a bűn elleni kozmikus harcban Szent Mihály angyal az isteni oltalom megszemélyesítője (vö. Dán 12, 1 és Jel 12, 7–8). Kultusza a keleti egyházban, Bizáncban terebélyesedett ki, majd miután Rómában a 6. században szeptember 29-én szenteltek fel egy bazilikát az ő tiszteletére, a nyugati egyházban e dátummal terjedt el. A 7. században a római Angyalvár tetejére emelt kápolnának ugyancsak ő lett a patrónusa (ecclesia sancti Angeli usque ad coelos), innét származik az a szokás, hogy magaslatokon építenek Mihály-templomokat. Az éggel, az istenivel való találkozásnak a helyei lettek ezek, közülük néhány világhírűvé is vált, gondoljunk csak a normandiai Szent Mihály-hegyre. A magyar egyháztörténet kezdetén is fontos helyet kapott arkangyalunk: a veszprémi székesegyházat, a váci, az erdélyi és az egri egyházmegyét Szent István az ő oltalmába ajánlotta, s a Szent Koronán is szerepel ábrázolása.

Az angyal szó küldöttet, követet jelent, tehát nem természetüket, hanem szerepüket jelzi az elnevezés. Az angyalok Isten küldöttjei, Isten teremtményei, akik az emberért járnak közben. Az újszövetségi iratok is főként akkor beszélnek angyali jelenésekről, amikor Isten végső, embert felemelni akaró beavatkozásairól van szó. (Lásd a megtestesülés és a feltámadás körülményeit.) A IV. Lateráni zsinat (1215) a következő pontokban foglalta össze az egyház velük kapcsolatos hitét: az angyalok szellemi természetű teremtett lények, tehát nemi különbözőség és életkor nincs náluk; értelemmel és akarattal rendelkeznek, vagyis nem személytelen erők, teremtésüknek az a motívuma, mint az emberé: az isteni életben való részesedés; vallásos tisztelet illeti meg őket. Az emberek megváltását szolgálják, Isten Országa ügyéért vetik latba létüket. Mihály ezt a küldetést a nevével jelzett programmal szolgálja. Mikáél ennyit jelent héberül: „ki olyan, mint Isten?" – vagyis a Kozmosz teremtőjének és urának a hatalmát és szentségét kell képviselnie. S az isteni hatalom és szentség az üdvtörténet során emberszeretőként mutatkozott be, végtelenségével a véges embert akarta oltalmával körülvenni. Mihály angyal ezt az isteni, oltalmat adó programot segíti az emberi nem üdvösségének történelmi kibontakozásában. Mindezek alapján lett Mihály arkangyal a nép ajkán a mennyei seregek fejedelme, a lélek túlvilágra költözésének kísérőtársa, a „halott vőfélye".

Gorkij írta le szemléletesen önéletrajzában, hogy gyermekkorában milyen ámulattal hallgatta nagyanyja történeteit Istenről és az angyalokról. „Énnekem nagyon tetszett nagyanyó Istene, aki olyan közel volt hozzá és ezért gyakran kértem: meséljen nekem valamit az Istenről! Valami egészen különleges módon tudott Istenről mesélni: nagyon halkan, furcsán elnyújtott szavakkal, szemét lehunyva . . . – Az Úr ott ül a dombon, a mennybéli ligetek közepén, trónusán kék zafírkő, ezüstös nyárfák hajlanak föléje, ezek a nyárfák pedig egész éven át virágzanak ott körös-körül. A paradicsomban nincsen sem tél, sem ősz, a virágok pedig soha, soha el nem hervadnak, csak folyton-folyvást virágzanak Isten népének nagy örömére. Az Úristen körül pedig angyalok szállnak nagy tömegben, ahogy a hó szállingózik . . ., majd pedig fehér galambok szállnak az égből a földre és ismét vissza az égbe: s elmondanak az Istennek mindent rólunk, emberekről. Köztük van a tied is, az enyém is, nagyapáé is, mindenkinek van egy angyala, az Úristen mindenkihez egyforma. Lám, például a te angyalod ezt a hírt viszi az Úrnak: Lexej kiöltötte a nyelvét a nagyapára. Az Úr pedig intézkedik: No, rendben van, az öreg nadrágolja csak el! És ugyanígy mindenkiről és minden

Vámos Józsefné

A Dési H. István Képzőművi. Kör Ózd
város felszabadulásának 25. évfordulóra
rendezett kiállításán résztvesz.

Ózdi Vasas 1969. dec. 19.

Vámos László

fotó Kocsis Zoltánról.

Új Írás VII. évf. 4. sz. 1967 ápr., borító, II.

Vámos László

fotó Kovács Zoltánról.

Új Írás VII. évf. 4. sz. 1967. ápr., műmellékletek
B. L.

Vámos László

Fohó
Kodolf Zoltánné

Új Írás VII. évf. 4. sz. 1967. ápr., mű-
melléklet, 4. l.

Vámos László

Jató Kodágnál

Új Irás VIII. évf. 4. sz. 1967. ápr., borító III.

Vámos László

Született Budapesten 1924 május 26-án. Építész. Tanulmányai: a budapesti Műegyetemen. (Oklevél 1947) 1948: Venezuelában telepedett le.

Fehete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l.

306 l.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Vámos László

kórházrohot, szállodákat és középületeket tervezett. Címe: Calle de la Plaza, La Florida, Qto.

Fekete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 3341

3061.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Vámos László

Jobó Kodályról

Új Irás VII. évf. 4. a. 1967. ápr., borító IV.

MDK

Vámos Lánló, díszlettervező

4 szegedi szabadtéri játékok egyik játéktér tervezője.

-: Hír

6.

ESTI HIRLAP Bp. 1967, máta 1

MDK

Vámos László, díszlettervező

A Hamlet előadásához a díszlete-
ket tervezte.

T. P.: Kiváló.... művének a negyedik szabadté-
ri játékok idei előadásain 8

NÉPSZABADSÁG Bp. 1967. júl. 9

MDK

Vámos László, díszletterverő

A. Szegedi előadásra a Hamlet díszleteit tervezte.

(fenczik): Ismét Hamlet

12

ESTI HIRLAP Bp. 1967. ápr. 2.

M.D.K.

Vámos László

A Szegedi Szabadtéri Játékok "Hamlet" előadását rendezte és tervzete hozzá a szabadtéri díszleteket, amelykről igen komolya elismeréssel emlékezik meg Geszti Pál: "Szegedi Szabadtéri Játékok, 1967. c. kritikájában.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1967. juli. 28.
XI. évf. 30. sz.2-3. lp.

Vámos hánló, díszlettervező

MDK

Nyilatkozata a rendezés s díszletezés problémáiról.

– . Hamlet első írban a szegedi szabadtéri játékokon 9

NÉPSZABADSÁG Bp. 1967 júl. 20. (júl. 20

MDK

Vámos Lánló, dinlettervező

A szabadtéri játékokon a Hamlet et rendezi és az előadáshoz a dinleteket tervezi.

(f.f.): Szeged hírös város... 2

ESTI HIRLAP, bp. 1967. jún. 5.

MDK

Vámos László, díszlettervező

A Hamletet rendezte s' díszleteit terveste.

Molnár G. Péter: A Hamlet előnör a Dóm téren 7

NÉPSZABADSÁG Bp. 1967, júl. 26.

Vámos László, [díszlettervező]

MDK

A Hamletet rendezi és előadásához a díszleteket tervezi.

Szegedi szabadtéri játékok, 1967

D. M.: A Hamlet a Dóm téren — 9

Népszabadság, Bp. 1967 máj. 6.

Vámos József

nürszabó Tiszapolgár

lárd

Györffyszür

123, 127. l

képekkel.

Vámos József

tiszapolgári szürszabó. Két 1896-ban készült cifraszürét a Néprajzi Muzeum őrzi.

Györffy szür

138. l.

Vámos József

tiszapolgári szür-
szabó

l.

Görffyszür

MOB 1976

123. l.
124. l.
127. l.

Vámos József

szurszabó

l.

Grörffyszur

154. l

Vámos József

ipari művész szűrszabó

Tiszapolgár

l.

Grőffyszűr 20.1.

MOB 1976.

bardiában is a monumentális művészeti
kőfaragók mustrái termékenyitették az öt-
rászatot./33/ Hampelnek ez a véleménye
ozó archeologusok körében. Az a körülmény
hogy ő maga módositotta feltevését a
latban./34/ A kiállitásról irva, svédor-
ertet, melyeknek eredet ugyanabból a kör-
g nálunk a szasszanida izlést csak a
evezetni - irja Hampel - Svédországban
emléken két keresztelő kuton, szasszanida
disz ismétlődik. "Látni való, hogy a
ly jellemző keleti motivumokat, mire
ánynak épen az a célja, hogy bebizonyit-
tovább él egy olyan mügyakorlat, mely
motivumot használ. Hampel véleményére

Nagy tervekkel új fotógaléria nyílt a Vám utcában

Experimentálistól a sajtóképig

Új galériát teremtett a Magyar Villamos Művek a saját budapesti székházában. Vámos László és Bakos Miklós zenei témájú fotóiból nyílt tárlat, de további terveik között szerepel, hogy bemutatják a magyar fotóművészet élő klasszikusainak alkotásait is.

Vámos László és Bakos Miklós zenei témájú fotóiból nyílt kiállítás Budapest legújabb galériájában, a Magyar Villamos Művek Vám utcai székházában. Az MVM Galéria Szél Ágnes művészeti vezető irányításával működik szeptember óta.

A nívós kiállítóhelyen a magyar fotográfia igényes alkotásait akarják bemutatni tematikai, műfaji megkötöttségek nélkül. Az experimentálistól a sajtóképig, a természetfotótól a sportfotóig minden fényképterület képviselője helyet kaphat a falakon.

A mostani tárlaton a közelmúlt egyik jelentős fotóművésze, Vámos László és a ma is aktívan működő Bakos Miklós zenei tárgyú képeit láthatják az érdeklődők január 13-ig. Ez a tárlat jól példázza az MVM kultúratámogatásának két fő irányát: a zenét és a fotográfiát kívánják segíteni.

Szél Ágnes egy korábbi kiállításához keresett éppen támogatót, amikor kapcsolatba került a Magyar Villamos Művek kommunikációs igazgatójával, aki a fényképművészetet különösképpen fontosnak tartja. Hamarosan megfogalmazódott a terv: önálló galériát kellene teremteni.

Az MVM galéria szeptemberben a művészeti vezető, Szél Ágnes tárlatával nyitott, majd a portré és aktfotó mestere, Módos Gábor mutatkozott be. A mostani zenei tárgyú kiállítás előtt a cég több ezer dolgozójának meghirdetett házi pályázatára beérkezett legjobb képekből állítottak ki egy válogatást. A galéria jövő évi tervei között szerepel a magyar fotóművészet élő klasszikusának, Gink Károlynak, a sajátos képi világot teremtett Cros Kárpáti Zsuzsának, Csák Miklósnak és Féner Tamásnak a kiállítása. Az MVM galéria részt vállal a Fotóhónap 2002 rendezvényeiből tíz magyar fotográfusnő közös tárlatával. *SZK*

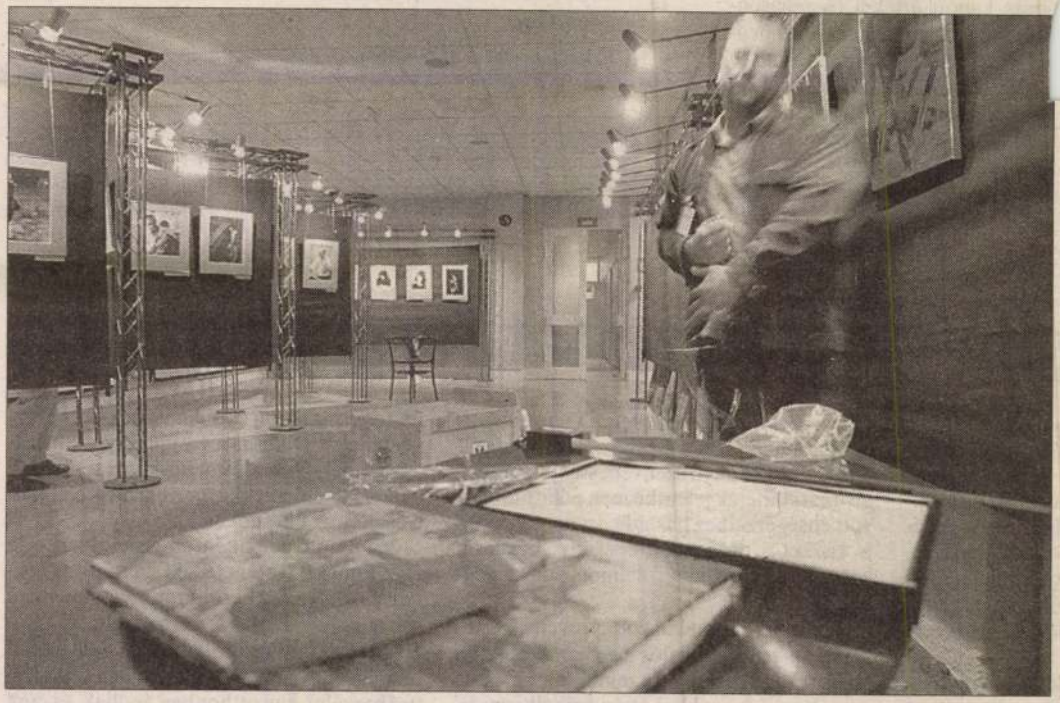

Az MVM székházában most Vámos László és Bakos Miklós zenei témájú fotói láthatók Fotó: Dezső Tamás

luk lassú és egyenletes csonttömegcsökkenés játszódik le. A korábbi hiedelemmel ellentétben ez a betegség a férfiaknál is egyre gyakoribb.

A csontritkuláskor a csontszövet mennyisége csökken. Ebből adódóan romlik a csontok teherbíró képessége, így azok könynyebben is törnek. Leggyakoribb helyei: a csukló, a csípőtájék és a csigolyák. A világban 200 millióra becsülik az oszteoporózisban szenvedők számát, hazánkban több mint félmillióan tartoznak közéjük.

A tömege mérhető

A csontritkulás kialakulásának egyik legfontosabb meghatározó eleme a csont ásványianyag-tartalma, amely tömegéhez hasonlóan ma már pontosan mérhető. A műszerek a csontok sugárelnyelődésén alapulnak. A csonttömeg mérésének orvosi neve: osteodensitometria.

Az orvos az osteodensitometria során kapott értéket összehasonítja a fiatalkori csúcscsonttömeggel, és az attól való eltérés arányos az adott egyén törési rizikójával. A fiatalkori csúcscsonttömegtől való eltérést százalékban vagy az úgynevezett T score értékben fejezik ki. Többféle csontsűrűséget mérő készülék létezik, amelyekkel

Megelőző tevékenységet is folytatnak, a betegségre veszélyez-

receptkönyvek is, hasznos és finom étrenddel.

Töltse ki a gyorstesztet!

1. Elszenvedett-e bármelyik szülője csípőtáji törést kisebb botlás vagy elesés következtében?	Igen	Nem
2. Eltörött-e már valamelyik csontja kisebb botlás vagy elesés következtében?	Igen	Nem
3. Szedett-e már 3 hónapnál hosszabb ideig kortikoszteroid (cortison, prednisolon, stb.) tablettát?	Igen	Nem
4. Csökkent-e a testmagassága legalább 3 centiméterrel (1 hüvelykkel)?	Igen	Nem
5. Fogyaszt-e rendszeresen és nagy (a biztonságos mértéket meghaladó) mennyiségben alkoholt?	Igen	Nem
6. Naponta 20 szálnál több cigarettát szív?	Igen	Nem
7. Gyötri-e gyakori hasmenés (többek között coeliakia vagy Crohn-betegség következtében)?	Igen	Nem
Csak nőknek!		
8. A menopauza 45 évesnél fiatalabb korában következett be?	Igen	Nem
9. Előfordult-e, hogy legalább 12 hónapig kimaradtak a havi vérzései (nem terhesség miatt)?	Igen	Nem
Csak férfiaknak!		
10. Észlelte-e valaha az alacsony tesztoszteronszint tüneteit (impotencia, libidó hiánya, stb.)?	Igen	Nem

Ha az előbbi kérdések bármelyikére „Igen" a válasza, önt is fenyegeti az osteoporosis kialakulásának veszélye. Ajánlatos felkeresnie orvosát, aki eldönti, milyen vizsgálatok szükségesek. Kérje a helyi osteoporosistársaság tanácsát, hogy miként mérsékelheti az önt fenyegető kockázatot.

gáló videokazettát forgalmaznak

galmazott kábító-
úladagolás miatt
k száma kétezer
ban a '60-as évek-
dják, hogy veszé-
le, hogy szedésé-
ket rongálják, de
zik. Mindez a tu-
hoz, hogy nemet

sült Államokban
odpercben meg-
üggő csecsemő.

Ugyanis az anyja méhében annyira hozzászokik a magzat is a szerhez, hogy megszületése után iszonyú szenvedéssel jelentkező elvonási tünetek jelentkeznek nála: felfokozott éhségérzethez hasonlít ez, még a bőrük is viszket a drog utáni éhségtől. Gyakran kapnak epilepsziás rohamot vagy meghalnak.

Az itthon forgalmazott prevenciós kazetta amerikaiak valós esetein keresztül, szakértők segítségével szemlélteti, miért is veszélyes a drogokkal akár próbálkozni is. A drogszedés hatásait agyi komputer tomográfos vizsgálaton (CT) mutatják be: az oxigénhiány következtében jól látható duzzadás lép fel, vagy az agy bizonyos területein lyukak alakulnak ki, amelyek károsan befolyásolják az életfunkciókat.

Elrettentő példaként szerepel annak a 25 éves fiúnak a története, aki szórakozás közben és több adag barbiturátot vett be, majd sok alkoholt ivott rá. Összeesett, az újraélesztés nem sikerült, két hétig volt kómában. Végül visszanyerte eszméletét, de alig tud beszélni, egy otthonban ápolják, és csak segítséggel tud mozogni. *KJ*

A KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE ÉS A MŰCSARNOK

MEGHÍVJA ÖNT

„MOSZKVA ÉS LENINGRÁD"

VÁMOS LÁSZLÓ

FOTÓMŰVÉSZ

SZÍNESFÉNYKÉP KIÁLLÍTÁSÁRA

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:

DEMETER SÁNDOR,
a MSZBT titkára

1960 ÁPRILIS 1-ÉN, PÉNTEKEN DÉLI 12 ÓRAKOR

A KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK KIÁLLÍTÓTERMÉBEN

BUDAPEST V, DOROTTYA U. 8

Fk. Palástiné 1155 m Fővárosi Ny.-ip. V. 1. sz. telepe

MDK

Vámos László, fotóm.

Ferenczy Béni potréfotóját V.L. készitette.

Művészház /Künstlerhaus/. Pécs. 1963.
Ferenczy Béni szobrászm. kortársai körében.
M.Képzőm.áll. Kat.

A CSEPELI VAS- ÉS FÉMMŰVEK TERÜLETI BIZOTTSÁGA MEGHÍVJA ÖNT

VÁMOS LÁSZLÓ

„CSEPELI KÉPEK"

C. KIÁLLÍTÁSA

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND

MIHÁLYFI ERNŐ
AZ ELNÖKI TANÁCS TAGJA

1960. MÁRCIUS 10-ÉN, DÉLUTÁN 15 ÓRAKOR

A CSEPELI VAS- ÉS FÉMMŰVEK MŰSZAKI KLUBJÁBAN (1-ES KAPU)

Felelős kiadó: Fenyő Imre
MSZ 4604 — 60.50820 Akadémiai Ny
Felelős vezető: Bernát Györgyi

Varnos László
fényképész

M.D.K.

Az újjáépülő budai Vár romos
régészeti anyagát fényképezte.

v.ö.: Budai fényképes krónika I.
Művészet, 1964. április – 14 kép

Vainos László
fotóművész

M.D.K.

A luteránus templom tornyáról
készített felvétele a hártetők
törmegében teremt rendet.

Lohnay László: Budai fényképes krónika II.
Művészet, 1964. május – 8 lap

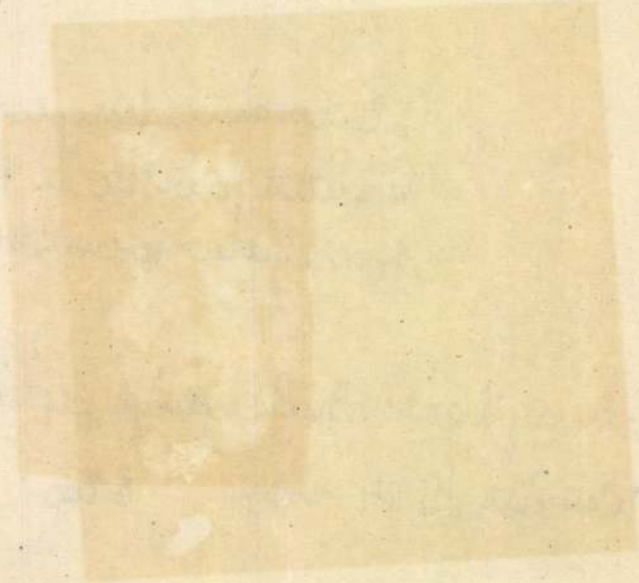

MDK

Vámos László, fotóművész

V.M. fotóművész szinesfénykép-kiáll. 1960. ápr.

MDK

Vámos László

Foto kiáll. Bp.-Münchon

Vámos László

A magyar fotómüvészet 25 éve c. kiállitáson szerepelt müve a Magyar Nemzeti Galériában.

Maksay László:Négy kiállitás
Rajztanitás 1967. II. 25-26.l.

MDK

Vámos László, díszlettervező

A Hamlet szegedi szabadtéri előadásának díszletei tervezte.

Bernáth László: Szétesvászni Hamlet Szegeden 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1967. júl. 29.

Vámos László és Székely László

A két művész közös munkája a diszletkompozició, mely "kitünően segiti a játék koncentrálását"-irja Sándor Iván: "Az ember tragédiája" c. kritikájában.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1969. aug. 16.
XIII. évf. 33. sz. 4-5. lap

Vámos László, [ ]

MDK

Beckett dramájához (Madách Színház Stúdiója) tervezte a szinpadot. [?]. [„Vámos szinpadán ....."]

Molnár G. Péter: Ó, miért épp ezek a szép napok? 7.

Népszabadság, Bp. 1971. jan. 8.

Vámos László

Forrai Gábor és Vágó Nelly "..triászában a szinpad mesterére akadt. Ugy van szinkronban a zenével, hogy mögötte Madáchot szolgálja" - irja Kroó György: "Az ember tragédiája operaszinpadon" c. kritikájában az előadásról.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. dec. 12.
XIV. évf. 5o. sz. 13. lap

Vámos László

A díszleteket tervezte Euripidész:
Trójai nők c. drámájához
a szegedi kabaltéri Szinpadon

H. Barta Lajos: Trójai nők

Magyar Nemzet 1970 VIII. 4 hold.

Vámos László

Euripidész: Trójai nők c. darabjának díszleteit tervezte

H. Bakta Lajos: Trójai nők

Magyar Nemzet 1970 VIII. 4

Vámos László

Fotóévkönyvek és képalbumok összeállítása és kiadása terén jelentős érdemet szerzett Czeizing Lajos, Reismann János és testvére Marian, ifj. Tildy Zoltán, dr Vajda Ernő és Vámos László. Utóbbi a Fotóművészek Szövetségének alapítója és első főtitkára volt.

Lelkes István: A magyar fotóművészet útja.

Új Irás VI. évf. 1966. jún., 6. sz., 97. l.

MDK

Vámos Lánló, díszlettervező
[-rendező]

Az ember tragédiája szegedi előadásához a díszleteket tervezte Székely Lánlóval közösen.

Bernáth Lánló: Fények a Dóm téren

2

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. aug. 16.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

MDK

Vámos Lánló, [díszlettervező:]

A Tragédia szegedi szabadtéri előadásának színpadképét tervezte közösen Székely Lánlóval.

Koltai Tamás: Az ember tragédiája

7.

Népszabadság, Bp. 1969. aug. 22.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Varinos László
rendező

M.D.K.

A Madách Szinkiar Hamlet
előadásat rendezte.

Révész Zsuzsa: Szinpadtervező-művészetünk a ...
Művészet, 1964. december – 31 lap.

Vaníos László
Szerverő

14.D.K.

Méltatás.

Revész Ísuzsa: Húsz év szinpadképei
Művészet, 1965. szept. – 39 kep.

Vámos László, díszlettervező,
rendező

A Bánk bán díszleteit tervezte.

Nikolényi István: Szegedi Szabadtéri Játékok '75.
88-92.

TISZATÁJ, Szeged, 1975. október XXIX/10.

Vámos László, [dinlettervező-]

Nemcsak ‡ rendezője, rénben dinlettervezője is a hegeden előadásra kerülő Shakespeare-münek.

Fenczik Flóra: Romeo és Julia 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. aug. 12.

Vámos László fotóművész

Az 1972 évi művészeti dijasai között a Balázs Béla-dij I. fokozatát kapta.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. ápr. 1.
XVI. évf. 14. sz. 4. lap.

Vámos László

fotós

A Balázs Béla díj I. fokozatával kitüntették.

— 1972 évi munkácsy díjas.

Művészet, 1972. április - 9 oldal.

Vámos László, [díszlettervező]

Székely Lászlóval közösen tervezte a Romeo és Julia szabadtéri előadásának díszleteit.

Csaplár Ferenc: Színjáték a téren 88–90.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. október XXVI/10.

Vámos László, [rendező, díszlettervező]

Székely László val közösen tervezte a szegedi Shakespeare-előadás díszleteit.

Koltai Tamás: Romeo és Julia 7.

Népszabadság, Bp. 1972. aug. 16.

Vámos László, [díszlettervező
rendező]

A Shakespeare-mű Dóm-téri előadásához
Székely László val közösen tervezte a díszleteket.

Fenesik Flóra: Ifjú Romeo, ifjú Julia 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. jún. 6.

Vámos László

fotómüvész kiállitása nyilt meg a Mücsarnok kamaratermében.

Magyar Hirlap 1969/295/8

Vámos László fotóművész

Külföldi bemutatkozása sikeres volt Berlinben és Drezdában,-mint "A Fotóművészek Szövetségében" c. interjuja során Levendel Julia említi, a Szövetség vezetőségének felvilágositása nyomán.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. márc. 24.
XVII. évf. 12. sz. 7. lap.

„A zene az élet szépségét, s ami benne érték,
azt mind meghatványozza"

(Részlet Kodály beszédéből
a kecskeméti iskola új épületének
felavatásán 1964.)

PILLANATKÉPEK KODÁLY ZOLTÁN ÉLETÉBŐL

(1960—1967 között)

*

Kodály otthonában

*

Kodály sétái

*

Portré-tanulmányok

*

A Lórántffy Zsuzsanna és a Szilágyi Erzsébet
iskolákban

*

A 80. születésnap néhány pillanata

*

Kodály Zoltán magyar művészekkel

*

Az I. szimfónia betanulása, Lehel György
és a MRT zenekara a próbákon

*

A Zeneakadémián a „Tanár úr" páholya

*

Az utolsó találkozás Stokowskival

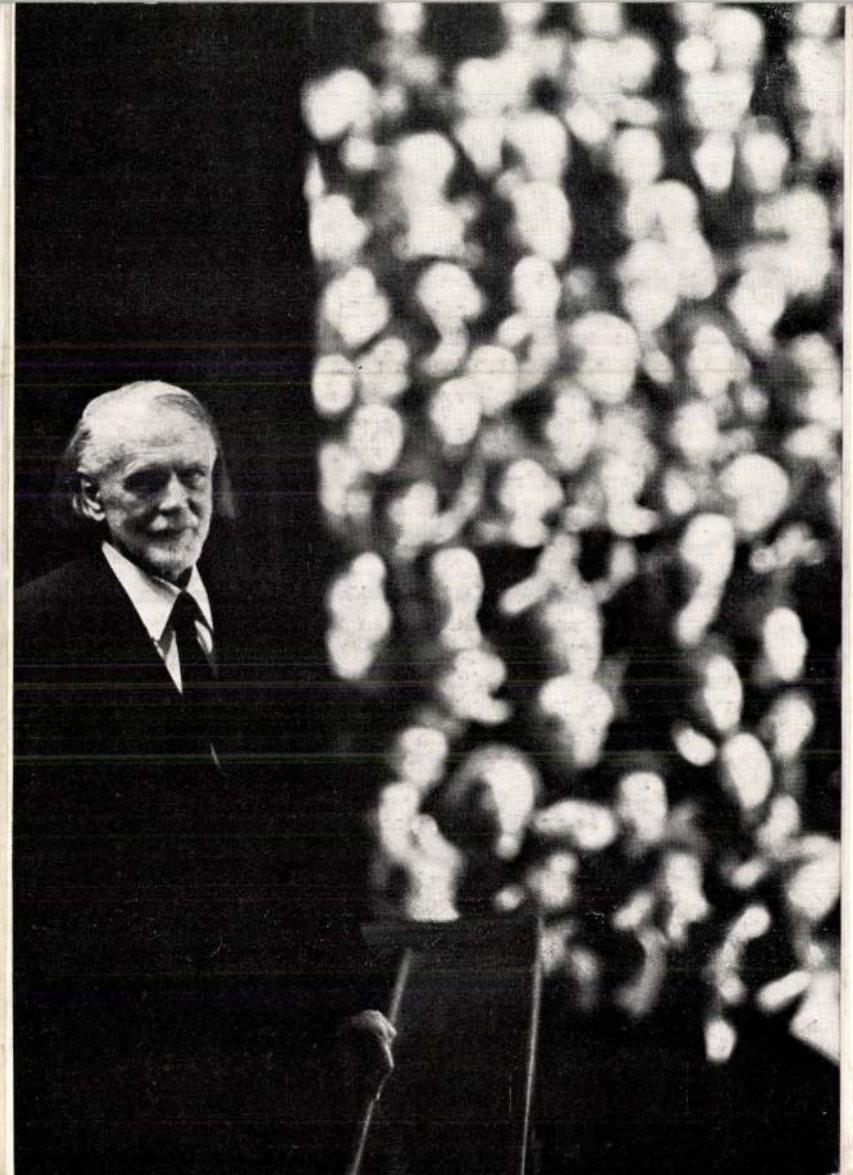

A FÉSZEK MŰVÉSZKLUB IGAZGATÓSÁGA
A MAGYAR FOTÓMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
MEGHÍVJA ÖNT

VÁMOS LÁSZLÓ

FOTÓMŰVÉSZ

„PILLANATKÉPEK KODÁLY ZOLTÁN ÉLETÉBŐL"
A **NEMZETKÖZI KODÁLY-TÁRSASÁG**
VÉDNÖKSÉGE ALATT RENDEZETT

FOTÓKIÁLLÍTÁSRA

1977. FEBRUÁR 22-ÉN,
KEDDEN DÉLUTÁN 18 ÓRAKOR

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:

Dr. EÖSZE LÁSZLÓ
A NEMZETKÖZI KODÁLY-TÁRSASÁG
ÜGYVEZETŐ TITKÁRA

FÉSZEK MŰVÉSZKLUB
BUDAPEST, VII., KERTÉSZ U. 36.
A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:
MINDENNAP 14—20 ÓRÁIG
BELÉPÉS DÍJTALAN

VÁMOS LÁSZLÓ

Kodály Zoltán otthonában, pihenés közben, vagy hangversenyen, zeneművészek és iskolásgyermekek között: az idős Kodály mindennapjai jelennek meg Vámos László fotósorozatán. A fotóművész hódolata a nagy zeneszerző előtt.

Jogosan vallja az esztétika, hogy a művész műveiben él, hiszen hány középkori festőről azt sem tudjuk ki volt, mégis megőrzik a művek. Mit számít milyen volt az alkotó, milyen volt külseje, hiszen csak a mű a fontos. Így igaz, s mégis újra és újra felmerül az igény: ki volt és milyen volt az alkotó, mindent szeretnénk tudni róla, életéről, gondjairól, szeretnénk látni arcát, szemének rebbenését, kezének mozgását.

Milyen izgalmas megtalálni egy elhúnyt írót vagy művészt ábrázoló fényképet, és összevetni azzal a képpel, amely a művek ismeretében bennünk alakult ki az alkotóról.

Nagy a fénykép felelőssége, a jövőnek őrzi meg egy művész gesztusait, arcát. Hiszen nem mindegy, hogy vajon a véletlenszerűen egyénit örökítti az utókorra, vagy azt az igazit, amely ott él a művében is.

Vámos László Kodály felvételei az igazi Kodályt őrzik, azt az idős korában is szép férfit, akinek mozdulatai, tekintete mind azt a mértékadó pátoszt sugallják, amit kompozicióí is sugároznak. Vámos egész munkásságában a zene és az alkotó ember fürkészője volt. Objektíven és alázatosan kutatta, hogyan tudja a fotó elkapni a zene tovasuhanó ritmusát és mit tud megragadni az alkotó ember lelkivilágából. Kodály Zoltánról készített felvételei Vámos legjobb művei közé tartoznak, többek a pillanat rögzítésénél, arról is vallanak, hogyan látja Vámos, Kodály zeneszerzői egyéniségét és emberi nagyságát.

Németh Lajos

F. k.: Topor Zoltán — 77-18 FNYV 15

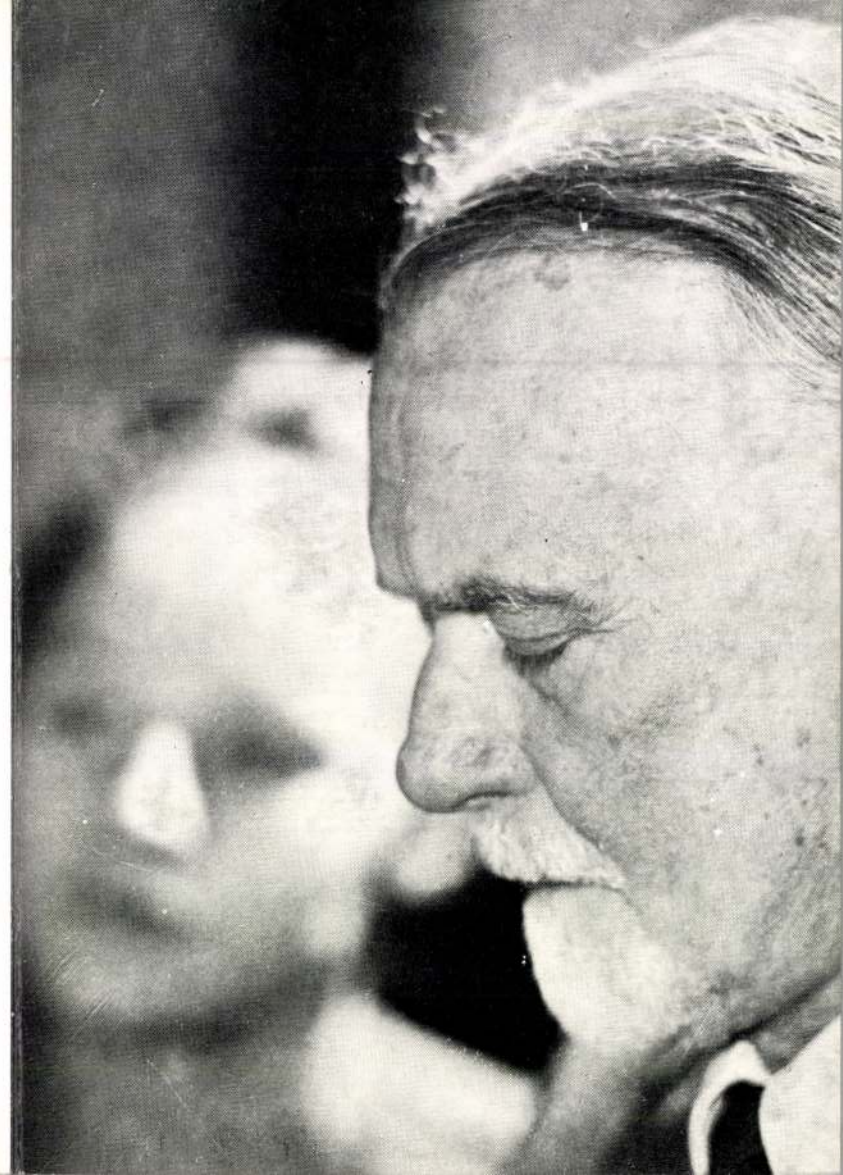

Vámos László

Magyarország felszabadulásának 32. évfordulóján a Magyar Népköztársaság kiváló Művésze címmel jutalmazták Tevan Margit ötvösművészt.
A Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze lett: Barta Éva iparművész, Csekovszky Árpád keramikusművész, Drégely László a Magyar Televizió díszlettervezője, Engelsz József ötvösművész, Gábriel Frigyes belsőépítész, Kass János grafikusművész, Kis Kovács Gyula szobrászművész, Marosán László szobrászművész, Máté András grafikusművész, Németh Aladár szerszám- és gépipari formatervező, az Iparművészeti Főiskola tanszékvezető tanára.
Élet és Irodalom, Bp. 1977. ápr. 2.
XXI. évf. 14. sz. 8. lap.

Vámos László

A Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze címet kapta a felszabadulás 32. évfordulóján: Németh Éva textiltervező iparművész. Szabó Zoltán festőművész, Vámos László fotóművész.
A Munkácsy Mihály dijjal jutalmazták: Csávoly Klára és Fürtös Ilona textiltervető iparművészeket, Konyorcsik János szobrászművészt, Sajdik Ferenc karikaturistát, Szekeres Károly keramikusművészt, Szemethy Imre grafikusművészt, Tury Mária festőművészt.
A Balázs Béla dijat kapta Balla Demeter fotó-művész.

Elet és Irodalom, Bp. 1977. ápr. 2.
XXI. évf. 14. sz. 8. lap.

Vámos László, rendező
díszlettervező

a Hamlet szegedi előadásának díszletét tervezte.

Mohai G. P.: Lear Király
Népszabadság, Bp. 1977. júl. 30.

Y-

Vámos László és Székely László

Sándor Iván: „Rómeó és Julia" c. kritikájában méltatja a két művész együttes munkáját. A diszletkonstrukció gyors változásokra alkalmas rendszere biztositja a látvány művészies-ségét.
Székely László szinpadának puritán szinei, Vámos László a szabadtéri játékok terén kifejtett munkája nyomán elért eredményei egyaránt mesteriek.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. aug. 19. XVI. évf. 34. sz. 2-5. lap.

Vámos László fotomüvész

"Müvészeti Dijak - 1972." cimmel közli a lap a kitüntetett müvészek névsorát. Vámos László a Balázs Béla-dij első fokozatát nyerte el munkásságával.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. ápr. 1. XVI. évf. 14. sz. 5. lap.

Vámos László fotomüvész

A Balázs Béla-dijas müvész portréit bemutatja a lap, "Mesterek" cimmel a "Teleobjektiv" c. rovatban.
A nemzetközi sikert aratott Kodály-képsorozat egyikét is hozza a lap a nagymesterek között: Kodály Zoltán, Arthur Rubinstein, Pablo Casals, Ella Fitzgerald, Szvjatoszlav Richter, Ferencsik János, Marcel Marceau szerepelnek a felvételeken.
Repr.-ók.
Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. ápr.29.
XVI. évf. 18. sz. 16-17. lap.

Vámos László 1

Magyar Hirlap 1977/58/6

Hegyi:Harmincnyolc pillana

Vámos László fotóművész fényképsorozatán Kodály Zoltán emlékezetünkben oly elevenen élő alakja elevenedik meg: a harmincnyolc pillanatkép a mester életének jellegzetes — ünnepi és hétköznapi — mozzanatait örökíti meg. A fényképezőgép a zenei és a magánélet legkülönbözőbb eseményeire kísérte el Kodály Zoltánt. A felvételek meggyőzően bizonyítják kultúránk e kivételes egyéniségének művészetére és munkásságára oly jellemző derűt, harmóniát. Az úttörőnyakkendős, éneklő kisdiákok között éppúgy, mint közéletünk vezetőinek társaságában; a Zeneakadémia színpadán, vagy a régi tanítványokkal együtt énekelve, és Stokowskival társalogva —, Kodály számára mindig a zene szeretete és tisztelete volt a lényeg. A muzsika mindenkié — hirdette egész életén keresztül:

Vámos László 2

Magyar Hirlap 1977/58/6

s a Fészek Művészklubban kiállított fényképek úgy mutatják be életének néhány eseményét, hogy e fontos gondolatra is figyelmeztetnek.

A Pillanatképek Kodály Zoltán életéből című sorozat példamutató szerénységgel készült el, és került kiállításra. A fotóművész a mester és a magánember iránti tisztelettel szegődött Kodály nyomába: így sikerülhettek ennyire őszintére, tisztára felvételei. S a fényképek mellett ott olvashatjuk Illyés Gyula A zene szava című költeményét is — egyképp emlékeztet így a kép és az írott szöveg a huszadik századi zeneművészet felejthetetlen alakjára.

Reméljük, hogy e kiállítást másutt is viszontláthatjuk — akár azoknak az épületeknek a folyosóján, társalgójában, ahol naponta felcsendül a muzsika. **(hegyi)**

VÁMOS LÁSZLÓ Balázs Béla-díjas fotóművész.

A Magyar Népköztársaság érdemes művésze címet kapta 1977 ápr. 4-én.

Magyar Hirlap 1977/77/4

Vamos László

Méltatics

—: 1977. április 4.

Tükör, 1977. április 10-24 lap.

Vámos László fotóművész Csontváry nyomában címmel diaképekkel illusztrált előadást tart a Fészek Klubban október 18-án, kedden délután 6 órakor. Közreműködik Mezey Róbert.

Magyar Nemzet 1983. X. 16.

VÁMOS László fotóművész

Hírek

Népszabadság 1983. 1. 8.

MDK

Vámos Magda

Vámos Magda /ruhaterv/ résztvett a IV.Orszg. Iparm.Kiáll.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállitás.Műcsarnok. Budapest 1959.Dec. 18 - 1960.Jan.31.Kat.

Vámos Magda M.D.K.

Rózsás ruha A brüsszeli kollekció 1958-ból.,repr.

A kézifestésű anyagot Szuppán Irén tervezte.

Ipari művészet Bp. 19 0.

Vámos Magda M.D.K.

Ripsz selyem kosztüm, repr.

Bluz, repr.

Ipari müvészet Bp. 1960.

MDK

Vámos Magda

ruhaterv

4. Orsz. Iparművészeti kiáll. Műcs. 1959.dec.

Vámos Magda, ruhaterv MDK

4. orsz. iparmüv. kiáll. Mücs. 1959.

Magyar Nemzet

Szombat, 1983. december 3.

Meghalt Vámos László fotóművész

Ismét gyászolunk. Eltávozott jó társunk, a mindennapok krónikáját képeivel jegyző fáradhatatlan riporter, Vámos László. Őrzök róla egy régesrégi emléket. Már áll az Erzsébet-híd, de a hídfeljáróra még nem szabad az út. „Fel kell jutni" — mondja Vámos —, és létrát kerít, s úgy mászunk fel a magasba. A hídkorlát szélén egyensúlyoz, onnan készíti a képeket. Sosem kímélte magát, ott volt mindenütt, ahol történt valami. Bebarangolta az országot, ismert minden kis falut, és ismerte az embereket. Képei Magyarország krónikáját alkotják, és aki korunkra egykor kíváncsi lesz, Vámos képeiből ráismerhet. Nagyon szerette a zenét, szinte eggyé forrt vele. Képei témájának nagy részét is a muzsika és a muzsikusok adják. Kodály Zoltán is barátságába fogadta, és Vámos egy olyan portrésorral ajándékozott meg bennünket, amely felejthetetlen emlék marad a mesterről. Felidézi nagyszerű lényét, emberségét. A Zene bűvöletében című kötetében, amely oly nagy sikert ért el külföldön is, a legnagyobbakat hozza közel hozzánk. Szólhatunk a Színes fényképezés című, Heller Andorral közösen írt könyvéről, a Gyémánttengelyről, az Emberközelben című fotóalbumról, de talán mindenekelőtt a Varázslatos Magyarországról kell szólnunk. Ez a fotóalbum ugyanis, amelynek szövegét Ruffy Péter írta, szerelmes vallomás a hazáról. A magyar tájról, történelmünkről, szenvedélyeinkről és élniakarásunkról. E képekben tett vallomás megrázó erejű, és ha semmi más nem maradna emlékjelül, csak ez a könyv, akkor is tudnánk, ki volt Vámos László.

Egyike volt azoknak, akik a fotó egyenrangúságát hirdették, akik nem illusztrációkat akartak, hanem azt vallották, hogy az újságfotó, vizuális hatása révén, sokszor többet mond a szónál és így is kell kezelni, helyét a sajtóban ki kell verekedni. A fotóművészszövetség egyik alapítója volt, éveken át főtitkára is, művészi alkotómunkáját 1972-ben Balázs Béla-díjjal koszorúzták, 1977-ben pedig elnyerte az Érdemes Művész címet. A fotó nagy művészét tiszteltük benne. De hogy művész, azt sosem hangoztatta. „Én csak fényképezek. Én csak egyszerű fotóriporter vagyok, ez a mesterségem" — így mondta. Igen, a mindennapok krónikása volt. Nagyszerű krónikása. Így emlékezünk rá. Fájdalommal gyászoljuk.

(cs)

Bihari Sándor

W. S.

A tolla úgy toll, mint a madár
tollazata.
És Weöres Sándor hova és mit
írt éjszaka?
Világ visszájára világot,
virradatig!
A feketében a fekete
hajnalodik.
Ő, mint ábécében a betű,
épp szundikál.
Vigyázni fejénél vigyázban
egy ige áll.

Csorba Győző

VILLANÁS

Sín sín futó
és vonatablakok
valaki lent áll
s valakik kinéznek
valaki lent áll
s valaki kinéz
kinéz és szeme
zsákmánnyal telik
valaki lent áll
s mintha már nem ott
szíve hanyatló
fémes kattogás

Garai Gábor

NOVEMBERI SZÉL

Szőlőlevél szőlőlevél
Hóka-színű szőlőlevél

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

HAJDÚ-BIHARMEGYEI
NÉPÚJSÁG
1985 OKT 23

Vámos Magda

Divatbemutató a Bartók teremben

Akik szombaton délután öt órakor a debreceni Bartók terembe siettek, valamennyien meg akartak ismerkedni a legújabb őszi-téli divattal. Elmondhatjuk, hogy ez az ismerkedés sikerült, ugyanis a Debreceni Ruhagyár és a Divattervező Vállalat közös bemutatóján mintegy százhúsz modellt láthattak az érdeklődők, s emellett meghallgathatták Vámos Magda tervezőművész tanácsait, amelyekből sok-sok ötletet felhasználhatnak a debreceni lányok, asszonyok, sőt a férfiak is.

A bemutatón számos új vonalú és az 1930-as évek divatját visszaidéző női ruhát, kosztümöt, kabátot, nadrágszoknyás pelerines összeállításokat, férfi öltönyöket, zakókat, felöltőket nézhetett végig a közönség. A Debreceni Ruhagyár számos modellje kapott nagy tapsot. A modellek nagy része a közeljövőben, a negyedik negyedévben már kapható lesz az üzletekben.

A bemutató izgalmas pillanata volt a sorsolás, ugyanis délután és este is kisorsoltak a Ruhagyár modelljei közül egyet, amely a legtöbb szavazatot kapta, a legjobban megnyerte a közönség tetszését. Az első bemutatón Bakó Ilona debreceni lakos volt a szerencsés nyertes, egy nagyon szép szoknya–mellény összeállítást kapott, a második, az esti bemutatón Ferenczi László debreceni lakos nevét húzták ki, aki nadrágszoknyás kosztümöt nyert.

Képünkön bemutatjuk a Debreceni Ruhagyár egyik nagy sikert aratott modelljét: drapp-barna kockás pelerin-mellény-nadrág összeállítás, amelyet garbóval viselt a maneken.

TÓBER 23.

Dózsa

A képen a D. Dózsa területi cselgán bajnokcsapata (balról): Pólik, Tarján Skapinecz, Horváth, Békési László, B kési Lajos, Illés, Vass és Fekete Zso edző.

(Major Lajos felv.)

3. Jugoszlávia 9, 4. Hollandia 9 pont. Ma: Magyarország—Kuba.

„Én dobom meg elsőnek

Zsivótzky Gyula nyilatkozott az olimp — Edzésre készülök, mert nálam az — mondta —, az olimpiai bajnokság m elérni. Most kitűnő formában érzem rendezzen meghívásos kalapácsvető verse pácsvetésnek, véleményem szerint nem mondani. Hogy mennyire lesz képes a tűnő csúcsot megjavítani. Én úgy gondo ban 75 méter a felső határ, amelyet csak Talán még Klimet tartom képesnek ilyen

Sporthírek

Kézilabda-eredmények. Megyei bajnokság. Férfiak: DVSC—Hajdú Vasas 35:12, D. Postás—D. Előre 17:7, D. Dózsa II—D. VM Vendéglátó 15:13, Balmazújváros—Konvár 25:6, DASE—Műanyaggyár 17:11, Derecske nem állt ki Hajdúsámsonban a Damjanich ellen. — Nők: D. Spartacus—D. Közúti II. 16:5, D. VM Élelmiszer—D. Kötszövő 4:3, Hajdúszoboszlói Bocskai—D. Kinizsi 6:6.

zottságának lapja — Főszerkesztő: Pallás Imre — Szerkesztőség: Debrecen, Tóthfalusi te
elős Kiadó: Balogh Endréné — Terjeszti a Magyar Posta — Előfizetési díj egy hór
ndex: 25 027 — Alföldi Nyomda, Debrecen — Felelős vezető: Benkő István

Ha jön a baba, akkor is divatosan

Mini közvélemény-kutatást tartottunk Vámos Magda divattervezővel az érintettek körében: milyen jellegű holmikat keresnek az üzletekben a kismamák, és megfelelő-e a kínálat?

A második trimeszter idején kedvelik a lefelé bővülő, mell alatt húzott vagy hajtásokkal ellátott sátorvonalú ruhákat, mert az ilyen jellegű holmik a baba érkezése után is tovább viselhetőek. Az utolsó három hónapban elnehezült testtel idomtalannak érzik magukat szoknyában, ruhában a várandósok. Szívesebben viselnek bő tunikát, ferdén szabott vagy húzott, kívül kötős blúzokat hasban bő, lefelé csinosan szűkülő nadrágokkal. Szerencsére ez utóbbi ruhadarab ma már a kismamaszaküzletekben (amelyből nincs túl sok) megvásárolható. A nadrág-blúz együttesek előnye az is, hogy a könnyű kis tunikák tisztán tartása lényegesen egyszerűbb, mintha a ruhát kéne mosni.

A kismama-kötényruha a múlté, helyette a kertésznadrágokat favorizálják. Kivált fiatal kismamáknak kínálják a szakboltok kőmosott, könnyített farmeranyagból is. Praktikus viselet, hiszen színes pólókkal, blúzokkal hordható.

Ha le is kerül a nagykabát, még elfér egy-egy melegebb holmi a testen, hiszen a várandósoknak kiváltképpen ügyelniük kell, hogy ne fázzanak föl.

Kényelmesen bővülő vonalú raglánkabátka tweedszövetből varrható, ez most megint nagy divat. Hátán szembehajtás teszi lehetővé, hogy a kabát „együtt nőjön" a mama hasával. Átalakítás nélkül viselhető a baba megszületése után is. Szerencsés és alkalmas kiegészítő a gumipántba fogott derekú, ferde szabású szoknya, amely kellemes bőséget biztosít. Nyakba akasztható kicsi táska is készülhet a szoknya anyagából. Teljessé teszi a kellemes összhatást, ha a harisnyanadrág színe a kockák domináló árnyalatával egyezik meg.

Praktikus a kétrészes, nadrágos együttes. Az egyszínű pantallót kiegészítheti halszálkamintás kiskabát, háromnegyedes hosszúsága a hasat előnyösen takarja, és férfiasan lekerekített ingszabású. A hólpántba eresztett zsebeket nem kell kitömni, így nem erősítenek.

A különféle nadrágok fölé csípőt takaró tunikaváltozatok ajánlhatók. Ezek a hasznos holmik a váll-lapokból kiinduló hajtásokkal, húzásokkal, illetve lent kétoldali hasítékkal bővülnek. Fontos, hogy könnyen kezelhetőek legyenek. Így ajánlható a rugalmas szálberendezésű hurkolt anyag, vékony szövet, vagy melegebb napokra esetleg batiszt. Egyenes, lefelé keskenyedő vagy kaprinadrággal is csinosan festenek.

Az ingek bőségét a mell alatti sűrű húzás biztosítja. A mixelt divat jegyében jól mutat, ha a pettyes inget virágos halásznadrág egészíti ki. A pötty tónusával megegyező alsó rész csíkos is lehet.

A rajzunkon látható egyik modell érdekes darab, sátorvonalú japánvállas ruha. Ám ha hűvösebb van, garbóval vagy blúzzal kiegészítve öltheti föl, akkor szűk, ceruzavonalú nadrág tartozik hozzá az új kismamamódi szerint.

A következő ábrán egy könnyen elkészíthető, praktikus és egyúttal hasznos kiegészítő holmit látunk. A japánvállas, derékig érő, rojtos kis mellény valójában egy középen lukas, széles sál, amit kétoldalt összevarrni sem kell, hiszen csokorra kötött szalagokkal csukódik, így követve a növekvő derékbőséget. Készülhet szövetből, ám talán még szebb, ha lustakötéssel vagy rizsmintával kötjük. Blúzok, tunikák, trikók fölé egyaránt viselhető.

Hasonlóan hasznos kiegészítő a kilenctizedes kaftán is, és akár felújítási ötletnek sem rossz. Ha a kabátruhát kinőtte a kismama, alját levágva széles, egyszínű gombolóspánttal és kétoldali hasítékkal lehet megadni a kívánt bőséget.

A nadrágkosztümök a már meglévő együttesek bővítését úgy teszik lehetővé, hogy a baba megérkezése után is hordható darabok maradjanak. A kismamanadrág speciális jellegét egy rugalmas, hastájékon beleszabott betétnek köszönheti. Ha később az alak ismét eredeti méretű, csupán ezt a részt kell kiemelni.

A kosztümök, nadrágkosztümök mindegyike megvarrható kora nyári változatban is. Ekkor szövet helyett lenvászon-, santung- vagy farmervariáció is elképzelhető.

Bedecs Éva

A gyermekvárás és a divat mindig is sajátos kapcsolatot mutatott az évszázadok során. Koronként más és más módon igyekeztek a hajdani divattervezők kidomborítani, de sokkal inkább elleplezni a kismamák megváltozott formáit.

Két olyan motívumot is jegyez a divattörténet, amelyek bár hosszú időre meghatározóivá váltak a kor divatjának, eredetileg mindkettőt főúri hölgyek találták ki áldott állapotuk leplezésére: az egyik a mell alatt húzott, úgynevezett empire-vonal, a másik pedig az abroncsszoknya, vagyis a krinolin.

Napjainkban a kisbabákat általában örömmel várják, így eltűnt a „takargató jelleg", kivált, amióta Demi Moore terhes aktképe nagy botrányt kavart egy magazin címlapján.

Manapság nem rejtegetik a kismamák a hasukat, hanem mintha azt mondanák: kisbabám lesz, örülj velem! Két dologra azért szeretnénk fölhívni a boldog kismamák figyelmét. Nevezetesen: ne viseljenek miniszoknyát és átlátszó holmikat. Nemcsak azért, mert nem ízléses, hanem mert nem is kényelmes öltözékek ezek ilyenkor. Ám pár centivel hosszabb alj, sűrűbb szövésű ing – és mindez elkerülhető.

VÁMOS MAGDA RAJZA

szó-beszéd

Ki a tucatember?

Tizenkettő egy tucat. Ezt mindannyian tudjuk. Azt már nem, hogy valamiféle tizenkettes számrendszer maradványa-e a tucat, amely német eredetű szóként, *tuczett* alakban bukkant fel már 1597-ben a magyar nyelvben. Az etimológiai szótár feljegyzi, hogy ennek forrása a francia *douzaine*, a latin *duodecim* – azaz a 12 – számnévnek a származéka. Mi tagadás, jobban érdekelne, miért kezdték használni a tucatot. Miért helyettesítették vele a tizenkettőt? Holott más számokkal beérték, nem kerestek a helyükbe új szavakat, amelyek olyankor szoktak megjelenni, ha sajátos tartalmi vagy hangulati árnyalatot hordoznak. Esetünkben például azt, hogy valamiből tizenkettő nem véletlenül annyi, s nem tizenegy vagy tizenhárom, mondhatni: egységet képez.

Ez a fejtegetésem még inkább spekuláció, azt viszont már gyermekkoromban tapasztaltam, hogy gyakran árusítottak portékát tizenkettes csomagokban. Bár kezd a divatból kimenni az ilyen „kiszerelés", mindmáig tizenkét személyes egy teljes étkészlet, zsebkendőből is tizenkettőt veszünk. Ami pedig nem egyedi példány, az szükségképpen nagy tömegben készült, átlagos, ha nem éppen gyenge minőségű. Vagyis *tucatáru*. Érzik a pejoratív színezetet? Ugyanezt a lekicsinylést fejezik ki, ha valakit *tucatembernek* mondanak? Nevezhetnék kisembernek, átlagembernek, az utca emberének, közembernek is, de ezzel a szóval úgy tüntetik fel, mintha bóvlihoz, tömegáruhoz volna hasonlatos. Ezért nem vagyok képes megérteni, miként terjedhetett el, hogy tucatban számolják az embert. Hányszor hallok ilyent: Több *tucat* gyermek vett részt az ünnepségen. *Tucatszámra* fagytak meg télen a hajléktalanok. *Tucatnyian* szenvedtek balesetet. S ami még inkább irritál, hogy tudatában vannak, milyen lekezelően fogalmaznak. Kiderül abból, hogy véletlenül se mondanának effélét: *tucatnyi* államfő vett részt a konferencián, *tucatszámra* érkeztek a filmcsillagok a díjátadásra, *tucatnyian* voltak az akadémikusok. Vagyis akik a társadalmi ranglétrán magasabbra hágtak, azokat óvakodnak tucatban számon tartani. Jellemző szemlélet.

Jó lapjárást!

Az ulti országos bajnokságnak kinevezett játékfolyam nyolcadik fordulóját Rácke-vén a Savoyai-kastélyban rendezték március 24-én, a következőt pedig másnap Kunszentmiklóson. Mindkét versenyt ritkán látható bravúrral a budapesti Tar János nyerte meg. Április 1-jén a fővárosban ült asztalhoz a 20 főre zsugorodott csapat. Selmeczi András a középmezőnyből lepte meg a bajnokaspiránsokat.

A Magyar Royal Tarokk Szövetséghez tartozó csoportok továbbra is a Belvárosban tartják versenyeiket. Úgy hírlik, hogy kiváltak a szövetségből a húszashívásos tarokk barátai, akik helyet keresnek maguknak a fővárosban. Klubot, kávéházat vagy művelődési házat, ahol hetente egyszer-kétszer találkozhatnak.

Kártyasorozatunk ötvenedik darabjához érkeztünk. Sokat meséltünk a kártyaképek és kártyajátékok történetéről, híres zsugások eseteit anekdotákban elevenítettük fel, régi és új játékokat mutattunk be. Iparkodtunk beszámolni az aktuális eseményekről is. Tudósítottunk a bridzs-, tarokk- és ultiversenyekről, új könyvekről, kártyákról, CD-lemezekről.

Örömünkre nagy számban játszottak velünk olvasóink. Kérdéseink ezernél is több játékostársat indítottak levélírásra. Igen sokan rendszeres játékosai a rovatnak.

Közülük is a leglelkesebbek voltak **Csontos Katalin** (Budapest), **dr. Elekes Péter** (Budapest) és **dr. Virág Mihály** (Dunaújváros). Harmincnál is többször írtak a szerkesztőségbe, és minden alkalommal helyesen válaszoltak. **Szász Annamária** (Gyula) hasonló számú megfejtést postázott, de játékunk elején egy hibás válasza is volt. A *Népszabadság* és a Piatnik Budapest Kft. ajándékcsomaggal köszöni meg lankadatlan kitartásukat.

A *Gábor család* Budapestről és *Németh Miklós* Almásfüzitőről többször, sokan alkalomszerűen kedveskedtek azzal, hogy válaszaikat kártyamotívumos levelezőlapon küldték a szerkesztőségbe.

Népies tarokk 1860-ból

Ötvenedik alkalommal különleges kéréssel fordulunk olvasóinkhoz: küldjenek a magyar kártyaarchívum részére olyan levelezőlapokat, rajzokat és nélkülözhető fényképeket, amelyek kártyákat, játékosokat és kártyavetőket ábrázolnak. Cserélni szeretnénk: minden ilyen küldeményért egy csomag játékkártyát adunk. A legérdekesebb képeket pedig közöljük a Jó lapjárást! mellékleteként.

Jánoska Antal

Április 12-i kérdésünkre – *Egy francia opera spanyol hősnője kártyából olvassa ki sorsát, ki ő?* – a helyes válasz: *Carmen (Georges Bizet operájában).* A Piatnik kártyaajándékát kapják: **Németh Dóra,** Nagykanizsa; **Horváth Anikó,** Tatabánya és **Fábián Ákos,** Sajószentpéter.

E heti kérdésünk: A kártyaműszavak közé tartozik a „negyvenszáz" és a „húszszáz". Melyik játékban emlegetik őket, és mit jelentenek?

Három megfejtőnk nyeri a Piatnik Budapest Kft. kártyaajándékát. Beküldési határidő: **2001. május 5.** A levelezőlapra kérjük ráírni: **Jó lapjárást! Itthon.** Cím: Népszabadság, 1034 Budapest, Bécsi út 122–124.

Vamos Magda
dio atterverő

Ruhatervek

—: Július

Nők Lapja, 1974. julius 13 - 19 lap

Vanios Magda

A művészi modelljet
bemutatták

f.b. Tav aszi divat előzeles.
Nők Lapja, 1977 február 5-18. oldal.

Vainos Magda

Modellek.

— : Ritegos, sportos, folklór
Nők Lapja, 1977. november 19-18 lap.

Vámos Magda, divattervező

- az Öltözködési Tanácsban divat-
ékszerreferens. Terveiben sok fémbánc
szerepel.

Divatos nő - divatos bizsu
Magyar Ifjúság, 1969. IX. 12. 27. l.

Vámos Magda, divattervező

vajzai

A Bizsu-totó eredménye
Magyar Ifjúság, 1969. VII. 25. 18. l.

MDK

Vámos Magda

divattervei repr.

Dupla vagy semmi.

Nők Lapja, Bp. 1957. július 11. [18-19.l.]

Vámos Magda

képes Ujság

1962

V. 19.

1

A Ruhaipari Tervező Vállalat modellje: batiszt anyagból készült háló pizsama, szövött szalag díszítéssel
Vámos Magda iparművész terve

Vámos Tibor

építész

Szül. Budapest 1885

oklevelet nyert 1913.

Műegyetem 21 l.

Murat pasa.

Derékon alól, balra fordul,
dad medaillonban. Török egyenruhát
balról Konstantinápolyra enged kil

MURAT P
IO. BEM

Am., mér. 7.3: 5.5 cm.

Sz. n.
333-

Vámos Sándor

„Tanulmány" (repr.)

-ez-: Az orosz lányi képzőművészeti szakkör.
Dolgozók Lapja /Komárom/, 1975. nov. 19.

Vámos Ödön
meséi

1.

Tér és Forma
1947. 156. l.

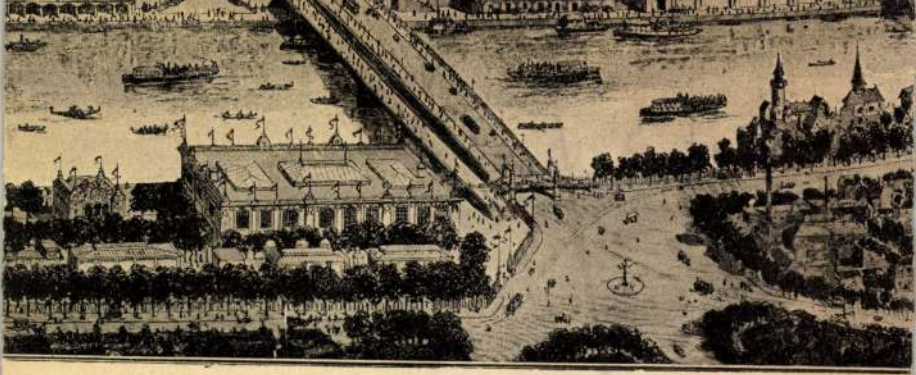

Palais des Congrès Ponte d'Alma

I. Sándor cár hídja. Rue de Nations

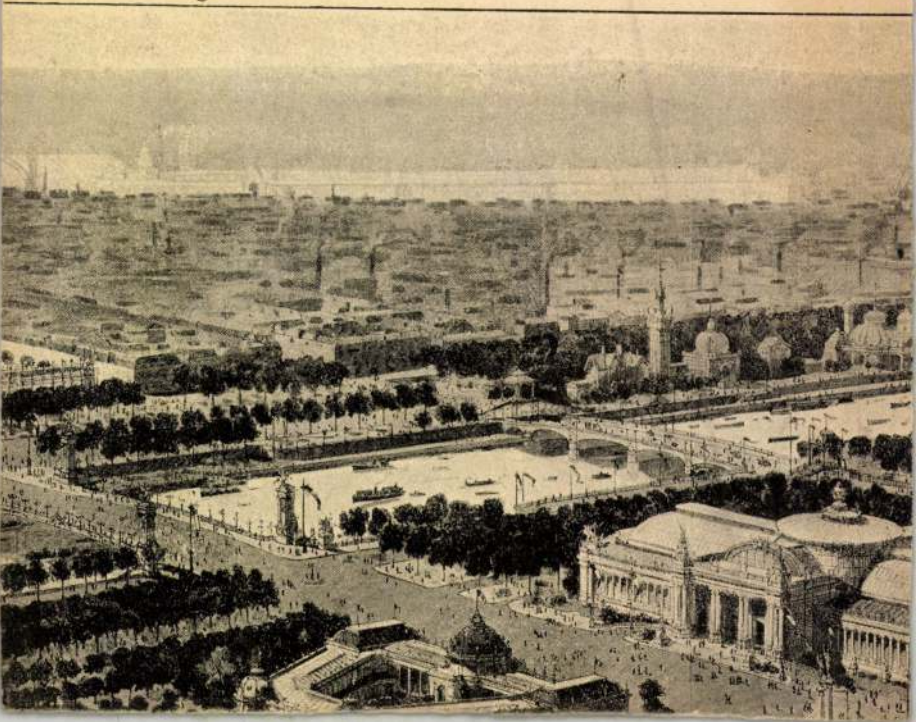

Vámosné Lévai Erzsébet

mezőkövesdi himző

anyag

l

Rajzoktatás

1940. I. 3. n. 3. l.

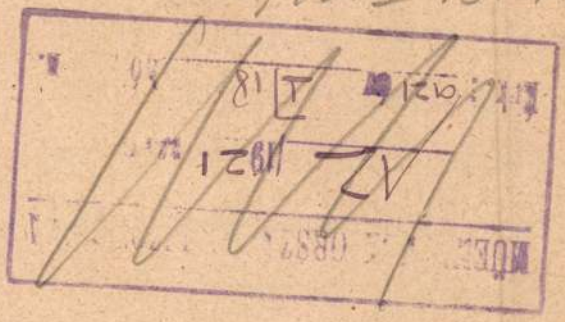

VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
MAGYAR MINISZTERIUM

166.655-1920. szám.

III.

Miként a kereskedelem
pécsi posta- és távirda igazgató
az ottani szerb cenzura, a meg
lott területre érkező hivatalos
vétel nélkül visszatartja. E kö
mét azzal hivom fel, hogy a szer
re rendes postai uton leveleket
címzett kezéhez.

Budapest, 1920. de

A miniszter ren

Vámos M. Márton

Vámos M. Márton faszobrász.
VIII. Baross-u. 102. ☎137-535

Bptávb 1940 szept.

T. 832.

egerősitett város és vár foglalja
öpökön nyugvó hid köti össze; a
terül el. Felirata:

A. das Innerste Schlos és befeje-

.4 : 11.6 cm.

Vámos Ödön

Vámos Ödön okl. mérnök, építési váll., VIII. József-krt 19. 144-021

Bptávb 1940 szept.

T. 331.

lte[illegible] Statt meg a Schlos foglalja
czölöpökön nyugvó hid vezet át, a
t erőd látszik. Felirata a lebegő

14.6 : 10.2 cm.

Vámos Zoltán

Művének reprójáról készült a Forrás c. folyóirat

N. N.: Megjelent a Forrás második száma

Petőfi népe 1969

VÁMOS ZOLTÁN megyénk legfiatalabb képzőművészei közül való, ezért kiállításokon és a sajtóban keveset szerepel, a nyilvánosság keveset tud róla.

Ma, amikor a grafika és festészet olykor annyira egybeolvad, hogy egy-egy művészt, magától értetődően, mindkét ágban alkotóként emlegetnek, akkor Vámos Zoltánt — bár fest is — inkább grafikusként tartom számon. Ezt az indokolja, hogy annyira a rajz embere, hogy a foltok szerepét, a tónusok viszonyát, a játékosan futó, vagy vaskosan akadozó vonal jelentésének rendeli alá.

Munkáiban a jellemző erő az elsődleges érték, mely széles területen mozog a groteszktől a szellemesen-humorosan keresztül a drámain-expresszív mondandóig. — Ami a legnagyobb erénye Vámos Zoltánnak: a világról alkotott véleményét igényes eszközökkel, közérthető módon mondja el. Mindez ahhoz hell, hogy a múltat alaposan ismervén felfedezze saját erényeit s azzal gazdagodván folyvást teljesedjék.

Góor Imre

Vámos Zoltán

Petőfi Népe
1971 11 21

Gyémántlakodalomban

Géppel írt meghívó az asztalomon: *„Tisztelt szerkesztőség! Hosszú évek óta vagyok az Önök lapjának olvasója. Életemnek nagy eseménye: feleségemmel ünneplem 60. házassági évfordulónkat. Feleségem, Bordás Margit 78 éves, Palkovics István vagyok, 82 éves. Lakásunk: Kiskunhalas, Zalka Máté utca 4. szám. Gyémántlakodalmunkat négy unokánk, két vejünk és három dédunokánk társaságában ünnepeljük. Gyermekeink már sajnos, elhaltak. A családi ünnepünkre szeretettel hívjuk Önöket is."*

Gyémántlakodalom... Hatvan esztendő! Kezemben volt a meghívó, most elteszem, s mielőtt a földszintes házba belépnék, mégegyszer körülnézek. A fűtőház, s vasúti átrakó mögöti fehérre meszelt házak, színes kerítések, a sarki vegyesbolt, fakó gyepsáv az árok mentén — inkább a falu benyomását keltik.

Egyszerre négyen-öten is jönnek ajtót nyitni. Bemutatkozunk, a szobába invitálnak. A már megterített, süteményekkel, boros- és sörösüvegekkel, poharakkal teli asztal mellett, a főhelyen Palkovics Pista bácsi üldögél.

A konyhában, s a másik szobában nagy a sürgés-forgás. Dél felé jár az idő, az asszonyok mentegetőznek: kissé késnek a sütéssel, főzéssel, de ilyen nagy ünnepen azt sem tudják hol a fejük, alig győzik a sok munkát. A dédunokák az udvaron játszanak.

Pista bácsi közben felál, fürgén jár-kel a szobában, az unokáknak különböző feladatokat ad: „tedd ide ezt", „hozz egy üveg sződát", s közben mindenkihez van egy szava, mosolyog, viccelődik. Nyolcvankét évéből huszat nyugodtan letagadhatna... Aztán ismét leül, széket húz maga mellé, odahív. Koccintunk.

— Azt mondják, hogy a házaséletben csak az első hatvan év a nehéz. Hát én

MAGYAR HÍRLAPTÖ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-176

PETŐFI NÉPE
Kecskemét

1970 JAN 2 5

Vámos Zoltán

1021

Vámos Zoltán: Tűnődő.

ap

NYELVŐR

Jövevényszavainkról

Nyelvünk finnugor alaprétegéről már többször is szó esett. A közös őshazából nemcsak nyelvünk alapszókincsét hoztuk magunkkal, hanem nyelvtani rendszerét is. Ez utóbbi meglehetősen szilárd. Azt kell mondanunk, hogy meglehetősen, mert azért is változott; bővült is, szűkült is. Az ősi finnugor nyelvben még nem voltak igekötők, ma pedig már nyelvünk gazdagságát és kifejező erejét jelentik. A Halotti beszéd írása idején még nem voltak névelőink. De szűkült is nyelvtani rendszerünk. Ma már nem beszélhetünk így: „tegnap írtam volt" és „holnap megírandom a levelet".

A nyelvtani rendszer állandóságáról könnyen meggyőződhetünk, ha például két szláv nyelv nyelvtanát, de legalább a személyes névmások és a főnevek ragozását vetjük össze.

Minden nyelv szókészlete, így a mienk is, nagy változáson ment át Jelentősen gyarapodott. A nyelv belső keletkezésű szavain kívül idegen nyelvekből átvett szavakat is találunk. Az idegen nyelvekből átvett, de már meghonosodott szavakat nevezzük jöve-

nyelvészeinket kérdeznénk meg, azok bizony azt felelnék, hogy ezek ma már magyar szavak, de idegen nyelvekből kerültek át hozzánk. Vagyis ezek idegen eredetűek, de úgy beilleszkedtek nyelvünk szókincsébe, hogy idegen eredetüket ma már nem is vesszük észre. A felsorolt szavak (kettesével számítva) iráni, török, szláv, latin, francia, olasz és német eredetűek.

Az ősi szókincs és a jövevényszavak kérdésében csak a nyelvészek tudnak dönteni. Az egyes nyelvek szavainak felötlő egyezése magában még nem bizonyíték.

A magyar „én" személyes névmásnak egyik bantu néger nyelvben „en" alak felel meg, mégsem beszélhetünk nyelvrokonságról.

Csokonai a ház és föld szavunkat a német nyelvből eredeztette a Haus és Feld szóval való hangzásbeli egyezés miatt. Pedig ház szavunk ősi finnugor örökség, megvan a többi finnugor nyelvben is. Föld szavuk pedig a fel, föl határozószónak -d képzős származéka. (Milyen véletlen, hogy nem a fel alakból képeztük ezt a szót, mert akkor hangzásra is pontosan megegyezett vol-

Vámos Zoltán

rajza

Forrás 1969/5-6 5o.o

Vámos Zoltán

grafikái

Forrás 1969/2/22,6,4

Vámos vára

(Borsod vm)

l.

Hadtört. Közl

1914. 212. l.

részt a munka előtti kaszinózásban, [illegible]
vissza az iróasztal mellé. Inkább hallgatni szeretett és amikor hallott olyan véleményt, amely egyező volt az ő fölfogásával, annak kimondóját azután emlékezetébe zárta és csábitotta is intimusainak tanyájára, a Szabadság-kávéház törzsasztalához.

Érdekes, hogy irodalmi kérdésekben nem volt forradalmár, sőt sokkal inkább a félmult irodalmi irányzatok hive volt. Egy délután nagy vita lett Karinthy Frigyesnek a Nyugatban akkor megjelent „A Rottenbiller-utcán" cimü költeményéről. Mindenki csepülte, csak a lap egyik fiatalabb munkatársa kelt védelmére. Persze lehurrogták, megállapitották, hogy zöldfülü és mit tud az irodalomhoz, Arany János bezzeg nem irt ilyeneket, meg effélék, Biró Lajos nem elegyedett a vitába, de utóbb félrevonta az ifjut és azt mondotta:

— Lássa, én se értettem meg azt a verset, de a maga előadása meggyőzött. Maga fiatalabb és közelebb áll Karinthy-

Vámosatyai vár

Soós Elemér: Vámos-atyai vár története, hadi és műleírása.

8°, 2K, 12L, Budapest, 1928.

Vámos Atya-vár

Soós: Vámos Atya vár
Kört. Bpest. 1928.

NYUGTA

3.-P. azaz Három Pengőről, a
város Déri Muzeumában, Debrec
eladái ára fejében a Müemléke
a mai napon hiány nélkül felv

Debrecen, 1941 II.11.

240. Vámosatya, ev. ref. fatorony.

1691. épült. (A torony vitorláján egyesek szerint ez, mások szerint 1794-es évszám van. Ottjártamban nem tudtam megállapítani, hogy melyik az igazi, mert puszta szemmel nem kivehető.)

1733. „Habet haec possessio campanam unam cir. 80 libr. in ligneo campanili." (O. L.; C. P. D. A. 1733. jún 18. No. 1.)

Lásd még: Lehoczky II. p. 91.; Lehoczky IIIb. p. 37.; Gerecze p. 193.; Balogh p. 135.

(Bereg m.)

Domfalép

BUDAPEST
935 OKT. 17. 16
LKb

Vámosatyai ref.

templom

Bereg vm.

l.

Korompay

19. l.

Képpel

Lanfranconi.

át tüntet fel, a hol

a meredek szikla tetején, erőd van, a melynek, al-
lobogók alatt, mig középütt, a jobbfelé vág-
tünik szemünkbe, ki kalapját elvesz-
ti az ágaskodó sárgán ülő lovasra, ki
. Tőlök nem messze ~~tőle két vértes küzd~~ a
~~t ő,~~ vörös övet viselnek. Az egyik kard-
ik pisztolyával teriti ~~lovárél~~ lehanyatló
meg és sárga parpa, meg több elesett és
ldön. ~~Az előbbiak~~ Az utóbbiak egyike
iparkodik, másika pedig lándzsájával
áttér felé, hol, a hegyeken innen, több
bolt felhőzött.

10 cm.

ményéből.
30-ikán kelt 28402 sz. leirat alapján (140/95).

773
~~763~~

Vámosatyai ref.
templom és harangtorony
(Bereg vm.)

Lux Géza dr: A Nyírség
középkori építészeti
emlékei.
MMÉE Közl.
1940. 236 l.
képpel.

5856

40.214. — K. M. E. Ny.

V.Vámosi Árpád

Katol.Szemle.1942.377-78.l.

Vámosi Ernő festő

Kisalföld 1958 dec. 19. 4 oldal.-

MDK

Vámossyné Eleöd Carola, festöm.

Cineráriák. Vizf.

Tavasz a Gellérthegyen. Vizf.

Mücs.-OMKT. 1921. Tavaszi kiáll. Kat. 16.1.

Vámossyné Ellöd Carola

Magyar Vízfestők és Pasztellfestők Egyesületének kiállításán a Műcsarnokban torockói nője szerepelt.

PH.929.X.6.

MDK

Vámossyné Eleőd Karola

Arckép, c. műve.

Művészet, 1917. 5.l.

Vámossy Zoltánné

Budapesten

szül. 1873 jan. 19. rk.

Rajztanítónő.

1909/10 I. negyedosztály beli rendkívüli mun-vesznövendék.

Tanára Deák Ebner Lyss

1909/10. II. félév. 4. osztály. Deák Ebnerné.

1910/11. I. ötödosztálybeli Deák Ebnerné.

1910/11. II. hatodéves Deák Ebnerné.

szül. Eleőd Karola

MDK

Vámossyné Eleőd Carola

Torockói asszonyok a templomban.Vizf.

Képzőm.Társ.1909/10.téli kiáll.kat.56.l.

Vámossyné Eleöd Carola MDK

A templomban

A templomból jövet

Mücsarnok 1927 Magyar táj- és életképkiáll.

MDK

Vámossyné Eleőd Karola

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll. 1918. ápr.

Vámossyné Eleöd Carola MDK

Assisi látképe, vizf.

Assisi, Felsőtemplom, vizf.

Mücsarnok 1927 tavaszi kiállitás

MDK

MDK

Vámossyné Eleőd Karola

Hegylakók templomba mennek, vf.

Női akt, vf.

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll. 1918. ápr.

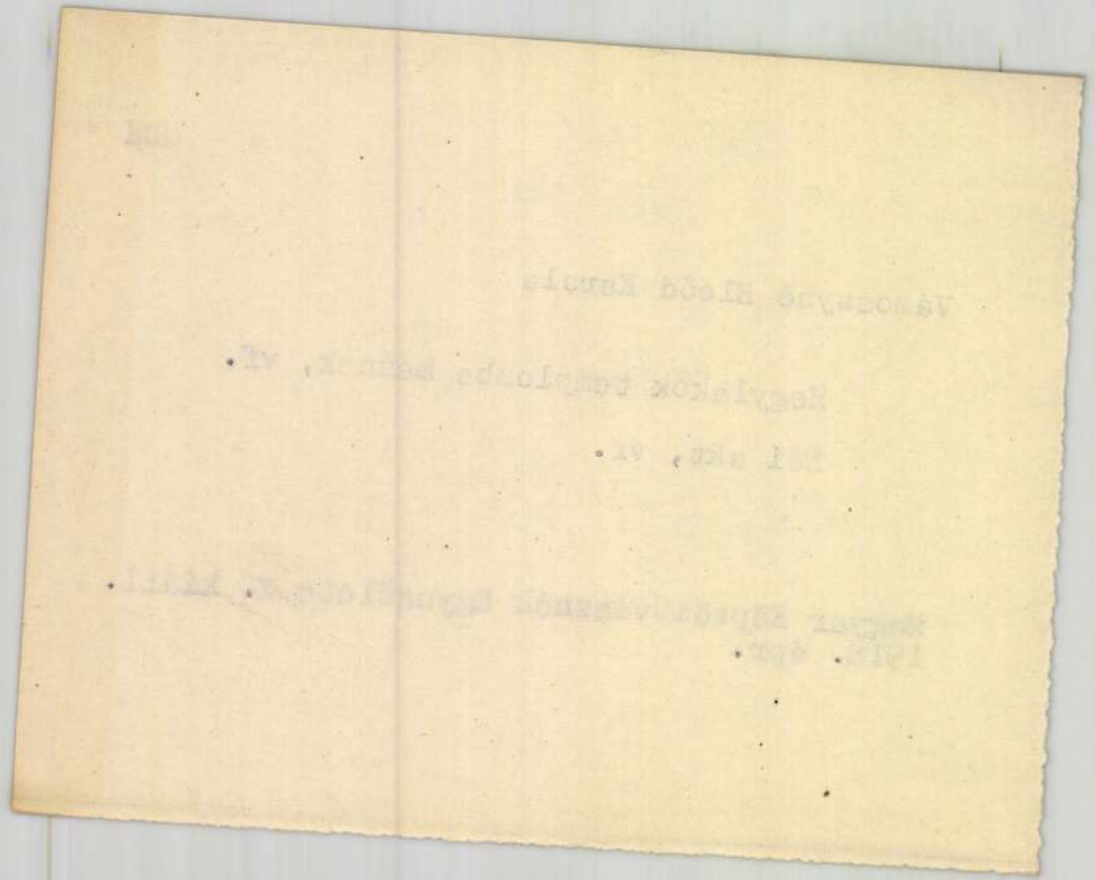

MDK

Vámossyné Eleőd Karola

Biblia olvasás, vf.

Tót menyecskék, vf.

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll.
1918. ápr.

Vámossyné Eleöd Karola, grafikus

(l. Eleöd alatt is!)

Budapesti Szemle, 1912/CL/461-470l.

D. Tanszi tárlatok.

MDK

Vámossyné Eleőd Karola

Pihenés a gáton, of.

Balaton mellett, vf.

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll. 1918. ápr.

MDK

Vámossyné Eleőd Karola

1911. Egyesületi dij

Magyar Képzőművésznők Egyesülete X. kiáll. 1918. ápr.

MDK

Vámossyné Eleöd Carola

A Műcsarnok háborus kiállításán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállitás.

Művészet,1914. 541-542.l.

Vámossyné Eleöd Karola

MDK

A nap letünt, szénrajz

Műcsarnok 1925 tavaszi tárlat

Vámossyné Pleöd Caroła MDK

Jánoska, vizf.

Műcsarnok 1922 őszi tárlat

Vámossymé Eleöd Carola MDK

T.E. arcképe, vizf.

Mücsarnok 192o-21 téli kiállitás

Vámossyné Eleöd Carola

MDK

vóra, vizf.

Mücsarnok 192o-21 téli kiállitás

Vámossyné Eleöd Carola MDK

Kertünk, vizf.

Mücsarnok 192o-21 téli kiállitás

Vámossyné Eleőd Carola MDK

Rozsföldek a csiki fensikon, vizf.

Műcsarnok 1899/1900. téli kiáll.

MDK

Vámossyné Eleőd Carola

Islandi halászok kápolnája, vf.

Mücsarnok 1908/9. téli nemzetk. kiáll. kat. 64.l.

MDK

Vámossyné Eleőd Carola

Hugom, vf.

Műcsarnok 1908/9. téli nemzetk. kiáll. kat. 64.l.

MDK

Vámossyné Eleöd Karola

Gyöngyösy Nándor: A mai magyar művészet.
Epest.1916. 21.l.

MDK

Vámossyné Eleöd Carola

Arcképvázlat, rajz

Férfi arckép, rajz

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 9. kiáll.
N.Szal. 1922. ápr. 2o l.

MDK

Vámossyné Eleöd Carola

Pzuzi, vf.

Novemberben, "

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 8. kiáll.
N.Szal. 1921. ápr. 16 l.

MDK

Vámossyné Eleöd Carola

Szilfasor, vf.

Merengés, "

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 8. kiáll.
N.Szal. 1921. ápr. 16 l.

MDK

Vámossyné Eleöd Karola

munkája diszéretet érdemel.

b. Nyáry Albert: A képzőművésnek a háborban.
A Cél.1915. 12. sz. 704.1.

MDK

Vámosyné Eleőd Carola, festő.

183. Davosi hegyek. Vizf.

A Szegedi Képzőmův. Egy. mükiáll - Szeged.
1907. III.

Kat. 13. l.

Vámosyné Eleöd Carola
Davosi hegyek, vizf.

Szegedi Képzőmüv. Egyesület kiáll. 19o7. márc.
13 l.

Berkes Antal
Tolnay Ákos
Nyires, olaj

Szegedi Képzőművv. Egyesület kiáll. 1907. márc. 1.

Vámossyné Eleöd Carola

Boglya, olaj
Thoroczkói asszony templomba menet, vizf.
Templomba menet Thotoczkón, vizf.
Vasárnap délután Thoroczkón, vizf.
Thoroczkói templom interieur, vizf.

Erdélyi kiállitás. Nemz. Szal. 1922. márc.
16 l.

Vámossyné Eleöd Carola
Jánoska, vizf.

Őszi Tárlat. Mücs. kiállitása. 1922. nov.
25 l.

Vámossyné Eleöd Karola

Baby, rajz
Felhők Leányfalunál, vizf.
Pest Budáról naplementekor, vizf.
Paestum, vizf.

Magy. képzőművészek eg ete VIII. kiáll.
N.Szal. 1916. márc. 6, 24 l.

Vámossyné Eleöd Carola
A nap letünt..., szén

O.M.K.T. 1925. május. 31 1.

Vámossyné Eleöd Karola
Arcképvázlat, vizf.
A zene, cerr.
Torockai asszony templomba menet, vizf.
Ősz a Duna mentén, vizf.
Arckép-vázlat, szén

MAPE V. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 26 1.

Vámossyné Eleöd C.

Siklódy Kőrinc szobrász arcképe, vizf.

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-20. 16. 1.

Jelenet Szt. Egyed életéből. 1427.

MDK

Vámossyné Eleőd C.

Római részlet, vf.

KMF. 1912/13. téli kiáll. kat. 71.l.

MDK

Vámossyné Eleőd C.

Forum Romanum, vf.

KMT. 1912/13. téli kiáll. kat. 71.1.

Vámossyné Eleöd C.

MDK

Tavasz a Gellérthegyen, vizf.

Mücsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Vámossyné Elleöd C.

MDK

Cinerariák, vizf.

Műcsarnok 192[illegible] tavaszi kiállitás

MDK

Vámossyné Eleőd C.

Forum Romanum. Vizf.
Római részlet. "

Képzőm.Társ. 1912/13. téli kiáll.kat.71.l.

MDK

Vámossyné Eöd C.

Budai kilátás, vf.

KMTárs. 1912. márc. kiáll. kat. 7o.l.

Vámossyné Eleöd C. MDK

Régi parkban, olf.

Mücsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Vámossyné Eleőd C. MDK

Felhőtanulmány, akvarell

Műcsarnok 1912. Hegedüs L.Tull Ü.Akvarell és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

Vámossyné Eleöd C. MDK

Böske, vizf.

Mücsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Vámossyné Eleőd C. MDK

K.B.urnő arcképe, vizf.

Sütkérezés, vizf.

Mücsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Vámossyné Eleöd C. MDK

Készülődés, vizf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Vámossyné Eöd C. MDK

Budai kilátás, vizf.

Műcsarnok 1912.Hegedüs L.-Tull Ö.Akvarell és pasztellfestők ~~egye~~ és a grafikusok egyesülete kiállitásai.

Vámossyné Eleöd C. MDK

Testvérek, vizf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Vámossyné Eleőd C.

K. B. urnő arcképe, vf.

Sütkérezés, vf.

KMT. 1913. tav. kiáll. kat. 74.1.

MDK

Vámosyné Eleőd C.

Napos udvar. Vízf.

Képzőm.Tars. 1912/13. téli kiáll.kat.7o.1.

Vámossyné Eleöd C.

MDK

Siklódy Lőrinc szobrász arcképe, vizf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Vámossyné Eleöd C.

MTK

Tanulmány, vizf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Vámossyné Eleöd Karola MDK

Kertünk, vizf.

Műcsarnok 192o-21. Téli kiállitás

Vámossyné Eleöd Karola MDK

T.E. arcképe, vizf.

Műcsarnok 1920-21. Téli kiállitás

Vámossyné Eleöd Carola

MDK

Nóra, vizf.

Műcsarnok 1920-21. Téli kiállitás

Vámossyné Eleőd C.

MDK

Tanulmány, vizf.

Műcsarnok 1919-2o. téli tárlat

Vámossyné Eleőd C.

MDK

Siklódy Lőrinc szobrász arcképe, vizf.

Műcsarnok 1919-20. téli tárlat

VÁMOSSYNÉ ELEÖD C.

535 K.B.urnő arcképe. Vizf.Magántul.
536 Sütkérezés. Vizf. Eladó.

Képzőm.Társ.1913.tav.kiáll.kat. 74.oldal.

Vámossyné Eleöd C. MDK

Tengerparton, vizf.

Mücsarnok 1922 jubileumi kiállitás

MDK

MDK

Vámossyné Eleőd C.

Torockói szépség, vizfm.

Műcsarnok, 1909/10. téli kiáll. 53.lap

MDK

Vámossyné Eleőd C.

Torockói szépség.Vizf.

Képzőm.Társ.1909/10.téli kiáll.kat.53.l.

Námossyné Elöd Karola

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PfL 1927. IV. 2.

MDK

Vámossyné Eleőd C.

Felhőtanulmány, vf.

KMTárs. 1912. márc. kiáll.

MDK

Vámossyné Eleőd C.

Böske. Vf.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll. kat. 77.l.

MDK

Vámossyné Eleöd C.

Testvérek. Vizf. Mgt.

Műcsarnok, 1912.tav.kiáll. 74.lap

Vámossyné Eleöd ˇ.

MDK

Lombok alatt, vizf.

Műcsarnok 1922 jubileumi kiállitás

MDK

Vámossyné Eleőd C.

Régi parkban, of.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll. 65.l.

Vámossyné Eleöd C. MDK

Siklódy Lőrinc szobrász arcképe, vizf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Vámossyné Eleöd C. MDK

Tanulmány, vizf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

M.D.K.

Vámossyné Eleőd C.

A nagy tavaszi tárlaton, a Mücsarnok kiállitásán bemutatott 443 kép és szobor között szerepel müve.

A 20. oldalon 9-es számmal a müvész fényképe.

Képek, szobrok - festők, szobrászok c.
Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 26. - juli. 2.
X. évf. 26. sz. 23. l.

MDK

Vámossyné Eleöd C., festőm.

635. Készülődés. Vizf.

Képzőm.Társ. 1913.tav.kiáll. Kat. 8o.l.

Vámossyné Eleőd Karola

"Fabiola" c. festménye fiatal nőt ábrázol. Repr.

ÉLET, Bp. 19o9. május 3o. I. évf. 22. sz. 699. lap.

Vámossyné

A Művészet c. rovatban Kun Imre számol be az "Aquarellfestők és pasztellfestők kiállitása" cimmel a Nemzeti Szalonban rendezett tárlaton szereplő művekről és alkotóikról: Kövesdy Géza, Czigler Lotte, Markó Lajos, Pataky Sári és Vámossyné művészek festményeit igen nagyra értékeli az ismertetés.

A HÉT, Bp. 1921. ápr. 1o.
XXXII. évf. 1o. sz. 173-174. lap.

Vámossyné Előd Karola

.

"Női arckép" cimmel hozza a lap a müvész képét. ülő nőalakot tüll ruhában, hermelin szőrmével ábrázol.
Repr.

Élet, Bp. 1916. márc. 26. VIII. évf. 13. sz. 297. lap.

Vámosatyai vár

Bercz-vm

Soós Elemér: Vámos
Atya-vár története,
hadi és műleírása.
Bp. 1928.
Berő rajzaival.

T. 2360.

rban és a hegy tövében fekvő város-
ek látszanak, az előtérben pedig bal-
a költözködők kötik le figyelmünket.
gon, mely fölött mértani feladvány

vasható.

17.2 : 11.2 cm.

133.

40 Vámosatya (Bereg)

Tiszaszalkától 13 km

1107. (vasut mins

9885

Ref. templom

Gotikus; torony és támpillérek nélkülivaló

kis falusi templom a XIV–

XV. szár. d.ból, mellette

XVIII. szbeli fából való

igen szép galeriás harangtorony fából.

Az egyenes oromfallal záródó szentélyben keresztboltozat

melynek, záró

kötlés Báthory ainerz

2 áblakán nagyszerek

maradvanyá

Áttört népies szószék

hangvetője fából

Nyírségi utam 1938

Vámosatya

40 (Bereg m.)

Fekint Perner Gyula

MŰV
IPA

AZ ORSZ. MAGYAR IPAR

ÉS

A M. IPARMŰVÉSZETI T

SZERKESZ

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGY

MEGBIZÁS

Vámosi Ernő MDK

felszólalása az értekezleten.

--: A győri képzőművész csoport értekezlete.
KISALFÖLD. 1958. dec. 19.

Vámosi Gusztáv

a Fáti Gyermekváros szobrászati szakkörének tagja.

Losonci Miklós: A szépség a beszélgetőtárs.
Magyar Ifjúság, 1976. szept. 24.

Vámosi György

nagyváradi ítéletésű

Beállott 1840.

Kolozsvári antalosok

y. l.

Vámosi Lóhlá, építén

Li Eltér Ishón

– Szovetségi kírek

Magyar

Építőművészet Bp. 1983

10-12

83/4

Vámosi Ibolya, [ipármű vén]

Motívum-kompozíció:

Repr

Vámosi Ibolya: munkája

67.

TISZATÁJ, Szeged, 1973. augusztus

XXVII
8.

Vámosi Ibolya, [ipar mű vén]

Kotírum-kompozíció;
(könyvkötés...) Repr.

Vámosi Ibolya: munkája 128.

TISZATÁJ, Szeged, 1973. augustus XXVII/8.

Vainos Ibolya

himző „Ifjú Népművész" címet kapta

Simon László: A Kisz a népművészet ápolásáért és továbbfejlesztéséért

Népművelés 1970/11 40 old.

Vámosi Ibolya, kímző

- elnyerte az Ifjú Népművész címet

Székely Gabriella: Barackmag és óczkapiac

Magyar Ifjúság, 1970. aug. 28. B.C.

Vámosi Ibolya

A "Képműnés et mestere"

Szerszi mozait
Csongrád megyei Hirlap 1970 aug. 19

Vámosi Ibolya

"Hjú Népművész" címet kapott

Székely Gabriella: Parachmeg és ócska-piac

Magyar Hjúság, Bp. 1970. aug. 28.

MDK

Vámosi Ibolya, hímző

Az ifjú népművész kiküntetést

Kapta.

– : Kiváló népművelők és népművészek,
ifjú népművészek kiküntetése 5.

Népszabadság! Bp. 1970. aug. 19.

Vámosi Mária, [iparmű vén?] MDK

Kocsis Béla tanítványa.

Kiállításra kérül.

–: A nád művészei 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. aug. 14.

Vámosi romaikori

templom

l.

Szabóárpép

340-l.

Vámosi Vendel

M. D. K.

dunántuli pásztorfaragó

emlitve:

Domanovszky Gy: L'art pastoral hong. rois. Bp. 1937, 37.

M.D.K.

Vámosi Saáry Gyula

Herczeg Ferencről készitett karikaturájával dijat nyert a "Karikatura-iskola" c. pályázaton.

Szinházi Élet. Bp. 1931. juli. 12-18. XXI. évf. 29. sz. 8o. lap.

VÁMOSMIKOLA (Hont)

RMV 3, 991.

KASTÉLY építtette az Esterházy-hercegek, ma a Huszár-család.

Vámosmikola

Vámosi Sáary
Gyula
festő
lásd
Irott Kő
1936. 157. l.

VASARN
KIADÓHIVATALA BUDA

Nagys.
Szent
a Szépmi

I.Lenk

Vámosi Saáry Gyula

Murasombat
(Vasom) Lendva u 12

lásd

Saáry Gyula

alatt -

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Vámosi Saáry Gyula

festő Muraszombat

lásd

Szent Márton Céh szombathelyi tav. kiáll. kat. 1943.

könyvtáramban.

MDK

Vámossyné Eleőd Carola

Rozsföldek a csiki fensikon. Vf.

Képzőm.Társ.1899/900.téli kiáll. kat. 38.l.

Vámossyné Eleőd Carola MDK

Hugom, vizf.

Mücsarnok 1928/29 téli kiállitás

Vámossyné Eleőd Carola MDK

Női arckép

Mücsarnok 1929/3o téli kiállitás

Vámossyné Eleöd Carola MDK

Torockói nő, vizf.

Mücsarnok 1929 őszi kiállitás

Vámossyné Eleőd Carola

MDK

Arckép

Műcsarnok 1929 tavaszi kiállitás

MDK

Vámosyné Eleőd Karola

Fabiola, vf.

Képzőm. Társ. 1909. tav. kiáll. kat. 42.l.

Vámossyné Eleöd Carola MIK

Torockói asszony, vizf.

Műcsarnok 1910. Vándorkiállitás

MDK

Vámossyné Eleőd Carola

Szt.-Márkus templom, vf.

Képzőm. Társ. 1907/8. téli kiáll. kat. 53.l.

Vámossyné E. Carola MDK

Davosi völgy, vizf.

Haarlemi tulipánkert, vizf.

Nordwyki plage, vizf.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

MDK

Vámossyné Eleöd Carola

Utolsó napsugár, vf.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921. nov. 20.1.

MDK

Vámossyné Eleöd Carola

Arckép, vf.

Az 1921. évi őszi kiáll. tárgym. Műcsarnok. 1921. nov. 19.1.

MDK

Vámpssyné Előd Karola

Assisi

Képzőművészet 1927. I. évf. 1. sz. 12.l.

Vámosmikolai

Esterházy-Easték

(Hont vm)

l.

Bar Bpestbalp

186 l.

3412. Gal

Sz. Tampaereben (Finno

A zsákmány nyomál

Egy hegyes tájékon
jobbra repülve. Üldözőjük
nek feje hamvaskék, kam
szárnya és cseppfoltos hát
karmai hosszúak. Jelzése a

Lemezpapir, méretei 64
Vétetett az 1907 január 24-iki
(160–907). — Kifizettetett 1
tatott 1907 márczius 16-án
jóváhagyta az 1910 május 1
(942–910).

III

Vétel
1907

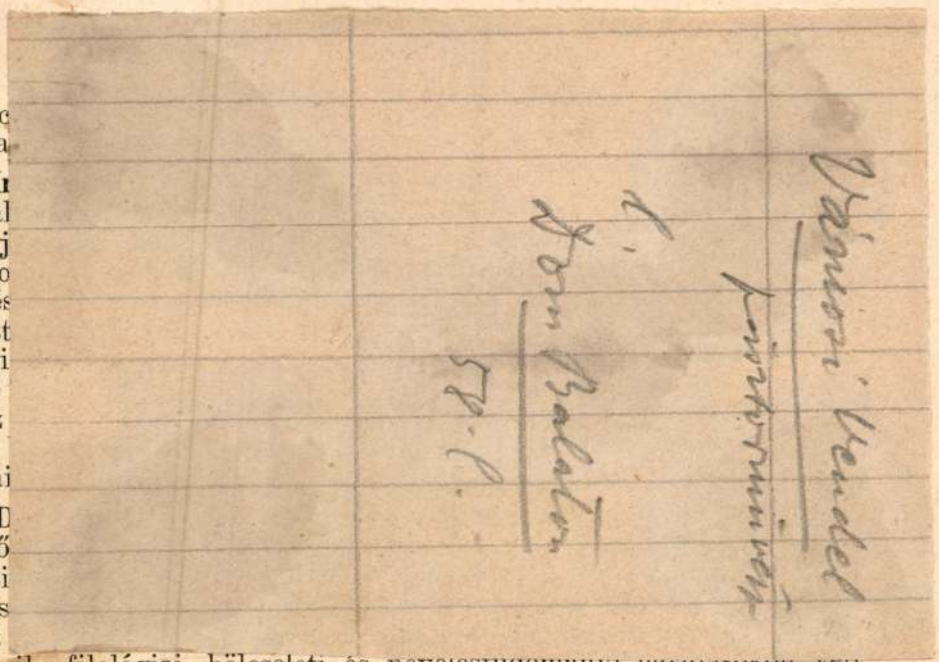

jog“ c
vanna
I
tanhal
töndíj
Ciglio
művés
kozott
strani
cento
séhez
teca
adriai
D
képző
márci
fel ös
Mint
klasszika-filológiai, bölcseleti és nevelestudományi előadásokon vett
részt. Megismerni igyekezett ugyanakkor az egyetem egész szerveze-

Dr. Menczer Károly (1913, Zágráb, róm. kat.), a Magyar Közigazgatástudományi Intézet tanársegédje (Magyary professzor). Célja mindenekelőtt az olasz korporativizmus tanulmányozása volt. Figyelmét különösen a korporációk szervezetének és addigi működésének, gyakorlati eredményeinek vizsgálatára fordította. Foglalkozott ezenkívül a római városi közigazgatás tanulmányozásával is. Mindkét irányban tanulmányai részint elméletiek, részint gyakorlatiak voltak. Különösen a korporációs minisztérium könyvtárát és az egyes városi hivatalokat és üzemeket látogatta. Ugyancsak római tartózkodása alatt végezte el az utolsó simításokat „A francia és olasz államtanács" című könyvén. Munkássága során azonban arra is törekedett, hogy a magyar jogintézményeket az olasz jogászsággal megismertesse. Május 25-én a Borromini-teremben Budapest közigazgatásáról tartott olasznyelvű előadást. A római egyetem jogi karának hallgatója volt s különösen a közigazgatási tárgyú előadásokat látogatta.

Meszlényi Perina (1913, Budapest, róm. kat.), az Istituto Interuniversitariótól nyert prémió-ösztöndíjat. A római egyetem bölcsészeti karának volt rendes hallgatója és dícséretes eredménnyel letett vizsgák után „A ballada a német és olasz romanticizmusban" című doktori értekezésén dolgozott.

Mihály László (1902, Székelyudvarhely, róm. kat.), okleveles tanár,

Városy.

Az Ady-emlékpályázat zsűrijének határozatáról pályázatunk határozatot kapott.

Pesti Napló, 1928. febr. 12.

Vámossy Borbála

ferk. nak. II. c.

Ferkpzomfoisk vk
1935-36. 70. l.

Valnossy Ferenc építész

Az Iparművészeti Főiskola
tanára

"Építészet és üvegművészet
napjainkban" c. cikke

↓ lsd

→ Z. Gács Györgyi festő

(Művészet 1985/3/18-21. old.)

Vámossy Ferenc

cikke:

dr. Vámossy Ferenc: Építészeti versenia /Kiállítás a MÉSZ-székházban, 1970./ - Magyar Építőművészet, XIX 1970.5.sz. 57-59. l.

Vámosi Ferenc építész

Huszonkét évvel ezelőtt kapta meg a Művészeti alap a kecskeméti népkert főépületét, amely a század első évtizedében Jászkér építészek tervei alapján épült. Az ő szellemükben végezte el Vámosi Ferenc a rekonstrukciót az elmúlt évben és ő tervezte a bővítést is.

Művészeti Magazin.

1979. VI. 5. TV. 20.50 (D.)

dr Vámossy Ferenc, építész

l: Bartha László

–: Díjak, kitüntetések – 1984

Élet és Irodalom Bp 1984. ápr. 6. XXVIII/14

8.

Vámosi Ferenc, statikus

Villamuzeum, Balácapuszta. Építész: Hajnóczi Gyula (BME)

Statikus: Vámosi Ferenc (BME).

Régész: dr. Palágyi Sylvia, Veszprém.

Magyar Építőművészet, 1986. 5., 44-old.

dr. Vámossy Ferenc, Ybl-díjas építész, tudományos kutató
a Magyar Építőművészet 1984. évi pályázata. Összeállította: Tímár Kálmán

A pályázat iránti élénk érdeklődést mutatják a külföldi részvevők nagy számai. – dr. Vámossy Ferenc, a versenybizottság elnöke az ülés alkalmával adta át Sajó Ivánnak az 1986. évi pályázat egyik díjazottjának a Magyar Építőművészet emlékplakettjét, Jovánovics György szobrászművész alkotását.

Magyar Építőművészet, 1988., 4–5., 121–old.

dr. Vámossy Ferenc, Ybl-díjas építész, tudományos kutató.
a MÉSZ Mesteriskola előadásai.

IV. ciklus 1976-78

Vámossy Ferenc: Munkáink építészete.

VII. ciklus 1982-84. Beszélgetés a világháborút követő és a szocreált megelőző építészetről.

Magyar Építőművészet, 1989, 1-2 szám, 4 old.
5-6

VÁMOSSY Ferenc építész

(k.v.): Vita a tervezett lágymányosi hidról.
= Magyar Nemzet, 1991. julius 2, 5.p.

dr. Vámossy Ferenc, [építén]

L. Eltér István

– Szovetségi kérek 10 – 12.

Magyar

Építőművészet Bp. 1983. 83/4

dr Vámossy Terezy, építész

L: Nagy Elemér

– : hövetségi kérek

Magyar
Építőművészet 1983

Borító 3

'83/2

dr Vámossy Ferenc, építén

L: Tillai Ernő

– : követségi hírek

8

Magyar
Építőművészet Bp. 1983

83/6

Vámossy Ferenc

ismerteti a Mai Szovjet építészet c. kiállítást
(MÉSz Csikhár, 1970. IX. 18 – X. 2.)

Magyar Építőművészet, 1971. 1.sz.

57–59. l.

Vámossy Ferenc

ismertető a V. Országos Iparművészeti Kiállításról. – Magyar Építőművészet, 1966. 15. évf. 2. sz. 59-60. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Írt. 1969.3.sz 243-284.l./

270. l.

Dr. Vámossy Ferenc

cikke

dr. Vámossy Ferenc: Dél-dunántúli építészet. Szél-jegyzetek egy kiállítás katalógusán. - Magyar Építőművészet, 1970.1.sz. 48-51. l.

1

Vámossy Ferenc

Mérnöki Kézikönyv, 5.kötet. Szerkesztő: Palotás László. Bp, 1965, Müszaki Kiadó. - Ism: Vámossy Ferenc, Magyar Épitőmüvészet, 1967.16.évf.4.sz.6o.l.

Az 1967.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája /Müvtört.Ért. 197o.l.sz.63-1o7.l./

1o4. l.

Vámossy Ferenc M.D.K.

Díjazva a pályázaton /40ooo Ft /

Társtervező: Czebe István, Falta Imre, Marosi József

Szabó Árpád: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának tervpályázata
Magyar Építőművészet 1964/4. 2-9.l.

Vámossy Ferenc épitész

Résztvett a pályázaton / megvásárolva/

A müvelődési ház pályázat egyik dijnyertes terve

Magy ar N ezet 1965. április 15. 3.l.

Vámossy Ferenc épitész M.D.K.

Résztvett a pályázaton

40 000 forinttal dijazva

Társtervező:Czebe István-Falta Imre-Marosi József

Gárdonyi Jenő:Az Akadémia uj könyvtárpalotája terv-pályázatának eredménye

Ma jar Nemzet 1953. december 22. 5.l.

MDK

Vámossy Ferenc

és két társa közös pályaműve kapta a második díjat a Calvin tér rendezésére kiírt tervpályázaton.

Gáramvölgyi Jenő: Milyen lesz a Calvin tér?

Érdekes Ujság, Bp. 1958. május 31. 8. l.

M. D. K.

VÁMOSSY Ferenc építész

Közepemagas terpályázat I. Épülethatégória (Kiemelt megvétel)

IV. épületkat. ~~[illegible]~~ megvétel

Társtervező: H. Sipos Edit, Hrecska József

~~Vámossy Ferenc~~, Korócs Gáspár, Hajdú J.

Czele J.

Terpályázati eredmények

Magyar Építőművészet 1960. 4. 27-62. l.

M. D. V.

VÁMOSSY Ferenc építész

Részvénye a Veszprém városközpontja rendezésére kiírt tervpályázaton

Tatstervező: Czebe J. és Hrecska J.

Magyar Építőművészet 1960. 1. sz. 64. l.

M. D. K.

VÁMOSSY Ferenc építész

Calvin tér rendezése pályázat

(II. dép.)

Társtervező: Ilrecska József

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

M. D. K.

VÁMOSSY Ferenc építész

Pécs Rákóczi út és környéke rendezése-pályázat (II. megvétel)

Társtervező: Ihrecska József

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

Námossy Ferenc

cikke: Szándékaink a mélegen. Egy továbbkép-
zési ciklus tanulságai.

Magy.Ép.mGv. 1972.4.sz.
/Pistal Épitések Köre-szám/

20.8.

Vámossy Ferenc

az MTA Építészetelméleti és Történeti Bizottsága
Építészetelméleti Albizottságának tagja.

Kubinszky Mihály: Az MTA Építészetelméleti és Történeti Bizottságának tevékenysége 1967-1969. években.
Éptud, 1970 /II/, 3-4.sz. 445-448.l.

Vámossy Ferenc

Az Építés- és Közlekedéstudományi Közlemények 1969-től új névvel /Építés- Építészettudomány/ és részben változott profillal jelenik meg. A szerk.biz. tagjai: dr.Gábor László, dr.Kaliszky Sándor,dr.Kézdi Árpád,dr. Major Máté és dr. Perényi Imre. Techn.szerkesztők: dr. Vámossy Ferenc és Horváth Tibomné /Sipos Edit/. - A szerkesztő /Major Máté/ előszava:

Építés-Építészettudomány, 1969.1-2.sz.3-4.l.

Vámossy Ferenc

Vámossy Ferenc ismerteti Máté Pál: Richard Neutra c. könyvét.

Magyar Ép. műv. 1971. 3.sz. 62. l.

dr. Vámossy Ferenc

cikke:

dr. VámossyFerenc: belsőépitész kiállitás - belső-
építész hivatás. - Magyar Épitőművészet, 1971.4.sz.

58-63.l.

Vámossy Ferenc

Vámossy Ferenc: Tanácskozás az iparművészetről. Rövid ism. a Magy.Képzőművészek Szövetsége Fészek-klu klub-beli ankétjáról /1971.nov.25-26/, melyen előadást tartott Somogyi József, dr.Koczogh Ákos, Buzás Árpád, Fekete György, Karmazsin László és Mikó Sándor. - Teljes szövegben közlik Fekete György cikkét: "Az iparművészet lehetőségei és jövője".

Magy.Ép.müv. 1972. 6. sz. 60-61.l.

Vámossy Ferenc, építész

L: Bucskó György.

□-: Bucskó György 2.

Esti Hírlap, Bp. 1977. ápr. 15

Dr. Vámossy Ferenc, építész

L.: Pármándy Antal

2.

–: Hallottuk

Esti Hirlap, Bp. 1976. déc. 1.

Vámossyné Eleőd Karola festőm vész
Torockói szépség vitf. Etude vitf.
Tót menyecskék
Magyar Aquarell és Pasztellfestők Egyesülete
VI. kiállitása, 1919 február

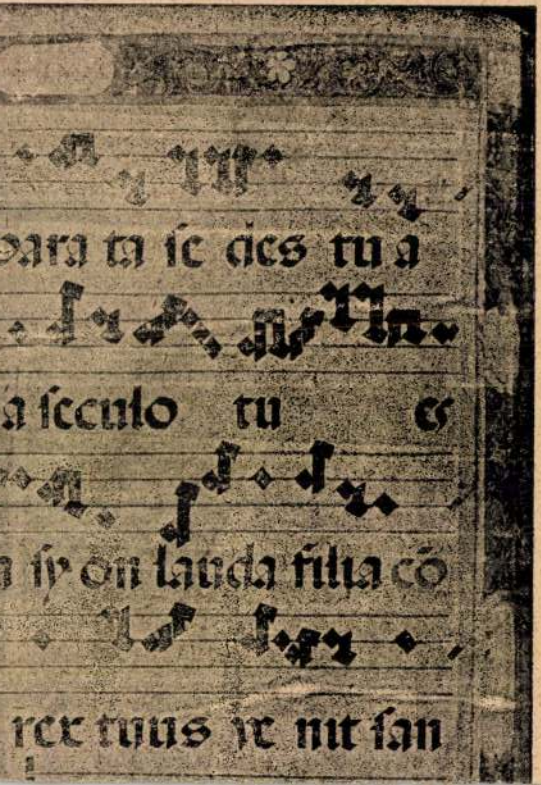

Vámossyné Èleőd Karola festőmüvész
Tornácon, vizf.
Kelenföldi Müvészek kiállitása
Bpest, 1915 február

MŰEMLÉKEK OPERÁCIÓ PROTOKÁLA
50 1933.
1933 febr. 11. n.

min. iroda s. tiszt.

eletdijakra /:5:/ azaz Öt pengő 50 fil-
dási csekkszámla terhére,
rzési költségekre /:40:/ azaz Negyven
adási csekkszámla terhére,
yezési költségekre /:12:/ azaz Tizen-
127688.számu kiadási csekkszámla ter-

detési költségekre /:20:/ azaz Husz
adási csekkszámla terhére. A minisz-
nay Zoltán s.k. miniszteri tanácsos.

A hivatalos másolat hiteléül:

min.iroda s.tiszt.

Vámossyné Eleöd Carola
Tájkép, vizf.

Magyar Képzőművészek Segítő Bizottsága. Művészeti kiállítás. 1914. 7 l.

Erdő

.

R.k.

Jelle

Külse

külön

csak

körb

efel

alac

el.

Efel

toro

van,

refo

hagy

homl

hoss

a dé

hely

Ide (2.)

Vámossyné Eleőd Karola festőművész
Tornácon.Vizfestmény.
Kelenföldi Művészek kiállitása
1915. február

A Zályomi királyi

Kartász Józsa
kir. járásbirósági ic
latban közlöm azza
birósági 10-ik szám
füstölő kamra ujb
náltatik - annak
intézkedni s intéz
ről engem mielő
kedjék. -

Zályom, 1907 évi

Vámossyné Eleöd Carola

Arcképvázlat, rajz

Férfi arckép, rajz

Magyar akvarell és pasztellfestők egyesülete IX. kiállitása, 1922. Nemzeti Szalon, katalogus

Vámossyné Eleöd C.
Tanulmány, vizf.

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-2o. 16 l.

MDK

Vámossyné Eleőd Carola

Torockói asszonyok a templomban, vf.

Mücsarnok 1909/1o. téli kiáll. kat. 56.1.

Vámossyné Eleöd Carola

MTK

Kertben, vizf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

MDK

Vámossyné Eleöd Carola, festöm.

Arckép. Graf.

A Képzöm. Márc. tavaszi kiállitása. Kat. 25.1. 25.1

Vámossyné Eleőd Carola MDK

Szt. Márkus templom, vizf.

Műcsarnok 1907/8. téli kiáll.

Vámossyné Eleőd Carola
festőművés

Tavaszi kiállítás – Műcsarnokban – arcképpel szerepel.

Budapesti Hirlap

1929 III. 3

Vámossyné

Műcsarnok téli kiállításain portré-
ja szerepelt.

BÓU.929.XII.22.

Vámossyné Eleőd Carola

Tanulmányfej, vizf.

Micsarnok 1917 tavaszi tárlat

Vámossyné Eleőd Carola MDK

Hegylakók vásárnapi diszben, vizf.

Mücsarnok 1917 téli tárlat

Vámossyné Eleőd Carola MDK

Tót menyecskék, vízf.

Műcsarnok 1917 téli tárlat

Vámossyné Eleöd Carola MIK

Tibor, vizf.

Műcsarnok 1916-17 téli tárlat

Vámossyné Eleöd
Karola

bpesti rajztanár

cród
z

Lyka Kőrös

131. l.

1403

I.

414

1403. Antonio Allegri Correggio után.

Sz. Correggioban 1494 táján. † ugyanott 1534. márczius 5-én.

Mária szoptatja a kis Jézust.

A térden alólig ábrázolt Madonna ül és az ölében lévő Jézusnak, kit bal kezével átkarol, emlőjét kínálja. A gyermek a körték után nyúl, melyeket a jobbról közeledő angyal hozott neki. Mária fejéről fátyol omlik vállára, piros ruhája alól inge kilátszik, palástja kék. A gyermek meztelen. Az angyal derekát kendővel kötötte körül, melyben körték is vannak.

Fa, méretei 72 : 57 cm. — Mündler: XI. 32. — Át. Képt. 354. — Új lelt. sz. a Nemz. Múz.-ban 223. — 1905. átv. jegyz. 41.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

a) Az Esterházy-Képtárban. 1865, 1866, 1867, 1869: XI. 32. *Correggio után:* Mária a kis Jézust szoptatja.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: XI. 32. *Correggio után:*

MDK

Vámossyné Eleöd Carola f.

Tsv. kiáll. Mücs. 1925. máj. 38. l.

MDK

Vámossyné Eleöd Carola

A nap letünt..., szén

Tav. kiáll. Mücs. 1925. máj. 31. l.

Vámossyné Eleöd Carola MDK

A nap letünt...szénrajz

Műcsarnok 1925. Tavaszi kiállitás

MDK

Vámossyné E.Carola.festöm.

Davósi völgy. Vizf.

Haarlemi tulipánkert. "

Nordwyki plage. "

KMT.1905/6 téli kiáll. kat. 53.1.

MDK

Vámossyné Eleöd Carola, festőm.

Budai kilátás. Vizf.

Műcs._OMKT: Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat.kiáll.
és
Akv.- és Paszt.festők Egyes. és Graf. Egyes.-nek kol
lekcióiból rendezett kiáll. 1912.márc. Kat. 7e.l.

Vámossyné Eleőd Carola

Islandi halászok képolnája, vizf.

Hugom, vizf.

Miesarnok 1908/9. téli nemzetközi kiáll.

Vámossyné Eleöd Carola

MDK

Őszi hangulat, vizf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

mDK

Vámossyné Eleöd Karola, festöm.

Torockói szépség.	vizi.
Tót menyecskék.	"
Etude.	"

Nemz. Szal. - A MAPE VI. kiáll. -1919. febr. Kat.19.l.

Vámossyné Eleőd Carola

MDK

Őszi hangulat, vizf.

Műcsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Vámossyné Eleőd Carola MIK

Breton hangulat, ivzf.
Breton ház, vizf.
Bretagni falurészlet, vizf.

Nemzeti Szalon 1909.
II. nyiregyház kiáll.

VÁMOSSYNÉ ELEŐD KAROLA

Pihenés a gáton. Olajf.
Balaton mellett. Vizf.
Biblia olvasás. "
Tót menyecskék. "
Hegylakók templomba mennek. Vizf.
Női akt. Vizf.

A Magyar Képzőművésznők Egyesülete tizedik rendes tárlatának katalógusa. Nemzeti Szalon 1918.ápr-máj.

VÁMOSSYNÉ ELEŐD CAROLA

WSX 478 Női arckép. Magántulajdon.

KTárs.1929/3o.téli kiáll.kat. 21.oldal.

Vámossyné Eleőd Karola MDK

Arcképvázlat, vizf.

A zene ceruzar.

Torockai asszony templomba menet, vizf.

Ősz a Duna mentén
Arcképvázlat szénr.

Magyar Aquarellisták és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása
Nemzeti Szalon 1916. nov.

Vámossyné Bleöd Karola MDK

Sorento, vizf.

Mücsarnok 1913-14. téli kiállitás

Vědomosty hlodů Karola MDK

Sorento, vlaf.

Mlocarnok 1913-14. tělí Kvalitka

Vámossyné Eleöd Karola MDK

Országut, vizf.

Műcsarnok 1913-14. téli kiállitás

Vámossyné Eleőd Carola

MDK

Ősz a Duna mentén, vizf.

Műcsarnok 1916. tavaszi tárlat

Vámossyné Eleőd Carola MDK

Háborus hirek, vizf.

Mücsarnok 1916. tavaszi tárlat

Vénossyné Blažů Darmila

Náboženská literatura.

Vámosiné Eleőd Karola MDK

Fabiola, vizf.

Műcsarnok 1909. tavaszi kiáll.

MDK

Vámosyné Eleőd Karola

Fabiola. Vizfm. Mgt.

Műcsarnok, 1909. tav. kiáll. 42. l.

Vámossyné Eleöd Karola MDK

Versailles, vizf.

Mücsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Vámossyné Eleöd Karola MDK

Tibor, vizf.

Mücsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Vámossyné Eleöd Karola MDK

Szorentói házak, vizf.

Mücsarnok 1914. tavaszi kiállitás

MDK

Vámossyné Eleöd Carola, festöm.

Torockói asszony. Vizf.

OMKT-Vándorkiállitások.1910. szept.8.-dec.27. Eger, Miskolc, Kassa, Eperjes, S.a.ujhely, Debrecen, Gyöngyös.
Kat. 83ól d.

MDK

Vámossyné Eleőd Carola

Szt.Márkus templom, vf.

KMT. 1907/9. téli kiáll. kat. 53.l.

MDK

Vámossyné, Eleőd Carola

Torockói asszony a cinteremben, vizf. Mgt.
Torockói menyecskék templomozas előtt, vizf. Mgt.

A Magyar Akvarell- és Pasztell-festők Egyesüle
te kiáll.katalogusa.1940.Nov.24.-Dec.8.
17.lap

Vámossyné Eleöd Carola MDK

A mi fáink, vizf.

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

VÁMOSSY Ferenc

VÁMOSSY Ferenc: Az építészeti kritika és értékelés elméleti problémái c. kandidátusi értekezésének vitája. Preisich Gábor, Kubinszky Mihály oppnensi véleménye - Vámossy Ferenc válasza. = Építés-Építészettudomány, 17, 1985, 3-4. 453 - 466.

ekkor még nincs fametszet, sokszorosítás, könyvnyomta
gyűjteményei, sőt mintakönyvek is (*Wolfenbüttel, Braun*
Schlosser által ismertetett, az ambrasi gyűjteményből s
célra alkalmazhatták, bennünket a hímzések szempontj
volt azonos a felhasználóval. Az emberi alakokat körny
megfelelő módon helyezhesse el őket.

A 14. század utolsó és a 15. század első negyedé
ikonográfiailag is összetartozik. IV. Károly utóda, idős
alatt készültek profán, világias egyházi hímzések. Ilyen
reprodukált, inkább udvarhölgy-, mint Madonna-szerű
másutt nem talált visszhangra.

A nálunk fennmaradt hímzésekre jellemző a lág
Zsigmond kori *casulakereszt*ek között a legkorábbin
három jelenete van. A hosszanti szár felső részén és a ka
vesszőfonatú kerítéssel; középen, a kehely előtt térdep
szelíd arca a beletörődést tükrözik. Az alvó apostolo
evangelista és az idősebb Jakab pedig a jobb oldalon
köpenyükbe burkolózva. Nyugtalan, nehéz álmukat sz
tolmácsolja. Az ellentét szembetűnő, még jobban hang
álomba merült alak dermedt félelme érdekes és szol
képeken nem találkozunk; inkább önfeledten, nyugodt
tragikus sorozatáról. A hímzés másodlagos felhasználá
főalak puha, nagy redőkben leomló, lábait is eltakaró
nem látható. Valószínűleg a másik három oldalt is
megbontja a kép egyensúlyát, az arányos, szépen felép
nem közvetlen folytatásai a középrésznek, ezek is elvág
ellenére az Olajfák hegye ábrázolása kitűnő rajzú k

VÁMOSSY Ferenc emlékére

Széchenyi-díj 1999. márc. 15

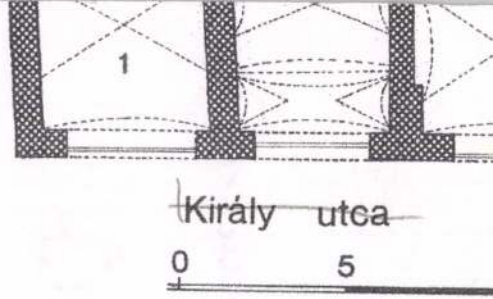

3. kép. Földszinti alaprajz - kiemelve a feltehetően kö

hogy a jelenlegi gerincmagasság és tetőforma – leszámí
– őrzi a 18. század közepére tehető, eredeti állapotát.
jének, vörösfenyőből ácsolt, ún. barokk, vagy német tí
nésével esztétikai élményt is nyújt. Az északi oldal told
barokk struktúra harmóniáját. A féltetős, udvari szárn
északi része eltérő jellegű és korú.

VAMOSSY FERENC

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE
Budapest VIII. Puskin u. 26.
Telefon: 338-369, 339-580

1964. februári központi rendezvények

2. vasárnap	11.oo	Szalai Imre	Erdélyi utazás /TIT előadás/
3. hétfő	18.oo		Filmvetités /9.sz.ÉDOK híradó, Eger, Granada, A horgászó oroszlán, Kamaszváros, Mahdia kincse/
5. szerda	18.oo	Vámossy Ferenc	W. Gropius. A Bauhaus /TIT előadás/
8. szombat	21.3o		Farsangi bál
10. hétfő	18.oo		Filmvetités /Sopron, Magyar híradástechnika, 7 nap Madagaszkárban, Lisszaboni képeslap, Külváros, Női dolgok/
12. szerda	17.3o	Reischl Antal-Kathy Imre	Erdélyi beszámoló és kiállitás
14. péntek	17.3o		Az MTA könyvtár tervpályázat ismertetése
17. hétfő	17.3o		ÁÉTV kiállitás megnyitása
19. szerda	18.oo	Nagy Elemér	Le Corbusier /TIT előadás/
23. vasárnap	11.oo	Kádár Zoltán	Siena /TIT előadás/
24. hétfő	18.oo		Filmvetités /Kőfaragás, Tengerentúli tudósitó, A tér, Utazás Ó-Egyiptomban, Szinek és formák/
26. szerda	17.3o	Kiss István	Beszámoló az angliai iskolaépitésről
28. péntek	17.3o	Hegedüs Ernő	Olaszországi beszámoló

Budapest 1964. január 20.

TITKÁRSÁG

Vámossy Zoltánné Elődd Karola, festő, szül. Budapest 1873 jan. 19. A bpesti képzőművészeti főiskolán Deák Ebner Lajosnál tanult. 1879 óta kiállítója a Műcsarnoknak. 1911. a Magyar Képzőművészek Egyesületének díját nyerte. Főleg tájképeket fest.

Vámossyné
Eleöd Karola

Jeosomi

U. 15.

Vámossyné Elekd Karola

1911. Magy. Képző-
művészet Egyesülete díjának
nyertese.

Vámosyné Eleőd Carola

Műcsarnok

1899–1900. téli kiáll.

1905–6. téli kiáll. 531, 532, 534

Fok Tiszafüreden VI. 182

Vámossyné Eleöd Karola

~~19~~ Mucsarnok

1907-8. téli kiáll. 533

1908-9. téli kiáll. 669, 673

1909. tav. kiáll. 363

1909-10. téli kiáll 467, 538

1912. márc. kiáll. 403, 447

1912. tav kiáll. 470, 614, 651

1912-13. téli kiáll. 496, 507, 510

1913. tav. kiáll. 535, 536, 635

1913-14. téli kiáll. 635, 641

$\frac{ny}{2}$ +

1877. Lotz Károly:

a) Az építészet.

Az ~~építészetet jelképező~~ ~~és~~ arcélben látható, ül
~~[illegible]~~ templom ~~[illegible]~~
tart ~~Fején~~ oszlopfej~~et~~ ~~ab~~
ba tűzötten viseli, karjai
alját térdén és bal karjaá

Diademája

Szénrajz, meretei
Az egyetemi könyvtá

Az 1898. XI. 14-diki
leirat alapján vétetet (3
22-én (18/99), az elbiámo
el (111/900).

Jegyzékbe foglaltatom
Szesz. Napló 703 a)/9

Vámossyné Elekes Karola

1911. MKE kitüntetései

Egyesületi díj

Trencséni Természettud. Egylet

III. 239

Vámossyné Eleöd
Karola

1909. téli

kiáll Nemzeti Szalonban

Torockói asszony, vízf-
200 k.

Hunyadmegyei Tört. és Rej. Társulat

Évkönyve V. 1-2

Vámossyné Eleöd Carola

1910. dec. kiáll. Nemzeti halon
Káposztáskert, vizf. 200.–
Kertben, vizf. 300.–

1914. MKE kiáll. n. o.
6 vizf., 1 olaff.

1914 dec. kiáll. n. o.
Felhők a Balaton mellett,
vizf. 500.–

1915. MKE kiáll. n. o.
Sorrento, vizf. 250.–
Nadine, vizf.
Naplemente a Dunain, vizf
450.–
Torockói templomban,
vizf. 400.–

tovább nem írom ki

Úrvölgy h. n. III. 83.

Vámossyné Elemér Karola

1920.

M Akv Pf Egy
kiáll. Nemzeti Szalon

Tájkép, rajz 5000.—

Forum Romanum, vízf
4000.—

Homok Szentiványi Keresztes Zsófia V. 9.

Vámossyné Eleöd Carola

Mücsarnok

1928. tav. kiáll. 264.

Mányoky út 8

1928/29 téli kiáll. 524

1929. tav. kiáll. 424

Közejskori nyilhegy VIII. 152

Vámossyné - Elcöd
Karola

Műcsarnok
1914. tav. kiáll. 653, 656
658
1915-16. téli kiáll. 275
1916. tav. kiáll. 164, 254
1916-17 téli kiáll. 162
1917. tav. kiáll. 195
1917-18. téli kiáll. 301, 303
1919-20. téli kiáll.
291, 302
1920-21. téli kiáll.
402; 453, 464
1921. tav. kiáll. 327, 330
1921. őszi kiáll. 380, 385
1922. jub. kiáll. 441, 443
1922. őszi kiáll. 353
1925. tav. kiáll. 467.
1927. tav. kiáll. 240, 241
1927. magyar tag. 156, 157

Ugyag játékkakas, színai VI. 280.

~~Agyagidolum~~, ~~állatalakú, öskori V. 185.~~
~~emberalakú, öskori V. 185.~~

dr. Vámossy Ferenc Ybl-díjas építész, tudományos kutató.
Ybl Miklós-díjasok, 1984.

1952-ben szerzett diplomát, öt év tervezőirodai gyakorlat után 1957-ben került a Műegyetem Építészettörténeti Tanszékére és ma is a BME Építészettörténei és Elméleti Intézetében dolgozik tudományos kutatóként. A Magyar Iparművészeti Főiskolán 1963-tól vesz részt az oktatásban. 1971—73 között a MÉSZ Mesteriskola I-II. ciklusának tanulmányi vezetője volt. A MÉSZ Építészetelméleti-kritikai Munkabizottságának vezetője. Legismertebb munkája „Korunk építészete" c. könyve, 1974-ben jelent meg.

A díjat az építészeti kultúra fejlesztéséért és építészetelméleti tudományos munkásságáért kapta.

Dr. Vámossy Ferenc
(BME)

Magyar Építőművészet, 1984. 4., 63-old.

egyébként Duran-
ott — szabadkai Ra-
lust követő épüle-
i épségben megma-
sztikus megformá-
úlnyomó részének
ben más jellegű a
sik Raichle-épület,
stély — Elek Artúr
élyt Hikisch Rezső

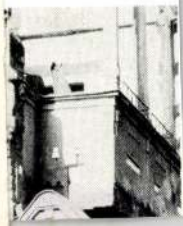

VÁMOSSYNÉ ELEÖD *Karola*, 1. *Eleöd Karola*.

A Műemlékek Országos Bizotts

az 1934-35 évi költ

Hitel : 2

1./ Könyvtár gyarapitására

2./ Fényképekre .....

3./ Műemléktopográfiai felv

4./ A visegrádi vár folytat

5./ Az esztergomi vár tovább
tositásokra .....

6./ Gerevich : "Művészettör
9882/1934. III. sz. ren

7./ Fövenypusztai ásatásokr

8./ Nógrádverőcei limes tov

MDK

Dr. Vamossyné Szilagyi Piroska

Tavaszi hangulat past.

A Nemzeti Szalon tavaszi tárlat anak katalogusa. 1920. Május. 22. l.

Vámossyné Szilágyi Pi-
roska

1920. máj.

kiáll. Nemzeti Szalonban

Tavaszi hangulat, pantell

2000.—

Hussar, Georg l. Huszár Gy.

Vámossy Elcöd
Carolina
Jeskö
l

Közlezrkiall

1396. l

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Vámossyné Eleöd

Karola

lásd okv

Bende 1916

163, 164. l.

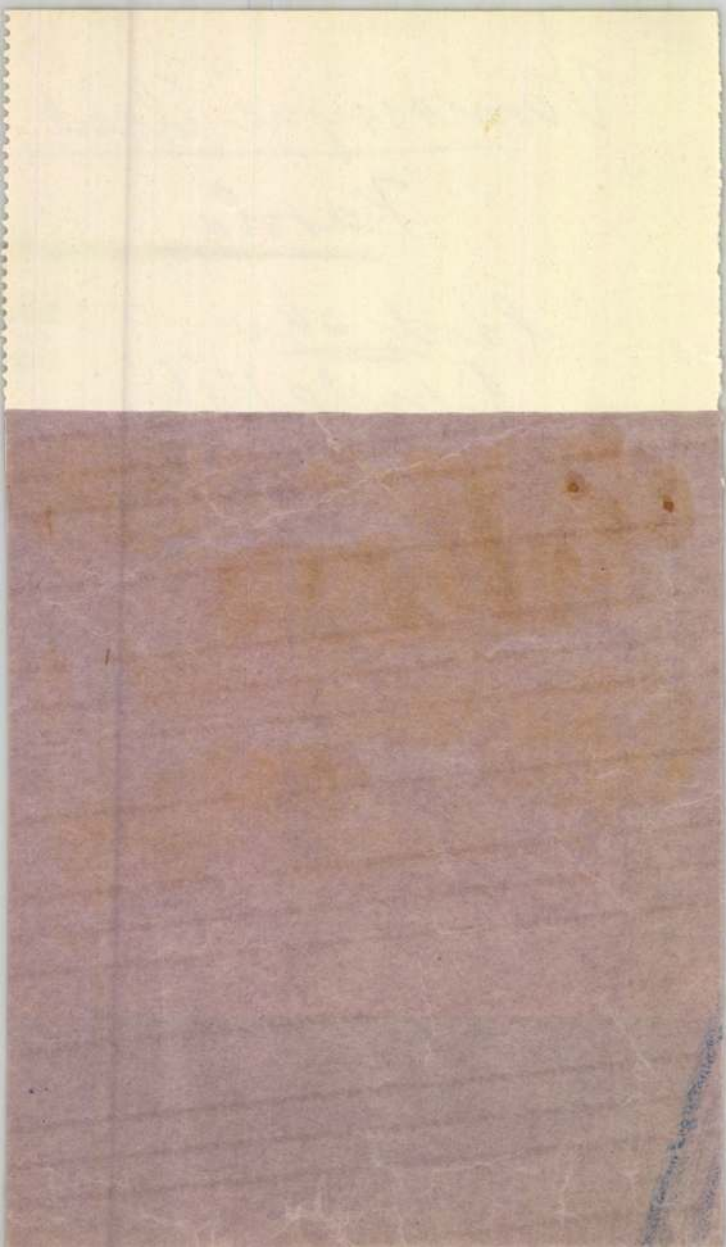

Vámossyné

Eleöd Carola

l.

Birómagfestőnök

50. l

Vámossyné Eleöd Carola

Műcsarnok
1929. őszi kiáll. 329.

Helemba, egett r
völgyére
Ipolyság, k. templ
Ipoly-Damásd, vá
Ipoly-Dömösd, vá
Ipoly-Födémes ha
Ipoly-Pásztó, ref. t
Illés, román templ
Kis-Teszér, a teszér
Korpona, r. k. tem
Várkapu és
Kőkeszi, csúcsíves
Közép-Palojta, cs
Kemencze, Hontn
romjai.
Magasfa-hegy
lak, állítól
Gordó vár r
Kis-Keszi, román
Litva, csúcsíves te
Mária-Nosztra, P
Nagy-Maros, csúcs
Palást, csúcsíves t
Perőcsény, ref. ter
A falu határ
Nógrád-Sa

Vámossyné Elemér

Karolina

l.

Rákosszentmihályi 1896

184 l.

oszt. tanuló.

Vámossyné E. Karola
festö
Örhár az Olt mentén,
vizf. - 80 K.
A gödöllöi kiralyi
kastély, vizf. 60 K.

Nemzeti Szalon
1900. tav. kiäll.

VÁMOSSYNÉ, ELEőD CAROLA

247. Torockói asszony a cinteremben, vízf. mgt.

248. Torockói menyecskék templomozás előtt, vízf. mgt.

Nemzeti Szalon

1940 nov. dec

MAPE 25. kiáll.

SCHIFFER ÁRMIN

KÉPKERETGYÁRÁBAN KAPHATÓK

Budapest, Király-utca 79

Telefon : 221-841

Ábrahám és Sugár, Bagó M. és Fia Utóda. Kiadó: Lehel Béla.

Vámosyné Eleöd

Karolina

festő

stil i Bpest

lásd

Bor Magyarlex

1000 h.

arck.

Millefiori váza ... 110
Római millefiori edény ... 111
Német Römer pohár ... 112
Római csésze márványos üvegből ... 112
Német pohár ráforrasztott csücskökkel ... 113
Arab mécses zománczos festésű üvegből. XIV. század ... 114
Német pohár zománczos festéssel. 1665 ... 115
Rokoko pohár aranyos díszítménynyel ... 116
A Portland-váza ... 117
Római váza kameoszerű köszörült díszítménynyel 118
A szegszárdi vas diatretum ... 119
Pohár kristály üvegből. Cseh munka. XVII. század ... 120
Palaczk gyémántos köszörüléssel. Angol munka 120
Khinai palaczk domború köszörült díszítménynyel ... 124
Venus születése. Tanagrai agyag szobrocska 126
Venus. Kis-ázsiai bronz szobrocska ... 127
Zománczos réz tábla. Rajnavidéki munka. XII. század ... 128
Könyvtábla zománczczal díszített rézből. Limogesi munka. XIII. század ... 129
Házalakú ereklyetartó zománczczal díszített rézből. Limogesi munka ... 130
Beágyazott zománczos réz tábla. Limogesi munka. XIII. század ... 131

Vámossyné

Elcód Karola

1909. tavasz

kiáll. Nemzeti Szalon

Breton hangulat,

vízf. 200 K.

Olaszország V. 54.

ELEÖD *Karola, Vámassyné*, festő, Budapest 1875 jan. 19. Budapesten és Párizsban tanult s akvarell-arcképekkel és tájképekkel szerepelt a budapesti kiállításokon: Torockói menyecskék. Isle of Wight.

K.G.I.283l

Papa.

A tó vizétől körülvett és
kapuihoz czölöpökön nyugvó hid
a kastély meg a templom válik

PAPA.

fölül a balsarokban: pag. 115.

Rm., mr. a vk. 6.1: 11.

140-9

Eleőd Karola

1888/89 – 1892/93 és 1892/93 a
Deák Ébner féle női festőisk
növendéke

Ferkèpzomfoiskèvk

78. l.

festő, * Colmenar de Oreja (Madrid mellett) 1860, † 1916. Nagyméretű tör-

Eleőd Karola

Szül. Budapesten 1873

5 felső leányiskola

1888/89 I. nőr osztály

1888/89 II " —

Tolstoj V. 78.

Kleöd Karola, Vá-
mossyné festő, Hut 1873
T. 19. Budapesten, 74 és,
Párisban tanult. Arc- és
tájképeket fest aquarellben

eretlen festő.

századból.

Szelimie Kislak (Szelim ka-
k, állnak és beszélgetnek.
ssuth Lajos és családja lát-
kék ruhát viselő Vilma meg
ncz és Tódor megy, ez után
suth Lajos vezeti feleségét
zsebkendőt tart, míg hátul
s két kavasz ballag. A vörös
fa közelében, de a domb
ismerhető fel török ruhában
rnán túl, a barna kabátú és
mögött, Perczel Mór járkál
tól jobbra, a pipázó piros
vel levő kékruhás asszony
, a ki kivágott sötét ruhát
A háttérben, jobbról az eren-
katonaság végez gyakorlato-
ka felé pedig gróf Batthyány
hoz tartozó két hölgygyel.
cm. — Lelt. sz. 163. — Értéke
főconsul ajándéka 1888-ban. —
6-án (100–888).
adatok. 1894 : IX. 383. *Isme-*
ben. — 1907 : VIII. 62. *Isme-*
nya.
ámot.

Eleöd Karola, Vámossyné

l.

Muvészeti Lexikon

2091.

fenti név alatt

E-be vette

az Eber féle

lexikon.

Serleg, Glabits-féle aranyszott IV. 82

Eleöd Karolina

Szül. 1871

1889/90 I. női osztály

1889/90 II — —

1890/91 I–II " "

1891/92 " "

1892/93 I " "

1892/93 II " "

Lipkowszky Irma V. 305.

Eleöd Karola

lásd

Vámossy Zoltánné

Martonvásári áll. el. iskola VI. 226

Elcöd Karola

l.

Művészi Ipar

1891. 217. l

ɛm érdeklődők minél rövidebb ideig tartózodjanak a könyvtárban. A chelesai központi ɔnyvtár általános olvasótermében, melyet . képünkön mutatunk be, láttam legelőször yen állványokat. A folyóiratok és szemlék, elyek olvasására sok könyvtárban külön elyiség áll rendelkezésre, egyszerű asztalon vannak kitéve s jobbára zsineggel vannak elyükhöz erősítve. Másut (pl. Stepneyben) folyóiratok a terem felügyelőjének asztalán

VÁMOSSY Ferenc

15 év tudományos kutatásai.
Bp. : BME Éptört. és Elm.Int., 1988

31.p.+43.p.

MŰVÉSZEK ÉS M

a 16–17–18–19. s

a mai Szlovákia t

Szlovák kutatók (Pavel Horváth, Viera
Anna Petrová–Pleskotová) publikált
összeállította: Bardo

MTA Művészettörténeti I
Budapest

UMELCI A MA

dr. Vámossy Ferenc

V. Sváb Mária

Podoletz György, Kerecsényi Zsuzsa, Sváb Katalin

Tervük III. díjban részesült a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei családi ház tervpályázaton (1974)

Magyar Építőművészet 1974/4 9.old.

.sation

l a n a g e r to be the coach of our team of
en. Knowledge of modern leadership in marketing
:tical commercial background is required.

a t i o n S a l e s E n g i n e e r to work
with our customers in several areas of Hunga-
order to suggest and introduce new gas related
approach will have to be both technical and
der to succeed.

s you will have to appreciate professional chal-
rget-oriented, and to have a personal drive to
We expect you to have the professional
ersonal qualities necessary to build relations
ll levels.

and production department

e r o f A c e t y l e n e P r o d u c t i o n
anize the production and filling of acetylene.
the most modern design and uses the latest
lable in the industry. You will be expected to
technical background both theoretically and
possible from a chemical process industry, and
e experience of leading and administrating

: c h a n d L o g i s t i c s M a n a g e r
of our dispatch office and to administrate our
r and liquid gas transportation vehicles. We
ience from a transport and spedition company
eful. To be well organized and to have a high
is a must. Beside English at least basic
man is desirable.

ions a good working knowledge of English is
xperience of working abroad or for a foreign
ly valued. We offer you the opportunity to work
atmosphere with excellent development and
..

ll c/v in English is required on the below
:y 27 at the latest.

JDAPEST, Naphegy tér 8

5389

VÁMOSSY Ferenc épitész

Magyar Nemzet, 1992. jan. 10. 11.p.

A díszítés bűn?

Adolf Loos és Le Corbusier – építészeti kiállítás

Érdekes építészeti kiállítást nyitott meg kedden székházában a Magyar Építészek Kamarája és Szövetsége *Raumplan versus Plan libre* címmel, amelyről általánosságban dr. *Vámossy* Ferenc, a szövetség elnökhelyettese számol be lapunknak.

– A két nagy építész, Adolf *Loos* és *Le Corbusier* húszas évekbeli munkásságát bemutató és összehasonlító kiállítást a *Delfti Műszaki Egyetem* hozta létre kutatása eredményeként. Érdekes, hogy akkor foglalkoztak Delftben a modern mozgalom gyökereivel, amikor napjainkra az éppen háttérbe szorult. Loos volt először az, aki az építészetben bűnnek tartotta a díszítéseket, és így, szakítva a szecesszióval, a századfordulóra a modern, puritán építészet egyik fő mozgatója lett. Ő a sajátos térelképzelés, a *Raumplan* gondolatának megalkotója. A két mester munkásságának különbsége abban fogalmazható meg, hogy míg Loos elsősorban *terekben*, Le Corbusier *tömegekben* gondolkodik, számára az a tér csupán, ami a falak között *kimarad*. Loos *Raumplan-elmélete* főleg kisebb lakóházaiban van jelen. Általában több szintet alkalmaz, különböző szinteken mozgatja a helyiségeket, a nappalinak nagyobb légteret hagy, épít a lépcsőkre, egészen különleges térkapcsolatokat, gazdag „áthatásokat" hoz létre. Fontosabbnak tekintette *a körítést*, mint a *szerkezetet*, a belső teret, mint a külső megjelenést.

– *Le Corbusier korai műveinél épp ennek ellentéte érzékelhető.*

– A delfti kutatók szerint ő jelszerű külső világot teremt, ad az épületkülsőre, szabad alaprajzokat tervez – ez a *Plan libre*. Persze ez az építészet még korántsem oly gazdag és sokszínű, mint amilyenné később válik, és ami egy zseni életműve lesz. Azért érdekes ez a kiállítás, mert azzal az időszakkal foglalkozik, amikor az a modern építészet születik meg, amelyet hosszú folyamat után elsilányítottak, például a mi házgyári építészetünk is. Mai szemmel újra kell vizsgálni ezt a korszakot. Le Corbusier építészete költői szépségű, nem véletlenül nevezték a modern építészet poétájának. Hans-Georg *Gadamer* német filozófus híres gondolata: megérteni – értelmezni –, alkalmazni kell a jelenségeket, az alkotásokat. Ezen a kiállításon valami ilyesmi történik az építészet szempontjából.

A kiállítás, amelynek létrejöttét támogatta a Francia és az Osztrák Kulturális Intézet is, a magyar építészek szövetségi életének újjászervezését is szolgálja.

(devich)

Vaiossyne Eleód Karola

Kárl

2

Nemzeti Salon Almanach

128

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Eleöd Karola

1.

U 15

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

..... vagy helyettesének
láírása.

a. — Endrényi Imre, Szeged.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Vainossyné Elcöd
Karola

Ind

Buca 67. l.
arczk.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Vámossyné Eleöd Carola

fertőnő.

1906. Bpest. I. Kemenes utca

8. I.

Vámossyné Elemér
Karola

A DOMINIKÁNUSOK FELKONCZOLÁSA MÁJUS 25-ÉN.

«A párisi gyujtogatók» czimű közleményünkhöz.

föld remegett. *Készen vagytok?* — kérdezte Sérizier. — Az asszonyok egyike felelt: *Készen vagyunk, kezdhetjük!* Bobèche kinyitotta a tömlöczajtót és bekiáltott: *Rajta, papok, meneküljetek, legfőbb ideje!*

A dominikánusok felemelkedtek és kifelé indultak, követve a Nagy Albert-iskola tisztviselőitől és szolgáitól. Az egyik közülök visszafordult és így szólt a többi ottmaradt fogolyhoz: *Imádkozzatok éreltünk!* Az egész napot kardlapok és puskatusok közt töltötték, egy börtönből a másikba taszigálva s tudták, hogy itt a vég.

A külső ajtónál egy csoportban megálltak. Bobèche a gyalogútról kívülről bekiáltott hozzájuk: *Egymásután!* Az első, a ki kilépett, pater Cotrault volt. Alig tett három lépést, halálos puskalövéstől találva, összerogyott. Pater Captier erre társai felé fordult s szilárd hangon így szólt hozzájuk: *Előre gyermekeim, a jó Isten nevében!* Erre futva kirohantak az utczára, hol egyik sortüzet a másik után bocsájtották rájuk. Az egyik asszony sikoltozva ezt kiáltozta: *Ah, a gyávák, menekülnek!* Valóságos embervadászat folyt. Az áldozatok szaladtak, vergődtek, bukdácsoltak, falkiszögellések mögé bujtak, néhányan, a kiknek kedvezett a sors, meg is menekültek a szomszéd utczákba jutva. Összesen tizenhárman estek el ezen a helyen, köztük öt dominikánus.

melyekről nagyon sok erőlködés és kevés eredmény tekint le reánk.

Góth Móricz a tárlat legtehetségesebb kiállítója. Mind az öt kiállított képe megállja a helyét. «Varrónő»-je s különösen az «Öreg asszony otthon», komoly, tehetséges, meglátni, ábrázolni és illuziókat kelteni tudó művészet alkotásai, melyeken finoman fátyolos levegő öleli át a tárgyat, s a melyek egységes szintétikus benyomásokat keltenek.

Jobb képekkel jelentek még meg *Lechner* Ödön, kinek egy szép csendéletén egy czinóber-vörös kendő, egy sötétviolaszin bársonydarab s egy fénylő fehér cserépedény meleg, derült szinhatássá olvadnak össze. *Wollemann* széles ecsettel odavetett, könnyedén ábrázoló «Páholyban» czimű képét állitotta ki. *Pentelei Molnár* János közvetlen hatású, mély realizmussal festett meg egy darab nyers húst, zöldségek közepette, s bizonyságát adta ismét annak, hogy még a csendéletnél is mily szükségtelen a festői hatás elérésére a részletező minuczióz us felsorolás. *Plányi* Ervin képe, a «Lámpafényben», szintén figyelmet érdemel, Kató Kálmán, Klimó István, Kövér Gyula egy-egy képe ha nem kelt is sok reményt, de legalább boszúságot sem kelt.

Az idősebbek közül *Baditz* Ottó nem tett

Vámossyné-Eleöd Karola: Mese.

Vámossy Zoltánné

(Elcöd Karola)

1908/9 – 1910/11

1905-06. II – 1908/9

D. É. V.

Ferkèpzomfoiskèvk

1457 l.

MDK

Vámossyné Eleöd Karola, festö

A farkasréti temetö. Vizf.

A Magy.Akv.- és Paszt.fest.Egy. X.kiáll. 1923. nov.
Nemzéti Szalon. Kat.

MDK

Vámossyné Eleöd Carola, festö

Tájkép. Vizf.

MK.Seg.Biz.Müv.Kiáll. 1914 nov.-dec. Kat. 7.1.
Szépm.Muz.

MDK

Vámossyné Eleöd Karola

Arckép-vázlat, vf.

A zene, cer.

MAPE 5. kiáll. N.Szal. 1916. nov.

26. 1.

Vámossyné Eleöd Carola, festö MDK

A nap letünt. Szénrajz.

MKT•Műcc. Tavaszi Kiáll.és Gyüjt.Kiáll. 1925 máj.-jun.
Kat. 31.1.

MDK

Vámossyné Eleöd Karola

Nadmé, rajz

Napsütött udvar, vf.

M. Képzőművésznők E. 9. kiáll. N.Szal. 1917. ápr. 19. l.

MDK

Vámossyné Eleöd Karola

Verebélyi Tiborné arcképe, vf.

M.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 23. l.

MDK

Vámossyné Eleöd Karola

Torockai asszony templomba menet, vf.

Osz a Duna mentén, vf.

MAFE 5. kiáll. N.Szal. 1916. nov.

26. l.

MDK

Vámossy Eleöd Karola

Arckép-vázlat, szén

MAFE 5. kiáll. N.Szal. 1916. nov.

26. 1.

MDK

Vámossyné Eleőd carola, festő.

Torockói asszony. Vizf.-

OMKT - Vándorkiáll. 1910 szept. 8. - dec. 27.

Tm. - Hornyánszky & kny. 83. l.

Vámossyné, Eleöd Carola
Torockói asszony a cinteremben, vizf.
Torockói menycskék templomozás előtt, vizf.

Magyar Akvarell és Pasztellfestők Egyesülete kiállitás. Nemzeti Szalon, 1940, november, 17 l.

Vámossyné Eleőd Karola festőmüvésznő
Egyesületi dij. 1911.
Magyar Képzőmüvésznők Egyesülete 1918. április 26.

X. riéll. rat.

Magyarország műemlékei. II. kötet. Bp. 1906., 286. l. — Lepold—Homor 73. l. — Gerevich PA, 198. l. — Egyházműv. kiáll., 1930., 368. szám. — Lepold—Lippay 38. l. — Lepold Katalógus 61. sz.

BÖJTHE MIKLÓS MELLKERESZTJE,
arany, gyémántokkal, szélén zománcos domború állatalakokkal, hátlapján ágyazott zománcos díszszel

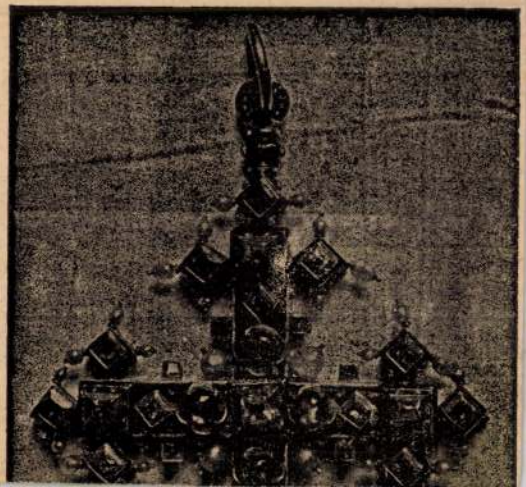

Vámossyné Eleőd Karola festőművész

Pihenés a gáton
Balaton mellett
Biblia olvasás
Tót menyecskék
Hegylakók templomba mennek
Női akt

X. kiállítás
Magyar Képzőművésznők Egyesülete, 1918.ápr.26.

203. kép. *Az Idő diadalmenete. Francia, 1520 körül.*

A SZENTHÁROMSÁG DIADALMENETE.
(204. kép)

Brüsszeli munka, a XVI. század első negyedéből.

Restaurálta Kiss Jenő és Béla, 1929.

Gyapjú, 260×300 cm.

Az Ipolyi-gyűjteményből.

Radisics Jenő: Az Ipolyi-gyűjtemény falkárpitjai és keleti szőnyegei. Művészi Ipar, II., 1887., 169—170. l. — Radisics Ipolyi, 17. szám. — Szendrei: Néhai Ipolyi Arnold gyüjteménye. AÉ, VII., 1887., 345. l. — Czobor: Ipolyi Arnold emlékezete. Bp. 1889., 14. l. — Ipolyi, Biharvármegye, 100. szám. — Gerevich PA, 258. l. — Dutka 38—43. l. (Képe 39. l.) — Lepold—Lippay 58. l.

Dr. Vámossy Ferenc Széchenyi-díjához

Léteznek a szakmának olyan művelői, kiváló tervek készítői, jegyzett házak avatott mesterei, akik minden érdemük mellett is híjával vannak valaminek, ami az idő valódi léptékét adja, s ez a személyiség utánozhatatlan egyedi-egyéni varázsa, a karakter képletszerűsége. Vámossy Ferenc személye nem téveszthető össze senkivel, s ez messze nem „sajátos" megjelenésének köszönhető adottsága: létezése az elmúlt négy évtizedünk sajátja. Vele is jegyzett, jellemzett lesz majd ez a kor, s ez – azt hiszem – a legtöbb, amit cselekvő ember elérhet.

Építészeti közéletünk alkotó része, tudós, író, szervező, előadó, nevelő-oktató, amolyan mindenes típus, s noha a mindenesek ügyködése néha gyanút kelt, az övé soha. Mindenkor tárgyszerű, objektív, elfogulatlan akart és tudott lenni az utóbbi évtizedek építészeti vitáiban, állásfoglalásai sohasem bántottak személyeket, nem sértettek önérzetet, nem sodortak bajba egzisztenciákat (noha ez az időszak, amelyben e perlekedések zajlottak, ilyen alkalmakat is szült nemegyszer). Arra is nagy gondot fordított és fordít ma is, hogy megértéssel forduljon bármely „stílus", iskola produkciói és elvei felé, megadva számukra önnön igazságuk hitének jogát. Tudta-tudja, hogy abban az építészeti káoszban, a divatok és formák ama túlkínálatában, amelyet ez a kor – öneladási pózaiban – esztétikai kategóriákká manipulált, financiális-piaci gerjedelmeiben egy igazság mellé odatenni a voksot szinte lehetetlen. Voksa azonban minden érdemes vitához, tetthez volt, nyilván lesz is, és ez a hazai építészet szolgálatához, a mindenkori európai mércével mért minőségéhez kalibráltatott. Kritikái elfogulatlanságukkal, elemzőkészségükkel, kételyeikkel, kérdőjeleikkel együtt etalon értékűek, s éppen azért, mert saját kételyeit sem fedték el soha. Vámossy Ferenc önmagával is folyamatos perlekedésben van, ez az igazságkeresés mindenkori lényege. Az oktatás – mondjuk inkább így: a nevelés – megszállottja, s nem csupán azokon az egyetemeken, főiskolákon, amelyeknek alkalmazottja volt, de bármely meghívásnak eleget téve, bármely lelkes közönség előtt úgy végezte az építészet beavatási szertartásait, mintha abban az órában, amelyet alkalmi „szereplésére" szántak, élete legfontosabb feladatát teljesítené. De nevelt, oktatott minket is a Magyar Építőművészek Szövetsége vezetőségi ülésein, konferenciákon, Ybl-díj és Kossuth-díj jelölő belterjes együttléteken, minisztériumi csatákon, közgyűléseken, akadémiai bizottsági összejöveteleken, mindent lehengerlő vehemenciával érvelve igaza mellett, elemezve – a „mély rétegekben" is – a tárgyalt témát.

Első találkozásuk helye – majdnem természetesen – az egyetem. A Pelikán-tanszék külsős tanársegédjeként (tartószerkezetek tárgyban) gyakorlatvezetőm volt abban az időben. Emlékszem, kapcsolatunk már akkor sem a megszokott, megkövetelt tanár-diák „leosztású" volt, inkább barátságnak nevezhető, ám ez a kontaktus sem gátolta meg abban, hogy rajzaim (vasalási terveim) szépségét erőteljesen kritizálja. Még manapság is emlegeti néha eme lazaságomat, s bocsánatát csupán azzal, akkor érdemeltem ki, amikor tudomására jutott, hogy időbeosztásomba bele kellett férjen egy érzelmi vektor, azaz egy másik rajz „előhívása" is. Ez időben kialakult kapcsolatunk eredménye lett, hogy a Kálvin tér rendezésére kiírt pályázatban, az általa szervezett csapatba bevont – a perspektívák készítőjeként. Nagy megtiszteltetés és nagy próba volt számomra akkor ez a felkérés, hiszen először érintett meg egy pályázat készítésének különös, mással össze nem hasonlítható hangulata, s mindjárt igen nemes grémium részeként. Amikor már éjféltájt kellően fáradt, munkájában szinte „önpusztító" lett a társaság, lendületünk érzékelhetően megcsappant, Feri ölben kihozta egyik (gondolom, talán első) egészen „új keletű" gyermekét, s biztatásul körülhordozta lekókadó kezeink és fejünk felett. Őszintén hitte (és jól), hogy a baba látványa erőt ad mindannyiunknak, fizikai és szellemi kondíciónk feltöltődik ettől az akciótól. Még szorosabb barátságba kerültünk a Mesteriskola 1970-74 közötti ciklusainak idején. Utolérhetetlen lendülete, mindent megmagyarázni kívánó beszélőkedve, megannyi lelkesedése e ciklusok meghatározó jellemzője, hangulati eleme lett. Ahogyan mesteriskolás kiránduláson végighajszolt minket Erdélyen, abban szinte gyermeki öröme volt tetten érhető, s némi keserűsége és duzzogása is, amikor e hajszában – megbocsáthatatlanul – néha pihenni is szerettünk volna. Nem akarta megérteni, hogy a házakon (a Kászon-völgy unikális kapuin, a szász és székely erődtemplomok csodáin, Kolozsvár, Brassó, Sepsiszentgyörgy, Marosvásárhely gótikáin, a magyar „Loire", a Küküllő-menti kastélyok pusztuló szépségein) kívül mi az erdőket, hegyeket, patakokat, vízeséseket, vonuló madarakat, az őszi vidék rozsdáit-vöröseit-sárgáit is ízlelgetni szerettük volna; műemlék-centrikussága közöttünk legendává formálódott. Most is előttem a kép, a gyönyörű őszben pihenünk a Körös-parton, a Király-hágónál; Feri fekszik a folyó kavics-peremén, s corpusa „középen emelkedő íve" szinte a környező dombok-hegyek hullámainak léptékével egyesült.

Itt lakik a szomszédunkban, hál' Istennek, sokszor találkozunk, jelenléte életem része. Szigorúan szakmai méltatására nem vagyok alkalmas, arra ott vannak az egzakt adatok. Mi ketten tovább beszélgetünk, vitatkozunk, feleseltetünk, egyezkedünk – házakról, könyvekről, stílusokról, emberekről (még rólam és házaimról is), arról a súlyos-nehéz, nagyon sokszínű, alig elviselhető, de unalmasnak nehezen nevezhető korról, amelybe beleszülettünk.

■ FINTA JÓZSEF

Kossuth-díj

Vannay Ferenc

Dévényi Sándor

született: 1948. Pécs

TANULMÁNYOK:

- 1973. BME Építészmérnöki Kar
- 1980. Műemlékvédelmi szakmérnök
- 1982. MÉSZ Mesteriskola
- 1999. DLA

MUNKAHELYEK:

- 1973-75. IPARTERV
- 1975-80. BARANYATERV
- 1980-87. Dél-dunántúli Tervező Vállalat
- 1987. Lakásépítési Mérnöki Iroda Pécsi Építész Iroda Kisszövetkezet
- 1990. Dévényi és Társa Építész Kft.

A Kós Károly Egyesülés alapító tagja, az Aradi Vértanúk Szobrai Alapítvány alapítója és vezetője, a Dunántúl Autópálya Kft. ügyvezető igazgatója, a Dél-dunántúli Építész Kamara elnöke. A Pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskola címzetes főiskolai tanára, a Magyar Építészek Kamarája országos és területi szervezete választmányának tagja, a Magyar Építőművész Szövetség elnökségének és a Magyar Művészeti Akadémiának tagja.

DÍJAK, KITÜNTETÉSEK:

- 1988. Ybl-díj Pécs történeti belvárosában végzett építészeti tevékenységéért
- 1986. Év Lakóháza díj, Pécs, István u. 5., családi ház
- 1987. Év Lakóháza díj, Pécs, Felsőmalom u. 2., Villámsújtotta ház
- 1990. Év Lakóháza díj, Pécs, Miklós u. 20., családi ház
- 1994. Pro Architectura-díj a pécsi Munkácsy-udvar tervezéséért
- 1996. Pécs város Millecentenáriumi díja

ÖNÁLLÓ KIÁLLÍTÁSOK:

- 1985. Pécsi Kisgaléria
- 1989. Budapest Galéria
- 1990. Prágai Magyar Kulturális Intézet
- 1991. Zalaegerszeg Művelődési Ház
- 1998. Pozsonyi Magyar Kulturális Intézet

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK:

- 1982. XIII. Párizsi Építészeti Biennálé
- 1983. Építészeti tendenciák Magyarországon, Budapest
- 1985. Magyar élő építészet, Budapest, Gödöllő
- 1991. Velencei Építészeti Biennálé, Magyar organikus építészet
- 1992. Magyar organikus építészet, Budapest, Debrecen, Szeged, Vancouver, Berlin, Varsó, Krakkó, Pozsony, Bukarest, Prága, London, Bristol
- 1993-94. Pécs, Művészetek Háza, Dobány Sándor keramikusművésszel
- 1996-97. Magyar organikus építészet kiegészített anyag, Koppenhága, Oslo
- 1996. Kós Károly Egyesülés millecentenáriumi kiállítása, Budapest Poznan, Krakkó
- 1998. Kortárs pécsi építészet, Pécs
- 1999. Kortárs pécsi építészet, Budapest

TEVÉKENYSÉGÉRŐL MEGJELENT FONTOSABB PUBLIKÁCIÓK:

- Unokáink is látni fogják, MTV 1986, 1996
- A Tábornokok Szobrai. Donátor 1996
- Die Kompromittierte Moderne. Anna M. Eifert-Körnig, Budapest, 1994.
- 581 Architects of the World, Japán, 1995. Tato Shuppan
- Évek, művek, alkotók. ÉTK Budapest 1995.
- Vallomások – Architectura. Kijárat Kiadó, Budapest 1996.

Számos cikk a Magyar Építőművészet, a Műemlékvédelem, a Mozgó Világ, a Balkon, a Családi Ház, az Art (Németország), az Architecture (USA), a Projekt (Csehszlovákia), a The New Hungarian Quarterly, a World Architecture című folyóiratokban.

FONTOSABB MUNKÁK:

Városrehabilitáció, műemlék-helyreállítás:

- 1975-98. Pécs, belváros rehabilitáció
- 1981-85. Pécs, északi érintő út (Aradi Vértanúk útja) - Kálvária alagút, építészeti tervezés Kistelegdi Istvánnal
- 1975-től: Pécs, pince-megerősítések építészeti tervezése
- 1975-től: utcaburkolatok tervezése, Pécs (Citrom utca - Király utca), Keszthely, Fő tér
- 1976-85. Pécs, Tímár-ház, műemléki helyreállítás
- 1996. Szentegát, Kiskastély műemléki helyreállítás
- 1998. Pécs, Ágoston tér, útátvezetés, műemlékvédelem és építészeti tervezés

Lakóépületek:

- 1984. Pécs, Lakodalmas ház
- 1978-84. Pécs, Villámsújtotta ház
- 1981-85. Pécs, Bikafejes ház
- 1986. Pécs, villa a Mecsek oldalában
- 1992-98. Pécs, Középmakár dűlő, Makár-tanya
- 1987. Paks, nyugdíjas ház társas- és családi házak Budapesten, Érden, Telkiben, Szekszárdon, Siófokon, Nyíregyházán, Budakeszin, Nagykanizsán, Mohácson

Középületek:

- 1981. Pécs, Zsolnay teázó (terv)
- 1981. Pécs, Természetvédelmi Hivatal (terv)
- 1991. Pécs, Római-udvar
- 1992. Pécs, Munkácsy-udvar
- 1992. Pécs, Bagolyvár étterem
- 1993. Pécs, Hungária irodaház
- 1994. Pécs, 300 férőhelyes parkolóház

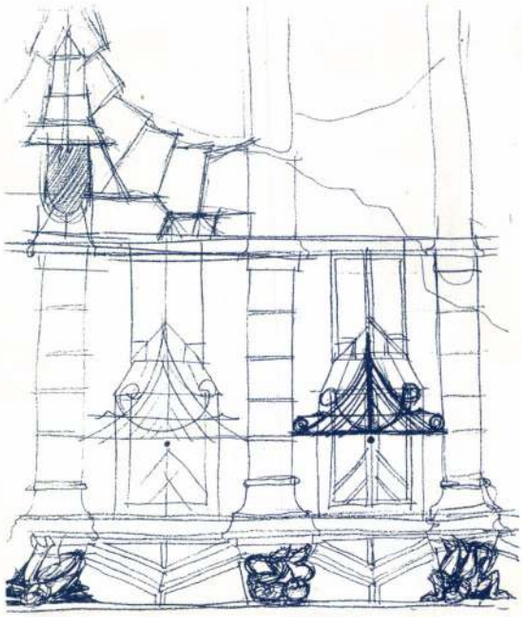

Munkácsy-udvar, vázlat / *Munkácsy court, sketch*

Gyógyszállók:

- 1990. Harkány, Csongrád
- 1991. Szigetvár, Budapest – Sasad
- 1998. Marcali
- 1995-től: Budapest, Szent Gellért Gyógyszálló rekonstrukciós tervezése

Városrendezési tervek:

- Pécs, történeti belváros tömbrehabilitációs tervek
- Pécs, Újpatacs beépítési terve
- Paks óváros RRT
- Nagykanizsa, téglagyári lakónegyed beépítési terv
- Szekszárd, Csatári lakónegyed
- Pécs, Kálvária domb rendezése, kiviteli terv

Belsőépítészeti tervek:

- Pécs: Dóm vendéglő, Makár Óbester vendéglő, Bagolyvár vendéglő, Teréz utca 13. bankfiók

Egyéb tervek:

- 1993-95. EXPO '96 Budapest beépítési, arculat- és épülettervezésekben való részvétel
- 1991-96. Budapest, Lágymányosi Szent László Duna-híd hídszerkezet építészeti formatervezése, hídfők, lépcsőfeljárók építészeti tervei
- 1991-től: a Dunántúli Autópálya koncepcióterének szerkesztése, folyamatosan publikációk szervezése, előadások tartása a témáról